

NÁRODNÍ
ÚSTAV
LIDOVÉ
KULTURY

Národní ústav lidové kultury, Strážnice

Martin Šimša

**Knihy krejčovských stříhů
v českých zemích
v 16. až 18. století**

**Tailor's Pattern Books
in the Czech Lands
in the 16th – 18th Centuries**

Strážnice 2013

Publikace vznikla v rámci Dlouhodobého koncepčního rozvoje
výzkumné organizace NÚLK v roce 2013.

The publication was issued within the Long-Term Conceptual Development of the
research institution The National Institute of Folk Culture in the year 2013.

Vědecká redakce – Advisory Board

PhDr. Jan Krist
PhDr. Daniel Luther, CSc.
Mgr. Martin Šimša
Mgr. Michal Škopík
PhDr. Lucie Uhlíková, Ph.D.
Mgr. Jarmila Teturová

Recenzoval – Reviewed by
Mgr. Lenka Vaňková, Ph.D.

Odborná spolupráce – Professional Cooperation

PhDr. Alena Jeřábková

Text

Mgr. Martin Šimša

Překlad – Translation

PhDr. Zdeňka Šafaříková et al.

Layout

Ing. Zdeněk Zapletal

Národní ústav lidové kultury, Strážnice
ISBN 978-80-87261-87-3

© NÚLK, Strážnice 2013

OBSAH

TABLE OF CONTENTS

Úvod Introduction	7
Knihy krejčovských stříhů v českých zemích v 16. až 18. století. Tailor's Pattern Books in the Czech Lands in the 16 th – 18 th centuries	9
EDICE KREJČOVSKÝCH KNIH EDITION OF TAILOR'S PATTERN BOOKS	47
Knihy stříhů cechu krejčích z Tachova – (1501, 1677) 1804 A Book of Patterns by the Guild of Tailors from Tachov – (1501, 1677) 1804	49
Knihy stříhů cechu krejčích z Těšína – (1564), 1686 A Book of Patterns by the Guild of Tailors from Těšín – (1564), 1686	69
Knihy stříhů cechu krejčích z Chomutova – 1604 A Book of Patterns by the Guild of Tailors from Chomutov – 1604	87
Knihy stříhů cechu krejčích ze Starého Města pražského – polovina 18. století A Book of Patterns by the Guild of Tailors from Prague Old Town – mid-18 th century	123
Knihy stříhů cechu krejčích z Českého Krumlova – (počátek 17. století) 1704 A Book of Patterns by the Guild of Tailors from Český Krumlov – (early-17 th century) 1704	137
Knihy stříhů cechu krejčích z České Kamenice – polovina 17. století A Book of Patterns by the Guild of Tailors from Česká Kamenice – mid-17 th century	153
Knihy stříhů cechu krejčích z Frýdlantu – polovina 17. století A Book of Patterns by the Guild of Tailors from Frýdlant – mid-17 th century	163
Knihy stříhů cechu krejčích z Českých Budějovic – (1630, 1681, 1730) 1752 A Book of Patterns by the Guild of Tailors from České Budějovice – (1630, 1681, 1730) 1752	181
Knihy stříhů cechu krejčích z Liberce – 1712 A Book of Patterns by the Guild of Tailors from Liberec – 1712	211
Knihy stříhů Jana Josefa Šebestiána Mazaného z Tábora – 1712 A Book of Patterns by Jan Josef Šebestián Mazaný from Tábor – 1712	221
Knihy stříhů cechu krejčích z Opavy – 1769 A Book of Patterns by the Guild of Tailors from Opava – 1769	245
Knihy stříhů Josefa Slavíka z Plzně – 1797 A Book of Patterns by Josef Slavík from Plzeň – 1797	265
Překlady Translations	279
Slovník tkanin Kinds of Fabrics	297
Rejstřík oděvů Garment Index	299
Literatura Literature	301
Vyobrazení v textu Illustrations in the text	303

ÚVOD

Vážení čtenáři,

dostává se Vám do rukou kniha, jejíž vydání si klade za cíl zpřístupnit badatelům cenný a doposud málo využívaný pramen k poznání historie odívání v 16. až 18. století. Krejčovské stříhy představují vedle dochovaných originálních kusů oblečení další jedinečný doklad konkrétní podoby historického oděvu. Zachycují jej ve značné šíři, počínaje šatníkem městských elit až po šaty venkovanů. Nechybí liturgická roucha ani jezdecká výstroj pro komparativní studium, na jehož základě je možné mnohem lépe naznačit určité vývojové tendence. S větší jistotou lze přistoupit také k interpretaci ikonografických pramenů, na nichž jsou sledovatelné konkrétní stříhové detaily. Spojení stříhu oděvní součástky s jejím pojmenováním umožňuje na základě těchto podkladů rozbor písemných pramenů. Přestože se tedy krejčovské stříhy jeví jako cenný a perspektivní pramen, doposud s ním naši oděvní historici pracovali jen málo.

Důvodů takového opomíjení je zřejmě více. Jedním z nich je samotný charakter informace zprostředkované ve formě stříhové konstrukce, která může být pro řadu badatelů nečitelná, málo uchopitelná, a tudíž až na výjimky nevhodná pro zpracování v podobě publikovatelné studie. Už Zikmund Winter se zmiňuje o Pamětní knize Šebestiána Mazaného z Tábora z roku 1712 a podobně i Josef Wagenknecht upozorňuje na knihu Mistrovských kusů staroměstského krejčovského cechu z Prahy z roku 1685. Ani jeden však odbornou veřejnost se svými objevy podrobně neseznámil, takže se o jejich existenci dlouho nevědělo. Příznačná je pro tento stav skutečnost, že když se Jitka Staňková pokusila přiblížit naší odborné veřejnosti dosavadní evropské bádání o knihách krejčovských stříhů, měla k dispozici pouze jediný, do té doby neznámý exemplář Knihy mistrovských kusů z Českých Budějovic z roku 1752. Ostatně i o něm se dlouho věřilo, že je pramenem zcela unikátním.

Změnu dosavadního stavu založeného na ojedinělých a spíše náhodných objevech přinesl až vznik databáze Ministerstva vnitra – *Archivní fondy a sbírky v České republice*. Díky soustavné práci zaměstnanců státních archivů byly v tomto veřejně přístupném médiu shromážděny informace o desítkách tisících fondech z celé republiky. Krejčovských cechů z Čech, Moravy a Slezska se týká přibližně 400 z nich. V archivních fondech je zastoupeno množství materiálu, počínaje nejstaršími cechovními listinami ze 14. století přes cechovní artikule a řady dosvědčující rozvoj cechů v poddanských městech na konci 15. a po celé 16. století. V písemnostech většinou nechybí knihy mistrů, tovaryšů a učňů, někdy je přítomen i nepočtený spisový materiál. V takto rozsáhlém materiálu se však nachází pouze 11 exemplářů knih mistrovských kusů. Devět z nich v Čechách, dvě ve Slezsku a na Moravě se kupodivu doposud nepodařilo objevit ani jednou. Většina z nich je součástí zatím nezpracovaných fondů, jejichž archiválie nemají přidělená inventární čísla ani nejsou foliované.

Důvodů, proč se knih stříhů podařilo prozatím nalézt tak málo, může být více. Jedním z nich jsou ztráty cechovních písemností, které po zrušení cechů v roce 1859 často měnily uložení a do městských a později státních archivů byla předána jen část z nich. Knihy se také jako historická zajímavost mohly dostat do depozitářů muzeí či soukromého držení a budou ještě objeveny. Nakonec možná ani ne všechny cechy vlastnily takovéto knihy stříhů.

Názvy, pod nimiž jsou materiály v archivních fondech zařazeny, jsou dosti rozkolísané, což je dáno skutečností, že řada z nich nemá jednoznačné tituly a některé ani titulní listy.

INTRODUCTION

Dear Readers,

You are opening a book whose issue sets itself the aim of making a valuable, and so far no so frequently used, source of knowledge about the history of clothing in the 16th to 18th centuries available for the researchers. Tailor's patterns represent apart from preserved original pieces of clothing another unique evidence of the actual image of historical clothing. It is comprehended in a considerable range starting with clothing of city elites to peasant clothes. Neither liturgical garments, nor clothing for soldiers and their horses are missing here. In additions, the tailor's pattern construction provides an effective tool for a comparative study, on whose base it is possible to indicate certain development tendencies more efficiently. With greater certainty, it is possible to interpret iconographical sources, on which very specific pattern details may be observed. Concurrently, connecting tailor's patterns of clothing items with specific designation allows analysing the written sources leaned on very specific bases. Although tailor's patterns appear to be a valuable and perspective source, so far it has not been used much by our historians.

There may be more reasons for such a failure. One of them might be the very nature of information mediated in form of a pattern construction which may be illegible for many researchers, less understandable, and therefore, with exceptions, inappropriate for elaboration in the form of a publishable study. Already Zikmund Winter mentioned The Commemorative Book by Sebastian Mazaný from Tábor from 1712 and likewise Josef Wagenknecht drew attention to The Tailor's Masterpiece Book by the Guild from Prague Old Town from 1685. Neither of them introduced their researches to the expert public so no one knew about their occurrence. Typical for such state of affairs was the fact that when Jitka Staňková was trying to apprise our expert public with the existing European researches of tailor's pattern books she had at her disposal only one single exemplar of the tailor's masterpiece book, completely unknown, from České Budějovice from 1752. Moreover, it had been long believed to be the only remaining and unique source.

The change of existing state based on sporadic and rather accidental discoveries was caused by the formation of the database at the Ministry of Interior – *The Archive Fund and Collections in the Czech Republic*. Thanks to the permanent work of employees in state archives, the information about tens of thousands funds from the entire republic were gathered on this public media. Approximately, 400 of them refer to the tailor's guilds from Bohemia, Moravia, and Silesia. In archive funds, there is plenty of material starting with the oldest guild documents in the 14th century, over the Guild Articles and Orders giving evidence of the guild development in tributary towns at the end of the 15 century and throughout the entire 16th century. In these documents, mostly the master books, the books of journeymen and apprentices are not missing and sometimes, not so numerous files documents are present, too. Within so voluminous material, only 11 exemplars of the masterpiece books may be found. Eight of them are located in Bohemia, two of them in Silesia. In Moravia, surprisingly, no one has been discovered yet. Most of them are deposited in unelaborated funds so they have no evidence numbers and they are not kept in folios.

There may be more reasons why so few books have been discovered so far. Possibly, one of them could be losses of valuable documents, which – after the guild cancellation in 1859 – often changed the place of their storage, and only part of them were transferred to state archives. The books as historical attractions

V originálech se píše o *nákresech mistrovských kusů / Abries deren Meisterstücken*, případně o *mistrovské knize/Meister Buech* nebo *materiálovém popisu / Matterien Brif*, z toho důvodu jsme se rozhodli pro neutrální označení *kniha střihů*. Na rozdíl od rakouských *Snitbuch*, které obsahují nejen střihy, ale také řemeslné řády, charakteristiku použitých materiálů a rozbor užitých měr, jsou v našich knihách obsaženy pouze nákresy. Jejich rozsah je sice rámcově shodný, ovšem existují rozdíly jak ve složení, tak v počtu zaznamenaných střihů. To je důsledkem odlišného složení mistrovských kusů, které předepisovaly artikule jednotlivých cechů. Zcela chybí oblečení pro šlechtice, jinak jsou většinou zastoupena liturgická roucha, oděv pro kněze, měšťana, měšťanku a povozníka, doplněné o pokrývky na sedlo a koně, někdy je zobrazen i stan. Pokud je kniha datovaná, jedná se vlastně o doklad soudobého oděvu v místě vzniku. V některých lokalitách je doloženo též přepisování a doplňování základního textu. V takovém případě zachycují zaznamenané střihy delší časové období, které nemusí nutně korespondovat s datací poslední redakce knihy.

Při úvahách, jak s tímto rozsáhlým souborem materiálu naložit, bylo zřejmé, že každá jednotlivá kniha by si zasloužila zevrubnou studii s rozsáhlou fotografickou přílohou. Bohužel současné publikační možnosti takovému řešení příliš nepřejí a představa dlouhodobého blokování takto významného souboru také nebyla nejlákavější. Za nevhodnější, i když zdaleka ne nejsnazší možnost jsme proto zvolili vydání všech knih v souborné odborně komentované edici. Jednotlivé knihy jsou řazeny podle relativní chronologie, která akceptuje nejen dataci, ale i časové zařazení střihů. Z toho důvodu se nejmladší kniha střihů, jejíž poslední opis pochází z roku 1804, ocitla na samém začátku, kam ji řadí střihy zaznamenané v době jejího vzniku v roce 1501. Každá kniha je publikována v maximálním rozsahu, a to včetně titulu na deskách, případně titulního listu. Upřednostněn je záznam nákresu střihu a pouze tam, kde je to možné, i textový doprovod, který je však ve všech případech zachycen v německém či českém přepisu. V závěru knihy je navíc umístěn i český překlad německých textů. Ve snaze co nejvíce přiblížit oděvní součástku, jejíž střih je zobrazen, je vyobrazení doplněno komentářem popisujícím její konstrukci, charakteristické rysy i vazby na jiné střihy, označené odkazem na číslo v katalogu (kat. č. X). Úvodní část publikace seznamuje se stavem dosavadního bádání o knihách střihů ve středoevropském prostoru, jejich vývojem a způsoby vedení. Následuje rozsáhlá komparační studie věnovaná střihovým konstrukcím jednotlivých skupin oděvních součástek.

Na závěr bych chtěl poděkovat zaměstnancům státních archivů a knihoven za ochotu a vstřícnost při zpřístupnění často nezpracovaného materiálu. Jmenovitě jsou to: *Státní okresní archiv v Tachově, Státní oblastní archiv v Chomutově se sídlem v Kadani, Archiv hlavního města Prahy, Státní okresní archiv v Českých Budějovicích, Státní okresní archiv v Děčíně, Státní okresní archiv v Českém Krumlově, Státní okresní archiv v Liberci, Státní okresní archiv v Táboře, Státní okresní archiv v Opavě, Archiv města Plzně, Książnica Cieszyńska v Těšíně.*

Martin Šimša

may have got into museum deposits or private property and are still waiting to be discovered in the future. Eventually, maybe not all guilds used to have such pattern books in keeping.

The titles under which the documents are filed in archive funds are rather unstable, which is given by the fact that some of them have not any unambiguous titles or even any title sheets. In the originals, there is written about *sketches of masterpieces / Abries deren Meisterstucken*, possibly about *the master book / Meister Buech* or material description / *Matterien Brif*; for that reason I decided to use neutral label *The Tailor's Pattern Book*. Unlike Austrian *Snitbuch*, which contain not only tailor's patterns but also craft orders, characteristics of used material and measurement analyses, in our books there are only patterns included. Their range is generally consistent; nevertheless, it differs in composition and in quantity of recorded tailor's patterns. This happened as the consequence of a different composition of masterpieces that were prescribed by the Articles of individual guilds. Aristocracy clothing was entirely missing, otherwise mostly liturgical garments were presented there, also clothes for a priest, a burgher, a townswoman and a waggoner, supplemented by blankets for saddle and horse, and in some cases, even a tent. If the book is dated, it delivers a contemporary evidence of typical clothing in the place of its origin. In some cases, rewriting and supplementing of basic text is documented; in such cases, the depicted tailor's patterns capture a longer period, which does not need to concur with the latest edition of the book.

When considering how to deal with such comprehensive complex of material, it became obvious that each part of the book would deserve a detailed study with extended photographic appendix. Unfortunately, current publication possibilities do not support such a solution and the idea of long-term blocking the complex of such significance did not appear to be the most appealing. That is why we chose the most suitable, even though by far not the easiest option to publish all books in a comprehensive edition commented by experts. Separated books are arranged according to their relative chronology, which accepts not only the dating but also the time classification of the patterns. As a result, the youngest pattern book, whose latest duplicate origins in 1804, was placed at the very beginning, where it belongs due to the patterns recorded at the time of the foundation in 1501. Each book is published to the maximum extent including the titles on covers and possibly also the title sheets. Preferred is the depiction of the pattern and only at spots where it is possible, the text comments may be found; this is in all cases written in German or Czech rewrite. At the end of the book, the Czech translation of German texts is included. Trying to describe as much as possible the clothing items, whose design is depicted, the patterns are accompanied by comments, describing their construction, characteristic features, and relations to other patterns, marked by a reference index number (Cat. No. X). The introductory text of the publication informs about the existing researches on tailor's pattern books in the Central-European area, their development and the ways of compilation. It is followed by the extensive comparative study devoted to the tailor's pattern constructions of separate groups of garments.

In conclusion, I would like to thank to all employees of state archives and libraries for their willingness and helpfulness when making the often-unelaborated material accessible. Namely: *State District Archive in Tachov, State Regional Archive in Chomutov with the seat in Kadan, State District Archive in Ceske Budějovice, State District Archive in Děčín, State District Archive in Český Krumlov, State District Archive in Liberec, State District Archive in Tábor, State District Archive in Opava, Archive of Plzeň, Archive of the Capital City of Prague, Książnica Cieszyńska in Těšín.*

KNIHY KREJČOVSKÝCH STŘIHŮ V ČESKÝCH ZEMÍCH V 16. AŽ 18. STOLETÍ

Výzkum knih krejčovských střihů má ve střeoevropském prostoru dlouhou tradici, jejíž počátky sahají až do meziválečného období. Za průkopnici můžeme bezesporu považovat německou badatelku Sigrid Flamand-Christensen, dlouholetou vedoucí konzervační dílny Bavorského národního muzea v Mnichově. Ve své publikované dizertační práci upozornila na možnosti využití knih krejčovských střihů jako vhodného doplňku ke studiu ikonografických pramenů (Flamand-Christensen 1934: 11, 12). Na konkrétních příkladech pak doložila, jakým způsobem může znalost střihu ovlivnit interpretaci obrazových dokladů historického oděvu. Jejím přičiněním byla odborná veřejnost seznámena s několika knihami krejčovských střihů z bavorského a rakouského prostředí. První pochází z Innsbrucku z let 1544–68, druhá je opisem a revizí této knihy střihů z roku 1691. Další je ze Schwabachu a jedná se o opis starší knihy z poloviny 16. století pořízený v roce 1700. Poslední, která byla sepsaná roku 1590, pochází z Enže. Výzkumu rakouských knih krejčovských střihů se věnovalo hned několik badatelů, z nichž důležitá je studie Lucie Hampel z roku 1960 věnovaná dvěma krejčovským knihám z Lince z počátku 18. století (Hampel 1960). Práce se zevrubně zabývá interpretací a kontextem jednotlivých oděvů, jejichž střihy jsou v nich obsaženy. Součástí textu jsou též kresby některých střihů a rekonstrukce pravděpodobné podoby oděvu. Na její práci v určitém směru navázala Ingeborg Petraschek-Heim, která v roce 1968 uspořádala v městském muzeu v Linci výstavu *Figurinen nach alten Schnittbüchern*, jejímž prostřednictvím prezentovala dosavadní výzkumy. Katalog vydaný při této příležitosti je vlastně obsáhlou studií, v níž autorka detailně rozebírá historii krejčovských předloh, knih střihů i krejčovské cechovní výroby v Rakousku. V podrobně zpracované příloze jsou rozebrány jednotlivé krejčovské knihy, včetně ukázky textů a kreseb střihů. Kromě již zmíněných knih z Innsbrucku, Enže, Swabachu a Lince je zde popsána krejčovská kniha z Leonsfeldenu z konce 16. století a Freistadtu (Cáhlova) z roku 1720 (Wacha 1968). Rozboru a zhodnocení krejčovských knih se autorka věnovala i v následujících letech, kdy postupně zpracovala cechovní knihy z Innsbrucku (Petraschek-Heim 1970), Bregenzi (Petraschek-Heim 1975) a Retzu (Petraschek-Heim 1976). V obsáhlých studiích jsou rozebrány nejen okolnosti jejich vzniku, ale též vztah k jiným rakouským krejčovským knihám. Důkladně se též věnuje jednotlivým střihům oděvních součástí a provádí srovnání změn jejich konstrukce v průběhu doby. Přílohou studie je rozsáhlá fotografická dokumentace střihů a přepis jejich textového doprovodu.

V Polsku upozornil na existenci knih krejčovských střihů poprvé etnograf poznaňského muzea Adam Glapa. V krátkém příspěvku publikoval několik fotografií z cechovních krejčovských knih z Chwaliszewa z roku 1593, Leszna z poloviny 17. století a Poznaň z roku 1747, na nichž jsou zachyceny střihy oděvu venkovských obyvatel (Glapa 1954). Ve studii se autor zamýšlí nad vztahem těchto střihů k lidovému oděvu západního Polska. Z historického pohledu se snažila výše zmíněný materiál zhodnotit Mária Gutkowska-Rychlewska, která vybrané střihy konfrontovala s dobovými ikonografickými doklady polských oděvů z 16. až 18. století a některé z nich s úspěchem identifikovala (Gutkowska-Rychlewska 1968). O nové poznatky rozšířila studium též Irena Turnau, které se podařilo probádat krejčovskou knihu z Wroclawi, jejíž opis byl roku 1567 vydán cechu v Bytomi. Většinu doposud objevených polských střihů pak zveřejnila v souborné publikaci věnované historickému oděvu střední a východní Evropy (Turnau 1991).

TAILOR'S PATTERN BOOKS IN THE CZECH LANDS IN THE 16TH TO 18TH CENTURIES

The research of tailor's pattern books has a long tradition in Central Europe, with the beginnings reaching back to the inter-war period. Sigrid Flamand-Christensen, a German researcher and long-time head of the conservation workshop at the Bavarian National Museum in Munich, can undoubtedly be considered the pioneer in this branch. In her published dissertation (Flamand-Christensen 1934: 11, 12), she pointed out the possibility to use the tailor's pattern books as a suitable supplement to the study of iconographic sources. She documented with concrete cases how knowledge of a pattern can influence the interpretation of pictorial documents of historical clothing. Thanks to her, the professional public got to know some tailor's pattern books from the Bavarian and Austrian area. The first one comes from Innsbruck from the years 1544–1568, the other one is a transcript and revision of the first book, made in 1691. The further one comes from Schwabach – this is a transcript of an older book of patterns from the mid-16th century, made in 1700. The last book, compiled in 1590, comes from the town of Enns. Several researchers focused on the research of Austrian tailor's pattern books. One of them, Lucie Hampel, wrote an important study in 1960 that was devoted to two books of patterns from Linz from the beginning of the 18th century (Hampel 1960). The work thoroughly deals with the interpretation and context of particular garments the patterns of which are included. The text also involved drawings of some patterns and reconstruction of a probable appearance of the garment. Her work was continued by Ingeborg Petraschek-Heim who organized the exhibition *Figurinen nach alten Schnittbüchern* [Figures according to Old Books of Patterns] held at the Linz town museum in 1968. At this exhibition, she presented her hitherto researches. The catalogue published at this occasion is actually a voluminous study in which its author thoroughly describes the history of tailor's patterns, books of patterns as well as tailor's production in Austria. The enclosure describes in detail the particular books of patterns, including the examples of texts and drawn patterns. Besides the aforementioned books of patterns from Innsbruck, Enns, Schwabach and Linz, here is also described a tailor's masterpiece book from Leonsfelden from the late-16th century, and a tailor's masterpiece book from Freistadt from 1720 (Wacha 1968). The author devoted herself to the analysis and assessment of tailor's masterpiece books in the following years, too. Gradually, she elaborated guild masterpiece books from Innsbruck (Petraschek-Heim 1970), Bregenz (Petraschek-Heim 1975) and Retz (Petraschek-Heim 1976). In the voluminous studies, she holds forth not only on the circumstances of their origin, but also on their relation to other Austrian tailor's masterpiece books. In a similar way, she devoted herself to the particular patterns of garments, comparing the changes in their construction during the time. Large photo-documentation depicting the patterns, as well as the transcription of texts accompanying them is enclosed to the study.

It was Adam Glapa, the ethnographer from the Museum in Poznań, who pointed out the existence of the books of tailor's patterns in Poland for the first time. In his brief contribution, he published some photographs from the books of tailor's guild from Chwaliszewo from 1593, Leszno from the mid-17th century and Poznań from 1747, in which the patterns of garments for village inhabitants are depicted (Glapa 1954). In the study, the author thinks of the relation of these patterns to the folk dress in western Poland. Maria Gutkowska-Rychlewska tried to evaluate the above books of patterns from the historic point of view. She compared some selected patterns with iconographic documents of Polish garments from the 16th to 18th centuries and she succeeded in identifying some of them (Gutkowska-Rychlewska 1968). Irena Turnau extended the

Do maďarské literatury uvedl krejčovské střihy poprvé roku 1935 József Höllirigl, když je využil jako pramen dokládající starobylost dochovaných historických textilií vystavených v tehdejší Uměleckoprůmyslovém muzeu v Budapešti. Za vzor staromaďarských kabátů mu posloužily střihy oděvů v německy psané krejčovské knize ze slovenského Sabinova (Kisszeben) z roku 1641. Podobným způsobem, jako doklad starší podoby lidového oděvu, využíval krejčovské střihy pro srovnávací studium i etnograf Ottó Domonkos. Objev krejčovské knihy z Šoproně z roku 1679 stál na počátku jeho dlouholetého zájmu o zkoumání a vyhledávání cechovních knih střihů. Celoživotní dílo završil soubornou monografií, v níž publikoval své výzkumy již dříve známých knih z Košic, Sabinova a Šoproně, které rozhojnil o nálezy ve slovenských městech Spišské Belé, Bratislavě a maďarských městech Győr, Gyöngyös, Esztergom, Vác a Eger (Domonkos 1997). Každá kniha je představena historickým úvodem, popisujícím okolnosti jejího vzniku a vztah k ostatnímu známému středoevropskému materiálu. Přílohou publikace je fotodokumentace nákrešů střihů.

Ve slovenské literatuře zpracovala první příspěvek na toto téma historička košického muzea Uršula Ambrušová v roce 2013. Studie přibližuje knihu cechu krejčích z Košic sepsanou v roce 1760 na základě starších předloh z let 1630 a 1695. Dále se zabývá též cechovní výrobou ve městě, životem tovaryšů a podmínkami složení mistrovské zkoušky (Ambrušová 2013).

V české odborné literatuře je téma prezentováno jedinou studií z roku 1970, jejíž autorka Jitka Staňková se pokusila zprostředkovat odborné veřejnosti přehled dosavadního bádání ve středoevropském prostoru a představit dvě nově objevené knihy krejčovských střihů z Českých Budějovic a švýcarského Bernu (Staňková 1970). První z nich byla sepsaná roku 1755 a je shrnutím střihů z předešlých knih z let 1610, 1681 a 1730. Krejčovská kniha z Bernu je datovaná rokem 1730. Obě knihy jsou podrobně popsány a zdokumentovány včetně fotografií jednotlivých stránek, přepisu a překladu německého textu. Dále se autorka zabývá rozborem střihů a jejich srovnáním s materiálem v doposud publikovaných krejčovských knihách, jakož i literaturou a ikonografickými doklady. Jejich reprezentativní přehled tvoří závěr článku. Víceméně informativní povahu má příspěvek pracovnice libereckého archivu Lenky Matuškové, v němž se pokusila přiblížit z jejího pohledu zajímavý historický pramen – *Knihu střihů cechu krejčích z Frýdlantu*. Kromě historického kontextu jejího vzniku obohatila článek několika fotografiemi střihů a překladem jejich textového komentáře (Matušková 1998).

Na závěr výčtu dosavadních badatelských aktivit na poli výzkumu a zpřístupnění knih krejčovských střihů není možné vynechat počín italské badatelky Alessandry Molfino, která společně se svými kolegy připravila k vydání edici Milánské krejčovské knihy z let 1570–1580 (Molfino 1987). Kniha patří k nejobsáhlejším dílům svého druhu, obsahuje nejen střihy, ale také obrázky hotových oděvů, církevních rouch, stanů, lůžek, vlajek a jezdecké výstroje z Itálie a různých krajů Evropy.

Okolnosti vzniku knih krejčovských střihů

Vznik knih krejčovských střihů do velké míry souvisí s nebyvalým rozmachem krejčovského řemesla na přelomu 15. a 16. století, které přineslo nejen značné rozrůznění zhotovovaných kusů oděvů, ale též absorpci cizích vzorů a střihů. Produkce se stávala málo přehlednou a bylo třeba jednotlivé kusy přesně specifikovat, aby nedocházelo ke sporům mezi krejčímí a jejich zákazníky. Od konce 15. století se proto setkáváme s pokusy zachytit textovým popisem střih oděvu a spotřebu materiálu pro jeho ušití. V Innsbrucku vytvořil takovou textovou knihu roku 1500 krejčí Jürg Praun. Víceméně soukromé poznámky se s odstupem let staly součástí knihy krejčovských střihů místního cechu, kterou založil a mezi lety

study by new knowledge, too. She succeeded in examining a tailor's masterpiece book from Wroclaw, the copy of which was granted to the guild in Bytom in 1567. She published the most hitherto discovered Polish patterns in a complete publication focused on the historical clothing in Central and Eastern Europe (Turnau 1991).

József Höllirigl introduced tailor's patterns into Hungarian literature in 1935 for the first time. He used the patterns as a source substantiating the antiquity of survived historical textiles exhibited in the then Museum of Arts and Crafts in Budapest. The patterns depicted in a German-written tailor's masterpiece book from the Slovakian town of Sabinov (Kisszeben in Hungarian) from 1641 served him as an example for Old-Hungarian coats. The ethnographer Otto Domonkos used the tailor's patterns for his comparative studies in the same way, as a document for the older form of folk dress. The find of a tailor's masterpiece book from Sopron in 1679 stood at the beginning of his long-year interest in studying and searching for of the guild books of patterns. He crowned his all-life-work with a monograph in which he published his researches in the books from the town of Košice, Sabinov and Sopron, known before. He extended these books by the finds in Slovakian towns of Spišská Belá, Bratislava as well as in Hungarian towns of Győr, Göngyös, Esztergom, Vac and Eger (Domonkos 1997). Each book is opened with a historical introduction describing the circumstances of its origin, followed by the analysis of patterns and the comments on their relations to the other known Central-European materials. A selected photo-documentation with pattern drawings is enclosed to the publication.

Uršula Ambrušová, the historian from the Košice Museum, elaborated the first contribution regarding this theme in Slovakian literature in 2013. Her study describes the book of the guild of tailors from Košice, compiled in 1760 according to older models from 1630 and 1695. Furthermore, it also pays attention to the guild production in the town, the life of journeymen and conditions to pass the master examination (Ambrušová 2013).

The Czech literature presents the theme by the only one study from 1970 whose author, Jitka Staňková, tried to familiarize the professional public with an overview of the hitherto research in Central Europe and to introduce two newly discovered tailor's pattern books from the town of České Budějovice and the Swiss town of Bern (Staňková 1970). The first one was written in 1755 and it presents a summary of patterns from the previous books from the years 1610, 1681 and 1730. The Bern tailor's masterpiece book dates back to 1730. Both books are described and documented including the photographs of particular pages as well as the transcription and translation of German text. Furthermore, the author devotes herself to the analysis of the patterns and their comparison with the hitherto published tailor's masterpiece books as well as to the literature and iconographic documents. A representative overview thereof is mentioned at the end of the article. The contribution written by Lenka Matušková from the Liberec Archives is of a more or less informative character. In her contribution, she tried to explain a historical source, interesting from her point of view – *Knihu střihů cechu krejčích z Frýdlantu (A Book of Patterns by the Guild of Tailors from Frydlant)*. Besides the historical context related to its origin, she also enriched the article with some photographs of the patterns and the translation of the comments (Matušková 1998).

Concluding the enumeration of the hitherto activities in the field of the research and publication of the tailor's pattern books, it is not possible to leave out a feat of the Italian researcher Alessandra Molfino, who – together with her colleagues – prepared the edition of the Milan Tailor's Masterpiece Book from the Years 1570–1580 (Molfino 1987). The book ranks among the most voluminous works of its kind; not only does it include patterns, but also pictures of ready-made garments, vestments, tents, beds, flags and horse riding equipment from Italy and different regions in Europe.

1544–1568 vedl Hans Niedermayer mladší (Wacha 1960: 35). Kniha není typickým výčtem mistrovských kusů, ale spíše se jedná o přehled nejrůznějších domácích i cizích střihů, s nimiž se autor v průběhu života setkal. Zastoupen je liturgický, dvorský, měšťanský i venkovský oděv. Z našeho souboru se této knize nejvíce blíží Kniha krejčovských střihů z Tachova,¹ jejíž první redakce pochází z roku 1501. Přestože počty zaznamenaných střihů jsou nesrovnatelně nižší, struktura i zastoupení domácích a cizích oděvů jsou obdobné. Možná, že i zde se z počátku jednalo o soukromou knihu střihů některého z místních krejčích, jež byla teprve s odstupem let přepracována pro cechovní potřeby.

Vznik typické krejčovské knihy z 16. a 17. století však souvisí nikoli se snahami jednotlivců, ale normativní činností cechů, které se snažily do různorodých krejčovských děl tohoto období vnést určitý řád, ustálit jejich střihy a normovat spotřebu materiálů. Změna přístupu je patrná v člancích cechovních řádů věnovaných výrobnímu sortimentu. Nejstarší prameny, k nimž řadíme pražské, českobudějovické a litoměřické krejčovské artikule pocházející již ze 14. století (Mendl 1927: 5), se zaměřují především na vymezení krejčovské výroby vzhledem k ostatním oděvním řemeslům, jako byl cech novokabátníků, vetešníků, soukeníků a kožešníků. Vlastní krejčovský sortiment, včetně mistrovských kusů, je doposud definován jen velmi vágně. Oproti tomu většina nově udělených a obnovovaných cechovních artikulí a řádů z konce 15. a počátku 16. století již obsahuje články přesně vypočítávající jednotlivé mistrovské kusy, jež musí tovaryš předložit, aby obstál v mistrovské zkoušce. Zpočátku jich není mnoho a většinou zahrnují spíše určité typy krejčovských děl, sukni, plášť, kápi, formanskou *kytli*, pokrývku na koně a stan. V řádu olomouckých krejčích z roku 1516 je vyjmenováno celkem 10 takových kusů. O necelé půl století později, roku 1558, je jich ovšem již 21, počítaje v to liturgická a kněžská roucha, rytířský, kupecký, měšťanský a selský oděv, šaty pro měšťanky a šlechtičny, jakož i vojenské potřeby – pokrývku na sedlo, stan a šperloch na vůz (Kühndel 1929: 113). Krejčovské cechy v největším městě království v Praze měly mistrovských kusů ještě více. Novoměstský cechovní řád z roku 1544 stanovil těchto kusů 25 a řadil mezi ně *šaty kupecké, šaty lovecké, kápi hispánskou, kleriku, kápi řeholní, šat formanský – norberčici, kuklici rejtarskou, kukli zvanou radlice* a další (Wagenknecht 1932: 41).

Takový byl ostatně trend celé druhé poloviny 16. století, kdy jednotlivých kusů postupně přibývá, a mají tendenci obsáhnout všechny v cechu vyráběná krejčovská díla. Nakonec se z popisu stává reprezentativní seznam, který nejen vypočítává druhy oděvů, ale také přesně specifikuje spotřebu a druhy použitých materiálů. Podle obdarování uděleného krejčovskému cechu v Hranicích na Moravě roku 1660 musel tovaryš, který žádal o mistrovskou zkoušku, před čtyřmi mistry předložit *12 mistrovských kusů, a to: kněžský ornát z 6 loket aksamitu, kněžskou reverendu z 14 loket sukna v šíři 1 lokte, mnišskou kápi z 14 loket sukna o šíři 1 lokte, jeptišskou sukni s kápi zhotovit z 12 loket sukna, celý dek na sedlo udělati z 9 loket aksamitu, stan s 1 špicem a 2 kauky, na to dostal 180 loket cvilichu, stan s 1 špicem a 1 kaukem ze 140 loket cvilichu, španělskou kápi z 8 loket sukna o šíři 1 loket a plášť nazděl měl být půl páté čtvrti, formanskou kytli nazděl 5 čtvrtí lokte, uherský kaftan z 3 lokte harazyje, uherské gatě ze 7 čtvrtí harazyje, šturmaub obšít, na to měl 5 čtvrtí aksamitu spotřebovati...* (Indra 2011: 17).

Ovšem rozsah mistrovských kusů se měnil nejen v průběhu doby, ale také v návaznosti na velikost a důležitost místa, v němž cech sídlil. Zatímco ve velkém královském městě musel tovaryš zvládnout více jak dvě desítky krejčovských výrobků, v České Třebové, sídelním městě lanšperského panství, mu stačilo podle artikulí z roku 1549 předvést takových kusů pouze 11. Jmenovitě: *mužskou kápi, vornát, doktorskou kápi, formanskou kytli, dek na sedlo, roškop s kusy sukni, plášť pokosní, kuklu s celým cviklem*

1 Státní okresní archiv v Tachově, fond Cech krejčích 1700–1903, nezpracováno.

The conditions for the formation of tailor's pattern books

The formation of tailor's pattern books to great extent relates to the unprecedented boom of tailor's craft at the end of the 15th and in the 16th centuries which brought not only considerable differentiation in produced pieces of clothing, but also absorption of foreign patterns and constructions. Production became ill-arranged and it was necessary to specify precisely the individual pieces to prevent conflicts between the tailors and their customers. From the end of the 15th century, there were attempts to describe the tailor's patterns and consumption of necessary material in a written form. In Innsbruck, such a book with texts was made by the tailor Jürg Praun in 1500. Gradually, more or less private notes became a part of the tailor's pattern book of the guild that was established and led by Hans Niedermayer Junior in 1544 – 1568 (Wacha 1960: 35). The book is not just a typical enumeration of masterpieces, but also rather a summary of various local and foreign tailor's patterns that the author observed during his life period. Liturgical, royal, town, and peasant clothing is represented there. This book appears to resemble most the Tailor's Pattern Book from Tachov¹, whose first edition originated in 1501 and which is included in our ensemble. Although the quantity of the recorded tailor's patterns is incomparably lower, the structure and representation of local and foreign tailor's patterns are similar. Maybe even here the tailor's pattern book was supposed to be private property of a local tailor in the beginning and only gradually, it was remade for the guild needs.

However, the formation of a typical tailor's book from the 16th and the 17th centuries is not related to individual attempts, but normative activities of the guilds that were trying to organize various tailor's production, to consolidate tailor's patterns and normalize material consumption. The change of the attitude is obvious in the guild articles devoted to the production assortment. The oldest resources, among which the Articles from Prague, České Budějovice and Litoměřice are ranked, originated already in the 14th century (Mendl 1927: 5), and are focused mainly on defining the tailor's production with respect to other clothing crafts, such as the guild of new-coat makers, old-clothes men, drapers, and furriers. By then, the proper tailor's assortment including masterpieces was defined only hazily. On the contrary, most newly given and renewed guild articles and orders from the end of the 15th and the beginning of the 16th centuries already contain articles defining individual masterpieces that had to be presented by a journeyman to pass the master exam. From the beginning, there were not so many garments and they mostly covered rather certain types of the tailor's production, such as *ornat* (a church ecclesiastic garb), a skirt, a cloak and a hood, a waggoner's *kitle*, a horse blanket and a tent. In the Order of Olomouc tailors, in 1516 only overall 10 such pieces were listed. However, not less than 50 years later, in 1558, there were already 21 of them, including liturgical and clerical garments, knight, mercantile and rural clothes, clothes for burghers and noblewomen and military needs – a horse blanket, a tent and *šperloch* for a wagon (Kühndel 1929: 113). The tailor's guilds in the biggest city of the kingdom, in Prague, used to have even more masterpieces. The New-Town Guild Order from 1544 specified 25 such pieces including *mercantile clothing, hunting clothes, a Spanish hood, clerical clothing, a clerical hood, waggoner's clothes – noberčice, a riding jacket, a hood called ploughshare* and others (Wagenknecht 1932: 41).

Anyway, this was the trend in the second half of the 16th century when there were more and more individual pieces and they tended to cover all the production made within the guild. Eventually, the description was changed into a representative list that not only identified the clothing types but also specified precisely consumption and kinds of the used materials. According to the grant given to the tailor's guild in Hranice in Moravia in 1660, a journeyman who applied for the master exam had to present 12 masterpieces in front of 4 masters, as follows: *a clerical ornate /ecclesiastic garb/ made of 6 ells of*

1 The State District Archive in Tachov, fund The Guild of Tailors

a s knechtským křížem, nohavice, plášť s netopýřem a šperloch na vůz (Tykač 1929: 311). V Ústí nad Orlicí, sousedním městě na témže panství, stačilo k mistrovské zkoušce předložit pouze osm kusů (Zeiner 1880: 80). Takto nízký počet byl však spíše výjimkou, většinou se požadoval tučet, tedy 12 mistrovských kusů, což platilo v Čechách i na Moravě.

Za jakých okolností docházelo k tomu, že si cech pořídil knihu s nákresy mistrovských kusů, zůstává vzhledem k torzovitosti archiválií stále ještě otázkou. V některých případech to mohlo být v souvislosti se založením cechu a udělením cechovních pořádků, jako tomu bylo roku 1564 v Těšíně. Jindy byla kniha sepsána teprve s odstupem let, pro trvalou připomínku správného střihu mistrovských kusů, stejně jako roku 1685 v Praze (Wagenknecht 1932: 76). Každopádně většina knih se na tyto mistrovské kusy – *Meisterstücken* – již v názvu odvolává a také jejich členění zhruba odpovídá přehledu mistrovských kusů jednotlivých cechů, k nimž jsou přiřčeny odpovídající ženské oděvy. Teprve dlouhodobou a opakovanou obnovou a vylepšováním přibývají nové kusy a vzniká určitá historická perspektiva, jak je patrné u obsáhlých knih střihů z Chomutova a Českých Budějovic.

Nejrozsáhlejší knihy střihů, které snesou srovnání s obdobnými knihami v zahraničí, vznikly v prostředí knížecích a královských měst v Praze,² Těšíně, Chomutově, Českých Budějovicích, Opavě a zřejmě i Plzni. Sestava jejich střihů je druhově nejobšáhlejší a vedle oděvů zahrnuje i výstroj pro koně a stan. Podobu takové knihy v době vzniku cechu ukazuje kniha mistrovských kusů z Těšína, založená na základě privilegia těšínského knížete Václava III. Adama v roce 1564.³ Představu o tom, jaký mohl být její další vývoj, si můžeme udělat na příkladu královského města Chomutova, jehož kniha z roku 1604 je nadepsána *Sbírka vzorů neboli nákresů celého díla cechu krejčích*. Přestože tak není výslovně uvedeno, nazvuje bezesporu na starší knihu střihů vzniklou po udělení cechovních artikulí roku 1537, které však společně s ostatními písemnostmi vzaly za své při katastrofálním požáru města v roce 1598.⁴ Kniha zachovává tradiční členění, ovšem jednotlivé typy oděvů jsou zmnožené, takže vytvářejí výrazné skupiny, na nichž je patrný vývoj oděvů v druhé polovině 16. století. Oproti jiným knihám je bohatě zastoupena především vojenská jezdecká výstroj a postroje pro koně.

Podobným vývojem zřejmě prošla i mistrovská kniha z královského města Českých Budějovic, obsahující 26 nákresů. Zdejší krejčí se připomínají již ve 14. století a cechovní články jim byly městskou radou uděleny roku 1351. Nový cechovní řád, zachovaný v opise z roku 1635, vznikl zřejmě na počátku 17. století. Tedy ve stejné době, kdy byla roku 1610 sepsána i nová kniha střihů, zachovaná spolu s pozdějšími opravami v jejím opisu z roku 1755.⁵ Opět v ní najdeme všechny hlavní skupiny mistrovských kusů, některé dokonce ve větším počtu, jako třeba kněžské a měšťanské pláště s rukávy, ženské sukně a poprvé i soubor uherského oděvu.

Knihy krejčovských střihů z poddanských měst jsou co

satín, a clerical reverenda from 14 ells of woollen cloth 1 ell wide, a monk hood from 14 ell of woollen cloth 1 ell wide, a nun's skirt, with a hood made from 12 ells of woollen cloth, a horse blanket made from 9 ells of velvet, a tent with 2 spikes and 2 kaukas, and he was given 180 ells of drill, a tent with one spike and 1 kauk from 140 ells of drill, a Spanish hood from 8 ells of woollen cloth 1 ell wide and a cloak a half of the fifth quarter long, a waggoner's kitle 5 quarters of ell long, a Hungarian kaftan from 3 ells harazyje, Hungarian trousers from 7 quarters of harazyje, sturmhaub to be piped and 5 quarters of satin to use... (Indra 2011: 17).

Nevertheless, the range of masterpieces changed not only during the time-period, but also in connection with the size and importance of the town where the guild had the seat. Whereas in the royal city a journeyman had to manage more than two tens of tailor's products, in Česká Třebová, a seat town of Lansperk manor, a journeyman was obliged to manage only 11 pieces according to the Articles in 1549. Namely: *a men's hood, vornate lecclesiastic garbl, a doctor's hood, a waggoner's kitle, a horse blanket, roškop with pieces of skirts, a field cloak, a hood with the whole gusset and groom cross, trousers, a cloak with a bat and sperloch for a wagon* (Tykač 1929: 311). In Ustí nad Orlicí, the neighbouring town from the same manor, it was enough to present only 8 pieces (Zeiner 1880: 80) Such a low quantity was rather exceptional, mostly a dozen was required, that means 12 masterpieces, which was valid for the Bohemia and Moravia.

Under which circumstances the guild happened to establish the book with patterns of masterpieces remains a question due to fragmental documents. In some cases, it might have happened in connection with the guild formation and setting the guild orders as it was the case in Těšín in 1564. Another time, the book was completed only after some time as a permanent reminder of the correct masterpiece patterns, as it happened in Prague in 1685 (Wagenknecht 1932: 76). In any event, most books refer to the masterpieces already in their title – *Meisterstücken* – and their setting roughly corresponds to the masterpiece summary of each guild to which relevant women's clothing was associated. Not before long-term and repetitive renovations and improvements, new pieces could be added and a sort of historical perspective was formed, as it was apparent in the comprehensive tailor's pattern books from Chomutov and České Budějovice.

The most extensive tailor's books, which may be compared to similar books abroad, were established in the princely and royal towns, in Prague², Chomutov, České Budějovice, Opava, and apparently Plzeň. The composition of their tailor's patterns is the most comprehensive in kind and apart from the clothing, it includes equipment for a horse and a tent. The image of the book at the time of the guild formation represents the masterpiece book from Těšín, established on the privilege of Těšín Prince Václav III Adam in 1564³. The idea of its possible development may be formed on the example of the royal town Chomutov, whose book from 1604 was titled as *The Collection of patterns and designs of all production of the tailor's guild*. Although it is not literally mentioned, it follows undoubtedly the older tailor's pattern books that were compiled after granting the guild articles in 1537, which were altogether destroyed during the disastrous fire of the town in 1598.⁴ The book sustains the traditional division;

2 Kniha mistrovských kusů krejčovského cechu ze Starého Města pražského byla sepsána roku 1685 a obsahuje 19 kusů oděvů, a to: *sedm druhů oděvů duchovních, dále mistrovská kápě a sukně, selský kap a sukně, povoznická kytle, vojenský oděv, šaty pro manželku důstojníka, pokrývka na vojenského koně, kapuce pro vojína a nádherný panský plášť pro kavalíra*. (Wagenknecht 1935: 76). Po zrušení cechu se kniha stala majetkem Muzea královského města Prahy, kde byla uložena pod ev. č. H 36.596. V 60. letech 20. století byla předána do Archivu hlavního města Prahy, kde se jí však v době uzávěrky knihy nepodařilo dohledat.

3 Książnica Cieszyńska v Těšíně, *Kniha Meusterstuka Czechu Kreiczirskiho miesta Tzessina z roku 1564*, ev. č. TL 6748.

4 Při tomto požáru zřejmě shořely i všechny starší knihy a listiny, z nichž se zachovala jediná, takže cech musel roku 1601 požádat císaře Rudolfa II., aby jako pán Chomutova potvrdil dva starší cechovní řády z let 1537, 1552, které vydal Bohuslav Felix z Lobkovic a na Chomutově. Státní oblastní archiv v Chomutově se sídlem v Kadani, fond Cech krejčích Chomutov, inv. č. 1, 2.

5 Státní okresní archiv České Budějovice, fond Cech krejčích České Budějovice V/1, inv. č. 1, 3, 15.

2 The Tailor's Masterpiece Book of the tailor's guild from Prague Old Town was written in 1685 and it contains 19 clothes as follow.: *seven kinds of liturgical clothes, a master hood and a skirt, a rural hood and a skirt, a waggoner's kitle, military clothing, clothes for a lieutenant's wife, an army horse blanket, a hood for a soldier and a beautiful noble cloak for a cavalier* (Wagenknecht 1935: 76). After the guild had been dissolved, the book became a property of the Museum of the Royal Town of Prague where it was evidenced under Inv. No. H 36.596. In the 1960s, it was transferred to the Archives of the Capital Prague, however, where it was not possible to be found until the closing date for this book...

3 *Książnica Cieszyńska in Tesin, kniha Meusterstuka Czechu Kreiczirskiho miesta Tzessina from 1564* Inv. No. TL 6748.

4 In this fire, all older books and deeds might have burnt, from which the only one survived, so the guild had to ask Emperor Rudolph II in 1601 to confirm in his position of the Lord from Chomutov two older guild orders from the years 1537 and 1552, issued by Bohuslav Felix from

do počtu zastoupených mistrovských kusů mnohem úspornější, navíc většina oděvů se vyskytuje pouze v jediném kusu. Nejvíce nákrešů (14 kusů) obsahuje mistrovská kniha z Českého Krumlova, sestavená pravděpodobně na počátku 17. století. Zdejší řemeslo mělo starou tradici, založenou roku 1489 Vokem z Rožmberka, jenž udělil první cechovní pořádek, opětovně potvrzený v letech 1593 a 1669.⁶ Větší počet střihů je způsoben několika kněžskými a řeholními oděvy. Kniha střihů z Frýdlantu je sice svými 16 vzory početnější, ovšem jako mistrovský kus – *Stuck* – je označeno pouze 9 střihů, kdežto ostatních sedm je bez označení. V opisu cechovního pořádku z roku 1660 je tato anomálie doložená i výčtem konkrétních krejčovských děl (Matusíková 1998: 64). Na počátku byl menší soubor, který zřejmě obsahovaly artikule udělené Kryštofem a Melchiorem z Redernu při založení cechu na konci 16. století. Neklidná první polovina 17. století a rekatolizace panství se projevily v obměně starších kusů za nové, jako byl jezuitský kabát, a později i rozšířením o vojenské oděvy – jezdecký kabátek, uherský plášť *mandoy*, plachtu na vůz a stan. Oproti tomu kniha mistrovských kusů z Liberce zůstala i po své renovaci roku 1712 omezena na pouhých 6 kusů.⁷

Zcela jiný typ představují knihy střihů z České Kamenice, Prahy a Plzně. Nejsou to v pravém slova smyslu cechovní knihy mistrovských kusů, ale naopak výpis z nich. Takový výpis zřejmě vznikl u příležitosti mistrovské zkoušky, při níž musel budoucí mistr doložit svou znalost střihů a jejich konstrukce. Výuka kreslení byla součástí přípravy tovaryšů, kterou měl v pražském staroměstském cechu na starosti jeden z cechovních starších zvaný *Stuckmistr*, který má ...*mladých mistrů cvičiti a učiti*. Úkol to nebyl snadný, protože ...*mistrovské kusy, kteréž každý umět musí, kdo chce v cechu mistrem býti a s jinými místo míti, ten musí hlavu trápiti, nákladu nelitovati a to všechno rád učiniti*... (Wagenknecht 1932: 76).

Příkladem takového výpisu je kniha krejčovských střihů Jozefa Slavíka z Plzně, kterou její autor předložil při skládání mistrovské zkoušky roku 1797.⁸ Spisek je tak jediným dokladem o podobě 12 mistrovských kusů, které sice svou šíří reprezentují královské město, nikoli však nedochovanou cechovní krejčovskou knihu. Do stejné kategorie patří zřejmě i kniha střihů z České Kamenice. Jejich 8 střihů je výpisem z 12 mistrovských kusů, které předepisují cechovní artikule z roku 1547 obnovené roku 1601 Jindřichem a Zikmundem z Vartenberka.⁹ Z přiložených seznamů zkoušených mistrů a jimi předložených mistrovských kusů je zřejmé, že cech v některých letech povoloval předložit menší než předepsaný počet oděvů. Stejně druhu je zřejmě i blíže neurčená krejčovská kniha z Prahy.¹⁰ Podle zastoupených střihů se jedná o částečný opis Mistrovské knihy krejčovského cechu Starého Města pražského z roku 1685. Původní střihy doplňují soudobé módní oděvy, které mezi mistrovské kusy zařadily cechovní artikule z roku 1740.

Zcela jinou kategorií krejčovské knihy je osobní sbírka střihů, shromažďovaná v průběhu tovaryšských a mistrovských let, podle níž pak mistr a jeho pomocníci pracovali v krejčovské dílně. Takovýto soubor byl oproti mistrovským kusům nutně progresivnější, obvyklé členění dodržoval jen rámcově a v mnohem větší míře zachycoval dobové módní novinky. *Pamětní knihy Jana Josefa Šebestiána Mazaného z Tábora z roku 1712* se osvěd-

however, individual types of clothing are multiplied to form distinctive groups, on which the clothing development in the second half of the 16th century is evident, especially the military riding equipment and harness for horses.

The masterpiece book from the royal city České Budějovice, including 26 patterns, seems to have had similar development. Local tailors were reminded already in the 14th century and the guild articles were granted in 1351. The new guild order, preserved in a duplicate from 1635, originated apparently at the beginning of the 17th century. Apparently, at the same time, in 1610, also a new tailor's book was compiled which has survived altogether with later corrections in the duplicate from 1755⁵. Again, there may be found all main groups of masterpieces, some even in higher quantity, as for example clerical and city cloaks with sleeves, women's skirts and – for the first time – also a set of Hungarian clothing.

The tailor's pattern books from tributary towns are with the quantity of presented masterpieces much more economical. Moreover, most clothing occurs only in one original piece. The masterpiece book from Český Krumlov contains the highest number of masterpieces (14 pieces); it was compiled probably at the beginning of the 17th century. Local craft had a long tradition established in 1489 by Vok from Rozmberk, who confirmed the first guild order, reconfirmed in 1593 and 1669.⁶ Higher number of tailor's pattern is caused by several clerical and liturgical clothes. The tailor's pattern book from Frýdlant contains even 16 patterns, but as a masterpiece – *Stuck* – only 9 of them designated whereas the other 7 pieces are left unmarked. In the duplicate of the guild order from 1660, this exception is confirmed also by enumeration of specific tailor's pieces (Matusíková 1998: 64). At the outset, there was a smaller set that obviously contained articles awarded by Christophe and Melchoir from Reden when establishing the guild at the end of 16th century. The unstable first half of the 17th century and re-catholicization of manors were exhibited in exchanging old clothes for new, such as a Jesuit coat, and later also in extension of military clothing – a riding coat, a Hungarian coat *mandoy*, a sheet for a wagon and a tent. On the contrary, the masterpiece book from Liberec remained limited to mere 6 pieces even after the renovation in 1712.⁷

The tailor's pattern books from Česká Kamenice and Plzeň are completely different types. In the true sense of the word, they are not meant to be the tailor's masterpiece guild books, but on the contrary, an extract of them. Such an extract originated on the occasion of the master exams where the prospective master had to prove his knowledge of the tailor's patterns and their construction. Lessons of drawing were a part of journeymen preparation for which one from the guild seniors, *Stuckmistr*, was responsible at the Prague Old-Town guild. He was supposed to...*train and teach young masters*. The task was not easy, because.....*masterpieces which everyone has to manage who wants to be a master at the guild and with others to have his place, he must worry his head, not regret the cost and do all that with pleasure*.... (Wagenknecht 1932: 76). In the renewed Prague Guild Articles from 1740, it was literally claimed that during master exams *the examinee must draw a tailor's pattern by his hand in chalk on the board in front of the masters*. (Wagenknecht 1932: 85).

An example of such an extract may be the tailor's pattern book by Joseph Slavík from Plzeň, which was presented by its author at the master exam in 1797.⁸ The booklet is the only evidence about the appearance of 12 masterpieces that with their amount represent

6 Státní okresní archiv Český Krumlov, fond Cech krejčích Český Krumlov C-6, inv. č. 1, 2, 4.

7 Státní okresní archiv Liberec, fond Cech krejčích Liberec, nezpracováno.

8 Po jejím složení zůstala v jeho osobním držení a do Archivu města Plzně se dostala jako soukromý dar teprve v roce 1898. Archiv města Plzně, fond Cech krejčích, inv. č. 272.

9 Státní okresní archiv v Děčíně, NAD 581, fond Cech krejčovský Česká Kamenice, inv. č. 1, 2, 7, 8.

10 Archiv hlavního města Prahy, Sběrka rukopisů, Kniha krejčovských střihů, sig. 5752.

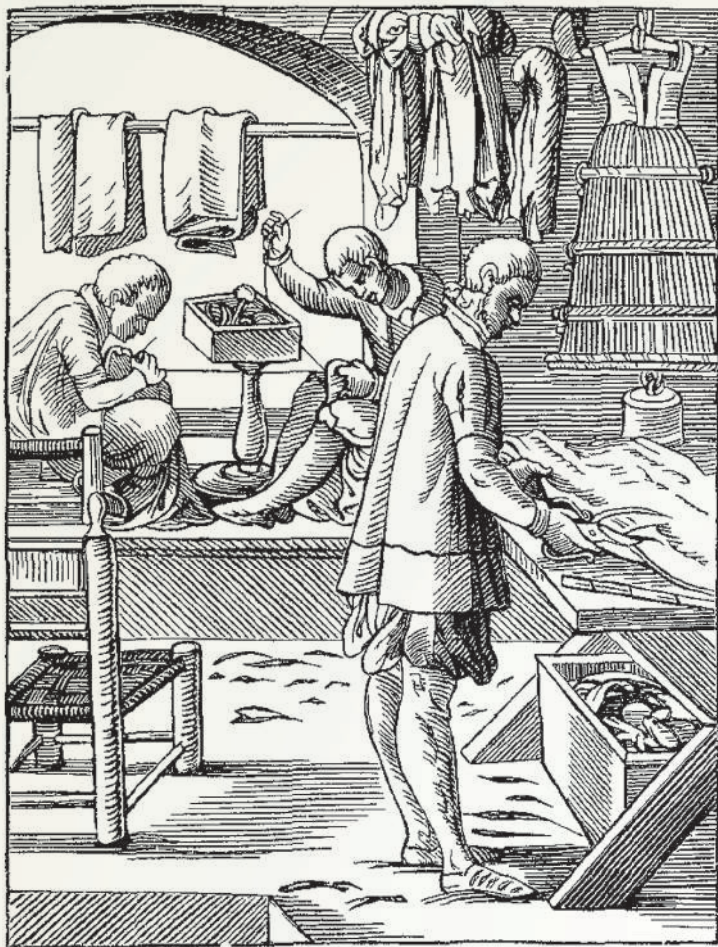
Lobkowitz and in Chomutov. The State Regional Archive in Chomutov with seat in Kadaň.

5 The State Archive České Budějovice, fund The Guild of Tailors České Budějovice V/1, Inv. No.1,3,15

6 The State Archive Český Krumlov, fund The Guild of Tailors Český Krumlov C-6, Inv. No.1, 2, 4.

7 The State Archive Liberec, fund The Guild of Tailors Frýdlant, unelaborated

8 After passing the exams, it was kept in his private keeping and it was given to the archive of Plzeň as a private gift not before 1898. The Archive of Plzeň City, fund The Guild of Tailors, Inv. No. 272

1. *Mistr a tovaryši v krejčovské dílně, 1568.* ■ *Master and Journeymen at Tailor's Workshop, 1568.*

čené struktury drží jen velmi omezeně.¹¹ Nechybí sice liturgický, řádový, mužský a ženský oděv, ovšem zcela je pominuta výstroj pro koně, jezdce a formana, a dokonce schází i stan, oproti tomu je zde zachycena celá řada módních kusů oděvu.

Způsob krejčovské práce a její odraz v knihách střihů

Způsob zakreslení střihů na jednotlivá folia cechovní knihy je zajímavým dokladem práce krejčovského mistra při přenášení konstrukce oděvu na plochu materiálu. Nechybí mu historický vývoj, jenž reflektuje jinak těžko postřehnutelné změny v technologii krejčovské výroby. Množství odkazů na pracovní postupy nalezneme v cechovních artikulech a řádech. V souvislosti s předkládáním mistrovských kusů při mistrovské zkoušce je v několika případech zmíněna povinnost *zkoušenců ...křídou na tabuli před mistry střih vlastní rukou rýsovat* (Wagenknecht 1932: 85). Nemuselo se přitom jednat o pouhé kreslení obrázků, ale o praktickou zkoušku. Při ní musel tovaryš prokázat jednu z důležitých znalostí mistra, a to správně a účelně rozložit materiál na rozměrné *tabuli* nebo též měrném stole – *Elleslentisch* – a vyznačit na něm linie střihu. Vzhledem k tomu, že podstatná část oděvů 16. a 17. století byla složená z obdélných a kruhových dílů, využíval krejčí maximálně jejich příhodný tvar. Obdélné díly zaznamenal přímo do jejich šíře, kruhové díly rýsoval na plochu vhodně seskládanou z několika menších pásů, na nichž

11 Cech krejčích v Táboře vznikl teprve na konci 16. století. Roku 1586 přijal cechovní artikule, které si cech vyžádal od krejčích z Nového Města pražského. Kniha střihů vznikla jako soukromá iniciativa teprve na počátku 18. století. Státní okresní archiv v Táboře, fond Cech krejčích Tábor CII b/1, inv. č. 1, 6.

the royal town but not the non-preserved guild book of patterns. The tailor's pattern book from Česká Kamenice belongs to the same category. Actually, its eight tailor's patterns present extracts from 12 masterpieces that are prescribed by the guild articles from 1547 renewed in 1601 by Henry and Zikmund from Vartenberk⁹. From the attached lists of examined masters and masterpieces presented by them, it appeared to be obvious that in some years, the guild allowed to present less than prescribed number of clothing.

The not very defined tailor's pattern book from Prague ranks among the same group.¹⁰ As to the presented patterns, it is a partial duplicate of the Masterpiece Book of the Guild of Tailors from Prague Old-Town from 1685. The original patterns are completed by contemporary fashionable garments that were involved among masterpieces by the guilds articles from 1740.

Totally different category is represented by a private collection of tailor's patterns that was gathered during a journeyman and master's years and was used by the master and his helpers when working at the workshop. As compared to masterpieces, this kind of set was necessarily more progressive; the usual division was kept only in frame and the sketches depicted the fashion trends to a much larger extend. *The Commemorative Book by Jan Josef Šebestián Mazaný from Tábor from 1712* keeps the traditional division only in a limited way¹¹. Liturgical, clerical, men, and women's garments are not missing but the horse equipment, equipment for a rider and a waggoner and even a tent are omitted. On the contrary, plenty of fashionable clothes are depicted here.

The method of tailor's work and its reflection in the books of patterns

The method of drawing the tailor's patterns on separate folios of a guild book is a remarkable evidence of tailor's master work when he transfers the clothing construction onto a material surface. The historical development may be observed which reflects hardly noticeable changes in the technology of tailor's production.

The quantity of references to the work methods may be found in the guild articles and orders. In connection with the submission of masterpieces at the master exam in several cases the duty of examinee is mentioned *...to draw a design by his hand on the board using chalk in front of masters* (Wagenknecht 1932: 85). It was not supposed to be just mere pictures drawing but a practical exam. During the exam a journeyman was obliged to prove one part of the most important master's knowledge, which means correctly and efficiently to unfold the material on a large *tabule / board* or a measuring desk – *Ellestisch* – and to mark lines of a tailor's pattern. Because the essential part of the clothing in the 16th and 17th centuries was composed from the rectangular and circle pieces, the tailors used their suitable shape to a maximum. Rectangular pieces were marked directly to their width, the circle parts were drawn on the surface suitably composed from several smaller pieces where the required circle sector was marked with help of a string and chalk. Many notes commenting the practicality of measuring the tailor's patterns may be found next to designs in the tailor's book from Těšín. The writer draws attention to the instructions how to proceed while measuring, where it is necessary to lay fabric in double layers or in four layers, possibly how to set the width of the tailor's board for especially big pieces. Efficient and sensible handling of the material, from which it was necessary to produce the required clothing without useless cuts and waste,

9 The State District Archive in Děčín, NAD 58, fund The Guild of Tailors Česká Kamenice, Inv. No. ,1 2, 7, 8

10 Archive of the Capital City of Prague, Collection of manuscripts, Tailor's Pattern Book, Sig. 5752.

11 The Guild of Tailors in Tábor was established only at the end of the 16th century. In 1586, it accepted the guild articles required by the guild from the tailors from Prague New Town. The book of patterns was compiled as a private activity only at the beginning of the 18th century. The State District Archive in Tábor CII b/1, Inv. No. 1, 6

pomocí provázku a křídly vyměřil požadovanou kruhovou výseč. Celou řadu poznámek komentujících praktickou stránku rozměrování stříhů lze nalézt v nákresech krejčovské knihy z Těšína. Pisatel upozorňuje, jak je nutné postupovat při měření, kdy je nutné látku položit ve dvou, jindy ve čtyřech vrstvách, případně při obzvlášť velkých kusech nastavit šířku krejčovské tabule. Úsporné a citlivé nakládání s materiálem, z něhož bylo nutné bez zbytečných prostrhů a ztrát ušít požadovaný oděv, stojí v podtextu většiny popisů mistrovských kusů, které velice přesně vypočítávají spotřebu látky. Asi nejdále v tomto směru jde krejčovská kniha z Chomutova, v níž je propočítána spotřeba pro různé šířky látek, počínaje úzkými v šíři 2 ½ čtvrti až po široké měřící 7 ½ čtvrti. Používání různě širokých látek vyžadovalo od krejčího dobrou představivost a také jistou dávku improvizace. Jen tak dokázal materiál správně rozložit, aby po vystříhání a sešití oděvu byly velké celistvé kusy umístěny z pohledu diváka na dobře viditelných místech čelní strany oděvu. Menší části a klínky pak na bocích, zádech a v lemu. Především při šití velkých oděvních součástí, jako jsou pláště, pláště s rukávy a ženské sukně, byla taková znalost velmi důležitá.

Nejstarší vrstva stříhových nákrešů z toho důvodu kopíruje právě tento z praxe odpozorovaný způsob rozložení materiálu na krejčovské *tabuli*, na němž jsou pomocí pravítka, provázku a křídly vyznačeny stříhové linie. Tento způsob je použitý v knihách krejčovských stříhů sestavených v průběhu 16. a 17. století v Těšíně a Chomutově. Zakreslena je vždy pravá polovina oděvu, přední a zadní díl leží na sobě, přes stříhovou linii je vyznačen klad pásů materiálu.

Z předchozích zvyklostí vychází další typ záznamu stříhu, který nadále zachovává způsob nákresu, ale rezignuje na vyznačení rozložení materiálu, jež se zřejmě s odstupem času projevilo jako příliš statické. Užití lze předpokládat v těch případech, kdy měla kniha starší předlohy, podle nichž byla opisována, jako tomu bylo v 17. století v Českém Krumlově i Českých Budějovicích.

Vyspělejší stříhový záznam, který ovšem předpokládá určitou míru abstrakce a možná i použití papírových předloh, představuje pás, na němž jsou co nejušpornějším způsobem rozložené jednotlivé stříhové díly, včetně těch jejich částí, které se do jeho šířky již nevešly. Pro lepší orientaci jsou na hranách označeny značkami a výsledná podoba je zakreslena na bocích pásu. Tento způsob nákresu se v našem souboru objevuje teprve v průběhu 17. století v České Kamenici a Frýdlantu a zřejmě byl použit při přepisu a vylepšení knihy z Tachova, které se událo v téže době. Poslední výskyt je v Opavě v polovině 18. století. Z oděvu je zaznamenána vždy pravá polovina, přední a zadní díly jsou kladeny samostatně, rukávy jsou často zakresleny v plné šíři.

V rakouských krejčovských knihách se však tento způsob záznamu vyskytuje již v polovině 16. století, a to v Innsbrucku (Petraschek-Heim 1970). Stejně tak jej najdeme v tištěných knihách stříhů vydávaných od poloviny 16. století ve Španělsku – Diego de Freyle, 1588; Alcega, 1589; Francois de la Rocha de Burguen, 1618; Martin de Anduxar, 1640 (Wacha 1960: 11).

Oděvy z 16. až 18. století v knihách krejčovských stříhů

Publikované knihy krejčovských stříhů z českých zemí představují různorodý soubor, jehož jednotlivé části vznikly za odlišných okolností a sledovaly různé cíle, z nichž zachycení dobového odívání bylo tou poslední. Přesto jej ve svém kompletu přibližují plastickým a vcelku jednoznačným způsobem, včetně jeho konstrukce. Tak jako v nedochovaných krejčovských knihách z velkých sídelních měst – Prahy a Olomouce – je zde zastoupen oděv všech sociálních vrstev, počínaje kněžími, měšťany, rytíři až po venkovany, a nechybí ani vojenské vybavení v podobě stanů a výstroje pro koně.

may be found in the context of most descriptions of masterpieces which calculated the material consumption very precisely. Probably, the most detailed is the tailor's book from Chomutov in which the consumption of various width of fabrics is calculated, starting from the narrow ones in the width of the 2 ½ quarter to the wide ones measuring 7 ½ quarters. Using differently wide fabrics required very good tailor's imagination and some sort of improvisation. Only after that he managed to spread material in such a way that after cutting out and clothing fabrications, the large compact pieces were located on well-visible spots on the front side of the material, seen from the spectator's view. Simultaneously, the smaller parts and inserts were marked on the sides, the back panel, and the rim. Especially while making big clothing items, such as: cloaks, cloaks with sleeves and women's skirts, this knowledge was very important.

For this reason, the oldest layer of patterns copies exactly this method of spreading the material on the board, learned by observation in practise, on which the pattern lines are marked using a ruler, a string, and chalk. This way is used in the tailor's pattern books compiled during the 16th and 17th centuries in Chomutov. The right half is always depicted, the front and the back panels lay on each other, and the setting of material stripes is marked over the pattern line.

From the previous usage, another type of the tailor's pattern record is derived which further conserves the way of drawing. However, the marking of material spread is left out, which seemingly turned out to be too static. The usage can be assumed also in those cases when the book followed older originals according to which it was rewritten as it happened in the 17th century in Český Krumlov and České Budějovice.

More advanced pattern record that naturally involves a certain degree of abstraction and maybe using paper models is represented as a stripe on which separate pattern parts are distributed as effectively as possible, including those parts which do not fit in the width. For better orientation there are marks on sides and the final image is drawn on the sides of the stripe. This design method appeared in our comprehension during the 17th century in Česká Kamenice, Frýdlant and apparently it was used for rewriting and improving the book from Tachov which happened at the same period. The last occurrence is noticed in Opava in the middle of the 18th century. To draw a clothing item, the right half, the front and the back panels are supposed to be laid separately and the sleeves are often drawn in full width.

In Austrian tailor's pattern books, this method of recording occurred in the middle of the 16th century, namely in Innsbruck (Petraschek-Heim 1970). Simultaneously, it may be also found in the published tailor's pattern books issued from the middle of the 16th century in Spain – Diego de Feyle, 1588; Alcega, 1589; Francois de la Rocha de Burguen, 1618; Martin de Anduxar, 1640 (Wacha 1960: 11).

Garments from the 16th to 18th Centuries in the Tailor's Pattern Books

The published tailor's pattern books from the Czech lands constitute a heterogeneous group whose particular parts came into being under different circumstances and had in view different goals whereby the depiction of the clothing was the least important one. Yet they are able, within their context, to explain the period clothing and its constructions in a malleable and quite unambiguous way. They captured the dress of all social classes, beginning with priests, burghers, knights to village people in the same way as the not surviving tailor's masterpiece books from big cities – Prague and Olomouc – did. Even military equipment, such as tents or horse armour is not missing.

2. Biskup oděný do alby, kasule a pluvíálu, 1526. ■ Bishop wearing alb, chasuble and cope, 1526.

Liturgický oděv

Liturgický oděv se v knihách krejčovských střihů vyskytuje naprosto pravidelně a převážně mu patří hned několik prvních stran knihy. Většinou nechybí střih kasule, dalmatiky a pluvíálu, doplněný v několika případech o štólu, manipul a humerál, případně i kalichové vélu, bursu a palu. Všechny tyto součásti byly totiž ušité ze stejného materiálu, nejčastěji damašku, atlasu nebo sametu, jehož barevnost byla volena s ohledem na liturgickou dobu, v níž měla být mešní roucha užívána. Ve stejném stylu byla také pojednána výzdoba, k níž byly použity ozdobné porty a výšivky, jejichž motivy byly v několika případech i zakresleny. **Kasule.** V zápisech bývá označena jako *vornát*, *ornát*, německy *Massgewandt*, což bývá někdy vztaženo i na štólu a manipul. Zaznamenané střihy narušují některé ustálené názory na vývoj tohoto mešního roucha. Gotický typ kasule sice není zaznamenán žádný, ovšem ani barokní typ není převládající (Martínek 2008: 43). Zato se v knihách z 16. a první poloviny 17. století objevuje prozatím neznámá varianta, která se vyznačuje obdélným, na spodním okraji zaobleným tělem německého střihu, k němuž jsou v ramenou přišité dlouhé křídlové rukávy, jež byly doposud zcela neznámým prvkem. Nejstarší doklady takové kasule jsou spojeny s protestantským prostředím slezského Těšína (kat. č. 20) a saského příhraničí v severních Čechách v Chomutově, České Kamenici a Liberci (kat. č. 36, 100, 150). Ovšem doložena je i v ryze katolickém prostředí Plzně (kat. č. 192). Barokní typ kasule německého střihu s obdélným trupem, ovšem již bez rukávů, je doložen v 17. století v Tachově, Českém Krumlově a Frýdlantě (kat. č. 3, 82, 109). Vrcholně barokní kasule římského střihu, který se vyznačuje delší zadní a kratší, v ramenou obloukově vykrojenou přední částí, se objevuje od konce 17. století v Českých Budějovicích, Táboře a Opavě (kat. č. 122, 159, 182).

Liturgical garments

Liturgical vestment occurs regularly in the tailor's pattern books and usually, it occupies several first pages of a book. Patterns for chasubles, dalmatics and copes are mostly not missing; in some cases, these patterns are supplemented with a stole, a maniple and a humeral veil, sometimes with a chalice veil, a burse and a pall. All these parts were made from the same material, mostly damask, satin or velvet, whose colours were chosen as to the liturgical season in which a garment should be used. The embellishment consisting of decorative galloons and embroideries, the motifs of which were captured in some cases, was arranged in the same style.

Chasuble. It is usually designated as *vornát*, *ornát*, or *Massgewandt* in German, which sometimes relates to the stole and maniple. The depicted patterns interfere with some fixed opinions about the evolution of this Mass vestment. (Martínek 2008: 43). There is no Gothic type of *chasuble* captured; however, the Baroque type does not dominate either. On the other hand, in the books from the 16th and the first half of the 17th centuries occurs a hitherto unknown type which is distinguished by a German-style rectangular body, rounded at its bottom hem, to which long wing-shaped sleeves are attached at the shoulders. Such sleeves were an unknown element until that time. The oldest examples of this type of *chasuble* relate to Protestant regions in Silesian Těšín (Cat. No. 20) and Saxon borderland in northern Bohemia – the towns of Chomutov, Česká Kamenice and Liberec (Cat. No. 36, 100, 150). This type is, however, documented in the pure Catholic town of Plzeň (Cat. No. 192). The Baroque type of German-style *chasuble* with rectangular body, but without sleeves, is documented in the towns of Tachov, Český Krumlov and Frýdlant in the 17th century (Cat. No 3, 82, 109). High-Baroque type of Roma-style *chasuble* that is characterised by a longer back panel and a shorter front panel, arc-shaped at the shoulders, can be found in the towns of České Budějovice, Tábor and Opava since the end of the 17th century (Cat. No. 122, 159 182).

Dalmatic. In the books of pattern, it is titled with more names – *Leviténrok*, *Epistlrok*, *Dinstrok*. Based on the cut, one can classify two types of dalmatic that differ in the arrangement of pattern pieces. While the older type is cut from one piece including the sleeves (Cat. No. 4, 37, 84), the younger Baroque type has a rectangular body enlarged by triangle-shaped gussets on the hips; the sleeves are attached separately (Cat. No. 123, 160, 181, 206). The seams are accentuated by decorative galloons. The most patterns include consumption for two pieces of dalmatics.

Cope. It is mostly called *Rauchmatl*, *Chormantl*, *Khormantl*, *Khorkappe*, *Vespermantl*. For the whole period, it keeps its unchanged pattern in the form of a half-circle cloak with a hood. (Cat. No. 4, 37, 84, 101). At the Baroque types of the cope, the hood was replaced by a flat shield in the back, the cloak displayed additional wide contract strips trimming the front (Cat. No. 124, 161, 180, 196).

Alb. A long skirt made of flax linen, worn under the chasuble or dalmatic, occurs just in four cases and it is usually called *Ahlm*. In the only one case, it corresponds to the medieval cut of the alb with a tight-fitting upper part, flared from the waist downwards (Cat. No. 85). The other ones are more similar to dalmatic, with typical triangle-shaped side gussets reaching under the arms (Cat. No. 6, 98, 110).

Biretta. A usual priestly headdress designated as *kvadrátek* here; it is depicted only in Tábor (Cat. No 162).

Ciborium veil. In the form of a small half-circle cape, it occurs just once, in Tachov (Cat. No 7).

Clerical clothing

In several cases, the books of patterns also depict clerical clothing. This often relates to the fact that a permanently inhabited monastery was in the town or its environs. The cut of clerical garments had to obey the regulations of the Order, which changed only slightly in the course of centuries, therefore no wonder that Franciscans, Augustinians, Dominicans, Cistercians, and Minorites (Cat. No. 87, 70, 71, 164,

Dalmatika. V krejčovských knihách bývá označena hned několika různými názvy – *Levitenrok*, *Epistrok*, *Dinstrok*. Na základě střihu ji lze rozdělit na dva typy, které se liší skladbou stříhových dílů. Zatímco starší je střižený z jednoho kusu, a to včetně rukávů (kat. č. 4, 37, 84), mladší, barokní typ, má obdélníkový trup rozšířený na bocích trojúhelníkovými klíny a také rukávy jsou přišity samostatně (kat. č. 123, 160, 181, 206). Průběh švů je zdůrazněn ozdobnými portami. U většiny stříhů je spotřeba materiálu koncipována na dvě dalmatiky.

Pluviál. Většinou bývá pojmenovaný *Rauchmatl*, *Chormantl*, *Khormantl*, *Khorkappe*, *Vespermantl*. Po celou dobu si zachovává vzácně jednotný střih v podobě půlkruhového pláště s kapucí (kat. č. 4, 37, 83, 101). U barokních typů pluviálu byla kapuce nahrazena plochým štítem na zádech a plášť byl navíc podél předních okrajů lemován širokým kontrastním pásem (kat. č. 124, 161, 180, 196).

Alba. Lněná dlouhá suknice oblékaná pod kasuli či dalmatiku se objevuje pouze ve čtyřech případech a většinou bývá nazývána *Ahlm*. V jediném případě odpovídá středověkému střihu alby s přiléhavou horní a od pasu rozšířenou spodní částí (kat. č. 85). Ostatní jsou již více podobné dalmatice s charakteristickými bočními trojúhelníkovými klíny zasahujícími až do podpaží (kat. č. 6, 98, 110).

Biret. Obvyklá kněžská pokrývka hlavy, označená zde jako *kvadrátek*, je zaznamenána pouze v Táboře (kat. č. 162).

Ciboriové velum. V podobě malého půlkruhového pláštíku se objevuje pouze jednou, a to v Tachově (kat. č. 7).

Řeholní oděv

V několika případech zaznamenávají krejčovské knihy i řeholní oděvy, což většinou souvisí s okolností, že ve městě nebo blízkém okolí byl trvale osídlený klášter. Střih řeholních oděvů podléhal řádovým předpisům, které se v průběhu staletí měnily jen málo, není tedy divu, že františkáni, augustiniáni, dominikáni, cisterciáci a minorité (kat. č. 87, 70, 71, 164, 199, 207) oblékali ještě v 17. a 18. století kutny zcela středověkého střihu. Sešité byly z obdélných dílů, neměly prostřižené průramky ani tvarované rukávy. Oproti tomu jezuité řádový oděv zcela programově přizpůsobovali běžnému oblečení kněží v zemi svého působení. To je důvod, proč jezuitský kabát z Frýdlantu (kat. č. 108) zcela odpovídá dobovým kněžským kabátům 17. století. Obdobný kabát si namísto kutny nechával ušít i opat ze Zlaté Koruny (kat. č. 88) a teprve na něj si oblékl škapulír a kápi. Střih kabátů měly i dvě blíže neurčené mnišské kutny z České Kamenice a Frýdlantu (kat. č. 104, 118). Ženský řeholní oděv je zaznamenán pouze jednou, a to v Tachově (kat. č. 18). Bez ohledu na střih určovaly materiál oděvu řádové předpisy. Františkánská kutna se šila z harasu a podobně i cisterciácký opat měl svůj kabát ušitý ze šamlatu a teprve na druhém místě byl uvedený vlněný drilich, případně sukno. Ostatní řádové kabáty byly většinou soukenné.

Svrchní a vrchní oděvní součástky – plášť, sukně, kabát

Svrchní oděv tvoří valnou většinu všech stříhů zachycených v krejčovských knihách. Jedná se o součástky určené primárně k ochraně spodních vrstev oděvu před nepřízní počasí. Od středověku se k tomuto účelu ve všech vrstvách společnosti užíval především dlouhý kolový plášť. V češtině se nazývá prostě *plášť*, *plášč*, v němčině *Mantel*, což jsou termíny, s nimiž se setkáváme též v popisech krejčovských stříhů.

Odpovídajícím vrchním oděvem, který se nosil pod pláštěm, byla ve středověku *tunica*, v českých pramenech označovaná jako *sukně*, v německých *Rock*. Jednalo se o oděv košilového typu, s přiléhavou horní a volnou dolní částí, která byla na bocích

199, 207) wore cowls of a fully medieval cut as late as in the 17th and 18th centuries. They were made of rectangular panels; they had neither cut-through armholes, nor shaped sleeves. On the contrary, Jesuits adapted their clothing to priestly garments worn in the countries of their activity. This is the reason why the Jesuit coat from Frýdlant (Cat. No. 108) entirely corresponds to priest coats from the 17th century, as we spoke about them above. The abbot from the Zlatá Koruna Abbey had a similar coat made instead of a cowl (Cat. No. 88) and only over it, he wore a scapular and a hood. Two not specified monk's cowls from Česká Kamenice and Frýdlant (Cat. No. 104, 118) display a cut similar to that of coat. Women's clerical garments are depicted only once, in Tachov (Cat. No. 18). Regardless the cut, the clothing material was defined by the regulations of the Order. Franciscan cowl was made from *harras*; likewise, the Cistercian abbot had his coat made of camlot; only on the second place, woollen drill or cloth are mentioned. Other clerical coats were mostly made of cloth.

Outermost garments and over-garments Cloak, skirt, coat

The outermost clothing makes up the overwhelming majority of patterns captured in the books of patterns. It includes the garments intended mainly to protect the under-garments from bad weather. Since the Middle Ages, all classes of the society had used long circle cloaks for this purpose. In Czech, this garment is called *plášť*, *plášč* (*cloak*), in German *Mantel* – we can find these terms in descriptions accompanying the patterns.

Under the cloak, there was worn another overgarment, which was called *tunica* in the Middle Ages. The Czech sources designate this garment as *sukně* (*skirt*), the German ones as *Rock*. It was a skirt-style piece of clothing, its upper part was tight-fitting, while the bottom one

3. Jáhen oděný do alby a dalmatiky, 1526. ■ Deacon wearing alb and dalmatic, 1526.

a ve středu přední a zadní části rozšířena trojúhelníkovými klíny. Mužská a ženská konstrukce sukně se až do počátku 14. století lišila spíše v detailech, jako je délka, barevnost, použité materiály či tvar rukávů. Změna nastala v průběhu 14. století, kdy vznikla řada nových oděvních součástí a ty staré byly zásadním způsobem inovovány. U mužů je to především krátký, k tělu těsně přiléhající oděv, jemuž se v českých pramenech dostalo pojmenování *kabát*, *kabátec*. Původně se jednalo o součást ochranné zbroje nošené pod kovovými prsními pláty. Přestože české pojmenování vychází z němčiny¹² – *gewæte*, *kawâti*, v německých pramenech bývá tento oděv označován jako *sukně* – *Rock*, *Waffenrock*, v případě zkrácené varianty pak zdrobnělinou *Röckel*.

Předchozí krátký exkurs jsem si dovolil proto, že nám alespoň ve zkratce osvětluje vzájemný poměr českých a německých pojmů, jimiž bývají oděvní součástky v pramenech označovány. Současně navozuje problémy, s nimiž se překládá a především výklad historických pojmů setkává. Zatímco dvojice slov *plášť* / *Mantel* přetrvala až do současnosti a v obou jazycích si zachovala obdobný význam, který od dlouhého kolového pláště postupně přešel až na současný význam svrchního volnějšího kabátového oděvu, dvojice slov *sukně* / *Rock* se vyvíjela odlišně. Původní název vrchního oděvu zůstalo v 16. století zachováno pouze u ženské sukně, kdežto mužský vrchní oděv již používal jiná označení spojená se specifickým střihem, materiálem či funkcí oděvu, takže se setkáváme s *hazukou* / *Hußag*, *kytlí* / *Kittl*, *sukénkou* / *Röckl* či *kabátem* / *Wambst*. Dřívější pojmenování *Rock* však nezaniklo, ale přešlo na svrchní mužský a částečně i ženský rukávový

4. Sokolník oblečený do dlouhých kalhot a pláště s rukávy, 1527.
 ■ Falconer wearing long trousers and sleeved cloak, 1527.

was flared, enlarged by triangle-shaped gussets on the hips and in the middle of the front and the back panel. Until the early-14th century, the construction of men's skirts differed from that of women's skirts more or less in details, such as length, colours, used materials or shape of sleeves. The change came during the 14th century, as many new garments developed and the old ones were innovated in a significant way. For men's fashion, it is especially a short close-fitting garment called *kabát*, *kabátec* (*jacket*) in Czech sources. Originally, it was a part of protective armour worn under the metal breastplate. Although the Czech name is based on German¹² – *gewæte*, *kawâti*, the German source designates this garment as a skirt – *Rock*, *Waffenrock*, or diminutive *Röckel* for a short piece of clothing.

I took the liberty of writing the above short digression, because it briefly explains the mutual relation of Czech and German terms with which the garments are usually named in the sources; simultaneously it indicates the difficulty of translating and interpreting the historical terms. While the pair of words *plášť* (*cloak*) / *Mantel* has survived up to the present, keeping in both languages its similar meaning that evolved from the long circle cloak to the contemporary designation for a loose outer-garment, the pair *sukně* (*skirt*) / *Rock* developed in a different way. The original designation of an over-garment remained preserved only for women's skirts in the 16th century, while the men's over-garment adopted other terms related to the cut, material or function correspondingly. Therefore, we encounter *hazuka* / *Hußag*, *kytle* (*smock-frock* – *kittle*) / *Kittl*, *sukénka* (*short skirt*) / *Röckl* or *kabát* (*coat*) / *Wambst*. The old term *Rock*, however, did not cease to exist; it passed over to men's outermost clothing and partially women's sleeved clothing, nearly displacing the older *cloak* / *Mantel*. Peculiar is that the majority of the above outermost "skirts" represent with their cuts de facto sleeved cloaks, whose front and back panels make up three quarters or at least a half of a circle. It was these cuts that – at the turn of the 16th and 17th centuries – laid the foundations for the cut of loose coat-style clothing, the basis of men's modern outer coats. While this type of clothing was still called *Rock* in German, the Czech language called it *kabát* (*coat*). The latter term was then used for Baroque and Rococo *justaucorps* and other types of stylish coats. Unlike German, the old designation *sukně* (*skirt*) remained preserved solely for women's garment in Czech.

When interpreting the pattern constructions, we face the problem which term we shall use for the translation of German *Rock*. One option is to use the word-for-word translation in its historical meaning, as it occurs in the Czech language of that time, which is *sukně* (*skirt*). The other option is to use the modern translation of the word, which is *kabát* (*coat*). The last option is to describe the garment based on its construction, which in some cases is really similar to *sukně* (*skirt*) or *sukénka* (*short skirt*); however, in the most cases, the construction rather corresponds to the designation *plášť s rukávy* (*sleeved cloak*). Each of the options mentioned above has its pitfalls and disadvantages but taking into account the focus of this book, we shall respect the last option.

Men and women's cloaks

Since the Middle Ages, the circular cloak was a common part of men and women's clothing. It protected the wearer from cold or rain, or if he or she stayed outdoors for longer time. The same cloak, however, made from high-quality woollen or silk materials, could be used on important and ceremonial occasions to represent its owner. This is the reason why we can encounter different forms of cloaks in the books of patterns from the 16th and 17th centuries quite often and the frequency was reduced only in the 18th century, when cloaks were replaced by coats.

The most captured cloaks are long and circular, reaching nearly to the ground, which did not change in the course of time, apart from some exception. In addition to these cloaks, shortened fashionable

12 heslo *kabát* In: Gebauer, Jan: Slovník staročeský. <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>, citováno dne 22. listopadu 2013.

12 heading *kabát* / *coat* In: Gebauer, Jan: Slovník staročeský [Old Czech Dictionary]. <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>. 22. 11. 2013.

oděv, kde téměř vytlačilo starší *plášť* / *Mantel*. Kuriózní na této situaci je, že většina těchto svrchních „sukní“ jsou stříhové vlastně pláště s rukávy, jejichž přední a zadní díly tvoří dohromady tři čtvrtiny kruhu nebo alespoň jeho polovinu. Právě z těchto stříhů se na přelomu 16. a 17. století vyvinul stříh volného kabátového oděvu, základ moderních mužských svrchních plášťů. Zatímco v němčině se nadále nazývá *Rock*, v češtině se pro něj vžilo pojmenování *kabát*, které později přešlo též na barokní a rokokový *justaucorps* a další typy stylových kabátů. Dřívější označení *sukně* zůstalo na rozdíl od němčiny zachováno pouze u ženského oděvu.

Při interpretaci stříhových konstrukcí tak stojíme před problémem, jakým termínem vlastně německé *Rock* z krejčovských knih překládat. Jedna možnost je používat doslovný překlad v jeho historickém významu, tak jak se objevuje v dobové češtině, což je *sukně*, *sukně oděvací*, *sukně choděcí*. Další je použít současný překlad slova, kterým je *kabát*. Poslední pak popsat oděv na základě jeho konstrukce, která se v několika málo případech *sukni* skutečně blíží, ovšem ve většině ostatních případech se jedná spíše o *plášť s rukávy*. Každý ze způsobů má svá úskalí a nevýhody, ovšem s ohledem na zaměření této knihy se přidržíme poslední možnosti.

Mužské a ženské pláště

Kolový plášť byl od středověku běžnou oděvní součástí mužského i ženského šatníku. Uplatňoval se jako ochrana před nepřízní počasí, případně při delším pobytu mimo dům. Stejně střížený plášť, ovšem ušitý z kvalitních vlněných nebo hedvábných materiálů mohl být užíván při významných a obřadních příležitostech, při nichž reprezentoval svého majitele. Z toho důvodu se s různými podobami plášťů setkáváme v krejčovských knihách z 16. a 17. století dosti často a frekvence slábne až v 18. století, kdy jejich úlohu převzal kabát.

Většinou se jedná o dlouhé kolové pláště sahající téměř až na zem, což se, až na několik výjimek, s postupem času nijak výrazně nemění. Vedle nich se však objevují i zkrácené módní varianty plášťů a pláštěnek sahajících po kolena, do půle stehů či dokonce jen po hýždě. Obecně bývají pláště v českých textech nazývány *plášče* nebo *pláště*, v německých *Mantel*. Vedle toho se vyskytují i zkomolené německé, španělské a italské názvy – *šuba* / *Schauben*; *khaput* / *capotto*; či *ropa* / *ropila* – signalizující přítomnost cizího ještě nezdůvodněného oděvu.

V pozůstalostních inventářích se pláště v různých délkách objevují zcela pravidelně. Dlouhé jsou nazývány *Mantel*, kratší zase *mantlík*. Většinou jsou ze sukna v tmavých odstínech černé, šedé, zelené i modré. Pro letní nošení se však šily i z lehkých materiálů, jako byl taft nebo kanaveč. Pro zimní se zase podšívaly kožešinou, jako třeba *černý plášť z dobrého sukna medvědem podšitý* (Rybková 1984: 67).

Kolové pláště s přiléhavým průkrčníkem. Tento typ pláště má za základ rozměrný kruh, složený ze dvou polovin (kat. č. 12, 47, 53, 103, 105, 167). Pás při horním okraji, někdy i celý půlkruh, je tvořený celistvým kusem tkaniny, případně menší díly a klíny se soustřeďují při dolním okraji. Pláště svou délkou 2–2 ¼ lokte sahají od poloviny lýtek až po kotníky, a tak zahalují postavu skutečně od „hlavy k patě“. Ve středu pláště je prostřížen nevelký okrouhlý průkrčník, plášť proto přiléhá hladce ke krku a na ramenou je jen mírně zrasený. S límcem nebo jeho náznakem se ve starších knihách setkáváme spíše výjimečně. Několik málo výskytů můžeme přičíst na vrub cizím vzorům a módním kusům. To je zřejmě případ ženského pláště z Tachova (kat. č. 12), jehož průkrčník dosti nezvykle lemují dva trojúhelníčky o základně ¼ lokte. Zadní zřejmě tvořily nevysoký stojáček, zatímco přední přehnutou, kontrastně podloženou klopou, jaká bývala obvyklá u italských plášťů (Kybalová 2000: 29). Zcela jednoduše je vytvo-

5. Měšťan oblečený do nákladné šuby s balonovým a k němu připojeným falešným rukávem, 1577. ■ *Burgher wearing costly šuba with ball-shaped and false sleeve, 1577*

versions of cloaks and capes occur, which reach to the knee, mid-calf, or even just below the buttock. Generally, cloaks are called *plášče* or *pláště* in Czech texts, *Mantel* in German ones. In addition, garbled German, Spanish and Italian words can be found – *šuba* / *Schauben*; *khaput* / *capotto*; or *ropa* / *ropila* – indicating the presence of a foreign, not commonly used garment.

Estate inventories regularly include cloaks of different lengths. The long cloaks are called *Mantel*, the shorter ones *mantlík*. Mostly they are made of cloth in dark shades of black, grey, green and blue. If worn during summer, they were sewn from light materials, such as taffeta or *kanaveč*. For winter, they were lined with fur, such as a *black cloak from good cloth lined with bear* (Rybková 1984: 67).

Circular cloaks with close-fitting neck hole. This type of cloak is based on a large circle consisting of two halves (Cat. Nr. 12, 47, 53, 103, 105, 167). The upper edge, sometimes even the whole half-circle is made of one piece of fabric, smaller panels and gussets are placed near the bottom edge. The cloaks vary in length from 2 to 2 ¼ ells and they can reach from the mid-calf down to the ankles - they cover the body really “from the head to the heels”. There is a not large rounded neck hole in the middle of the cloak, the cloak can fit close to the neck, and it is arranged into small folds on the shoulders. A collar or a trace thereof can be seen rather exceptionally in older books. Some rare depictions can be based on foreign models or fashionable pieces. This is the case of the shortened women’s mantle from Tachov (Cat. Nr. 12), whose neck hole is quite unusually trimmed with two small triangles with the base of ¼ ell. The rear one probably formed a not high stand-up collar, while the front one made up a doubled lapel, lined in a contrasting colour, as it used to be attached to Italian cloaks (Kybalová 2000: 29).

6. Obchodník oděný do dlouhých kalhot s ksásem, přiléhavého kabátu – vamsu – a krátkého pláště s rukávy, 1577. ■ Merchant wearing long trousers with ksás, close-fitting coat – vams – and short sleeved cape, 1577.

řehy nevysoký stojáček na ženském plášti z Chomutova (kat. č. 47). Hrana pláště za průkrčníkem je mírně obloukově vykrojena, takže po sešití obou polovin vznikne nevysoký prohnutý límeček, přecházející v přehnuté okraje přednic.¹³ Ze stejné doby je i zkrácený mužský plášť z Chomutova (kat. č. 53) zakončený širším plochým límcem, který byl v oblibě na konci 16. a po celé 17. století. Jeden či dva límce se tehdy již staly u dlouhých plášťů samozřejmostí, jak dokládá dlouhý plášť s plochým límcem z Frýdlantu (kat. č. 105) a především plášť s jedním stojatým a jedním plochým límcem z Tábora (kat. č. 167).

Cizím prvkem mezi českými oděvy je španělská mužská kápě v podobě kruhového pláště s kapucí (kat. č. 54). Délka do poloviny stehen i lemování spodního okraje a přednice širokou proutou odpovídá dobové španělské módě druhé poloviny 16. století. U španělského dvorského oděvu zůstává krátký plášť jako určitá marginálie zachovaná i v 18. století. Na jeho počátku je zaznamenán v Linci (Hampel 1968: 261) a v jeho polovině se nosí společně se španělským šatem u Zemského soudu v Opavě (kat. č. 187).

Kolové pláště s širokým našaseným průkrčníkem. Vedle kolových plášťů s přiléhavým průkrčníkem nacházíme mezi krejčovskými střihy též několik plášťů s široce vykrojeným průkrčníkem. Jeho zřasení způsobilo, že celá plocha pláště byla již na ramenou zvlněná do množství skladů. Nejstarší z našeho souboru je dívčí plášť z Těšína (kat. č. 34), který je také jako jediný tvořený celým kruhem. Všechny ostatní pláště jsou užší a tvarově připomínají spíše podkovu. V Chomutově je takový plášť označený

13 Obdobně řešený límeček dlouhého ženského pláště je dobře patrný na plášti ženy z Hoogenberghoeva prospektu Pražského hradu z roku 1595 (Kybalová 2000: 83).

A not high stand-up collar on the women's mantle from Chomutov (Cat. No. 47) is made in an easy way. The cloak edge behind the neck hole is arc-shaped, i.e. sewing both halves together gives rise to a not-high bent collar passing into turned-down edges of the fronts¹³. The shortened men's cloak from Chomutov (Cat. No. 53) comes from the same period. This cloak is trimmed with a wider flat collar which was popular at the end of the 16th and during the whole of the 17th centuries. One collar or two became a matter-of-course on long cloaks, as substantiated by the long cloak with a flat collar from Frýdlant (Cat. No. 105) and mainly by the cloak with one stand-up collar and one flat collar from Tábor (Cat. No. 167).

Spanish men's cape (Cat. No. 54), a circular hooded cloak, means a strange element among Czech clothes. With its mid-thigh length and broad galloons trimming the bottom and the fronts, this garment corresponds to Spanish fashion of the second half of the 16th century. Spanish court dress keeps the short cape as a certain marginalium surviving even at the beginning of the 18th century (Hampel 1968: 261); in the mid-18th century, we can trace this garment as a part of Spanish dress worn at the Provincial Court in Opava (Cat. No. 187).

Circular cloaks with wide smocked neck holes. Besides the circle cloaks with close-fitting neck holes, we can find some cloaks with broad neck hole in the books of patterns. The smocked neck holes caused that the entire cloak surface displayed plentiful folds. The oldest garment from our group is the girl's mantle from Těšín (Cat. No. 34) that – as the only one – is formed by the whole circle. All the other cloaks and mantles are narrower and they look like a horseshoe. In Chomutov, such a cloak is called *German wide cloak*, which can indicate the place of origin as well as the relation to long sleeved cloaks, mainly *šuba*. Similar to *šuba*, they have wide gathered neck hole and different lengths of the back and the front panel. While the back panel is always quite wide and arranged in plentiful folds, the fronts are much narrower and rather flat. This is obvious at the long men's cloak from Chomutov (Cat. No. 48) and the women's mantle from České Budějovice (Cat. No. 138). Many women's mantles from Chomutov (Cat. No. 39, 40, 41, 42) substantiated their relation to *šuba*. The first of them is the long sleeved cloak with collar – *Schauben*, followed by the same long cloak with collar, but without sleeves, called also – *Schauben*; the further cloak reached to the knees – *kurtze Schauben* and the last one just above the knees – *Scheibel*. The men's *Zwinkl Mondl* from České Budějovice (Cat. No. 134) is an exception among the cloaks. It displays the old constructional solution, with which the tailor widened the rectangular pieces of fabric – he inserted a triangle-shaped gusset into the middle slit.

Sleeved cloaks. In the tailor's pattern books, sleeved cloaks are the most frequently depicted patterns. They are showed in plenty of variants, with different lengths, forms of sleeves, fronts and neck holes. The basis consists in four panels, whereby the front ones are always narrower than the back ones. If sewn together, they give a circle section of different size, with the dimensions from a half to three-quarters of a circle. In the middle, there are round cut-out holes of different width, which are gathered to make smocked neck holes. The armholes are not arc-shaped at all, or they are shallow; the sleeves show straight or very low sleeve head. However, the most sleeves are very long and false – they are cut through in the front to allow the hands to pass through. The folded-over edges of the fronts also constitute a typical and well-identifiable sign.

Although the patterns show sleeved cloaks, the descriptions in the books of pattern always speak about skirts – *Rok*, *Bürgersrok*. Different situation can be observed in estate inventories, where the designation *Rock* for a men's garment is used just rarely.¹⁴ More often the title *faltrock* (Winter 1893: 439) occurs, which is more usual especially in the first half of the 16th century. As indicated by the

13 A similar collar of a long women's mantle is well-visible on the women's mantle at Hoogenbergh's brochure of Prague Castle from 1595 (Kybalová 2000: 83).

14 In the set with three estate books from the turn of the 16th and 17th centuries, *sukně / skirt / Rock* is mentioned only once as *an old well-worn travel skirt* (Rybková, 1984: 66).

jako *německý široký plášť*, což může leccos napovědět o místě původu i spojitosti s dlouhými pláští s rukávy a *šubou*. S ní mají společné nejen široké našasené vykrojení u krku, ale též odlišnou šířku předních a zadních dílů. Zatímco záda jsou vždy dosti široká, a proto bohatě řasená, přednice jsou mnohem užší, a působí tak spíš ploše. Takové členění je dobře patrné na dlouhém mužském pláští z Chomutova (kat. č. 48) a ženském pláští z Českých Budějovic (kat. č. 138). Spojitost s *šubou* dokládá i řada ženských plášťů z Chomutova (kat. č. 39, 40, 41, 42). První v řadě je dlouhý plášť s límcem a rukávy – *Schauben*, na něj navazuje stejně dlouhý plášť s límcem, ovšem již bez rukávů, nazvaný taktéž *Schauben*, další sahá ke kolenům – *kurtze Schauben*, a poslední pouze nad kolena – *Scheibel*. Výjimkou mezi pláští je mužský *Zwikl Mondl* z Českých Budějovic (kat. č. 134), na němž se uplatňuje staré konstrukční řešení, kterým se dosahovalo rozšíření obdélných kusů látky vložení trojúhelníkového klínu do středového nástřihu.

Pláště s rukávy. V krejčovských knihách patří pláště s rukávy k nejfrekventovanějším stříhům, které se zde vyskytují v řadě variant s různou délkou, úpravou rukávů, přednic a průkrčníků. Základem trupu jsou čtyři díly, přičemž přední bývají vždy užší než zadní, jejich spojením vzniká kruhová výseč s rozměry od poloviny do tří čtvrtin kruhu. Uprostřed je různě široké kruhové vykrojení, z něhož se našasením vytváří aranžovaný průkrčník. Průramky rukávů nejsou často vykrojeny vůbec anebo jen mělce. Podobně i rukávy mají rovnou nebo jen velice nízkou hlavici. Ostatně většinou se jedná o velmi dlouhé falešné rukávy, které jsou na přední straně prostrížené, aby z nich bylo možné vysunout ruku. Obdobně charakteristickým a dobře identifikovatelným znakem jsou přeložené kraje přednic přecházející do plochého límce.

Přestože se stříhově jedná o pláště s rukávy, v krejčovských knihách se vždy mluví o sukních – *Rok*, *Bürgersrok*. Jiná situace je v pozůstalostních inventářích, kde se s pouhým označením *Rock* setkáváme u mužského oděvu jen zřídka.¹⁴ Častější je pojmenování *Falrock* (Winter 1893: 439), které je obvyklé především v první polovině 16. století. Sám název napovídá, že se jedná o skládanou sukni, což je kritérium, jež splňuje většina starších typů plášťů s rukávy, jejichž průkrčník a náramnice jsou pouze skládané. V druhé polovině 16. století již převažuje *šuba* / *Schauben* a tento název je používán pro mužské i ženské oděvní součástky. Obzvláště bohatě vypravenou variantou *šuby* je *horzkop* / *Harzkappen*, což je také časté označení.

Dlouhé a zkrácené mužské pláště s rukávy. Pláště s rukávy si získaly v průběhu 16. století v městském prostředí značnou oblibu a postupně nahradily starší kolové pláště. V případě oděvu kněží a učenců zůstala zachována tradiční délka po kotníky. Běžná délka mužských plášťů s rukávy byla ovšem kratší a pohybovala se většinou v úrovni kolen, takže odhalovala dolní části nohou oděných do nohavic dlouhých přiléhavých kalhot – *pocivic*.

Doklady takového oděvu z počátku 16. století nalzáme v krejčovské knize z Tachova (kat. č. 9, 10, 16). Trup se již skládá ze čtyř dílů, ovšem průkrčník v zadní půlkruhové části je doposud vykrojen dosti přiléhavě, a tak rozšíření okrajů přednic připadá nejspíš na jejich přeložení. Rukáv dlouhý 1 loket je složený ze dvou částí. Horní je široká, na vrchním i spodním okraji nabíraná, tvořící na paži balonový rukáv. Spodní část nazývána manžeta – *Stützl* – je přiléhavá a nemusela být nutně zcela přišíta, takže bylo možné z horní části vystrčit ruku ven. Doklad stříhově propracovanější varianty takového pláště s rukávy najdeme s odstupem půl století na *hazuze* z Těšína (kat. č. 27). Trup je opět složen z kruhových výsečí, jež dohromady tvoří tři čtvrtiny kruhu. Přestože je takto široký, horní část je v ramenu přiléhavá, se zřetelně vymezenými průramky, náramnicemi a průkrčníkem. Rukáv je obdélný a dosti dlouhý, na spodní straně uzavřený, takže jistě musel být na čelní straně

name, it is a folded skirt. This is a criterion fulfilled by the majority of older types of sleeved cloaks, whose neck holes and yokes are only arranged in folds. In the second half of the 16th century, the name *šuba* / *Schauben* predominates; it is used for both men and women's garments. The frequently used name *horzkop* / *Harzkappen* designates an extraordinary rich version of *šuba*.

Long and shortened men's sleeved cloaks. In the 16th century, sleeved cloaks became rather popular in towns and they gradually replaced the older circle cloaks. The garments for priests and scholars kept their traditional ankle length. However, the usual length of men's sleeved cloaks was shorter, it reached mostly to the knees so it revealed the lower parts of the legs dressed in long close-fitting trousers called *pocivice*.

We can find this type of clothing from the early-16th century in the Tailor's Pattern Book from Tachov (Cat. No. 9, 10, 16). The body already consists of four panels, but the neck hole in its back half-circle part is still quite close-fitting and the extensions of front edges were most probably doubled up. The 1-ell-long sleeves consist of two parts. The upper one is broad and gathered in its upper and bottom edge, forming a balloon-shaped sleeve. The bottom part called the cuff – *der Stützl* – is close-fitting and it must not have been fully stitched on, so it was possible to pass the hands through. *Hazuka* from Těšín (Cat. No. 27) documents the more elaborate version of such a sleeved cloak. The body consists of circle sectors again that altogether compose three fourths of the circle. Even though the body is wide like this, its upper part is close-fitting on the shoulders, with consciously defined armholes, yokes and a neck hole. The sleeve is rectangular and quite long. It is closed at its bottom edge so it must have opened down the front to allow the arm to pass through. The shortened cloak with a stand-up collar and doubled up lapel is another type of the men's sleeved cloaks whose short form was very popular among noblemen in the 16th century (Cat. No. 17). The body is solved in the similar way as it is above, the sleeve, however, is

7. Starý muž z Čech oblečený do konzervativní podoby *šuby*, 1577.
■ Old man from Bohemia wearing conservative variation of *šuba*, 1577.

14 V souboru tří olomouckých pozůstalostních knih z přelomu 16. a 17. století je *sukně* / *Rock* zmíněna pouze jednou, a to jako *stará obnošená cestovní sukně* (Rybková, 1984: 66).

prostrženo, aby z něj bylo možné vystrčit ruku. Jiným typem mužského pláště s rukávy, jehož krátká forma byla v 16. století mezi šlechtici velmi oblíbená, je zkrácený plášť se stojatým límcem a přeloženou klopou (kat. č. 17). Řešení trupu je obdobné jako v předchozím případě, rukáv je však celistvý, v horní části balonově nabíraný. Novinkou je stojatý límec, důmyslně vytvořený z horní části jednotlivých dílů. Přestože má plášť rukávy, nosil se většinou pouze přehozený přes ramena.

Krátký mužský plášť s rukávy. Vedle dlouhých a zkrácených mužských plášťů s rukávy se již mezi nejstaršími střihy v krejčovské knize z Tachova objevují i vysloveně krátké formy této oděvní součástky. Její délka se pohybuje okolo 5–5 ½ čtvrti lokte, což znamená, že sahala jen po hýždě, nanejvýš do horní části stehen. Převážně se jedná o oděvní součástky z ciziny, což prozrazují odlišnosti v názvu i střihu. Nakolik se uplatnily v měšťanském prostředí nebo byly určeny pro šlechtické zákazníky, je otázkou. Každopádně se šily z kvalitních druhů suken, jako byl třeba lindiš.

Přímou příbuznost s kolovými plášti lze vysledovat u krátkého italského pláště – *Wellischl Mantel* (kat. č. 15), jehož základem je kruh rozdělený na dva široké zadní a dva úzké přední díly s přílehlavým průkrčníkem. V bočním švu je prostrženo mělký průramek. Do něj je vsazena značně široká hlavice rukávu, sklady upravená do nevelké koule, přecházející v přílehlavý rukáv běžné šíře i délky. Vývoj této konstrukce lze s odstupem jednoho století sledovat na mužském *kaputu* z Českého Krumlova (kat. č. 90).¹⁵ Jedná se o dosti krátký plášť, sahající 4 čtvrtinami délky jen na úroveň hýždí. Trup je tvořen čtyřmi díly, jež dohromady dávají téměř úplný kruh. V horní části přednice je vykrojen průkrčník, náramenice a dosti hluboký průramek. Rukáv odpovídá dobové módě, na paži je široký a zužuje se teprve od lokte k zápěstí. Nízko vykrojená hlavice musela být v průramku naskládána. Vzhledem k užitému materiálu, jako

8. Urozená měšťanská dívka oblečená do *jankru* – pláště s falešnými rukávy, 1577 ■ Town girl of noble rank wearing *Janker* – a cloak with false sleeves, 1577.

15 Neobvyklý název – *Khaput* – je německá zkomolenina italského pojmenování pláště – *cappotto*. <http://de.wiktionary.org/wiki/Kaput>, citováno 20. listopadu 2013.

undivided and gathered in its upper part. New is the stand-up collar, ingeniously made of the panel's upper parts. Although the cloak has sleeves, it used to be worn as thrown over the shoulders.

Short men's sleeved cloak. Besides the long and shortened men's sleeved cloaks, even the oldest patterns in the book from Tachov also depict obviously short forms of this garment. Its length reaches 5 – 5 ½ quarters of ell, which means that it came down below the buttocks or to the upper thigh at the most. The garments come mostly from abroad as betrayed by the differences in their name and cut that fits closely to the neck. Question is to which extent they were worn by the burghers, or if they were intended for customers of noble birth. In any case, these garments were made from high-quality kinds of cloth, such as *lindish* for example.

Direct relationship to circular cloaks can be discovered at a short Italian cloak – *der Wellischl Mantel* (Cat. No. 15), the basis of which is a circle divided into two wide back panels and two narrow front ones with a close-fitting neck hole. There is a shallow armhole in the side seam. Into the armhole, quite broad sleeve head is attached with folds arranged into a not large ball that passes into a tight-fitting sleeve of usual width and length. The development in this construction can be observed after one hundred years at the men's *kaput* from Český Krumlov (Cat. No. 90).¹⁵ This is a rather short cloak, four quarters long, reaching down to the buttocks. The body consists of four panels which altogether give a nearly complete circle. In the upper part of the front, there is a neck hole, a yoke and a rather deep armhole. The sleeve corresponds to the fashion of its time – it is broad below the armpit and narrows from the elbow to the wrist. The low sleeve head must have been arranged into folds to match to the armhole. Because of the materials used, such as satin, damask or velvet, it must have been a rather luxury garment.

Long women's sleeved mantle. Unlike the men's sleeved cloaks, their women's counterparts kept the original length of circle cloaks, so with their length of 2 ells they reached to the mid-calves. *Janker* that occurs in the book of patterns from Tachov (Cat. No. 11) for the first time demonstrates a typical example of the older type of such mantles. The pattern is identical with those for already described men's sleeved cloaks from this book. Even the neck hole is close-fitting and the enlarged fronts show doubled up edges. The sleeve, however, is narrow, rectangular and as long as the entire mantle. It must have been a false sleeve which opened in its upper part to allow the arm to pass through; or the mantle was worn just as thrown over the shoulders. A century and a half later, *Janker* was depicted in the book of patterns from České Budějovice (Cat. No. 136). Do not allow ourselves to be duped by its shorter length; 6 ½ ells must be converted into Vienna ells, so the hem reaches down to the ankles. The body consists of four panels which altogether make up a half-circle. In the middle, it is arc-shaped and gathered into the neck hole trimmed by a low stand-up collar. The sleeve is close-fitting and broken at the elbow, which corresponds to the fashion of its time. Another sleeved mantle (Cat. No. 137) is designated as a *spanischen Janker* as well. Its cut refers to the Spanish fashionable *ropa* from the end of the 16th century. The body consists of four panels of the nearly same sizes which altogether make up a half-circle. Unlike the older types of mantles with more or less arranged shoulder and chest parts, this one has a clearly defined shallow neck hole, yokes and armholes, so it was quite close-fitting on the breast. The complete silhouette shaped regular smooth cone ended with a high stand-up collar. The sleeve is tight-fitting in its complete length, only the shoulder part displays a not large ball. Damask and taffeta, from which *Janker* was made, accentuate the representative character of this garment.

Short women's sleeved mantle. The iconographic sources from the 16th century depict lots of short mantles and capes, popular among women and especially those from towns. The books of patterns do not capture this type of dress very often. Exceptional is the book of patterns from Chomutov that captures a series of mantles with

15 The unusual name – *Khaput* – is a German garble of the Italian word for cloak – *cappotto*.

byl atlas, damašek nebo samet, se jistě jednalo o značně luxusní součást oděvu.

Dlouhý ženský plášť s rukávy. Oproti mužským pláštům s rukávy zůstaly jejich ženské protějšky v původní délce kolových plášťů, takže délkou 2 lokte sahají až ke kotníkům. Příkladem starší podoby tohoto pláště je *Janker*, který se poprvé objevuje v krejčovské knize z Tachova (kat. č. 11). Střih je zcela stejný jako již popsané mužské pláště s rukávy z této knihy. Dokonce i průkrčník je přiléhavý a rozšířené přednice mají přehnuté okraje. Rukáv je však úzký, obdélný a stejně dlouhý jako celý plášť. Muselo se tedy jednat o falešný rukáv, který byl v horní části prostřižen, aby z něj bylo možné vystrčit ruku. Případně se plášť nosil pouze přehozený přes ramena. O století a půl později je *Janker* zakreslen v krejčovské knize z Českých Budějovic (kat. č. 136). Nenechme se oklamat menší délkou, 6 ½ lokte je třeba přepočítat vídeňským loktem, takže spodní okraj opět dosahuje až ke kotníkům. Trup je složen ze čtyř dílů, které společně vytvářejí půlkruh. Ve středu je široce vykrojený a nařasený do průkrčníku, zakončeného nízkým stojáčkem. Rukáv je přiléhavý a v lokti prolomený, což odpovídá dobové módě. Jako *spanischen Janker* je označen i další plášť s rukávy (kat. č. 137), jehož střih ukazuje na španělské plášťové šaty – *ropu* – z 16. století. Trup je složený ze čtyř přibližně stejných dílů, které dohromady vytvářejí půlkruh. Oproti starším typům plášťů s více méně aranžovanou ramenní a prsní partií má tento jasně vymezený mělký průkrčník, náramenice a průramky, a proto byl na prsou dosti přiléhavý. Celková silueta pak vytvářela pravidelný hladký kónus, zakončený vysokým stojatým límcem. Rukáv je po celé délce přiléhavý, pouze na rameni je nevelká balonová koule. Damašek a taft, z něhož byl *Janker* ušitý, podtrhují reprezentativní charakter tohoto oděvu.

Krátký ženský plášť s rukávy. V ikonografických pramenech z 16. století je sice zachycena celá řada krátkých plášťů a pláštěnek, které ženy s oblibou nosily, krejčovské knihy jsou však na tento druh oděvu vcelku skoupé. Výjimkou je kniha střihů z Chomutova, kde jsou v jedné řadě zachyceny různě dlouhé pláště, z nichž první sahající do poloviny lýtek je označen jako *kurtze Schauben* (kat. č. 41), druhý sahající po kolena je nazvaný *Scheibel* (kat. č. 42). Přestože ani jeden nemá rukávy, je střih a celkové vyznění tomuto oděvu velice blízké. Ostatně jako *Scheubl* je označen i kratičký plášť s balonovými rukávy (kat. č. 140), jehož okraj dosahoval jen na úroveň boků. Rukávy, tvarované obdobně jako u italského pláště (kat. č. 15), jsou v popisu střihu označeny jako *nasazené na šlechtický způsob*.

Mužská a ženská šuba. Bohatě zřasená *šuba*, německy *Schaube*, byla v 16. století oblíbenou mužskou i ženskou svrchní oděvní součástí, patřící k reprezentativním kusům šatníku. Z toho důvodu bylo její užívání dlouho vyčleněno pro panovnický dvůr a šlechtu, kdežto měšťané se museli spokojit s jednoduššími typy plášťů s rukávy. To je zřejmě důvod, proč tento střih nenajdeme v Tachově ani v Těšíně. Změna nastala v druhé polovině 16. století, kdy se *šuba* stala téměř typickým městským oděvem, s nímž se hojně setkáváme v královských i poddanských městech (Safrtálová 2010: 125, 126). Šila se z celé řady vlněných i hedvábných materiálů, s textilní i kožešinovou podšívkou, která se zvláště vyjímalá na přeloženém okraji přednice a plochem límci. Mimořádně nákladná varianta *šuby* se nazývala *horckop*. Na počátku 17. století proniká v ojedinělých případech i na venkov. Přestože byla v této době ve stylovém odívání vlastně již na ústupu, v městském prostředí stále ještě představovala velmi honosný oděv, který se v krejčovských knihách pravidelně objevuje na předních místech seznamu střihů mužského i ženského oděvu. V podobě kněžského a univerzitního oděvu přečkala až do druhé poloviny 17. století.

Původ českého pojmenování *šuby* hledají badatelé v arabském *džuba* (Winter 1893: 53). Skutečnost však nebude zřejmě tak přímočará, ale zprostředkovaná přes středověké tvary italského *giubba* a německého *sube*, *schube*, z něhož teprve vzniklo

9. Chudá žena z Čech oblečená do sukně a plášťenky, 1577. ■ Poor woman from Bohemia wearing skirt and cape, 1577.

different lengths. The first mantle reaching to the mid-calves is described as *kurtze Schauben* (Cat. No. 41), the other one, reaching to the knees, is called *Scheibel* (Cat. No. 42). Although none of them has sleeves, their cut and appearance is very close to the *šuba*-style garments. Even the very short cloak with ball-shaped sleeves (Cat. No. 140), whose hem reached just to the hips, is designated as *Scheibel* as well. The sleeves shaped similarly to those at the Italian cloak (Cat. No. 15) are described as *attached in the noble way*.

Men and women's šuba. Richly gathered *šuba*, *Schaube* in German, was a popular men and women's outer garment in the 16th century. It was a representative piece of clothing and therefore it was long worn only by court members and nobility. The burghers had to make do with simpler types of sleeved cloaks. This may be the reason why we encounter this pattern neither in Tachov, nor in Těšín. The change came in the second half of the 16th century, when *šuba* became a nearly typical town dress, which we can often find in royal and serfdom towns (Safrtálová 2010: 125, 126). It was made of different woollen and silk materials, with textile or fur linings; the latter looked good on the folded-over front edge, or on a flat collar. *Horckop* was an extraordinary costly variant of *šuba*. At the beginning of the 17th century, it rarely spread to the villages. Although it was on decline at that time, in towns it represented a very magnificent garment that occurs regularly on the first places within the list of patterns for men and women's garments in the tailor's masterpiece books. In the form of priestly and university dress, it survived until the second half of the 17th century.

The researchers assume the Czech name for *šuba* can originate from the Arabian word *džuba* (Winter 1893: 53). The reality, however, might not be so straight but mediated by mediaeval Italian *giubba* and German *sube*, *schube*, from which *Schaube* and its diminutive *Scheibl* were derived.¹⁶ It is interesting that the name *šuba* – *Schaube* or *Scheibl*

16 *Schaube*: Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm; <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Verneztzung&lemid=GS05353>, cited on 19 November 2013.

10. Venkovanka oblečená do kolového pláště s nabíraným průkrčníkem, 1680. ■ Village woman wearing circle mantle with gathered neck hole, 1680.

Schaube a jeho zdrobnělina *Scheibl*.¹⁶ Zajímavé je, že pojmenování *šuba* – *Schaube* nebo *Scheibl* – se v krejčovských knihách váže pouze na ženské varianty tohoto oděvu, kdežto mužské jsou vždy ve shodě s tradicí jmenovány jako *sukně* – *Ehrrock*, *Burger Rockh*, *Priester einen Rokh*.

Třebaže původ slova má mimoevropské kořeny, příbuzenské vazby je třeba s ohledem na její konstrukci hledat spíše v okolním středoevropském prostoru. Základ střihu je kupodivu ve všech případech téměř shodný. Trup je tvořen čtyřmi lichoběžníkovými klíny, jejichž horní i dolní okraj je vystřižený do oblouku. Zadní část je výrazně širší než přední, má mělce prostrížené průramky a nabíraný průkrčník, takže celá záda jsou bohatě zřasená. Přednice jsou podstatně užší, ovšem na prsou mají pro *šubu* typický hluboký vodorovný zástřih umožňující odsadit horní část, která je přiléhavá, se zřetelně vymezenou náramenicí a průramkem. Spodní část přednice je v nástřihu nabraná, a na prsou tak vznikají pro *šubu* typické sklady. Dalším charakteristickým znakem je šalový límec, který vzniká přeložením okrajů přednic a připojením plochého límce ve tvaru nízkého písmene [T].

Nejhonosnější mužské *šuby* z celého souboru najdeme v Chomutově (kat. č. 49, 50). V jejich popisu je uvedeno ... *Item měšťanská počestná suknice, jako ze starých časů...*, což nás směřuje k podobě této oděvní součástky v druhé polovině 16. století. Oproti ostatním mají výrazně širší trup, který tvoří tři čtvrtiny kruhu, délka je v jednom případě do poloviny

– relates solely to women's variants of this garment in the books of patterns. The men's garments are always – in accordance with the tradition – called *skirts* – *Ehrrock*, *Burger Rockh*, *Priester einen Rokh*.

Although the origin of the word has extra-European roots, if considering the *šuba* construction, the relationship must be searched for rather in the surrounding Central European space. The basis of its cut is surprisingly identical in all cases. The body consists of four trapezoidal gussets whose upper and bottom edges are arc-shaped. The back panel is significantly wider than the front one, the armholes are shallow and the neck hole is gathered, i.e. the entire back panel is arranged in plentiful folds. The front is significantly narrower; on the breast, there is a typical deep horizontal slit that enables to separate the upper part that is close-fitting with clearly defined yoke and armhole. The bottom part of the front panel is gathered into the slit, which gives rise to folds typical for *šuba*. Shawl collar formed by front edges, overlapping each other, and another attached flat collar in the shape of the low [T] letter are other features of *šuba*.

The most magnificent men's *šubas* from the entire ensemble can be found in Chomutov (Cat. No. 49, 50). The description says: ... *Item měšťanská počestná suknice, jako ze starých časů...* [... a respectable burgher's skirt as from old times...], which indicates the appearance of this attire in the second half of the 16th century. Unlike the other *šubas*, these have a remarkably wider body that makes up three fourths of the circle. The length reaches to the mid-calves in the one case, or to the knees in the other. The sleeve is divided into the upper balloon-shaped part and the bottom cylindrical one which displays some decorative diagonal slits adorned with stitches. Unfortunately, we do not know the material from which the attires were made; otherwise we could consider this attire to be the magnificent variation of *šuba* called *horckop*. The women's *šuba* from the same location (Cat. No. 39) is much more modest. The body consists of a half-circle reaching to the ankles. The sleeves are described as long ones but they are not depicted in the pattern. Therefore we can just suppose the sleeves were false with a front opening to allow the arm to pass through.

The patterns for men and women's *šuba* from České Budějovice (Cat. No. 130, 139) give us a certain idea about the changes of this attire in the first half of the 17th century. The basic segmentation did not change, the men's variation was shorter with divided sleeves, the women's one was longer with long sleeves opened in the front. In both cases, a bent-over front and a not large flat collar are not missing. As compared to the trends of that time, the body width was reduced and did not exceed a half circle. The priest *šuba* from Český Krumlov (Cat. No. 86) is a period conservative variation of this attire, which becomes evident in its bigger length and simpler rectangular sleeves of usual length, with broad opened edge.

For the last time, we can find *šuba* in its rather simple form heading towards priest coats in the tailor's masterpiece book from České Budějovice that captures several religious and academic attires from the second half of the 17th century. Sleeved cloaks for the priest, prelate and master (Cat. No. 125, 127, 128), however, keep rather some details than the cut. The body consists of four panels again; altogether they form a little bit more than a half-circle, whereby the front panels are traditionally narrower than the back ones. The slit and the folds on the chest are missing so the armholes and the yokes are clearly defined. Even the neck hole is poorly gathered. The sleeved cloak that rather reminds of the coat already fits closely to the shoulders and widens only below the armpits. However, the folded-over edges of the fronts, which pass to a flat collar, remind still of *šuba*. For practical reasons, the priest *šuba* has tight-fitting sleeves; the prelate and master's *šuba* have broad rectangular sleeves with open edge.

Sleeved cloaks and coats in the 17th century

Pompous cloaks and sleeved cloaks were with the amount of the consumed material as well as the quality thereof predestined for wearing them at important and solemn occasions when it was

16 *Schaube*: Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm; <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GS05353>, citováno 19. listopadu 2013.

lýtek, v druhém po kolena. Rukáv je rozdělen na balonovou horní a válcovou dolní část, na níž je několik dekorativních úhlopříčných prostřížení s ozdobným prošitím. Bohužel neznáme materiál, z něžž byly ušity, jinak bychom mohli uvažovat, že se jednalo o honosnou variantu *šuby* zvanou *horckop*. Ženská *šuba* z téže lokality (kat. č. 39) je vypravena mnohem *skromněji*. Trup je tvořen půlkruhem sahajícím po kotníky. Rukávy jsou popsány jako dlouhé, ovšem ve vyobrazení nejsou vyznačeny, takže se jen můžeme domnívat, že se jednalo o obdélné falešné rukávy s otvorem pro ruku na čelní straně.

Určitou představu o proměně tohoto oděvu v první polovině 17. století poskytují stříhy mužské a ženské *šuby* z Českých Budějovic (kat. č. 130, 139). Základní členění se prozatím nezměnilo, mužská varianta je kratší, s dělenými rukávy, ženská zase delší, s dlouhými a ve předu prostříženými rukávy. V obou případech nechybí přehnutá přednice a nevelký plochý límec. Ve shodě s dobovými trendy však došlo ke zmenšení šířky trupu, které v obou případech nepřesahuje polovinu kruhu. Kněžská *šuba* z Českého Krumlova (kat. č. 86) představuje dobovou konzervativní variantu tohoto oděvu, což se projevuje jednak větší délkou, jednak jednodušeji pojatými obdélnými rukávy běžné délky, s širokým otevřeným okrajem.

Naposledy se s *šubou* v její dosti zjednodušené podobě směřující již ke kněžským kabátům setkáváme v krejčovské knize z Českých Budějovic, v níž je zachyceno několik církevních a akademických oděvů z druhé poloviny 17. století. Pláště s rukávy pro kněze, preláta a magistra (kat. č. 125, 127, 128) však zachovávají spíše některé detaily než celkový střih. Trup je opět složen ze čtyř částí, tvořících dohromady o něco více než půlkruh, přičemž přední díly jsou již tradičně užší než zadní. Chybí však zástříh a sklady na prsou, takže průramky i náramnice jsou zřetelně vymezené, dokonce i průkrčník je jen slabě řasený. Plášť s rukávy, nebo spíše již kabát, proto pevně přiléhá k ramenům a rozšiřuje se teprve pod pažemi. Na *šubu* však stále odkazují přeložené okraje přednic, které přecházejí v plochý límec. Rukáv je u kněžské *šuby* z praktických důvodů přiléhavý, u prelátské a magisterské naopak široký obdélný, s otevřeným okrajem.

Pláště s rukávy a kabáty v 17. století

Honosné pláště a pláště s rukávy byly množstvím použitého materiálu i jeho kvalitou již předem určené k nošení při významných a svátečních okamžicích, kdy bylo nutno veřejně deklarovat postavení šlechtických či městských reprezentací. Ve všedních dnech se však bylo také třeba přiodít teplým dlouhým pláštěm a tehdy přicházely ke slovu stříhově jednodušší a praktičtější oděvy.

Příkladem takového oděvu je *hazuka* z Těšína (kat. č. 27). Od *šuby* se odlišuje především uspořádáním ramenních partií, které jsou ve předu i vzadu přiléhavé, se zřetelně ohraničeným průkrčníkem, náramnicemi a průramkem. Šířkou trupu, mělkým vykrojením průramků i dlouhými, dole uzavřenými a ve předu prostříženými rukávy patří ještě do druhé poloviny 16. století. Ovšem způsobem řešení ramenní části předznamenává budoucí vývoj na počátku 17. století. Jeho obecným trendem, který se projevil jak u všedních, tak reprezentativních oděvů, bylo zužování trupu oděvu a přiléhavé zpracování ramenní části. Způsob, jakým vedle sebe existovaly starší i nové oděvní součástky, je dobře patrný v Českých Budějovicích. Zatímco kněžský a prelátský plášť s rukávy (kat. č. 125, 127) stále ještě vychází ze zjednodušeného střihu *šuby*, plášť magistra a místního měšťana (kat. č. 128, 129) již horní částí přednice s hluboce vykrojeným průramkem a rovnou přednicí v mnohém připomínají kabát. Stejně tak je tomu u mužského pláště s rukávy z Českého Krumlova (kat. č. 91), pocházejícího z téže doby. Kromě dlouhých měšťanských plášťů se naznačený trend projevil též u běžných typů oděvů, jejichž zástupcem je mužský kabát z Chomutova (kat. č. 51), jehož délka sahala jen do úrovně kolen. Stejně tak jej můžeme zaznamenat

necessary to declare the position of noblemen or burghers. On workdays, it also was needful to put on a warm long cloak. Then the more practical garments with simpler cut were worn.

Hazuka from Těšín (Cat. No. 27) is an example of such a garment we have already mentioned. It is mainly the shoulder parts that distinguish this garment from *šuba*. They are close-fitting in the front and in the back, with clearly defined neck hole, yokes and armhole. With the width of its body, shallow armholes, and long sleeves, closed in the bottom hem and opened in the front, this garment still belongs to the second half of the 16th century. But the solution of the shoulder part predestines the future development at the beginning of the 17th century. The general trend of that time, which became evident at workday and representative clothes, supported narrow body and close-fitting shoulder parts. The way in which older and new garments existed beside each other is obvious in České Budějovice. While the priest's and the prelate's sleeved cloak (Cat. No. 125, 127) continues keeping the simplified cut of *šuba*, the master's and the local burgher's cloaks (Cat. No. 128, 129) remind of the coat, especially with the upper part of their front panel with deep armholes and flat front. The same is valid for the sleeved men's cloak from Český Krumlov (Cat. No. 91) from the same time. In addition to long burgher cloaks, the indicated trend also became evident at usual types of garments represented by the men's coat from Chomutov (Cat. No. 51). Its length reached just to the knees. This trend also can be seen at the fronts of short riding coats from Chomutov and České Budějovice (Cat. No. 52, 133), which – for practical reasons – kept their richly gathered back panels.

Priest coats and cowls. In a certain respect, the domestic development of coat dress is crowned by liturgical and clerical outer attires from the 17th century. They represent a practical garment intended for

11. Sedlák oblečený do krátkých kalhot a formanské kytle, 1680. ■
Farmer wearing short trousers and wagoner's smock-rock, 1680.

na přednicích krátkých jezdeckých kabátů z Chomutova a Českých Budějovic (kat. č. 52, 133), u kterých však záda z praktických důvodů zůstávají bohatě zřasená.

Kněžské kabáty a kutny. Určité završení domácího vývoje kabátového oděvu lze spatřovat v konstrukci kněžských a řeholních svrchních oděvů 17. století, které představují praktickou oděvní součástku určenou pro každodenní nošení, jež bez zbytečné okázalosti dokázala prezentovat postavení svého majitele. Poprvé je tento nový typ kabátu zachycen v knize krejčovských střihů z České Kamenice pocházející z poloviny 17. století. Kněžský kabát (kat. č. 97) má již přední i zadní díly víceméně symetrické, se shodně vykrojeným průkrčníkem a průramkem, které spojuje rovná náramenice. Kabát je z toho důvodu na prsou přiléhavý a zvonové rozšíření začíná teprve v podpaží. Novinkou jsou též sepnuté okraje přednic, které kabát odlišují od otevřeného pláště. Rukávy byly zpočátku pouze obdélné, s otevřeným okrajem, v průběhu 18. století se však přizpůsobují dobové módě. Právě rukávy jsou dobře viditelným znakem, jenž odlišoval postavení jejího nositele v církevní hierarchii. Prostí kněží nosili obyčejné přiléhavé rukávy s přehnutou manžetou (kat. č. 201), oproti tomu *klerika* děkana z Tábora či Opavy (kat. č. 163, 183) měla zdvojené rukávy, z nichž spodní byl dlouhý, přiléhavý, ukončený ohrnutou manžetou, horní pak krátký a volnější, na přední straně rozstřížený a sepnutý knoflíky a poutky.

Praktická a současně důstojná forma kněžského kabátu se v druhé polovině 17. století stala předlohou pro řeholní oděv několika mužských řádů. Příkladné srovnání umožňují mnišské kutny v krejčovské knize z Prahy, České Kamenice a Frýdlantu

everyday wearing which could present the position of its wearer without senseless opulence. This new type of coat was for the first time captured in the tailor's pattern book from Česká Kamenice from the mid-17th century. The front and the back panels of the priest coat (Cat. No. 97) are more or less symmetrical, with identical neck hole and armholes connected by a straight yoke. For this reason, the coat is close-fitting on the chest and flared down from the armpit. New are fastened-together front edges that distinguish the coat from the open cloak. The sleeves were rectangular with an open edge in the beginning, but during the 18th century they were adapted to the fashion of their time. It was the sleeves that were a well noticeable feature that shows the differences in the wearer's position within the church hierarchy. Common priests wore common tight-fitting sleeves with a turned-up cuff (Cat. No. 201), on the contrary, the dean's cassock [*klerika*] from Tábor or Opava (Cat. No. 163, 183) displayed double sleeves, whereby the inner one was long, tight-fitting, ended with a turned-up cuff, the outer one was short and looser, widened in the front and fastened with buttons and loops.

Practical but also respectable form of the priest coat became a model for clerical clothing of several men's orders in the second half of the 17th century. Monk cowls (Cat. No. 72, 104, 118) in the books of patterns from Česká Kamenice and Frýdlant offer a comparison. The Cistercians cowl (Cat. No. 88) and the Jesuits cowl (Cat. No. 108) show the same cut. The Jesuits wore common ecclesiastic dress usual in the country of their activity. On the contrary, the cowls of the Franciscans and Dominicans kept their mediaeval dress forms even at the end of the 18th century (Cat. No. 199, 207).

Men's skirts

Although the tailor's masterpiece books capture mostly the patterns from the 16th through 18th centuries, one can find some medieval *clothing skirts* from the 15th century. These mostly relate to outer garments whose cut is based on *tunica skirt*, but which also are called *hazuka* and *kitle* in the masterpiece books. From the other clothes, they differ with their silhouette that is tight-fitting on the chest and flares down the waist. Long *sukně* / *skirts* come down to the mid-calves, short *sukénky* or *sukničky* / *little skirts* to the mid-thighs, therefore they are called *Rock*, *Röcke*, *Röcklein*.

Hazuka. This garment occurs more times, namely in Těšín (Cat. No. 27), Tábor (Cat. No. 174) and České Budějovice (Cat. No. 130), where also the German word *Hußag* is mentioned. Nevertheless, only the cut of the last one (Cat. No. 130) reminds of the *skirt*. The sketch depicts a long robe, tight-fitting on the body and extended by gussets down the waist, which reaches to the ankles. Typical are the Kimono sleeves creating one unit with the front and the back panel. The straight upper edge of the sleeve allows anticipating that the front and the back panel can be cut from one piece of material. One can find similar solution in the same book with *reverenda* and the *kchire* coat from Plzeň (Cat. No. 126, 204). Older types of dalmatic have the same construction (Cat. No. 38, 84, 112).

Specific cuts of these garments are not unique; we also can find them in the tailor's pattern book from the Slovakian town of Sabinov (Kisszeben) from 1720. They occur with dalmatic – *Dinst Rock*, *Jesus Rock*, monk cowl – *Münichs Rock* and confessional *hazuka* – *Beicht Kugl* (Domonkos 1997: 81, 95, 96, 105). In addition, in the same book we find the surviving solution of a pattern that continues the medieval *skirt*. Similarly to *master hazuka* – *Meister Kugl*, this skirt displayed a rectangular bottom part that was extended by a triangle-gusset inserted into the long vertical middle slit (Domonkos 1997: 104).

Riding little skirt and skirt for armour. The clothes of soldiers, hunters and villagers kept the construction of the medieval *skirt* in different transformed forms even in the 16th century. The *zbrojná sukénka* / *little skirt for armour* from Těšín and the riding skirt – *Rennröckel* – from Česká Kamenice (Cat. No. 24, 103) are examples of such a shortened skirt. It is surprising, that the construction of

12. Mladý muž oděný v kompletu přiléhavých dlouhých kalhot a kabátku. Přes ně má oblečenou starší podobu pláště s krátkými rukávy, přeloženou přednicí a širokým límcem, 1513. ■ A young man dressed in a suit consisting of long tight-fitting trousers and a jacket. As the outer garment, he is wearing the older type of short-sleeved cloak with a folded-over front and a wide collar, 1513.

(kat. č. 72, 104, 118). Stejný střih má i kutna cisterciáků (kat. č. 88) a jezuitů (kat. č. 108), kteří se programově oblékali tak, jak bylo u kněží v zemi jejich působení běžné. Oproti tomu kutny františkánů a dominikánů setrvaly ještě na konci 18. století ve středověkých oděvních formách (kat. č. 199, 207).

Mušské sukně

Krejčovské knihy sice zachycují vesměs střihy oděvů z 16. až 18. století, přesto se mezi nimi najde i několik pozůstatků středověkých *odívacích sukni* z 15. století. Vesměs se jedná o svrchní oděvy, které svým střihem vycházejí z *tunikové sukně*, ovšem v krejčovských knihách jsou nazývány též – *hazuka* a *kytle*. Od ostatních šatů se liší siluetou, která je na hrudi přiléhavá a od pasu dolů se rozšiřuje. Dlouhé *sukně* sahají do poloviny lýtek, krátké *sukénky* nebo *sukničky* do poloviny stehen, odtud jejich označení *Rock*, *Röcke*, *Röcklein*.

Hazuka. Oděv s tímto starým označením se vyskytuje hned několikrát, a to v Těšíně (kat. č. 27), Táboře (kat. č. 174) a Českých Budějovicích (kat. č. 130), kde se objevuje i německý tvar *Huſſag*. Ovšem *sukni* svým střihem připomíná pouze poslední z nich (kat. č. 130). Nákres zachycuje dlouhý, na těle přiléhavý a od pasu dolů klínovitě rozšířený šat sahající až po kotníky. Typické je kimonové nasazení rukávů, které tvoří s předním a zadním dílem jeden celek. Rovná horní hrana rukávu navíc dává tušit, že přední a zadní díl může být střižený vcelku z jednoho kusu materiálu. Obdobné řešení nacházíme v téže knize u *reverendy* a kabátu *kchire* z Plzně (kat. č. 126, 204). Stejnou konstrukci však mají i starší typy dalmatiky (kat. č. 38, 84, 112).

Výskyt specifické podoby střihu není u těchto oděvních součástí ojedinelý, ale nacházíme jej též v krejčovské knize ze slovenského Sabinova (Kisszeben) z roku 1720. Objevuje se zde u dalmatiky – *Dinst Rock*, *Jesus Rock*, mnišské kutny – *Münichs Rock* – a zpovědní *hazuky* – *Beicht Kugl* (Domonkos 1997: 81, 95, 96, 105). Vedle toho se ve stejné knize setkáváme i s pozůstatky stříhového řešení navazujícího přímo na středověkou *sukni*. Ta měla stejně jako *mistrovská hazuka* – *Meister Kugl* – dolní část obdélnou a rozšíření se dosahovalo tak, že se do dlouhého svislého středového nástřihu vložil trojúhelníkový klín (Domonkos 1997: 104).

Zbrojná a jezdecká sukénka. Také v oděvu vojáků, lovců a venkovanů přežívala konstrukce středověké *sukně* i nadále a v různých obměnách se uplatnila ještě v 16. století. *Sukénka na zbroj* z Těšína a jezdecká *sukénka* – *Rennröckel* – z České Kamenice (kat. č. 24, 103) jsou příkladem takové zkrácené sukně. Je až s podivem, jak velmi se konstrukce jejich trupu podobá krátké *sukni* zachycené ve Velislavově bibli (Husa 1967: 54) z poloviny 14. století. Celý oděv je osově symetrický, horní část je přiléhavá, tvořená z obdélných, na prsou nerostřížených dílů, v pase prodloužených širokou půlkruhovou sukni sahající do poloviny stehen. Ta je složena ze dvou předních a dvou zadních obdélných dílů, do jejichž bočních a středových švů jsou vsity rozšiřující trojúhelníkové klíny, jež dohromady vytvářejí zaoblený půlkruhový pás. Pro lepší tvarování je horní i dolní okraj mírně zaoblený. Již v průběhu 15. století byl tento střih nahrazen modernější konstrukcí v podobě celistvého zaobleného pásu, jak ji zaznamenáváme na francouzském *jaquettu* z doby Karla Tlustého (Boucher 2009: 176). Stejně řešení s odstupem půldruhého století představuje *francouzský jezdecký kabátek* a *formanská kytle* z Chomutova (kat. č. 65, 66).

Jaquett a *zbrojná sukénka* mají dokonce podobně tvarované i rukávy složené ze dvou částí. Horní tvoří protáhlý, na koncích zaoblený široký válec, kdežto spodní těsně přiléhá k ruce. V druhé polovině 16. století doznaly rukávy proměny, jak je patrné na *jezdecké sukénce* (kat. č. 102), jejíž široká hlavice je v průramku také naskládána, ovšem zúžení spodní části je vyřešeno oblouko-

13. Jízdní voják v jezdecké variantě pláště s rukávy s typickou dovnitř založenou dolní částí přednice, 1550. ■ A cavalryman wearing the riding variant of sleeved cloak with the bottom part of the front folded inwards, 1550.

their body is very similar to the short *skirt* captured in the Velislav Bible (Husa 1967: 54) from the mid-16th century. The entire dress is symmetrical; its upper part is tight-fitting, formed by rectangular panels, not cut-through on the chest. At the waist, the panels are extended by a wide half-circle skirt reaching to the mid-thighs. The skirt consists of two front panels and two rectangular back panels with triangle-shaped extension gussets sewn into the side and central seams. Altogether, they form a rounded half-circle strip. The upper and the bottom edge are slightly rounded to allow better shaping. The simple and quite old way of construction was replaced by a one-piece rounded strip in the 15th century, as we notice it at French *jaquett* from the period of Charles the Fat (Boucher 2009: 176). After one century and a half, the same solution was presented by the *French riding jacket* and *waggoner's kitle* from Chomutov (Cat. No. 65, 66).

Jaquett and *zbrojná sukénka* / *little skirt for armour* display the similar shapes of sleeves comprising two parts. The outer one is shaped as an elongated wide cylinder, rounded at the ends, the inner one fits close to the arm. In the second half of the 16th century, the sleeves underwent some changes, as obvious at the *riding skirt* (Cat. No. 102). Its wide arm head is gathered in the armhole, but the narrowing of the inner part is solved by an arc between the elbow and the wrist.

Waggoner's smock-frock (kitle). Similarly to the little skirt, also the *waggoner's smock-frock (kitle)* keeps many elements from the medieval *tunica skirt*. Its cut complies with the requirements to have the hands free and to protect the legs when riding a horse. For this reason, the

14. Tři venkované oblečení do různých variant krátké sukně. Muž vlevo má na sobě povoznickou kytli s typicky nasazenými rukávy a sklady na zádech, 1497. ■ Three Village Men wearing different variations of short skirt. the man on the left is wearing a wagoner's smock-rock with typical attached sleeves and folds in the back, 1497.

vým vykrojením rukávu mezi loktem a zápěstím.

Formanská kytle. Podobně jako sukénka zachovává i formanská kytle řadu konstrukčních prvků středověké tunikové sukně. Její střih vyhovuje praktickým požadavkům co největší volnosti rukou při práci a současně ochraně nohou při jízdě na koni. Z toho důvodu je oděv do pasu přiléhavý, rukávy jsou široké a jejich hlavice je vsazená hluboko do zad. Pod pasem je rozšířený širokým obloukovým šorcem, jehož délka kolísá od poloviny stehna po kolena. Materiálem není vlněné sukno, ale silné lněné plátno, což je důvod, proč bývá kytle někdy řazena mezi košilový oděv. Vedle toho se používá také lněný keprový cvilich a bavlněný barčet. Kytle se až na výjimky šila bez podšívky.

V knihách krejčovských střihů se kytle objevují vcelku pravidelně, proto máme možnost sledovat určité proměny jejího vývoje v období od konce 15. do poloviny 17. století. V Těšíně (kat. č. 30) ještě zaznamenáváme typické členění spodní části na přední a zadní obdélné díly rozšířené na bocích a ve středu trojúhelníkovými klíny. Ostatní oděvy již mají rozšiřující klíny zakomponované do spodních dílů, takže tyto jsou na bocích a ve středu předního a zadního dílu klínovitě rozšířené. Formanské kytle z Tachova, Českých Budějovic a Liberce (kat. č. 14, 147, 152) mají přitom oproti ostatním rozšíření ve středu zadního dílu mnohem širší, takže může být po sešití zformováno do několika výrazných, pro kytli charakteristických skladů.¹⁷ Rozšíření

garment is close-fitting to the waist, the sleeves are broad and their heads are placed deeply on the back panel. Below the waist, the kitle is flared by a wide arc-shaped šorec, whose length ranges from the mid-thighs to the knees. The kitle is not made from woollen cloth, but from thick flax linen. For this reason, kitle sometimes ranks among shirts. Besides linen, flax drill and cotton fustian are used. With some exceptions, kitle was made without lining.

Kitle occurs quite regularly in the tailor's pattern books therefore we have the opportunity to monitor certain transformations in its development since the end of the 15th century until the mid-17th century. In Těšín, (Cat. No. 30) we still encounter the typical segmentation of the bottom parts into the front and the back rectangular panels, extended by triangle-shaped gussets on the hips and in the middle. Other garments already involved such gussets into their bottom parts so these parts are flared on the hips and in the middle of the front and the back panel. Wagoner's smock-frocks from Tachov, České Budějovice and Liberec (Cat. No. 14, 147, 152) display much wider extension in the middle of the back panel, as compared to the others, so it can be arranged into noticeable folds, which is typical for smock-frocks.¹⁷ The extension on the hips is not much noticeable, except for the kitle from Tachov (Cat. No. 14), which is extended on sides by one a-quarter-circle-large wing, similarly to the kitle from Frýdlant (Cat. No. 111).

The upper part of kitle older types could have been composed similarly to skirts; that means from rectangular more or less symmetrical panels, as it is in the case of Tachov (Cat. No. 14). Soon evolved a special fashion in which the sleeves were attached. Such kind of attachment, when the sleeve head with its back part runs deeply into the back panel, is typical for this garment. The reason for this solution probably relates to the connecting seams that are strained with hard work, otherwise the sleeves could be torn off. It was probably the extended back part of the sleeve head and bigger seam circumference that was to avoid this. In the engraving by Albrecht Dürer – *Drei Bauern / Three Farmers*, we can see a proof for this sleeves attachment from the beginning of the 16th century (Strauss 1973: 17). Similar solution can be found on kitle from České Budějovice (Cat. No. 147), whose back panels are still rectangular and the armhole runs in the back panel surface just in form of a not wide oblong arc. The trend to enlarge this extension was obvious most probably during the 15th century, so in the engraving by Hans Sebald Beham – *Nach links gehendes Bauernpaar / A Couple of Farmers Going to the Left* – from the beginning of the 16th century, the village man is wearing a coat whose back panels are chamfered from the shoulders down to the lower back by the edge of a broad sleeve (Bartsch 1978: 182). The back panel of kitle from Chomutov (Cat. No. 66) is chamfered in a similar way. Kitle from Frýdlant (Cat. No. 111) displays the side edge of the panel as being arc-shaped from the shoulders to the back middle part. The missing part is, indeed, drawn together with the wide sleeve, but it is attached by a vertical seam. Another shape of the back panel, relating to narrowing the sleeves to usual width, can be observed in Těšín and Liberec (Cat. No. 30, 152), where – similarly to Frýdlant – the prolonged sleeve head was separated. It became a part of the back panel whereby the arc-shaped cut at the back panel survived. The close-fitting sleeve is attached into the newly formed armhole at the front panel. In this way, there was developed a construction that was rather untypical for its time and that appeared on common clothes only during the second half of the 18th century.

Kitle occurs seldom in town estate files. The rare report from Jindřichův Hradec speaks about the legacy including a wagoner's kitle from which a skirt and a coat for wagoner Peter's children should be made (Winter 1893: 440). Rare occurrence is probably caused by the fact that kitle was a part of village men's dress with whom it was

17 Výrazné sklady ve středu spodní části zadního dílu jsou pro kytli dosti charakteristické a pravidelně se objevují v ikonografických dokladech zachycujících povozníky a venkované. Rytina, Albrecht Dürer – *drei Bauern* (Strauss 1973: 17); rytina Hans Sebald Beham – *Nach links gehendes Bauernpaar* (Bartsch 1978: 182).

17 Noticeable folds in the middle of the back panel's bottom part are quite typical for the smock-frock kitle and appear regularly in the iconographic sources depicting wagoners and village people. Engraving, Albrecht Dürer – *drei Bauern* [Three Farmers] (Strauss 1973: 17); engraving Hans Sebald Beham – *Nach links gehendes Bauernpaar* [A Farmer Couple going to the Left] (Bartsch 1978: 182).

na bocích není nijak výrazné, tedy s výjimkou *kytle* z Tachova (kat. č. 14), která je podobně jako *kytle* z Frýdlantu (kat. č. 111) na boku rozšířena o křídlo velikosti čtvrtiny kruhu.

Horní část *kytle* mohla být u starších typů formována podobně jako sukně, tedy z obdélných osově víceméně symetrických dílů, jako je tomu v případě Tachova (kat. č. 14). Brzy se však vyvinula zvláštní, pro tento druh oděvu příznačná úprava nasazení rukávů, jež spočívá v tom, že hlavice svou zadní částí zabíhá hluboko do zadního dílu. Důvod takového řešení zřejmě souvisí s namáháním spojovacích švů při těžké práci, kdy mohlo dojít k utržení rukávu. Tomu mělo nejspíš zabránit rozšíření zadní části hlavice a zvětšení jejího švového obvodu, který tak držel mnohem pevněji. Na rytině Albrechta Dürera – *drei Bauern* – existuje doklad takového připojení rukávu z počátku 16. století (Strauss 1973: 17). Obdobné řešení nalezneme u *kytle* z Českých Budějovic (kat. č. 147), jejíž zadní díly jsou doposud obdélné a průramek zabíhá do plochy zad pouze neširokým protáhlým obloukem. Zřejmě již v průběhu 15. století byla tendence toto rozšíření zvětšovat, takže na rytině Hanse Sebaldy Behama – *Nach links gehendes Bauernpaar* – z počátku 16. století má venkovan oblečený kabát, jehož záda jsou od ramen k oblasti beder zkosená okrajem širokého rukávu (Bartsch 1978: 182). Obdobným způsobem je zkosen zadní díl *kytle* z Chomutova (kat. č. 66). V případě *kytle* z Frýdlantu (kat. č. 111) je boční okraj zadního dílu již od ramen do středu zad obloukově vykrojený. Chybějící část je sice zakreslena společně se širokým rukávem, ovšem připojena je svislým švem. Další tvarování zad související se zužováním rukávů na běžnou šířku můžeme sledovat v Těšíně a Liberci (kat. č. 30, 152), kde podobně jako ve Frýdlantu došlo k oddělení prodloužené hlavice rukávu, která se stala součástí zad, přičemž však zůstalo zachováno jejich obloukové prostřížení. Přiléhavý rukáv je vsazen do nově vytvořeného průramku v předním dílu. Vzniká tak na svou dobu dosti netypická stříhová konstrukce, která se u běžných oděvů objevila až v průběhu druhé poloviny 18. století.

V městských pozůstalostních spisech se s *kytlí* setkáváme zřídka. Ojedinelá zmínka z Jindřichova Hradce hovoří o odkazu formanské *kytle*, z níž má být ušita sukně a kabát pro děti formana Petra (Winter 1893: 440). Řídký výskyt je zřejmě způsoben tím, že se jednalo spíše o součást oděvu venkovských mužů, s nimiž bylo nošení *kytle* stereotypně spojováno.¹⁸ Jako praktická oděvní součástka se však mohla stát i oděvem lupičů, o jejichž vůdci výslechový protokol uvádí, že *chodil v rudém formánku* (Winter 1893: 440).

Oděv sedláka. Na rozdíl od sukně pro selku do pole (kat. č. 143) není oděv pro sedláka ani v jednom případě stříhově zaznamenan. Ve dvou případech je však součástí spotřeby na povoznickou *kytli* (kat. č. 66, 147) uvedena i potřeba na *rozsívku*, *ručník* a *ubrus*, je tedy možné, že tato byla vnímána též jako selský kabát. Ostatně přesně tak jej znázorňují i ikonografické prameny.

Jinou možnost nabízí kniha stříhů z Frýdlantu, v níž se dočteme následující: *Co potřebuje sedlák za šaty k pluhu, na to se požaduje 10 loket sukna. Když si nechá vzít míry, už naznačí, na jaký způsob a jaké šaty to vlastně chce mít...* (překlad č. 118).

Mužský módní oděv z 18. století

Pozvolný vývoj domácího kabátového oděvu byl v druhé polovině 17. století rázně přerušen nástupem módních francouzských kabátů typu *justaucorps*, které natrvalo změnily nejen siluetu mužských šatů, ale také stříhovou konstrukci vrchního oděvu. V průběhu 18. století původně šlechtický oděv zdomácněl nejen mezi měšťany, ale též venkovany do té míry, že v užívání přetrval až do druhé poloviny 19. století. Nejednalo se však jen

changeless connected¹⁸. As a practical garment, it could have become a part of robber's dress; an interrogation protocol mentions a robber's leader who *wore red waggoner's smock-frock* (Winter 1893: 440).

Farmer's dress. Unlike the skirt for a farmer's wife for field work (Cat. No. 143), there is captured no farmer's dress pattern. In two cases, the consumption for a seedbag, a tablecloth, and a towel is mentioned as a part of the consumption for waggoner's smock-frock (Cat. No. 66, 147). It is possible that this was understood as a farmer's coat. By the way, the iconographic sources depict the farmer's coat in the same way.

Another option offers the book of patterns from Frydlant in which we can read, as follows:

For what a farmer needs as a garment for ploughing, one requires 10 ells of cloth. When he has his measurements taken, he already indicates what kind of dress and in which fashion he wants to have his dress ... (translation No. 118).

Men's fashionable attire from the 18th century

Gradual development of domestic coat dress was suddenly interrupted in the second half of the 17th century, when fashionable French coats of *justaucorps* type entered our lands. They changed not only the men's dress silhouette, but also the pattern construction of men's coats forever. During the 18th century, this originally noble attire became naturalized not only among burghers, but also among village men to such an extent that it was worn until the second half of the 19th century. It was not just a coat, but also the whole ensemble of garments,

15. *Tančící pár.* Žena je oblečená do kolové sukně s živůtkem. Muž má na sobě formanskou *kytli* s typicky vsazenými rukávy a sklady na zádech, 1520–1550. ■ *Dancing Pair.* The woman is wearing a circle skirt with bodice. The man is wearing a waggoner's smock-frock with typical attached sleeves and folds in the back, 1520–1550.

18 *Ano i ten sedlák v kytli, / v tlustých šatech jako v pytlí, / bude o mnoho pyšnější, / nežli pán nejvzácnější.* (Winter 1893: 439).

18 *Ano i ten sedlák v kytli, / v tlustých šatech jako v pytlí, / bude o mnoho pyšnější, / nežli pán nejvzácnější.* (Winter 1893: 439) [Even the farmer wearing a kitle / a garment as thick as a bag / will be much more proud / than the most noble man].

o kabát, ale o celý oděvní komplet nazývaný francouzsky *habit*, německy *Kleid* a česky *šaty*, skládající se z kabátu, krátkých kalhot a spodního kabátku s rukávy, který posléze vystřídala vesta.

Poprvé se s tímto typem oděvu setkáváme v knize krejčovských střihů Jana Josefa Šebestiána Mazaného z Tábora z roku 1712, kde jsou zaznamenány hned tři střihy těchto ve své době vysoce módních kabátů. První z nich (kat. č. 178) lze časově zařadit do 70. let 17. století, tedy nedlouho poté, co kabát zdomácněl na dvoře Ludvíka XIV. a stal se módním oděvem. Kabát je v horní části přiléhavý, s rozšířenou spodní částí, která je ovšem ze všech tří nejužší. Přední díl má rovnou přednici, zakončenou mělkým výstřihem. Boční šev je nepatrně předsazený dozadu, takže záda jsou jen mírně zúžená a průramky jsou na obou dílech téměř stejné. Spodní šosy jsou na bocích klínovitě rozšířené. Rukáv je přiléhavý, v lokti prolomený, s oblou hlavici, která je hladce vložena do průramků. Na konci rukávu je přehnutá manžeta s převislým okrajem. Přednice, vodorovně prostřižená kapsa, boční i zadní rozparky jsou lemovány knoflíky a dírkami. Druhý kabát (kat. č. 173) časově odpovídá poslednímu desetiletí 17. století a je z něj patrná tendence po rozšiřování spodní části, kterou zajišťují trojúhelníkové klíny na bočních okrajích šosů předního a zadního dílu. Řada poutek a knoflíků je připomínkou starší podoby střihu s rozparky na bocích, jež bylo možné ponechat sepnuté nebo rozepnuté.

Poslední oděv, který sám Mazaný nazývá *kabát mužskej na módu* (kat. č. 165), skutečně odpovídá soudobým oděvním trendům počátku 18. století, přehnaně zdůrazňujícím vypasovanou horní a rozšířenou dolní část. Okraje přednice jsou na prsou zaoblené a rozšiřující se dolní část zdůrazňuje vyklenutou hrud. Boční šev je předsazený dozadu, takže záda jsou zúžená

16. Muž oblečený do venkovské varianty *justaucorpsu*, vesty a krátkých kalhot, 1786. ■ A man wearing the village variation of *justaucorps*, vest and short trousers, 1786.

called *habit* in French, *Kleid* in German and *šaty / dress* in Czech and consisting of a coat, breeches and an inner waistcoat with sleeves, which was replaced by a vest later on.

For the first time, this ensemble is mentioned in the tailor's pattern book by Jan Josef Šebestián Mazaný from Tábor from 1712, where three patterns for this type of highly-fashionable coats are depicted. The first one (Cat. No. 178) can be placed into the 1670s, i.e. not long after the coat was accepted by the court of Louis XIV. and became a fashionable attire. The coat is close-fitting in its upper part, with flared lower part that, however, is the narrowest one of all three. The front panel shows a flat front ended with a shallow neckline. The side seam is slightly shifted backwards so the back panel is a little narrower and the armholes are nearly identical on both panels. The bottom tails are extended like gussets on sides. The sleeve is tight-fitting, broken at the elbow, with a round head that is inserted into the armholes. At the end of the sleeve is a turned-up cuff with overhanging edge. The front, the horizontally opened pocket and the side and back slits are bordered by buttons and buttonholes. The other coat (Cat. No. 173) corresponds to the last decade of the 17th century and it shows a tendency to extend its lower part that is made up by triangle-shaped gussets on sides of the tail on the front and the back panel. A row of loops and buttons reminds of an older appearance of the pattern with slits on the hips that could be buttoned or opened.

The last attire, called by Mazaný *a men's coat as to the fashion* (Cat. No. 165) really corresponds to the contemporary fashion trends at the beginning of the 18th century, which excessively accentuate the waisted front and flared back panels. The front edges are rounded on the chest and the flared bottom part accentuates the arched chest. The side seam is shifted backwards; the back panel is narrower and arc-shaped on sides. The bottom parts of the front and the back panel – *šosy / tails* – are extended by six folds on the side, which gives rise to circular wings. After the panels are sewn together, there remains a slit between the tails in the back; on the hips, 12 folds – *faldy / folds* – are formed. The front and the back slit are bordered with loops and buttons. On the fronts, there are vertical pockets covered by a large square flap. The tight-fitting sleeve remained more or less the same as in previous cases. The men's dress also includes an inner sleeved waistcoat – *camisole*, and breeches – *inner dress* (Cat. No. 166). The jacket copies the coat pattern; it is just shorter so it reaches to the mid-thighs. The front panel is close-fitting in its upper part and because it used to be buttoned up to the neck, the front is arc-shaped on the chest. The side seam is slightly shifted backwards, the back panel is narrower and arc-shaped on sides. The bottom part – *šos / tail* – extending the front and the back panel is narrower, the extending gussets are smaller, but there is one gusset more. The sleeve is tight-fitting and broken at the elbow, narrowed at the wrist with a slit buttoned with four buttons. The breeches are tight-fitting and higher in the lower back than at the waist. The bottom hem of the trousers has no fastening; that means that the stockings were still pulled over it. In the front part of the trousers, there is a fly – *lacl* with two slits under which pockets – *tašky / bags* – with a square flap are placed. The pocket and the slits are trimmed with buttons and embroidered buttonholes.

The men's suit occurs regularly without big changes in the tailor's books in the 18th century. In Opava, it is called *complete men's dress* (Cat. No. 184) and it again includes a knee-long coat and breeches, but the *camisole* was replaced by a vest. The coat had nearly not changed in the course of fifty years; the trousers are identical as well, just provided with some buttons and buttonholes at the lower end of the side seam so that it is possible to button them over the stockings. The vest kept only the front parts, their bottom hem reaches to the upper-thighs. The back panel is reduced to a rectangle reaching to the waist, with lacing to fasten the front parts together. The appearance of the vest changes thanks to the used material – silk moiré – that was in contrast to the cloth used for making the coat and the trousers.

Men's dress can be found one again, at the end of the 18th century in Plzeň (Cat. No. 202). Although tailcoats as a common garment were worn at that time, the pattern captures a typical *justaucorps* from the 18th century, which underwent just few changes. However, it displays

a na bocích obloukově vykrojená. Spodní části předního i zadního dílu – *šosy* – jsou na boku prodloužené šesti sklady, takže vznikají kruhová křídla. Po sešití jednotlivých dílů zůstává na zádech rozparek, na bocích je vytvarováno 12 skladů – *faldů*. Přednice kabátu i zadní rozparek jsou lemovány poutky a knoflíky. Na přednicích jsou prostříženy vodorovné kapsy kryté rozměrnou hranatou patkou. Přiléhavý rukáv zůstává víceméně stejný jako v předchozích případech. Součástí mužských šatů je spodní kabátek s rukávy – *kamizola*, a krátké kalhoty – *spodní šaty* (kat. č. 166). Kabátek ve všem kopíruje střih kabátu, pouze je kratší a sahá asi do půle stehů. Přední díl je v horní části přiléhavý, a protože se nosil zapnutý až ke krku, je přednice na hrudi obloukově vykrojená. Boční šev je mírně předsunutý dozadu, takže záda jsou zúžená a jejich boky obloukově vykrojené. Spodní díl – *šos* – prodlužující přednice a záda je užší, rozšiřující klíny jsou drobnější, ale je jich o jeden více. Rukáv je přiléhavý, v lokti prolomený a v zápěstí zúžený s rozparkem zapínaným na čtyři knoflíky. Krátké kalhoty mají přiléhavé nohavice, na hýždích jsou však volné. Spodní okraj nemá zapínání, což znamená, že se přes něj stále ještě natahovaly punčochy. V přední části kalhot je poklopec – *lacl* – ohraničený dvěma rozparky, pod nimiž jsou kapsy – *tašky* – s hranatou patkou. Kapsa i rozparky jsou lemovány knoflíky a vyšitými dírkami.

Komplet mužského oděvu se v 18. století v krejčovských knihách objevuje bez velkých změn zcela pravidelně. V Opavě je nazvaný *úplné mužské šaty* (kat. č. 184) a opět do něj náleží kabát ke kolenům a krátké kalhoty, ovšem *kamizolu* již vystřídala *vesta*. Kabát se za půl století téměř nezměnil, také kalhoty jsou stejné, pouze na spodním konci bočního švu jsou opatřeny několika knoflíky a dírkami, aby je bylo možné zapnout přes punčochy. Z kabátku si *vesta* ponechala pouze přední díly, jejichž spodní okraj sahá do horní části stehů. Záda však tvoří jenom obdélný, do pasu sahající díl se šněrováním pro stažení přednic. Dokonalou proměnu zajistil materiál vesty, kterým bylo hedvábné *moaré*, jež kontrastovalo se sukнем, z něhož byly ušity kabát a kalhoty.

S mužskými šaty se setkáváme ještě jednou, a to v samém závěru 18. století v Plzni (kat. č. 202). Přestože se v této době již běžně nosil frak, střih stále zachycuje typický *justaucorps* 18. století, jehož se dobové změny dotkly jen velmi málo. Jedná se ovšem o střízlivější variantu tohoto kabátu než v předchozích případech. Přednice je v *šosech* téměř rovná, boční sklady jsou redukovány z šesti na dva a celá silueta je tak přiléhavější. Boční okraj trupu je předsazený více dozadu, záda se výrazně zužují a jejich obloukově vykrojené okraje se dostávají téměř ke středu. *Kamizola* zůstala vcelku beze změn, jen boční sklady byly odstraněny, takže nesešité okraje *šosů* se volně překrývají.

Kalhotový oděv

Kalhoty se v souboru krejčovských knih objevují několikrát, i když zdaleka ne tak často, jak bychom u této základní součásti mužského oděvu mohli předpokládat. Většina střihů se týká dlouhých přiléhavých kalhot z 16. století, s nimiž jsou příbuzné dlouhé přiléhavé uherské či hajducké kalhoty. Zcela chybí střihy krátkých širokých kalhot, které se v stylovém oděvu nosily souběžně od první poloviny 16. a po celé 17. století. Opětovně jsou zastoupeny až krátké přiléhavé kalhoty pod kolena z 18. století.

Vzhledem k předchozímu vývoji jsou dlouhé přiléhavé kalhoty nazývány v německých textech *Hose*, což platí též pro uherské a krátké kalhoty. V jediném českém textu jsou dlouhé kalhoty nazvané *poctivice*, což je pozůstatek staršího pojmenování *nohavice poctivé*, vyjadřující skutečnost, že nošení takového oděvu zakládá poctivost jeho majitele. V případě dlouhých kalhot to zřejmě znamená, že nohavice jsou již na hýždích i v podbřišku uzavřené a majitel jejich nošením nevzbuzuje pohoršení. Předpoklad Zikmunda Wintra, že označení *poctivice* se váže pouze na krátké formy kalhot, je pro většinu 16. století

17. Šlechtic v módním kabátě *justaucorpsu*, spodní *kamizole* a krátkých kalhotách, 1685. ■ A noble man in fashionable coat *justaucorps*, *camisole* and short trousers, 1685.

a simpler variation of the coat than it was in the previous cases. The front is nearly straight in tails, the folds on the hips are reduced from six to two and the silhouette is more close-fitting. The side edge of the folds is shifted more backwards; the back panel is noticeably narrower and its arc-shaped edges move nearly to the middle. *Camisole* remained almost without changes, only the side folds were removed, so the unsewn edges of the tails loosely overlap each other.

Trousers

Trousers occur more times within the ensemble of tailor's masterpiece books, even though not as very often as we could assume in the case of this basic men's garment. The most patterns concern long tight-fitting trousers from the 16th century to which long tight-fitting Hungarian or Haiduck's trousers relate. Patterns for broad breeches are fully missing; this type of trousers, however, was worn in parallel – as a part of stylish attire – only since the first half of the 16th century and throughout the 17th century. Tight-fitting breeches, reaching below the knees, from the 18th century are represented as well.

Because of the previous development, long tight-fitting trousers are called *Hose* in German texts; this term is used for Hungarian trousers and breeches. In the only one Czech text, long trousers are called *poctivice*, which is a remnant of older name *nohavice poctivé / honest trousers*. This expressed the fact that only a honest wearer was allowed to wear this garment. In the case of long trousers, the title might express the fact that the trousers are closed on the buttocks and lower abdomen and the wearer does not cause an outrage when wearing them. Zikmund Winter's assumption that the title *poctivice* is related just to short forms of trousers is not substantiated for the

neopodstatněný.¹⁹ Uherské kalhoty jsou v krejčovské knize z Tábora označené jako *katě* nebo *kařata*. Krátké kalhoty se nazývají *spodní šaty*, o sto let později v Plzni již *kalhoty*. K ušití kalhot je doporučováno většinou různě kvalitní sukno, v jediném případě také barchet. Podšívka je vesměs z lněného plátna.

Dlouhé přiléhavé kalhoty. Vyskytují se především ve starších krejčovských knihách z Těšína, Chomutova, Frýdlantu a Liberce (kat. č. 32, 61, 106, 154). Převážně se jedná o lokality bezprostředně sousedící s německým územím ve Slezsku a Sasku. Střihy jsou vesměs zpracovány stejně. Zobrazena je vždy pouze jedna nohavice, která je zakreslena symetricky přeložená podle středové osy. Přední hrana je rovná, zadní kopíruje tvar lýtka, stehna a hýždě, takže nohavice je dostatečně přiléhavá. Šev je jediný, což je zřejmé na rozložené nohavici kalhot z Chomutova (kat. č. 61) a probíhá po zadní straně nohy. Po sešití nohavic vznikají na hýždích tři typické rovnoběžné švy. Dolní část nohavice – *Strimpf* – je na spodním okraji rozstřižená a do mezery je všity pravouhlý klín, který pomáhá tvarovat nártovou část. V případě kalhot z Těšína (kat. č. 32) je součástí střihu i škarpetka, látková

18. Venkovská bitka. Mladý muž je oblečený do kompletu složeného z krátkého kabátu do pasu a dlouhých kalhot s typickým průběhem švů na nohavicích, 1543. ■ Village Fray. A young man wearing the set consisted of short waist-long jacket and long trousers with typical course of seams on the legs, 1543.

19 Pod vlivem zahraničních prací přijal Zikmund Winter názor, že na počátku 16. století došlo podobně jako v ostatní Evropě i v Čechách k rozdělení pozdně středověkých dlouhých kalhot na krátké kalhoty pod kolena a punčochy (Winter 1893: 474). Oděvní součástky nalezené v archívních pramenech proto interpretoval následovně – *nohavice* považoval za středověké, stále ještě oddělené dlouhé kalhoty, kdežto *poctivice* na základě shodného pojmenování krátkých kalhot tehdejšího lidového kroje spojoval s krátkými typy kalhot. V důsledku častého výskytu jejich pojmenování v pozůstalostních spisech proto odvodil, že se v Čechách po celé 16. století nosily pouze krátké typy kalhot. Tyto teze pak přejala do svých prací většina českých oděvních historiků, včetně těch nejnovějších (Safrtálová 2010; Nachtmannová 2013). Samotné pojmenování *poctivice* ovšem o střihu nic určitého neprozrazuje. Proto nás nález střihu dlouhých kalhot z Těšína nazvaných *poctivice* (kat. č. 32), jejichž konstrukce je navíc zcela shodná s několika dalšími střihy kalhot v krejčovských knihách, opravňuje tyto úvahy revidovat a ve shodě s ikonografickým materiálem posunout souběžné užívání dlouhých a krátkých typů kalhot v městském a venkovském prostředí přinejmenším na konec 16., ne-li do poloviny 17. století.

major period of the 16th century¹⁹. In the book of patterns from Tábor, the Hungarian trousers are designated as *katě* or *kařata*. Short trousers are called *spodní šaty* / *inner dress* in Tábor, while in Plzeň one hundred years later, they are called *kalhoty* / *trousers*. To make the trousers, cloth of different quality was recommended; in a single case it was fustian. The lining was mostly from flax linen.

Long tight-fitting trousers (Cat. No. 32, 61, 106, 154) occur mainly in the older tailor's masterpiece books from Těšín, Chomutov, Frýdlant and Liberec. These come from regions bordering on German territories in Silesia and Saxony. The patterns are worked-out more or less in the same way. There is always depicted just one leg that is drawn as being folded-over symmetrically along the central axis. The front edge is straight; the back one copies the shape of the calf, thigh and buttock, so the leg is tight-fitting enough. There is only one seam, as obvious on the unfolded leg of the trousers from Chomutov (Cat. No. 61), which runs on the back side of the leg. After sewing the legs together, there are formed three typical parallel seams on the buttocks. The bottom part of the leg – *Strimpf* – is opened in its bottom edge and a right-angle gusset is stitched into the gap. This helps shape the instep part. In the case of the trousers from Těšín (Cat. No. 32), the pattern includes *škarpetka*, a fabric sole. The front part of the crotch seam on the lower abdomen is not sewn together, but just laced up and fastened with clasps. The gap is covered by a fly – *krytí* / *cover*, which mostly looks like a cylinder with side wings and a triangle-shaped tail that is sewn between the legs, while the side wings are laced along the crotch seam. The pattern also includes a short jacket – *wams* (Cat. No. 32, 61, 106) with which the trousers were connected by lacing, which helped them be held at the waist.

Long trousers with their cut and mainly with their seams running on the back sides of the calves, thighs and buttocks continue the late-medieval construction of trousers, which was established in Europe at the end of the 15th century; in the first decades of the 16th centuries, it spread on a mass scale. Besides the course of seams, they feature a fork formed on the buttocks as an intersection of the crotch seam and the trouser seams. Since the 1530s, these seams had been straightened giving rise to another feature – three parallel or slightly convergent lines (Šimša 2013: 47, 48). This type of trousers can be found in the investigated tailor's books that document the existence thereof from the 1560s until the second half of the 17th century. Although this is in contradiction to the common theories about their early extinction and replacement by short forms of trousers, we can interpret many records in estate inventories in their favour; this is possible because of the existence of plentiful iconographic documents. Especially if we know that short trousers (breeches) usually have different names – *plundry*, *pludrhozny*, *plundrksas*, *ksás*, *sedění*; they are often mentioned including stockings. In Olomouc at the end of the 16th century, some kinds of trousers occur: *red trousers with red taffeta lining*; *striped white-yellow trousers*. Similarly in Prague, we can find *kalioty karmazínový černý řezaný* / *deep-red black trousers*, or *kalioty aksamitový plátnem podšitý* / *velveteen trousers lined with linen* (Safrtálová 2010: 135, 181).

19 Influenced by foreign works, Zikmund Winter adopted an opinion that at the beginning of the 16th century, the late-medieval long trousers started evolving in two groups – short trousers below the knees and stockings in Bohemia, as it was in the rest of Europe (Winter 1893: 474). He interpreted the garments found in archive documents, as follows: he considered *nohavice* for independent medieval types of clothing, while he connected *poctivice*, based on identical name for short trousers as a part of the then folk costume, with short types of trousers (breeches). Based on frequent application of this term in estate inventories, he extended the occurrence of short trousers throughout the 16th century. These theses were adopted by the most Czech textile historians, including the latest works (Safrtálová 2010; Nachtmannová 2013). The name *poctivice*, however, does not say anything about the cut. For this reason, the find of the pattern for long trousers called *poctivice* in Těšín (Cat. No. 32), the cut of which is fully identical with some other trousers occurring in the books of patterns, force us to revise such considerations and – in accordance with the iconographic sources – to shift the parallel occurrence of short and long trousers in town and village environment at least towards the end of the 16th century, if not even to the 17th century.

podrážka, uzavírající nohavici na šlapce. Přední část krokového švu v podbřišku není sešitá, ale pouze šněrovaná nebo sepnutá spínadly. Mezeru kryje poklopec – *krytí* – vesměs v podobě válce s bočními křídly a trojúhelníkovým cípem, který se přišívá mezi nohy, zatímco boční křídla se šněrují po stranách krokového švu. Součástí střihu kalhot je krátký kabátek – *wams* (kat. č. 32, 61, 106), s nímž byly kalhoty spojeny šněrováním, což je pomáhalo přidržovat v pase.

Dlouhé kalhoty svým střihem a především průběhem švu na nohavicích vedených po zadní straně lýtek, stehna a hýždích navazují na pozdně středověkou konstrukci kalhot, která se v Evropě ustálila na konci 15. století a v prvních desetiletích 16. století doznala masového rozšíření. Kromě způsobu vedení švu je pro ně typická vidlice, vzniklá na hýždích jako průnik krokového švu a švu nohavic. Od 30. let 16. století dochází k napřimění těchto švů za vzniku stejně typických tří rovnoběžných nebo mírně sbíhavých linií (Šimša 2013: 47, 48). Právě takové kalhoty se nacházejí ve zkoumaných krejčovských knihách, které jejich existenci dokládají od 60. let 16. do druhé poloviny 17. století. To je sice v rozporu s běžným tvrzením o jejich časném zániku a nahrazení krátkými formami kalhot, ovšem vzhledem k existenci řady ikonografických dokladů můžeme i řadu zápisů v pozůstalostních inventářích interpretovat v jejich prospěch. Zvláště pokud víme, že krátké kalhoty bývají označovány odlišnými jmény – *plundry*, *pludrhozny*, *plundrksas*, *ksás*, *sedění* – a často jsou uváděny včetně punčoch. Takto se v Olomouci na konci 16. století zmiňují *červené kalhoty s červenou tykytovou podšívku* nebo *kalhoty pruhované bíložluté*. Podobně v Praze *kalioty karmazínový černý řezaný* a jinde *kalioty aksamitový plátnem podšitý* (Safrtálová 2010: 135, 181).

Mušské kabátky.

S dlouhými uzavřenými kalhotami bývá v knihách střihů spojena další oděvní součástka, a tou je přiléhavý kabátek kryjící horní část trupu. To však nebyla jeho jediná funkce, k dolnímu okraji se totiž přivazoval horní okraj kalhot, které kabátek pomáhal přidržovat ve správné výši. Vznikl tak celistvý přiléhavý komplet, často ušitý z jednoho druhu materiálu, pojednaný obdobnou výzdobou. Kabátek se jako součást střihu kalhot vyskytuje v Těšíně, Chomutově a Frýdlantu (kat. č. 32, 61, 106). České pojmenování je *kabát*, německé *Wambst*. Mimo to se střihově shodná forma kabátku objevuje ve dvou dalších případech samostatně, a to jako jezdecký kabátek – *Rennröckel*. Oba střihy jsou uvedeny ve stejných knihách jako střihy kabátku a kalhot, a to v Chomutově a Frýdlantu (kat. č. 68, 116).

Kabátek z Těšina je narýsován sice schematicky, přesto je zřejmé, že přiléhavý, ke krku uzavřený trup je osově symetrický. Rukáv je podobně jako na počátku 16. století úzký. Kabátek i kalhoty jsou pošity rovnoběžnými pruhy – *štrychami*. Střihy ostatních kabátků jsou si dosti podobné a odpovídají módním trendům poslední třetiny 16. století. Trup dosahuje délkou 3 ½ čtvrti do úrovně pasu, kde jej prodlužuje kruhově zaoblený šusek, který má u běžných kabátků šířku 1 čtvrt, u jezdeckých 1 ½ čtvrti. Silueta kabátku je přiléhavá, tvar formují mírně zkosené boční okraje zad a obloukově vykrojená přednice zakončená na spodním okraji špičkou. Průramky jsou hluboce vykrojené, zato výstřih je mělký, lemovaný plochým límcem. Rukávy jsou v ramenou široké, od lokte k zápěstí se však obloukově zužují do neširokého okraje. V horní části je prostrážený otvor pro vystrčení ruky. Přednice a dolní okraj předního i zadního dílu jsou lemovány ozdobnou portou.

V pozůstalostních inventářích se kabátky typu *wams* vyskytují zcela pravidelně, společně s kalhotami. Bohatí olomoučtí měšťané měli takových kompletů vždy několik v různých barevných odstínech od tmavých až po světlé. Ušité byly z hedvábného sametu a damašku, ale také z barchetu, tykyty nebo semiše, které mohly být prostráhovaly a vyvlačované kontrastní spodní látkou

19. Tančící pár venkovanů. Žena je oděná do kolové sukně, životu s rukávy a širokého límce – koláru. Muž má oblečený komplet dlouhých kalhot přivázaných v pase ke krátkému kabátu, 1537. ■ Dancing Pair of Village People. The woman is wearing circle skirt, sleeved bodice and flat collar-kolár. The man is wearing a set with long trousers tied to short jacket, 1537.

Men's short jackets.

In the books of patterns, long trousers usually relate to another garment, a short close-fitting jacket covering the upper part of the body. However, this was not its only function. To its bottom hem, the upper edge of trousers used to be bound and the jacket was to hold the trousers at the right height. In this way, a complete tight-fitting suit was created, which was often made from one type of material and decorated in a similar way. The jacket, as a part of patterns for trousers, occurs in all three books – in Těšín, Chomutov and Frýdlant (Cat. No. 32, 61, 106), except for Liberec. Its Czech name is *kabát / coat*, German *Wambst*. In addition, an identical form of pattern occurs in other two cases separately, as a riding jacket – *Rennröckel*. Both patterns are mentioned in the same books as the patterns for jacket and trousers are, namely in Chomutov and Frýdlant (Cat. No. 68, 116).

Although the jacket from Těšín is drawn schematically, it is obviously that its tight-fitting closed body is symmetrical. The sleeves are narrow as it was at the beginning of the 16th century. The jacket and the trousers are embellished with parallel strips – *štrychy*. The patterns of the other jackets are quite similar and they correspond to fashion trends of the last third of the 16th century. With its length of 3 ½ quarters, the body reaches to the waist where it is extended by a rounded tail. Its width is 1 quarter at common jackets and 1 ½ quarters at riding jackets. The jacket's silhouette is tight-fitting, its shape is formed by slightly chamfered side edges of the back panel, and by the arc-shaped front ended with a tip at its bottom hem. The armholes are deep, but the neckline is shallow, trimmed with a flat collar. The sleeves are broad

(Safrtálová 2010: 133). Jezdecký *wams se* ve městech vyskytuje spíše ojediněle, v Olomouci je zmíněn pouze jednou, jako červený soukenný jezdecký *wams* (Rybková 1984: 66).

Krátké kalhoty. Byly nazývané *spodní šaty* či *spodky* a v knihách krejčovských střihů se objevují poprvé na počátku 18. století v Táboře společně s módním kabátem typu *justaucorps* a *kamizolou*. Později jako součást běžné sestavy mužských šatů v Praze, Opavě a Plzni (kat. č. 79, 80, 166, 184, 202). Krátké kalhoty mají nohavice střižené ze dvou dílů. Na stehnech jsou přiléhavé, na hýždích naopak volné, stažené plochou pasovkou. Kalhoty z Tábora nemají na spodním okraji nohavice zapínání, což znamená, že se přes ně ještě natahovaly punčochy. V Praze, Opavě a Plzni jsou na vnější spodní straně nohavic již naznačeny knoflíkové dírky, takže je bylo možné zapnout přes punčochy. Po stranách krokového švu jsou dva rozparky a pod nimi dvě kapsy – *tašky* – kryté hranatě krojenými patkami. Kalhoty byly ušité ze stejného materiálu jako kabát a *kamizola*, nejčastěji z kvalitního např. anglického sukna.

V inventářích se krátké spodní kalhoty – *spodky* – kombinované s různě dlouhým kabátem a později i *kamizolou* objevují od 20. let 17. století a postupně jich přibývá. V 18. století jsou již *spodky* naprosto převládajícím typem kalhot (Nachtmannová 2012: 64).

Ženská sukně

Ženské sukně patří podobně jako mužské kalhoty k základním oděvním součástkám, a proto není divu, že se s nimi mezi

20. Mladá dívka oblečená na svatbu do kolové sukně, složené z podélných dílů, a k ní připojeným životem s rukávy, 1577. ■ Young girl dressed for wedding in circle skirt consisting of rectangular panels, and attached sleeved bodice, 1577.

at the shoulders; they narrow from the elbow down to the wrist into a not wide cuff. In their upper part, there is a hole for the arms to pass through. The front and the bottom hem of the front and the back panel are bordered with a decorative galloon.

In estate inventories, the jackets of *wams* type occur regularly, alongside the trousers. Wealthy burghers from the town of Olomouc owned more suits of this type, in more shades – from dark colours to light ones. They were made from silk velvet and damask, but also from fustian, taffeta or velveteen which were in contrast to the lining (Safrtálová 2010: 133). The riding *wams* occurs rather rarely in towns; it is mentioned just once in Olomouc as a *red cloth riding wams* (Rybková 1984: 66).

Short trousers called *inner dress* or *underpants* occur in the tailor's pattern books for the first time at the beginning of the 18th century in Tábor, alongside the fashionable coat of *justaucorps* type and the *camisole*, later-on as a part of common ensembles of men's *dress* in Opava and Plzeň (Cat. No. 79, 80, 166, 184, 202). The legs of short trousers are made of two pieces. They are close-fitting on the thighs, loose on the buttocks, tightened with a flat waistband. The legs of the trousers from Tábor have no buttoning at the bottom hem yet; that means the stockings must have been pulled over them. In Opava, a kind of buttoning is indicated at the knees, so that the legs can be fastened over the stockings. There are two slits along the crotch seam and two pockets – *tašky / bags* – underneath. The pockets were covered by square flaps. The trousers were made from the same material as the coat and the *camisole* were, mostly from quality fabrics, e.g. English cloth.

In inventories, short trousers – *underpants* – combined with coats of different lengths and then with *camisole* occurred since the 1620s and their number increased. In the 18th century, the *underpants* were absolutely predominating type of trousers. (Nachtmannová 2012: 64).

Women's skirt

Similarly to men's trousers, also women's skirts belong to basic garments; therefore no wonder, we can find these quite regularly among the tailor's patterns. It was the circular skirt with bodice, which could have been with or without sleeves, that was the most frequent type of such garment throughout the 16th and 17th centuries. In the second half of the 17th century, skirts became detached from bodices, which were replaced by laced up waistcoats in the 18th century. The waistcoat is connected with a new type of skirt, which was not more circular but rectangular, made of two rectangle panels. Unique in the tailor's masterpiece books is the pattern for a women's crinoline from the mid-18th century.

The garment bears identical names in the Czech and the German texts – namely *sukně / skirt* and *Rock*. The bottom circular part is called *šortz* in Těšín and *Schosl* in Český Krumlov. The sleeveless bodice does not have Czech name anywhere, in German it is mostly called *Müder*, *Gestaldt*, *Halßkoller*, if it has a collar, and *Leib*, *Brust*, *welisches Prucel*, if it is detached. The sleeved waistcoat bears the same name in Těšín and in Tábor: *život / body*; *Brust*, and *Goller (with a collar)* in German.

There was mostly recommended to make the skirts from high-quality cloth. The only evidence of silk material comes from the 16th century from Těšín. It was used for the production of a girl's velveteen skirt intended probably for the bride. In the 17th century, domestic and foreign high-quality kinds of cloth, such as English, Leyden, Perpignan, Nuremberg, Meissen cloth, but also cloth called after the Czech towns of Most or Česká Lípa are encountered. The skirts used to be lined with flax linen, seldom with lining cloth. The bodices were made from the same material as the skirts were; exceptional is *kolár* made either from silk satin (Cat. No. 143) or silk damask (Cat. No. 117). On the contrary, estate inventories provide documents about the use of barchant, *haras*, double taffeta,

krejčovskými střihy setkáváme vcelku pravidelně. Nejčastějším typem takového oděvu byla po celé 16. a 17. století kolová sukně sešitá se živůtkem, který mohl být jak bez rukávů, tak s rukávy. V druhé polovině 17. století se objevují oddělené sukně a samostatné živůtky, jež v 18. století nahradila šněrovačka. S ní je spojen nový typ sukně, která již nebyla kolová, nýbrž podélná, sešitá z obdélných dílů. Ojedinelý je v krejčovských knihách záznam střihu ženské krinoliny z poloviny 18. století.

Pojmenování oděvu je v českých a německých textech shodné, a to *sukně / Rock*. Spodní kolový díl je v Těšíně nazvaný *šortz*, v Českém Krumlově *Schosl*. Živůtek bez rukávů není česky pojmenován nikde, německy většinou *Müder, Gestaldt*, s límcem *Halßkoller*, samostatný *Leib, Brust, Prucel*. Živůtek s rukávy je v Těšíně i Táboře označený shodně *život*, německy pak *Brust*, s límcem *Goller*.

Doporučeným materiálem pro výrobu sukní bylo většinou kvalitní sukno. Jediný doklad hedvábného materiálu pochází z 16. století z Těšína a jednalo se o dívčí aksamitovou sukni, určenou pravděpodobně pro nevěstu. V 17. století se setkáváme s místními i zahraničními druhy kvalitních suken, jako je anglické, laidenské, perpiňanské, norimberské, míšeňské, ale také mostecké a českolipské sukno. Podšívka sukní bývala z lněného plátna, ojedinelé i podšívkového sukna. Živůtky byly ze stejného materiálu jako sukně, výjimkou je *kolár*, ušitý v prvním případě z hedvábného atlasu (kat. č. 143), v druhém z hedvábného damašku (kat. č. 117). Oproti tomu pozůstalostní inventáře přinášejí doklady o používání barchanu, harasu, tamínu, tykyty, karmazínu i dalších (Nachtmannová 2012: 113). Obdobně hovoří i o živůtcích, které, třebaže sešité se sukni, byly většinou z odlišného, často i barevně kontrastního materiálu, jako je hedvábný aksamit, damašek, karmazín či tykyta (Safrtálová 2010: 188).

Půlkruhová sukně. Nejstarším typem sukně zaznamenaným v krejčovských knihách je ženská sukně z Tachova (kat. č. 13). Oděv nemá ještě vydělený živůtek a celý je tvořený pouze rozměrným půlkruhem s obloukovým vykrojením uprostřed. Takové řešení bylo obvyklé u ženské *robe-houplande* z 15. století, která v různých obměnách přetrvávala ve střední Evropě v užívání až do prvních desetiletí 16. století (Boucher 2009: 163, 206). Připsané slůvko *Brust* naznačuje, že horní okraj spočíval nikoli na ramenou, ale na prsou, takže vrchní část hrudi zůstala volná, zahalená pouze lněnou košílkou. Ramena překrývaly dlouhé přiléhavé, odshora dolů zkosené rukávy. S okrajem sukně byly sešity jen v podpaží, proto nejsou nikde naznačeny průramky. K zemi sukně splývala v bohatých záhybech, které byly nejspíš umně aranžované a pod prsy přepásané. I tak bylo vzhledem ke značné délce 3 ¼ lokte nutné sukni při chůzi přizvedávat. Zadní okraj je navíc téměř o ½ lokte delší než přední, a tudíž vytvářel nevelkou, ale jistě efektní vlečku. Sukně se šila z kvalitních vlněných látek, jako byl *lindiš* a *šamlat*, případně z hedvábného damašku.

Kolová sukně s živůtkem. Vyskytuje se po celé 16. a první polovině 17. století. Spodní část, zvaná *Schosl* nebo *šortz*, má u starších typů výrazně kolový tvar, jehož jednotlivé díly tvoří buďto úplný (kat. č. 94), nebo téměř úplný kruh (kat. č. 33, 43, 44). Díly jsou povětšinou čtyři, přičemž je zajímavé, že přední díly jsou podobně jako u plášťů s rukávy vždy o něco užší než díly zadní. Kolový tvar dílů přispívá k výrazně zvonovému charakteru sukně, což je několikrát i zmíněno – *Glokhewiet*. Délkou sukně dosahuje téměř až k zemi. Mladší typy sukní z druhé poloviny 17. století, zastoupené několika kusy z Českých Budějovic (kat. č. 141, 142, 143), se postupně zužují na velikost většího půlkruhu. Stejná je i sukně pro venkovskou ženu, jejíž jedinou odlišností je délka do půle lýtek.

S jiným způsobem utváření spodní části sukně se setkáváme v Chomutově (kat. č. 45, 46), kde je tvořena větším množstvím úzkých klínovitých dílů. Jejich sešitím již nevzniká kolo, ale široký, nahoře a dole zaoblený pás, jehož horní obvod dosahoval přibližně 3 ½ a dolní dokonce 11 loket délky. Pás navíc nebyl hladký,

21. Obchodnice z Čech oblečená do kolové sukně, zástěry a životu s rukávy, 1577. ■ Merchant from Bohemia wearing circle skirt, apron and sleeved bodice, 1577.

taffeta, *karmazin* etc. (Nachtmannová 2012: 113). The mentioned bodices, although they were connected with the skirts, were mostly made of a different and often contrasting fabric, such as silk velveteen, damask, *karmazin* or taffeta. (Safrtálová 2010: 188).

Half-circular skirt. The oldest type of skirt captured in the tailor's masterpiece books is the women's skirt from Tachov (Cat. No. 13). The garment had not a clearly defined bodice yet and it is formed by a large half-circle with a cut-out arc in the middle. This solution is usual for women's *robe-houplande* from the 15th century, which survived in several variations in the Central Europe until the first decades of the 16th century (Boucher 2009: 163, 206). The added *Brust* (breast) allow us to consider the upper part of the skirt to not have been attached to the shoulders but to the breast. The upper part of the chest was covered only by a linen shirt. The shoulders were covered by long chamfered sleeves, they were stitched to the skirt just in the armpits therefore there are no armholes indicated. The skirt fell down in rich folds that may have been intricately arranged and girded below the breast. Despite this, considering its sizeable length – 3 ¼ ells, it was necessary to lift-up the skirt a little when walking. The back panel of the skirt is by more than ½ ell longer than the front one, so it formed a not long but attractive train. The skirt was made of high-quality kinds of woollen fabrics, such as *lindish* and camlet or silk damask.

Circle skirt with bodice. It occurs throughout the 16th and the first half of the 17th centuries. The bottom part, called *Schosl* or *šortz*, displays a noticeably circular form with old types, whose panels made up a complete (Cat. No. 94), or a nearly complete circle (Cat. No. 33, 43, 44). There are mostly four panels whereby it is interesting that the front panels are a little bit narrower than the back panel, which is

22. Mladá měšťanská dívka z Prahy. Oděná je do podélné sukně, šněrovaného živůtku a krátkého pláště s přeloženou přednicí, 1636. ■ Young Girl from Prague. She is wearing rectangular skirt, laced-up waistcoat and short cape with doubled front, 1636.

ale lícem sešité díly vytvářely na sukni výrazné obloukové sklady, jak je známe z obrazů Lucase Cranacha st., z první poloviny 16. století (Theil 1980: 173, 176). Podobně utvářená do širokého, nahoře a dole obloukově prohnutého pásu je i spodní část sukně z Frýdlantu (kat. č. 107).

Živůtek, který tvoří horní část sukně, bývá nazýván *Müder* a ve Frýdlantu i méně obvykle *Gestaldt*. Zachycené střihy (kat. č. 33, 43, 45, 107) představují dosti krátký kus oděvu, který svou délkou 2, případně 2 ½ čtvrti, dosahoval jen pod prsa nebo o něco níže. Přední díl má boční šev předsazený dozadu, záda jsou tak zúžená a na boku obloukově vykrojená. Přednice může být od ramen k pasu zkosená anebo rovná, zakončená ostrým hrotem přecházejícím do hranatého výstřihu. Motiv širokého hrotu se opakuje také mezi zadními ramínky. Okraje předních dílů byly šněrované.

Mladší typy živůtků, tvarově náležející již 17. století, jsou zachyceny v knize střihů z Českých Budějovic (kat. č. 143). První se nazývá *Brust*, tedy *prsník*, což je zřejmě odvozeno ze skutečnosti, že přednice zakrývá celé poprsí. Nutně nemusel být ani spojený se sukni, jako je tomu u krátkého živůtku – *welisches Prucel* – z Českého Krumlova (kat. č. 95). Živůtek bývá přiléhavý, boční šev má mírně předsazený dozadu, záda jsou zúžená a jejich okraje mírně zkosené. Okraje přednice jsou mělce vykrojené, takže po sepnutí zdůrazňují poprsí. Spodní okraj podle vzoru dobových šněrovaček vyběhá do špičky. Výstřih na předním a zadním díle je však ve shodě s tradicí stále ještě hranatý. Druhý ze živůtků má k zešíkmené přednici připojený plochý límec, jehož zadní část je součástí průkrčníku, ten dal tomuto typu pojmeno-

similar to the sleeved cloaks. The circular shape of panels essentially contributes to the bell-shaped appearance of the skirt, which is mentioned more times – *Glokenwiet*. With its length, the skirt comes down to the ground. Younger types of the skirts from the second half of the 17th century, represented by some pieces from České Budějovice (Cat. No. 141, 142, 143), narrow gradually to the size of a bigger half-circle. The same form also shows the skirt for a village woman that distinguishes just in its length reaching to the mid-calves

Another fashion in forming the bottom part of the skirt can be found in Chomutov (Cat. No. 45, 46). It consists of more narrow gusset-shaped panels. When sewing the panels together, they do not give rise to a circle, but to a wide strip, rounded in its upper and bottom part, whose upper circumference was about 3 ½ ells and the bottom one even 11 ells long. In addition, the strip was not smooth, but the panels, sewn so that their right sides faced each other, shaped noticeable arc-shaped folds on the skirt, as we know them from the pictures by Lucas Cranach sr. from the first half of the 16th century (Theil 1980: 173, 176). The bottom part of the skirt from Frýdlant (Cat. No. 107) is formed in a similar fashion – into a wide strip arc-bent in its upper and bottom edge.

The bodice that forms the upper part of the skirt is usually called *Müder* and in Frýdlant it has even a less usual title *Gestaldt*. The captured patterns (Cat. No. 33, 43, 45, 107) represent a quite short piece of a garment that with its length of 2 or 2 ½ quarter reached just below the breast or a little bit lower. The front panel's side seam is shifted backwards; the back panel is thus narrower and arc-shaped on side. The front can be chamfered or straight from the shoulders to the waist, ended with a sharp tip passing into a square neckline. The motif of a wide tip is repeated between the back straps, too. The front panel edges were laced up.

Younger types of bodices, whose shapes already fell into the 17th century, are captured in the tailor's book from České Budějovice (Cat. No. 143). The first one is called *Brust*, i.e. *prsník* / worn on breast, which is probably derived from the fact that the front covers the whole bosom. They did not have to be bound with the skirt, as it is the case of the short bodice – *welisches Prucel* – from Český Krumlov (Cat. No. 95). The bodice is usually close-fitting and its side seam is slightly shifted backwards, the back is narrower and its edges slightly chamfered. The front edge are arc-shaped to accentuate the bosom when being fastened. The bottom hem, after the waistcoats of that time, passes into a tip. The neckline on the front and the bottom panel is still square, in accordance with the tradition. The other bodice shows a flat collar attached to the chamfered front. The collar back part is integrated in the neck hole from which the name is derived – *Goller, Koller*.²⁰ In Frýdlant, the oldest type of such a body with collar is called *Halßkoller* (Cat. No. 117) and its collar is attached in a similar fashion as it is at the *French skirt* in Těšín (Cat. No. 28).

Circle skirt with sleeved bodice. Unlike the skirts with sleeveless bodice worn by girls or young women, the skirts with sleeved bodice were preferred by married or older women, as also confirm the iconographic sources. In the tailor's books from the 16th and 17th centuries, such skirts occur quite regularly (Cat. No. 28, 94, 135,

20 In connection with the patter for *goler-kolár* / collar, it is interesting to follow the Zikmund Winter's considerations he used when interpreting this garment depicted in estate inventories. In accordance with foreign literature, he considers *kolár* / collar to be a long collar covering the women's shoulders and the upper part of the breast. However, he extends this explanation that is in generally correct to any occurrence of this garment's name, even in the cases the *collar* / *kolárek* is described as a part of skirt, which fully corresponds to Veleslavín's explanation that *kolár* / collar is *životek* (*mammillare*) *bez rukávů* / a sleeveless bodice... (Winter 1893: 403). Winter's explanation for the shape of *kolár* / collar was adopted by other researchers, as it also was in other cases, and we can find it even in the modern literature. Based on new information, the authors further develop this basic concept and their considerations are aimed at the lengthening of the collar – *kolár* down to the elbows and even at its completion by sleeves (Safrtálová 2010: 144; Nachtmannová 2013: 130).

vání – Goller, Koller.²⁰ Ve Frýdlantu je starší typ takového živůtku s límcem nazvaný *Halßkoller* (kat. č. 117) a způsob nasazení jeho límce je obdobný jako u *francouzské sukne* v Těšíně (kat. č. 28).

Kolová sukne s životem. Jak napovídají některé názvy sukni s živůtkem, byly tyto určeny spíše pro svobodné dívky, případně mladé ženy. Vdané a starší ženy dávaly přednost sukni s *životem* a rukávy, v níž jsou často zachyceny v ikonografických pramelech. V krejčovských knihách ze 16. a 17. století se takové sukne vyskytují vcelku pravidelně (kat. č. 28, 94, 135, 141). Ve dvou případech se nazývají *frantsúská sukne* / *Franczesisher weit Rokh*. Mladší typ pak sukne s živůtkem – *Rock und Brust*.

Spodní část *francouzské sukne* zvaná *šortz* nebo *Schosl* tvoří úplný kruh. Horní část zvaná *život* je o jednu čtvrt delší než živůtky bez rukávů, takže délkou 3 ½ lokte dosahuje až do pasu. Okraje přednic jsou rovné, spínané háčky či knoflíky vysoko ke krku, kde přechází v mělký výstřih lemovaný plochým límcem, jehož zadní část je součástí průkrčníku. Starší typ rukávu (kat. č. 28) je široký, s mělce vykrojenou hlavicí, která je hladce vsazena do oblého průramku. Rukáv se od lokte k zápěstí zužuje a zakončen je úzkou manžetou. Mladší typ rukávu (kat. č. 94) je přiléhavý, v lokti mírně prolomený, zakončený přehnutou manžetou.

V postupné proměně jednotlivých stříhových dílů sukni je dobře patrné působení módních vlivů. V případě *životu* z Těšína, který prezentuje oděv poloviny 16. století, je přední a zadní díl symetrický, límeček je součástí horního okraje přednice. V případě *francouzské sukne* z Českého Krumlova, která je přibližně o sto let mladší, je *život* již mnohem přiléhavější, boční šev je předsažen dozadu, takže záda jsou zúžená a jejich boční okraj je výrazně zkosený. Boční části plochého límce jsou samostatné, zadní část je součástí průkrčníku. Také rukáv se změnil, je přiléhavý a v lokti prolomený, s ohrnutou manžetou na konci. Sukne z Českých Budějovic již nesou výrazné prvky oděvu 17. století. Dolní sukňová část je užší, horní životová přiléhavější, s vykrojenými okraji přednic, jež zdůrazňují poprsí. Výstřih je v prvním případě ještě hranatý, v druhém však má již zaoblené okraje. Rukáv je přiléhavý, v lokti prolomený, zakončený otevřenou ohrnutou manžetou, takže nechává celé předloktí odhalené.

Podélná sukne. Kolová sukne se v módním oděvu přestala užívat v prvních desetiletích 17. století, kdy ji začala nahrazovat nejprve sukne v podobě obdélného, nahoře a dole obloukově prohnutého pásu, jaká je zachycena ve Frýdlantu (kat. č. 107), a později sukne podélné, složené z obdélných dílů. Oboje již umožňovaly vložení spodního sedla, rozšiřujícího v pase její siluetu. Poprvé se s takovou sukni setkáváme v Táboře (kat. č. 177). Je 14 loket dlouhá a 4 ½ čtvrti široká, takže musela být v pase dosti zřasená. Po délce jsou našité dva pásy kanýrů – *falblů*. Znovu se s tímto typem sukne setkáváme v Opavě (kat. č. 186), kde se uplatnila jako součást jezdeckého oděvu.

Šněrovačka. Namísto živůtku doplňovala nový typ sukne šněrovačka, která měla formovat trup ženského těla a potlačit, nebo naopak zdůraznit poprsí. V Praze se objevuje již na počátku 17. století, ve venkovských městech, jako byl Tachov, teprve na jeho konci (Nachtmannová 2012: 112). Podobně je tomu i v krejčovských knihách, kde se poprvé vyskytuje roku 1712 v Táboře. Starším typem šněrovačky byla tzv. *francouzská*, mladším *anglická šněrovačka* (Hampel 1960: 269, 270). Stříhově se oba typy nijak výrazně neliší, jejich díly jsou maximálně přizpůsobeny tvaru

20 V souvislosti se stříhem *goleru* / *koláru* je zajímavé sledovat úvahy Zikmunda Wintera, které použil při interpretaci vzhledu této oděvní součástky, s níž se seznámil v archívních pramelech. Ve shodě se zahraniční literaturou pokládá *kolár* za dlouhý límeček kryjící ženská ramena a horní část hrudi. Tento rámcově jistě správný výklad však rozšiřuje na jakýkoli výskyt názvu této oděvní součástky, a to i v těch případech, kdy je *kolárek* popisován jako součást sukne ... *barchanka* s kolárkem *taminovým*..., takže zcela odpovídá Veleslavinově výkladu, že *kolár* je živůtkem (*mammillare*) bez rukávů... (Winter 1893: 403). Winterův výklad vzhledu *koláru* následovali, jako i v jiných případech, další badatelé a setkáváme se s ním i v novější literatuře. (Safrtalová 2010: 144; Nachtmannová 2013: 130).

141). In two cases, they are called *frantsúská sukne* / *Franczesisher weit Rokh* / *French skirt*. The younger type is titled a skirt with bodice – *Rock und Brust*.

The bottom part of the *French skirt*, called *šortz* or *Schosl*, makes up a complete circle. The upper part called *život* / *sleeved bodice* is by one quarter longer than the sleeveless bodices and with its length of 3 ½ ells it reaches to the waist. The front edges are straight, fastened with hooks or buttons up to the neck where they pass into a shallow neckline trimmed with a flat collar, whose back part is integrated in the neck hole. The sleeve of older type (Cat. No. 28) is broad, with a shallow head attached to the round armhole. The sleeve narrows from the elbow to the wrist into a narrow cuff. The sleeve of younger type (Cat. No. 94) is tight-fitting, slightly broken at the elbow and trimmed with a turned-up cuff.

The gradual transformation of particular parts of skirt patterns mirrors the influence of fashion trends. The sleeved body – *život* – from Těšín presents the clothing from the mid-16th century – its front and back panels are symmetrical, the collar is a part of the upper edge of the front. The *French skirt* from Český Krumlov, which is approximately one hundred years younger, has the sleeved bodice much more close-fitting, the side seam is shifted backwards, the back panel is narrower, and its side edge is noticeably chamfered. The side parts of the flat collar are detached, only the collar back part is integrated in the back panel. The sleeve changed as well – it is tight-fitting and broken at the elbow, with a turned-up cuff. The skirts from České Budějovice already bear conspicuous elements of the clothing from the 17th century. The bottom skirt part is narrower, the upper sleeved body more close-fitting, with arc-shaped front edges to accentuate the bosom. The

23. Žena ze Slezska oblečená do kolové sukne a živůtku s plochým límcem – *koláru*, přes nějž má přehozený kolový plášť s přehnutou přednicí a plochým límcem, 1577. ■ Woman from Silesia wearing circle skirt and bodice with flat collar – *kolár*, over which she has thrown circle coat with bent-over front and flat collar, 1577.

těla a vyztuženy kosticemi – *fišpánem*. Francouzská šněrovačka je zastoupena pouze jednou, a to na počátku 18. století mezi módními oděvy z Tábora (kat. č. 174). Zadní díl je vysoký a dosahuje až ke krku, přední díl má oproti tomu hluboký výstřih, lemovaný úzkými ramínky vycházejícími ze zadního dílu. Přednice jsou od sebe odsazené, vzniklý otvor překrývá *punt*. Šněrovačka se šněrovala pouze vepředu, a to odshora dolů, následkem čehož bylo poprsí dosti zploštělé, jak bylo ve francouzské módě 17. století obvyklé (Boucher 2009: 223, 224). Anglická šněrovačka je zastoupena pouze dvakrát, a to v polovině 18. století v Opavě (kat. č. 186). Na rozdíl od předchozího typu má *punt* pevně spojený s přednicemi, takže naznačené šněrování a vázání má jenom dekorativní charakter. Výstřih je oblý a dosti hluboký, lemovaný úzkými ramínky přecházejícími do zadního dílu. V jeho středu jsou naznačeny otvory pro šněrování, které se provádí za pomoci druhé osoby odspodu nahoru. Na rozdíl od předchozího typu se tak poprsí zvedá vzhůru a vyplňuje široký dekolt. Šněrovačka se nosila přes spodní košilku a pro venkovany či pracující obyvatele měst mohla být i oděvem svrchním. Movité měšťanky ji užívaly jako oděv spodní, přes který přetahovaly živůtek obdélné sukne nebo krinolína.

Krinolína. V krejčovských knihách se vyskytuje pouze jedinkrát, a to v Opavě (kat. č. 192). Základem střihu je široký pruh složený ze šesti obdélníků hedvábného cajku, k jehož okraji je připojen přední a zadní díl živůtku. Přední díly jsou v horní části položeny zešikma a vzniklý otvor je překrytý širokým *puntem*. Jeho okraje jsou klínovitě nastřiženy a nejspíš je bylo možné svázat a ozdobit stuhami. Spodní okraje přednic se směrem dolů také rozevírají a odhalují spodní sukni složenou ze šesti obdélných dílů, na nichž bylo našito několik vodorovných obloukově vystřižených kaný-

24. Měšťanka oblečená v šatech a svrchní kamizole, 1786. ■
Townswoman wearing dress and outer camizole, 1786.

neckline is still square in the first case; in the other one it has rounded edges. The sleeve is tight-fitting, broken at the elbow, ended with an open turned-up cuff so it unveils the whole forearm.

Rectangular skirt. The full circle skirt was not used longer than until the first decades of the 17th century. At this time, it was replaced by rectangular skirts. The earlier type consisted of a rectangular strip, the upper and bottom edges of which were arc-shaped, as it was depicted in Frýdlant (Cat. No. 107). The later type, a narrow-fitting strip, consisted of rectangular panels. For the first time, such a skirt can be found in Tábor (Cat. No. 177). It is 14 ells long and 4 ½ quarter wide, so it must have been gathered at the waist. Two rows of ruffles – *falbl* – are applied lengthwise. This type of skirt is also depicted in Opava (Cat. No. 186), where it was a part of the riding suit.

Waistcoat. The new type of skirt was no more completed with a bodice; this was replaced by the waistcoat that was to fit the female body and to depress or accentuate the bosom. In Prague, this garment occurs as early as at the beginning of the 17th century, in country towns, such as Tachov, only at its end (Nachtmannová 2012: 112). In the tailor's masterpiece books, the waistcoat occurs for the first time in 1712 in Tábor. The older type of waistcoat was called French waistcoat, while the younger one was English. (Hampel 1960: 269, 270). The cut of both types does not vary much; the panels are adapted to the body and strengthened with whalebones – *fišpán*. The French waistcoat is depicted only once, namely at the beginning of the 18th century among fashionable garments from Tábor (Cat. No. 174). The back panel is high, reaching to the neck; the front panel shows a deep neckline with narrow straps, which are a part of the back panel. The gap between the fronts is covered with a *punt*. The waistcoat was laced only in the front, from the top to the bottom, to make the bosom flat, as it was usual in French fashion of the 17th century. (Boucher 2009: 223, 224). English waistcoat is captured only once, namely in Opava in the mid-18th century (Cat. No. 186). Unlike the aforementioned type, the *punt / cover* is fastened to the fronts, so the indicated lacing is only decorative. The neckline is round and deep, with narrow straps passing into the back panel. In its middle, there are sketched holes for laces. The waistcoat was laced-up with the help of another person, from the bottom to the top. The bosom is pushed up to fill the wide low-cut. The waistcoat was worn over the underskirt and it could have been used by village people or working townspeople as an outer garment. Wealthy townswomen wore it as underwear over which they drew the bodice – a part of the narrow skirt or crinoline.

Crinoline. It is mentioned only once in the tailor's masterpiece books, namely in Opava (Cat. No. 192). The pattern is based on a wide strip consisting of six rectangles of silk *zeug* to which the front and the back panel of the bodice are attached. The front panels are laid diagonally in the strip upper part and the formed hole is covered by *punt / cover*. Its edges are cut to create gussets which could have been bound and decorated with ribbons. The bottom edges of the fronts open downwards to unveil the underskirt consisting of six rectangular panels on which some arc-shaped ruffles are applied in horizontal direction. The bodice back panel is unusually wide so it was necessary to fold it lengthwise and arrange it into several wide flat folds. The skirt length enabled to leave a train in the back, or to hitch-up the skirt underneath the bodice and to create some decorative round tails. The skirt upper hem between the front and the back part of the bodice must have been densely gathered (Kybalová 1997: 117, 118). Short tight-fitting sleeve with a high round head and a chamfered bottom edge was attached to the round armhole. With its length, it reached just to the mid-forearm whose lower part was unveiled. The skirt of this broad crinoline was held by a system of hoops suspended on the waistcoat.

rů. Zadní díl živůtku byl nebývale široký, takže jej bylo nutné po délce složit do několika širokých plochých skladů. Délka sukně navíc umožňovala ponechat vzadu vlečku nebo okraje sukně pod živůtkem podkasat a vytvořit zde několik zaoblených šůsků. Horní okraj sukně mezi přední a zadní částí živůtku musel být hustě nabíraný (Kybalová 1997: 117, 118). Krátký přiléhavý rukáv s vysokou oblou hlavicí a zkoseným dolním okrajem byl hladce vsazen do oblého průramku. Délkou dosahoval jen do poloviny předloktí, jehož spodní část ponechával odhalenou. Sukni široké krinolíný formoval systém obručí zavěšených na šněrovačce.

Ženský svrchní oděv z 18. století

Přestože jsou různé typy ženských kabátků doložené ikonografickými prameny již od 16. století, v krejčovských knihách, pomineme-li živůtek s rukávy sešitý se sukní, se s jejich střihy setkáváme až na prahu 18. století. Většina jich je zakreslena v krejčovské knize z Tábora, v níž se vesměs vyskytují soudobé módní oděvy, které shromáždil a ve své dílně zřejmě i šil Jan Mazaný. Zastoupeny jsou dlouhé, zkrácené i krátké varianty kabátů a kabátků, jejichž horní část – *život* – je střihově dosti podobná, zatímco spodní část je tvarově více různorodá. Život je přiléhavý, s šikmo položenými přednicemi, které tvoří dlouhý úzký výstřih ve tvaru písmene [V], spínaný na břiše několika háčky či knoflíky s poutky. Boční šev je mírně přesunutý dozadu, okraj zad je zkosený, což pomáhá formovat přiléhavou siluetu. Rukávy jsou širší, v průramku řasené do výrazných skladů vyčnívajících nad linii ramene. Okraj je zakončený ohnutou manžetou.

Korsetl. Krátký ženský kabátek s přiléhavým trupem a širokými řasnými šosy, z jehož vypracování je zřejmé, že se užíval jako vrchní oděv určený pro venkovní nošení. Proto byl nejen podšíván, ale často i vatovaný. Oblékal se přes živůtek a šněrovačku se sukní. Ve městech se jednalo o všeobecně užívaný oděv,²¹ který v různé kvalitě zpracování nosily nejen služky, ale i jejich paní (Hampel 1960: 284). Střih se vyskytuje hned dvakrát, jednou v Táboře a podruhé v Opavě (kat. č. 175, 185). Starší kabátek je v horní části přiléhavý, přednice jsou lemovány oblé vykrojeným límcem. Každý ze čtyř dílů je od pasu dolů rozšířený, přednice do čtvrtkruhu, zadní díly dokonce do půlkruhu. Široké šosy, jež sahají do výše kolien, jsou v pase nabrány do 18 skladů, které jsou rozloženy především na bocích a na zádech. Druhý kabátek, o půl století mladší *korsetl* z Opavy, má horní část složenou ze šesti dílů, takže byl o poznání přiléhavější. Rovné přednice jsou uzavřené háčky či knoflíky. Každý z dílů je v pase rozšířen šosem ve tvaru čtvrtiny kruhu, spodní část je tedy stejně široká jako v předchozím případě. Délkou ovšem sahá pouze na boky.

Kamizola. Představuje typ vrchního kabátku, který se nosil nejspíš jako domácí oděv. Od *korsetlu* se liší především jednodušším vypracováním, absencí podšívky, větší délkou a menší šířkou šosů. První z *kamizol* (kat. č. 176) je ještě dosti podobná kabátku, ovšem s delší a užší spodní částí, kterou tvoří pouze čtyři čtvrtkruhové šosy. Další *kamizola* (kat. č. 172) připomíná spíše dlouhou kolovou sukni se životem a rukávy sahajícími až na zem. Mohlo by se tedy jednat o městskou variantu módních *plášťových šatů* – *manto*, které do módy vstoupily v 70. letech 17. století na francouzském dvoře a staly se nezbytným doplňkem ženské sukně (Nachtmannová 2012: 123).

Kabát. Svrchní ženské oděvy čerpaly po celé 18. století inspiraci ze soudobých mužských kabátů, což se projevovalo jak v detailech, tak střihu. Dokladem je jezdecký úbor Amazonky (kat. č. 191), jenž zcela vychází ze střihu mužského *justaucorpsu*, který kopíruje včetně přiléhavé vesty, doplněné dlouhou podélnou sukní. Výše zmíněné ovšem neplatí o švédském ženském kabátu z Tábora (kat. č. 171), jehož střihové řešení je podobné jako

25. Mladá šlechtična v krinolíně, 1786. ■ Young noble women in crinoline, 1786.

Women's outer clothing from the 18th century

Although different types of women's jackets are substantiated by the iconographic sources since the 16th century, we can find the patterns thereof in the tailor's masterpiece books, except for the sleeved body connected with the skirt, only at the beginning of the 18th century. The most jackets are depicted in the tailor's masterpiece book from Tábor, which includes contemporary fashionable clothes collected and probably made by Jan Mazaný at his workshop. Present are long, shortened and short variations of mantles and jackets whose upper parts – *život* / *sleeved bodice* – are rather similar to each other, while bottom parts display various shapes. The *život* / *sleeved bodice* is close-fitting, with diagonally laid fronts that create a long and narrow V-shaped neckline, fastened on the stomach with some hooks, or buttons and loops. The side seam is slightly shifted backwards; the back edge is chamfered, which helps shape the tight-fitting silhouette. The sleeves are wider, trimmed with a turned-up cuff. In the armhole, they are arranged into noticeable folds that extend the shoulder line.

Korsetl. A short women's jacket with the close-fitting body and broad gathered tails was worn as an outer garment; therefore, it was not only lined, but also padded. It was worn over the bodice and the waistcoat with skirt. In town, this was a common garment²¹ which – with different quality of its elaboration – not only housemaids, but also their mistresses wore (Hampel 1960: 284). The pattern occurs twice – in Tábor and in Opava (Cat. No. 175, 185). The older jacket is close-

21 S *korsetlem* se setkáváme v obou knihách střihů z Lince a je též jedním z nově zavedených mistrovských kusů v obnovených cechovních artikulech Nového Města pražského z roku 1740 (Wagenknecht 1932: 85)

21 *Korsetl* occurs in both books of patterns from Linz, it also is one of the new masterpieces mentioned in the renewed Guild Articles in Prague New Town from 1740 (Wagenknecht 1932: 85)

26. Uherský důstojník a jeho praporečník. Důstojník (vlevo) má na sobě dlouhé uherské kalhoty s typickým vedením švů a krátký kabátek – *dolman*, 1760. ■ Hungarian field officer and his warrant office. The field officer (left) is wearing long Hungarian trousers with typical course of seams, and short jacket – *dolman*, 1760.

u polského ženského kožíšku z Lince (Hampel 1960: 281, 282). Horní životová část s rukávy je obvyklého přiléhavého střihu, ale široké šosy ve spodní části jsou vsazeny odlišným způsobem. Rozdíl spočívá v tom, že šosy jsou od života až na malý proužek odstříženy, a proto se sklady tvarují podél celého obvodu pasu. Navíc v zadní části vytváří malou vlečku, takže kabát musel působit vskutku impozantním dojmem.

Uherský a hajducký oděv

Oděvní součástky uherského národního kroje se objevují nejen v maďarských a slovenských, ale také v celé řadě českých, rakouských a polských knih krejčovských střihů. Důvodem je setrvalá obliba některých jeho součástí, především plášťů a kabátů. V průběhu 16. století se tyto staly stálou součástí šatníků šlechticů i měšťanů, a to nejen v zemích habsburského soustátí, ale také v sousedním Polsku. V pozůstalostech pražských měšťanů se tento oděv hojně vyskytuje pod názvem *kaftan* (Safrtálová 210: 199), označující obecně orientální kabátový oděv, a stejně často jako *dolman* (Winter 1893: 466). Četnost výskytu klesá teprve v prvních desetiletích 17. století, kdy se omezuje na pouhých několik kusů (Nachtmannová 2012: 80). Oproti tomu v Olomouci se v několika stovkách pozůstalostí z druhé poloviny 16. století objevuje *dolman* pouze dvakrát (Rybková 1984: 66). Většinou se jedná o hedvábné podšívané kabáty, které se zřejmě nosily jako pohodlný domácí oděv. Střihem se nemusely nutně od soudobých plášťů s rukávy, jako byla těšínská *hazuka* (kat. č. 27), nijak výrazně lišit a pro pojmenování mohla být rozhodující výzdoba šňůrami a kovovými knoflíky ve východním stylu. V krejčovských knihách

fitting in its upper part; the fronts are trimmed with an arc-shaped collar. Each of the four panels widens from the waist downwards - the front ones to create a quarter-circle, the back ones even to create a half-circle. Wide tails reaching to the knees are arranged into 18 folds at the waist. These folds are mainly on the hips and on the back. The other jacket, fifty years younger *korsetl* from Opava shows six panels in its upper part, so it was visibly more close-fitting. The straight front panels are fastened with hooks or buttons. Each of the panels is at the waist extended by a gusset, which has a quarter-circle form. The bottom part is thus as wide as in the aforementioned case. The length, however, reaches just to the hips.

Camisole. This outerwear was worn probably as an at-home garment. It differs from *korsetl* mainly by its simpler design, no lining, higher length and lower width of the tails. The first one of the *camisoles* (Cat. No. 176) is similar to the jacket but its bottom part, consisting of four quarter-circle tails, is narrower and longer. The other *camisole* (Cat. No. 172) rather reminds of a long circle skirt with sleeved bodice and sleeves reaching to the ground. It could be a town variation of fashionable *cloak dress – manto* that came into fashion at the French royal court in the 1670s and became a necessary accessory to the women's skirt (Nachtmannová 2012: 123).

Coat. Throughout the 18th century, women's outerwear drew inspiration from contemporary men's coats, which became evident in details and cuts. This is documented by the riding dress of an amazon (Cat. No. 191). This dress is completely based on the cut of men's *justaucorpsu*, copying it including the close-fitting sleeved *camisole* with long narrow skirt. The aforementioned is not valid for *Swedish women's coat* from Tábor (Cat. No. 171), whose cut is similar to that of Polish women's fur coat from Linz (Hampel 1960: 281, 282). The upper part – the sleeved bodice – is of usual cut, but the broad tails in the bottom part are attached in a different fashion. The difference consists in detaching the tails from the sleeved bodice, except for a small piece. The folds are arranged around the entire circumference of the waist. In addition, they make a small train in the back, so the coat must have made really a grand impression.

Hungarian and Haiduck dress

Garments of Hungarian national costume occur not only in Hungarian and Slovakian, but also in many Czech, Austrian and Polish tailor's masterpiece books. The reason for this is permanent popularity of some garments, especially cloaks and coats, which became a constant part of noblemen and burgher clothing in the countries of Habsburg Empire, but also in neighbouring Poland. In estates after Prague burghers, this garment is known under the name *kaftan* (Safrtálová 210: 199), designating an oriental coat garment, or *dolman* (Winter 1893: 466). The frequency of the occurrence declines only in the first decades of the 17th century, when it is limited to a few pieces (Nachtmannová 2012: 80). On the contrary, *dolman* occurs just twice in some hundreds of estates from the second half of the 16th century in Olomouc (Rybková 1984: 66). These are mostly silk lined coats probably worn as an comfortable at-home dress. With their cut, they surely did not differ from the contemporary sleeved cloaks, such as *hazuka* from Těšín (Cat. No. 27). The embellishment with cords and metal buttons in eastern style might have been deciding for their name. In the tailor's masterpiece books from Enns and Leonsfelden from the end of the 16th century, we encounter especially the *mande* coat, which is only represented by *mandoy* from Frýdlant (Cat. No. 115) in our ensemble. It is made of Moravian, resp. Meissen cloth.

After the establishment of Hussar troops in the second half of the 17th century and with the gradual growth of the Hungarian army, it was necessary to manage the production of uniforms. In the tailor's masterpiece books, there begin to be depicted the patterns for complete ensembles consisting of long trousers – *katě*, overcoat – *dolman*, topcoat – *mande*, and Hungarian fur coat, supplemented with usual cloth shoes / *škarpetle*. Such ensembles can be found in the guild books from České Budějovice, Tábor and Opava and they are designated not only

z Enže a Leonsfeldenu z konce 16. století se setkáváme především s kabátem *mande*, jehož jediným zástupcem v našem souboru je *mandoy* z Frýdlantu (kat. č. 115). V prvním případě je ušitý z moravského, v druhém z míšeňského sukna.

Po ustavení husarských pluků v druhé polovině 17. století a s postupným rozrůstáním uherské armády nastala potřeba zvládnout i výrobu uniforem. V krejčovských knihách se tak začínají objevovat střihy celých kompletů, složených z dlouhých kalhot – *katí*, spodního kabátu – *dolmanu*, svrchního pláště – *mande*, i uherského kožichu. Doplňuje je nezbytná soukenná obuv – *škarpetle*. Takovéto komplety se vyskytují v cechovních knihách z Českých Budějovic, Tábora a Opavy a jsou označovány nejen jako uherské, ale i *hajducké*. Působení řemeslných krejčích se projevilo v „zušlechtění“ střihu rukávů, jež mají vysokou tvarovanou hlavici a adekvátně tomu i vykrojenou přední část průramku. Uherské *dolmany* a kalhoty se šily z běžných druhů sukna, v Opavě dokonce s poznámkou – *z obyčejného sukna*.

Uherský plášť s rukávy. V souboru krejčovských knih se vyskytuje pouze v jediném případě, a to ve Frýdlantu (kat. č. 115). Charakteristické pojmenování i střih ho staví po bok několika záznamům v krejčovských knihách z rakouské Enže (Enns) a Leonsfeldenu z konce 16. století (Petrascheck-Heim 1968: 65, 66). Jejich charakteristickým znakem, který je odlišuje od střihů uherských kabátů z 18. století, jsou symetrické přední a zadní díly. V jistém směru se tak podobají střihu pláště s rukávy, jejichž trup je také složen ze čtyř kruhových výsečí, z nichž zadní jsou širší a zde navíc i delší než přední. Typicky uherské je ovšem přiléhavé zpracování hrudní části, která se spíná na šest párů kovových petlic zavěšených na hedvábných šňůrách. Rukávy jsou obdélné, široké a dosahují jen něco málo pod loket. Reálný výskyt takového střihu dokládají nálezy oděvů v kryptě kostela v Sarospataku (Embar 1968: 161). Podobně je řešený i hajducký plášť z Opavy (kat. č. 189), na němž je však již patrné působení krejčovského řemesla. To se projevilo především ve formování hlavice rukávu, která je obloukově vykrojená, takže může být hladce vsazena do stejně vykrojených průramků. Kabát tak v ramenou padnul mnohem lépe než původní uherské kabáty s rovnou hlavici a průramkem. Poslední z pláště – *baladrana* – (kat. č. 168) je konstrukčně zcela shodný se spodním kabátem – *dolmanem*, jehož střih v první polovině 18. století u uherského kabátového oděvu zcela převládá. Dokladem takového působení jsou střihy *mande* v krejčovské knize z Lince (Hampel 1960: 273).

Uherský kabát – *dolman*. V krejčovských knihách se objevuje později, a to v souvislosti s komplety uherského národního kroje (kat. č. 132, 168, 169). Silueta kabátu s přiléhavou horní a rozšířenou spodní částí je sice podobná, ovšem střih se podstatně liší. Kruhově rozšířená je totiž pouze spodní část předního dílu, kdežto záda jsou obdélná a dosti úzká, takže při sešití bylo nutné přední rozšířenou část přeložit dozadu. Průramek i hlavice rukávu jsou u starších exemplářů ještě rovné, ovšem na počátku 18. století se již projevilo krejčovské „zušlechtování“ v podobě hlubokého průramku a vysoké obloukové hlavice rukávu, která byla v případě kabátu naskládána, u *kamizoly*, jež se nosila pod ním, hladká. Okraje přednic si však ponechaly typické tvarování, takže zatímco jedna strana je odshora dolů šikmo zkosená, přes ni přeložená druhá strana je v horní části svislá a od pasu dolů vybíhá v šikmý hrot. *Dolmany* tohoto střihu v Uhrách dokládají nálezy z krypty kostela v Sarospataku již na přelomu 16. a 17. století (Embar 1968: 161, 162). Bez zajímavosti není ani skutečnost, že stejný střih byl dosti rozšířený v lidovém oděvu obyvatel Horních Uher, dnešního Slovenska, a také přilehlého území Moravy, kde se v užívání udržel až do počátku 20. století (Bartošová 1957: 142, 144).

Uherský kožich. Většinou se jedná o soukenný kabát podšitý ovčím rounem, který musel nejprve krejčí ušít a teprve potom jej kožešník mohl podšít. Ženský kožich je zaznamenán v Českých Budějovicích (akt. č. 144), mužský v Opavě (kat. č. 190)

as *Hungarian*, but also as *Haiduck*. The work of tailor craftsmanship became evident in “refining” the cut of sleeves that have a high shaped head and a correspondingly arc-shaped front part of the armhole. The Hungarian *dolmans* and trousers were made of usual kinds of cloth, in Opava even with the notice – *made of common cloth*.

Hungarian sleeved cloak. The set of tailor's masterpiece books includes only one piece of this garment, namely in Frýdlant (Cat. No. 115). The typical name and the cut remind of some records in the tailor's masterpiece books from Austrian towns of Enns and Leonsfelden from the end of the 16th century (Petrascheck-Heim 1968: 65, 66). They feature symmetrical front and back panels, which distinguish them from the patterns of Hungarian coats from the 18th century. In a certain way, they are similar to the cut of sleeved cloaks, whose body also consists of four circle sectors, from which the back ones are wider and here even longer than the front ones. However, typical Hungarian element is the close-fitting chest part fastened with six pairs of metal clasps suspended on silk cords. The sleeves are rectangle, wide and reach below the elbows. This cut is substantiated by the finds of garments in the crypt of the church in Sarospatak (Embar 1968: 161). The Haiduck cloak from Opava (Cat. No. 189) displays similar solution, however, with visible influence of tailor's handicraft. This became evident especially in the shape of sleeve head which is arc-shaped so it can be attached to the armholes of identical shape. The coat fits the shoulders much better than the original Hungarian coats with a straight sleeve head and armhole. The last one among the cloaks – *baladrana* – (Cat. No. 168) is identical with the construction of the overcoat – *dolman*, whose cut absolutely predominates in the first half of the 18th century. This is documented by the patterns for *mande* in the books of pattern from Linz (Hampel 1960: 273).

27. Šlechtic v uherském kroji má oblečené dlouhé kalhoty, zkrácený kabát – *dolman* – a přes ramena přehozený plášť – *mente*, 1703. ■ Nobleman in Hungarian costume is wearing long trousers, shortened jacket – *dolman* – and cloak thrown over the shoulders, 1703.

a jejich střih je stejného typu jako u *dolmanu*. Ženský kožich je však v horní části přiléhavější, což je možné díky obloukovému vykrojení okrajů zad. Na mužském kožichu je zase patrné působení střihu soudobého módního *justaucorpsu*, jehož široké šosy a křídlové sklady se staly předlohou pro tvarování spodní části rozšířeného okraje přednice.

Uherské kalhoty. V knihách krejčovských střihů se objevují až na konci 17. století v souborech uherského oděvu v Českých Budějovicích a posléze v Táboře a Opavě (kat. č. 131, 170, 188). Jejich výskyt se tak časově kryje s rakouskými (Hampel 1960: 271) i maďarskými (Domonkos 1957: 123) krejčovskými knihami mistrovských kusů z přelomu 17. a 18. století. Střihy jsou zpracovány vcelku shodně, je zobrazena jen jedna nohavice, tentokrát je však zakreslena rozložená. Přeložením střihu podle středové osy zjistíme, že nohavice je opět stranově souměrná, ovšem zdaleka ne tak přiléhavá jako u západoevropského typu dlouhých kalhot. Švy na nohavicích probíhají po zadní straně lýtek a stehna s průnikem na hýždích, kde společně s krokovým švem vytvářejí výraznou charakteristickou vidlici. V této podobě byl střih v Evropě rozšířený na přelomu 15. a 16. století, později již švy na hýždích probíhají rovnoběžně (kat. č. 32, 61, 106, 154). V Uhrách však k této změně nedošlo a střih beze změny přetrval v užívání až do poloviny 18. století (Balassa – Füzes – Kisibán 1997: 644).

Kalhoty jsou přiléhavé až těsné, s ohledem na snazší oblékání zůstávají na lýtkách nesešité, pouze se zapínají na očka a háčky, jejichž umístění je naznačené řadou teček. V pase kalhoty přidržuje kožený opasek prostrčený tunelem v horním okraji. V dolní části je to zase pruh látky přišitý ke spodnímu okraji nohavice a prostrčený pod patou. Rozparek v pase je řešen různě. V Táboře (kat. č. 170) není zakreslen vůbec, s největší pravděpodobností byl tedy stále ještě umístěn v krokovém švu jako u nálezů kalhot z poloviny 17. století v maďarském Sáraspataku (Embar 1968: 153, 156). V Českých Budějovicích (kat. č. 131) je již v pase naznačen rozparek, obšitý šňůrkou s trojlístkem na konci zástřihu. Jestli byl ovšem pouze jeden nebo se již jednalo o rozparky dva, zůstává otázkou. Každopádně spínání na dvě vnitřní klopy, typické pro kalhoty se dvěma rozparky, je rozkreslené teprve u hajduckých kalhot z Opavy (kat. č. 188). Doplnkem kalhot jsou kot-

28. Jezdec oblečený do dlouhého uherského pláště s rukávy – *mente* – a jezdeckých rukavic, 1584. ■ Rider wearing long Hungarian sleeved cloak – *mente* – and riding gloves, 1584.

Hungarian coat – *dolman*. It occurs in the books of patterns at a later time, namely in connection with the Hungarian national dress (Cat. No. 132, 168, 169). The silhouette of the coat with the close-fitting upper part and the flared bottom part is similar; however, the cut is significantly different. It is only the bottom part of the front panel that is extended in a circular shape; the back panel is rectangular and rather narrow so it was necessary to bend the front extended part backwards. The armhole and the sleeve heads are still straight on the older exemplars. However, at the beginning of the 18th century, the tailor-style “refining” became evident and the deep armhole and high rounded sleeve head were gathered in the case of the coat, and straight in the case of the *camisole*. The front edges kept their typical shape – the one side is chamfered from the top to the bottom, while the other side, overlapping the first one, is vertical in its upper part and tapers to a skew wedge. *Dolmans* of this cut can be documented in Hungary by the finds in the crypt of the church in Sarospatak at the turn of the 16th and 17th centuries (Embar 1968: 161, 162). Interesting is the fact that the same cut was broadly used for the folk dress of Upper Hungary – today’s Slovakia, and the neighbouring Moravian territory where it survived until the beginning of the 20th century (Bartošová 1957: 142,144).

Hungarian fur coat. This is mostly a cloth coat lined with sheep fleece. The tailor had to sew the coat first and only after that, the furrier lined it with fleece. The women’s fur coat is captured in České Budějovice (Cat. No. 144), the men’s in Opava (Cat. No. 190) and their cut is the same as that of *dolman*. The women’s fur coat is more tight-fitting in its upper part, which allows the arc-shaped back edges. On the men’s fur coat, there is visible the influence of the contemporary fashionable *justaucorps*, whose wide tails and wing folds became a model for the shape of the bottom part of the front extended edge.

Hungarian trousers occur in the books of patterns only at the end of the 17th century, as a part of the Hungarian dress ensembles in České Budějovice and then in Tábor and Opava (Cat. No. 131, 170, 188). They are captured at the same time, as the garments in Austrian (Hampel 1960: 271) and Hungarian (Domonkos 1957: 123) tailor’s masterpiece books from the turn of the 17th and 18th centuries are. The patterns are nearly identical, there is depicted just one leg; this is drawn, however, as unfolded. If we fold the pattern along its middle axis, we can find out that the leg is symmetrical, but not as tight-fitting as with the Central European type of long trousers – the seams run on the back side of the calves and thighs with an intersection on the buttocks where they create a typical “fork” together with the crotch seam. In this form, the cut was widespread in Europe at the turn of the 15th and 16th centuries; after that, the seams ran in parallel with each other (Cat. No. 32, 61, 106, 154). In Hungary, this change did not happen and the cut survived until the mid-18th century (Balassa – Füzes – Kisibán 1997: 644).

The trousers are close-fitting to skin-tight; to be put more comfortably on, they remain unstitched on the calves being fastened with loops and hooks the placing of which is indicated by a dotted line. At the waist, the trousers are held by a leather belt passed through the tunnel in its upper part. In the bottom part, there is a strip of fabric sewn on the bottom edge of the leg and passed through below the heel. The slit at the waist has various designs. In Tábor (Cat. No. 170) it is not sketched at all, most probably it was still placed in the crotch seam, as it was with the finds of trousers from the mid-17th century in Hungarian Sáraspatak (Embar 1968: 153, 156). In České Budějovice (Cat. No. 131) the slit is indicated at the waist. It is trimmed with a cord and a shamrock at its end. Question is, if there was just one slit, or already two. In any case, fastening with two inner lapels, typical for the trouser with two slits, is sketched only with the Haiduck’s trousers in Opava (Cat. No. 188). The trousers are completed with low cloth shoes – *škarpetle* – consisting of one piece of cloth. The shoes are lined with leather sole. To make them one used worse kinds of cloth, the lining is not mentioned.

Unlike the coats, the Hungarian trousers are presented to a much lesser extent although they were sold in Prague shops. In 1608, *červená gařata* / red trousers cost 1 ½ Rhine florin (Winter 1893: 477). In inventories, there are mentioned only once, in the estate after Václav

níkové soukenné boty – *škarpetle* – poskládané z jednoho kusu látky a podšité koženou podrážkou. K ušití se užívaly běžné až podřadné druhy sukna, podšívka není zmíněna.

Zprávy o uherských kalhotách se na rozdíl od kabátů objevují v mnohem menší míře, přestože byly na pražských krámech v prodeji. Roku 1608 se červená gařata prodávala po 1 ½ rýnském (Winter 1893: 477). V inventářích jsou zapsány pouze v jednom případě, a to v pozůstalosti Václava Humleho z Kutné Hory. Při soupisu jeho majetku roku 1617 jsou uvedeny nejen *gatě uherský soukený*, ale též několik dalších uherských oděvů (Nachtmannová 2012: 67).

Oděv pro jezdce

Jako samostatná skupina se mezi krejčovskými stříhy vyděluje jezdecký oděv, který má blízko k oděvu jezdců vojáků. V krejčovské knize z Chomutova je zaznamenána celá souprava takového oděvu (kat. č. 61). Jejím základem jsou typické dlouhé úzké kalhoty se švem vedeným po zadní straně nohy. Z dobových rytin je zřejmé, že pro jízdu na koni byly právě takové dlouhé kalhoty používány mnohem častěji než kalhoty krátké. V pase je přidržoval krátký kabátek, jehož široké rukávy i trup jsou po celé ploše ozdobeny krátkými šikmými prostřihy. Dlouhé kalhoty však mohla doplňovat i jezdecká podoba krátkého kabátku – *wamsu*, rozšířená na spodním okraji o 1 ½ čtvrti široký kruhový šos (kat. č. 116). Výbavu doplňuje kápě s širokým límcem, klobouk a rukavice. Ty se v souborech jezdeckého oděvu vyskytují opakovaně a jejich charakteristickým znakem je jediný šev spojující celou rukavici i její palec (kat. č. 95). Další položkou knihy je vak na slámu (kat. č. 62), jenž mohl stejně dobře sloužit jako vak pro přepravu výstroje jezdce.

Před nepřízní počasí chránily šaty jezdce, případně jeho zbroj, různé svrchní oděvní součástky. K starším typům můžeme počítat dlouhý kolový plášť a sukni. Jejím pozůstatkem souvisejícím se zkrácenou podobou tohoto oděvu z 15. století je *jezdecká sukénka* a jí velmi podobná *sukénka na zbroj*, která se nosila přes plechový *kyrys*, náramenice a chrániče paží (kat. č. 103, 24). Horní část je přiléhavá, spodní doposud rozšířena trojúhelníkovými klíny. Pokročilejším způsobem má spodní část vyřešenou *francouzská jezdecká sukně* (kat. č. 65), jejíž šos je spojený do jediného, nahoře a dole kruhově zaobleného pásu, který je v pase bohatě zřasený.

Civilnější variantu jezdeckého oděvu představují stříhy z Chomutova a Českých Budějovic (kat. č. 52, 133). Na rozdíl od starších sukní, které jsou v horní části přiléhavé a sahají do poloviny stehén, jsou kratší, volnější a dosahují jen na úroveň hýždí. Jejich stříh je odvozen od pláště s rukávy, takže trup je složen ze čtyř kruhových výsečí, jež dohromady tvoří tři čtvrtiny kruhu. Přednice jsou rozšířené a na břiše vzájemně přeložené. V úrovni boků mají krátké vodorovné nastřížení, jehož hrana je olemována textilními šupinkami, které překrývají vzniklý otvor. Při jízdě na koni se klopý pod nastřížením zahnulý dovnitř a zachytily uvnitř šosu. Vzniklý otvor umožňoval snadnější posez v sedle i lepší přilnutí přednic kabátu, které se za jízdy nerozevíraly. Dobová vyobrazení navíc dokládají, že přednice byly v pase přepásané, a to tak, že tkanice obtáčela uvnitř pláště záda a bočními švy vycházela ven, kde se zavázala. Podobně byly přichyceny i šosy. Celkový dojem byl takový, že oděv zepředu připomínal přiléhavou sukni, kdežto zezadu krátký volný plášť (Flemand-Christensen 1934: obr. 34, 35). Kabátek doplňují rukavice s palcem a krátká přiléhavá kápě. Ta byla zřejmě u jezdců dosti oblíbená, jak dokládá popis *olomoucké čepice* z Tábora (kat. č. 177). Na rozdíl od ostatních kápí se její hledí omezuje na dva otvory pro oči a jeden pro ústa. Pod bradou je čepice sepnutá knoflíčky nebo tkaničkami. Svěbytná podoba jezdeckého oděvu zaniká v průběhu 18. století s rozšířením módního kabátu – *justaucorps*.

29. Jezdci s oštěpy oblečení do jezdeckého kabátku – *vamsu*, který je zakončený širokým řaseným šuskem. Na ruce jezdecké rukavice, 1584. ■ Riders with spears wearing riding jackets – *vams* with a wide gathered tail. Riding gloves covers their hands, 1584.

Humle from Kutná Hora – the listing from the year 1617 records not only *gatě uherský soukený* / *Hungarian cloth trousers*, but also some other kinds of Hungarian garments (Nachtmannová 2012: 67).

Riding dress

Riding garments make up a separate group among the tailor patterns. In the book of patterns from Chomutov, there is depicted a whole set of such garments (Cat. No. 61). It comprises typical long close-fitting trousers with the seams running on the back side of the leg. As obvious from the contemporary engravings, such long trousers were used much more often for riding a horse than the breeches. They were held by a short jacket at the waist, whose broad sleeves and body are embellished with short diagonal slits on the complete surface. The long trousers also could have been completed with a riding form of the short jacket – *wams* flared on its bottom edge by ½ - quarter-wide circle šos / tail (Cat. No. 116). The set is completed with a cape with wide collar, a hat and gloves. The gloves occur repeatedly in sets of riding garments and they are typical for their only seam connecting the whole glove and its thumb (Cat. No. 95). Straw bag is another item of the book (Cat. No. 62). It also could have served as a bag for the rider into the field.

The rider or his armour was protected against bad weather by different outermost garments. The older types include long circle cloak and skirt. *Jezdecká sukénka* / *riding skirt* and very similar *sukénka na zbroj* / *skirt for armour* are the survivals thereof, which relate to the shortened form of this garment from the 15th century. The latter was worn over a *breastplate*, yokes and arm protectors (Cat. No. 103, 24). Its upper part is close-fitting, the bottom one is extended by gussets. *French riding skirt* (Cat. No. 65) includes a more evolved bottom part whose šos / tail is connected to make one strip, circle-rounded in its upper and bottom part and richly gathered at the waist.

The patterns from Chomutov and České Budějovice (Cat. No. 52, 133) present a more civic version of the riding coat. Unlike the older

Výstroj pro koně

Ačkoli se to může zdát překvapivé, patřila mezi krejčovská díla i výroba různých součástí koňské výstroje. Běžně se setkáváme s pokrývkou na koně a pokrývkou na sedlo. V rozsáhlé cechovní knize z Chomutova pak také s koňskou kápí, maskou na hlavu, vakem na slámu a polní stájí pro koně. Materiál pro výrobu byl volen s ohledem na reprezentaci, ale současně s vědomím, že kůň může pokrývku znečistit a poškodit. Na běžné přiléhavé pokrývky se většinou používaly hedvábné látky horší kvality – *tykyta*, *zendel* – podšité plátnem. Na volné pokrývky užívané při reprezentaci kvalitní dvojité taft, samet nebo sukno, podšívka byla opět plátěná. Oproti tomu pokrývka na sedlo se šila z kvalitního leidenského nebo anglického sukna, výjimkou nebyl ani samet. Podšívka byla opět plátěná. Ostatní součásti výstroje byly z plátna nebo cvilichu.

Pokrývky na koně. Pokrývky jsou jednoduchého střihu, který kopíruje boční profil koně od huby přes šíji a hřbet až na zád. Jedny jsou přiléhavé, což je způsobené tím, že materiál těsně obepíná zád koně a nedovoluje zvlnění bočních částí (kat. č. 25, 58, 197). Druhý typ přikrývky má naopak na zádi koně vsíté dva trojúhelníkové klíny, takže látka má dostatečnou vůli a při chůzi se může kolem nohou koně vlnit a vzdouvat (kat. č. 59, 93, 146). Kromě pokrývky na celého koně se mohla užívat i částečná pokrývka s odnímatelnou kápí (kat. č. 113), která se šila též jako samostatný kus (kat. č. 55). Pro překrytí očí koně šili krejčí dva typy masek (kat. č. 56), z nichž první se přes hlavu přetahovala a druhá se zavazovala pod krkem.

Pokrývky na sedlo. Podobají se přehození, v němž jsou prostřižené otvory pro přední a zadní rozsochu sedla. Pokrývky z 16. století jsou dlouhé téměř až na zem a dosti široké, aby zakryly zád koně. V následujícím století se zkracují na úroveň boků koně. V 18. století jsou redukovány ještě více, pokrývají již jen samotné sedlo (kat. č. 200), a proto bývají doplněny ozdobně pojednanou dekou pod sedlo (kat. č. 175). V horní části starších typů pokrývek jsou prostřižené otvory, kterými prostupuje přední a zadní sedlová rozsocha. Ty mohou zůstat buďto holé (kat. č. 60), anebo, což je častější, jsou překryté oblými díly, kopírujícími jejich tvar, přišitými k pokrývce (kat. č. 59, 145, 151). Součástí výbavy sedla mohl být i cestovní vak ve tvaru podkovy, který se přivázal k přední nebo zadní rozsoše sedla (kat. č. 62). V našem případě je určený na slámu, stejně tak v něm však mohly být i osobní věci jezdce.

Polní stáj pro koně. Zaznamenána je pouze jedenkrát, a to v Chomutově (kat. č. 63). Nejedná se o stan, ale o přístřešek s pultovou střechou a plátěnými stěnami, chránícími koně ze tří stran, přičemž čelní strana zůstává, až na úzký pás pod střechou, otevřená.

Vozové závěsy

Textilie k pokrytí střechy osobního vozu jsou zakresleny třikrát. V Chomutově (kat. č. 67) mají podobu široké, uprostřed obdélně vystřižené plachty, napnuté mezi obloukovými čely vozu, jaká se užívala po celý středověk. V Liberci (kat. č. 155) se však již jedná o ozdobně pojatou stříšku, lemovanou vystřihovanou obrubou, která byla zavěšena na sloupcích v bocích korby otevřeného kočáru. Třetí vyobrazení je z Frýdlantu (kat. č. 119) a je na něm zachycena polovina obdélné plachty k překrytí střechy běžného formanského vozu.

Stan o jedné a dvou makovicích

Střih velkého plátěného stanu bývá většinou na samém konci krejčovské knihy. Starší střihy jsou zakresleny jako jediný boční pohled, na němž jsou zachyceny proporce,

skirts that are close-fitting in their upper parts and reach to the mid-thighs, these jackets are shorter, looser and come down to the buttocks. Their cut is derived from the sleeved cloak so the body comprises circle sectors which altogether make up three fourths of a circle. The fronts, however, are doubled up on the stomach and bear a pocket. The sleeves can be broad and close-fitting. The jacket is completed with thumb gloves and a short tight-fitting hood. This might have been popular among the riders, as documented by the description of the *cap from Olomouc* from Tábor (Cat. No. 177). Unlike other hoods, its visor is limited just to two holes for eyes and mouth; the cap is buttoned or laced under the chin. The peculiar form of the riding dress ceased to exist during the 18th century, alongside the expansion of fashionable jacket – *justaucorps*.

Horse equipment

Although this can be surprising, production of different parts of horse equipment belonged to the tailor's works as well. These include horse blankets or horse saddle sheets. In the large guild book from Chomutov, we also can find horse hood, horse face mask, straw bag and field stable for horse. The fabric was chosen with respect to the prestige but also with the awareness that the horse can soil or damage the blanket. For common close-fitting blankets, they mostly used silk fabrics of worse quality – *taffeta*, *zendl* – lined with linen. For loose blanket used for representation, they used high-quality double taffeta, velvet or cloth, the lining was made of linen. On the contrary, the horse saddle sheet was sewn of high-quality Leyden or English cloth, or velvet. The lining was made again of linen. Other parts of the equipment were made of linen or drill.

Horse blankets. Blankets are of simple cut that copies the side profile of a horse from the head over the neck to the tail. The one type is close-fitting whereby the material fits closely to the horse's back and does not allow the side parts to wave (Cat. No. 25, 58, 197). The other type of the blanket displays two triangle-shaped gussets inserted in the back so the fabric is loose enough to wave and billow out when the horse is walking (Cat. No. 59, 93, 146). In addition to the blankets covering the whole horse, they also could use a partial blanket with removable hood (Cat. No. 113), which was made as a separate piece as well (Cat. No. 55). To cover the horse's eyes, the tailors sewed two types of masks (Cat. No. 56), the first one was pulled over the head, the other one was laced under the neck.

Horse saddle sheets. They are similar to a counterpane, in which two holes for the front and the rear cantle are cut. The blankets from the 16th century come down nearly to the ground and they are wide enough to cover the horse's back. In the following century, they became shorter to reach just to the horse's flank. In the 18th century, they are reduced even more and they cover just the saddle (Cat. No. 200); therefore, they used to be completed with a decorative saddle sheet (Cat. No. 175). In the upper part of the older sheets, there are holes to allow the front and the rear cantle to pass through. The cantles can be either uncovered (Cat. No. 60), or, more often, they are covered by round panels, which copy their shape and are stitched to the sheet (Cat. No. 59, 145, 151). The saddle could include also a horseshoe-shaped travel bag that was tied to the front and the rear cantle (Cat. No. 62). In our case, the bag was intended to be filled with straw, but it also could contain rider's things.

Field stable for a horse. The stable is captured only once, in Chomutov (Cat. No. 63). It is not a tent, but a shelter with the shed roof and canvas walls protecting the horse from three sides, whereby the front side remains open, except for a narrow strip below the roof.

Wagon curtains

The textiles to cover the coach roof are depicted three times. In Chomutov (Cat. No. 67), they are shaped as a wide sheet with an opened rectangle in the middle, which is tightened between the arc-

základní členění, tvar a orientace stanových dílů. Skutečný stříh rozkreslený na jednotlivé díly je zpracován pouze v případě velkého stanu z Opavy (kat. č. 193). Většinou se jedná o velké stany se dvěma podpěrnými sloupy. Půdorys tvoří protáhlý obdélník se zaoblenými kratšími stranami. Výška spodního pláště je 3 ½ lokte (cca 200 cm). Střecha starších typů stanů je strmá a dosti vysoká, u stanu z Těšína (kat. č. 22) má 9 loket (cca 530 cm), stan z Chomutova (kat. č. 64) již jen 7 loket (410 cm) a stany z Českých Budějovic a Opavy (kat. č. 148, 193, 194) jsou evidentně ještě nižší. Mezi sloupy je střecha tvořena obdélními díly, okolo sloupů jsou díly zešíkmené. Přejít mezi střechou a pláštěm tvoří úzká stříška, odvádějící vodu ze střechy mimo plášť stanu.

Ve dvou případech je zaznamenán i stan s kruhovým půdorysem a jediným podpěrným sloupem (kat. č. 23, 208). Podrobně je popsán stan z Těšína, jehož půdorys má poloměr 3 ½ lokte (cca 200 cm), výšku pláště 3 ½ lokte (cca 200 cm), výška střechy pak je 7 loket (410 cm). Stan z Plzně je oproti tomu zakreslen více méně schematicky a stan z Frýdlantu (kat. č. 120) má poznamenanou pouze spotřebu materiálu. Všechny stany jsou ušity z lněného plátna, případně cvilichu. Podšívkou je taktéž plátěná, jednou i barchetová.

ZÁVĚR

Krejčovské knihy z českých zemí představují významný pramen k poznání domácího vývoje historického oděvu. Přestože jednotlivé knihy nejsou na záznamy zdaleka tak početné jako třeba v sousedním Rakousku, dohromady vytvářejí zajímavý a různorodý soubor stříhů oděvních součástí z 16. až 18. století. Jádro souboru představují oděvy z druhé poloviny 16. století, které zůstaly v užívání ještě dlouho ve století následujícím. Zastoupeny jsou především oděvy bohatých měšťanů, kteří se prezentovali honosnými plášti a plášti s rukávy, pod něž oblékali dlouhé kalhoty a krátké kabáty. Podobně se oblékaly i jejich manželky a dcery, jejichž sukně s živůtkem zahaloval dlouhý plášť či *šuba*. Zvláštní oděv byl určený pro venkovského formana a stejně tak pro jízdního vojáka. Nechybí dlouhé kalhoty, různé typy krátkých kabátků, jezdecká sukně a kabát. Pro koně je určena pokrývka, pokrývka na sedlo a kápě. Při polním tažení došel svého upotřebení přístřešek pro koně a stan. Oděv 18. století je zastoupen menším počtem kusů a je mnohem více uniformní. Mužské i ženské oděvy ovlivňuje francouzská móda a především kabát typu *justaucorps*. S ním souvisí krátké kalhoty a spodní kabátek či vesta. Ženské šaty jsou zastoupeny podélnou sukní a krinolínou.

Předložená edice pramenů si v žádném případě neklade za cíl zodpovědět všechny otázky dějin odívání ve středoevropském prostoru. Na druhé straně ale doufá, že zpřístupní badatelům zajímavý a doposud spíše opomíjený zdroj nových poznatků.

shaped front sides of the coach. This sheet was used throughout the Middle Ages. In Liberec (Cat. No. 155), the roof is decorative, lined by a border suspended on the posts in the corners of the open coach. The third pattern comes from Frýdlant (Cat. No. 119) and it depicts a half of a rectangular sheet to cover the roof of a common wagon.

Tent with one or two hip-knobs

The pattern for a large canvas tent is usually drawn at the very end of a tailor's masterpiece book. The older patterns depict a single side view in which they capture the proportions, basic segmentation, shape, and orientation of the tent panels. A real pattern comprising particular panels is worked-out just for the large tent from Opava (Cat. No. 193). The most cases show large tents with two supporting columns. The ground plan is based on an elongated rectangle whose shorter sides are rounded. The inner shell is 3 ½ ells high (approx. 200 cm). The roof at the older types of tents is steep and rather high; the tent from Těšín (Cat. No. 22) has 9 ells (approx. 530 cm), the tent from Chomutov (Cat. No. 64) has only 7 ells (410 cm) and the tents from České Budějovice and Opava (Cat. No. 148, 193, 194) are visibly narrower. The roof between the columns includes rectangle panels, which are chamfered around the columns. The roof passes into the shell over a narrow roof conducting the water from the roof away from the tent shell.

In two cases, a tent with circular ground plan and only one supporting column is captured. (Cat. No. 23, 208). In a similar way, the tent from Těšín is described, whose ground plan's radius is 3 ½ ells (approx. 200 cm), the shell is 3 ½ ells (approx. 200 cm) high, the roof is 7 ells (approx. 410 cm) high. The tent from Plzeň is drawn more or less schematically and the tent from Frýdlant (Cat. No. 120) mentions just the material consumption. All the tents are made of flax linen or drill, the lining is made of linen, only once it is made of fustian.

CONCLUSION

The Tailor's Pattern Books from the Czech lands constitute an important fount of knowledge of the domestic development in historical clothing. Although the particular books do not offer so many records, as for instance the Austrian books do, altogether they create an interesting and motley set of patterns for garments from the 16th through 18th centuries. The core of the set includes the garments from the second half of the 16th century, which were long worn even in the 17th century. Depicted are mainly the attires of wealthy burghers who presented themselves by sumptuous cloaks and sleeved cloaks under which they wore long trousers and short coats. Their wives and daughters dressed up in the similar fashion – their skirts with bodice were veiled in long mantles or *šuba*. Special garments were intended for village wagoners or cavalymen. Long trousers, different types of jackets, riding skirts and coats cannot be missing. Even horses got their blankets, saddle sheets, or hoods. In an expedition, horse shelters or tents find their use. The clothing of the 18th century, which is more uniform, is represented by fewer pieces. The men and women's garments are influenced by French fashion, especially the coat of *justaucorps* type worn with short trousers (breeches) and a jacket or a vest. Women's dress is represented by a rectangular skirt and a crinoline.

The submitted edition of sources does not set itself the aim of replying to all the questions relating to the history of clothing in Central Europe. However, it hopes that it can make an interesting and hitherto rather neglected source of new knowledge available to the researchers.

EDICE KREJČOVSKÝCH KNIH

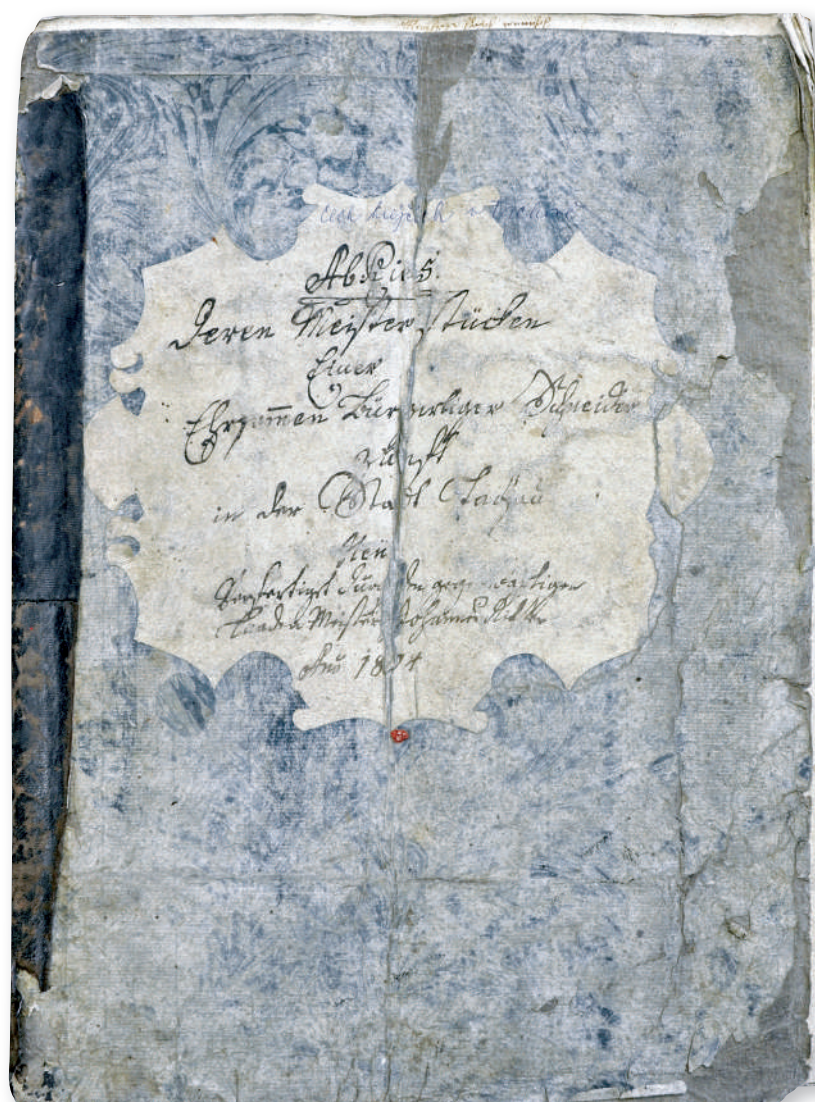
EDITION OF TAILOR'S PATTERN BOOKS

*Knihá stříhů cechu krejčích
z Tachova -
(1501, 1677), 1804*

**A Book of Patterns by the Guild
of Tailors from Tachov –
1501, 1677), 1804**

Abries/
deren Meisterstücken/ einer/ Ehrsammen bürger-
licher Schneider/ Zucht/ in der Stadt Tachau.

Neü/ vorfertigt durch den gegewärtigen/ Laaden
meister Johannes Richter/ Anno 1804.

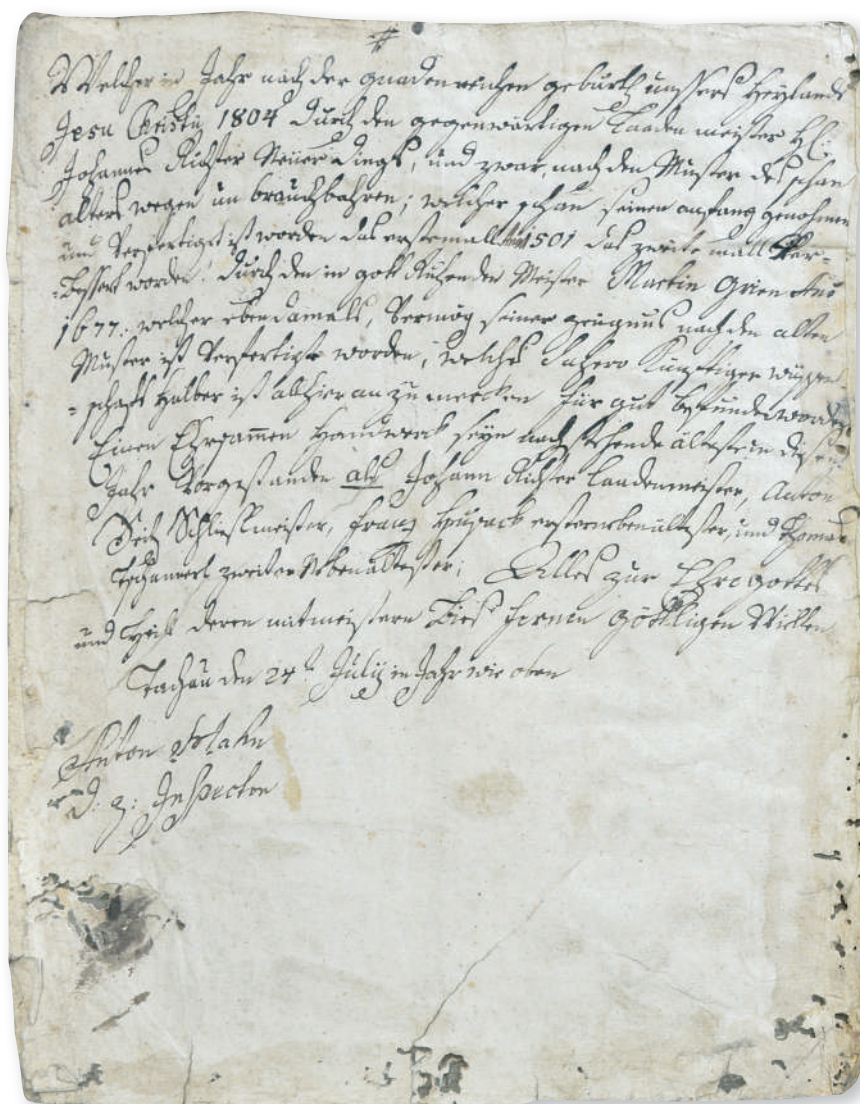
1. KNIHA STŘIHŮ CECHU KREJČÍCH Z TACHOVA – (1501, 1677), 1804

Kniha je uložena pod názvem *Abries deren Meister Stücken* ve Státním okresním archivu v Tachově, ve fondu Cech krejčích 1700–1903. Rukopis se zachoval v kompletní podobě, a to včetně papírových desek a papírového bloku o rozměrech 26,5 x 36 cm. Nechybí ani úvodní strana s datací, jmény cechovních starších a písaře Johana Richtera, který ji v roce 1804 sepsal. Jako vzor mu sloužila starší kniha střihů zdejšího cechu, z nichž první byla sestavená již roku 1501 a v roce 1677 byla přepsána a vylepšena mistrem Martinem Grieniem. Kniha je z celého souboru nejmladší, ovšem její obsah ve velké většině zachycuje střihy oděvu z přelomu 15. a 16. století, tak jak byly zaznamenány v knize z roku 1501. Jazykem rukopisu je němčina, která je zapsaná dobře čitelnou novogotickou kurzívou. Střihy jsou rýsované černým inkoustem za pomoci pravítka a kružidla. Kresbu doplňuje krátký popis uvádějící základní rozměry oděvu a spotřebu materiálu. Obsaženy jsou střihy základních oděvních součástí liturgického, mužského a ženského oděvu, jak bylo obvyklé ve všech cechovních knihách střihů. Měrnou jednotkou je pražský loket (59,14 cm) a jeho čtvrti.

1. A BOOK OF PATTERNS BY THE GUILD OF TAILORS FROM TACHOV – (1501, 1677), 1804

The book is stored at the State District Archives in Tachov, in the fund Guild of Tailors 1700 – 1903, under the name *Abries deren Meister Stücken*. The manuscript has survived in its complete form, including its paper cover and a paper sketchpad with dimensions 26,5 x 36 cm. Not missing is even the introductory page with the date as well as the name of scribe Johan Richter who compiled the book in 1804. As a model, he took an older book containing the patterns from the local guild. This book was made as early as in 1501 for the first time, and in 1677 it was rewritten and improved by master craftsman Martin Grien. Although the book is the youngest one of the whole set, its content mostly captures the patterns of clothing from the turn of the 15th and 16th centuries, as they were sketched in the book from 1501. The manuscript is written in German in well-legible Neo-Gothic italic. The patterns are drawn in black ink by a ruler and a pair of compasses. The drawing is accompanied by a short description that mentions the basic dimensions of the clothing and the material consumption. There are shown the patterns of basic liturgical vestment as well as men and women's clothing, as it was usual for all guild books of patterns. The Prague ell (59,14 cm) and its quarters constitute the measuring unit.

Welcher in Jahr nach der gnadenreichen Geburth unssers Heylands/ Jesu Kristu 1804 durch den gegenwärtigen Tachau Meistrs hoc loco:/ Johannes Richter neueringt, und zwar, nach den Meister das schon/ Alters wegen unbrauchtbahren; welcher schon seinen Anfang genohmen/ und verfertigt ist worden das erstemall Ano 1501 das zweite mall ver/bessert worden. Durch den in Gott ruhenden Meister Martin Grien Ano/ 1677: welcher eben damals, vermög seiner Zeugnis nach den alten/ Meister ist verfertigte worden, welches daher künftiger Wüssen/schaft halber ist allhier an zu merken für gut befündworden/ einen ehram[m]en Handwerk seyn nach Vende älteste in diesen/ Jahr Vorgestande als Johan Richter Laadenmeister, Anton/ Seitz Schlieslmeister, Franz Tzÿreck Ersternebenältester, und Thomas/ Tschannerl zweiten Nebenältester; alles zur Ehre Gotes/ und zeige deren Mitmeistern Zeit fernen göttlichen Willen/ Tachau du 24 July in Jahr wie oben./ Anton Setaku/ von durch Gottes Gnaden Inspector/

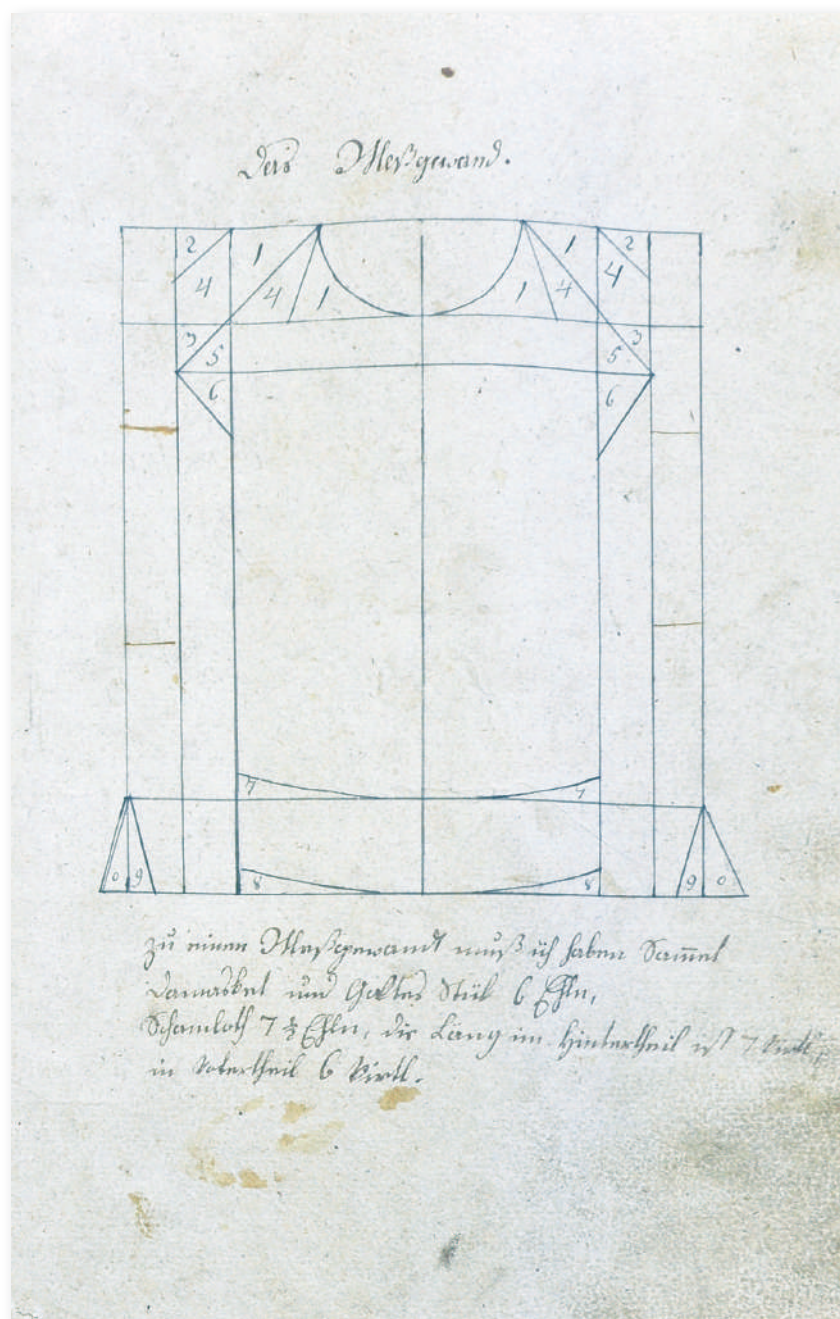

2. STŘIHY ODĚVŮ V KNIZE KREJČOVSKÝCH STŘIHŮ

Vyjma liturgického oděvu, který odpovídá druhé polovině 17. století, kdy byla kniha poprvé obnovena, odpovídá většina střihů oděvům z konce 15. a počátku 16. století. K velmi zajímavým patří ženská sukně typu *robe* (kat. č. 13), jejímž základem je rozměrný půlkruh, prozatím bez samostatného živůtku, s rukávy připojenými pouze v podpaží. Do stejného okruhu patří i italský plášť (kat. č. 15), oproti tomu krátký plášť s rukávy, stojatým límcem a přeloženou klopou (kat. č. 17) představuje typ pláště, který byl velmi oblíbený po celé 16. století a nesměl chybět v šatníku žádného zámožného muže. Ostatně většina mužských a ženských plášťů s rukávy, které jsou v této knize zakresleny, představuje nejstarší doklady o vzniku tohoto typu oděvu ve střední Evropě.

2. PATTERNS OF CLOTHING IN THE TAILOR'S BOOK OF PATTERNS

Except for liturgical vestment, which corresponds to the second half of the 17th century, when the book was rewritten for the first time, the most patterns correspond to the end of the 15th century and the beginning of the 16th century. Very interesting is for instance a women's skirt of *robe* type (Cat. No. 13) which is based on a large half-circle; there is still no separated bodice, the sleeves are attached only under the arms. The same group also includes an Italian cloak (Cat. No. 15); on the contrary, the short sleeved cloak with a stand-up collar and a turned lapel (Cat. No. 17) represents a type of cloak that was very popular throughout the entire 16th century and could not be missing in the wardrobe of any wealthy man. The most sleeved men and women's cloaks and mantles that are drawn in this book represent the oldest documents about the development of this type of clothing in Central Europe.

Das Maßgewand

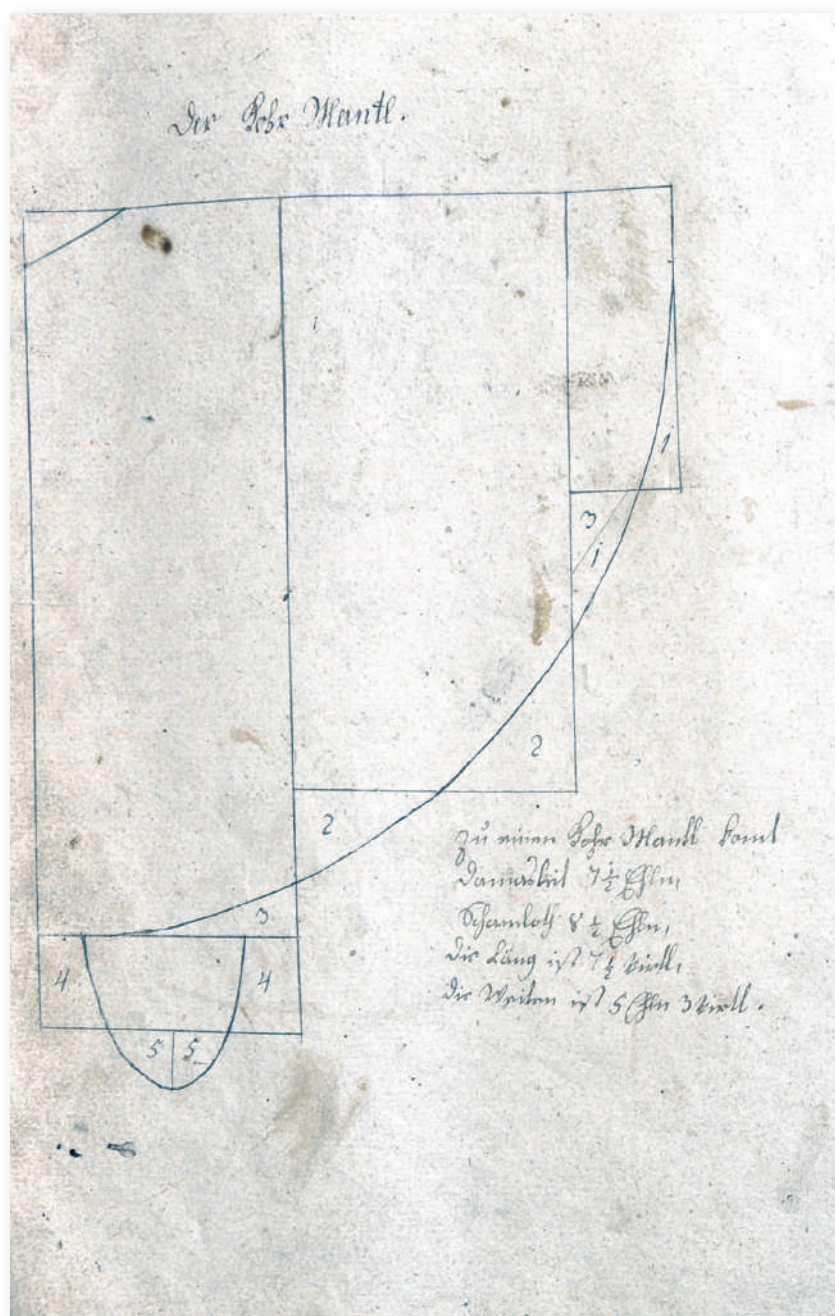
Zu einem Maßgewandt muß ich haben Sammet, / Damasket und Goltstück 6 Ehl[le]n, / Schamloth 7 ½ Ehl[le]n. Die Lang im Hintertheil ist 7 Virtl, / in Untertheil 6 Virtl.

3. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE, ŠTÓLA A MANIPUL

Kasule je liturgické roucho užívané kněžími římskokatolické církve. Společně s albou a štólou tvoří základní součásti kněžského roucha. Ze zobrazeného střihu je zřejmé, že ani na konci 18. století nebyly všechny typy barokních kasulí zcela stejné. Okraje předního dílu postrádají typické obloukové vykrojení pod pažemi i výrazné zaoblení spodního okraje. Namísto toho jsou okraje předního i o něco delšího zadního dílu rovné a spodní okraj jen mělce zaoblený. Ne zcela obvyklý je hluboký obloukový výstřih u krku. Součástí střihu je též štóla a manipul. Spotřeba sametu, damašku či zlatého brokátu potřebných k ušití ornátu je 6 loket, šamlatu pak 7 ½ lokte.

3. MASS VESTMENT – CHASUBLE, STOLE, AND MANIPLE

Chasuble is liturgical attire worn by Roman Catholic clergy. Together with stole and maniple, it is a basic part of the liturgical vestment. As obvious from the depicted pattern, all types of Baroque chasubles were not identical at the end of the 18th century. Front panel hems have neither typical arc-shaped cut-outs under the arms nor noticeable rounding of the bottom edge. Instead of this, the hems of the front as well as longer back panel are straight; the bottom hem is just shallowly rounded. The deep arc-shaped neckline is not very usual. The cut includes also a stole and a maniple. For the vestment, 6 ells of velvet, damask or golden brocade and 7 ½ ells of camlet are required.

Der Kehr Mantel

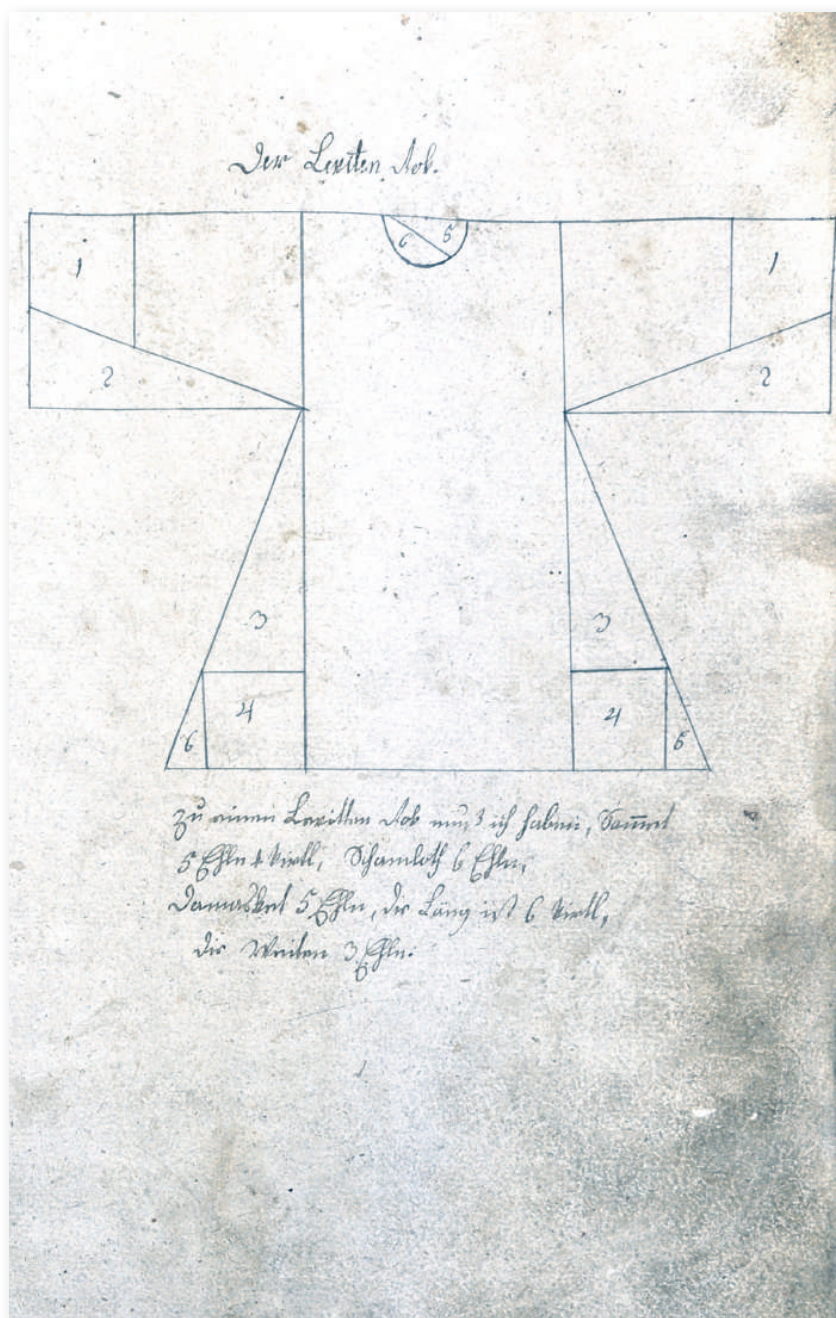
Zu einen Kehr Mantel kommt/ Damasket $7 \frac{1}{2}$ Ehl[le]n,/ Schamloth $8 \frac{1}{2}$ Ehlen./ Die Läng ist $7 \frac{1}{2}$ Virl./ die Weiten ist 8 Ehlen 3 Virl.

4. LITURGICKÝ PLÁŠŤ – PLUVIÁL

Označení pluviálu *der Kehr Mantel*, tedy zkomoleně *der Chormantel*, odkazuje na skutečnost, že se jednalo o oděv chórový, v němž se v kostele slavily odpolední a večerní nešpory. Mimo to se plášť užíval též při různých církevních úkonech nesouvisejících se mší, jako bylo uzavírání sňatků, křtiny a pohřby. Pluviál je obvyklého půlkruhového střihu se zadní stranou o něco málo kratší, než jsou strany boční. Pruhy látky jsou kladeny kolmo k rovnému okraji pláště. Přestože název odkazuje na kapuci, na konci 18. století z ní zůstal jen nevelký štít na zádech pláště. K ušití je třeba $7 \frac{1}{2}$ lokte damašku nebo $8 \frac{1}{2}$ lokte šamlatu.

4. LITURGICAL CLOAK – COPE

Designed as a *der Rohr Mantel*, the cope is assumed to have involved also a hood that protected the priest's head at liturgical celebrations outside the church. In addition, the priest could use the cloak when celebrating the sacraments of baptism, matrimony etc. outside the Mass. The cope used to be worn "in choir" for the celebrations of afternoon or evening Vespers. The cut of the cope has a usual half-circle shape; the back side is shorter than the lateral ones. The strips of fabric are laid vertically to the straight hem of the cloak. Although its name refers to a hood, only a not large shield placed at the back survived at the end of the 18th century. To make a cope, one needs $7 \frac{1}{2}$ ells of damask or $8 \frac{1}{2}$ ells of camlet.

Der Leviten Rok

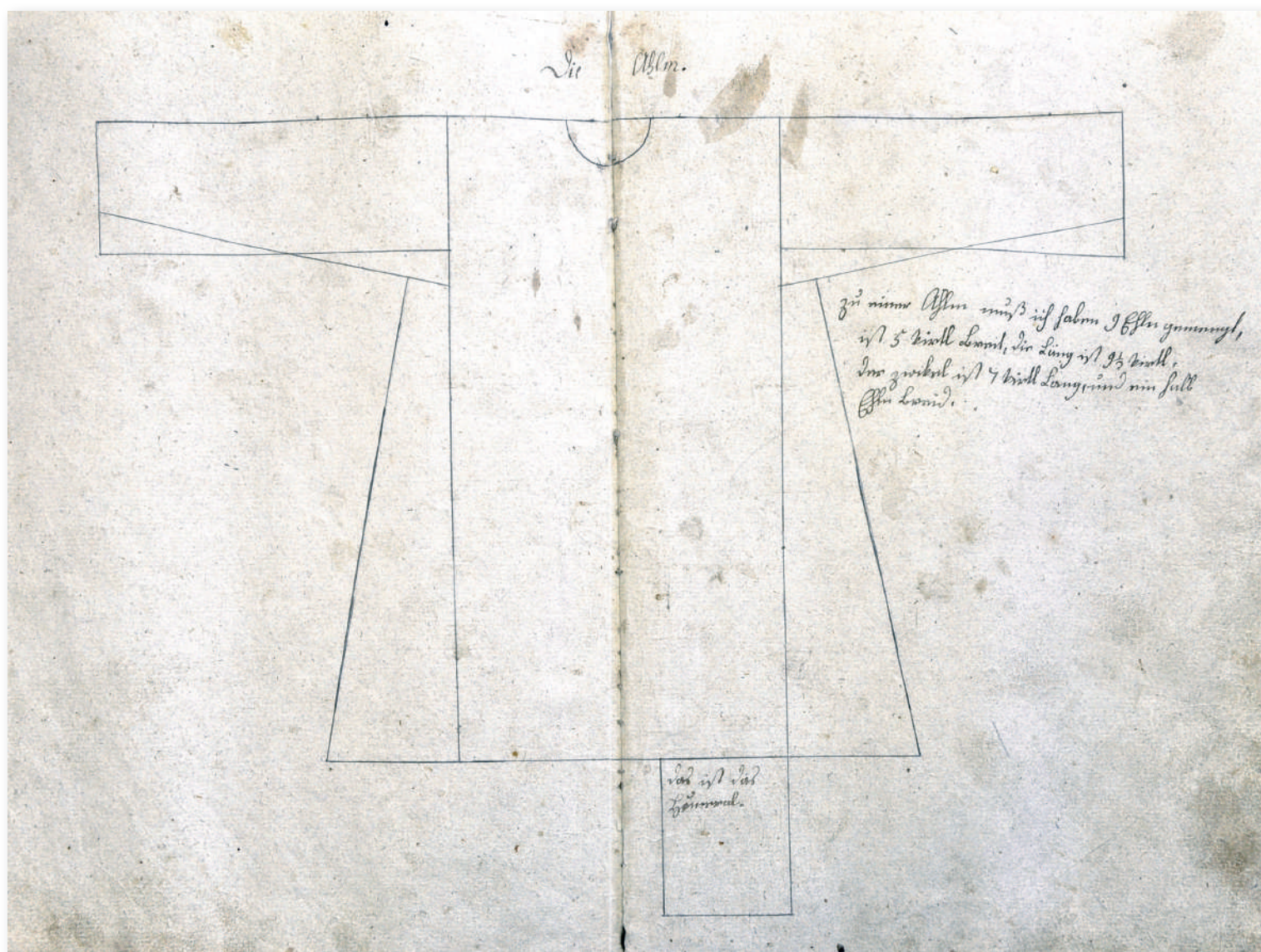
Zu einen Leviten Rok muß ich haben, Sammet/
5 Ehlen 1 Virl, Schamloth 6 Ehl[le]n, / Damasket
5 Ehl[le]n. Die Läng ist 6 Virl, / die Weiten
3 Ehl[le]n.

5. MEŠNÍ ROUCHO – DALMATIKA

Pojmenování *der Leviten Rok* je v krejčovských knihách s dalmatikou spojeno hned několikrát a odkazuje nás na skutečnost, že tento oděv oblékal kněz nebo jáhen při kázání, tedy čtení levitů, které v tridentské mši předcházelo vlastní bohoslužbě. Zachycený střih dalmatiky je blízký podobě, jaká se používá dodnes. Základem je obdélník, dost možná bez ramenních švů, který je na bocích rozšířen přidáním klíny. Celková délka je uváděna jako 6 čtvrtí, což znamená, že sahala asi do úrovně kolen. Dlouhý široký rukáv má rovnou hlavici, která je vsazena do průramku v bočním švu. Poskládáním jednotlivých geometrických částí střihu na pruh látky dojdeme k velice úspornému řešení střihu. K ušití dalmatiky je třeba 5 ¼ lokte sametu, 6 loket šamlatu nebo 5 loket damašku.

5. MASS VESTMENT – DALMATIC

In some cases, the title *der Leviten Rok* is connected with a dalmatic at tailor's workshop. This refers to the fact that the vestment was worn by a priest or a deacon who preached a sermon (to preach "leviten" in common language) which was delivered before the service within the context of Tridentine Mass. The depicted pattern is very near to the form that has been used up to now. Its base is a rectangle, perhaps without shoulder seams, which is extended by added gussets on sides. The total length is mentioned as 6 quarters, which means it might have reached the knees. The long broad sleeve shows a straight sleeve head attached to the armhole in the side seam opening. If we place geometrical parts of the cut on a strip of fabric we can recognize a very place-saving pattern solution. To make a dalmatic, one needs 5 ¼ ells of velvet, 6 ells of camlet or 5 ells of damask.

Die Ahlm.

Zu einen Ahlm muß ich haben 9 Ehl[le]n gemengl./ ist 5 Virtl breit.
Die Läng ist 9 ½ Virtl./ Der Zwickel ist 7 Viertel lang, und ein halb/
Ehl[le]n breit.

Text ve vyobrazení:

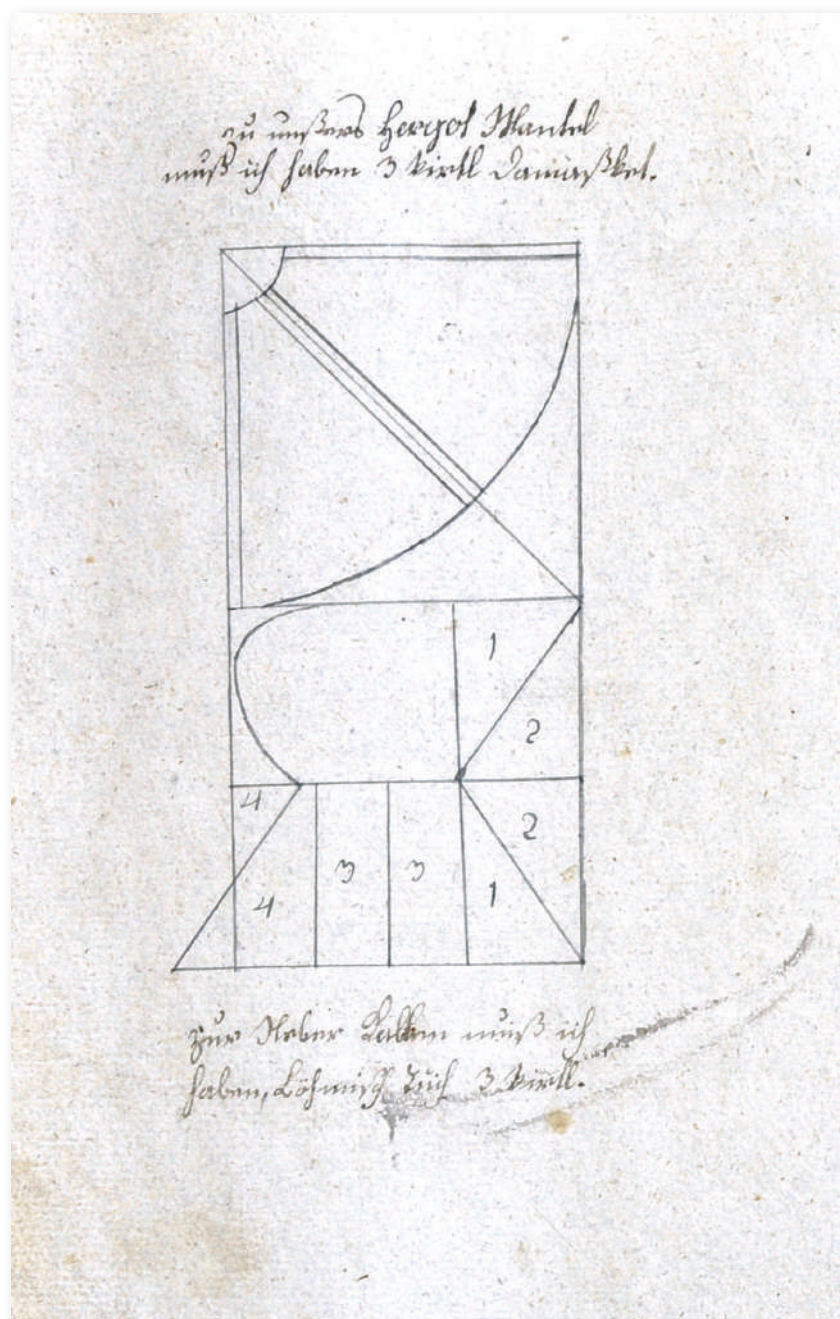
Das ist das/ Humeral.

6. MEŠNÍ ROUCHO – ALBA A HUMERÁL

Spodní suknice oblékaná pod kasuli či dalmatiku je šitá tradičně z bílého lněného plátna. Odtud i její latinský název *Tunica alba*, zkráceně Alba, v našem případě pak nářečně Alm. Střih je výrazně barokní, podobný albě z České Kamenice (kat. č. 99). Základ konstrukce tvoří dlouhý přehnutý pruh plátna, nejspíš bez ramenních švů, který je na bocích rozšířen dlouhými klíny, které částečně zasahují až do spodního okraje rukávu. Rukáv je dlouhý, k zápěstí zúžený, s rovnou hlavicí vsazenou do průramku v bočním švu. Délka alby je uvedena 9 ½ čtvrti, což znamená, že sahala téměř až na zem. Součástí střihu je obdélníkový humerál, který se vázal zezadu kolem krku, aby pod albou nebyl vidět civilní oděv a současně nedošlo k znečištění mešního roucha potem.

6. MASS VESTMENT – ALB AND HUMERAL VEIL

The underskirt, worn under chasuble or dalmatic, is traditionally made of white linen. This gave the Latin name *Tunica alba*, or shortly Alba, to the attire. In our cut, the alb is called Alm in dialect. The distinct Baroque cut is similar to that of the alb from Česká Kamenice (Cat. No. 99). The construction consists of a long folded stripe of linen, perhaps without shoulder seams, which is extended by gussets on sides. The gussets partially reach the bottom edges of sleeves. The sleeves are long, narrowing towards the wrists. The sleeve head is straight and stitched into the armhole in the side seam opening. The length is mentioned as 9 ½ quarters, which means that it reached almost the ground. The cut includes also a rectangular humeral veil that was bound from the back side around the neck to cover the civil dress and to protect the liturgical garment from sweat.

Zu unßers Hergot Mantel
Muß ich haben 3 Viertel Damaßket.

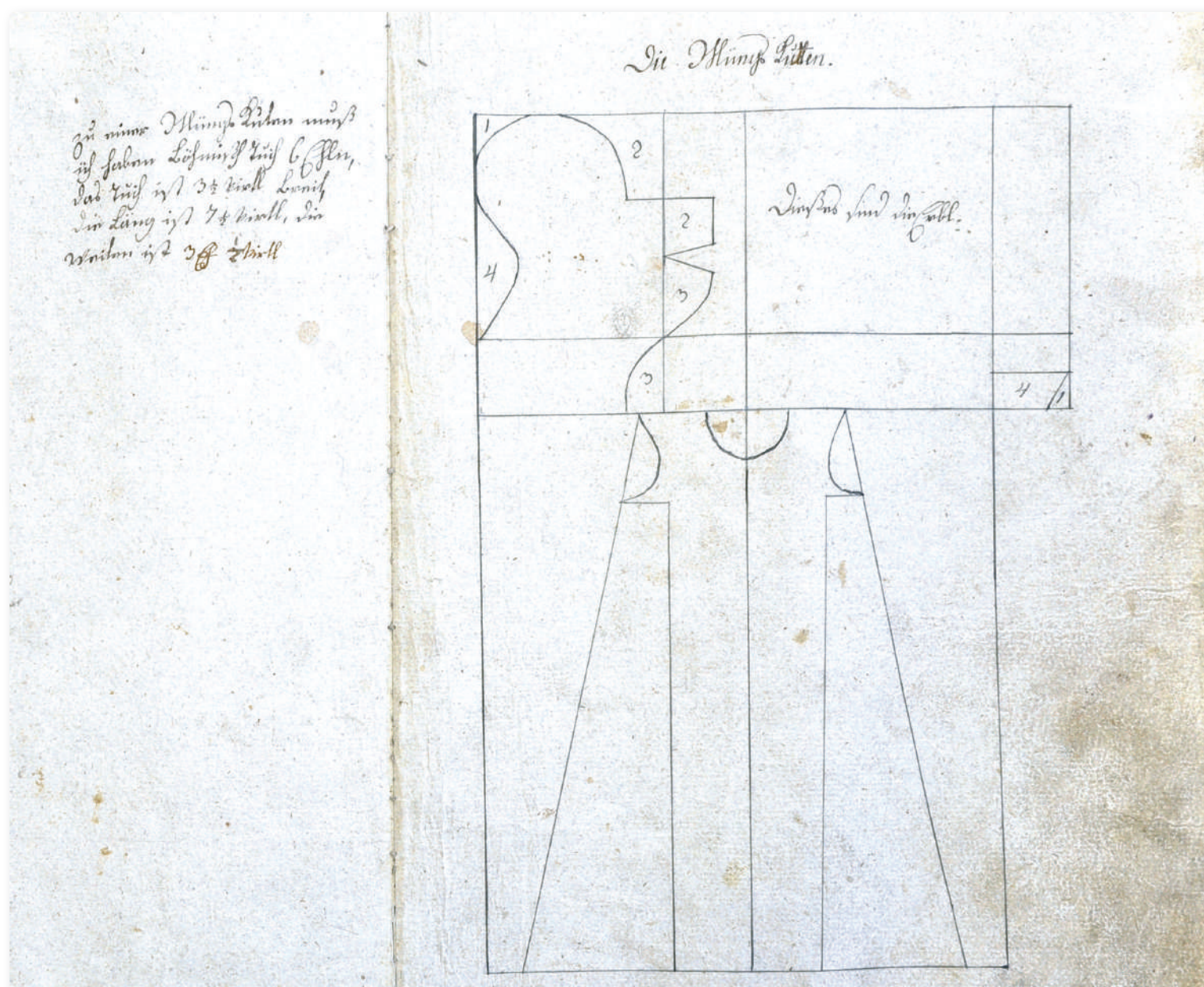
Zur Nebnr Keilken muss ich
haben, Böhmisch Tuch 3 Viertel.

7. PŘIKRÝVKA NA CIBORIUM

Ciborium je liturgická nádoba používaná v katolických církvích k uchování hostií proměněných při eucharistii. Od 15. století se jeho tvar ustálil v podobě rozměrného kalichu, jehož kupa je opatřena víkem zakončeným křížem. Uchováno bývá ve svatostánku, kde je navíc chráněno *velem*, textilní přikrývkou v podobě nevelkého pláštíku. Tvarově se jedná o půlkruh s odštíženou špičkou, kterou prochází křížek na vrcholu víka. K ušití je třeba $\frac{3}{4}$ lokte damašku. Jednotlivé osminy kruhu jsou navíc na hranách zdůrazněny našitou portou. Druhý střih znázorňuje blíže neurčitý předmět, označený jako vedlejší klínky.

7. CIBORIUM VEIL

Ciborium is a liturgical vessel used in Catholic churches to hold hosts after the Eucharist. Since the 15th century, it has had a form of a large chalice whose bowl has a cap adorned with a cross. It is usually held at the tabernacle where it is covered with veil (*velum*), a textile cover in the form of a not large cape. The depicted cut presents just such a cape. It is shaped as a half-circle with a cut-off tip through which a cross, which is placed on the top of the cap, goes through. To make a veil, one needs $\frac{3}{4}$ ell of damask. In addition, a stitched-on galloon accentuates the circle eighths. The other pattern depicts a not specified object signed as side gussets.

Die Münyß Kuttten

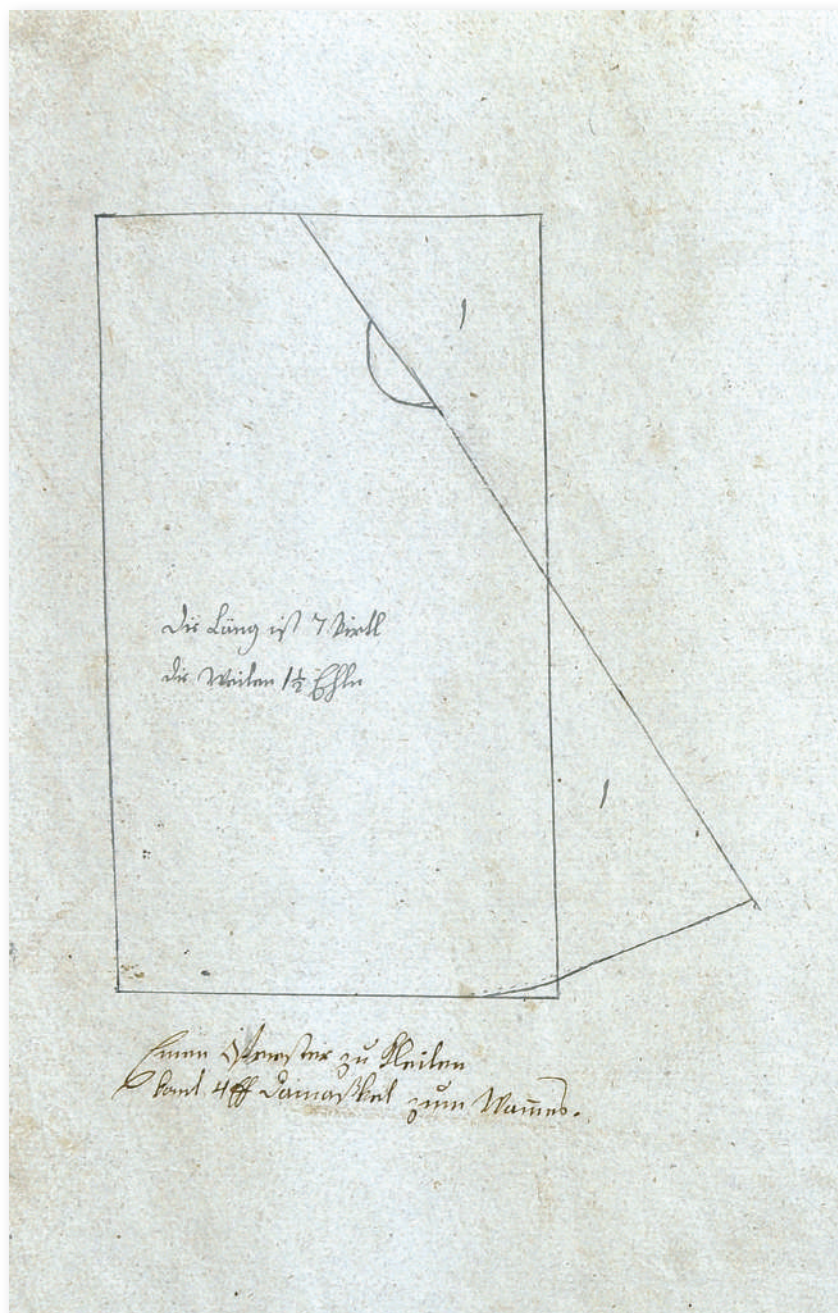
Zur einer Münyß Kuten muß/ ich haben, böhmisch Tuch 6 Ellen/ das Tuch ist $3\frac{1}{2}$ Virtl breit./ Die Läng ist $7\frac{1}{2}$ Virtl, die/ Weite ist 3 El[le]n $\frac{1}{2}$ Viertel./ Dießes sind die Erbl.

8. MNIŠSKÁ KUTNA

Řádový oděv není blíže určen, a tak nevíme, kterému z klášterních společenství v Tachově a okolí náleží. V roce 1355 založil Karel IV. ve městě klášter karmelitánů, roku 1466 pak přišli františkáni a v roce 1639 vznikl v nedalekých Světcích klášter pavlánů. Ve srovnání s ostatními řádovými rouchy (kat. č. 88, 104, 108, 118) nás zaujmou některé archaické konstrukční prvky. Základ oděvu tvoří obdélný pruh rozšířený na bocích klíny, což je řešení, s nímž se setkáme pouze u augustiniánů v Táboře a dominikánů v Plzni (kat. č. 164, 207). Dlouhý obdélný rukáv s rovnou hlavicí je všitý do obloukově vykrojeného průramku. Kutnu doplňuje přiléhavá kápě, kopírující boční profil hlavy. K ušití oděvu bylo třeba 6 loket českého sukna.

8. MONK'S COWL

The religious habit is not specified thoroughly and that is why we do not know to which religious order in Tachov and its environs it belongs. In 1355, Charles IV. founded a Carmelite monastery, in 1466, the Franciscan order came to the town and in 1639, a Minims monastery was built in nearby Světce. As compared to other religious habits (Cat. No. 88, 104, 108, 118) our attention can be drawn by some archaic construction elements. The dress is based on a rectangular stripe extended by gussets on sides, which is a solution we could see solely with the Augustinian order and the Dominican Order in Pilsen (Cat. No. 164, 207). Long rectangular sleeves with straight heads are attached to arc-shaped cut-out armholes. The cowl is completed by a close-fitting hood copying the side profile of the head. 6 ells of Bohemian cloth were required to make the dress.

Einem Prister zu Kleiten
Komt 4 Ehl[en] Damaßket zum Wammes.

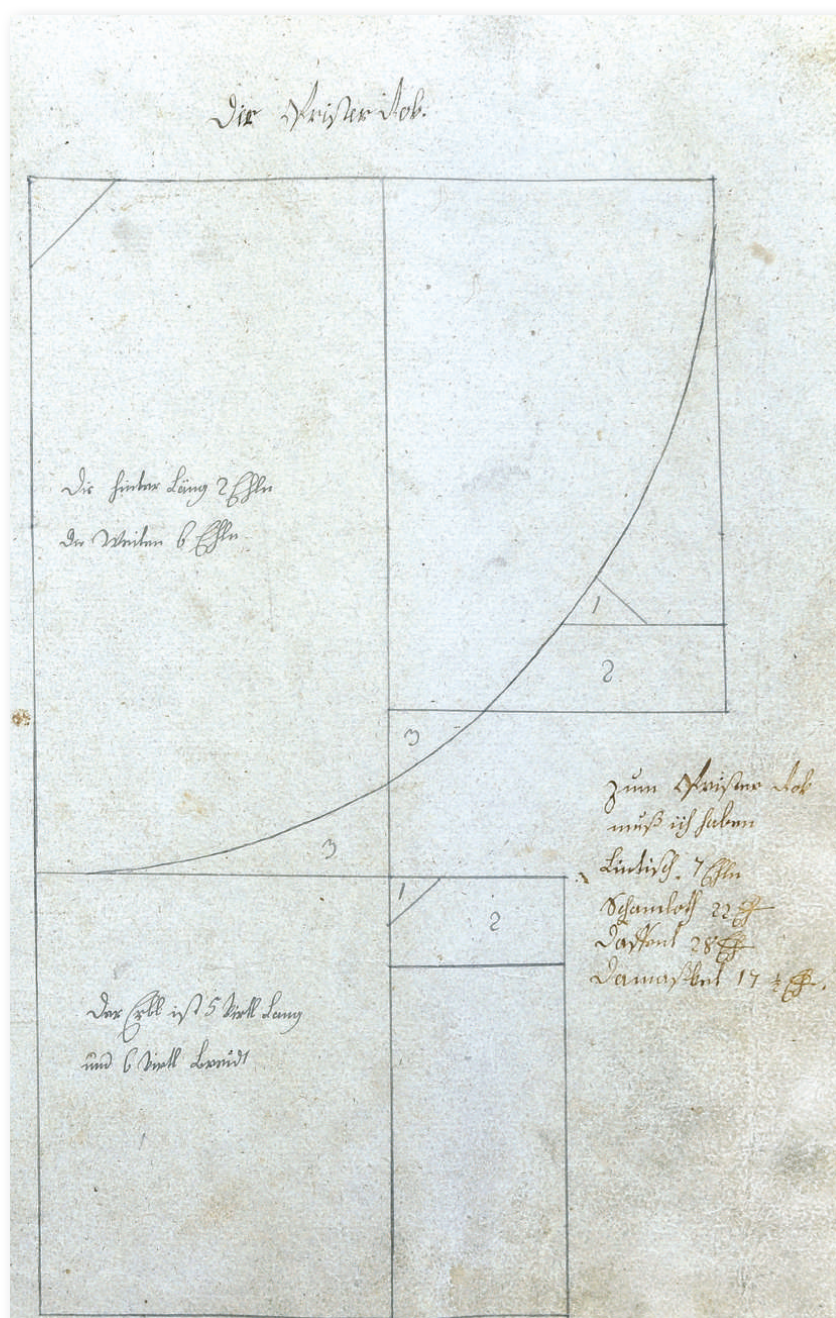
Text ve vyobrazení:
Die Läng ist 7 Viertel.
Die Weiten 1 ½ Ehl[le]n.

9. KNĚŽSKÉ ŠATY – VAMS

S touto oděvní součástí se v krejčovských knihách setkáváme poprvé a naposledy. Označená je sice jako *vams*, tedy kabátek s rukávy, ovšem jedná se však spíše o redukovaný plášť, jakousi pelerínu s otvory pro ruce, avšak bez rukávů. Střih předních i zadních dílů je stejný a podobá se zkosené kruhové výseči, jejichž rovná horní nabíraná hrana sedí na ramenou a boky splývají podél těla až ke kolenům. Průramek je posazen dosti vysoko, takže ruce bylo možné snadno vystrčit ven. K ušití byly potřeba 4 lokte damašku.

9. PRIEST'S DRESS – VAMS

We can find this garment in the Tailor's Books once and for all here. Although being designated as *vams*, i.e. a long-sleeved jacket, it displays rather a reduced cloak, a kind of pelerine with holes for the hands but without sleeves. The cut of the front and the back panel is identical, similar to a chamfered circle sector whose upper pleated edge sits on the shoulders and the sides fall down to the knees. The armhole is placed quite high so it was easy to pass the hands through. 4 ells of damask were required to make the garment.

Die Prister Rok

Zum Prister Rok/ muß ich haben/ Lintisch 7 Ehl[le]n,/ Schamloth 22 Eh[llen],/ Dassent 28 Eh[llen],/ Damaßket 14 Eh[llen].

Text ve vyobrazení:

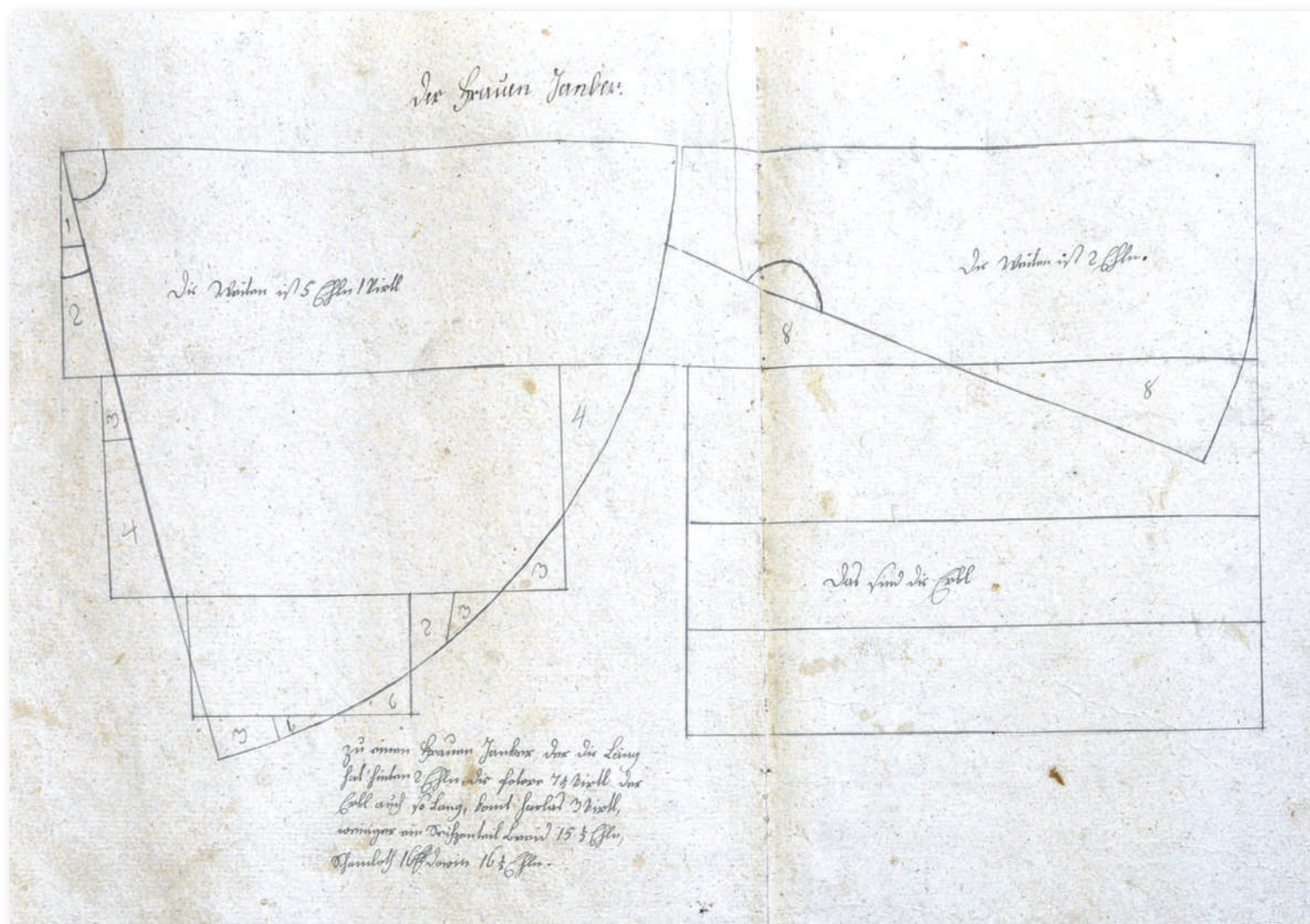
Die hinter Läng 2 Ehl[le]n,/ die Weiten 6 Ehl[le]n.
Der Erbl ist 5 Virl lang/ und 6 Virl breit.

10. KNĚŽSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY

Zobrazený střih představuje kolový plášť, jejíž jeden díl je dlouhý 2 lokte a široký 6 loket, což odpovídá poloměru a polovině obvodu kruhu. Zobrazený střih je tak nejspíš pouze jednou čtvrtinou, kterou je třeba doplnit na celý kruh. Ve středu jsou jednotlivé díly zkoseny, takže vzniká čtvercový otvor, tvořící průkrčník. Rukávy jsou vsazeny do otvorů v bočním švu, podobně jako u jiných plášťů s rukávy (kat. č. 11, 15, 16). Dlouhé jsou 5 čtvrtí a široké 3 čtvrti. Vzniklá suknice má výrazně zvonový profil dosahující délkou 2 lokte asi do poloviny lýtek. Plášť může být ušit z lindiše, šamlatu či damašku.

10. PRIEST'S CLOAK WITH SLEEVES

The depicted pattern shows a circle cloak whose one part is 2 ells long and 6 ells wide, which corresponds to the radius and a half of the circumference. The depicted cut is probably just one quarter which has to be completed to give the entire circle. The parts are chamfered in the middle so they give rise to a square hole forming the neckhole. The sleeves are attached to the holes in side seams, similar to other sleeved cloaks (Cat. No. 11, 15, 16). They are 5 quarters long and 3 quarters wide. With its length of 2 ells, the made skirt with a noticeable bell-shape reaches the mid-calves. The cloak can be made of lindish (*Leyden cloth*), camlet, dissent or damask.

Der Frauen Janker

Zu einen Frauen Janker, der die Lang/ hat hinten 2 Ehl[le]n, die Fotere 7 ½ Virtl, der/ Erbl auch so lang, komt Harlas, 3 Virtl/ weniger ein Sechzenteil breit, 15 ½ Ehl[le]n,/ Schamloth 16 Eh[l]len], Dowin 16 ½ Ehl[le]n.

Text ve vyobrazení:

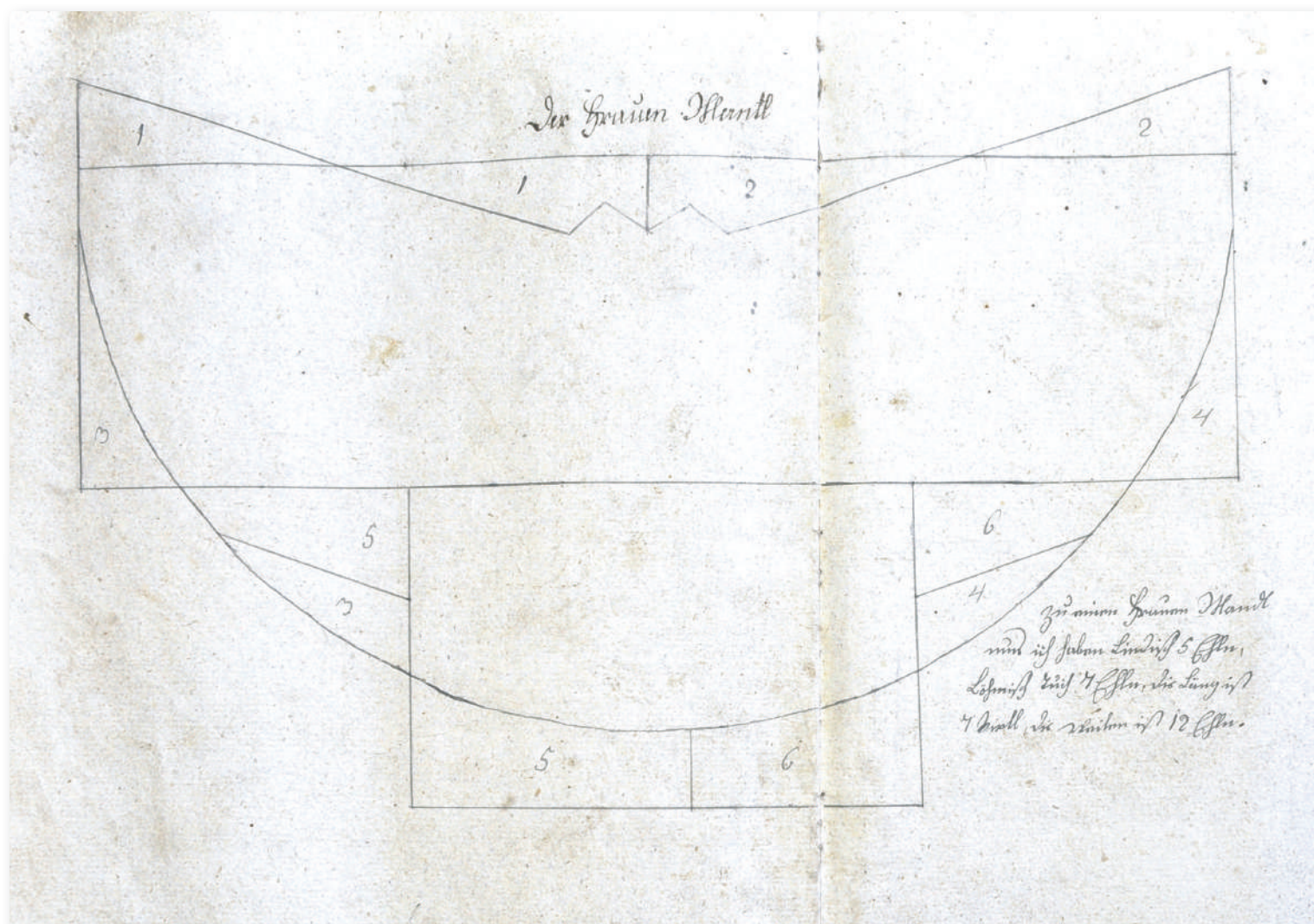
Die Weiten ist 5 Ehl[le]n 1 Virtl.
Die Weiten ist 2 Ehl[le]n.
Das sind die Erbl.

11. ŽENSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – JANKER

Vyobrazený střih na ženský plášť s rukávy představuje jeden z nejstarších dokladů vývoje kabátového oděvu v 16. století. Zadní část tvoří rozměrný půlkruh, rozšířený na bocích dvěma užšími klínovitými díly, které tvoří přední část pláště. Záda jsou tak dosti zřasená, kdežto přednice jsou spíše hladké, s přeloženým okrajem. Spodní okraj dosahuje délkou 2 lokte téměř až ke kotníkům. Rukáv je úzký, obdélný a stejně dlouhý jako celý plášť. Rovná hlavice je vsazena do půlkruhově prostříženého průramku v předním dílu, odkud rukáv splývá téměř až na zem. Muselo se tedy jednat o falešný rukáv, který byl v horní části prostřížen, aby z něj bylo možné vystrčit ruku. K ušití pláště je potřeba 15 ½ lokte harasu, případně 16 ½ lokte šamlatu či downu.

11. WOMEN'S SLEEVED MANTLE – JANKER

The depicted pattern intended for a women's sleeved mantle is one of the oldest documents that bear witness to the development of mantle garments in the 16th century. The back panel has a shape of a large half-circle completed with two narrower gussets in the front. The finished mantle is quite gathered in the back, while the fronts are rather straight with a turned-up edge. The mantle with its length of 2 ells reached almost the ankles. The sleeve is narrow, rectangular and as long as the mantle. The straight sleeve head is attached to an armhole that is cut-through as a half-circle and placed on the front. From here the sleeve fell almost to the ground. It must have been a false sleeve that was cut-through in its upper part to allow the arm to pass through. To make the mantle, one needed 15 ½ ell of harlas or 16 ½ ell of camlet and down with the same amount.

Der Frauen Mantl

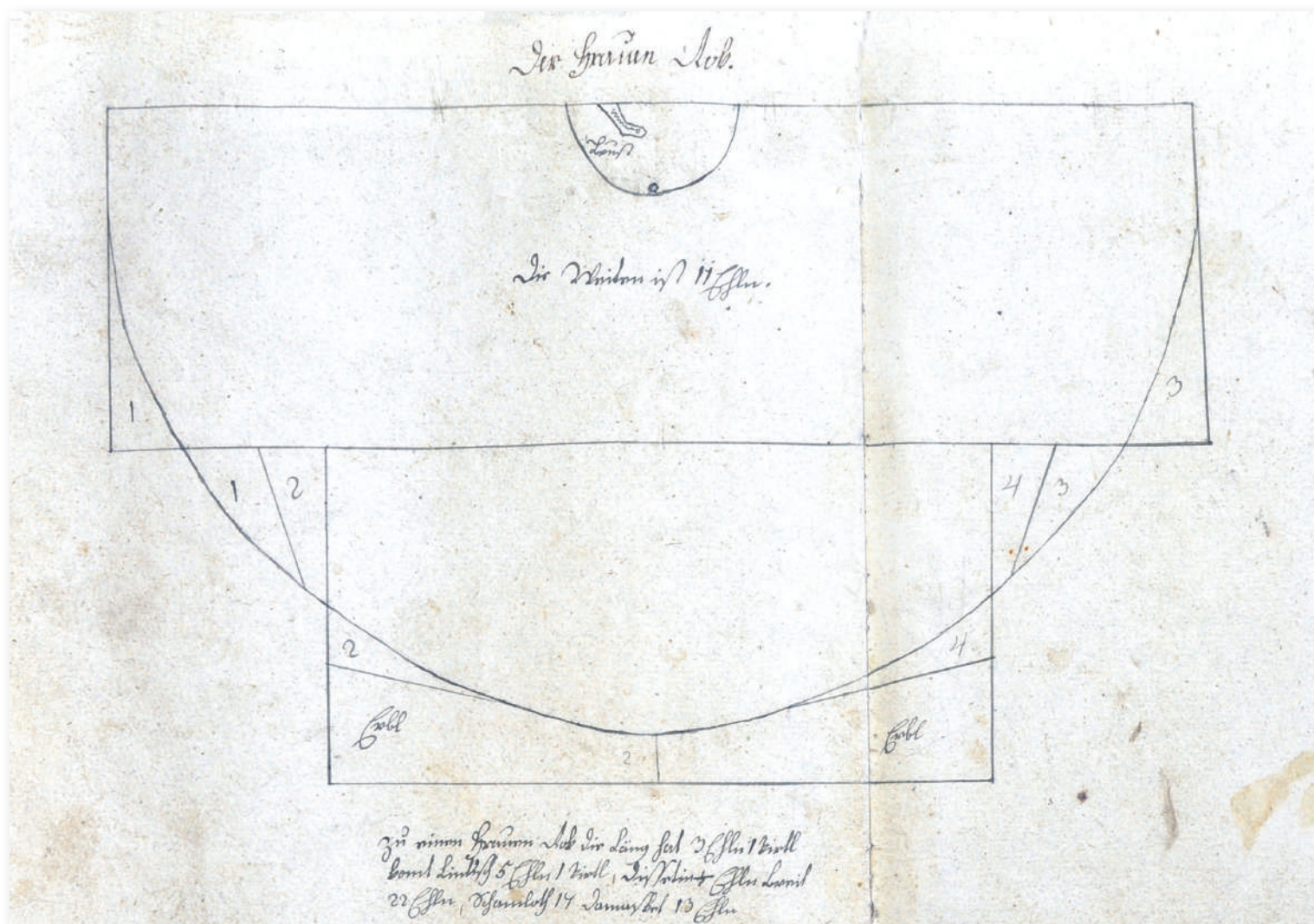
Zu einen Frauen Mandl/ mus ich haben Lindesch
5 Ehl[le]n,/ Böhmisch Tuch 7 Ehl[le]n. Die Läng ist/
7 Virl, die Weiten ist 12 Ehl[le]n.

12. ŽENSKÝ PLÁŠŤ

Vyobrazení zachycuje ženský plášť, jehož délka je 7 čtvrtí, což znamená, že dosahoval téměř až ke kotníkům. Šířka, nebo spíše obvod, je uváděna 12 loket, z čehož při uvedené délce vyplývá, že zobrazený půlkruh je pouze polovinou a plášť byl ve skutečnosti kruhový. Střih vykazuje oproti běžným plášťům řadu odchylek. Základem je sice půlkruh se středem v patě kolmice mezi díly 1 a 2, ovšem střed je prostřížen do hloubky a vzniklé klíny prodlužují okraje předního a zadního dílu, které jsou tak delší než boční středová část. Vzhledem k tomu, že spojovací šev obou částí pláště probíhá prostředkem zad, vytvářejí tyto prodloužené okraje na přední a zadní straně trojúhelníkové cípy. Trojúhelníkové výstupky ve středu pláště tvoří pravděpodobně základ pro nevysoký stojatý límec. K ušití pláště je třeba 5 loket lindiše nebo 7 loket českého sukna.

12. WOMEN'S MANTLE

The depiction shows a women's mantle which is 7 quarters long, that means it reached almost the ankles. Its width or better said its circumference is mentioned to be 12 ells. Considering the mentioned length it is obvious that the depicted half-circle displays just a half of the garment and the mantle was circular in fact. Unlike common mantles, the cut shows some deviations. The mantle is based on a half-circle with its middle at the base of the perpendicular between parts 1 and 2, but the middle is cut through into the depth and the gussets prolong the hems of the front and the back panel, which are longer than the middle part. Because the seam joining both parts ran in the back, the prolonged hems produced longer triangle-shaped tails on front and back sides. The triangle-shaped projections in the middle of the mantle probably make a base for a not high stand-up collar. To make the mantle, one needs 5 ells of *lindish* or 7 ells of Bohemian cloth.

Der Frauen Rok

Zu einen Frauen Rok, die Läng hat 3 Ehl[le]n
1 Virl/, komt Lintisch 5 Ehl[le]n 1 Virl,
Dissetin ½ Ehl[le]n breit/ 22 Ehl[le]n,
Schamloth 14 [Ellen], Damasket 13 Ehl[le]n.

Text ve vyobrazení:

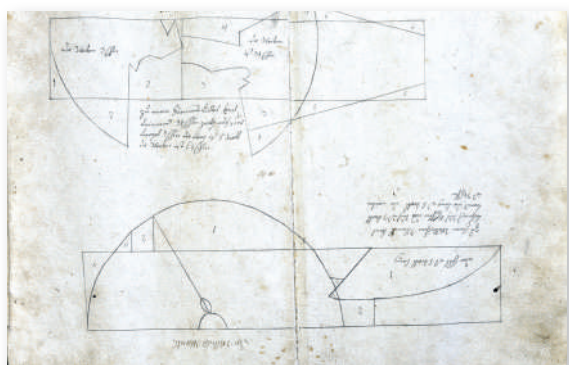
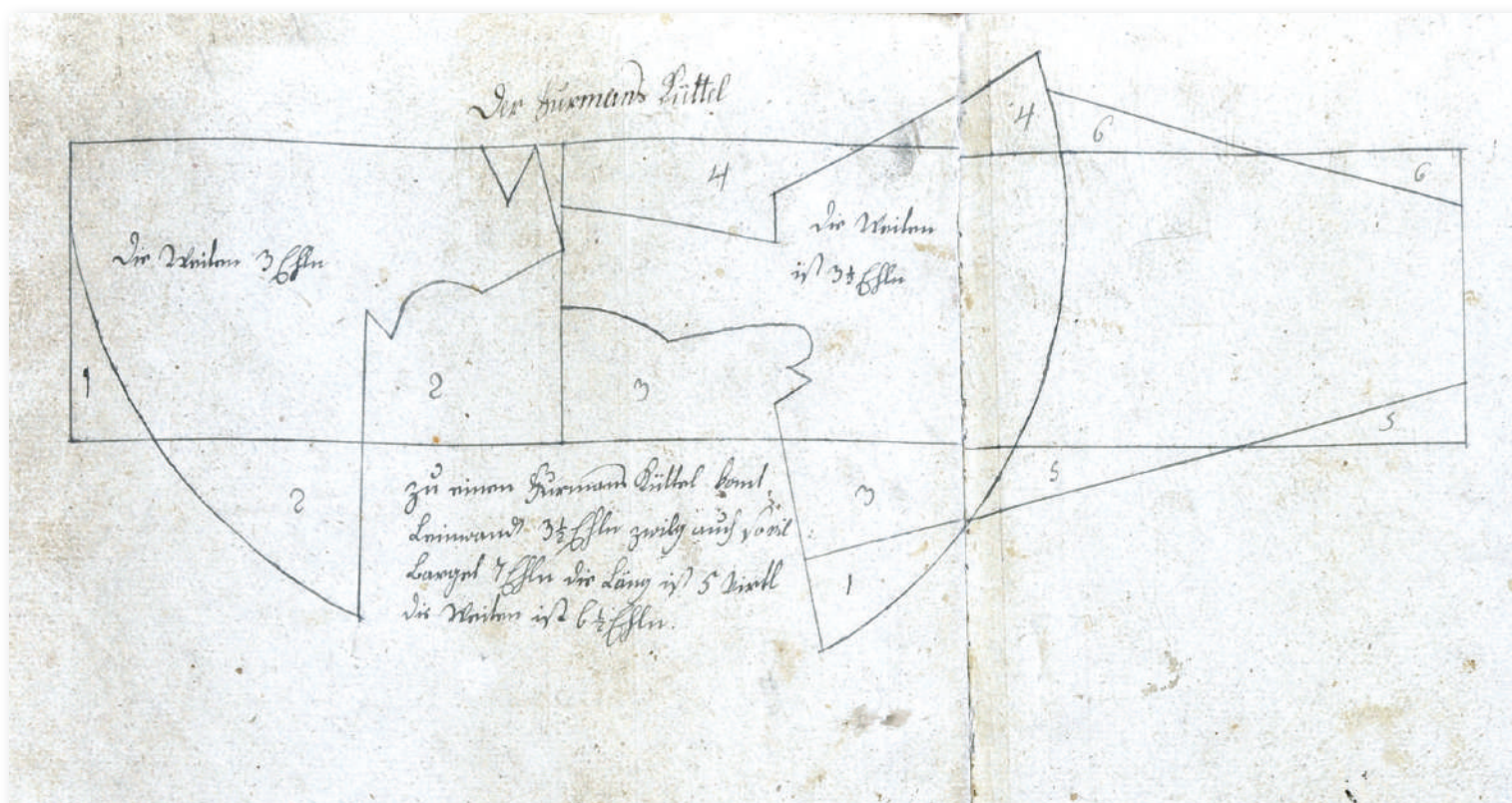
Die Weiten ist 11 Ehl[le]n.
Brust
Erbt

13. ŽENSKÁ SUKNĚ

Většina střihů na ženské sukně z 16. a 17. století (kat. č. 33, 43, 45, 94, 141) se skládá ze dvou částí, dolní kolové sukně a různě tvarovaného živůtku. V tomto případě je však celá sukně tvořena jediným rozměrným půlkruhem délky 3 ¼ lokte, což znamená, že sahala nikoli jen do pasu, ale spíše až na ramena, i tak jí však dole ještě dosti přebývalo. Obvod horního půlkruhu činí po přepočtu 1 ½ lokte, což by vydalo na okrouhlý hluboký výstřih. Připsané *Brust* však dovoluje uvažovat, že horní okraj sukně seděl nikoli na ramenou, ale na prsou. Ramena zůstala krytá pouze dlouhými, odshora dolů zkosenými rukávy s nabíranou hlavicí, jejichž okraj rámoval hluboký hranatý výstřih. Se sukní byly sešity jen v podpaží, což je zřejmě důvod, proč nejsou naznačeny průramky. K zemi sukně splývala v bohatých záhybech, které byly nejspíš umně aranžované a pod prsy přepásané. I tak bylo vzhledem ke značné délce nutné sukni při chůzi přizvedávat. Zadní díl sukně je navíc téměř o ½ lokte delší než přední, takže vytvářel nevelkou, ale efektní vlečku. Sukně se šila z kvalitních suken, jako byl lindiš, desin, šamlat nebo damašek.

13. WOMEN'S SKIRT

The most cuts intended for women's skirts from the 16th century (Cat. No. 33, 43, 45, 94, 141) consist of two parts – a bottom round skirt and a bodice of different shapes. In this case, the whole skirt consists of a large half-circle with the length of 3 ¼ ells, that means it did not reach just to the waist, but rather to the shoulders. Despite this, there was obviously too much material at the bottom. After the conversion, the circumference of the upper half-circle amounts to 1 ½ ell, which would be enough for a round deeper neckline. The added *Brust* (breast) allow us to consider the upper part of the skirt to not have been attached to the shoulders but to the breast. The shoulders were covered just by long chamfered sleeves with gathered heads which lined the deep square neckline. The skirt fell down in rich folds that may have been intricately arranged on the stomach and girded below the breast. Despite this, considering its sizeable length, it was necessary to lift-up the skirt a little when walking. The back panel of the skirt is longer by more than ½ ell than the front one, so it formed a not long but attractive train. The skirt was made of high-quality kinds of cloth, such as *lindish*, *dissetin*, camlet or damask.

Der Furmans Küttel

Zu einen Furmans Küttel komt/ Leinwandt 3 ½ Ehl[le]n,
Zwiltg auch somit,/ Barget 7 Ehl[le]n. Die Läng ist 5 Virtl,
die Weiten ist 6 ½ Ehl[le]n.

Text ve vyobrazení:

Die Weiten 3 Ehl[le]n.

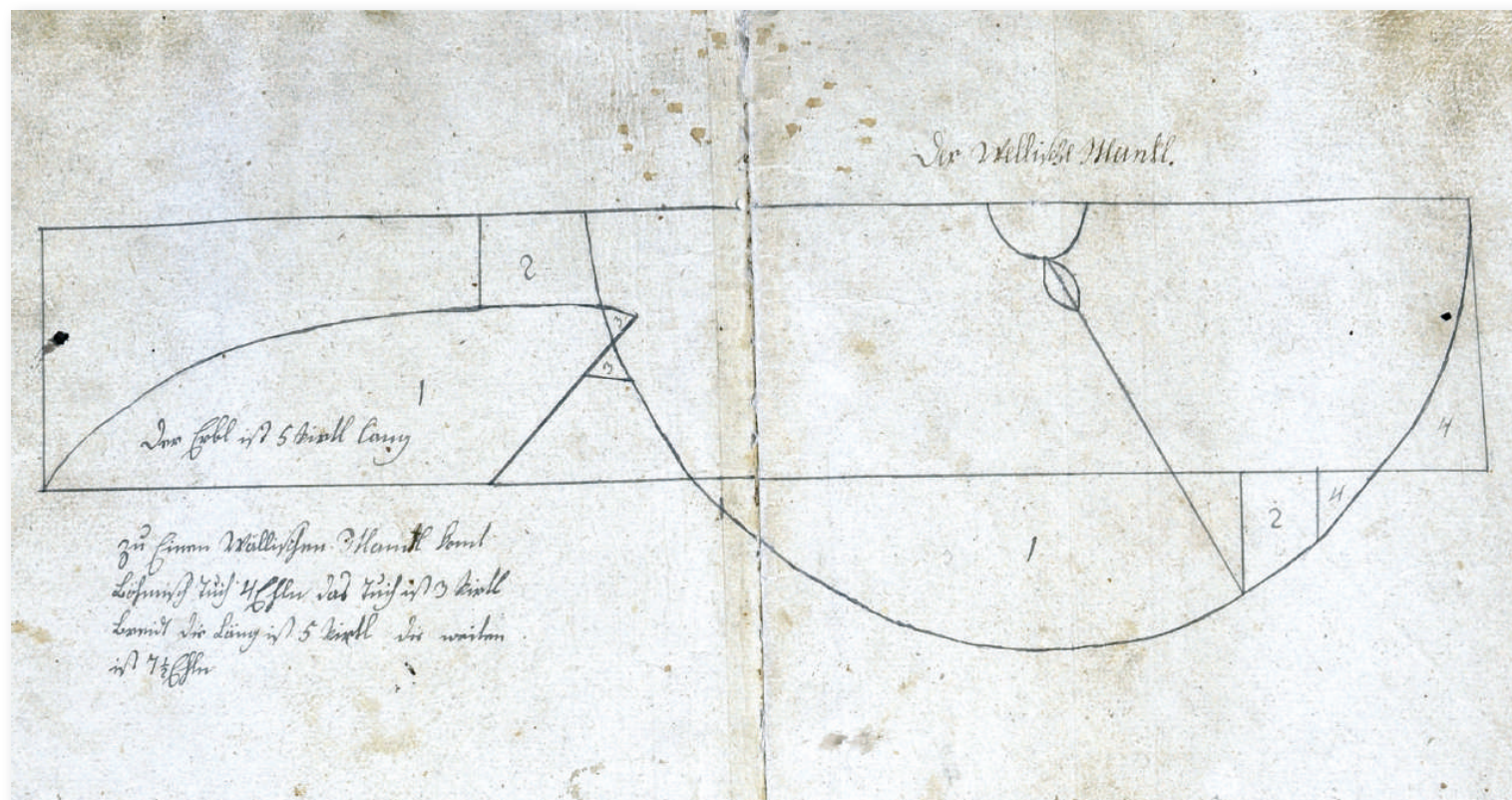
Die Weiten/ ist 3 ½ Ehl[le]n.

14. FORMANSKÁ SUKNĚ – KYTLE

Oproti ostatním svrchním oděvům z této krejčovské knihy je formanská *kytle* skutečnou sukní se zřetelně vymezenou horní přiléhavou, dolní rozšířenou částí a širokými rukávy. Takové řešení je u formanských kabátů dosti časté (kat. č. 111, 147, 152) a vyvolala ho praktická potřeba volného pohybu rukou při práci a současně ochrana nohou při jízdě na koni. Horní část předního dílu je přiléhavá, s rovnou přednicí a dlouhým mělce vykrojeným průramkem. Spodní část je na boku výrazně klínovitě rozšířená. Přednici tvarově odpovídají záda, která jsou také v horní části přiléhavá a ve spodní výrazně kruhově rozšířená. Středové odsazení umožňuje vytvořit nad pasem několik výrazných skladek, s nimiž bývají tyto kabáty pravidelně vyobrazovány. Drobné sklady jsou též na okraji bočních švů, spojujících přední a zadní část rozměrné sukně. Rovná hlavice rukávu je v rameni dosti široká, takže zabírá celý bok *kytle* od ramene téměř až k pasu. K ušití je třeba 3 ½ lokte lněného plátna nebo cvilichu, případně 5 čtvrtí barchetu.

14. WAGGONER'S SKIRT – SMOCK-FROCK [KITLE]

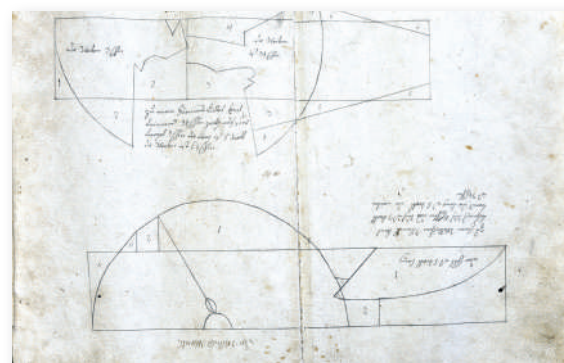
Unlike other outer garments contained in the tailor's book, the waggoner's *kitle* is a real skirt with a clearly outlined upper close-fitting part and a bottom flared part, and broad sleeves. Such solution is common for waggoner's coats (Cat. No. 111, 147, 152) – it resulted from practical need to have the hands free for work and protect the legs when riding a horse. The upper part of the front panel is close-fitting with a straight front and a long shallow arc-shaped armhole. The bottom part is flared on sides. The back panel corresponds to the shape of the front one. The back panel is close-fitting in its upper part and conspicuously round-extended in its bottom part. The shape of the middle part allows forming some noticeable folds above the waist with which the coats are regularly depicted. Small folds are visible also at the edges of side seams joining together the front and the back panel of the large skirt. The sleeve is quite wide at the shoulders so its straight head is attached to the entire side from the shoulders nearly to the waist. To make a *kitle*, they used 3 ½ ells of flax linen or drill, or 6 quarters of fustian.

Der Wellisch Mantel

Zu einen Wälischen Mantel kommt/ Böhmisch Tuch 4 Ehl[le]n, das Tuch ist 3 Viertel/ breit. Die Läng ist 5 Viertel, die Weiten/ ist 7 ½ Ehl[le]n.

Text ve vyobrazení:
Der Erbl ist 5 Viertel lang.

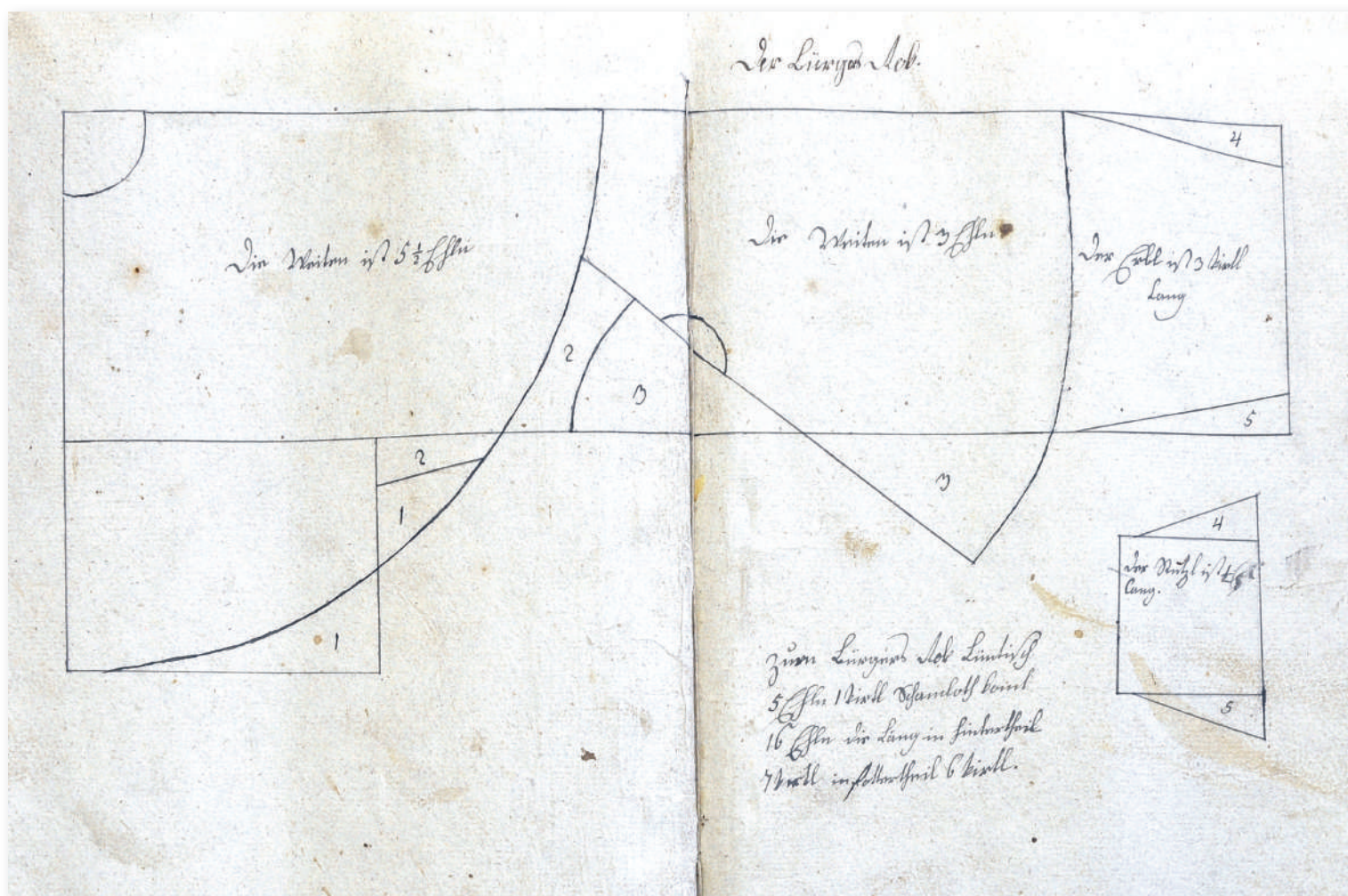

15. ITALSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY

Vyobrazení zachycuje kruhový plášť, jehož délka je 5 čtvrtí, což znamená, že sahal asi jen do horní části stehen. Střih tvoří kruh, rozdělený na dva široké zadní a dva užší přední díly, mezi nimiž jsou prostřiženy mělké průramky. Jejich nevelký obvod naznačuje, že dlouhý obloukově vykrojený rukáv byl do průramku orientován úzkou hlavicí, kdežto okraj byl značně široký a splývavý. Z asymetrického rozložení předních a zadních dílů je zřejmé, že záda pláště byla bohatě zřasená, kdežto přední část působila spíše ploše. K ušití pláště byly třeba 4 lokte českého sukna.

15. ITALIAN SLEEVED CLOAK

The depiction shows a circular cloak whose length is 5 quarters; that means it reached just to the upper thighs. The cut consists of a circle divided into two wide back panels and two narrower front panels between which shallow armholes are cut-through. Their not long circumference points out that the long arc-shaped sleeve was attached with its narrow head to the armhole while the hem was conspicuously wide and flowing-down. As resulting from the asymmetric arrangement of the front and the back panel, the cloak back was richly gathered but the front seems to have been straighter. To make the cloak, one needed 4 ells of Bohemian cloth.

Der Bürgers Rok

Zum Bürgers Rok Lüntisch/ 5 Ehl[le]n 1 Viertl,
Schamloth komt/ 16 Ehl[le]n. Die Läng
in Hintertheil

7 Viertl, in Fottertheil 6 Virtl.

Text ve vyobrazení:

Die Weiten ist 5 ½ Ehl[le]n.

Die Weiten ist 3 Ehl[le]n.

Der Erbl ist 3 Virtl/ lang.

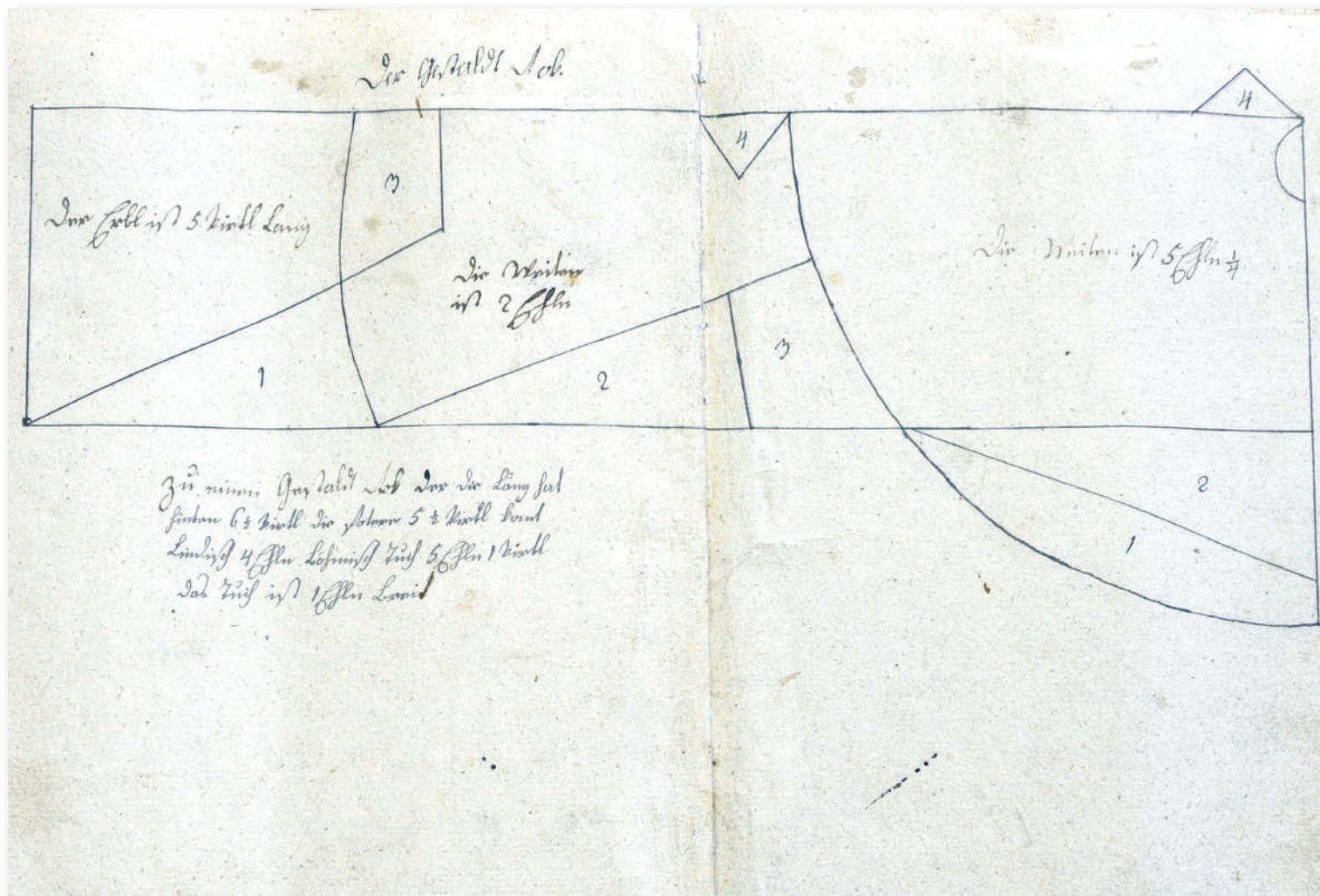
Der Stützl ist ½ Ehl[le]n/ lang.

16. MĚŠŤANSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY

Vyobrazený stříh zachycuje mužský plášť s rukávy, jehož konstrukce je sice stejná jako v předchozích případech (kat. č. 11, 15), ale krejčovská kniha jej ve shodě s tradicí nazývá *sukně* – *die Rok*. Jedná se o přechodný typ oděvu, základem je sice plášť, ovšem hluboký nabíraný průkrčník a široké balonové rukávy již tvarem směřují k *šubě*. Zadní díly vytvářejí půlkruh o délce 1 ½ lokte, jehož spodní okraj sahá asi do půle stehen. K bokům přiléhají dvě přednice s prostříženými průramky. Průkrčník v zadním díle je prostřížen dosti hluboce, což v kombinaci se širokou horní částí přednic naznačuje, že celý okraj byl asi nabíraný. Okraje přednic mohly být dost dobře i přeložené. Rukáv má běžnou délku 1 loket, ovšem složený je ze dvou částí. Horní část je v hlavici dosti široká, takže musela být v průramku nabíraná a měla asi podobu balonového rukávu. Spodní část je nazývána manžeta – *der Stützl* – a nemusela být nutně zcela přišitá, aby bylo možné otvorem vystrčit ruku ven. K ušití bylo třeba 5 ¼ lokte lindiše nebo 16 loket šamlatu.

16. BURGHER'S SLEEVED CLOAK

The depicted pattern shows a sleeved male cloak of the same construction as we could see in previous cases (Cat. No. 11, 15) but the tailor's book – in accordance with the tradition – titles it as a skirt (*die Rok*). It is a temporary type of dress that is based on the cloak but its deep pleated neckhole and broad balloon-shaped sleeves point to *šuba*. The back panels make a half-circle whose length is 1 ½ ell, so it reached nearly to the mid-tights. Two fronts with cut-through armholes fit tightly to the sides. The neckhole is quite deep in the back, which – combined with the wide upper part of the fronts – point out that the hem may have been pleated. The front hems, however, could also be bent. The sleeve's length is 1 ell but it consists of two parts. The upper part is rather wide at the head so it must have been pleated in the armhole. It had probably the form of a balloon-shaped sleeve. The bottom part is called *the cuff / der Stützl*. It did not have to be fully stitched on to allow the arms to pass through. To make the skirt, one needed 5 ¼ of *lindish* or 16 ells of camlet.

Der Gestaldt Rok

Zu einen Gestaldt Rok, der die Läng hat/ hinten
 6 ½ Virtel, die Fotere 5 ½ Virtl, komt/ Lindisch
 4 Ehl[le]n, Böhmisch Tuch 5 Ehl[le]n 1 Virtl,
 das Tuch ist 1 Ehl[le]n breit.

Text ve vyobrazení:

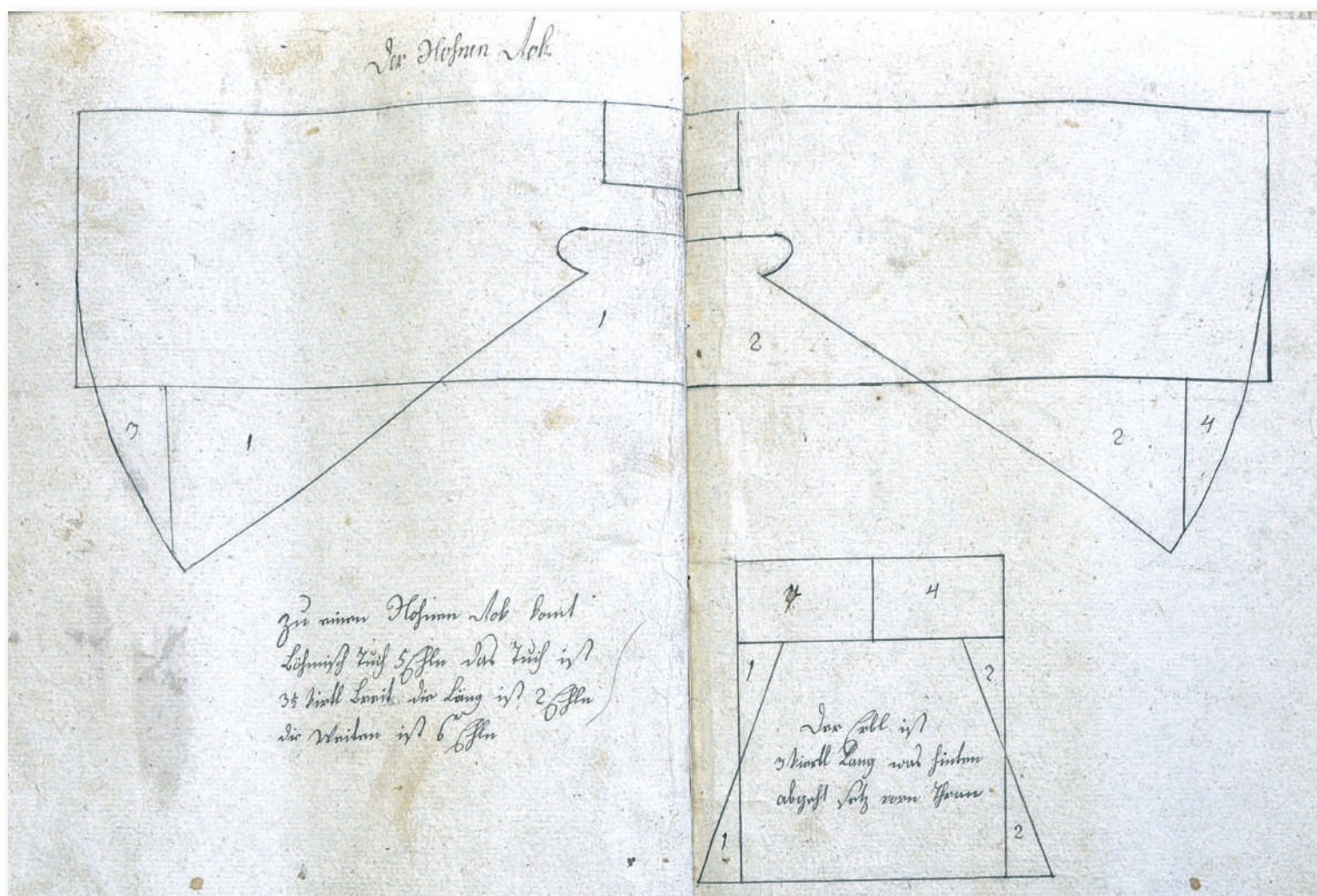
Der Erbl ist 5 Virtl lang.
 Die Weiten ist 2 Ehl[le]n.
 Die Weiten ist 5 Ehl[le]n ¼.

17. PLÁŠŤ SE STOJATÝM LÍMCEM

Konstrukce pláště je shodná s předchozími oděvy (kat. č. 15, 16), pouze je o něco málo kratší (6 ½ čtvrti), takže dosahuje jen do horní části stehů. Zadní díly vytvářejí půlkruh, k jehož okrajům přiléhají dvě lichoběžníkové přednice. Průramky sice nejsou naznačeny, ale nejspíš byly umístěny v bočních švech. Rukáv je dlouhý a odshora dolů zkosený, se širokou rovnou hlavicí, která musela být v průramku dosti nabíraná, čímž vznikl typický balonový rukáv. Novinkou je stojatý límec vytvořený z horních částí jednotlivých dílů. V okraji přednice je vystřižen malý trojúhelník, který je našit na okraj zadního dílu. Při sešívání bočních švů se horní okraj předního dílu našije na okraj trojúhelníku, tím se celá část vychýlí a vznikne boční stojáček. Formování je dokončeno sešitím obloukově vystřižených okrajů zadních dílů, čímž se celá zadní část současně mírně prohne a zpevní. Okraje přednic jsou od nastřížení dolů přeložené. K ušití jsou třeba 4 lokte lindiše nebo 5 ¼ lokte českého sukna.

17. CLOAK WITH STAND-UP COLLAR

The cloak construction corresponds to that of the above-mentioned garments (Cat. No. 15, 16), however, it is a little bit shorter (6 ½ quarters) so it reaches to the upper tights. The back panels make a half-circle to whose edges two trapezoidal fronts fit tightly. The armholes are not indicated but they were placed most likely in side seams. The sleeve is long and chamfered from the shoulder to the wrist with a wide straight head which must have been richly puffed in its upper part, which gave rise to a typical balloon-shaped sleeve. New is the stand-up collar made of upper parts of the panels. At the edge of the front, there was cut out a small triangle which is stitched on the edge of the back panel. When sewing the side seams together, the upper edge of the front is attached to the triangle edge – in this way, the entire part turns aside, which results in forming the side part of the stand-up collar. The formation is finished by sewing the arc-shaped edges of the back panels, which cause the back panel to arch a little and to strengthen. The front hems are bent from the cut-out downwards. To make the cloak, one needed 4 ells of *lindish* or 5 ¼ ells of Bohemian cloth.

Der Hohnen Rok

Zu einen Hohnen Rok komt/ Böhmisch Tuch
5 Ehl[le]n, das Tuch ist/ 3 ½ Virlt breit. Die Läng
ist 2 Ehl[le]n,
die Weiten ist 6 Ehl[le]n./

Text ve vyobrazení:

Der Erbl ist/ 3 Viertl lang. Was hinten/
abgeht, setz vorn thrun.

18. SUKNĚ PRO JEPTIŠKU

Ženský řádový oděv se v krejčovských knihách vyskytuje zřídka, snad proto, že si řeholnice byly schopné ušít svá roucha samy. Konkrétní řád také neznáme, každopádně v Tachově ani jeho okolí žádný ženský klášter doložen není. Sukně je archaického střihu, odkazující na středověké vzory. Skládá se ze dvou pruhů sukna spojených středovým švem, z nichž je vystřižena polovina předního i zadního dílu, které tak nemají ramenní švy. Klínovité rozšíření na bocích je zapracováno do střihu oděvu a chybějící materiál je doplněn z prostřihů. Výstřih na přední i zadní straně krku je hranatý. Dlouhý rukáv je v rameni dosti široký, k zápěstí se zužuje a zakončen je širokou manžetou. Široká plochá hlavice je nabíraná a vsazena je do otvoru v bočním švu. Spotřeba na sukni činí 5 loket českého sukna.

18. SKIRT FOR A NUN

Women's religious habit rarely occurs in the tailor's books. The reason could be that the nuns were able to make their habits by themselves. We do not know the religious order either, in any case there is no women's monastery documented in Tachov and its environs. The cut is interesting, archaic, referring to medieval patterns. It consists of two stripes of cloth connected by a middle seam. A half of the front and the back panel is cut out of these stripes, i.e. the front and the back panel have no shoulder seams. The cut includes also gussets extending the sides; the lacking material is taken from unused parts of fabric. The front and the back panel display a square neckline. Long sleeves are broad enough on the shoulders, they narrow towards the wrists where they are bordered with a wide cuff. Broad flat sleeve head is gathered and attached to the side seam hole. The consumption for the skirt amounts to 5 ells of Bohemian cloth.

*Knihá stříhů cechu krejčích
z Těšína - (1564), 1686*

A Book of Patterns by the Guild
of Tailors from Těšín –
(1564), 1686

Fol. 5r

Kniha maisterstuka cechu krejčírského

města Tzešina ot knížete Vátzlava spasitelnej pamienzi v on tčas, v roku 1564, uděl[e]né a/ privilegiované 16 kusův. Nyní ta kniha ot našeho/ cechu města Tešina, do města Jablůnkova/ cechu krejčírskému, v roku 1686, udělena a/ vypisána jest.

Stalo se za cechmistrův
Jana Jiřího Pikuliho, Blažeje Pagoňka

Lokět maisterstuski
třeczi díl štvirti; štvirtý díl; šestý dtto; dva díl.

1. Ornát
2. Dalmatika
3. Stan velký o dvje makovic
4. Minský stan o jednej makovic
5. Sukejnka na zbroj
6. Dekka na sedlo
7. Dekka na koňa
8. Konje homont
9. Muska hasuka
10. Franczúská sukňa
11. Franczúská kukle
12. Furmajnská kitla
13. Muská kapje
14. Kabát, poštovice ze skrělamy
15. Panenská sukňje
16. Panenský plášč

19. KNIHA STŘIHŮ CECHU KREJČÍCH Z TĚŠÍNA – (1564), 1686

Kniha je uložena v Książnici Cieszyńska v Těšíně, a to pod názvem *Kniha Meusterstuka Czechu Kreiczirskiho miesta Tzessina*, evidenční číslo TL 6748. Dochovaný rukopis nechal roku 1686 vyhotovit cech krejčích v Jablůnkově podle knihy střihů Cechu krejčích z Těšína, udělené mu roku 1564. Kniha má papírové desky i blok o rozměrech 37,3 x 24,3 cm. Dlouhodobým nevhodným uložením byl hřbet knihy a papír poškozen vlhkostí a plísní, navíc došlo k uvolnění jednotlivých folií a ztrátě jednoho listu. Chybí tak nákres pokrývky na sedlo z jedné a popis střihu sukěnky na zbroj z druhé strany. Při restaurování byla navíc folia ve střední části knihy nesprávně seřazena, takže nákres střihu neodpovídá jeho popisu. V edici jsou proto strany řazeny podle obsahu, a nikoli podle folií. Rukopis je psán češtinou s prvky slezského nářečí, písmo – humanistická kurzíva – je dobře čitelné. Střihy jsou rýsované červeným inkoustem za pomoci pravítka a kružidla, každý na jedné straně. Na protilehlé je uveden popis obsahující spotřebu materiálu, druhy tkanin a rozměry střihových dílů. Kniha je typickou knihou cechovních střihů, v níž je obsaženo 16 vyobrazení, počínaje liturgickým, mužským a ženským oděvem přes dva typy stanů až po pokrývky na koně. Zobrazené oděvy odpovídají druhé polovině 16. století. Měrnou jednotkou je zřejmě vratislavský loket (57,6 cm), který byl ve Slezsku v užívání až do poloviny 18. století.

19. A BOOK OF PATTERNS BY THE GUILD OF TAILORS FROM TĚŠÍN – (1564), 1686

The book is stored at Książnica Cieszyńska in the town of Těšín, under the title *Kniha Meusterstuka Czechu Kreiczirskiho miesta Tzessina*, registration No TL 6748. In 1686, the Guild of Tailors in Jablůnkov had the safeguarded manuscript made after the book of patterns from the Guild of Tailors in Těšín compiled in 1564. The book has a paper cover and a sketchpad with dimensions 37,3 x 24,3 cm. Caused by long-term unsuitable storage, the spine and paper were damaged by humidity and mildew; moreover, some folios came loose and one leaf got lost. Therefore, a sketch of horse saddle sheet on the one page, and a description of the pattern for skirt for armour on the other page are missing. When restoring the book, the folios in its middle part were filed incorrectly; that means that the sketch of the pattern does not correspond to its description. That is why the pages are arranged according to the content and not according to the folios in the edition. The manuscript is written in Czech with elements coming from Silesian dialect, the script – Humanistic italic – is well legible. The patterns are drawn in red ink by a ruler and a pair of compasses, each of them on one page. The description including material consumption, types of fabric and dimensions of pattern panels, is written on the opposite page. The book is a typical book of guild patterns containing 16 depictions beginning with liturgical vestment, men and women's clothing or two types of tents to a horse blanket. The depicted clothing corresponds to the second half of the 16th century. It is probably the Wrocław ell (57,6 cm), that constitutes the measuring unit here and that was used in Silesia until the mid-18th century.

Fol. 7r

Na ornát a stulu

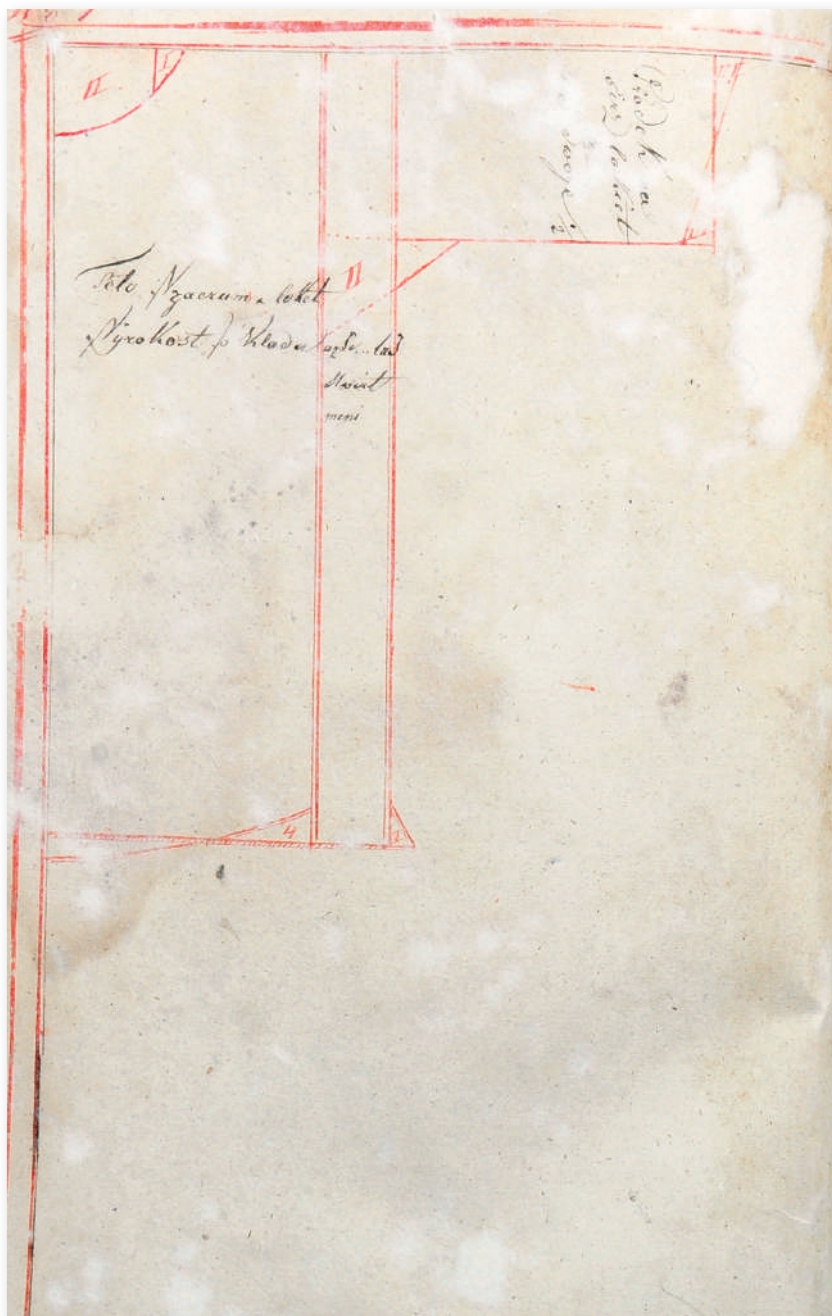
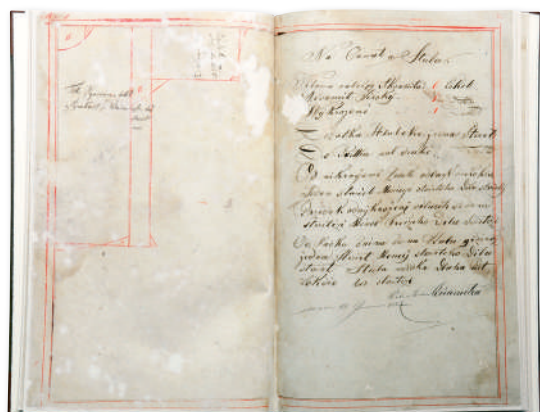
K tomu náleží aksamitu 6 loket.
 Aksamit široký 1 dette.
 Vykrojení 1 dette.
 Do zatku hluboko jedna štvrti.
 Do pretku půl druhý detto.
 Od vykrojení zadek vdluš dva lokdē,
 jeden štvrt méněji štvrtého dílu štvrti.
 Předek od vykrojení vdluš sedem
 štv[r]tčí, méně třetího dílu š[t]vrtčí.
 Od zadku s nima se na stulu přirč
 jedna štvrt méně štvrtého dílu
 štvrt. Stula všedka dlúhá pět
 lokdē bes štv[r]tčí.

Fol. 6v

Text ve vyobrazení:

Předek na šíř lokět/ a/ ve dvoje ½.
 Tělo vpaczum x loket.
 Šírokost pokládá se ... táž/ štvrt/ méně.

vidi Anton Kvasnitza um 18. Januara 1887

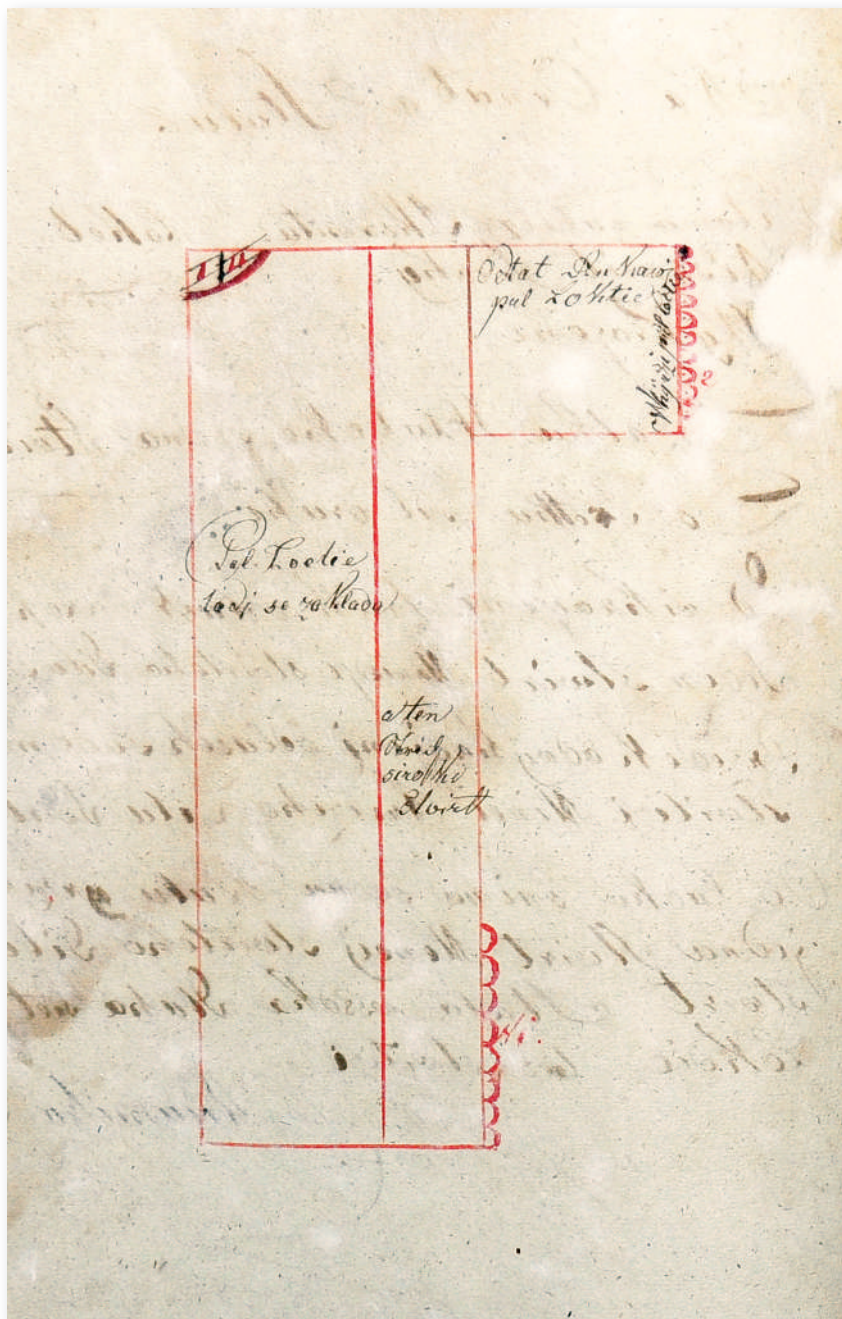

20. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE A ŠTÓLA

Kasule je liturgické roucho užívané kněžními římskokatolické církve. Společně s albou a štólou tvoří základní součásti kněžského roucha. Zachycený střih představuje přechodný typ mezi gotickými a barokními typy, pro něž jsou typické široké rovné rukávy sahající až pod lokty. Na starší předlohy odkazují i další prvky, jako jsou rozšiřující klíny vsunuté pod ramena, shodná délka předního a zadního dílu, jakož i mělké zaoblení spodního okraje. Doporučeným materiálem je hedvábný aksamit, nákladný a reprezentativní materiál vhodný pro bohoslužebná roucha. Štola v podobě dlouhého pruhu s klíny na konci je umístěna při boční straně kasule.

20. MASS VESTMENT – CHASUBLE AND STOLE

Chasuble is a liturgical garment worn by Roman Catholic clergy. Together with alb and stole, it is a basic part of the liturgical vestment. The depicted cut presents a transient type between Gothic and Baroque types that feature broad straight sleeves reaching to the elbows. Also other elements, such as extending gussets inserted below the arms, identical lengths of the front and the back panel as well as shallow rounding of the hem, point out older sewing patterns. Silk velveteen, costly and representative material suitable for sacred vestments, was a recommended fabric for making this. Stole – a long stripe with gussets at the ends – is placed on the left side of the chasuble.

Fol. 8r

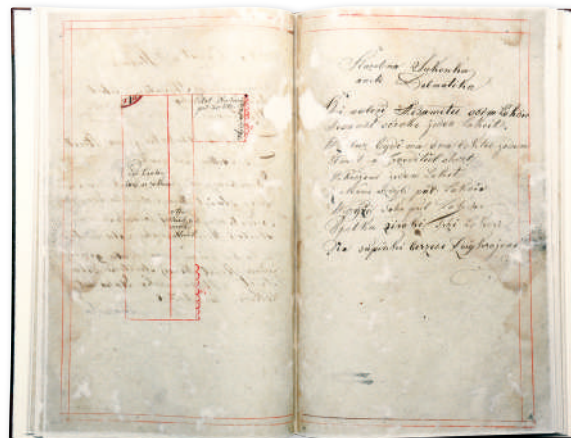
Služebná sukénka aneb dalmatika

K ní náleží aksamitu osim lokdē.
 Aksamit široký jeden loktē.
 Vzduž býdi má dva loktē jeden
 štvirt a třetí díl štvirti.
 Vykrojení jeden loket.
 Rukávy vzdýly půl lokdē.
 Všíři také půl lokdē.
 Spotku široký tři lokdē.
 Na šupinky bére se z vykrojení.

Fol. 7v

Text ve vyobrazení:

Odat rukavy půl loktē. V šíři půl loktē.
 Půl loktē tady se základu.
 A ten štrych široký štvirt.

21. MEŠNÍ ROUCHO – DALMATIKA

Dalmatika je liturgické roucho užívané v tridentské liturgii nejen jáhny, ale též kněžími, kteří v ní četli kázání, předcházející vlastní mši svaté. Podobně jako kasule se nosila přes albu a pod ní se oblékala štóla. Kasule, štóla i dalmatika byly většinou ušity ze stejného materiálu, v tomto případě aksamitu, a měly shodné vypracování. Pro střih jsou typické dva rozšiřující pruhy či klíny vsazené na bocích předního a zadního dílu, jejichž šev je často zvýrazněný našitou portou. Boční švy jsou po délce sešité a pouze v dolní části je ponechán krátký rozparek lemovaný ozdobnými šupinkami vystřiženými ze zbytků látky. Podobně jsou ozdobeny i okraje nedlouhých pravouhlých rukávů.

21. MASS VESTMENT- DALMATICA

Dalmatic is a liturgical vestment used within the context of Tridentine mass and worn by deacons and priests when reading sermons before the holy mass. Similarly to chasuble, it was worn over the alb. Stole was worn under the dalmatic. Chasuble, stole, and dalmatic were mostly made of the same material; it was velveteen in this case. For the cut are typical two extending strips or gussets inserted on sides of the front and the back panel. The seam is often accentuated with a border. Not long sleeves are right-angle shaped and sewn together. The side seam is sewn together as well and it shows just a short slit in its bottom part. Edges of the sleeves and the slit are trimmed with “small scales” cut out of the rests of fabric.

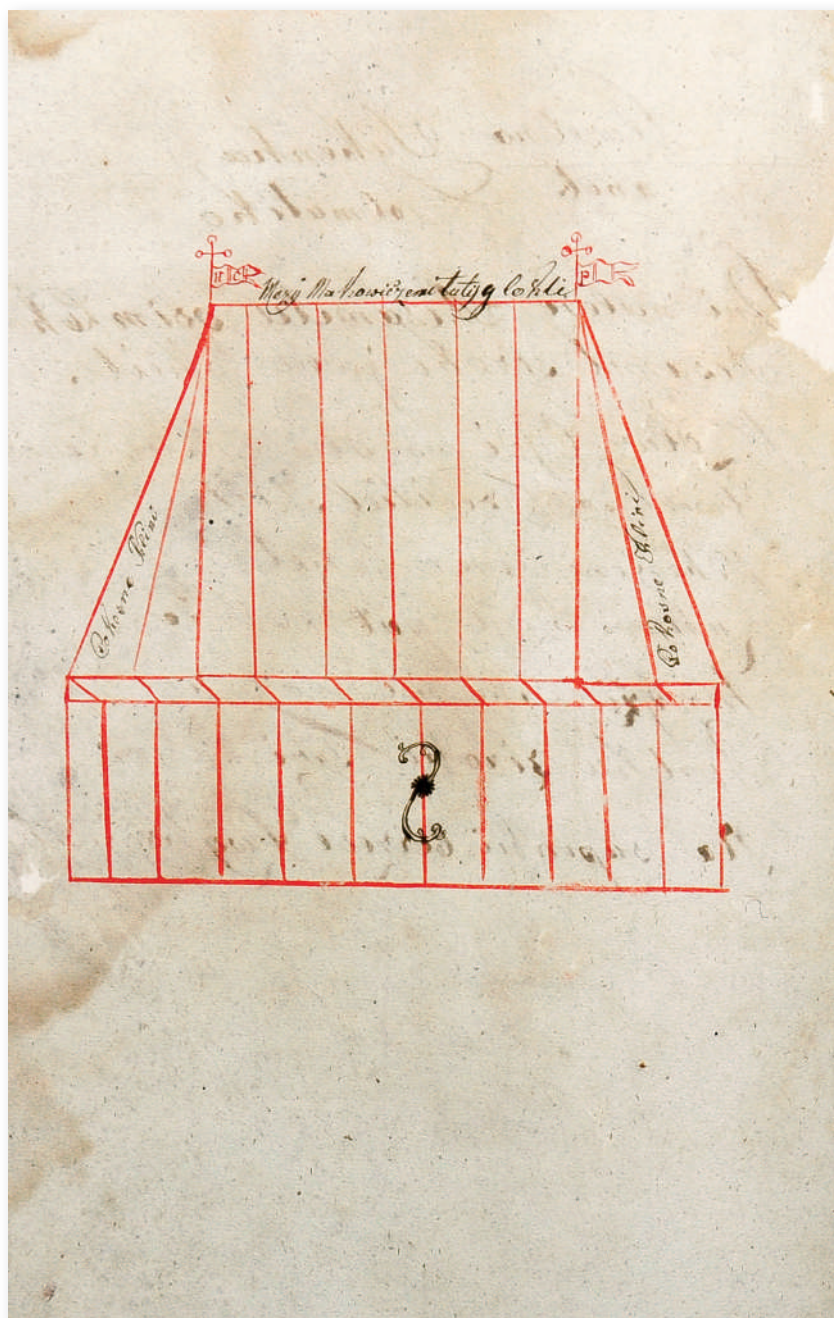
Fol. 9r

Veliký stan o dvou makovicích

Do něho náleží plátna 381 bez ½ loktě.
 V plášči zespot 20 klínův v šířinu plátna
 vojší 3 ½ loktě, do nich vejde 70 lokdě
 plátna.
 Obdašek ½ loktě zděl, do něho 10
 loktě plátna.
 Na potšívky také 10
 loktě plátna.
 Od obdašku do verchu k makovicím
 z každé strany 4 klíny zkosených 9 lokti.
 Výš vejde plátna 36 loctie.
 Na potšívku tolikéž 36 detto.
 Do dveří plátna půl štvrtě loktě. Jak
 našif také zvyš po půl štvrtém loktě býti má.
 Mezi makovicemi dolů z každé strany po
 šesti klínech zvyší 9 loktě. Do nich
 plátna vejde 108 loktě. Na podšívku
 tolikéž 108 detto plátna.
 Mezi makovicemi širokost 9 lokti.
 Všecken stan kolespotku 30 loktě.

Fol. 8v

Text ve vyobrazení:
 Mezi makovicemi tuty 9 lokti.
 Pokosné klíny.

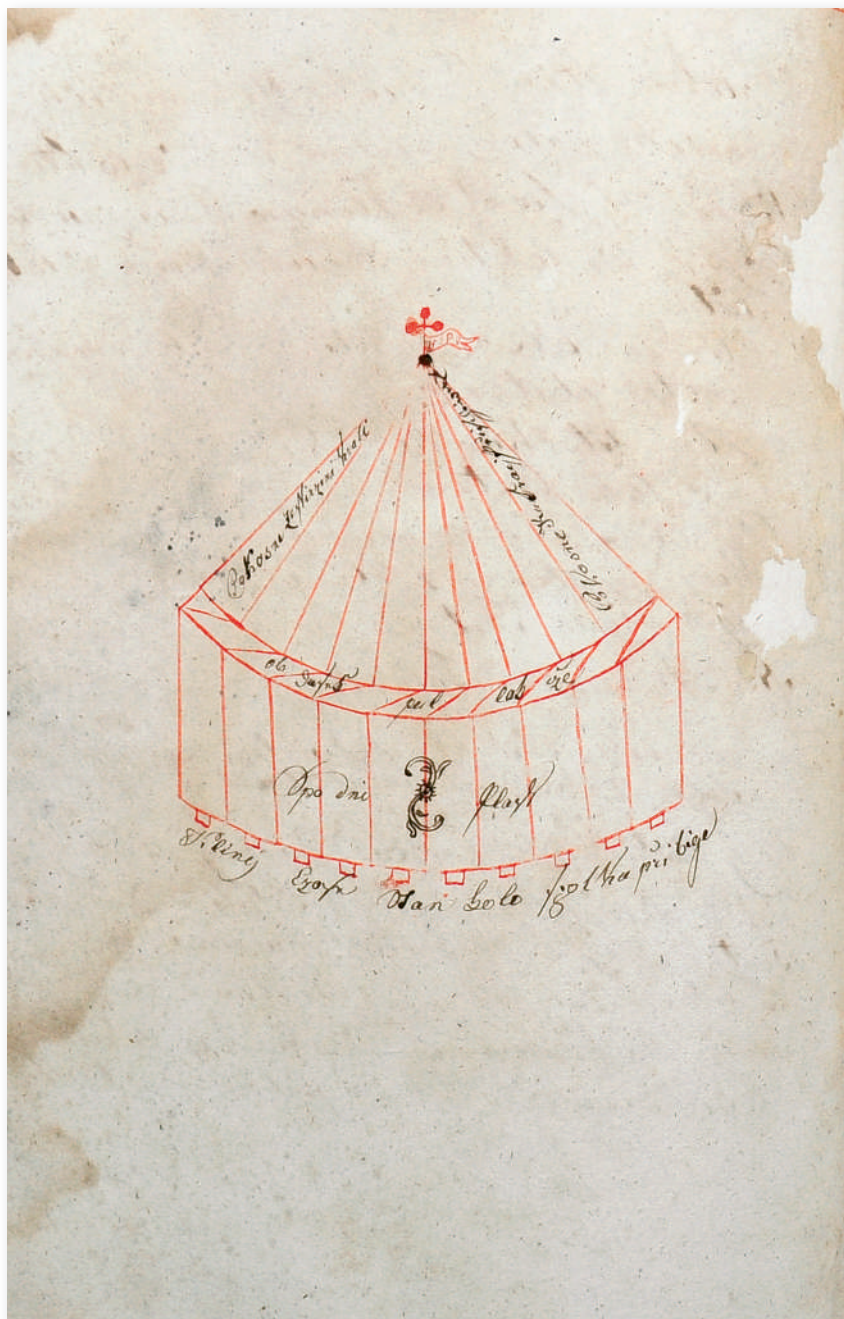

22. VELKÝ STAN O DVOU MAKOVICÍCH

Velké i malé stany se v krejčovských knihách objevují vcelku pravidelně (kat. č. 148, 193, 205). Zákazníkem pro takové dílo mohlo být vojsko a možná i šlechta, která jej využívala při lovu či venkovních kratochvích. Stan má spodní obvod 30 loket, přičemž střední část má délku 9 loket, boční okrouhlé části pak po 3 loktech. Přepočtený půdorys tak mohl mít rozměr 13 x 4 lokte s výškou 12 ½ lokte, což znamená, že byl vzhledem ke své délce a výšce dosti úzký. Spodní část je složena z 20 dílů o výšce 3 ½ lokte, střecha pak z 12 rovných a 8 zkosených dílů o délce 9 loket. Dovnitř se vchází jedněmi dveřmi o šířce i výšce 3 ½ lokte. Stan je ušit z 380 ½ lokte plátna, počítaje v to plášť i podšívku.

22. LARGE TENT WITH TWO HIP-KNOBS

Large and small tents occur quite regularly in the tailor's books (Cat. No. 148, 193, 205). Such a work could be ordered by military or aristocracy for hunting or outdoor entertainments. The tent's bottom circumference is 30 ells whereby its middle part is 9 ells long, the side rounded parts are long 3 ells each. The re-calculated ground plan's dimension could be 13 x 4 ells with the height of 12 ½ ells. That means that it was quite narrow when considering its length and height. The bottom part consists of 20 parts with the height of 3 ½ ell, the roof is made of 12 straight and 8 chamfered panels with the length of 9 ells. The door's width and height amount to 3 ½ ells each. The tent is made of 380 ½ ells of canvas including the tent and the lining.

Fol. 10r

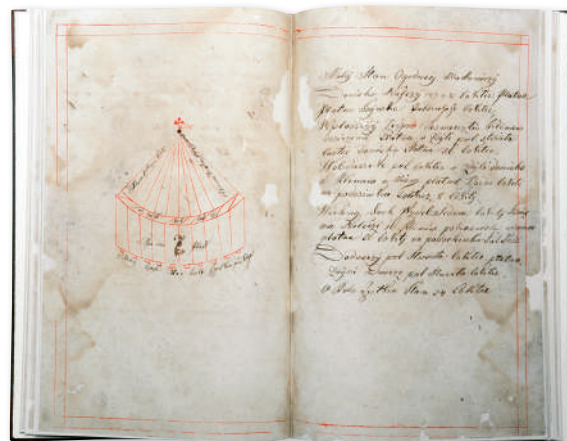
Malý stan o jedné makovici

Do něho náleží 187 bez $\frac{1}{2}$ loktě plátna.
Plátno široké půldruhého loktě.
V pláští zespod šestnáct klínův
v šířinu plátna, v zdýli půl štvirta
loktě. Do něho plátna 56 loktě.
Vobdašek půl loktě v zdýli, do něho
16 klínuov. V něm plátna osim lokti.
Na podšívku tolikéž 8 lokti.
Vir[c]hny dach vzděl sedem lokti, ku ně-
mu náleží 16 klínův pokasných. V něm
plátna 56 lokti, na podšívku taktěš.
Do dveří půl štvirta loktí plátna.
Zvýše dveře půl štvirta loktie.
A kole spotku stan 24 loktě.

Fol. 9v

Text ve vyobrazení:

Pokosné ze šířiny kraje.
Pokosné ku kraji přiřívát.
Obdašek půl lokče.
Spodní plášť.
Klíny co se stan kolo spotka přibije.

23. MALÝ STAN O JEDNÉ MAKOVICI

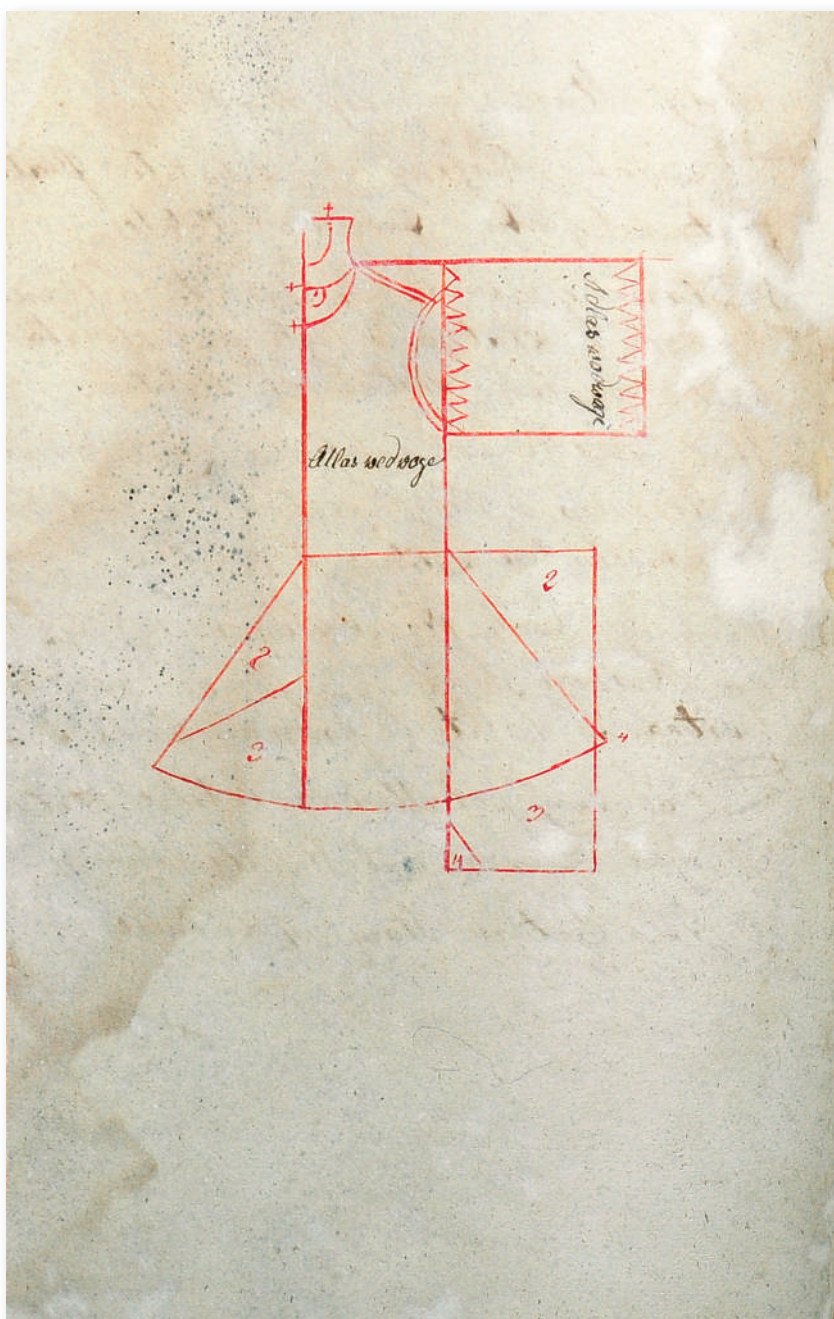
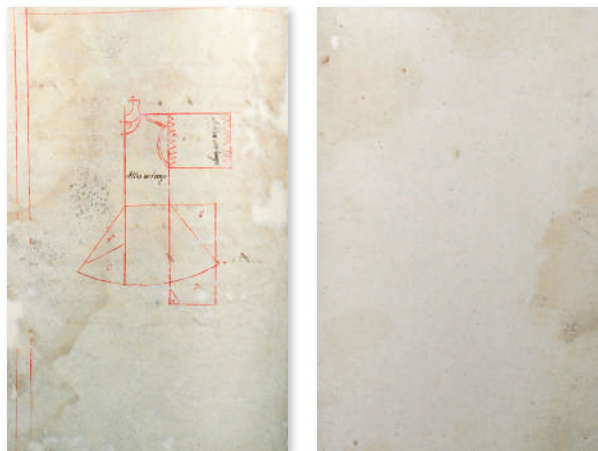
Ve srovnání s předchozím stanem je tento jen asi poloviční velikosti, což je dáno jedním podpěrným sloupem o výšce 10 loket a kruhovým půdorysem o poloměru $3 \frac{3}{4}$ lokte. Konstrukčně je stan shodný s předchozím, spodní plášť je složený z 16 dílů o šířce $1 \frac{1}{2}$ lokte a výšce $3 \frac{1}{2}$ lokte. Střecha je tvořena 16 klíny o délce 7 loket. Stan má i dveře o šířce a výšce shodných $3 \frac{1}{2}$ lokte. K ušití stanu je třeba na plášť i podšívku 187 loket bez $\frac{1}{2}$ lokte plátna.

23. SMALL TENT WITH ONE HIP-KNOB

As compared to the above-mentioned tent, this one is half-sized. This is determined by one supporting mast with the height of 10 ells, and the circular ground plan with the circumference of $3 \frac{3}{4}$ ells. The construction of this tent corresponds to that of the above-mentioned one. The bottom part consists of 16 panels with the length of $1 \frac{1}{2}$ ells and height of $3 \frac{1}{2}$ ells each. The roof consists of 16 gussets with the length of 7 ells each. The width and the length of the tent door are identical – they amount to $3 \frac{1}{2}$ ells each. To make the tent, one needs 187 less $\frac{1}{2}$ ells of canvas for the tent and the lining.

Sukěnka na zbroj

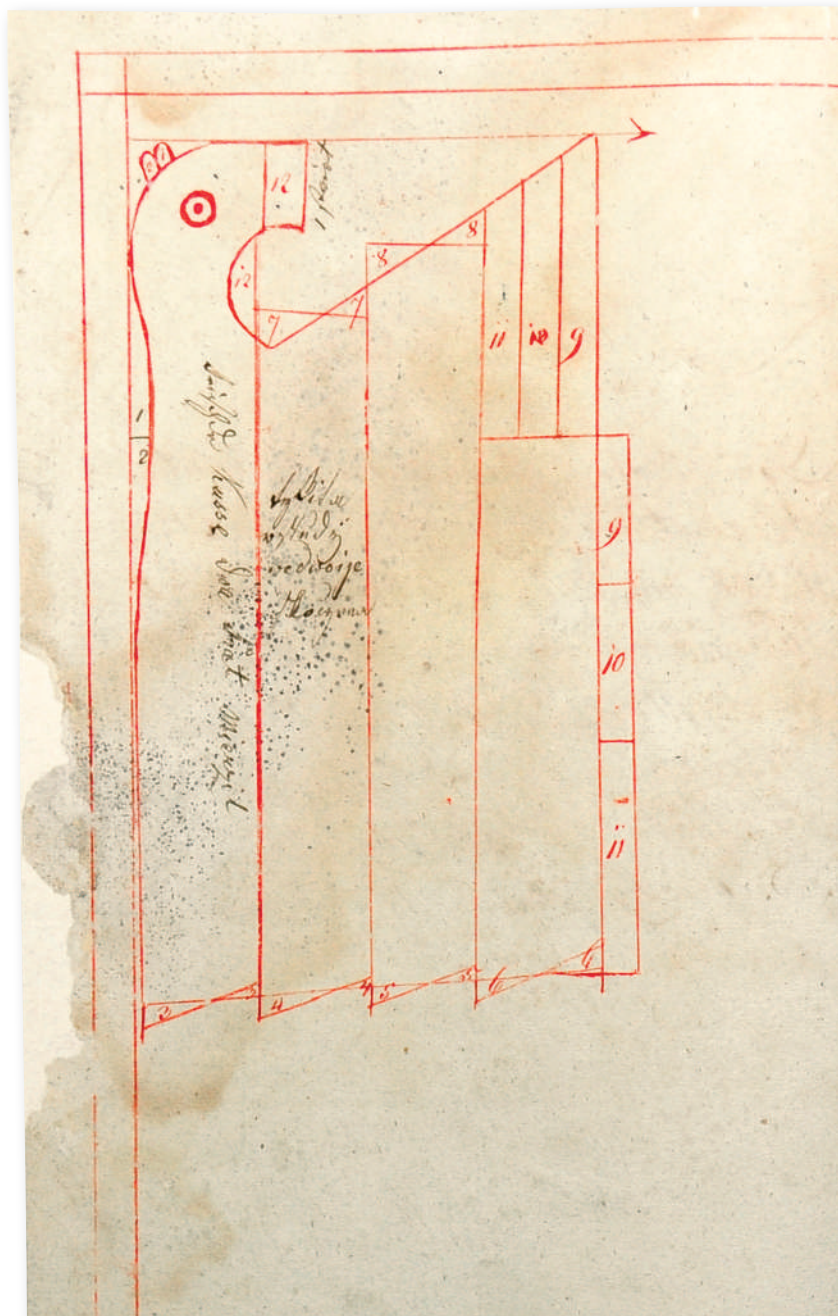
Fol. 10v

*Text ve vyobrazení:
Atlas vedvoje.***24. SUKĚNKA NA ZBROJ**

Ze všech mužských sukni, jejichž stříhy jsou v krejčovských knihách zpodobněny, má tato asi nejbliže k původní středověké podobě této oděvní součástky. Zachováno je členění na horní přiléhavou část zahalující trup a dolní rozšířenou část kryjící boky a stehna. V tomto je velmi podobná jezdecké sukénce (kat. č. 102) a taktéž většinou formanských *kytlí* (kat. č. 30, 66, 111, 147, 152). Přední a zadní část oděvu je osově symetrická, hlavní švy probíhají po boku. Jednotlivé díly jsou pravoúhlé, rozšíření dolní části je řešeno pomocí vložených klínů, které jsou přidány nejen na boky, ale též na okraje přednic a do středového švu zadních dílů. Rukáv je dlouhý a značně široký, takže okraje jsou naskládané, a to jak v manžetě, tak i hlavici, která je vsazena do oble prostříženého průramku. Nehluboký výstřih u krku je zakončen nasazeným límcem. Popis stříhu se nedochoval, jediným zmíněným materiálem je atlas.

24. MEN'S SKIRT FOR ARMOUR

Considering all types of men's skirts the cuts of which are depicted in the tailor's books, this one might be the most similar to the original mediaeval appearance of this garment. The division into the upper close-fitting part covering the body and the bottom flared part covering the hips and thighs had been maintained. This feature is also common for the riding skirt (Cat. No. 102) and the most waggoner's smocks (Cat. No. 30, 66, 111, 147, 152). The front and the back part of the garment are symmetrical, the main seam runs on sides. The separate parts are right-angled. The bottom part is extended by inserted gussets which are added not only on sides but also at the edges of the fronts and to the middle seams on back parts. The sleeve is long and quite broad so the hems are folded – both at the cuff and head which is attached to a round armhole. A not deep neckline is trimmed with a sewn-on collar. The pattern description has not survived; the only mentioned material is satin.

Fol. 12r

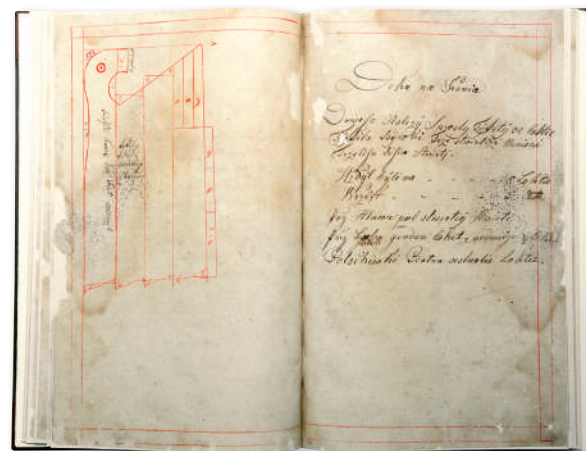
Deka na koňa

Do něho náleží sprostý tykity 32 loktě.
 Tykita široký tři štvrtiči méněni
 třetího díla štvirti.
 Vzděl býti má 5 loktě.
 Všíř 5 detto.
 Přz hlavu půl štvirtej štvirtě.
 Přz hubu jeden loket a vedvoje ½ loktě.
 Potšívky plátna šestná[c]tě loktě.

Fol. 11v

Text ve vyobrazení:

Každé kuse dvakrát měřit.
 Tykita všudy vedvoje složená.

25. POKRÝVKA NA KONĚ

Pokrývka koně mohla mít různou funkci, počínaje ochranou zvířete před zimou nebo hmyzem až po reprezentaci majitele. Rozdíl byl většinou nejen ve střihu, ale i v kvalitě a množství použitého materiálu. V našem případě se tedy jedná nejspíš o obyčejnou deku ušitou z nepříliš široké (¾ lokte) hrubé dykyty s plátěnou podšívku. Střih pokrývky je složený ze dvou částí, kopírujících boční profil těla koně, počínaje hrudí přes hlavu, šíji, hřbet až po zád a ocas. Pruhy látky jsou kladeny vodorovně, přičemž v přední části je ponechán otvor, tzv. *skok*, umožňující snazší pohyb nohou koně. K ušití deky je potřeba 32 loket dykyty a 16 loket plátna na podšívku.

25. HORSE BLANKET

Horse blankets could fulfil more functions beginning with the protection of the horse from cold or insects to the representation of the owner. The difference consisted mostly not only in the cut but also in the quality and quantity of the material used. In our case, the blanket is most likely a common one made of not very wide rough taffeta (¾ ell) with canvas lining. The cut for the blanket consists of two parts that copy the side profile of the horse's body beginning with the chest over the head, neck and saddle to the hindquarters. The strips of the fabric are laid horizontally whereby there is a hole, so called *jump*, in the front part, which afford more freedom for horse's legs. To make the blanket, one needs 32 ells of taffeta and 16 ells of canvas for the lining.

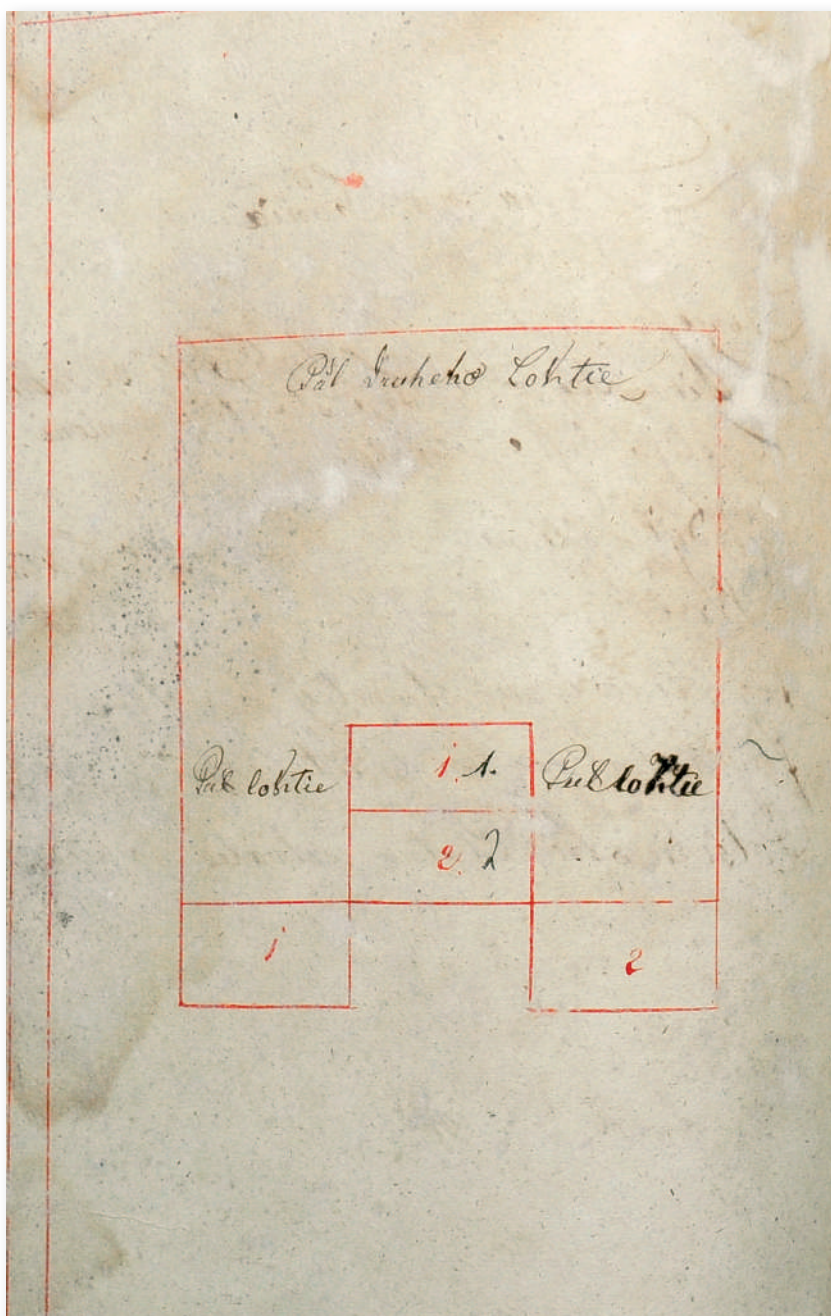
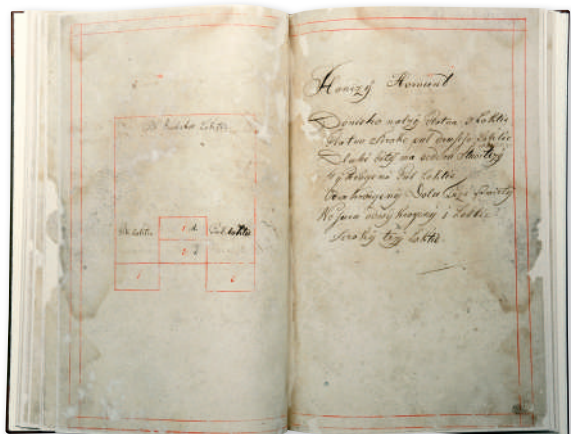
Fol. 13r

Hončí homunt

Do něho náleží plátna 3 loktě.
Plátno široké půl druhého loktě.
Dlůhý býti má sedem štv[r]tčí.
Vykrojení půl loktě.
Od vykrojení dolů tři štvrti.
Na hůru od vykrojení 1 loktě.
Široký tři loktě.

Fol. 14v

Text ve vyobrazení:
Půl druhého loktě.
Půl loktě.

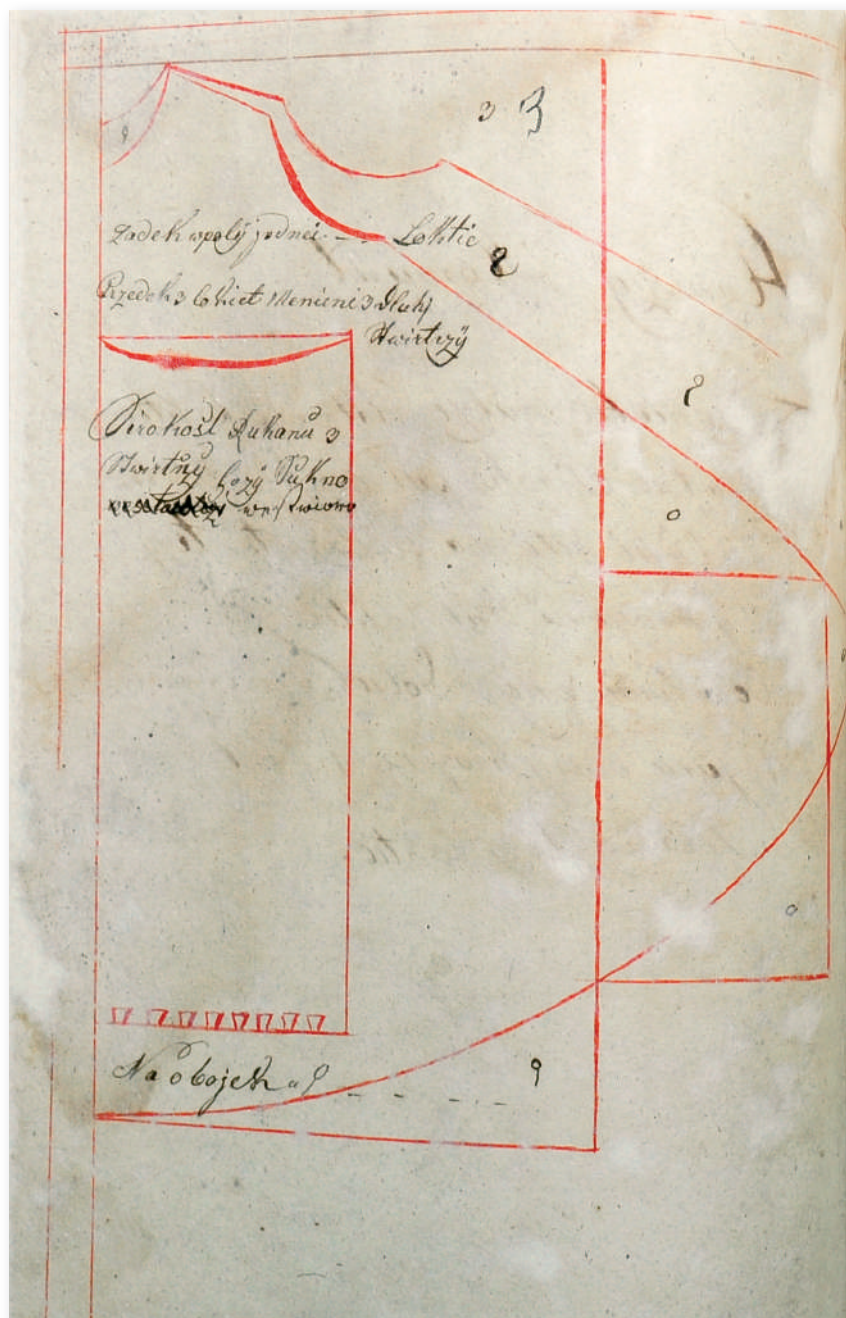

26. HONČÍ HOMUNT

Nezvykle vyhlížející oděv je zřejmě jakýmsi přehozem, který si hončí oblékali přes oděv, aby sjednotili svůj vzhled a současně byli v lesním porostu dobře identifikovatelní. Obdélné tělo dosahuje jen do výše boků, kde jej po stranách prodlužují dva pruhy, jež sahají asi do výše kolen.

26. BEATER'S HOMUNT

The unusual garment is probably a kind of wrap the beaters wore over their dress to unify their look and to be well-identifiable in forests. Its rectangular body reaches just to the hips where it is extended by two strips reaching nearly to the knees.

Fol. 16r

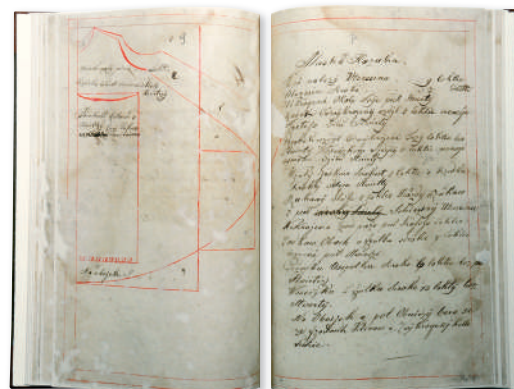
Muska hazuka

K ní náleží veršinu 9 loktě.
 Veršin široký 3 dette.
 Vykrojení okolo šije pět štvrtí.
 Zadek od vykrojení vzděl 3 loktě méněje třetího dílu štvrti.
 Předek vzděl od vykrojení tři loktě bes štvrti. Všeckem vzděl 3 loktě méněje osmého dílu štvrti.
 V poli zadkův širokost 2 loktě a předku široký sedm štvrti.
 Rukávy dlúhe 2 loktě. Každý rukáv 3 půl širokej štvrti šířiny veršinu.
 Vykrojené z pod paže půl druhého loktě.
 Zadkův obuch v spotku široké 7 loktě méněni půl štvrtiči.
 Předku u spotku široké 6 loktě bez půl štvrtiči.
 Všecko u spotku široké 13 loktí bez štvrti.
 Na obojek a pot obujčí bere se ze spodních klínov a z vykrojení kole šije.

Fol. 13v

Text ve vyobrazení:

Zadek v poli jedne... loktě.
 Předek 3 loket méněni 3 dlúhý štvrtiči.
 Širokost rukávů 3 štvrtiči. Leží sukno ve štvoro.
 Na obojek.

27. MUŽSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – HAZUKA

Hazukou byla ještě v 15. století nazývaná dlouhá mužská sukně, jejíž přední strana byla odshora dolů rozstřižená. Patřila k praktickému svrchnímu oděvu, jehož název přešel i na novější oděvní součástky, jako je tomu i v našem případě. Základem střihu jsou čtyři kruhové výseče, které dohromady tvoří téměř tři čtvrtiny kruhu. Zadní díly jsou o něco širší než přední, takže *hazuka* je vzadu bohatě zřasená. Délka je udaná jako necelé 3 lokte, což znamená, že sahala téměř až k zemi. V kombinaci s množstvím použité látky musel celek působit skutečně imponantně. V tomto duchu jsou řešeny i značně široké, obdélné, na spodním konci uzavřené rukávy sahající až ke kolenům. Z toho důvodu musely být v přední části rozstřižené, aby bylo možné vysunout ruku. Rukáv má nízkou hlavici, která je vložena do mělce vykrojených průramků. U krku je prostřižen nehluboký výstřih zakončený nasazeným límcem, o jehož tvaru však nic bližšího nevíme. K ušití *hazuky* je použito 9 loket širokého veršínu.

27. MEN'S SLEEVED CLOAK – HAZUKA

As early as in the 15th century, *hazuka* was the name for a long men's skirt whose front panel was opened from the top to the bottom. It was a part of the practical outer dress whose name was transferred to newer garments, as it is in our case. The cut is based on four circle sectors giving altogether nearly three quarters of a circle. The back panels are a little bit wider than the front ones so the *hazuka* is richly smocked in the back. The length is mentioned as to be nearly 3 ells; that means the coat reached nearly to the ground. Taking into consideration the amount of the fabric used, the coat must have made an imposing impression. The quite broad rectangular sleeves, which are closed at their bottom ends and reach to the knees, were solved in the same sense. They had to be cut-through in its front part to allow the arm to pass through. The sleeve heads are shallow; they are attached to correspondingly shallow arc-shaped armholes. At the neck, a not deep neckline is cut. The neckline is trimmed with a stitched-on collar about the shape of which we do not know anything more. To make a *hazuka*, one needed 9 ells of wide uteršín.

Fol. 17r

Frantsúská sukně

K ní náleží lindyše 5 loktí meněji
třetího dílu štvrti.

Lindyš široký sedem štvrtí.

Život vzděly od raměni půl štvirtej
štvrti.

Vpoli půl druhého loktě.

Šortz na dyl jeden loket.

Vpoli šortze širokost dva loktě.

Kole spotku půl usma loktě.

Rukávy vzdýly pět štvirtí meněj
štvrtého dielu štvrti.

Fol. 16b

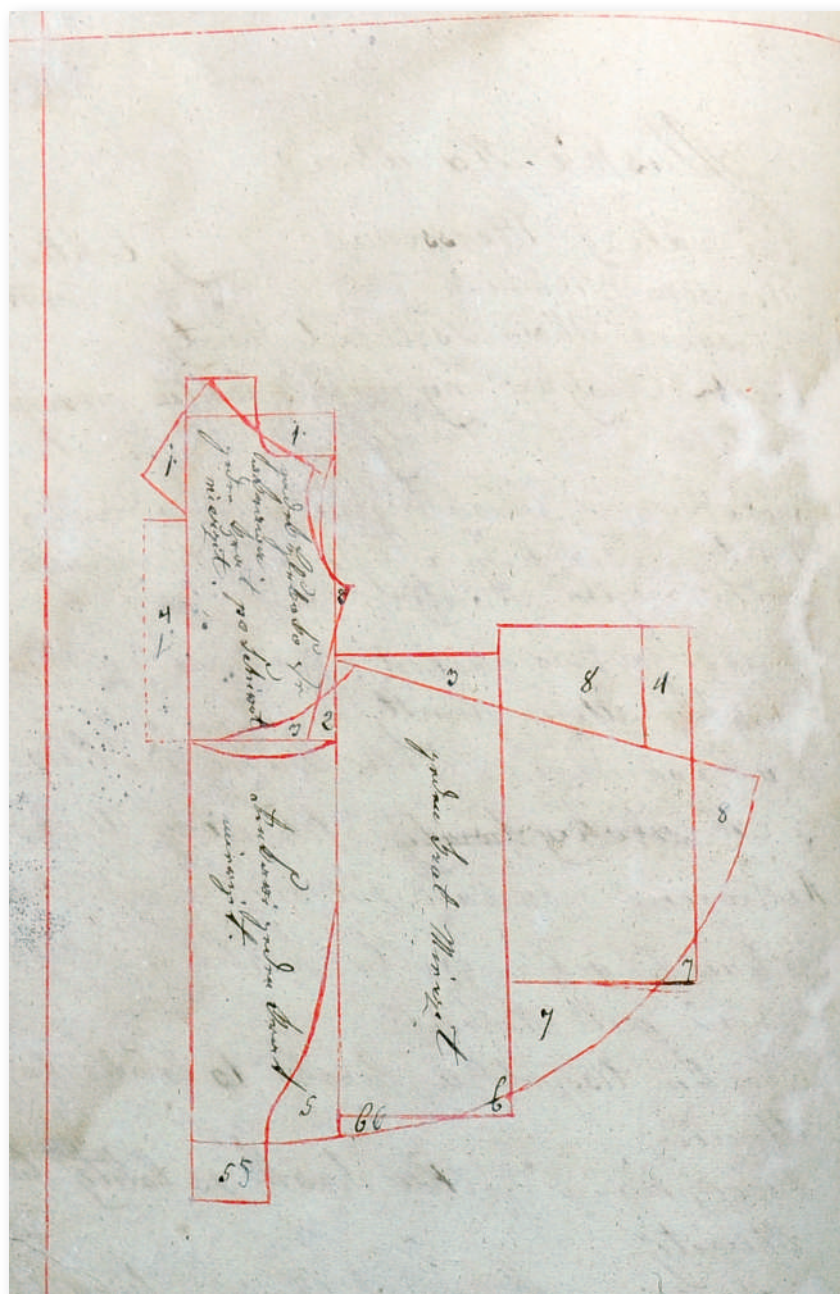
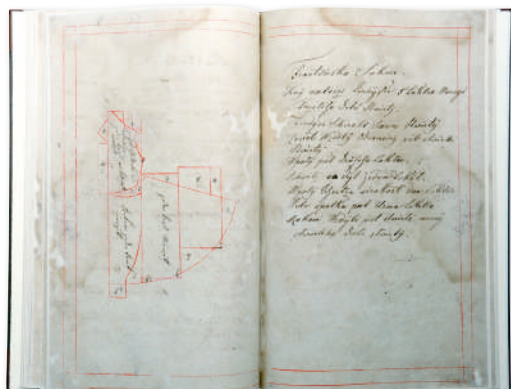
Text ve vyobrazení:

Zadek hluboko se vknava.

Jeden krát po život měřit.

Rukávy jeden krát měřit.

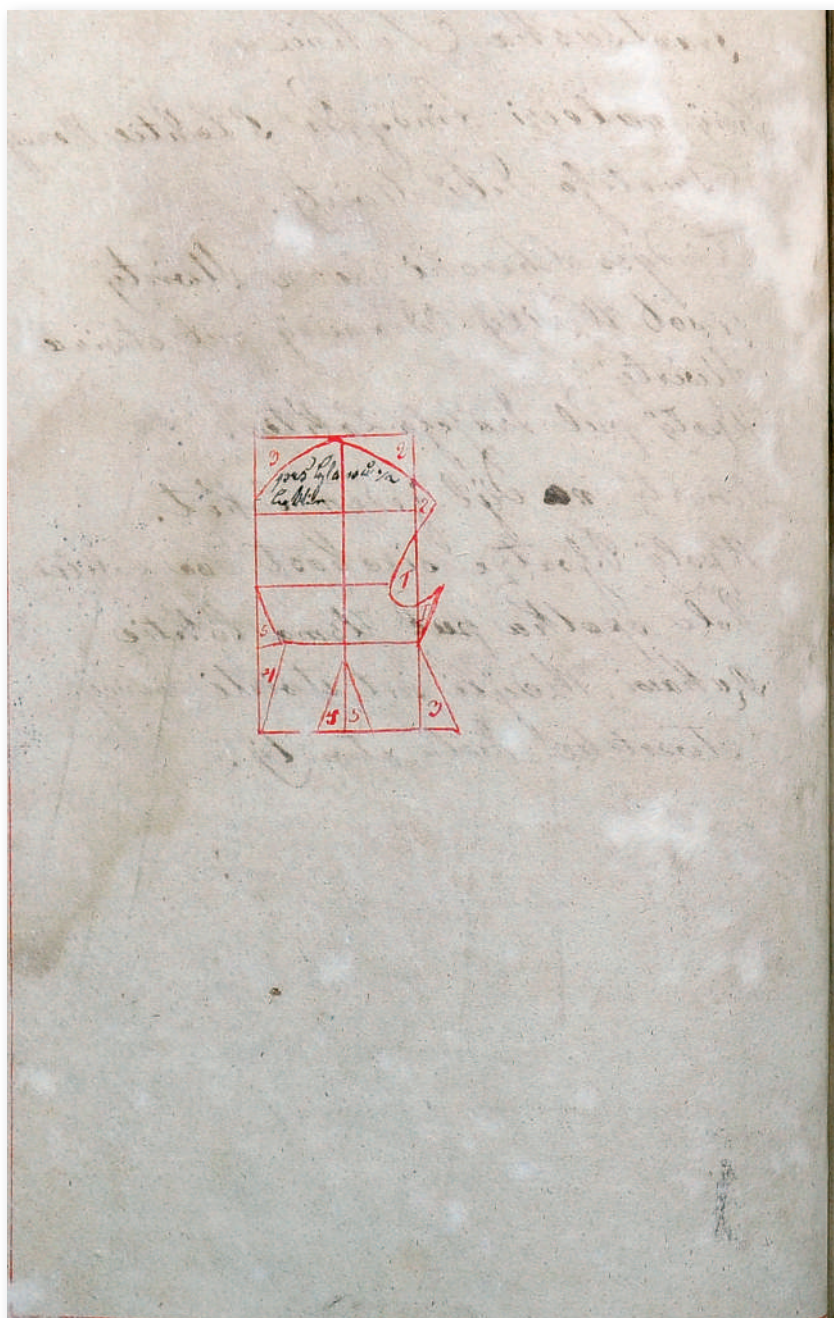
Jeden krát měřit.

28. ŽENSKÁ SUKNĚ – FRANCOUZSKÁ

Vyobrazení zachycuje ženskou sukni složenou ze živůtku a široké kolové sukně, jaké byly v 16. století dosti obvyklé. Méně časté jsou již dlouhé rukávy a plochý límec, což je zřejmě důvod, proč je sukně označena jako francouzská (kat. č. 94). Živůtek má obdélný symetrický střih se švy na bocích. Průramky jsou sice dlouhé, ale pouze mělce vykrojené, stejně jako hlavice rukávu, která je do nich vsazena. Rukáv je v rameni široký, ovšem od lokte k zápěstí se zužuje do přiléhavé manžety. Součástí okraje předních dílů je široký límec, jehož přeložením vznikne nehluboký zkosený výstřih. Živůtek svou délkou $3\frac{1}{2}$ čtvrti sahal mírně pod pas. Zde je k němu přišitá spodní kolová část – šorec, jejíž čtyři části tvořily společně téměř tři čtvrtiny kruhu. Jejich délka je 1 loket, což je v poměru k délce živůtku málo, ovšem stačilo to, aby dosahovala až ke kotníkům. Obvod spodního okraje je $7\frac{1}{2}$ lokte, takže sukně vytvářela dosti širokou splývavou siluetu. Sukně je ušitá z 5 loket vlněného lindyše.

28. WOMEN'S SKIRT – A FRENCH ONE

The depiction captures a women's skirt consisting of a bodice and a broad circular skirt which were quite usual in the 16th century. However, long sleeves and a flat collar occurred less often – this is probably the reason for designating the skirt as a French one (Cat. No. 94). The bodice has a rectangular symmetrical cut with seams on the hips. Armholes and attached sleeve heads are quite long but shallow. The sleeve is broad at the shoulder but it narrows from the elbow to the wrist into a tight-fitting cuff. The edges of the fronts include a wide collar which can be bent to give a not deep chamfered neckline. With its length of $3\frac{1}{2}$ quarters, the bodice reached deeply below the waist. Here a densely pleated šorec was attached whose four panels formed altogether almost three quarters of the circle. The šorec is mentioned to have a length of 1 ell, which is not much in relation to the bodice length but yet the šorec was long enough to reach to the ankles. The lower circumference is $7\frac{1}{2}$ ells which is sufficient for the skirt to form a flowing-down pleated silhouette. The skirt is made of 5 ells of woollen *lindish*.

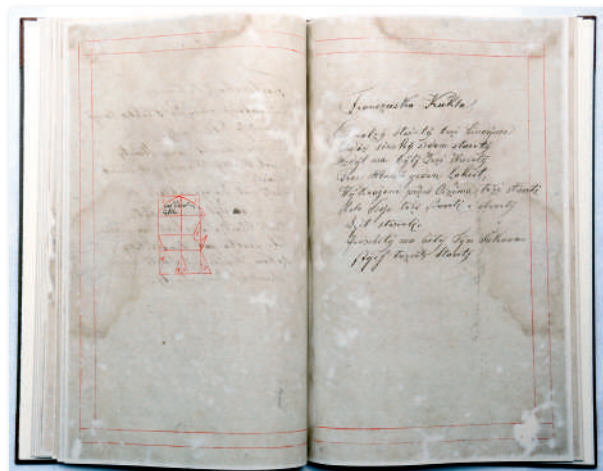
Fol. 18r

Francúská kukla

K ní nál[e]ží štvrti tři lindyše.
Lindyš široký sedem štvrti.
Přes hlavu jeden lokět.
Vykrojení před očima tři štvrti.
Kole šije tři štvrti a štvrtý
díl štvrti.
Podšitý má býti tím suknem
s tých třech štvrti.

Fol. 17v

Text ve vyobrazení:
Přs hlavu ½ loktě.

29. FRANCOUZSKÁ KUKLA

Krátká kukla přiléhavě kryjící hlavu a krk je oproti obdobným mnišským kápím mnohem kratší a zřejmě i elegantnější. Střih je konstruován podél bočního profilu hlavy, kudy prochází středový šev. Pouze na krku je přidáno několik klínek pro rozšíření obvodu a snazší nasazování kukly na hlavu.

29. FRENCH HOOD

The French hood that fits tightly to the head and neck is much shorter and probably smarter as compared with similar monk's hoods. The cut is constructed along the side profile of the head with a middle seam. Only on the neck part, some gussets are added to extend the circumference and to make putting the hoods on the head easier.

Fol. 19r

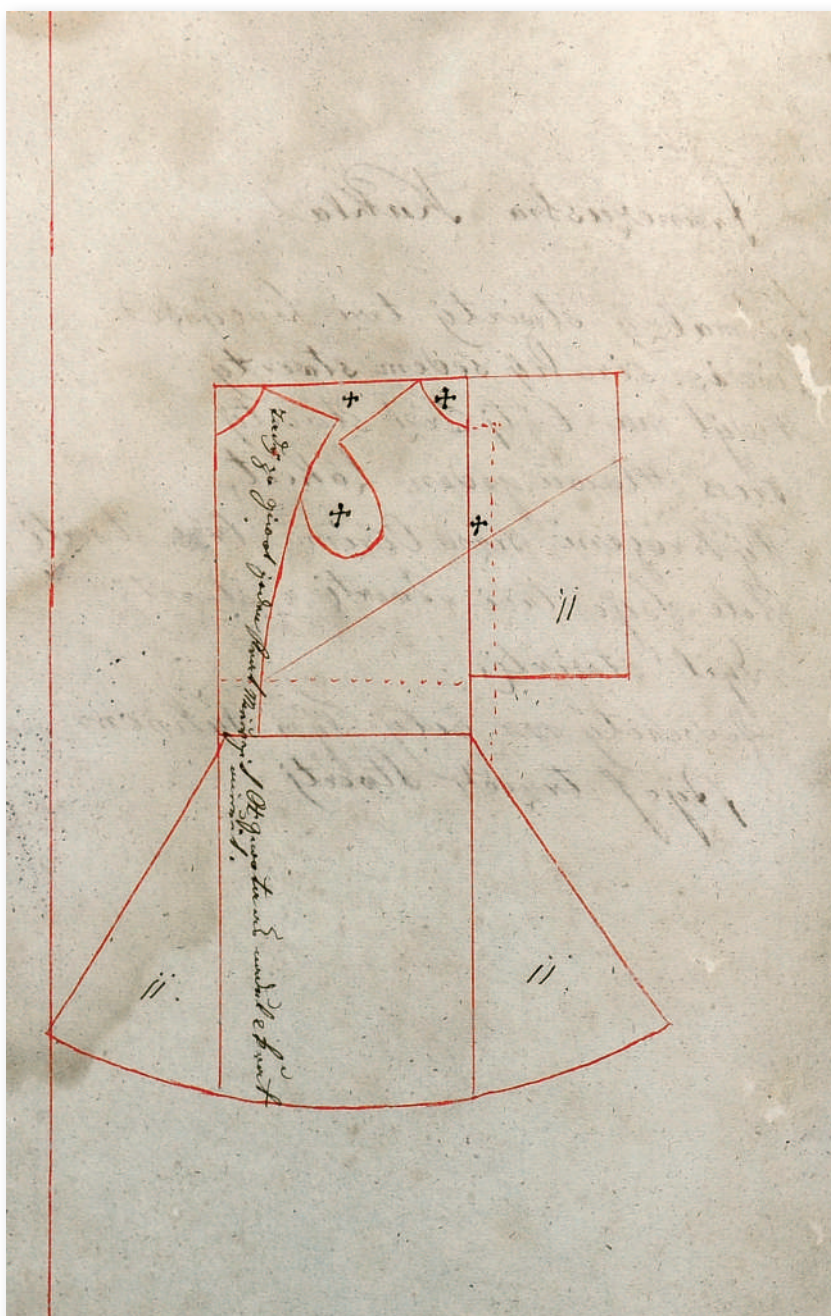
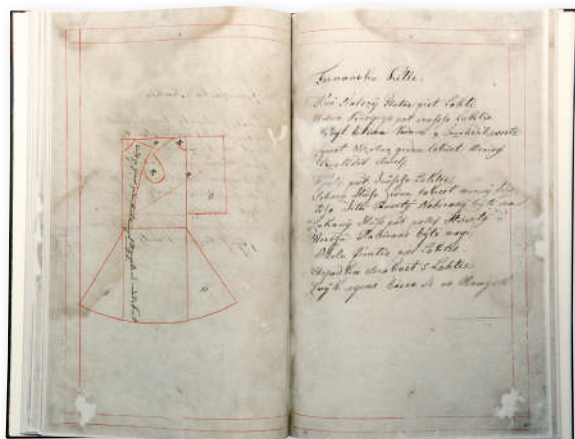
Formanská kitle

K ní naleží plátna pět lokti.
Plátna široký je půl druhého loktě.
Vzděl býti má sedem a třetí díl šverti.
Život vzdluž jeden loket meněj
třetí díl šverti.
Vpoli půl druhého loktě.
Šorz dlůho jeden loket meněj tře-
tího dílu šverti. Nabíraný býti má.
Rukávy dlůhe půl pátej šverti u
verchu. Nabírané býti mají.
Okolo pětě půl loktě.
U spodku širokost 5 loktě.
Z vykrojení běre se na oboujek.

Fol. 18v

Text ve vyobrazení:

Tady za život jeden krát měřit.
Ot života aš nadůl 2 krát měřit.

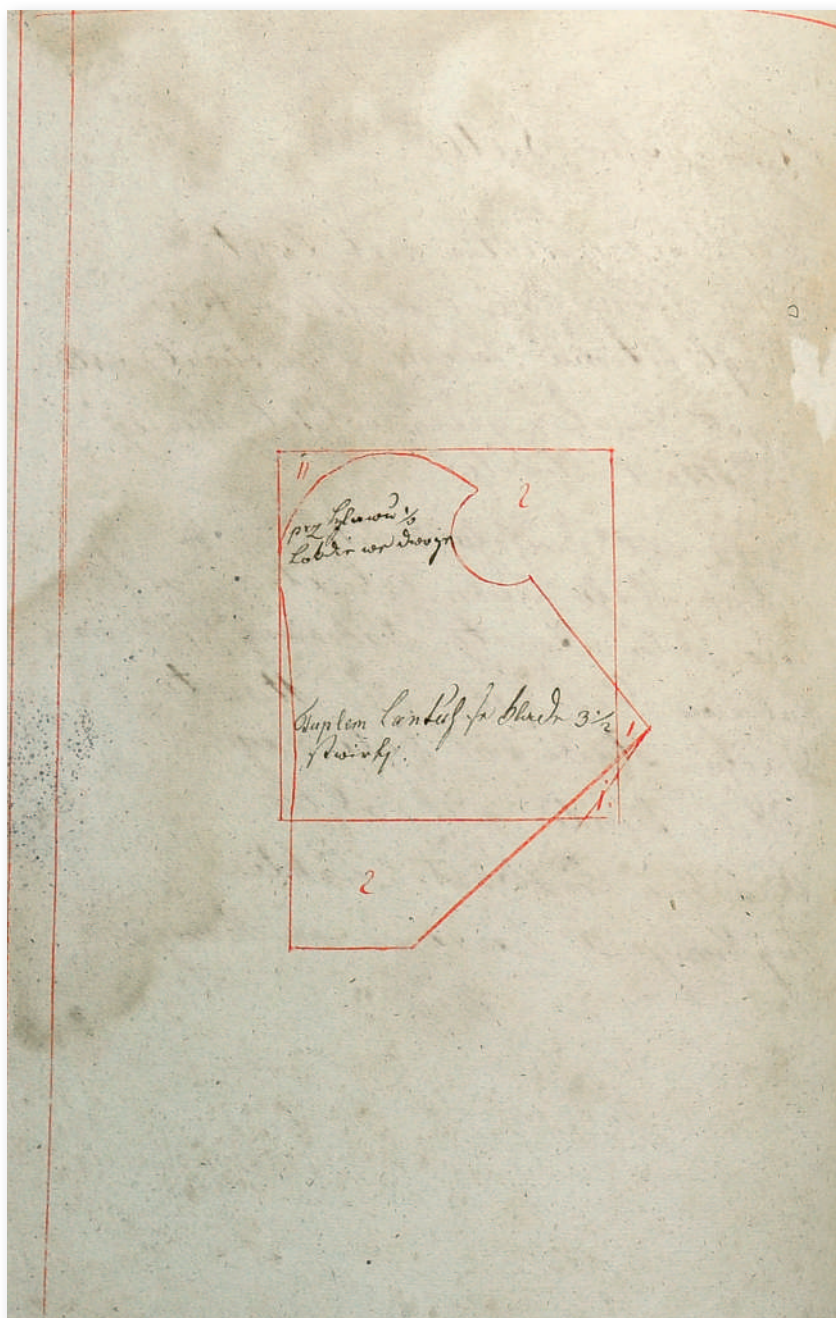

30. FORMANSKÁ SUKNĚ – KYTLE

Kabáty povozníků a stejně tak i jezdců a vojáků (kat. č. 14, 24, 103) byly určené pro užití při aktivním pohybu. Z toho důvodu se v jejich střihu dlouho udržovala členění na rozšířenou spodní a přiléhavou horní část, která byla v průběhu 16. století dále tvarována, což je patrné již v tomto střihu. Přední část má výrazně posunutý boční šev, jehož oblouk zabíhá téměř až do poloviny zad. Ta se od ramen ke středu obloukově zužují, čímž dochází k vypasování trupové části oděvu. Oblé průramky jsou prostříženy dosti hluboko do předního dílu. Podlouhlý rukáv má oproti tomu pouze rovnou nabíranou hlavici. Spodní část si zachovala tradiční členění složené z obdelných dílů, rozšířených vloženými klíny na okrajích přednic a ve středu zad. Nehluboký oblý výstřih je vykrojen vpředu a stejně tak i vzadu a zakončen nasazeným límcem. *Kytile* je ušitá z 5 loket plátna.

30. WAGGONER'S SKIRT – SMOCK-FROCK [KITLE]

Waggoner's coats as well as those of riders and soldiers (Cat. No. 14, 24, 103) were intended to be used for their activities. Therefore, their cut maintained long the division into a flared bottom and a close-fitting upper part. The latter one changed its shape during the 16th century, which is obvious even in this pattern. The front panel's side seam is distinctly shifted and its arc reaches nearly the middle of the back panel. The back panel narrows from the shoulders to the middle, fitting the garments at the waist. The round armholes are cut deeply into the front panel. On the contrary, the long rectangular sleeve has just a straight gathered head. The bottom part consists traditionally of rectangular pieces extended by inserted gussets at the edges of the fronts and in the middle of the back panel. The not deep round neckline is arc-shaped in the front and at the back and trimmed with a stitched-on collar. The smock is made of 5 ells of linen.

Fol. 14r

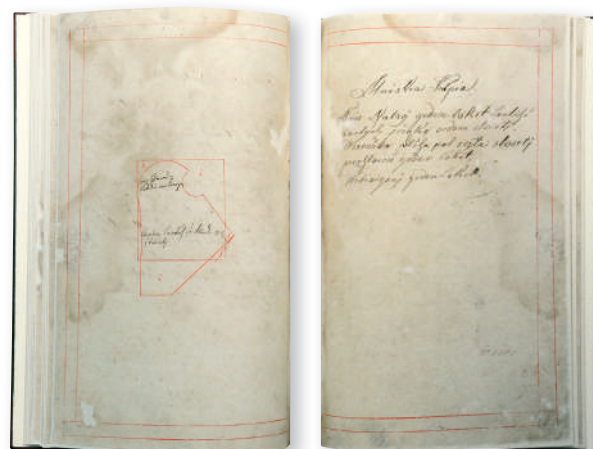
Mniská kápia

K něj nál[e]ží jeden loket lantuchů.
Lantuch široký sedem štvrtí.
Včeka dlhá půl šesta štvrtí.
Přez hlavu jeden loket.
Vykrojení jeden loket.

Fol. 19v

Text ve vyobrazení:

Přz hlavu 1/3 loktě ve dvoje.
Tuplen lantuch se klade 3 1/2 štvrtí.

31. MNIŠSKÁ KÁPĚ

Ve srovnání s kápěmi, které jsou součástí řeholních hábitů (kat. č. 87, 88, 104, 118), vykazuje střih jisté odlišnosti. Předně je kratší, bez typického límce kryjícího ramena, také její silueta je mnohem volnější, než mnišské kápě obvykle bývají. Hledí je oproti tomu dosti úzké, takže odkrývalo pouze oči, nikoli však ústa. Celek tak budí dojem, jako by se spíše jednalo o běžnou mužskou cestovní kápi (kat. č. 177), což by naznačoval i název z první strany knihy – *muská kápě*. K jejímu ušití je třeba 1 loket lněného plátna.

31. MONK'S COWL

As compared to the cowls that are a part of religious habits (Cat. No. 87, 88, 104, 118)), the cut shows certain differences. First, it is shorter, without the typical collar covering the shoulders, and also its silhouette is much looser than that of usual monk's cowls. On the contrary, the hole for eyes is narrower and it perhaps does not unveil the mouth. The cowl seems to be rather a common men's travelling cape (Cat. No. 177) as indicated by the name mentioned on the first page of the book – *Muská kápě* [Men's cape]. To make the cowl, one needs 1 ell of regional cloth.

Fol. 15r

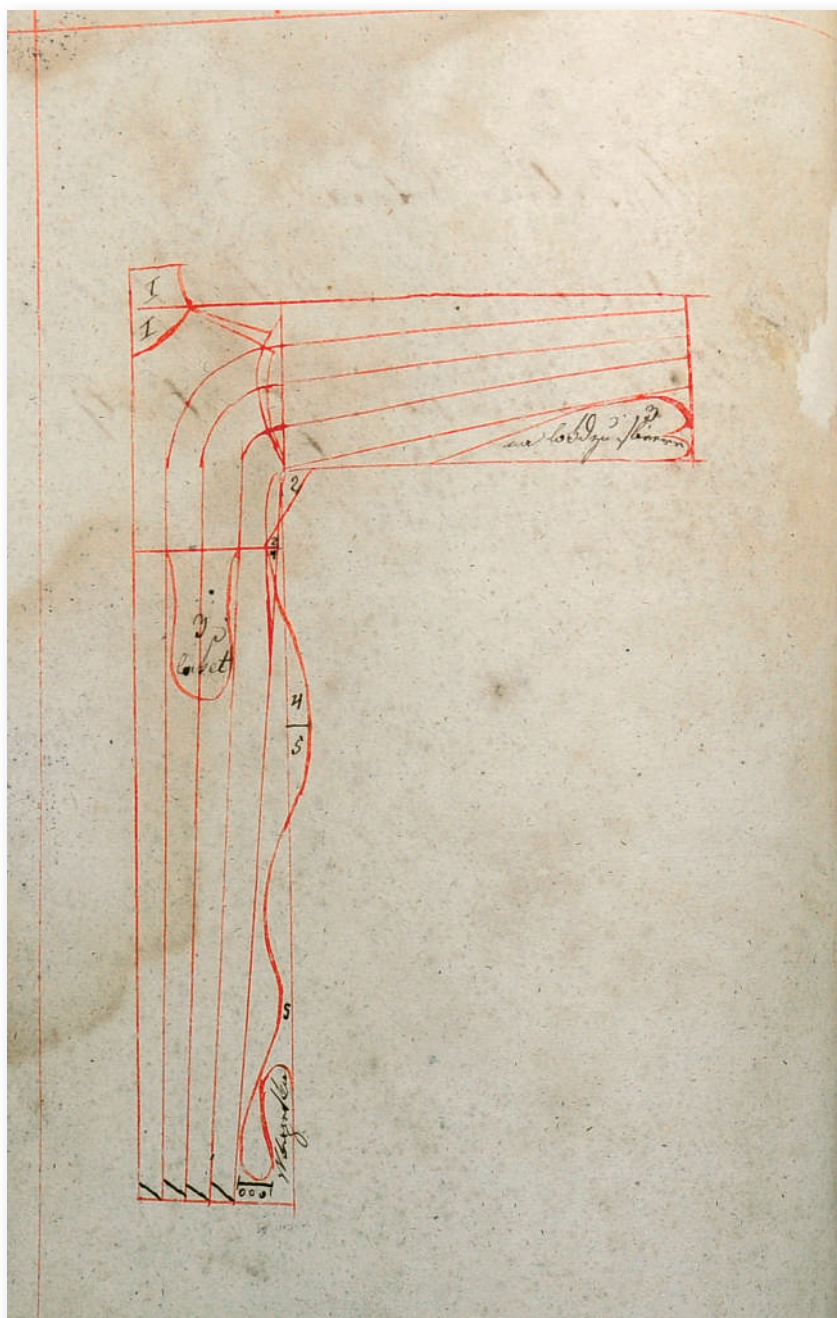
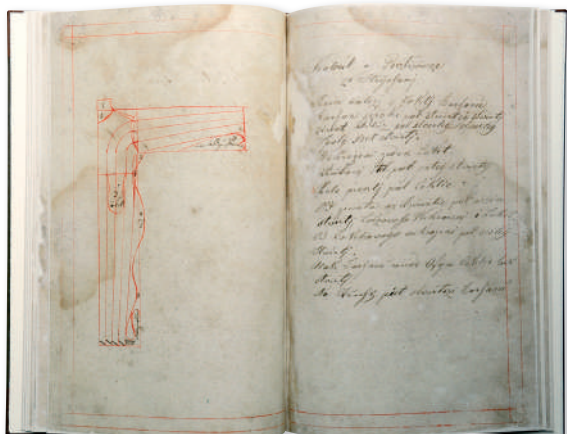
Kabát a poctivice ze štrychami

K nim náleží 9 loktí barchanu.
 Barchan široký půl štvirtej štvirti.
 Život vduž půl štvirtej štvirti.
 Vykrojení jeden loket.
 Rukávy sděl půl pátej štvirti.
 Kole pěnty půl loktě.
 Od života až k pětě půl osim štvirti; Ločového vykrojení 1 loket.
 Od loktového vykrojení půl šestej štvirti.
 A tak barchanu vejde osim loktě bes štvirti.
 Na střechy pět štvirtčí barchanů.

Fol. 14v

Text ve vyobrazení:

Na lokdzu slinere
 Škarpetka
 Loket

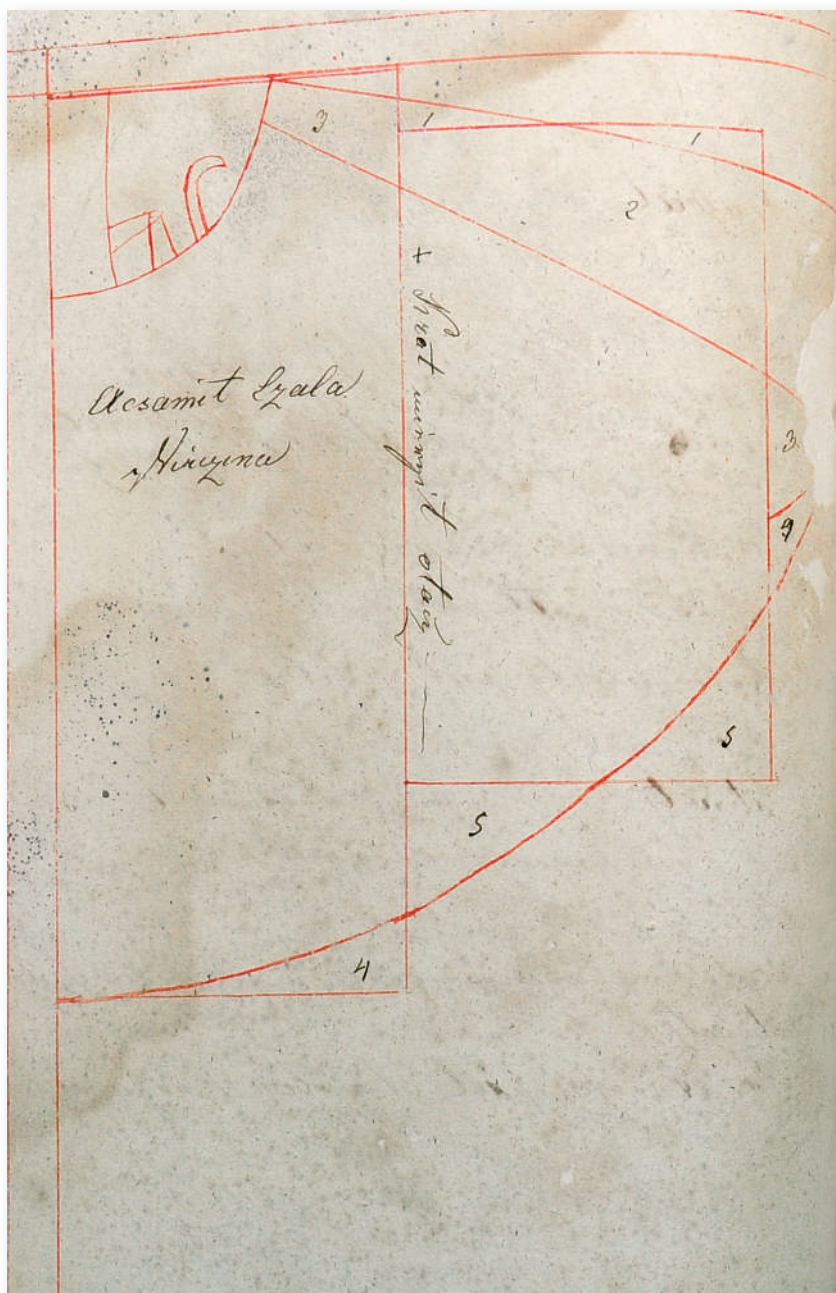

32. KABÁTEK A DLOUHÉ KALHOTY – POCTIVICE

Vyobrazený stříh zachycuje typický komplet mužského svrchního oblečení (kat. č. 61, 106), který se skládá z krátkého kabátku a přiléhavých kalhot. Přední i zadní část kabátku je uzavřená a ve shodě s dobovou módou osově symetrická. Hlavice dlouhých přiléhavých rukávů jsou vsazeny do mělce prostřížených průramků. Kabátek je dlouhý necelý loket a končí přibližně v pase, kde na něj bezprostředně navazují kalhoty. Jejich stříh vychází z pozdně středověkého konceptu těsných osově symetrických kalhot se švem probíhajícím po zadní straně lýtky a stehna. Průnik švů na hýždích měl nejprve podobu vidlice a od poloviny 16. století tři rovnoběžných švů. Nohavice kalhot doplňují podrážky *škarpetky* a tvarované *krytí*, jehož jeden cíp byl přišitý v rozkroku a ostatní dva přivázané po stranách krokového švu. K ušití bylo třeba 5 loket barchanu.

32. JACKET AND LONG TROUSERS – POCTIVICE

The depicted pattern shows a typical set of male outer dress (Cat. No. 61, 106) consisting of a short jacket and tight-fitting trousers. The front and the back panel of the jacket are closed and more or less symmetrical, which corresponds to the period fashion. The heads of long tight-fitting sleeves are attached to shallow armholes. The jacket is less than 1 ell long and it ends approximately at the waist. The cut of the trousers is based on the late-medieval design of tight-fitting symmetrical trousers with a seam running on the back side of the calf and thigh. On the hips, the crossing seams formed a fork first; since the mid-16th century, three seams ran in parallel. The trouser legs are completed with soles called *škarpetky* and a shaped cover whose one tail is sewn to the crotch and the other two are fastened on the side of the crotch seam. To make the set, one needed 5 ells of barchant.

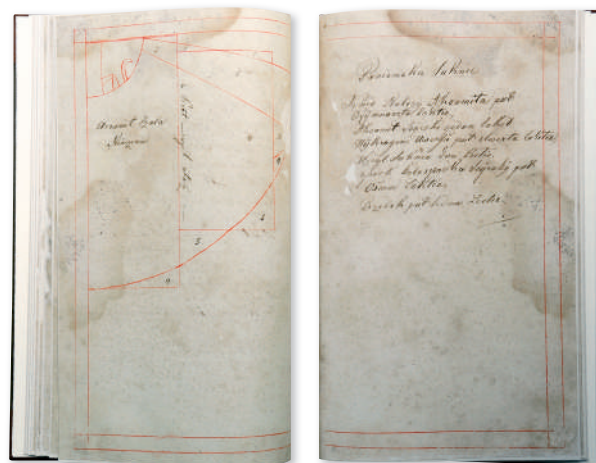
Fol. 20r

Panenská sukně

K ní náleží aksamita půl osmnácti loktů.
 Aksamit široký jeden loket.
 Vykrojení u verchu půl štvrtá loktů.
 Vzděl sukně dva loktů.
 Zadek kolospodku široký půl osma loktů.
 Předek půl sedma loktů.

Fol. 15v

Text ve vyobrazení:
 Aksamit calá šířina.
 X krát měřit, otoč.

33. DÍVČÍ SUKNĚ S ŽIVŮTKEM

Přestože to popis výslovně nezmiňuje, zachycuje střih nejen sukně, ale i živůtek, zakreslený v levém horním rohu. Základem je 2 lokte dlouhá kolová sukně, sahající až na zem, jejíž čtyři díly vytvářejí téměř tři čtvrtiny kruhu s obvodem 6 ½ lokte. Obvod středového vykrojení je 3 ¼ lokte, sukně tedy musela být na horním okraji hustě zřasena. Živůtek je jen asi ½ lokte dlouhý a zakrýval pouze poprsí. Přední díl má boční šev předsazený dozadu, takže záda jsou zúžená a na boku obloukově vykrojená. Přednice je rovná, zakončená ostrým hrotem, přecházejícím do hranatého výstřihu. Podobný motiv širokého hrotu se opakuje mezi zadními ramínky. Přední okraje živůtku k sobě nejspíš nedoléhaly, a byly tudíž šněrované. Sukně byla ušita z 18 loket aksamitu, jednalo se tedy o drahou a reprezentativní oděvní součástku, dost možná oděv pro nevěstu. Není bez zajímavosti, že obdobný typ sukně se živůtkem se na Těšínsku zachoval v užívání až do počátku 20. století.

33. GIRL'S SKIRT WITH A BODICE

Although not mentioned explicitly in the description, the pattern captures not only a skirt but also a bodice that is drawn in the left upper corner. The 2-ell-long circular skirt reaching to the ground includes four panels that form almost three quarters of the circle with a circumference of 6 ½ ell. The circumference of the central round cut-out is 3 ¼ ells so the skirt must have been richly gathered at its upper hem. The bodice was approximately ½ ell long so it covered just the breast. The side seam of its front panel is shifted to the back; that means that the back panel is narrower and arc-shaped on the side. The front is straight with a sharp top that passes into a square neckline. A similar motif of a sharp top is repeated between the back straps. The front edges of the bodice probably did not touch each other and they were laced up. The skirt was made of 18 ells of velveteen that means it was an expensive and representative garment maybe intended for the bride. Interesting is that this type of skirt with a bodice survived in the Těšínsko region until the early-20th century.

Fol. 21r

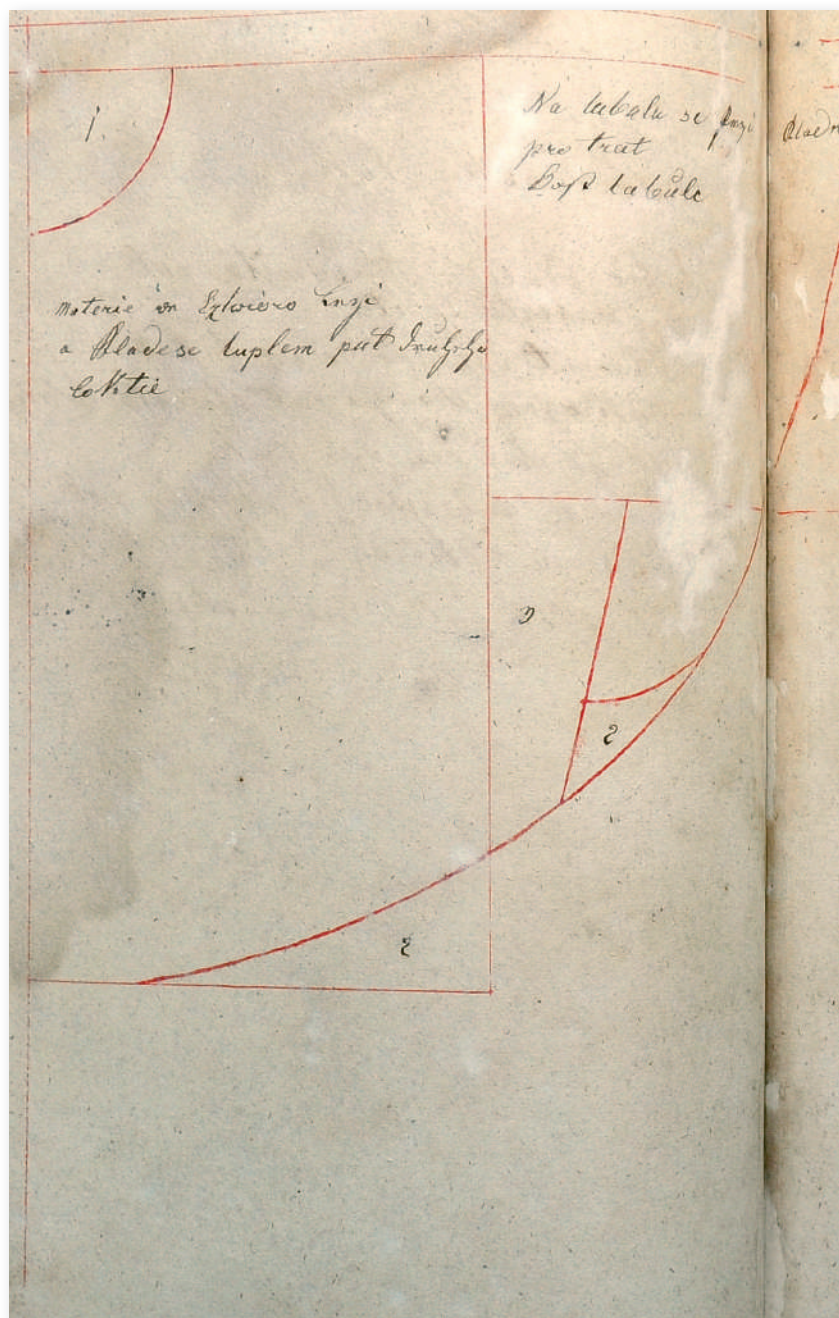
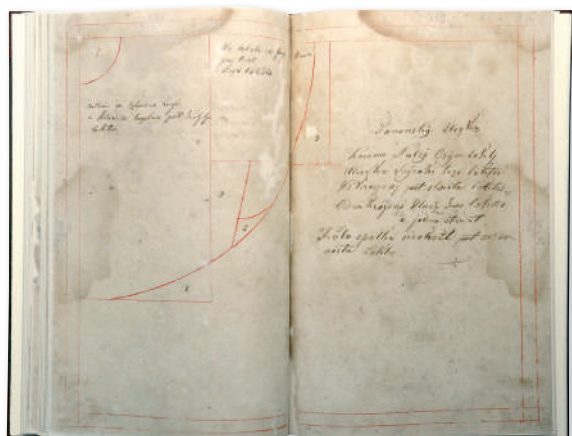
Panenský plášč

K němu náleží osim loktí.
 Veršín široký tři loktě.
 Vykrojení půl štvirta loktě.
 Od vykrojení v[zd]luž dva loktě
 a jedna štvirt.
 Kolo spotku širokost půl osim-
 nasta loktě.

Fol. 20v

Text ve vyobrazení:

Na tabulu se příklade pro tratkost tabule.
 Materyje ve čtvoro leží a klade se tuplem půl
 druhého loktě.

34. DÍVČÍ PLÁŠŤ

Na vyobrazení je zachycen rozměrný kruhový plášť, jehož čtyři díly dávají dohromady kruh o poloměru 2 ¾ lokte a obvodu 17 ½ lokte. Plášť je dlouhý 2 ¼ lokte, takže spodní okraj sahal téměř ke kotníkům. Středové vykrojení má obvod 3 ½ lokte, muselo být tedy hustě naskládáno, aby plášť dobře přiléhal kolem krku. K ušití bylo použito 8 loket veršínu širokého 3 lokte, což znamená, že jednotlivé díly bylo možné stříhat vcelku, hotový plášť tak vypadal vskutku imponantně. Je dosti pravděpodobné, že společně s dívčí sukni z předchozího vyobrazení patřil plášť k oděvu nevěsty, které se v oblastech severní a západní Moravy vdávaly v pláštích ještě v polovině 19. století.

34. GIRL'S MANTLE

The picture shows a large circular mantle whose four panels give a circle with a radius of 2 ¾ ells and circumference of 17 ½ ells. The mantle length is mentioned as 2 ¼ ells, that means, the mantle reached nearly to the ankles. The central circular cut-out has a circumference of 3 ½ ells so it must have been arranged in plentiful folds so that the coat fit tightly to the neck. For the production of the mantle, they consumed 8 ells of cloth veršín 3 ells wide; that means the panels could be cut as a whole and the finished mantle must have made an imposing impression. It is quite probable that alongside the girl's skirt from the previous picture, this mantle might have formed bride's attire. The brides got married in mantles in the German-speaking regions of northern and western Moravia as late as in the mid-19th century.

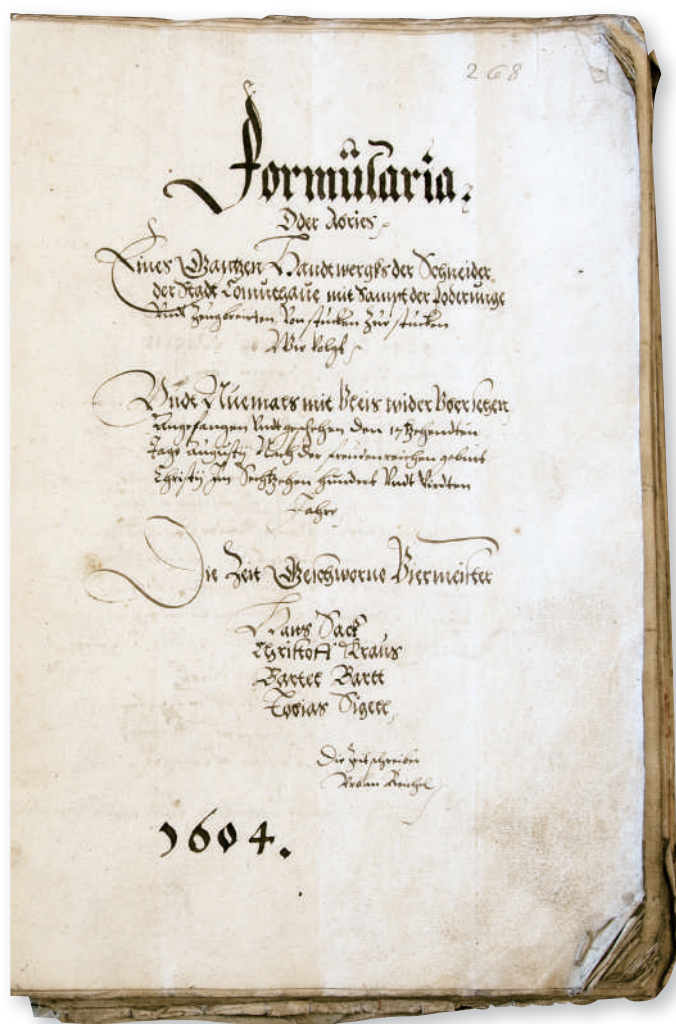
*Knihá stříhů cechu krejčích
z Chomutova -*

1604

**A Book of Patterns by the Guild
of Tailors from Chomutov -**

1604

Formularia/

oder Abries./ Eines ganzen Handwerks der Schneider/ der Stadt Comutahaue mit samt der Voderunge/ und Zeugbreiten von Stückchen zum Stückchen/ wie folgt.

Undt nue[n]mals mit Vleis wider übersehen/ angefangen und geschehen den 17 tzehenden/ Tage Austustü nach der freudereichen Geburt/ Christy in sechtzehen Hundert undt virdten/ Jahre.

Die Zeit geschworne Viermeister:

Hans Sack
Christof Kraus
Bartel Bartt
Tobias Sigell

Die Zeit Schreiber

Urban Keichel.

1604

35. KNIHA STŘIHŮ CECHU KREJČÍCH Z CHOMUTOVA – 1604

Kniha je pod názvem *Vzorník krejčovských střihů*, 1604 uložena ve Státním oblastním archivu v Chomutově se sídlem v Kadani, ve fondu Cech krejčích Chomutov, inv. č. 3. Rukopis se zachoval v kompletní podobě, a to včetně pergamenových desek a papírového bloku o rozměrech 21,5 x 33 cm. Nechybí ani úvodní strana s datací, jmény cechovních starších a písaře knihy Urbana Keichla. Popis střihu a jeho nákras je na rozdíl od ostatních knih umístěn vždy na jednom foliu, takže je sice není možné prohlížet současně, ale při uvolnění vazby by informace o střihu neztratila nic ze své úplnosti. Rukopis je psán němčinou, v textu je použita novogotická kurzíva, v nadpisech novogotická polokurzíva, písmo je dobře čitelné. Střihy jsou rýsované červeným inkoustem za pomoci pravítka a kružidla. Textový doprovod obsahuje základní rozměry oděvu a spotřebu materiálů při jeho různých šířkách. Struktura knihy odpovídá jiným cechovním knihám střihů, ovšem množství typů oděvů a jejich četnost je počtem 33 kusů zcela neobvyklé. Zachycené střihy pocházejí z druhé poloviny 16. a prvních desetiletí 17. století. Zastoupeny jsou všechny základní typy oděvů, pokrývky a přístřešek pro koně, stan a vozová plachta. Měrnou jednotkou je pražský loket (59,14 cm), členěný na čtvrti a jejich poloviny.

35. A BOOK OF PATTERNS BY THE GUILD OF TAILORS FROM CHOMUTOV – 1604

The book titled *Vzorník krejčovských střihů* [A Sample Book of Tailor's Patterns], 1604, is stored at the State Regional Archives in Chomutov with seat in Kadaň, in the fund The Chomutov Guild of Tailors, Inv. No. 3. The manuscript has survived in its complete form, including the paper cover and a paper sketchpad with dimensions 21,5 x 33 cm. Not missing is even the introductory page with the date as well as the names of guild elder masters and scribe Urban Keichl. Unlike the other books, the description of the pattern as well as its sketch are placed always on one folio; it is not possible to look at both of them at the same time, however, if a page had come loosen, the information about the pattern would have remained complete. The manuscript is written in German, whereby Neo-Gothic italic is used to write the text, while Neo-Gothic semi-italic is used for the titles; the script is well legible. The patterns are drawn in red ink by a ruler and a pair of compasses. The accompanying text includes basic dimensions of the clothing, and material consumption for different widths thereof. The book structure corresponds to other guild books of patterns, but the quantity of garments and their frequency are not very usual. The captured patterns come from the second half of the 16th century and first decades of the 17th century. Depicted are all basic types of clothing, blankets and a horse stable, a tent and a coach curtain. Prague ell (59,14 cm) divided into quarters and their halves, constitutes the measuring unit.

2.
Ordentliche Stückweis Nacheinander/ undt zum Ersten.

Der gantze Ordinadt, die vier Stück: das/ Messgewandt,
Zweustdinst Röcke, und eine/ Korkappe.

Ein Zeug der achthalbes Virlt breit ist	18 El[le]n,
ein Zeug virdthalb Virlt breit ist	38 El[le]n,
ein Zeug drei Virlt breit ist	44 halb El[le]n,
ein Zeug vier Virlt breit ist	33 El[le]n,
ein Zeug der drithalb Virlt breit ist	53 El[le]n 1 Virlt,
ein Zeug der fünffthalb Virlt breit ist	30 El[le]n 1 Virlt,
Item Leinwadt zum Furter	19 El[le]n.

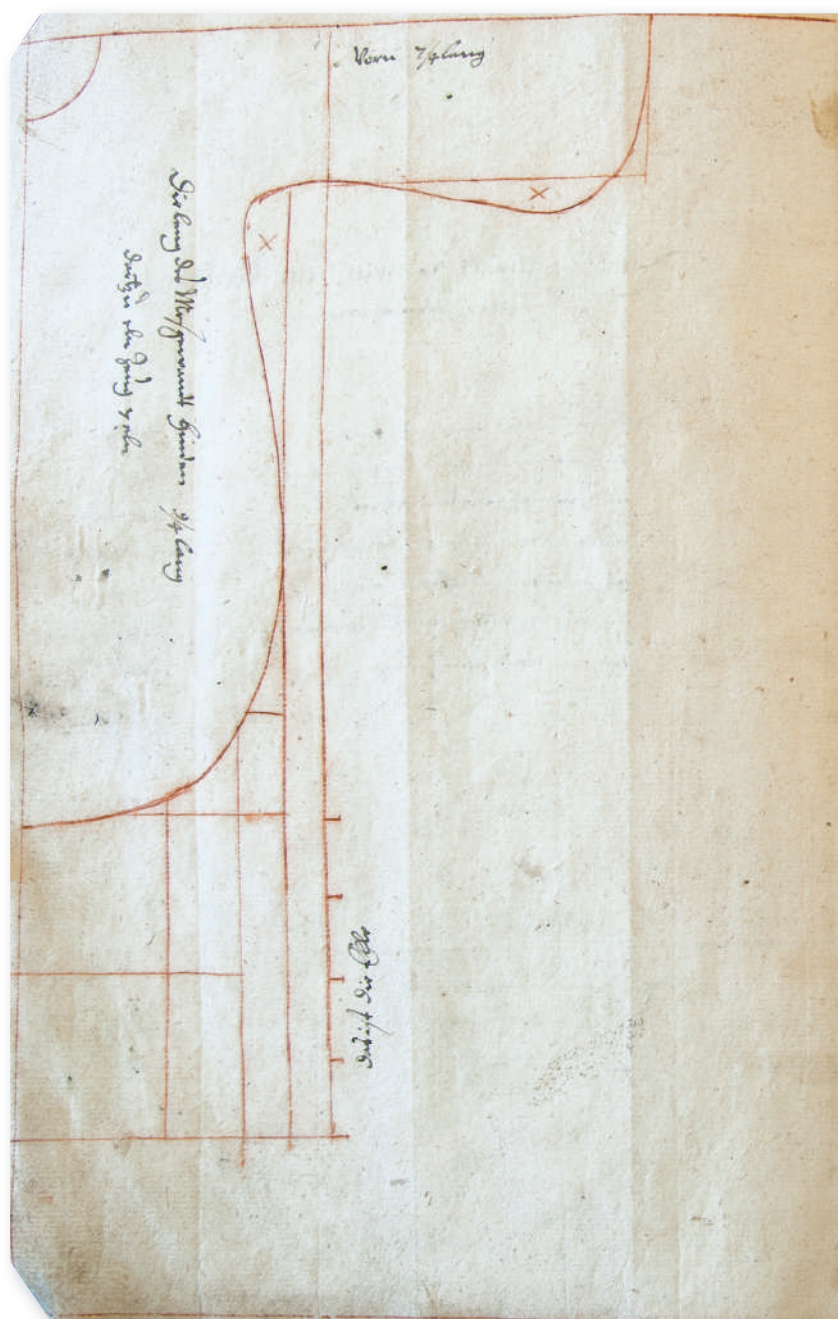
.....

Ein Zeug achthalbes Virlt breit ist	18 El[le]n,
ein Zeug der virdthalbes Virlt breit ist	38 El[le]n,
ein Zeug der Vier Virlt breit ist	33 El[le]n,
item Furter Leinwadt	19 El[le]n.

.....

Text ve vyobrazení:

Die Lang das Messgewandt Hinden $\frac{3}{4}$ lang.
Datzu El[le]n [breit] Zeug 7 El[le]n.
Das ist die Ellen.

36. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE

Střih mešního roucha představuje kasuli, která vykazuje celou řadu přechodných znaků mezi gotickými a barokními typy. Nechybí široký rukáv sahající pod loket a také přední a zadní část má stejný tvar i délku. Naopak obloukové vykrojení na pažích, základ tzv. *basičky*, je typické pro pozdější barokní typ kasule, stejně jako výrazné zaoblení spodního okraje přední části. Materiál ornátu není blíže určen, pouze látka podšívky je lněné plátno. Součástí střihu je několik blíže neurčených pruhů a čtverců, což mohou být další oltářní paramenta, šité obvykle ze stejného materiálu jako kasule. Delší pruh je nejspíš štóla, kratší manipul, čtverce a obdélníky pak mohou být materiálem pro ušití bursy.

36. MASS VESTMENT – CHASUBLE

The pattern of this liturgical vestment shows a chasuble that features plenty of transient signs of both Gothic and Baroque types. A broad sleeve reaching below the elbows is not missing; the front and the back panel have the same shape and length. On the contrary, the arc-shaped taking-in under the arms, which is the basis of so-called *basička*, as well as the noticeable rounding of the front bottom hem are typical for later Baroque types of chasuble. The vestment material is not specified, only the lining is made of flax linen. The cut includes some not specified stripes and squares which can be an example of other altar paraments usually made of the same material as the chasuble was. The longer stripe is probably a stole, the shorter one is a manipule; the squares and rectangles can constitute material for making a burse.

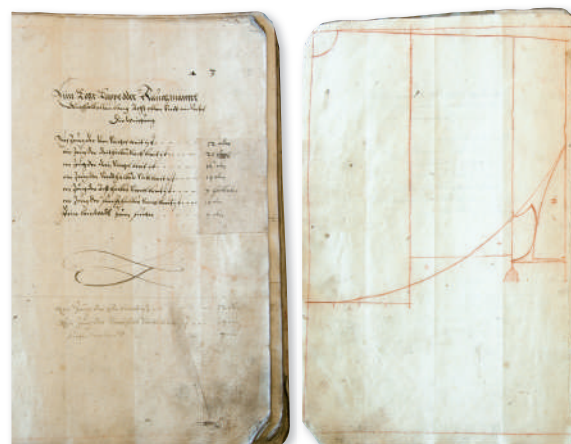

3.
Eine Kohr Kappe oder Rauchmantel,/ dritthalb Ellen lang, acht Ellen undt ein Viertel/ die Weitung.

Ein Zeug der vier Virl breit ist	12 El[le]n,
ein Zeug der drithalbes Virl breit ist	20 El[le]n,
ein Zeug der drei Virl breit ist	16 El[le]n,
ein Zeug der virdthalb Virl breit ist	14 El[le]n,
ein Zeug der achthalbes Virl breit ist	7 halb El[le]n,
ein Zeug der fünffthalbes Virl breit ist	10 El[le]n,
item Leinwadt zum Furter	7 El[le]n.

.....

Ein Zeug der El[le]n breit ist	12 El[le]n,
ein Zeug der viertlhalb Viertl breit ist	14 El[le]n,
Furter Leinwadt	7 El[le]n.

37. LITURGICKÝ PLÁŠŤ – PLUVIÁL

Liturgický plášť býval užíván při obřadech mimo chrámový prostor a vlastní mši. Z toho důvodu se s ním setkáváme v odění kněze při různých venkovních procesích, ale také pohřbech, uzavírání sňatků a křtech, které se konaly mimo mši. Byl i oděvem chórovým, v němž se slavily odpolední a večerní nešpory. Střih pláště má podobu rozměrného půlkruhu, pruhy materiálu jsou kladeny kolmo na jeho boční hranu. Délka pláště je 2 ½ lokte, takže zadní část spadá v bohatých záhybech téměř až na zem, přední okraje oproti tomu splývají přes ramena hladce dolů. Na původní funkci ochrany před deštěm odkazuje nevelký štít na zádech, který má podobu složené kapuce se štrápcem na dolním cípu. Materiál je určen pouze obecně jako sukno, podšívka je z lněného plátna.

37. LITURGICAL CLOAK – COPE

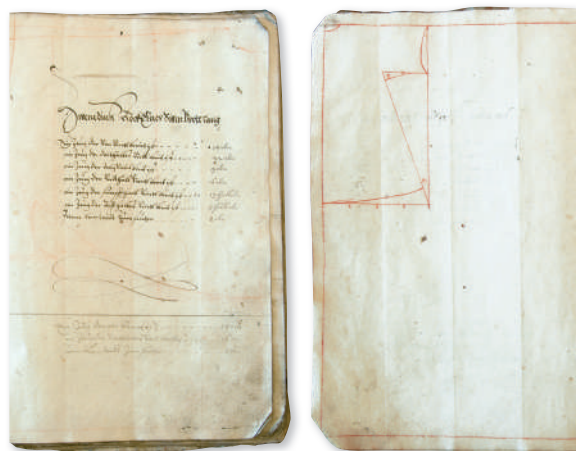
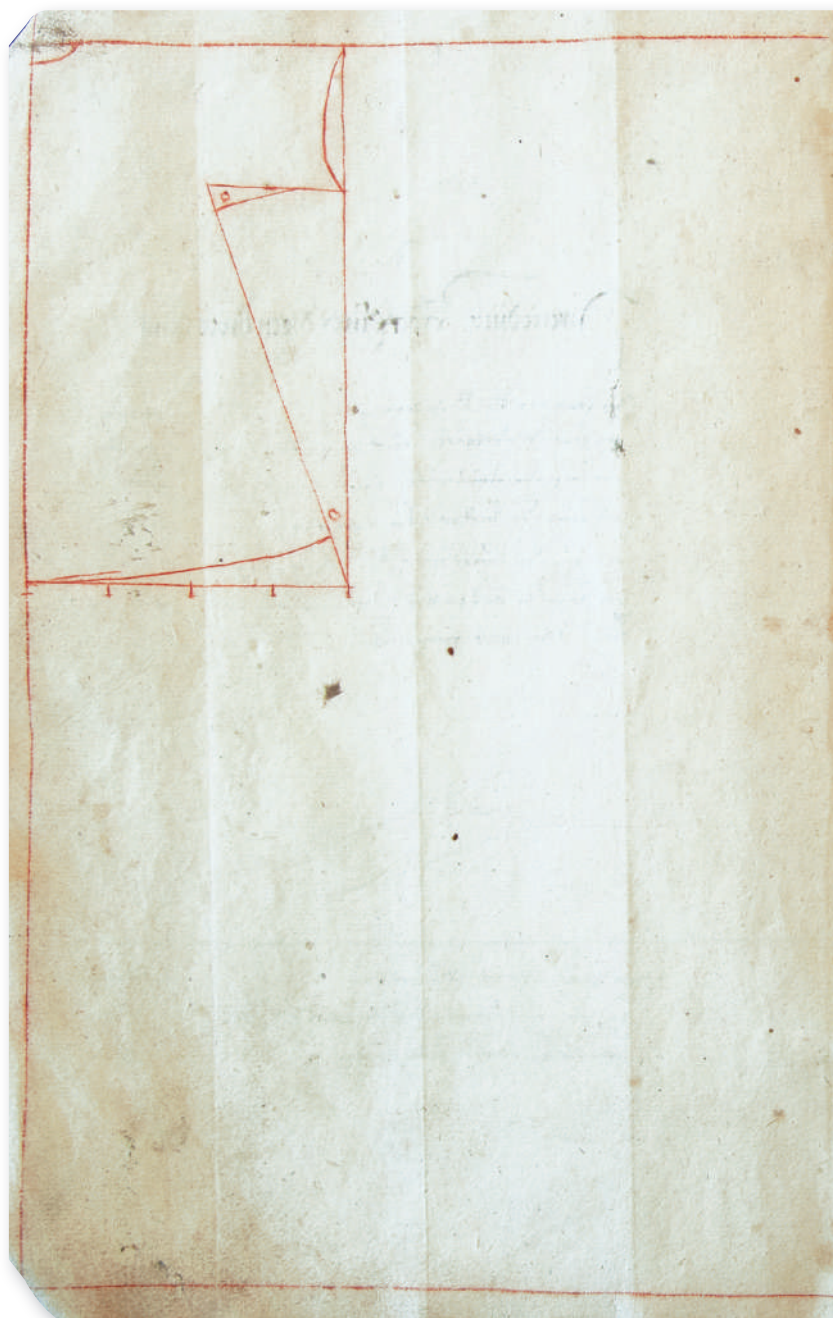
The liturgical cloak was used at celebrations outside the church and the Mass. For this reason, the priest wore the cope in different processions, but also when celebrating the sacraments of burial, matrimony and baptism outside the Mass. The cope used to be worn “in choir” for the celebrations of afternoon or evening Vespers. The cut of the cloak has a large half-circle shape. The strips of fabric are laid vertically to the side edge of the cloak. The cloak is 2 ½ ells long, so its back panel fell in rich folds down almost to the ground unlike flat side edges that lie on the breast. Its original function as protection against rain is pointed out by a not large shield in the back, with the shape of a folded hood with a tassel on its bottom tail. The material is described only in general as cloth, the lining is made of brown linen.

4.
Zweuedinst Röck eines siben Virtl lang.

Ein Zeug der vier Virtl breit ist	14 El[le]n,
ein Zeug der dritthalb Virtl breit ist	22 El[le]n,
ein Zeug der drei Virtl breit ist	19 El[le]n,
ein Zeug der virtlhalb Virtl breit ist	16 El[le]n,
ein Zeug der fünfthalb Virtl breit ist	13 halb El[le]n,
ein Zeug der achthalbes Virtl breit ist	8 halb El[le]n,
item Leinwadt zum Furter	8 El[le]n.

.....

Ein Zeug der El[le]n breit ist	14 El[le]n,
ein Zeug der virtlhalbes Virtl breit ist	16 El[le]n,
item Leinwadt zum Furter	8 El[le]n.

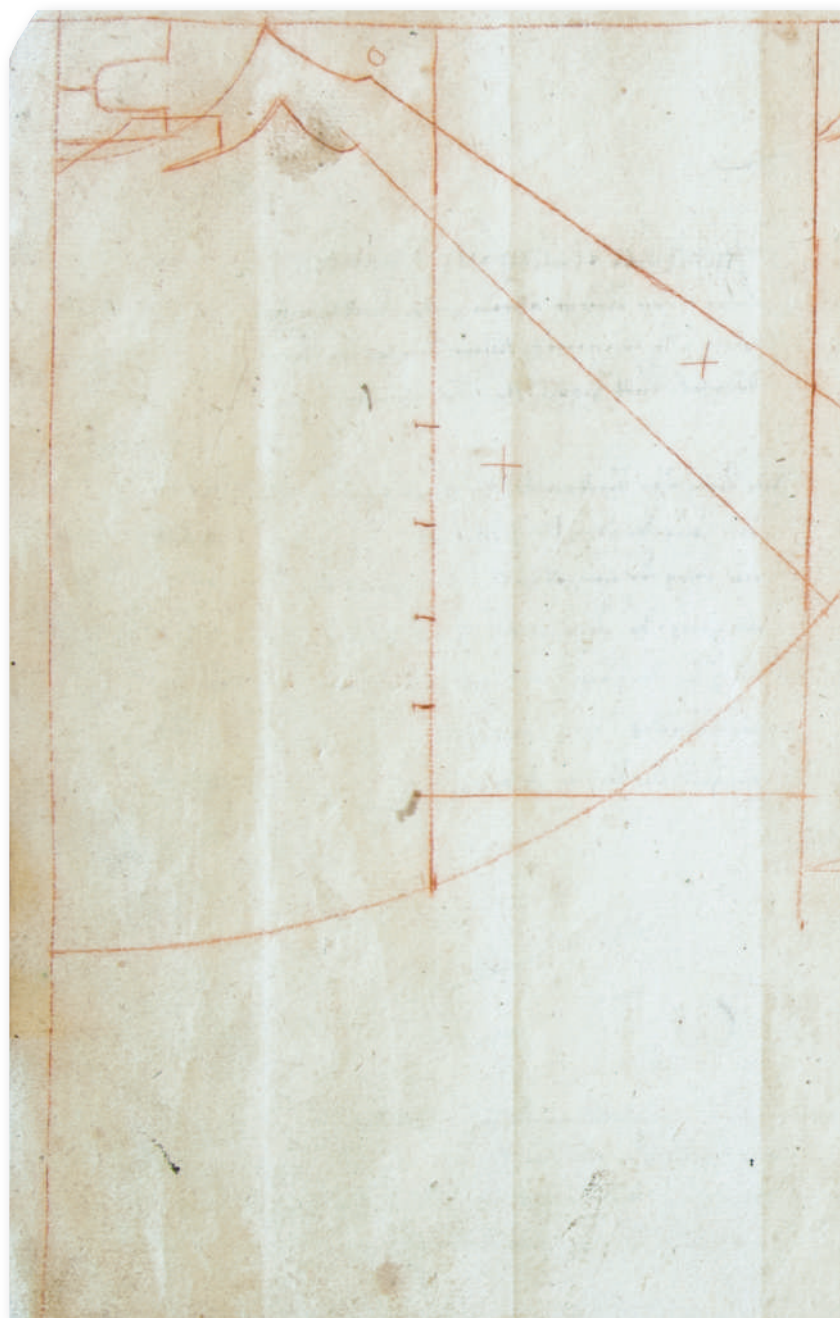

38. MEŠNÍ ROUCHO – DALMATIKA

Podobně jako v Těšíně (kat. č. 21) je i zde *bohoslužebnou suknicí* myšlena dalmatika, na což odkazuje její střih s výrazně klínovitým rozšířením na bocích a také široké pravoúhlé rukávy sahající nad loket. Ne zcela typické je ovšem napojení rukávů, které jsou střiženy společně s předním a zadním dílem z jednoho kusu materiálu. S podobným typem konstrukce se setkáváme především u starších typů těchto suknic (kat. č. 108, 112). Dalmatiky byly ušity v páru, materiál je určen obecně jako sukno, podšívka je z lněného plátna.

38. MASS VESTMENT – DALMATIC

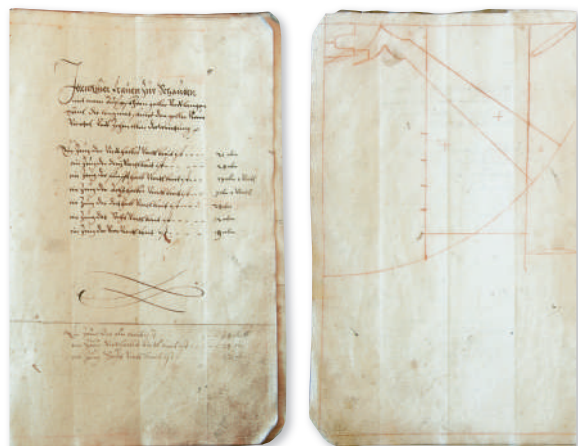
Although not explicitly mentioned, the *mass skirt* represents a *dalmatic*, which is pointed out both by its cut with distinct extension by gussets and broad right-angled sleeves reaching above the elbows. The attachment of the sleeves is not very typical. The sleeves and the front and the back panel are cut from one piece of material. We can find a similar construction mainly with the older types of these skirts (Cat. No. 108, 112). The dalmatic was made in a pair; the material is specified in general as cloth, the lining is made of flax linen.

5.
Item einer Frauen zur Schauben,/ mit einem
 aufgesetzten Goller undt langen/ Ärmel. Die Lang
 mit samt den Goller neun/ Virl, undt zehen Ellen
 die Weitung.

Ein Zeug der virthalbes Virl breit ist 21 El[le]n,
 ein Zeug der drei Virl breit ist 24 El[le]n,
 ein Zeug der fünfthalb Virl breit ist 17 El[le]n 1 Virl,
 ein Zeug der achthalbes Virl breit ist 9 El[le]n 1 Virl,
 ein Zeug der drithalb Virl breit ist 28 El[le]n,
 ein Zeug der sechs Virl breit ist 12 El[le]n,
 ein Zeug der vier Virl breit ist 18-19 El[le]n.

.....
 Ein Zeug der [ein] El[le]n breit ist 18 El[le]n,
 ein Zeug vierhalb Virl breit ist 21 El[le]n,
 ein Zeug sechs Virl breit ist 12 El[le]n.

39. ŽENSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – ŠUBA

Bohatě zřasená *šuba*, německy *die Schauben*, byla po celé 16. a první polovinu 17. století oblíbenou mužskou i ženskou svrchní oděvní součástí. Přestože zobrazený střih se týká ženského oděvu, nijak výrazně se neliší od mužského (kat. č. 49, 50). Základem střihu jsou čtyři kruhové výseče, tvořící dohromady o něco více jak půlkruh. V jejich horní části jsou vypracovány mělké průramky a průkrčník. Na zádech je materiál pouze nabíraný, takže v záhybech splývá k zemi. Na hrudi je pak do půle prsou přiléhavý a pod nimi zřasený. Takové řešení umožňuje charakteristické nastřížení předního dílu na prsou a rozšíření spodní části. Přednice se nosila přehnutá a na ramenou ji prodlužoval nevelký hranatý límec. Rukávy jsou sice popsány jako dlouhé, ale nejsou zakresleny. Délka *šuby* je uvedena 9 čtvrtí lokte, takže dosahovala téměř až k zemi, což v kombinaci s množstvím materiálu na 10 loket širokém spodním obvodu muselo působit impozantním dojmem. Materiál je označen obecně jako cajk.

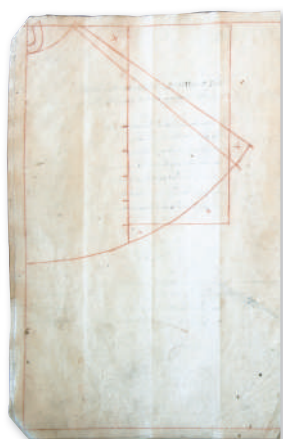
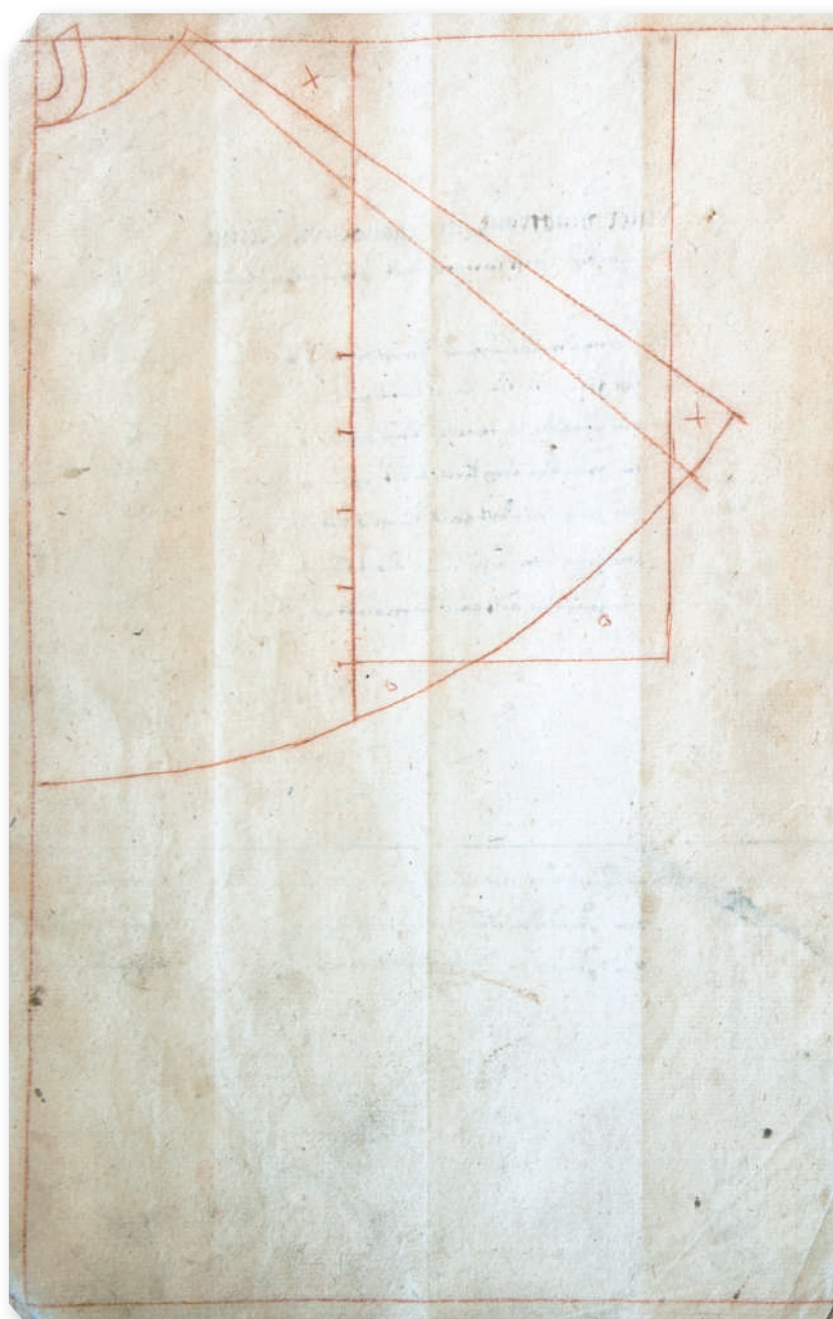
39. WOMEN'S SLEEVED MANTLE – ŠUBA

Richly gathered *šuba*, *die Schauben* in German, was a popular women's outer garment in the 16th and the first half of the 17th centuries. Although the depicted pattern shows a women's garment it does not differ from the men's one (Cat. No. 49, 50). The cut is based on four circle sectors that form a little more than a half-circle. In their upper part are visible shallow armholes and a neckhole. The neckhole is gathered in the back so the material flows down. On the chest, it is tight-fitting and smocked below the breast. This design is possible because the front panel is cut on the chest and its upper part is shifted. The front was worn bent and extended by a not large square collar on the shoulders. The sleeves are mentioned to be long but they are not drawn. The *šuba* was 9 quarters long so it reached nearly to the ground. Its length and the quantity of material used at the bottom circumference that was 10 ells must have made an imposing impression. The material is generally designated as *zeug*.

6.
Einer Jungfraue zur Schauben, die neunt/ halbes
 Virtl lang ist undt zehen Ellen weit.

Ein Zeug der fünfthab Virtl breit ist 13 halb El[le]n,
 ein Zeug der vier Virtl breit ist 14 El[le]n,
 ein Zeug der virthalbes Virtl breit ist 16 El[le]n,
 ein Zeug der drei Virtl breit ist 19 El[le]n ohne Virtl,
 ein Zeug der dritthalb Virtl breit ist 23 El[le]n,
 ein Zeug der sechs Virtl breit ist 9 El[le]n ohne Virtl,
 ein Zeug der achthab Virtl breit ist 8 halb El[le]n.

.....
 Ein Zeug der [ein] El[le]n breit ist 14 El[le]n,
 ein Zeug der drei Virtl breit ist 19 El[le]n ohne Virtl,
 ein Zeug der sechs Virtl breit ist 9 El[le]n ohne Virtl.

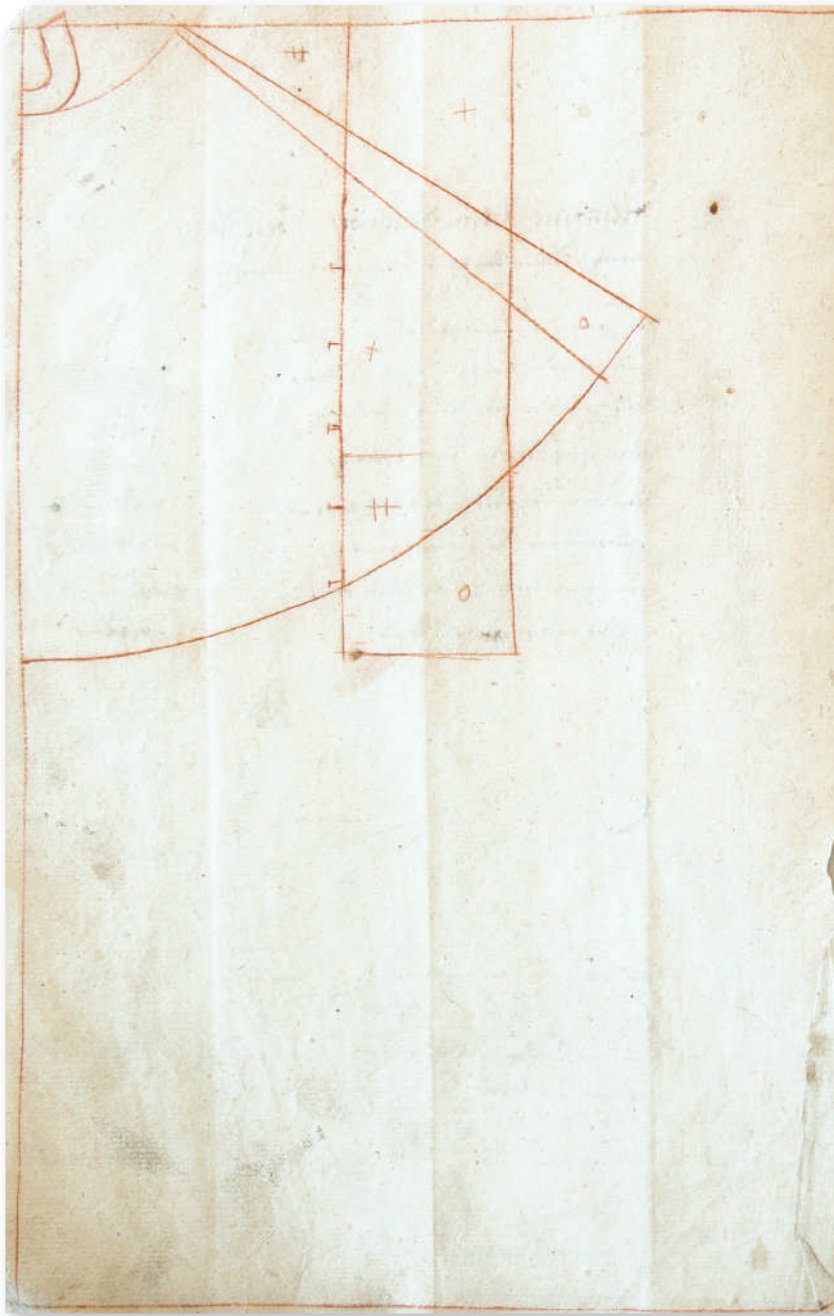

40. DÍVČÍ PLÁŠŤ

Název oděvní součásti nemusí být vždy jednoznačně určující pro její střih. Dívčí *šuba* tak má celou řadu shodných prvků s předchozím vyobrazením, ale přece jenom se jedná ještě o plášť. Základem střihu jsou čtyři kruhové výseče, tvořící dohromady o něco více jak půlkruh. Průkrčník je značně široký, takže musel být jistě zřasený a zakončený plochým obloukově tvarovaným límcem. Délkou 8 ½ čtvrti lokte a dolním obvodem 10 loket se nijak výrazně nelišila od předchozího oděvu. Materiál je označen obecně jako cajk.

40. GIRL'S MANTLE

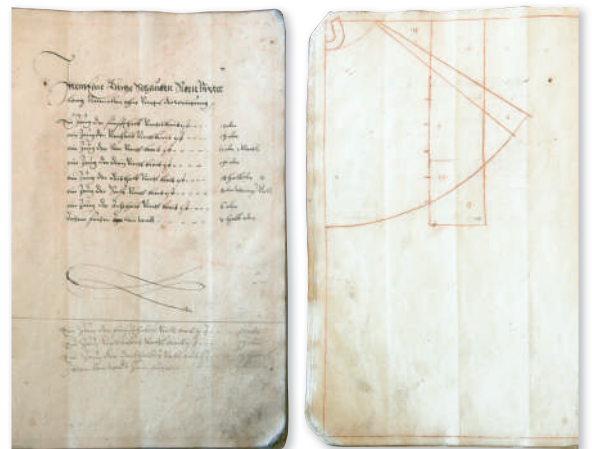
The name of a garment does not have to determine its cut explicitly. The girl's *šuba* displays plentiful elements that are identical with those in the previous picture but – on the other side – it is still rather a mantle. The cut is based on four circle sectors that form a little more than a half-circle. The neckhole is considerably wide so it had to be gathered and closed with a flat arc-shaped collar. With its length of 8 quarters and ½ ell and the bottom circumference of 10 ells it did not differ from the previous dress. The material is generally designated as *zeug*.

7.
Item eine kurtze Schauben siben Virtel/ lang, neun Ellen ohne Viertel die Weitung.

Ein Zeug der fünfthalb Virtl breit ist 10 El[le]n,
 ein Zeug der virthalb Virtl breit ist 13 El[le]n,
 ein Zeug der vier Virtl breit ist 11 El[le]n 1 Virtl,
 ein Zeug der drei Virtl breit ist 15 El[le]n,
 ein Zeug der drithalb Virtl breit ist 18 halb El[le]n,
 ein Zeug der sechs Virtl breit ist 8 El[le]n wenig Virtl,
 ein Zeug der achthalb Virtl breit ist 6 El[le]n,
 Item Furter Leinwad 4 halb El[le]n.

.....
 Ein Zeug der fünfthalb Virtl breit ist 10 El[le]n,
 ein Zeug der virthalb Virtl breit ist 13 El[le]n,
 ein Zeug der drithalb Virtl breit ist 18 halb El[le]n,
 item Leinwad zum Furter 4 halb El[le]n.

41. KRÁTKÝ ŽENSKÝ PLÁŠŤ

Střihově se plášť nijak neliší od předchozího vyobrazení, pouze je kratší. Základem jsou opět čtyři kruhové výseče, z nichž zadní jsou o ¼ lokte širší než přední. Dohromady pak tvoří o něco málo více než půlkruh. Středové vykrojení muselo být dosti zřasené, aby takto aranžovaný průkrčník dobře přiléhal ke krku, kde jej zakončoval plochý zaoblený límec. Délkou 1 ¾ lokte sahal plášť něco málo pod kolena, spodní obvod se ve srovnání s předchozím pláštěm (kat. č. 40) zmenšil úměrně zkrácení, takže dosahoval 9 loket bez čtvrti. Plášť se tak hodil nejspíš pro mladou dívku. Materiál k ušití je uváděný obecně cajk, podšívka je z lněného plátna.

41. SHORT WOMEN'S MANTLE

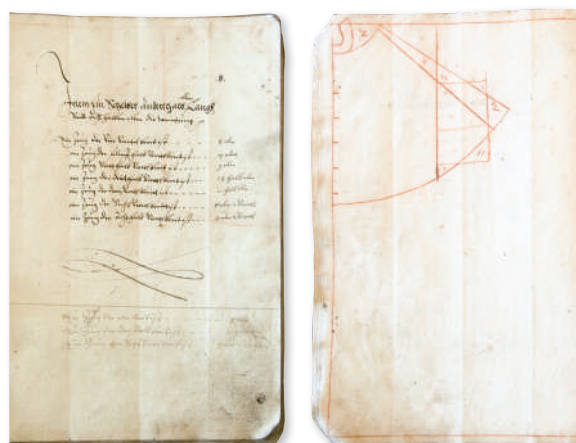
With its cut, the mantle does not differ from the previous picture, it is just shorter. The cut is based again on four circle sectors from which the back ones are by ¼ ell shorter than the front ones. Altogether they form a little bit more than a half-circle. The central circular cut-out had to be rather gathered to fit tightly to the neck where it was trimmed with a flat arc-shaped collar. With its length of 7/4 ells the mantle reached a trifle below the knees. The bottom circumference became narrower in proportion to the shortening so it reached 9 ells less one quarter. The mantle was most likely intended for a young girl. The material is generally designated as *zeug*; the lining is made of flax linen.

8.
Item ein Scheibel anderthalb Ellen langt/ undt
 achthalben Ellen die Weitung.

Ein Zeug der vier Virlt breit ist	8 El[le]n,
ein Zeug der fünfthalb Virlt breit ist	7 El[le]n,
ein Zeug vierthalb Virlt breit ist	9 El[le]n,
ein Zeug der dritthalb Virlt breit ist	13 halb El[le]n,
ein Zeug der drei Virlt breit ist	11 halb El[le]n,
ein Zeug der sechs Virlt breit ist	5 El[le]n 1 Virlt,
ein Zeug der achthalb Virlt breit ist	4 El[le]n 1 Virlt.

.....

Ein Zeug der [ein] El[le]n breit ist	8 El[le]n,
ein Zeug der drei Virlt breit ist	11 halb El[le]n,
ein Zeug der acht Virlt breit ist	5 El[le]n 1 Virlt.

42. KRÁTKÝ ŽENSKÝ PLÁŠŤ – SCHEIBEL

Výčet ženského svrchního oděvu má v krejčovské knize jednoznačnou posloupnost, počínaje *šbou* s rukávy a bez rukávů přes krátkou *šbu* až po tento *Scheibl*, což je vlastně zdobnělina od slova *Schauben*, tedy *šubička*. Tomu odpovídá i její délka 1 ½ lokte, což znamená, že sahala asi do poloviny steh. Opět se tedy nejspíš jedná o pláštík pro mladou dívku. Střih je obdobný jako v předchozích případech. Základem jsou čtyři kruhové výseče, tvořící dohromady o něco více než půlkruh. Středové vykroužení bylo zřasené, aby dobře přiléhalo ke krku a ramenům, kde je zakončoval nasazený plochý límec. Materiál je uveden pouze obecně jako cajk.

42. SHORT WOMEN'S CAPE – SCHEIBEL

The listing of women's outer garments has its chronological order beginning with sleeved or sleeveless *šba* over short *šba* to this *Scheibl*, which is a diminutive derived from the word *Schauben*. Its length of 1 ½ ell corresponds to this. That means the cape came down approximately to the mid-calves. The depiction most probably shows a cape for a young girl again. The cut is similar to that in previous cases. It is based on four circle sectors forming a little bit more than a half-circle altogether. The central circular cut-out was gathered to fit tightly to the neck and shoulders, where it was trimmed with a flat stitched-on collar. The material is generally designated as *zeug*.

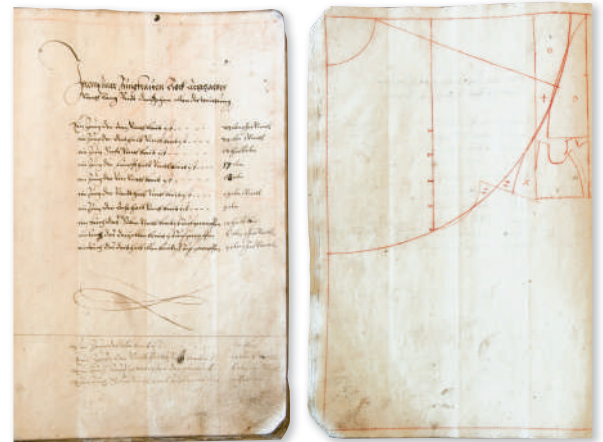

9.
Item einer Jungfrauen Rock achthalbes/ Virl lang
undt dreitzehen Ellen die Weitung.

Ein Zeug der drei Virl breit ist	23 El[le]n ohne Virl,
ein Zeug der drithalb Virl breit ist	27 El[le]n 1 Virl,
ein Zeug sechs Virl breit ist	12 halb El[le]n,
ein Zeug der fünfthalb Virl breit ist	17 El[le]n,
ein Zeug der vier Virl breit ist	18 El[le]n,
ein Zeug der virdthalb Virl breit ist	19 El[le]n 1 Virl,
ein Zeug der achthalb Virl breit ist	9 El[le]n,
ein Tuch das sibn Virl breit ist aufgeworffen	10 halb El[le]n,
ein Tuch das drei Ellen breit ist aufgeworffen	6 El[le]n ohne Virl,
ein Tuch das drithalb Ellen breit ist aufgeworffen	7 El[le]n ohne Virl.

.....

Ein Zeug der [ein] El[le]n breit ist	17 El[le]n,
ein Zeug der vierdthalbes Virl breit ist	19 El[le]n 1 Virl,
ein Tuch aufgeworffen drei El[le]n breit	6 El[le]n ohne Virl,
ein Tuch sibn Virl breit auffgeworffen	10 halb El[le]n.

43. DÍVČÍ SUKNĚ SE ŽIVŮTKEM

Sukně se živůtkem (kat. č. 33, 43, 45, 94, 141) byla po celé 16. a 17. století typickým svrchním ženským oděvem. Sukně má ve shodě se starší tradicí kolový tvar složený ze čtyř dílů, tvořících dohromady téměř tři čtvrtě kruhu, se středovým vykrojením uprostřed. Jeho obvod je značně širší než obvod živůtku, takže jej bylo třeba naskládat. Zobrazený živůtek je dosti krátký a svou délkou 2 ½ čtvrti dosahoval jen pod prsa. Přední a zadní díly nejsou osově symetrické, ale ve shodě s dobovou módou jsou okraje předního dílu posunuty výrazně dozadu. Zada jsou proto zúžená a boční okraje navíc od ramen ke středu obloukově vykrojené. Přední díl živůtku je evidentně užší než zadní, okraje přednic jsou od vrchu dolů zkosené, takže vzniklý prostor sloužil zcela jistě ke šněrování. Materiál je uveden pouze obecně, a to jako cajk nebo sukno.

43. GIRL'S SKIRT WITH A BODICE

Skirts with a bodice constituted typical outer women's garments during the 16th and 17th centuries. In accordance with the older tradition, the circular skirt consists of four sectors forming altogether nearly three quarters of a circle, with a cut-out in the middle. Its circumference is considerably wider than the circumference of the bodice is, so it was necessary to arrange it into folds. The depicted bodice is quite short and with its length of 2 ½ quarters it reached below the breast. The front and the back panel are not symmetrical, but – in accordance with the period fashion – the front panel edges are shifted backwards so the back is conspicuously narrowed and formed as an arc coming down from the shoulders to the middle of the panel. The front panel is visibly narrower than the back one, its edges are chamfered from its upper part downwards, and the formed opening must have been laced. The material is mentioned just in general as *zeug* or cloth.

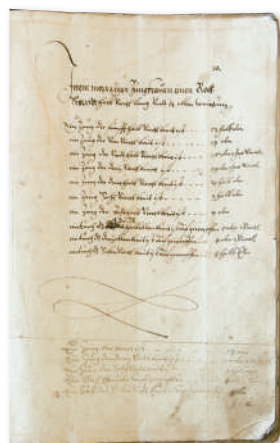
10.

Item mehr einer Jungfrauen einen Rock/ sibendthalb
Virtl lang und 12 Ellen Weitung.

Ein Zeug der fünfthalb Virtl breit ist	12 halbEln,
ein Zeug der vier Virtl breit ist	13 El[le]n,
ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist	15 El[le]n ohne Virtl,
ein Zeug der drei Virtl breit ist	17 El[le]n ohne Virtl,
ein Zeug der drithalb Virtl breit ist	21 halb El[le]n,
ein Zeug sechs Virtl breit ist	9 halb El[le]n,
ein Zeug der achthalb Virtl breit ist	7 El[le]n,
ein Tuch das drithalb Ellen breit ist aufgeworffen	5 El[le]n 1 Virtl,
ein Tuch das drei Ellen breit ist aufgeworffen	4 El[le]n 1 Virtl,
ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen	8 halb El[le]n.

.....

Ein Zeug [ein] El[le]n breit ist	13 El[le]n,
ein Zeug der drei Virtl breit ist	14 El[le]n ohne Virtl,
ein Zeug der sechst Virtl breit ist	9 halb El[le]n,
ein Tuch drei El[le]n aufgeworffen	4 El[le]n 1 Virtl,
ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen	9 El[le]n.

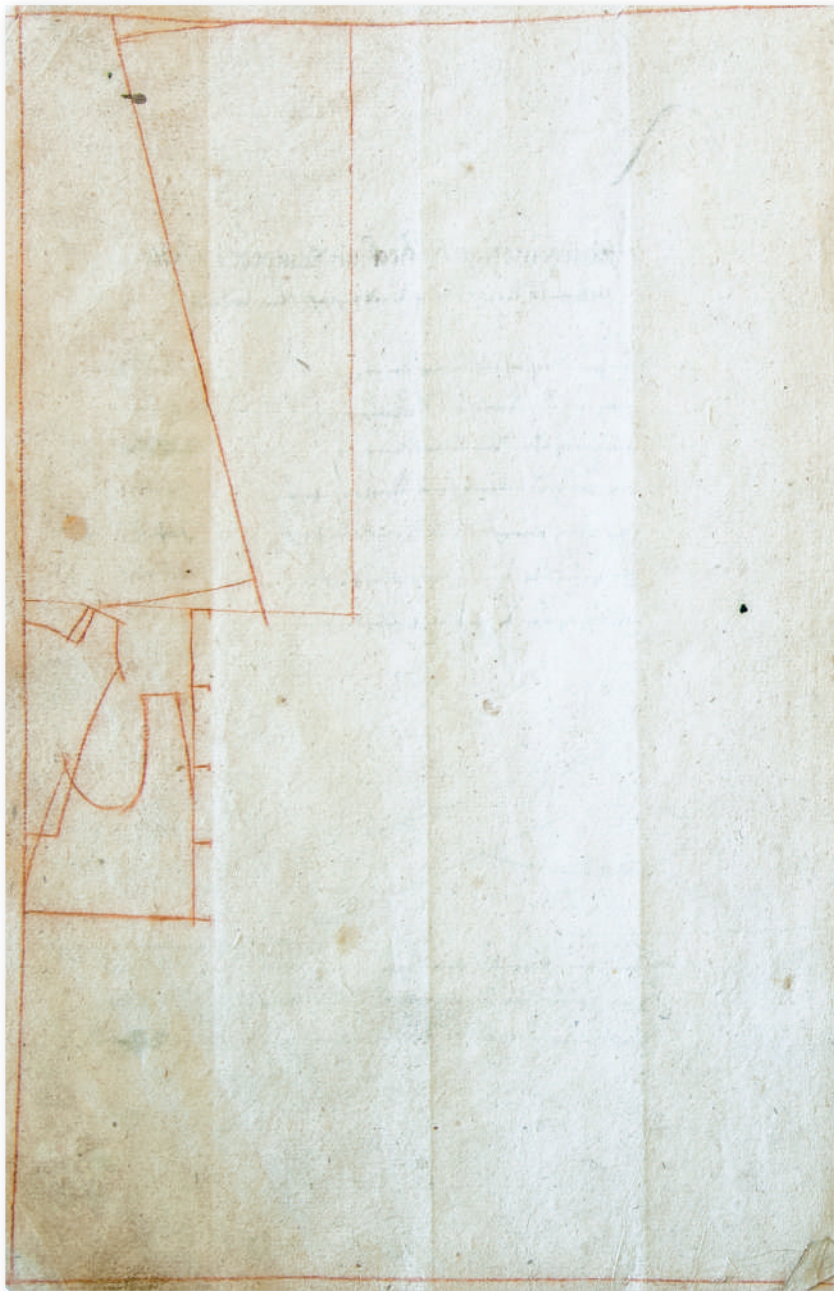

44. DÍVČÍ SUKNĚ SE ŽIVŮTKEM

Zobrazený stříh se nijak výrazně neliší od předchozího vyobrazení. Opět se jedná o sukni se živůtkem, i když tentokrát je její délka o 1 čtvrt kratší, takže sahala jen ke kotníčkům. Sukně opět kolová, složená ze čtyř dílů, jež dohromady přesahují tři čtvrté kruhu s obvodem 12 loket. Živůtek má odshora dolů zkosené přednice, princesově prostřížená záda a nad nimi hranatý výstřih. Okraje živůtku k sobě nedoléhají, a tak jsou s největší pravděpodobností šňerované. Pod živůtek se nosila plátěná košile a tělo halila různě dlouhá pláštěnka, jak ji představují předchozí stříhy.

44. GIRL'S SKIRT WITH A BODICE

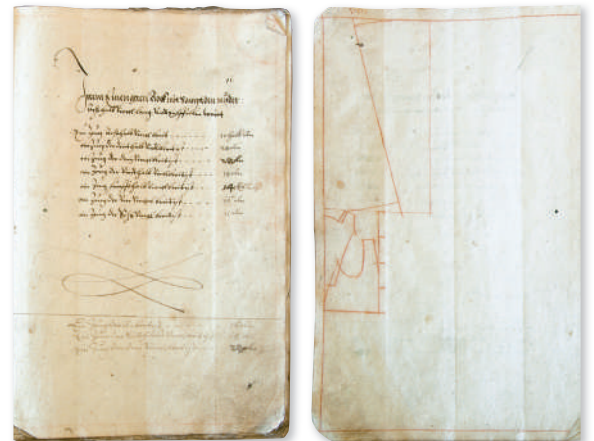
The depicted pattern does not significantly differ from the previous depiction. It concerns a skirt with a bodice again, even if its length is by 1 quarter shorter in this case and the skirt came down to the ankles. The circular skirt consists of four sectors that altogether exceed three quarters of a circle with a circumference of 12 ells. The bodice displays chamfered fronts, princess-cut back and square neckline. The bodice edges do not touch each other and they are most likely laced together. The bodice was worn over a linen shirt; the body was covered in capes of different lengths as shown by previous patterns.

11.
Item einen Heren Rock mit sampt den Müder/
 achthalb Virl lang undt eülff Ellen weit.

Ein Zeug achthalb Virl breit	10 halb El[le]n,
ein Zeug der drithalb Virl breit ist	28 El[le]n,
ein Zeug der drei Virl breit ist	22 El[le]n,
ein Zeug der virdthalb Virl breit ist	18 El[le]n,
ein Zeug fünfthalb Virl breit ist	14 El[le]n,
ein Zeug der vier Viertel breit ist	16 El[le]n,
ein Zeug der sechs Vierl breit ist	11 El[le]n.

.....
 Ein Zeug der [ein] El[le]n breit ist 16 El[le]n,
 ein Zeug der virdthalbes Virl breit ist 18 El[le]n,
 ein Zeug der drei Virl breit ist 20 El[le]n.

45. PANSKÁ SUKNĚ SE ŽIVŮTKEM

Oproti ostatním střihům ženských sukní se živůtkem (kat. č. 33, 43, 44, 143) se zakreslený střih výrazně liší. Díly sukně jsou podstatně užší a kladení na pruh látky je více než úsporné, takže při obvyklém počtu čtyř dílů se na první pohled jeví jako sukně pro selku nebo služku. Opak je ovšem pravdou, sukně má totiž spodní obvod 11 loket, což znamená, že těchto lichoběžníkových dílů bylo nutné naskládat celkem 14. Sešité již nevytvářejí kolo, ale široký zaoblený pás, jehož vnitřní obvod dosahoval přibližně 3 ½ lokte. Naskládáním takového množství materiálu nevznikly drobné splývavé sklady, ale výrazné oblouky. Změnila se i silueta sukně, která již nesplývala v širokém zvonu, ale klesala v rovné ploše pravidelného kónusu. Živůtek je obdobný jako v předchozích případech. Přednice jsou zkosené, záda princešově prostřižená s hranatým výstřihem. Materiál je uveden pouze obecně jako cajk.

45. NOBLE SKIRT WITH A BODICE

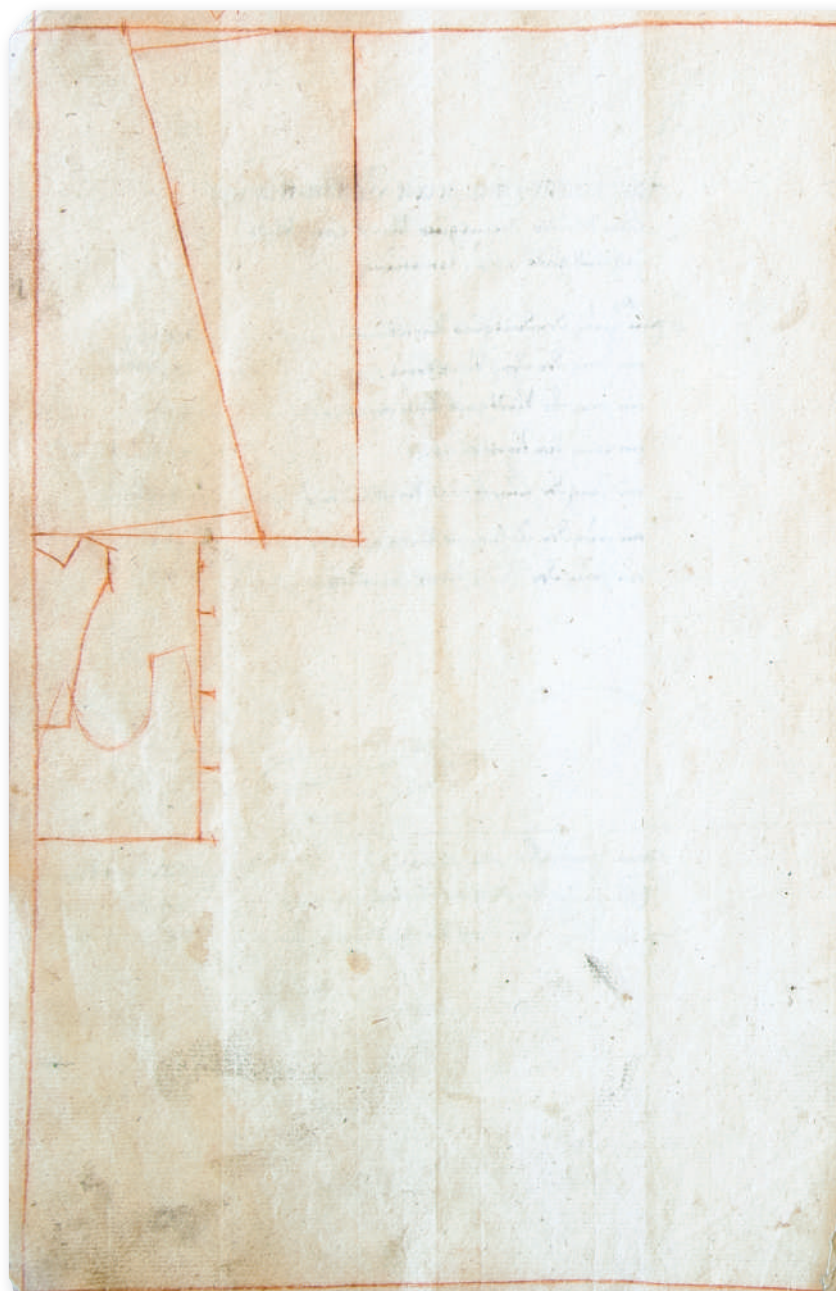
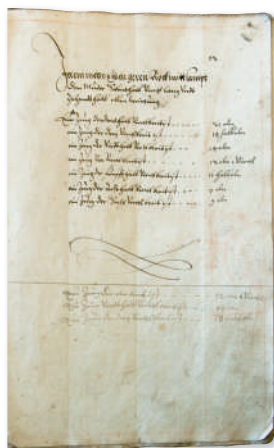
The depicted pattern differs significantly from the other cuts of women's skirts with bodices (Cat. No. 33, 43, 44, 143). The skirt panels are much narrower and their arrangement on a strip of fabric is more than economical. At the first glance, the skirt seems to be intended for a farmer's wife or a housemaid. However, the opposite is true. The mentioned bottom circumference of the skirt amounts to 11 ells; that means it was necessary to piece altogether 14 panels. After having been sewn together, the panels did not form a circle, but a wide half-circle ring whose inner circumference reached approximately 3 ½ ells. Such quantity of material did not give rise to small flowing-down folds but to large arcs. This changed the skirt silhouette that did not flow down as a wide bell-shaped piece, but it fell as a straight regular cone. The bodice is similar to previous cases. The fronts are chamfered and the princess-cut back includes a square neckline. The material is generally mentioned as *zeug*.

12.

Item mehr einen Heren Rock mit sampt/ den Müder, sibnthalb Virl lang undt/ zehndthalb Ellen Weitung.

Ein Zeug der drithalb Virl breit ist 21 El[le]n,
 ein Zeug der drei Virl breit ist 18 halb El[le]n,
 ein Zeug der virdthalb Virl breit ist 14 El[le]n,
 ein Zeug vier Virl breit ist 12 El[le]n 1 Virl,
 ein Zeug der fünfthalb Virl breit ist 11 halb El[le]n,
 ein Zeug der achthalb Virl breit ist 7 El[le]n,
 ein Zeug der sechst Virl breit ist 9 El[le]n.

.....
 Ein Zeug der [ein] El[le]n breit ist 12 El[le]n 1 Virl,
 ein Zeug virdthalb Virl breit ist 14 El[le]n,
 ein Zeug der drei Virl breit ist 18 halb El[le]n.

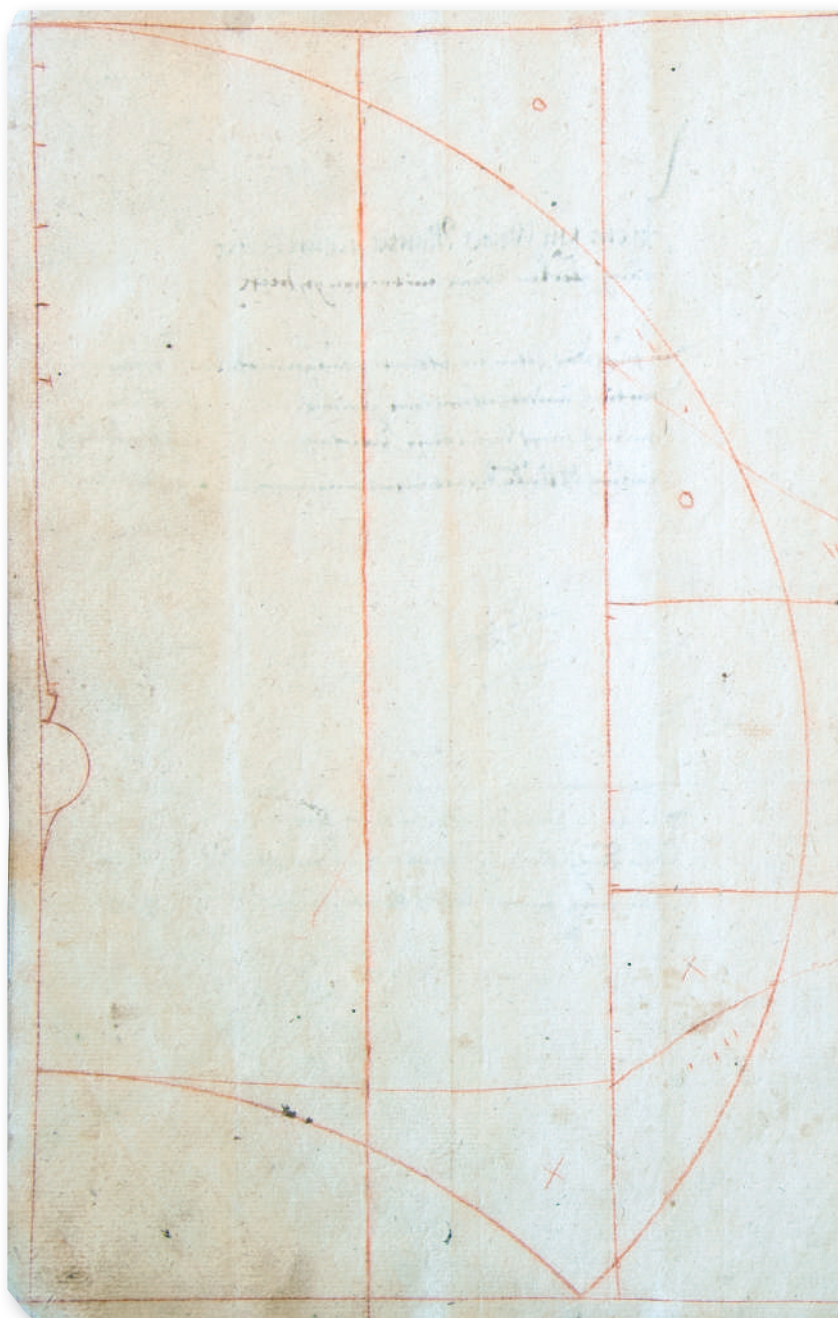

46. PANSKÁ SUKNĚ SE ŽIVŮTKEM

Zobrazený střih se nijak výrazně neliší od předchozího, pouze je o $\frac{1}{4}$ lokte kratší a jeden díl užší. Sukně tak buďto již sahala jen ke kotníkům, nebo, a to je pravděpodobnější, byla pro menší ženu. Označení *panská* zřejmě naznačuje, z jakého sociálního prostředí sukně pochází a současně zdůrazňuje, že se její střih liší od běžných kolových sukni. S podobným tvarem sukně se setkáváme též ve Frýdlantu (kat. č. 107). Živůtek, zvaný zde *der Müder*, je stejný jako v předchozích případech. Opět má princesově prostřižená záda, mezi ramínky navíc i nevysoký hrot. Přednice jsou užší než zadní díl, jejich okraje jsou odshora dolů zkosené a šněrované. Při šířce materiálu 1 loket je k ušití sukně a živůtku potřeba $12 \frac{1}{4}$ lokte cajku.

46. NOBLE SKIRT WITH A BODICE

The depicted pattern does not significantly differ from the previous one. It is, however, by $\frac{1}{4}$ ell shorter and by one panel narrower. The skirt either came down only to the ankles or, which is more probable, it was made for a shorter woman. The designation as “*noble*” may indicate for which social environment the skirt was intended; at the same time, however, it emphasized that the cut differed from usual circular skirts. A similar type of skirt can be found in Frýdlant as well (Cat. No. 107). The bodice, called *Müder* here, is identical with the previous one. It displays the princess-cut back and a not high tip between the straps. The fronts are narrower than the back panel, their edges are chamfered and laced up. The material width is 1 ell so for making the skirt and bodice, one needs $12 \frac{1}{4}$ ells of *zeug*.

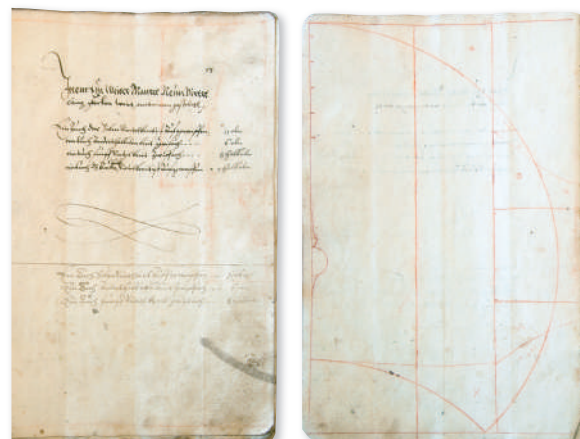

13.
Item ein weider Mantel neun Viertel/ lang, glocken
 weit, mit einen Gesteltl.

Ein Tuch das sibn Virlt breit ist aufgeworffen	11 El[le]n,
ein Tuch anderthalb El[le]n breit zweifach	6 El[le]n,
ein Tuch fünf Virlt breit zweifach	8 halb El[le]n,
ein Tuch das neuenhalb Viertel breit ist aufgeworffen	9 halb El[le]n.

.....

Ein Tuch sibn Virlt breit ist aufgeworffen	11 El[le]n,
ein Tuch anderthalb El[le]n breit zweifach	6 El[le]n,
ein Tuch fünft Virlt breit zweifach	8 halb El[le]n.

47. ŠIROKÝ PLÁŠŤ

Předěl mezi ženskými a mužskými oděvy tvoří v krejčovské knize střihy plášťů, jež byly stejné pro muže i ženy. První z nich je označený jako široký, s upřesněním, že se jedná o zvonově široký plášť se stojatým límcem. Jeho střih je tvořen dvěma půlkruhy o obvodu 30 lokte a délce hrany 2 lokte a ½ čtvrti, takže jeho okraje dosahovaly téměř až na zem. Uprostřed je nevelké středové vykrojení, z jehož okrajů vznikl po sešití menší stojatý límec. Jeho konstrukce je podobná jako u pláště z Tachova (kat. č. 17). Horní okraj je mírně obloukově vykrojený dovnitř, takže po sešití vytvoří zadní prohnutou část límce. Boky pak vzniknou přeložením okrajů průkrčníku. K ušití pláště se užívalo sukno.

47. WIDE CLOAK

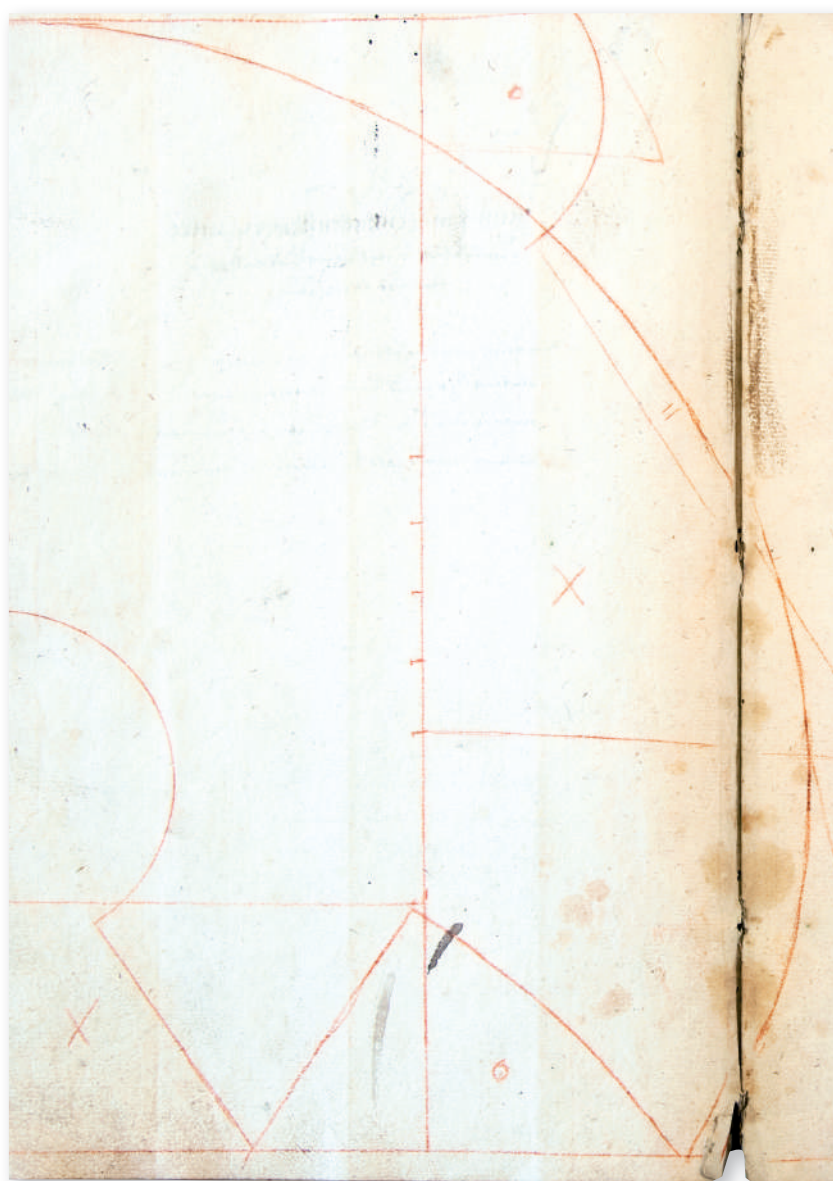
The cut of cloaks that were identical for men and women constitute a divide between the men's and the women's garments. The first cloak is designated as "a wide one" and specified as a bell-shaped wide cloak with a stand-up collar. Its cut consists of a large circle with a circumference of 30 ells and side length of 2 ells and ½ quarter so its hemline reached nearly to the ground. In the middle, there is a not large cut-out whose edge gives rise to a not large stand-up collar. Its construction is similar to that of the cloak from Tachov (Cat. No. 17). The arc-shaped upper edge is bent inwards and it forms a back curved piece of the collar. The collar sides are formed by folded neckhole edges. Cloth was used to make the cloak.

14.
Item ein Teutzschen weider Mantel/ neunthhalb
 Viertl lang undt virtzehe/ Ellen die Weitung.

Ein Tuch anderthalb Ellen breit zweifach	7 halb El[le]n,
ein Tuch das fünf Viertl breit ist zweifach	8 El[le]n ohne Viertl,
ein Tuch das sibn Viertl breit ist aufgeworffen	12 El[le]n,
ein Tuch neunthhalb Viertl breit ist aufgeworffen	10 El[le]n ohne Viertl.

.....

Ein Tuch anderthalb Ellen breit zweifach	7 halb El[le]n,
ein Tuch das fünft Viertl breit zweifach	8 El[le]n ohne Viertl,
ein Tuch sibn Viertl breit ist aufgeworffen	12 El[le]n.

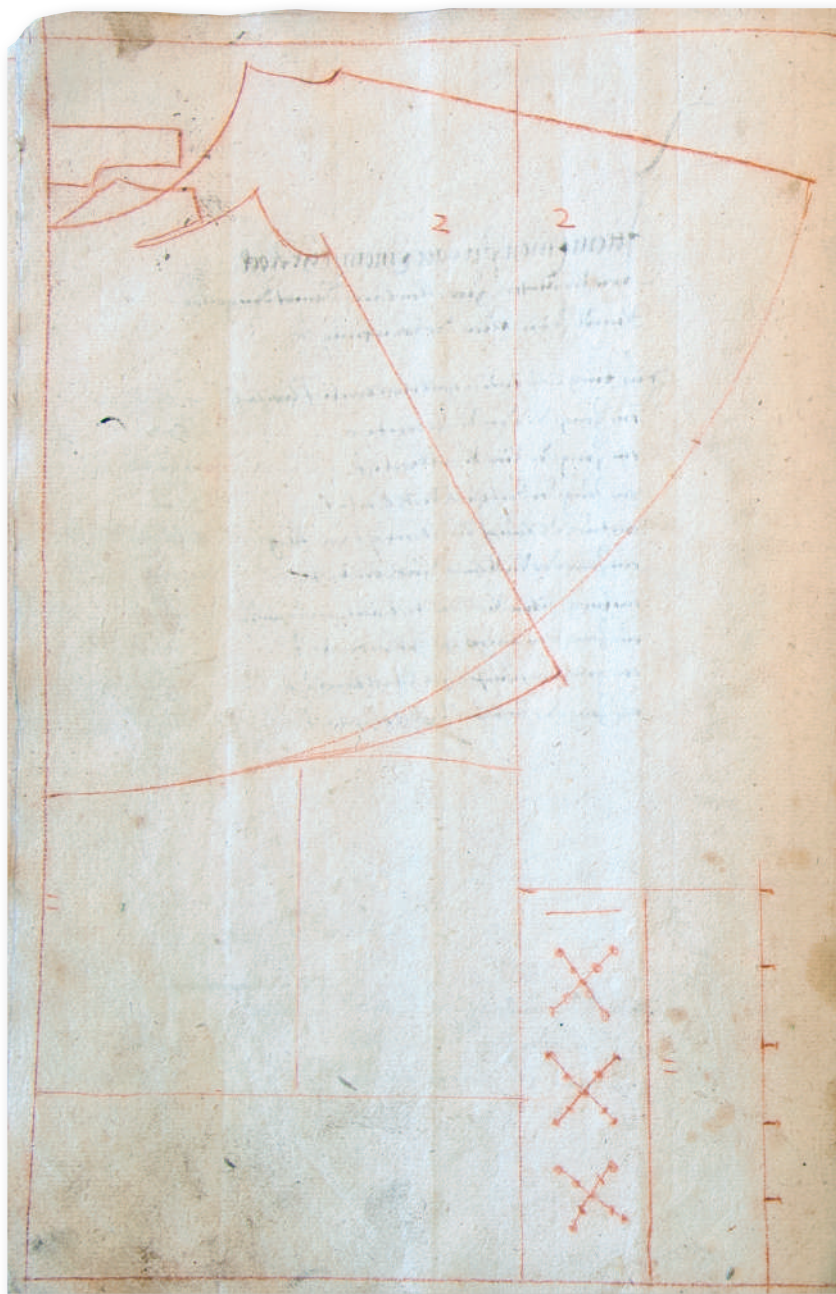

48. ŠIROKÝ NĚMECKÝ PLÁŠŤ

Plášť označený jako německý se od předchozího liší především svým stříhem, který je tvořen nikoli kruhem, ale okrouhlou podkovou. Středové vykrojení má obvod $2\frac{1}{4}$ lokte, takže při stejné délce zadní strany pláště má jeho obvod celých 40 loket délky. Zatímco první má nevelký průkrčník, jenž hladce přiléhá ke krku, druhý je uprostřed široce vykrojený, takže u krku je naskládán do množství záhybů. Přední část je navíc asi o $\frac{1}{6}$ užší, zatímco záda jsou bohatě řasená, přednice vyhlíží spíše hladké. S obdobným principem se setkáváme u prvních plášťů s rukávy (kat. č. 9, 10, 15, 16, 17) a později u *šub* (kat. č. 49, 50, 86, 127) a prvních kabátů (kat. č. 51, 97, 129). K ušití pláště se používá sukno.

48. WIDE GERMAN CLOAK

The cloak designed as German differs from the previous one especially with its construction even though the neckhole modification is the most noticeable. While the first neckhole fits tightly to the neck, the other one is arranged into plentiful folds around the neck. The cut is not shaped like a regular circle but like a round ring whose central cut-out has a circumference of $2\frac{1}{4}$ ells; that means that with the same length of the back panel, the cloak's circumference amounts to less than 40 ells. The material distribution is different as well. The front panel is about $\frac{1}{6}$ narrower – i.e. while the back panel was richly pleated, the fronts were rather straight. A similar principle is obvious with first sleeved cloaks (Cat. No. 9, 10, 15, 16, 17), *šuba* (Cat. No 49, 50, 86, 127) and first coats (Cat. No. 51, 97, 129). The cloak is made of cloth.

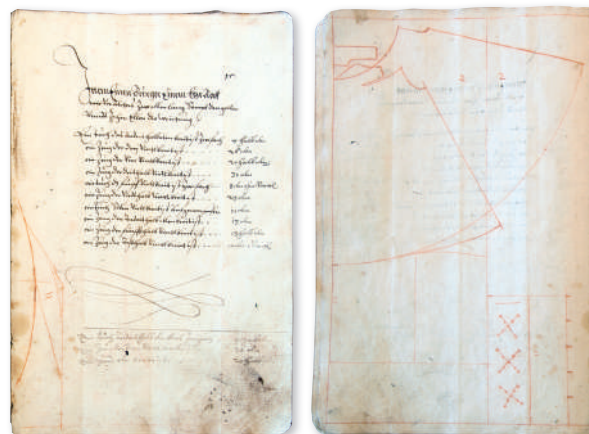
15.

Item einen Bürger einen Ehrrock,/ wie vor Alters, zwo Ellen lang, sampt den Gollar/ undt zehen Ellen die Weitung.

Ein Tuch das anderthalb El[le]n breit ist zweifach	7 halb El[le]n,
ein Zeug der drei Virtl breit ist	26 El[le]n,
ein Zeug der vier Virtl breit ist	20 halb El[le]n,
ein Zeug der drithalb Virtl breit ist	31 El[le]n,
ein Tuch das fünf Virtl breit ist zweifach	8 El[le]n ohne Virtl,
ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist	23 El[le]n,
ein Tuch sibn Virtl breit ist aufgeworffen	11 El[le]n,
ein Zeug der anderthalb Ellen breit ist	13 El[le]n,
ein Zeug der fünfthalb Virtl breit ist	18 halb El[le]n,
ein Zeug der achthalb Virtl breit ist	10 El[le]n 1 Virtl.

.....

Ein Tuch anderthalb El[le]n breit ist zweifach	7 halb El[le]n,
ein Zeug der drei Virtl breit ist	26 El[le]n,
ein Zeug [ein] El[le]n breit ist	20 halb El[le]n.

49. POČESTNÝ MĚŠŤANSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – ŠUBA

V popisu je poznámka, že se jedná o *počestný měšťanský plášť jako ze starých časů*, což může znamenat druhou polovinu 16. století, kdy byla *šuba* na vrcholu oblíbenosti. Zobrazený střih je pro *šubu* typický (kat. č. 50, 86, 130, 139) a skládá se ze čtyř kruhových výsečí, z nichž zadní jsou takřka dvojnásobně širší než přední. Dohromady tvoří téměř tři čtvrtě kruhu s obvodem 10 loket, délkou 2 lokte dosahoval téměř až ke kotníkům. Zadní díl je široký a v průkrčníku notně nabíraný. Přednice je oproti tomu v horní části přiléhavá a teprve od poloviny prsou zřasená, což je umožněno nastřížením a odsazením horní části. Okraje přednic jsou přeložené a na ramenou se k nim připojuje plochý čtyřhranný límec. Průramky jsou mělké, takže široká hlavice rukávů musela být dosti nabíraná, čímž vznikl mohutný svrchní balonový rukáv. Tento je složený ze dvou podélných a jednoho příčného dílu tvořícího širokou manžetu. Švem mezi díly vyčnívá úzký vnitřní rukáv, na hřbetu ozdobně prostřížený a prošitý. Kabát se šil ze sukna nebo cajku.

49. RESPECTABLE BURGHER'S SLEEVED CLOAK – ŠUBA

The description includes a note that the pattern concerns a *respectable burgher's coat like in the older times*, which could mean the mid-16th century. The cut corresponds to *šuba* but the material consumption is much bigger, so with its length of 2 ells, which came down nearly to the ankles, the cloak must have demonstrated a representative garments. The cloak consists of four circle sectors whereby the back ones are almost twice wider than the fronts. Altogether, they form three quarters of a circle with a circumference of 10 ells. The back panel is wide and gathered at the neckhole. On the contrary, the front is tightly-fitting in its upper part and smocked from the mid-breast downwards. This is possible because the upper part is partially cut and shifted. Front edges are bent; on the shoulders, a flat square collar is attached to them. Armholes are shallow, i.e. the sleeve's wide head must have been puffed enough to give rise to a large outer balloon-shaped sleeve. This sleeve consists of two longitudinal parts and a diagonal one forming a wide cuff. A narrow inside sleeve, cut and stitched-through intricately on the top, protrudes through the seam between the panels. The coat was made of cloth or *zeug*.

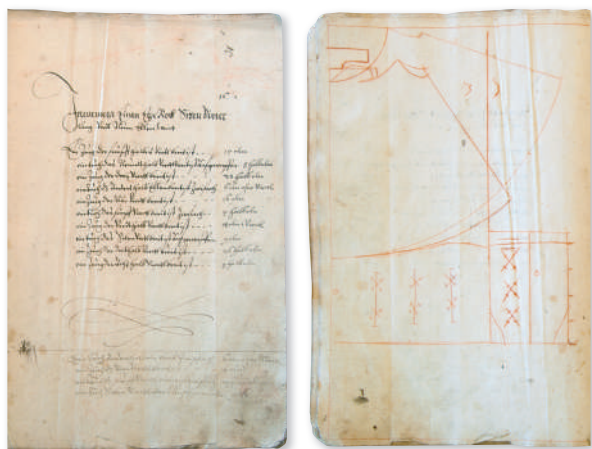
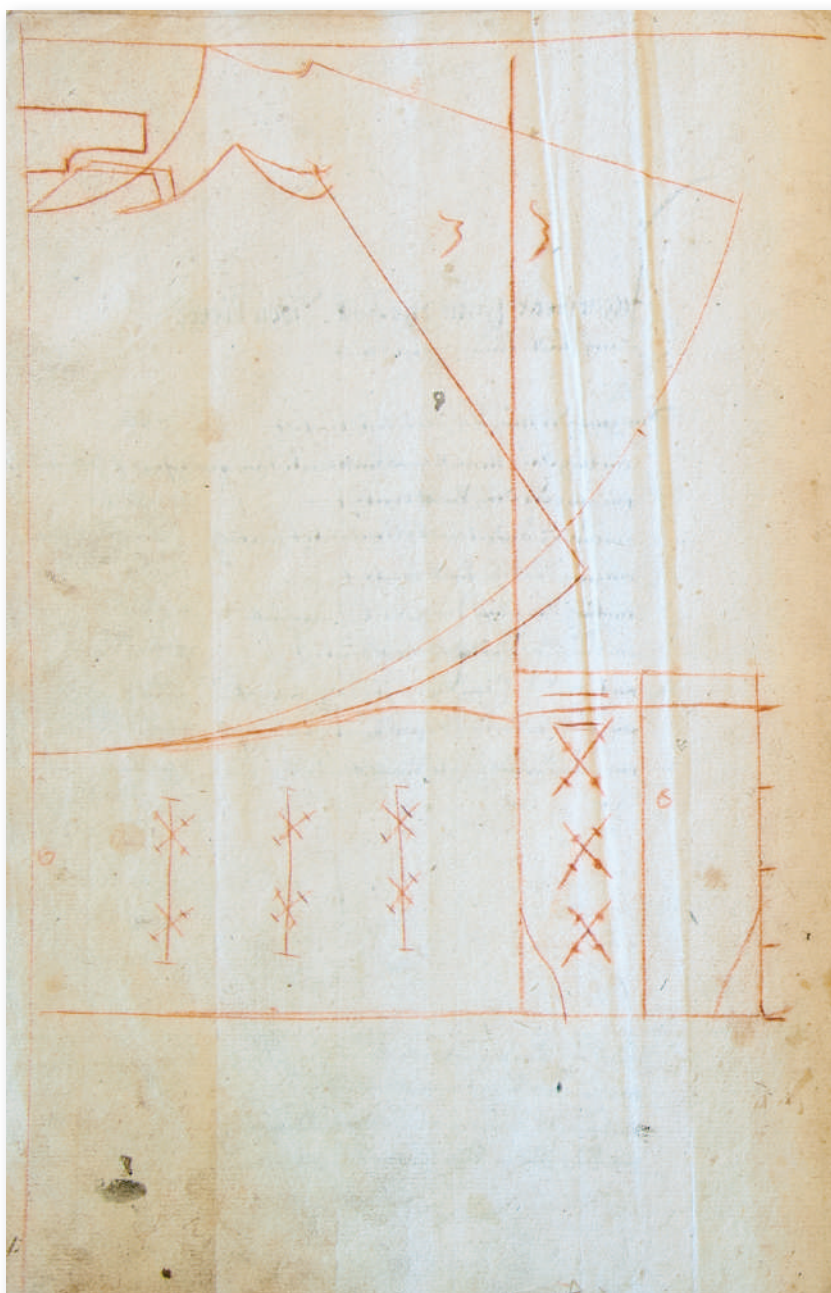
16.

Item mehr einen Ehrrock siben Virtel/ lang undt neun Ellen weit.

Ein Zeug der fünfthalb Virtl breit ist 15 El[le]n,
 ein Tuch das neundthalb Virtl breit ist aufgeworffen 8 halb El[le]n,
 ein Zeug der drei Virtl breit ist 22 halb El[le]n,
 ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach 6 El[le]n ohne Virtl,
 ein Tuch das vier Virtl breit ist 16 El[le]n,
 ein Tuch das fünft Virtl breit ist zweifach 7 halb El[le]n,
 ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist 18 El[le]n 1 Virtl,
 ein Tuch das siebn Virtl brei ist aufgeworffen 9 El[le]n,
 ein Zeug der drithalb Virtl breit ist 26 halb El[le]n,
 ein Zeug der achthalb Virtl breit ist 9 halb El[le]n.

.....

Ein Tuch anderthalb El[le]n breit zweifach 6 El[le]n ohne Virtl,
 ein Zeug der vier Virtl breit ist 16 El[le]n,
 ein Tuch das fünf Virtl breit ist zweifach 7 halb El[le]n,
 ein Tuch sibn Virtl breit aufgeworffen 9 El[le]n.

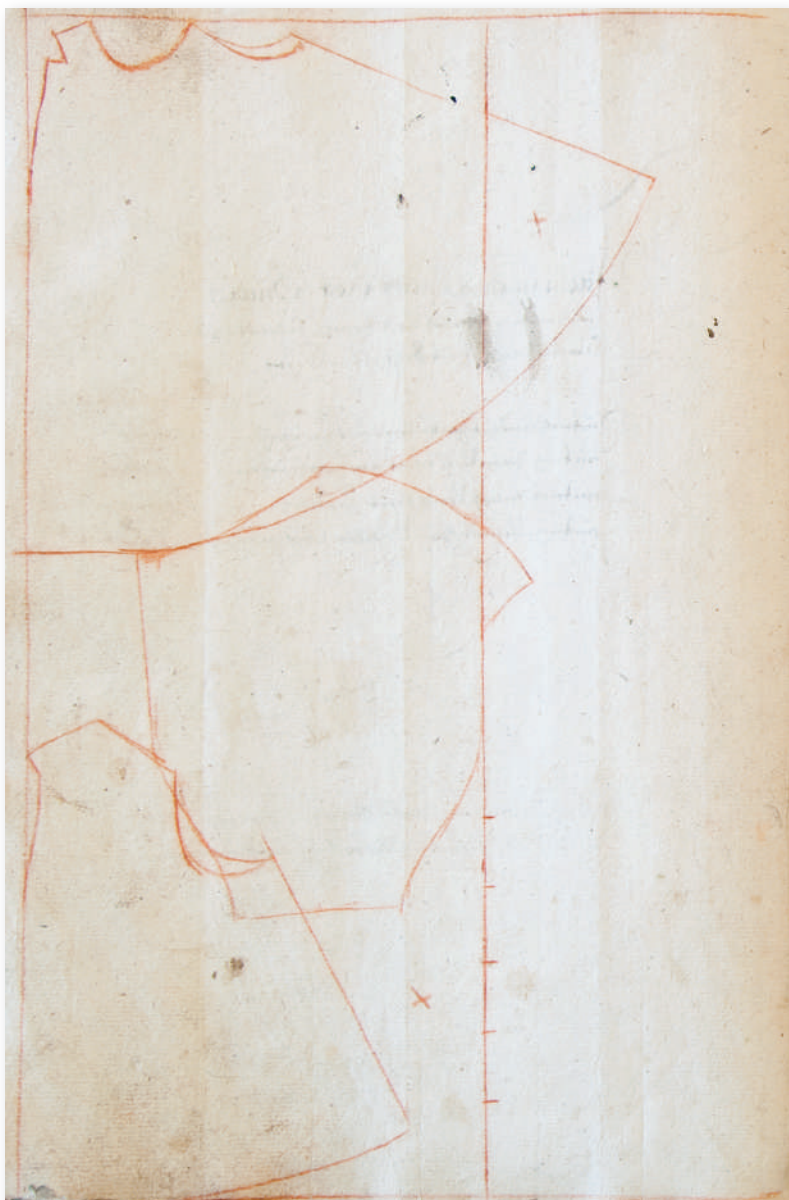

50. POČESTNÝ MĚŠŤANSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – ŠUBA

Střihem se tato *šuba* od předchozí nijak výrazně neliší, pouze je o něco kratší, a to co do šířky i délky. Ta se uvádí jako 7 čtvrtí, což znamená, že její okraj sahal do poloviny lýtek. Přední i zadní díly mají tvar kruhových výsečí, jejichž obvod činí 9 loket. Zadní díl je volný a v průkrčníku hustě nařasený. Přednice je v polovině prsou nastřižená, takže horní odsazená část zůstává hladká, kdežto spodní je nařasená. Okraj přednice je přeložený a na ramenu jej prodlužuje nevelký plochý hranatý límec. Rukáv je složený ze dvou částí, které po sešití dosahují až k zemi. Horní část je značně široká, takže musela být na horním i dolní okraji nabíraná, čímž vznikl rozměrný balonový rukáv. Navazující dolní část je stejně dlouhá, ovšem úzká. K horní části nemusela být úplně přišitá, visela volně dolů a ruka vyčnívala z horní části rukávu ven. Oba rukávy jsou ozdobně prostřihované a prošívané. K ušití bylo třeba 16 loket, loket širokého sukna nebo cajku.

50. RESPECTABLE BURGHER'S SLEEVED CLOAK – ŠUBA

With its cut, the *šuba* does not differ significantly from the previous one; it is just a little smaller as to its width and length. The length is mentioned to be 7 quarters that means its hemline reached above the ankles. The front and the back panel are shaped like circle sectors whose circumference amounts to 9 ells. The back panel is loose, richly pleated at the neckhole. The front is cut at the mid-breast so the upper shifted part remains straight, but the bottom one is smocked. The front edge is bent; on the shoulders, it is extended by a not large flat square collar. The sleeve consists of two parts that reach to the ground after having been sewn together. The upper part is distinctly wide, i.e. it must have been gathered at the head and cuff; in this way, it formed a large balloon-shaped sleeve. The bottom part has the same length, but it is narrow. It must not have been fully attached to the upper part so it hung down loosely and the arm could pass through the upper part. Both sleeves are decoratively cut and stitched-through. The material consumption was 16 ells of cloth or *zeug* which were 1 ell wide.

17.

Item einen Manes Rock, hinden/ mit einer Gestalt undt Erml, sibendthalb/ Virl lang, undt acht Ellen weit.

Ein Tuch anderthalb Ellen breit zweifach	4 El[le]n,
ein Tuch sibn Virl breit aufgeworffen	7 El[le]n,
ein Tuch fünft Virl breit zweifach	5 El[le]n ohne Virl,
ein Tuch neundthalb Virl breit aufgeworffen	6 halbEln.

.....

Ein Tuch anderthalb Ellen breit ist zweifach	4 El[le]n,
ein Tuch sibn Virl breit aufgeworffen	7 El[le]n.

51. MUŽSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY

Po konzervativních *šubách* následuje oděv modernějšího střihu, jenž připomíná střihy kabátů z 1. poloviny 17. století (kat. č. 97, 133, 140). Přední a zadní díly mají stále ještě tvar kruhových výsečí, přičemž zadní díly jsou téměř dvojnásob širší než přední. Dohromady tvoří necelé tři čtvrtiny kruhu, s obvodem 8 loket a délkou 6 ½ čtvrti, což znamená, že sahal asi ke kolenům. Zadní díl je podobně jako u *šuby* dosti široký, ovšem průramky jsou hlubší, a také náramenice, přestože je stále ještě skládaná, je již zřetelně vymezena. Přední díl je na hrudi přiléhavý, s hlubokými průramky. Pod pažemi je přednice klínovitě rozšířená. Neširoký plochý límec je střižený jako součást horního okraje předních a zadních dílů. Dlouhý rukáv má širokou obloukově vykrojenou hlavici, která musela být v průramku dosti nabíraná, takže měla výrazně kulovitý tvar. Spodní část rukávu je od lokte k zápěstí obloukově zúžená do neširoké manžety. Kabát je ušitý ze sukna.

51. MEN'S SLEEVED CLOAK

Conservative *šuba* mantles are followed by a coat of more modern cut which augurs the coats from the first half of the 17th century (Cat. No. 97, 133, 140). The front and the back panel are still shaped like circle sectors whereby the back panels are nearly twice as wide as compared to the front ones. Altogether they form less than three quarters of a circle with a circumference of 8 ells and length of 6 ½ quarters. That means the coat reached to the knees approximately. Similar to *šuba*, the back panel is quite wide but the armholes are deeper. The yoke, although it is still folded, is clearly defined. The front panel is tightly-fitting on the chest with a straight front in the shape of a soft arc, and with deep armholes. Under the arms, the front is extended by gussets. The not wide flat collar is cut as a part of the upper edge of the front and the back parts. The long sleeve has a wide arc-shaped head that must have been richly pleated at the armhole so its shape was spherical. The sleeve's bottom part narrows in an arc from the elbows to the wrist into a not wide cuff. The coat is made of cloth.

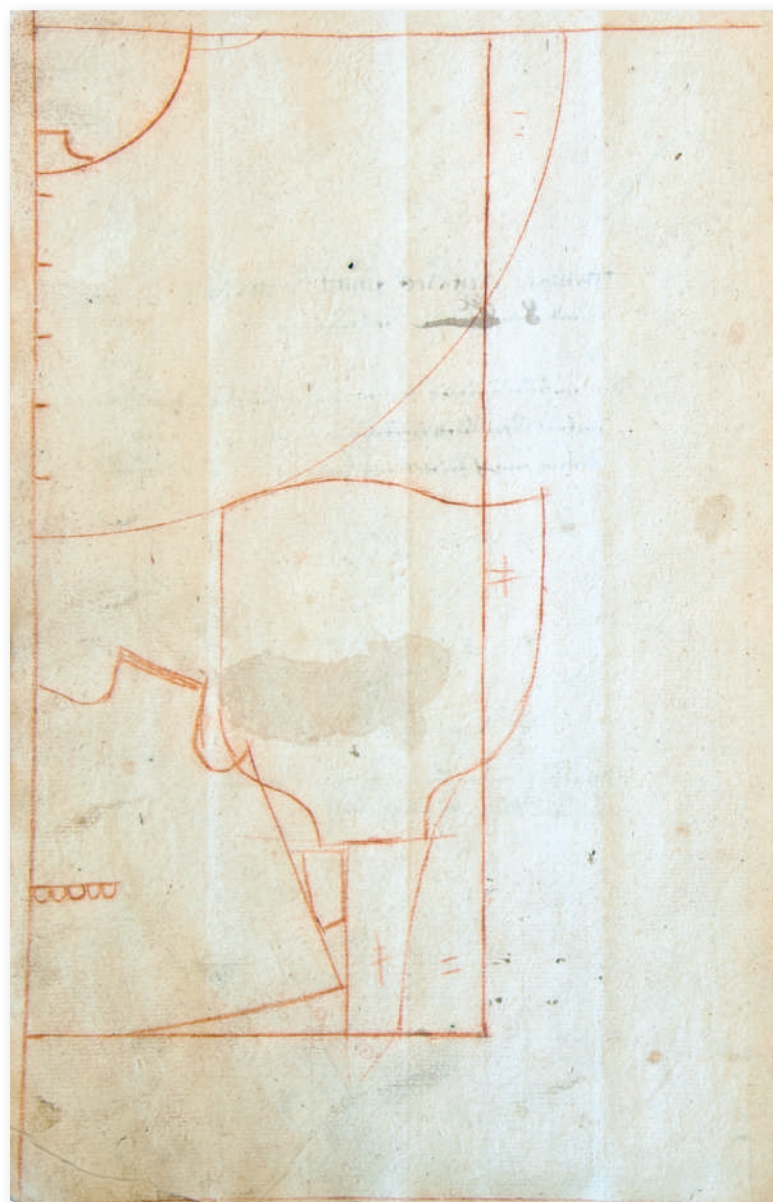
18.

Item ein Reitrock fünf Viertel lang/ undt achthalb acht Ellen die Weitung.

Ein Tuch das anderthalb Ellen breit
ist zweifach 4 halb El[le]n,
ein Tuch sibn Virtl aufgeworffen 6 El[le]n,
ein Tuch fünft Virtl breit zweifach 5 halb El[le]n.

.....

Ein Tuch anderthalb Ellen breit
ist zweifach 4 halb El[le]n,
ein Tuch sibn Virtl breit ist
aufgeworffen 6 El[le]n.

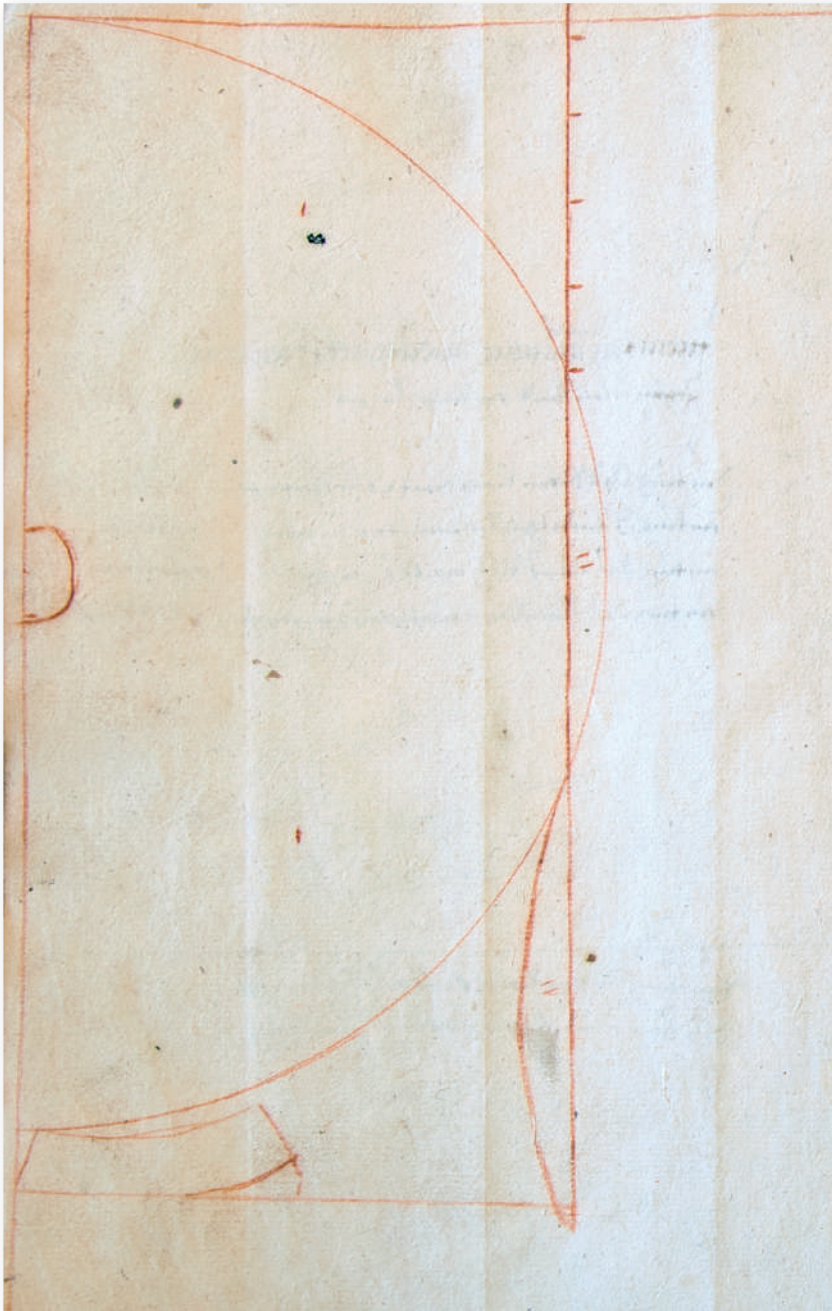

52. MUŽSKÝ JEZDECKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY

Ze čtyř kusů mužského svrchního oděvu je jezdecký plášť s rukávy nejkratší. Uvedená délka 5 čtvrtí znamená, že dosahoval jen něco málo pod hýždě, což jistě vyhovovalo sezení v sedle při jízdě na koni. Konstrukce kombinuje starší a novější stříhové prvky, zatímco přednice mají jasně vymezené jednotlivé části, široký zadní díl je v horní partii pouze aranžovaný. Zadní díly tvoří společně půlkruh se širokým středovým vykroužením, které muselo být hustě nabírané, aby se přizpůsobilo linii krku a ramen. Přední díl je na prsou přiléhavý, s oblým výstřihem a vykrojeným průramkem. Přednice jsou rozšířené a na břicho vzájemně přeložené. V úrovni boků mají krátké vodorovné nastřížení, jehož hrana je olemovaná textilními šupinkami, které překrývají vzniklý otvor. Při jízdě na koni se klopý pod nastřížením zahnuly dovnitř a zachytily uvnitř šosu. Vzniklý otvor umožňoval snadnější posez v sedle i lepší přilnutí přednic kabátu, které se za jízdy nerozevíraly. Okraje průkrčníku jsou zakončeny nasazeným plochým límcem. Rukáv je v rameni značně široký, takže jeho oblá hlavice musela být v průramku dosti nabíraná. Od lokte k zápěstí se rukáv obloukově zužuje do neširoké manžety. Plášť je ušitý ze sukna.

52. MEN'S RIDING CLOAK WITH SLEEVES

Among four men's outer garments, the riding cloak with sleeves is the shortest one. The mentioned length of 5 quarters means that it reached a trifle below the buttock. This was certainly comfortable for seating in the saddle. The construction combines older and newer elements – while the particular parts of the fronts are clearly defined, the back panel is still more or less arranged. The back panels form a half-circle with a wide round cut-out in the middle, which must have been richly gathered to adapt itself to the neck and shoulders. The front panel is tightly fitting on the breast with a round neckline and an arc-shaped armhole. The fronts are extended, overlapping each other on the stomach. A short horizontal slit is trimmed with intricate textile scales that cover the opening. When riding a horse, the flap used to be turned inwards and held inside the šos / fold. The formed opening allowed better seating comfort; the fronts did not open in this case. The neckline edges are trimmed with a flat sewn-on collar. The sleeve is conspicuously wide at the shoulder so its round head must have been richly pleated at the armhole. The sleeve narrows in an arc-shape from the elbow to the wrist into a not wide cuff. The cloak is made of cloth.

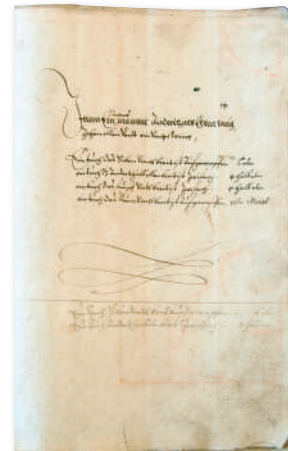

19.
Item ein Manes Manttel anderthalb Ellen lang/
 zehen Ellen undt ein Viertel weit

Ein Tuch das sibn Viertl breit ist aufgeworffen	6 El[le]n,
ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach	4 halb El[le]n,
ein Tuch das fünft Viertl breit ist zweifach	5 halb El[le]n,
ein Tuch das neun Viertl breit ist aufgeworffen	5 El[le]n 1 Viertl.

.....

Ein Tuch sibn Viertl breit aufgeworffen	6 El[le]n,
ein Tuch anderthalb El[le]n breit zweifach	4 halb Eln.

53. MUŽSKÝ PLÁŠŤ

Zobrazený střih představuje běžný kolový plášť složený ze dvou půlkruhových částí. Délka je pouze 1 ½ lokte, takže spodní okraj sahal jen asi do půle stehén. Okrouhle vykrojený průkrčník je doplněn nasazeným mírně prohnutým límcem. Přišitý je jako stojáček, a tak jej bylo možné nosit v případě nepohody nebo jej bylo možné přehnout a nosit jako plochý. Na ušití pláště je třeba 4 ½ lokte sukna širokého 1 ½ lokte.

53. MEN'S CLOAK

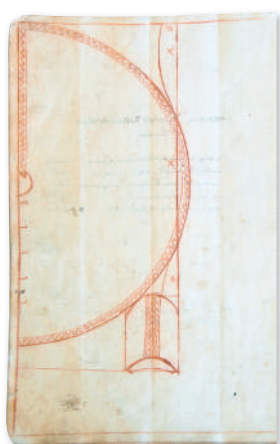
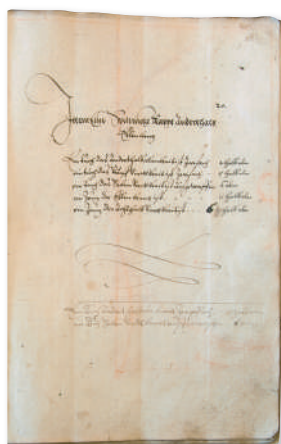
The depicted pattern shows a usual circular cloak consisting of two half-circle panels. Its length, however, is only 1 ½ ell, so this garment came down to the mid-thighs only. The neckhole, which is cut out in a round form, is completed by a stitched-on and slightly bent collar. It is stitched-on as a stand-up collar and therefore it was possible to wear it in bad weather, or it could be turned down. To make the cloak, one needed 4 ½ ells of cloth whose width was 1 ½ ell.

20.

Item eine Spanische Kappe anderhalb/ Ellen lang.

Ein Tuch das anderhalb Ellen breit ist zweifach 4 halb El[le]n,
 ein Tuch das fünf Virl breit ist zweifach 5 halb El[le]n,
 ein Tuch das sibn Virl breit ist aufgeworffen 6 El[le]n,
 ein Zeug der Ellen breit ist 11 halb El[le]n,
 ein Zeug der achthalb Virl breit ist 6 halb El[le]n.

.....
 Ein Tuch andert halb El[le]n breit zweifach 4 halb El[le]n,
 ein Tuch sibn Virdtl breitz aufgeworffen 6 El[le]n.

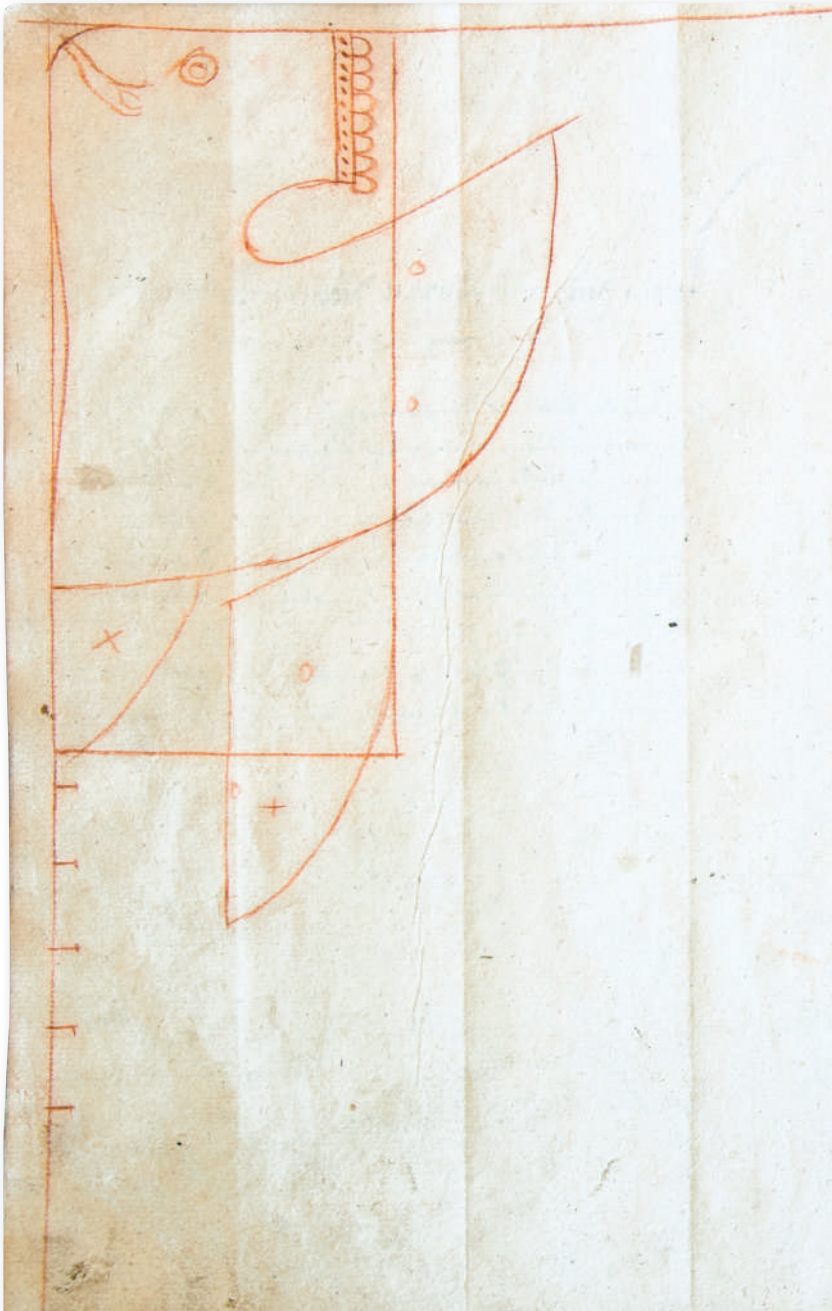

54. ŠPANĚLSKÝ PLÁŠŤ S KAPUCÍ

Střihově se španělský plášť od předchozího nijak zvlášť neliší, opět se jedná o kruhový plášť dlouhý 1 ½ lokte, s okrouhlým průkrčníkem. Přidána je však obdélná kapuce, jejíž spodní okraj je přišitý k okraji průkrčníku. Hlavním rozdílem je tedy vypracování, které je realizováno jako široký vyšíváný pás nebo našívaná porta po obvodu pláště, po okrajích přednic a ve středu kapuce. Plášť mohl být ušitý z cajku nebo sukna.

54. SPANISH CLOAK WITH A HOOD

The cut of this Spanish cloak does not differ much from the previous one. It is again a circular cloak, 1 ½ ell long, with a round neckhole. The cloak, however, includes a rectangular hood whose bottom hem is stitched to the neckhole edge. The major difference thus consists in the embellishment which displays a wide embroidered tape or a stitched-on galloon placed round the cloak circumference, on the front hems and in the middle of the hood. The cloak could be made of *zeug* or cloth.

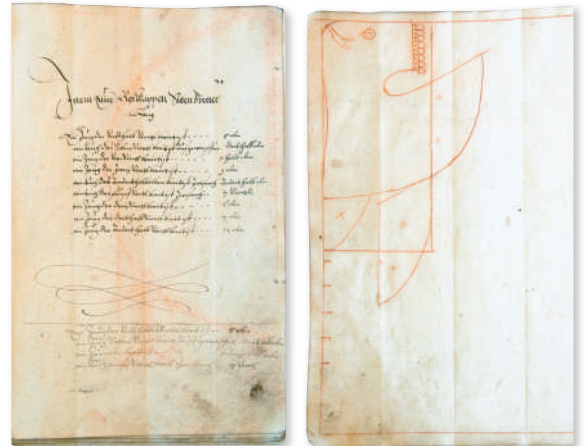

21.
Item eine Roskappen siben Viertel/ lang.

Ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist	5 El[le]n,
ein Tuch das siben Virtl breit ist	
aufgeworffen	drithalb El[le]n,
ein Zeug der vier Virtl breit ist	5 halb El[le]n,
ein Zeug der zwey Virtl breit ist	9 El[le]n,
ein Tuch das anderthalb Ellen	
breit ist zweifach	anderthalb El[le]n,
ein Tuch das fünft Virtl breit ist	
zweifach	7 Virtl,
ein Zeug der drei Virtl breit ist	6 El[le]n,
ein Zeug der drithalb Virtl breit ist	7 El[le]n,
ein Zeug der anderthalb Virtl breit ist	12 El[le]n.

.....

Ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist	5 El[le]n,
ein Tuch siben Virtl breit aufgeworffen	drithalb El[le]n,
ein Zeug El[le]n breit ist	fünfthalb El[le]n,
ein Tuch fünft Virtl breit zweifach	7 Virtl.

55. KÁPĚ NA HLAVU KONĚ

Pokrývka na šíji a hlavu koně je tvarována zcela stejně jako jiné kápě, určené třeba pro řeholní hábit, tedy podle bočního profilu hlavy. Na šíji i hlavě je přiléhavá, s prostríženými otvory pro oči a uši. Na hrudi je pak rozšířená do širokého límce. Okraj kolem huby koně je ozdobně prostrížen a pro zesílení lemován portou. Kápě je ušitá ze sukna nebo cajku.

55. HORSE HOOD

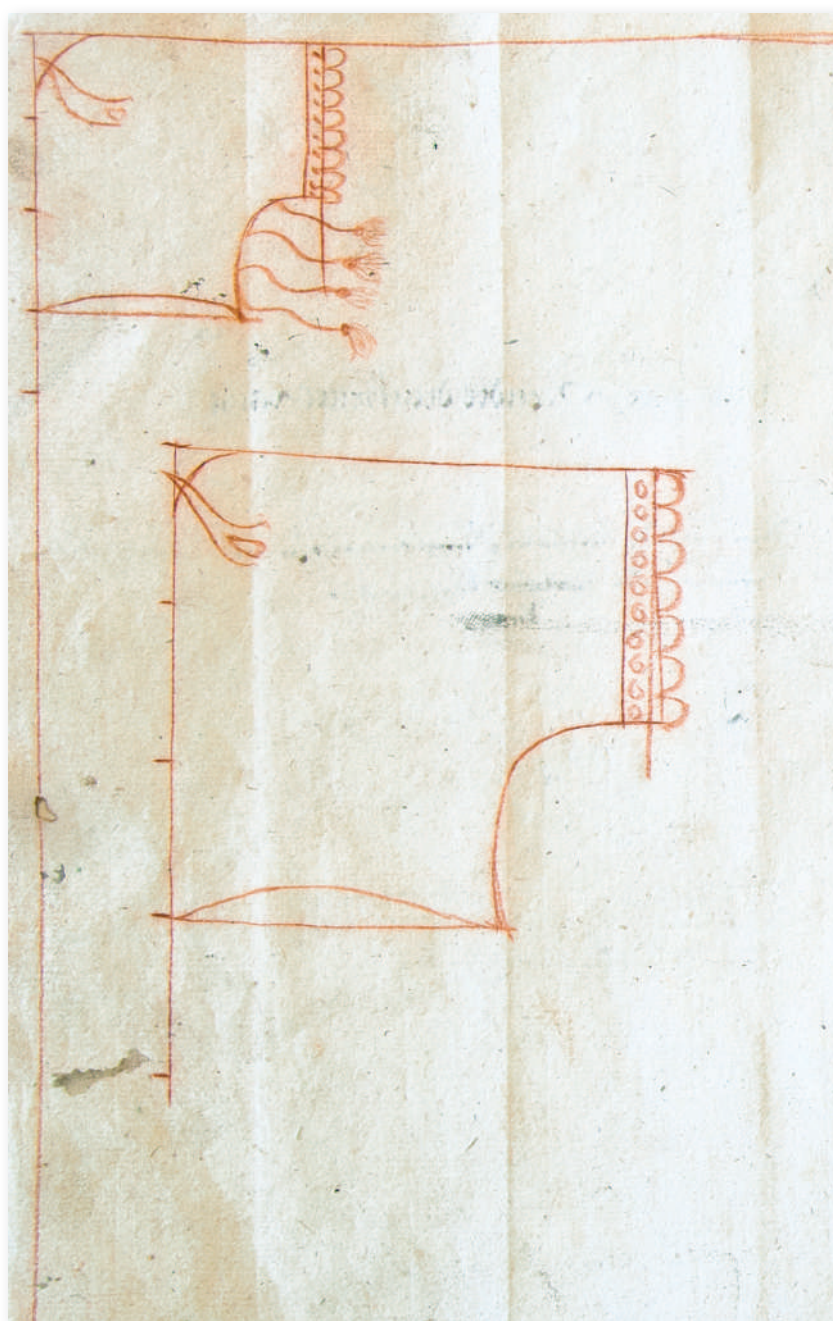
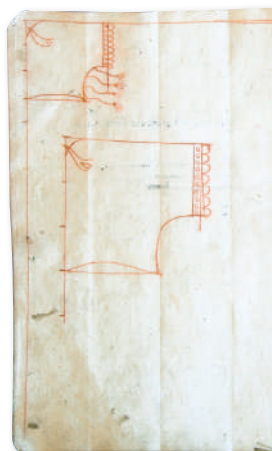
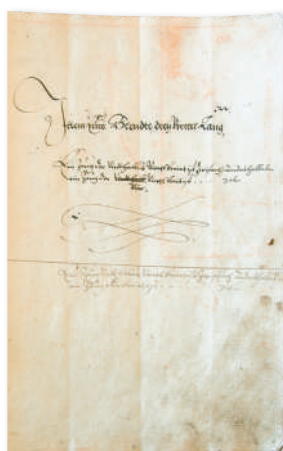
The hood covering the horse's head and neck is shaped in the same fashion as other hoods are, be they intended for instance for religious habits, i.e. according to the side profile of the head. It is tight-fitting at the neck and on the head, with cut-through holes for the eyes and ears. On the chest, it widens into a wide collar. The hem around the horse's muzzle is cut in a decorative fashion and hemmed to be strengthened. The hood is made of cloth or *zeug*.

22.

Item eine zwei Blendte, drei Viertel lang.

Ein Zeug der virtlhalbes
Virtl breit ist zweifach anderthalb El[le]n,
ein Zeug der ~~viertthalb~~ vier
Virtl breit ist 3 El[le]n.

Ein Zeug virtlhalbes Virtl breit
ist zweifach anderthalb El[le]n,
ein Zeug [ein] El[le]n breit ist 3 El[le]n.

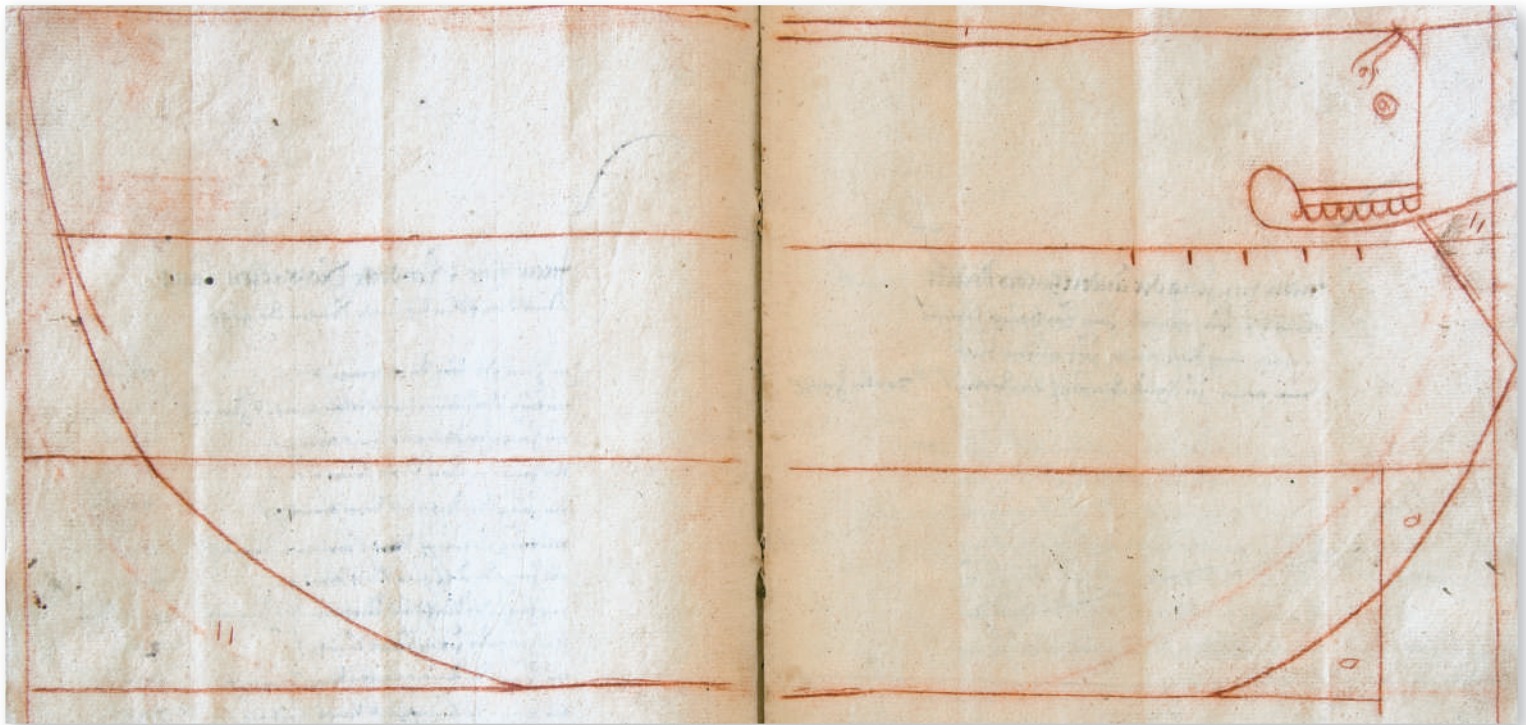

56. MASKA NA HLAVU KONĚ

Obě masky jsou zakresleny bez otvorů pro oči, což v kombinaci s materiálem – *cajk* – znamená, že byly určeny k omezení pozorovacích schopností koně a nikoli k ochraně očí před hmyzem, jako by tomu bylo v případě, pokud by byla ušita z lehkého průhledného materiálu. Ze stříhu je patrné, že maska je střižena podle bočního profilu hlavy a je právě tak velká, aby zakryla oči a udržela se na hlavě. V druhém případě je pod krkem dokonce nesešitá a svazuje se na čtyři páry šňůrek se šťapci na konci, což jistě usnadňovalo její nasazení. Okraj masky u huby koně je zesílen portou a zakončen vystříhanými ozdobnými obloučky.

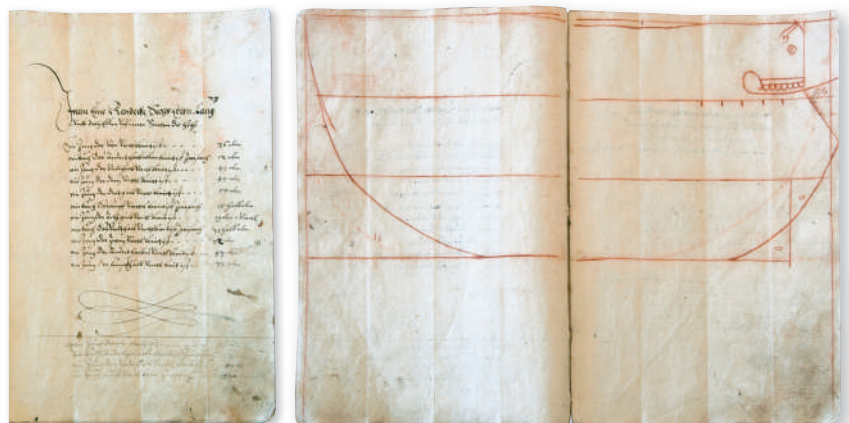
56. HORSE FACE MASK

Both masks are drawn without holes for eyes, which in combination with the material used – *zeug* – means that they were intended to limit the observation abilities of a horse, and not to protect the eyes against flies. In the latter case, a mask would be made of light transparent material. The pattern shows that the mask is cut according to the side profile of the head and it is as large as needful to cover the eyes and to remain on the head. The other mask is not sewn together below the chin. It is tied by four pairs of tasselled laces, which must have made its putting on the head easier. The mask hem at the horse's muzzle is strengthened with a galloon and decorated with cut-out arcs at its ends.

23.
Item eine Rendecke sechs Ellen lang/ undt drei Ellen
 auf einer Seiten die Höhe.

Ein Zeug der vier Virdl breit ist	36 El[le]n,
ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach	12 El[le]n,
ein Zeug der virdthalb Virdl breit ist	41 El[le]n,
ein Zeug der drei Virdl breit ist	47 El[le]n,
ein Zeug der drithalb Virdl breit ist	55 El[le]n,
ein Tuch das fünf Virdel breit ist zweifach	15 halb El[le]n,
ein Zeug der achthalb Virdl breit ist	19 El[le]n 1 Virdl,
ein Tuch das virdthalb Virdlbreit ist zweifach	21 halb El[le]n,
ein Zeug der zwei Virdl breit ist	42 El[le]n,
ein Zeug der anderthalbes Virdl breit ist	93 El[le]n,
ein Zeug der fünfthalb Virdl breit ist	32 El[le]n.

.....

Ein Zeug der El[le]n breit ist	36 El[le]n,
ein Tuch anderthalb El[le]n breit ist zweifach	12 El[le]n,
ein Zeug der virdthalb Virdtl breit ist	41 El[le]n,
ein Tuch fünf Virdtl breit zweifach	15 halb El[le]n.

57. POKRÝVKA NA KONĚ

Zobrazený stříh zachycuje pokrývku, určenou nikoli pouze k ochraně koně před nepohodou, ale především k dostatečné reprezentaci jeho majitele. Dokladem je množství použitého materiálu i způsob, jakým je do něho kůň zahalen, což je zřejmé z kreseb podobných pokrývek v ostatních krejčovských knihách (kat. č. 93, 147). Pokrývka je střížena podle bočního profilu zvířete, počínaje hlavou a konče ocasem. Na hrudi a zádi koně je stříh navíc rozšířen o kruhové výseče, takže pokrývka zde splývala v četných záhybech až k zemi, což dokládá uvedená délka 3 lokte. Na hlavě jsou v pokrývce prostříženy otvory pro oči a uši, kolem huby je lemována portou a okraj vystřížen do ozdobných obloučků. Na zádi u ocasu a také na prsou je použitý cajk navíc zesílen cajkovými výztuhami a vše je podšito cendelínem.

57. HORSE BLANKET

The depicted pattern captures a blanket intended not only to protect a horse from bad weather but especially to represent his owner. This is substantiated by the quantity of material as well as by the fashion in which the material veils the horse. Similar blankets drawn in other tailor's books (Cat No. 93, 147) document this fashion as well. The blanket is cut according to the side profile of the animal, beginning with the head and ending with the tail. On the horse's chest and dock, the cut is extended by circle sectors so the blanket fell in plentiful folds to the ground, which is supported by the length of 3 ells. On the head, there are holes for the eyes and ears; the muzzle is bordered with a galloon and the hem is decorated with a cut arc. On strained spots near the tail and on the chest, the used *zeug* is strengthened with another layer of *zeug* and the spot is underlined with *zendel*.

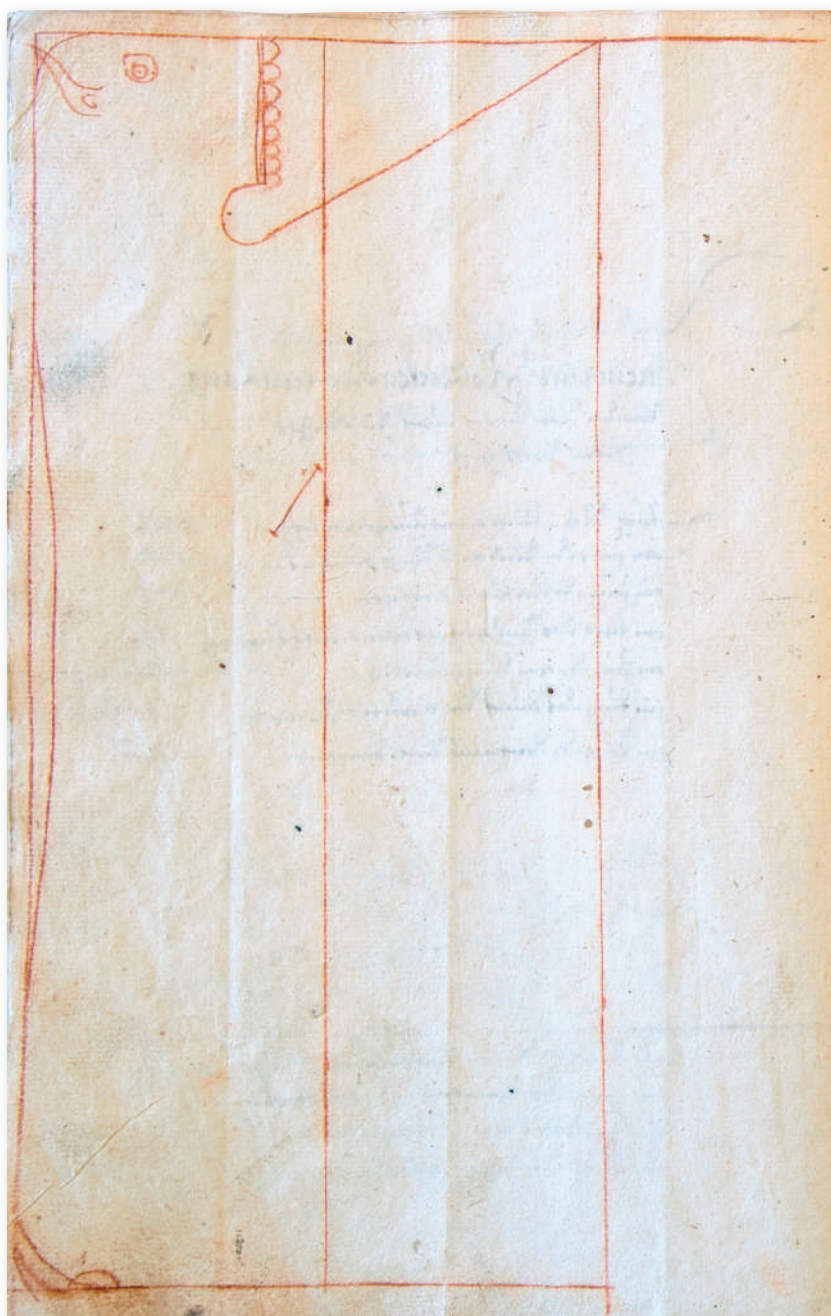
25.

Item eine Rossdecken vier Ellen lang,/ von dem Kopf an bis auf den Burzel/ siebn Virtl hoch.

Ein Tuch sibn Virtl breit aufgeworffen 8 El[le]n,
 ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist 16 El[le]n,
 ein Zeug der vier Virtl breit ist 14 El[le]n,
 ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist
 zweifach 5 El[le]n,
 ein Zeug der drei Virtl breit ist 19 halb El[le]n,
 ein Tuch das fünf Virtl breit ist
 zweifach 6 El[le]n,
 ein Zeug der drithalb Virtl breit ist 23 halb El[le]n.

.....

Ein Tuch das sibn Virtl breit ist
 aufgeworffen 8 El[le]n,
 ein Zeug der virdthalbes Virtl breit ist 16 El[le]n,
 ein Zeug der [ein] El[le]n Breit ist 14 El[le]n,
 ein Tuch anderthalb El[le]n breit
 zweifach 5 El[le]n.

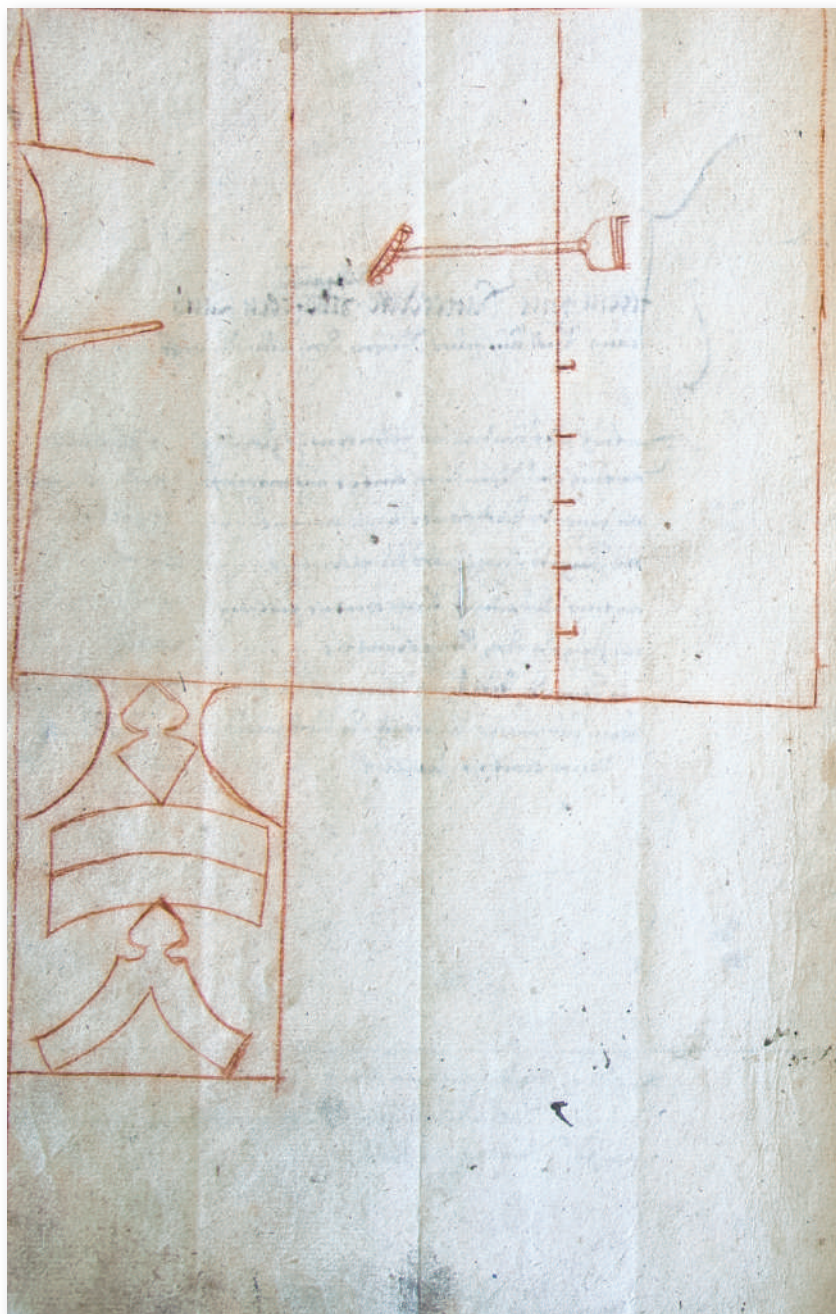

58. POKRÝVKA NA KONĚ

Druhá z pokrývek na koně je menší a také kratší, určená zřejmě pro běžné užívání. Střih opět kopíruje boční profil koně, tentokrát ovšem bez nadbytečného rozšíření u ocasu a se značně redukováným rozšířením na hrudi. Ponecháno je pouze nevelké zešíkmení, tzv. *skok*, umožňující volný pohyb předních nohou. Délkou 7 čtvrtí dosahoval zřejmě pouze po kolena koně. Na hlavě jsou prostříženy otvory pro oči i uši. U huby je okraj zesílen portou a zakončen ozdobně vystřiženými obloučky. Pokrývka mohla být ušita z cajku i sukna.

58. HORSE BLANKET

The other one from the two horse blankets is smaller and shorter. It is probably intended for usual use. The cut copies the side profile of the horse, however, without the extensions round the tail and with a considerably reduced extension on the chest. Just a not large bevel remained here, a so-called jump allowing the front legs to move freely. On the head, there are cut-through holes for the eyes and ears. The hem around the muzzle is strengthened with a galloon and decorated with a cut arc at the ends. The blanket could be made of *zeug* and cloth.

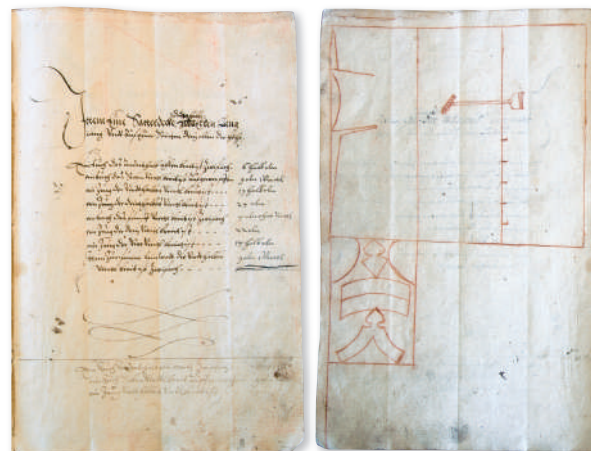
26.

Item eine Satteldecke zwei dritthalb Ellen lang/lang, undt auf einer Seiten drei Ellen die Höhe.

Ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach	6 halb El[le]n,
ein Tuch das sibn Virdl ist aufgeworffen	9 El[le]n 1 Virdl,
ein Zeug der virdthalbes Virdl breit ist	19 halb El[le]n,
ein Zeug der dritthalbes Virdl breit ist	24 El[le]n,
ein Tuch das fünf Virdl breit ist zweifach	4 El[le]n ohne Virdl,
ein Zeug der drei Virdl breit ist	22 El[le]n,
ein Zeug der Vier Virdl breit ist	17 halb El[le]n,
Item zum Furten Leinwad die virdthalbes	9 El[le]n 1 Virdl,
Virdl breit ist zweifach	8 El[le]n 2 Virdl.

.....

Ein Tuch anderthalb El[le]n breit zweifach	6 halb Elen,
ein Tuch sibn Virdl breit aufgeworffen	9 El[le]n 1 Virdl,
ein Zeug Virdthalbes Virdl breit ist	19 halb El[le]n.

59. POKRÝVKA NA KOŇSKÉ SEDLO

Pokrývka na sedlo měla nejen chránit, ale i vylepšovat vzhled starších součástek jezdecké výstroje. Z toho důvodu byla střižena tak, aby kopírovala jeho tvar. Základem je rozměrný obdélník dosahující délkou 3 lokte téměř až k zemi. Na bocích jsou vystřiženy otvory pro řemeny třmenů, kterými jsou spuštěny dosti nízko. V horní části je pokrývka prostřižená a otvory prostupuje zvýšená přední a zadní část sedla. Do prostřižení jsou vsity tvarované části kryjící po obou stranách přední a zadní rozsochu, jejichž tvar je zřejmý z podobné pokrývky z Liberce (kat. č. 151). Pokrývka mohla být ušitá z cajku nebo sukna.

59. HORSE SADDLE SHEET

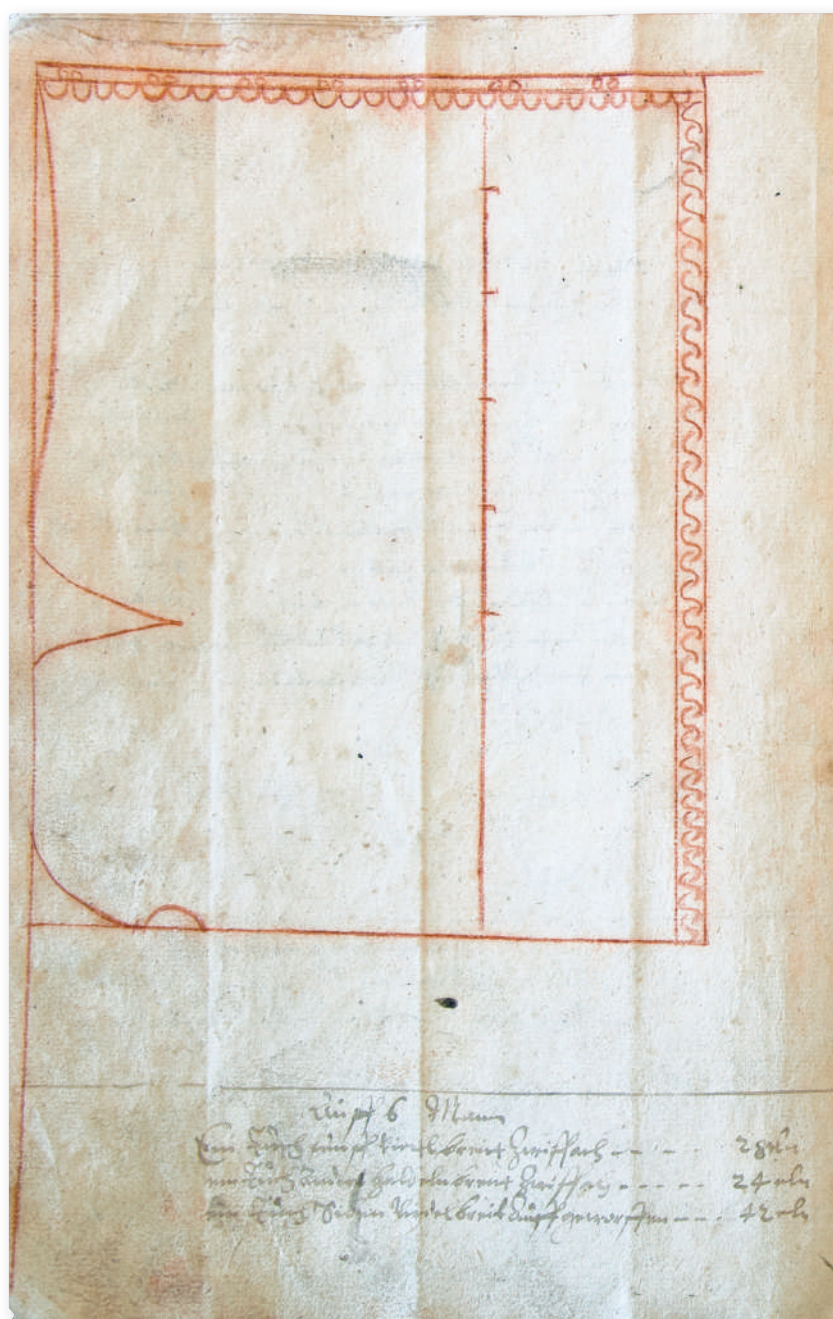
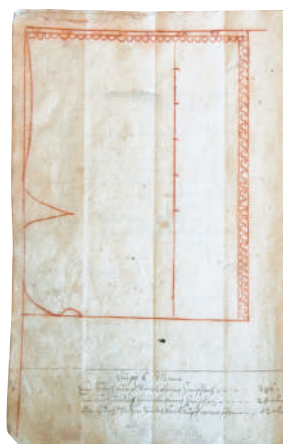
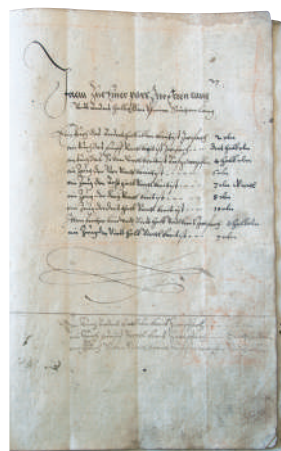
The sheet was to protect the saddle and to improve the appearance of older riding accessories. For this reason, it was cut to copy the saddle shape. The cut is based on a large rectangle reaching with its length of 3 ells nearly to the ground. On the sides, there are cut-out holes for straps of stirrup irons which are lowered down. In its upper part, the sheet is cut through in order to be able to copy not only the seat but also the horse's back. Into the cut-through gaps, there are stitched-in shaped parts that cover both sides of the front, and a cantle whose shape is obvious from a similar sheet from Liberec (Cat. No. 151). The sheet could be made of *zeug* or cloth.

27.

Item zue einer Pars zwo Ellen lang/ undt anderthalb Ellen, auf einer Seiten lang.

Ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach 2 El[le]n,
 ein Tuch das fünft Virlt breit ist zweifach drithalb El[le]n,
 ein Tuch das sibn Virlt breit ist aufgeworffen 4 halb El[le]n,
 ein Zeug der vier Virlt breit ist 6 El[le]n,
 ein Zeug der achthalb Virlt breit ist 3 El[le]n 1 Virlt,
 ein Zeug der drei Virlt breit ist 8 El[le]n,
 ein Zeug der drithalb Virlt breit ist 10 El[le]n,
 Ittem Furter Leinwad virdthalb Virlt breit zweifach 4 halb El[le]n,
 ein Zeug der virdthalb Virlt breit ist 7 El[le]n.

Ein Tuch anderthalb El[le]n breit zweifach 2 El[le]n,
 ein Tuch fünft Virlt breit ist zweifach drithalb El[le]n,
 ein Tuch sibn Virlt breit ist aufgeworffen 4 halb El[le]n.

60. POKRÝVKA NA KOŇSKÉ SEDLO

Přestože tak není výslovně řečeno, jedná se i v tomto případě o pokrývku sedla. Rozměr je však menší, takže pokrývka je dlouhá jen 1 ½ lokte, a kryje tak pouze boky a část hřbetu koně. Strih má tvar obdélníku, jehož strana je 2 lokte široká a 1 ½ lokte dlouhá, to je důvod, proč chybí otvor pro řemeny třmenů, které vyčnívaly zpod ní. V horní části je pokrývka prostřižena tak, aby mohla překrýt posedlí. Na rozdíl od předchozí pokrývky však nekryje zadní ani přední rozsochu sedla, které zřejmě vyčnívaly ven. Zadní cíp pokrývky je lemován portou nebo výšivkou, což připomíná pozdější deku pod vojenské sedlo. Pokrývka byla ušita z cajku a sukna.

60. HORSE SADDLE SHEET

Although not clearly mentioned, this pattern depicts also a saddle sheet. The dimension is smaller, so the sheet is only 1 ½ ells long, covering just the flanks and a part of the back. The cut is shaped as a rectangle whose side is 2 ells wide and 1 ½ ell long. For this reason, a hole for straps of stirrup irons is missing and the straps stick out under the sheet. In its upper part, the sheet is cut through in order to be able to copy the seat. Unlike the above-mentioned sheet, this one does not cover the back and front cantle of the saddle, which probably stuck out. The back tail is bordered with a galloon or embroidery, which reminds of the later sheet for military saddle. The sheet was made of *zeug* and cloth.

28.

Item einen Ritter ins Feldt, einem/ Mützen, Hentzschken, Kappen undt Hossen.

Ein Tuch das fünft Virtl breit ist zweifach	5 El[le]n ohne Virtl,
ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach	4 El[le]n,
ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen	7 El[le]n,
ein Tuch das neunthalb Virtl breit ist aufgeworffen	6 halb El[le]n.

Auf sechs Mann

Ein Tuch das fünft Virtl breit ist zweifach	28 El[le]n,
ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach	24 El[le]n,
ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen	42 El[le]n,
ein Tuch das neunthalb Virtl breit ist aufgeworffen	33 halb El[le]n.

Auf ein Perschon.

Ein Tuch fünft Virtl breit ist zweifach	5 El[le]n ohne Virtl,
ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach	4 El[le]n,
ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen	7 El[le]n.

Auf 6 Mann

Ein Tuch fünft Virtl breit zweifach	28 El[le]n,
ein Tuch anderthalb El[le]n breit ist zweifach	24 El[le]n,
ein Tuch sibn Virtl breit aufgeworffen	42 El[le]n.

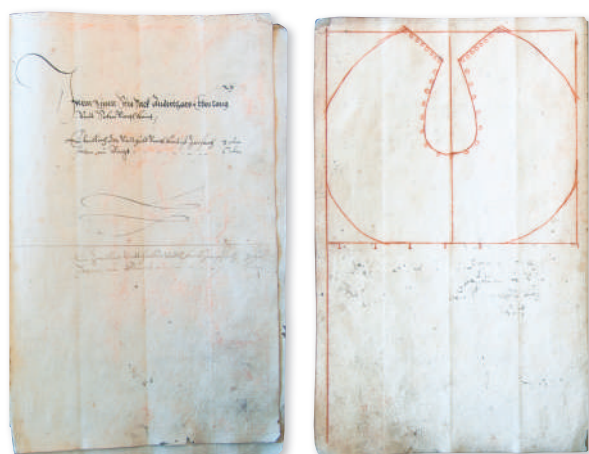
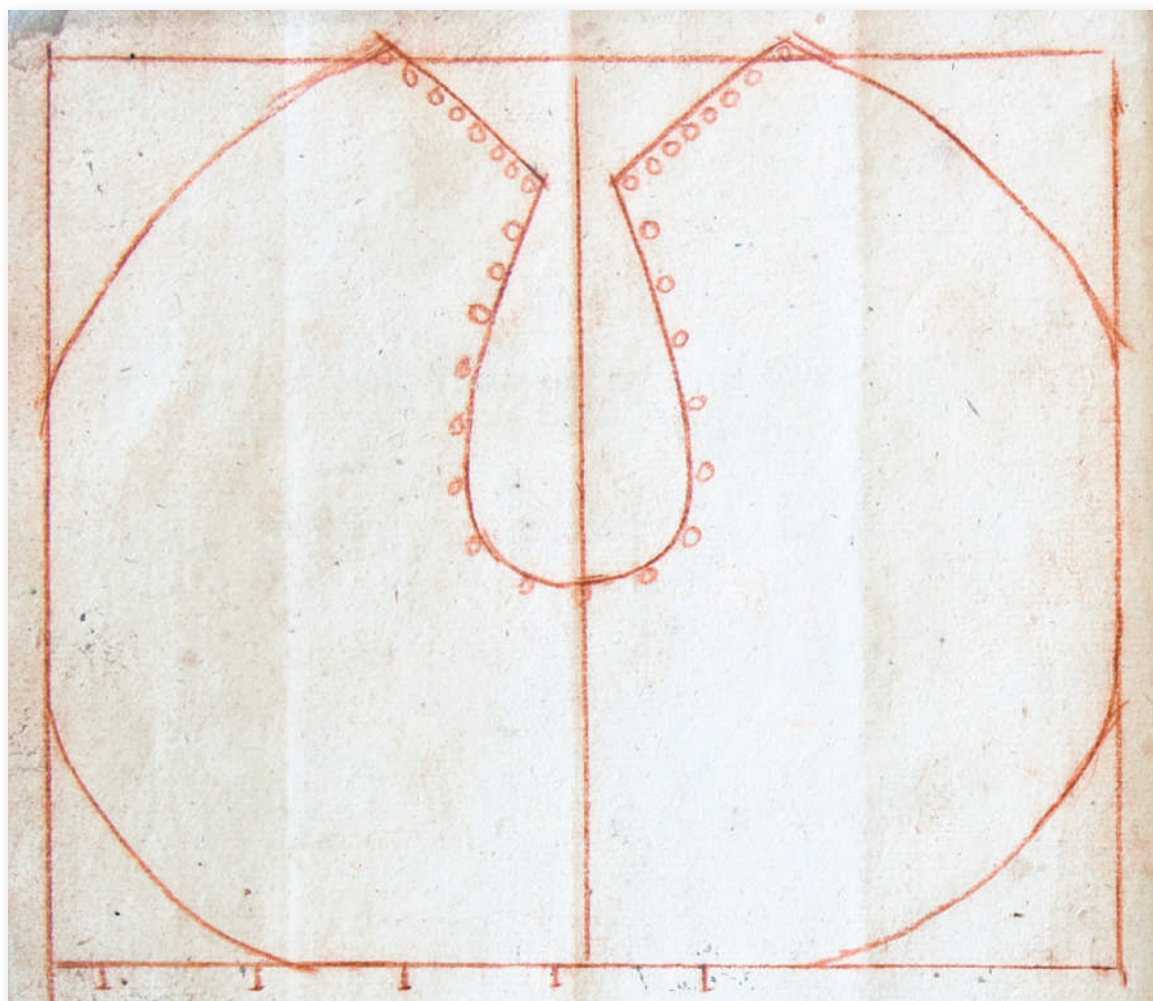

61. VÝSTROJ RYTÍŘE DO POLE: ČAPKA, RUKAVICE, KÁPĚ, KALHOTY A KABÁTEC

Soubor oděvních součástí tvořících výstroj rytíře nebo jezdce nebývá v krejčovských knihách k vidění často. Společně bývají zakresleny většinou pouze kalhoty a kabátek (kat. č. 32, 106), vyskytující se v mužském šatníku jako komplet. Přiléhavé uzavřené kalhoty mají švy na nohavicích vedené po zadní straně lýtká, stehna a hýždích, kde probíhají rovnoběžně s krokovým švem, jak bývalo obvyklé v druhé polovině 16. století. Krátký kabátek, sahající jen do pasu, je přiléhavého, relativně symetrického střihu. Rukávy jsou v ramenou dosti široké, takže mělce vykrojená hlavice musela být v průramku nabíraná. Od lokte k zápěstí se obloukově zužují do neširoké manžety. Na celém kabátku je naznačené ozdobné prostřihování nedlouhými šikmými zástřihy. Soubor doplňují dlouhé rukavice s nasazeným palcem, dále je zde kápě s rozměrným kolovým límcem kryjícím ramena, paže i hrud' a nakonec i čapka blíže neurčitého tvaru. Výstroj je ušitá ze sukna a spotřeba je uvedena nejen pro jednoho, ale i pro šest mužů.

61. KNIGHT'S FIELD GEAR: CAP, GLOVES, HOOD, TROUSERS AND DOUBLET

A set of garments forming the gear of a knight or a rider cannot be often found in tailor's books. It is mostly trousers and a jacket, that are drawn as one unit (Cat. No. 32, 106) and understood as a set of men's clothes. The seams on the close-fitting trousers run on the back side of the calves, thighs and buttocks. Here they are in parallel with the crotch seam as it was usual in the second half of the 16th century. The short jacket reaching just to the waist is tight-fitting and quite symmetrical. The sleeves are rather wide in their upper part so the shallow sleeve head has to be gathered at the armhole. From the elbow to the wrist, they narrow in an arc into a not wide cuff. The entire jacket displays decorating cuts. The set is completed with long gloves with attached thumbs, a hood with a large round collar, which covers the shoulders, the arms and the chest, and a cap of unspecified form. The gear is made of cloth and the consumption is calculated not only for one wearer but also for six men.

29.

Item einen Stro Sack anderthalb Ellen lang/ und sibn Virl breit.

Ein Trillich der virdthalb Virl breit ist zweifach 3 El[le]n,
item ein Bargt 6 El[le]n.

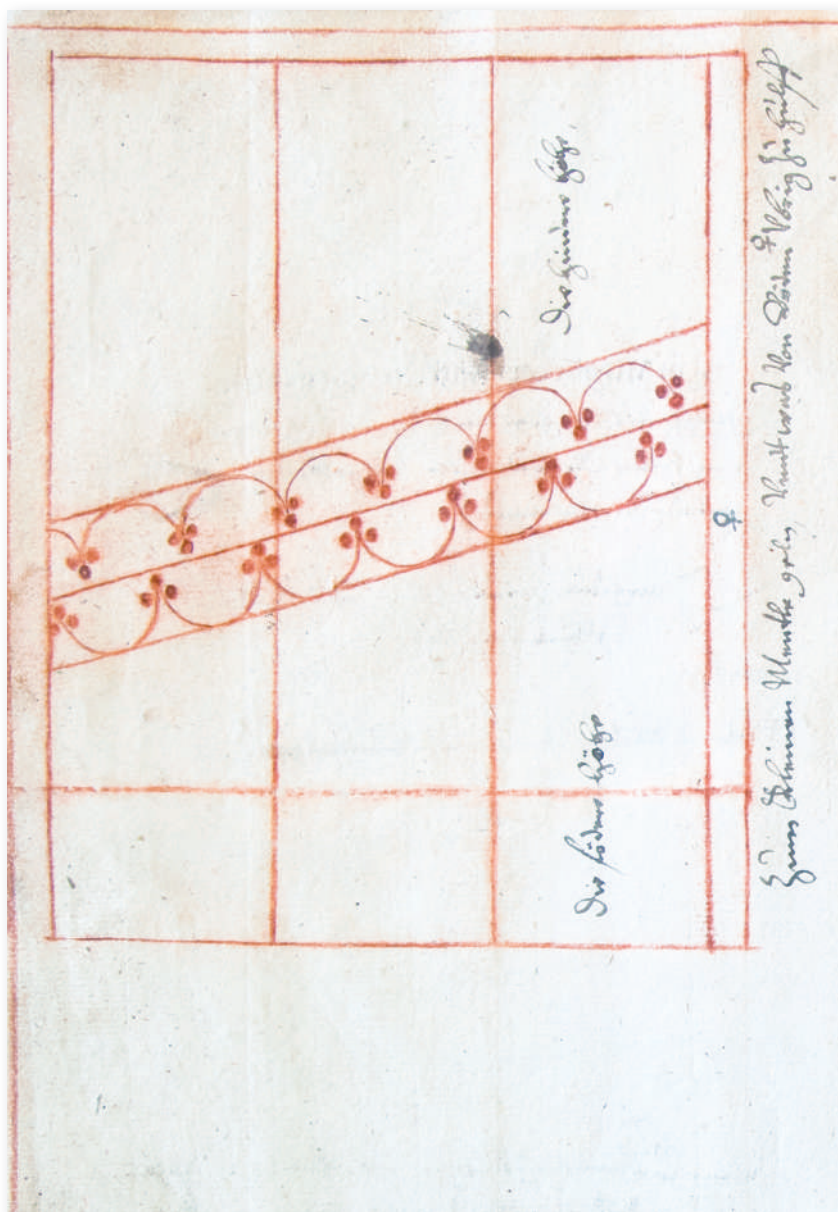
.....
Ein Trillich der virdthalb Virl breit ist zweifach 3 El[le]n,
item ein Bargt 6 El[le]n.

62. VAK NA SLÁMU

S výstrojí jezdce souvisí i vak, v němž bylo možné uložit nejen slámu, ale i seno, či různé součásti výstroje. Vak má tvar rozměrné podkovy, která je po vnějším okraji sešitá, kdežto vnitřní okraj zůstává volný a po uložení obsahu je možné jej sešněrovat tkanicí, k čemuž slouží otvory po jeho obvodu. Tvar podkovy umožňoval nasadit vak na šíji či hřbet koně, takže spoj zůstal chráněn před deštěm. Vak byl ušitý z plátěného trilichu nebo barchanu.

62. STRAW BAG

The bag in which straw and hay or different parts of the gear could be stored relates to the rider's gear. The bag is shaped as a large horseshoe which is sewn together at the outer edge, while the inner edge remains free. After the content is put in, the edge can be laced up. The lace is led through holes on the circumference. The shape of a horseshoe allowed to place the bag on the horse's back, and the joint was protected against the rain. The bag was made of canvas drill or barchant.

30.

Item einen Ross Stall virtzehen Ellen/ lang, die födere Höhe vier Ellen, die Dach lang/ fünf Ellen, die hindere Höhe dritthalb Ellen,/ mit den Seitenwenden.

Durch aus zweifach bis auf das kurtze/ Mentele einfach.

Item dartzu kömpt zweihundert zwey/ und dreissig Ellen Zwillig.

Item zu einer Roß Krippen eins Blats weit 14 El[le]n lang,/ kompt dartzu 14 El[le]n Zwillig.

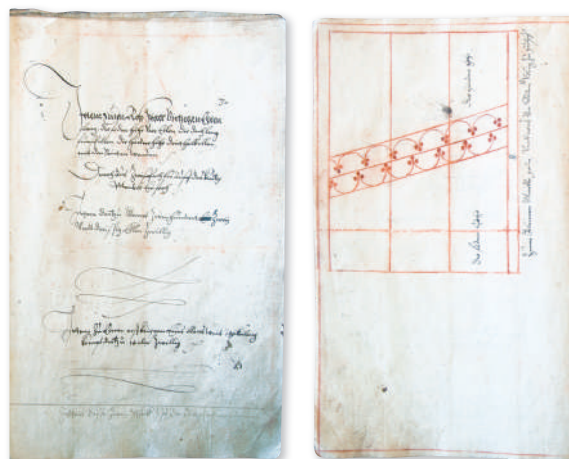
Item disse zwey Stuck auff die Abbschriken.

Text ve vyobrazení:

Die födere Höhe.

Die hindere Höhe.

Zum kleinen Mentle 9 El[le]n, undt was von Buden ubrig zu Hulff.

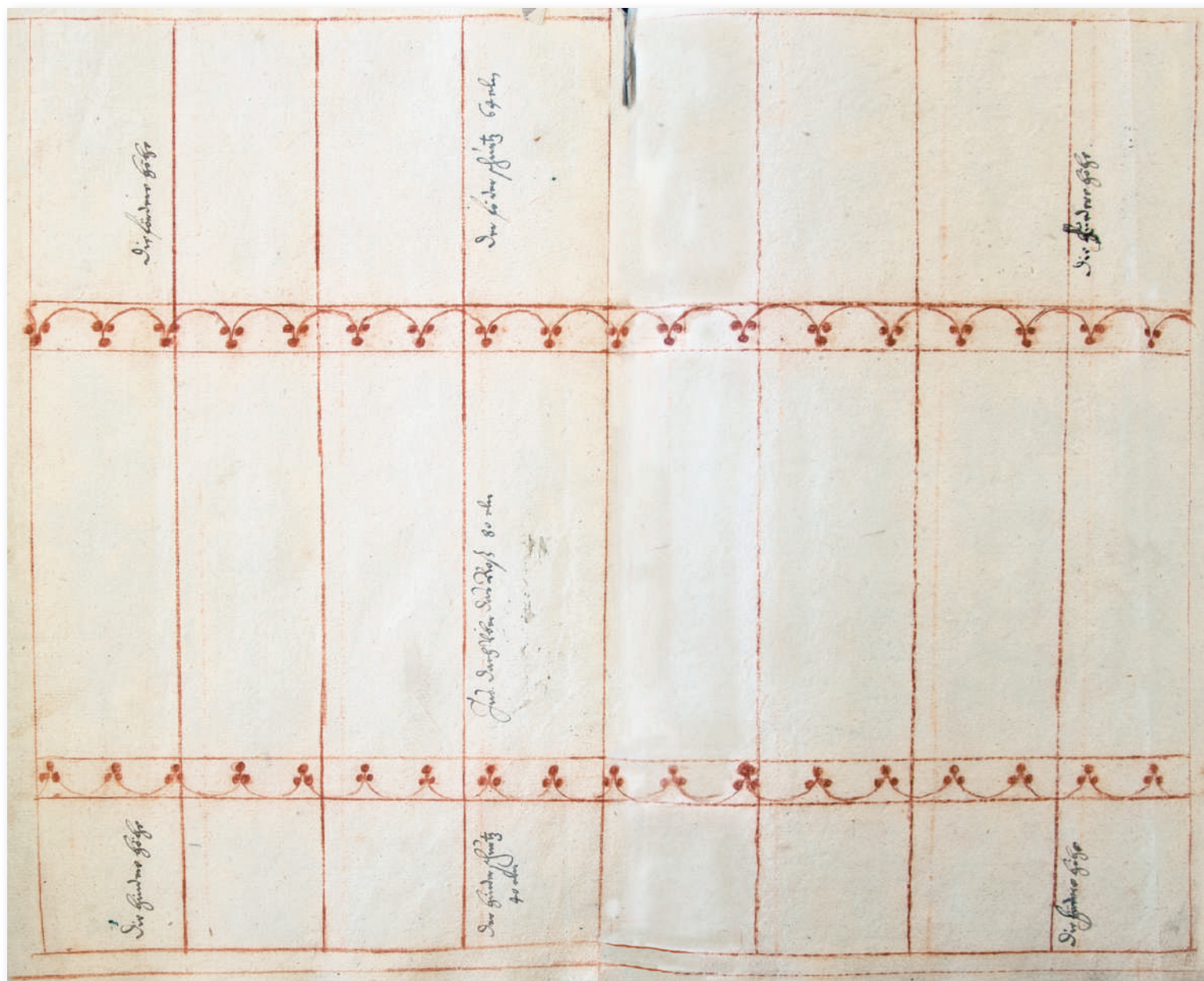

63. STÁJ PRO KONĚ

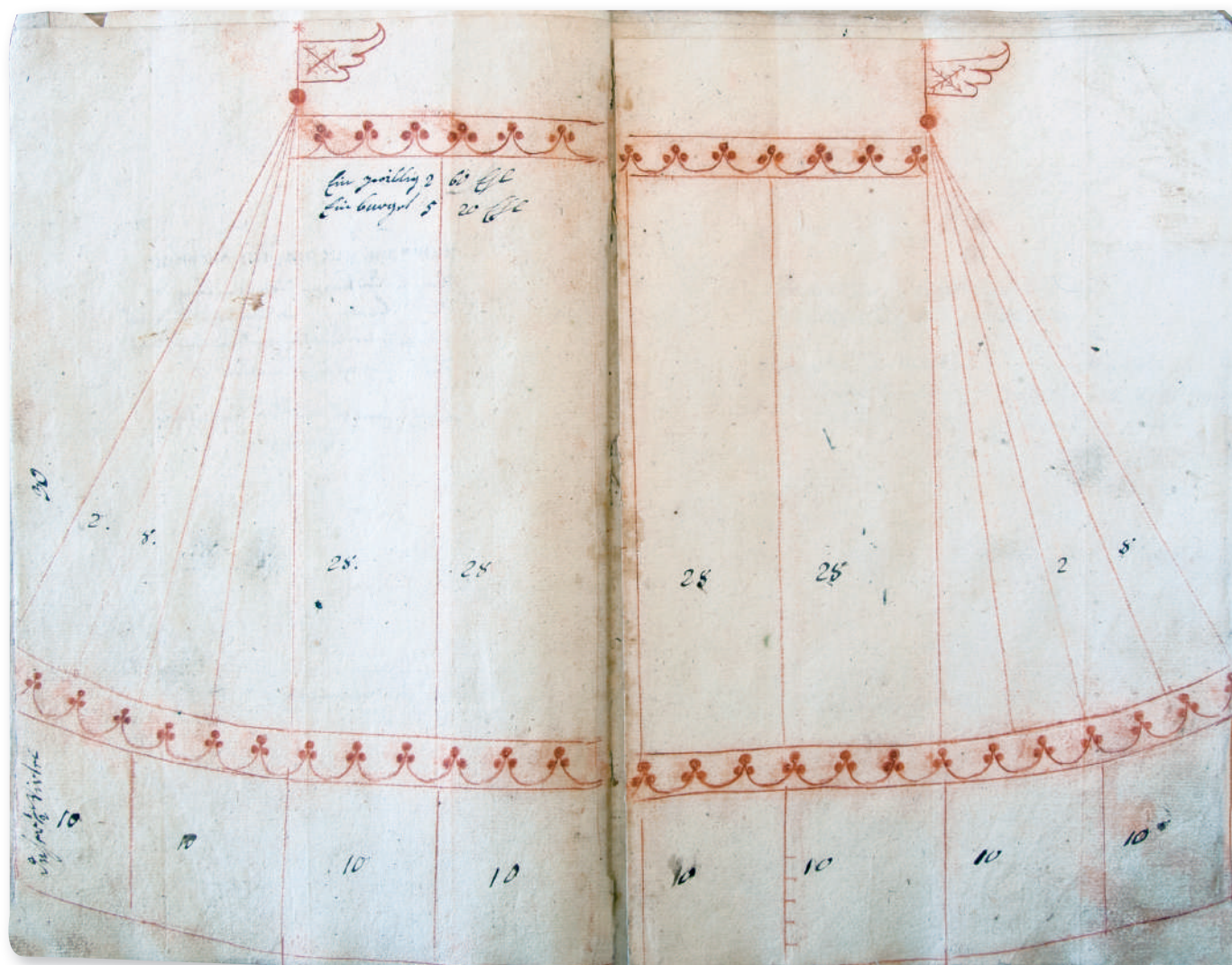
Výčet málo obvyklých krejčovských prací pokračuje plátenou polní stájí pro koně. Ta je 14 loket dlouhá a necelých 5 loket široká. Pultová střecha je na přední straně vysoká 4 lokte, na zadní však jen 2 ½ lokte, navíc plátnem je krytá pouze zadní strana a vlastní střecha. Přední strana zůstává až na neširoký pruh v horní části otevřená. Jedná se tedy o jakýsi mobilní přístřešek chránící koně spíše před sluncem a nepřízní počasí. Stáj je ušitá z 232 loket cvilichu.

63. HORSE STABLE

The list of unusual tailor's works continues with a canvas field-stable for horses. The stable is 14 ells long and less than 5 ells wide. The shed roof is only 4 ells high on its front side, on the rear one the height is only 2 ½ ells; moreover just the rear side and the roof are covered with canvas. The front side remains open except for a narrow strip in its upper part. It is more a kind of shed to protect the horse from the sun than from the cold or bad weather. The stable is made of 232 ells of drill.

Text ve vyobrazení:
 Die hindere Höhe.
 Die födere Höhe.
 Der hindere Schütz 40 El[le]n.
 Ins Dach über das Ross 80 El[le]n.
 Der födere Schütz 64 El[le]n.
 Die födere Höhe.
 Die hindere Höhe.

31.

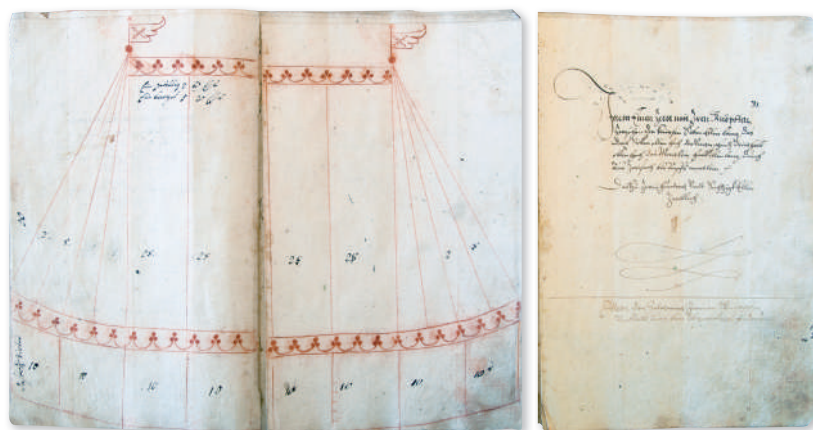
Item einen Zeltt mit zweu Knöpfen,/ zwischen den Knöpfen sibn Ellen lang, das/ Dach sibn Ellen hoch, der Untenschutz dritthalb/ Ellen hoch, das Mentlein halb Ellen lang. Durch/ aus zweifach bis aufs Mentlein. Datzu zweyhundert undt sechtzig Ellen/ Zwillich.

Item der Zeltt mit Zweyen Knöpfen,/ verbleibt auch bey abgemeldten Foderung.

Text ve vyobrazení:

Ein Zwillig 260 Ehl[en].

Ein Burget 520 Ehl[en].

64. STAN SE DVĚMA MAKOVICEMI

Tvarově se stan vcelku podobá velkému stanu z Těšína (kat. č. 22), jeho rozměry jsou ovšem o něco málo menší. Spodní plášť stanu se skládá z 16 obdélných dílů, 7 čtvrtí širokých a 3 ½ lokte vysokých. Půdorys stanu se tak mohl pohybovat okolo 11 ½ lokte délky a 4 ½ lokte šířky. Střecha je vysoká 7 loket, uprostřed jsou 4 díly rovné a na bocích 8 dílů šikmých. K ušití je třeba 270 loket cvilichu.

64. TENT WITH TWO HIP-KNOBS

With its form, the tent is quite similar to the large tent from Těšín (Cat. No. 22), its dimensions are, however, a little bit smaller. The inner coat of the tent consists of 16 rectangular panels which are 7 quarters wide and 3 ½ ells high. The tent ground section could be about 11 ½ ells in the length and 4 ½ ells in the width. The roof is 7 ells high; there are 4 straight panels in the middle, and 8 chamfered panels on sides. To make the tent, one needed 270 ells of drill.

32.

Item einen Frenzkischen Reit Rock/ sibn Virl lang
sibnthalb Ellen breit.

Ein Tuch das sibn Virl breit
ist aufgeworffen

6 El[le]n,

ein Tuch das anderthalb Ellen breit
ist zweifach

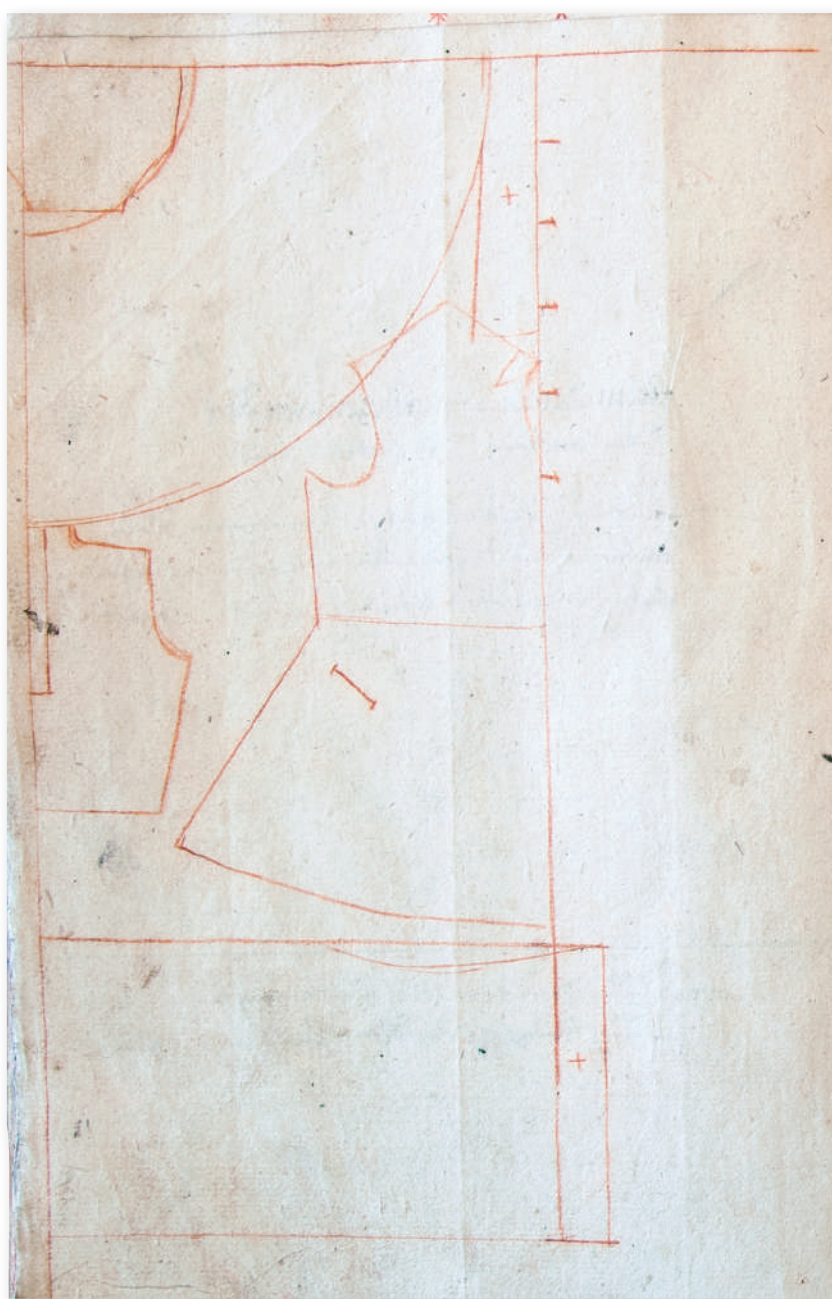
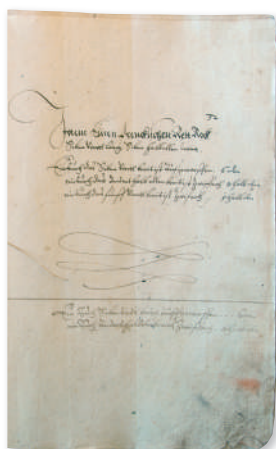
4 halb El[le]n,

ein Tuch das fünf Virl breit
ist zweifach

5 halb El[le]n.

.....

Ein Tuch sibn Virl breit aufgeworffen 6 El[le]n,
ein Tuch anderthalb Ellen breit zweifach 4 halb El[le]n.

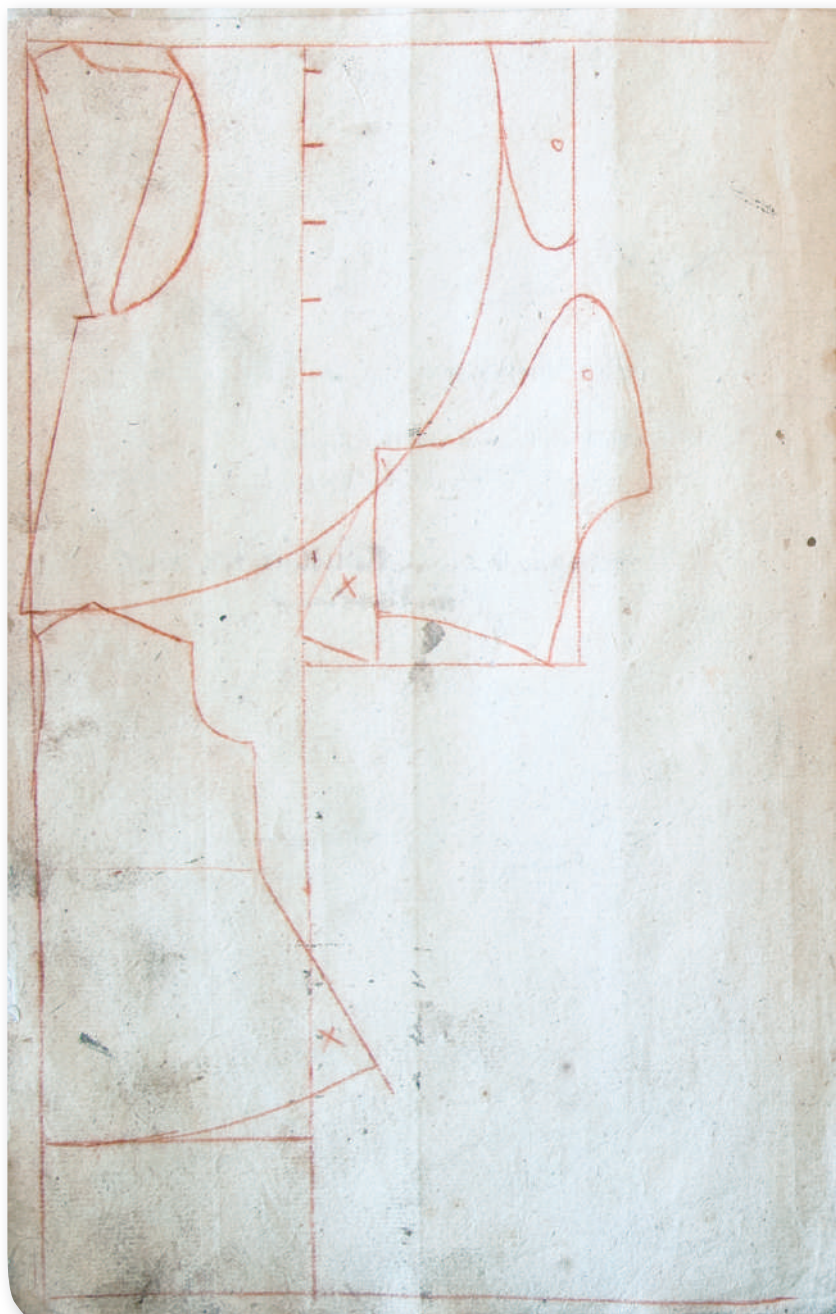

65. FRANCOUZSKÁ JEZDECKÁ SUKNĚ

Ve srovnání s ostatními mužskými svrchními oděvy z této krejčovské knihy je na první pohled patrná odlišná silueta i stříhové řešení, které se v detailech podobá formanským a vojenským kabátům (kat. č. 30, 103), ale poznáváme v něm i francouzský *jaquette* z 15. století. Kabát je v horní části přiléhavý a od pasu dolů klínovitě rozšířený, celková délka je 7 čtvrtí, což znamená, že dosahoval přibližně po kolena. Boční šev předního dílu je předsazený mírně dozadu, takže záda jsou zúžená a na bocích lehce zkosená. Středový šev přechází ve spodní třetině zad v rozparek, který pravděpodobně rozděluje i rozšíření zadních dílů, které má podobu dvou, v pase hustě nabíraných kruhových výsečí. Rukáv je složený ze dvou částí. Horní je v rameni dosti široká, takže mírně vykrojená hlavice musela být v průramku a také v manžetě nabíraná, což ji dodávalo oblý tvar. Spodní část je tvořena přiléhavou manžetou, kryjící předloktí. Součástí horního okraje předních i zadních dílů je neširoký plochý límec. Kabát je ušitý ze sukna.

65. FRENCH RIDING SKIRT

As compared to other men's outer garments from this tailor's book, a different silhouette and a different cut are obvious at the first glance. In some details, the cut is similar to the waggoner's or soldier's coats (Cat. No. 30, 103) but we can recognize also French *jaquette* from the 15th century. The coat is tight-fitting in its upper part and flared from the waist downwards. Its total length is 7 quarters; that means it reached approximately to the knees. The side seam on its front panel is shifted backwards, so the back panel is narrower and slightly chamfered on sides. The middle seam passes into a slit in the bottom third of the back panel. The slit might divide the extension of the back panels, which is shaped like two circle sectors densely gathered at the waist. The sleeve consists of two parts. The upper one is quite broad at the shoulder so the shallow head must have been gathered in the armhole and cuff, which caused its round shape. The bottom part consists of a tight-fitting cuff that covers the forearm. A not wide flat collar is a part of the upper hem of the front and the back panel. The coat is made of cloth.

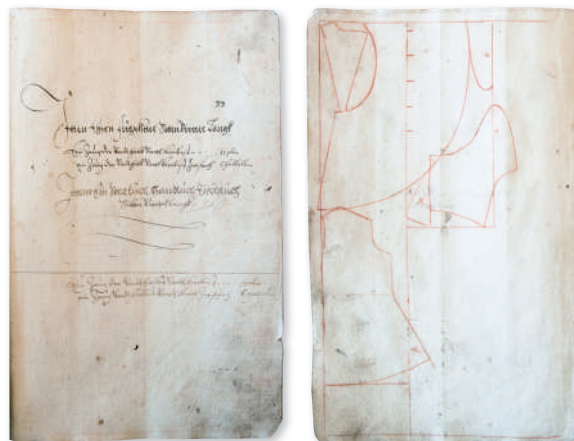
33.
Item einen Fuhr Kittel sibn Virttel langt.

Ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist	11 El[le]n,
ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist zweifach	6 halb Ellen.

**Item ein Sehetuch, Handtuch,
Tischtuch,** sibn Virttel langt.

.....

Ein Zeug der virdthalbes Virdtl breit ist	11 El[le]n,
ein Zeug virdthalbes Viertl breit ist zweifach	6 halb Ellen.

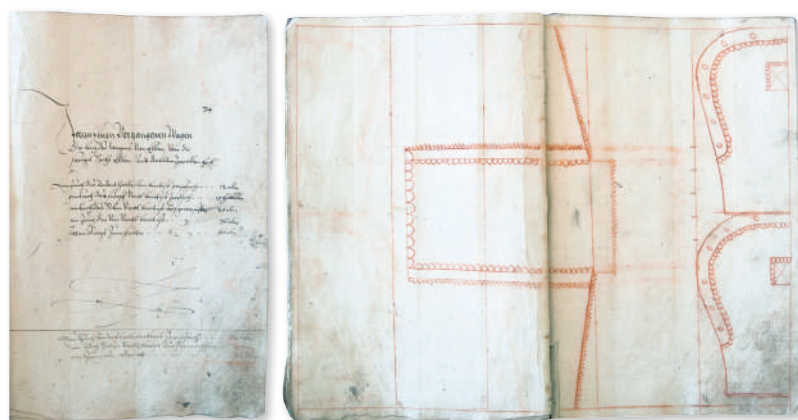
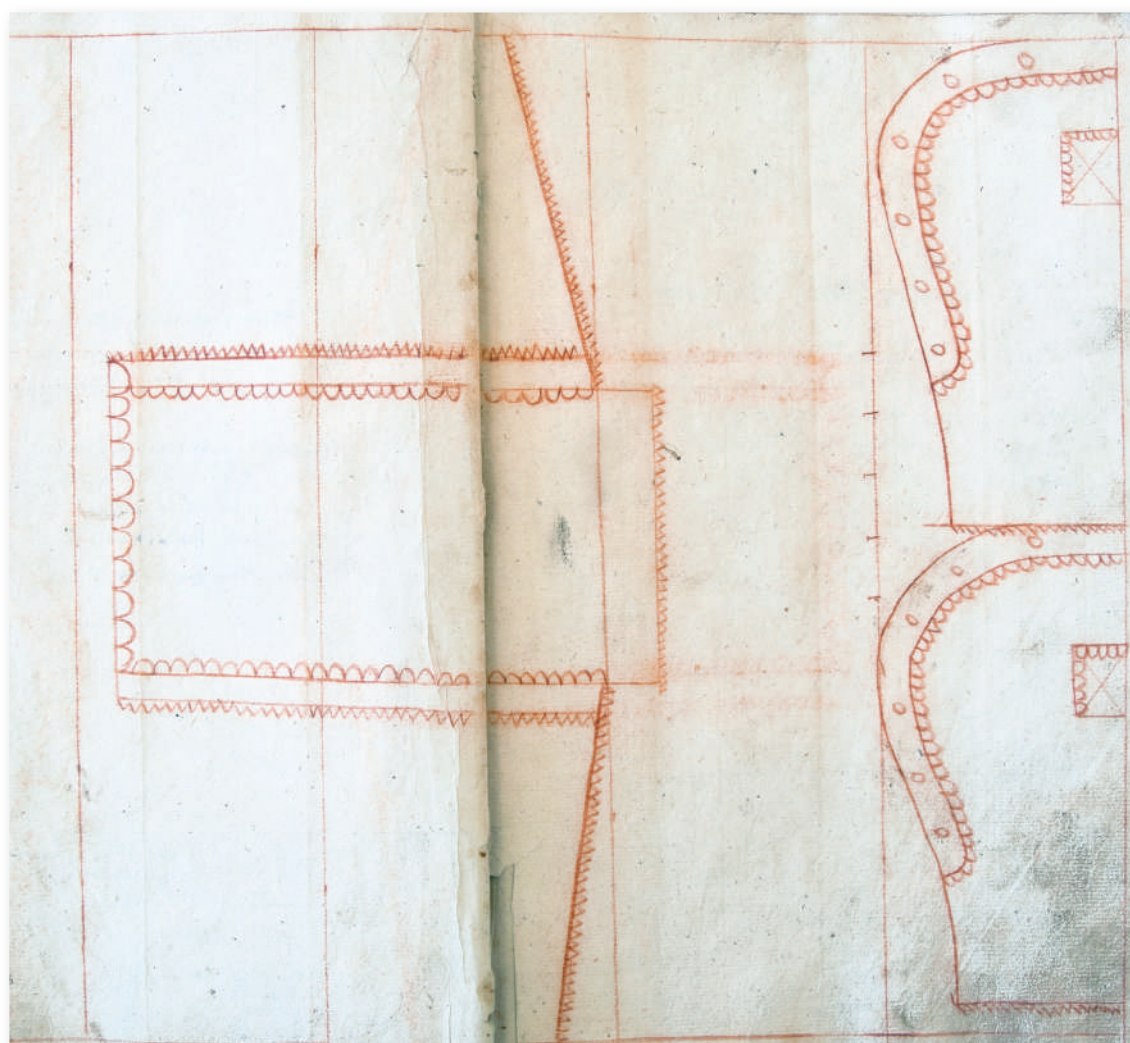

66. FORMANSKÁ SUKNĚ – KYTLE

Střih *kytle* vykazuje některé rysy – tvar předního dílu, kolové rozšíření zadního dílu – shodné s předchozí jezdeckou sukní. Do pasu je přiléhavá a od pasu dolů rozšířená, což vyhovuje jak pohybu rukou při práci, tak ochraně nohou při jízdě na koni. Délku má 7 čtvrtí, což znamená, že dosahovala po kolena. Zadní díl je střižen dosti neobvykle. Horní část (záda) je ostře zkosená do středu, jak bývalo obvyklé při nasazení širokých rukávů (kat. č. 14, 111), dolní část pak tvoří zaoblený prstenec. Taktéž rukáv je dosti zvláštního tvaru, navíc složený ze dvou částí, takže představit si spojení těchto dílů je dosti problematické. Součástí horního okraje předních i zadních dílů je nízký obdélný límec. Pro ušití *kytle* se užíval cajk.

66. WAGGONER'S SKIRT – SMOCK-FROCK [KITLE]

The cut of *kitle* shows some features – the front panel shape, the round extension of the back panel – that are identical with the previous riding skirt. This one is tight-fitting down to the waist and flared from the waist downwards. This is good to have the hands free for work, and to protect the legs when riding a horse. The length is 7 quarters; that means that the skirt reached to the knees. The back panel is cut quite unusually. Its upper part – the back – is sharply chamfered towards the middle, as it was usual for the use of broad sleeves (Cat. No. 14, 111). The bottom part is shaped like a round ring. The sleeve has a special shape as well; moreover, it consists of two parts so it is quite difficult to imagine the connection of these parts. A low rectangular collar is a part of the upper hem of the front and back panel. *Zeug* was used for making the *kitle*.

34.
Item einen vorhangenen Wagen./ Die lang des
 Wagens vier Ellen, über die/ Spri[e]gel sechs Ellen,
 undt die Böden zwo Ellen hoch.

Ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach	12 El[le]n,
ein Tuch das fünft Viertl breit ist zweifach	15 halb El[le]n,
ein Tuch das sibn Viertl breit ist aufgeworffen	20 El[le]n,
ein Zeug der vier Viertl breit ist	36 El[le]n,
Item Bargt zum Furten	40 El[le]n.

.....

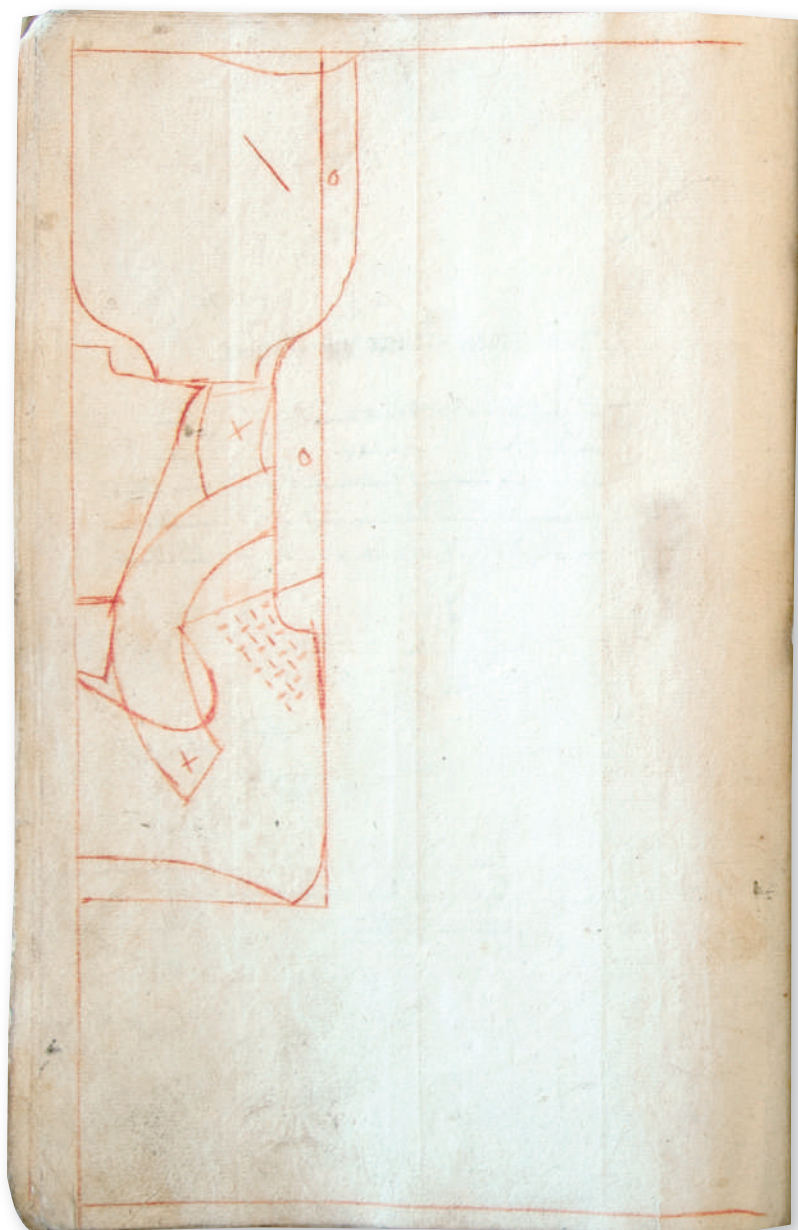
Ein Tuch anderthalb El[le]n breit zweifach	12 El[le]n,
ein Tuch sibn Viertl breit aufgeworffen	20 El[le]n,
ein Zeug [ein] El[le]n breit	36 El[le]n.

67. VOZOVÉ ZÁVĚSY

Na rozdíl od obyčejné vozové plachty se v tomto případě jedná o skutečné závěsy, které dotvářejí vizáž střechy lehkého osobního vozu. Uvedené rozměry – délka vozu 4 lokte, šířka 5 čtvrtí, výška střechy nad silnicí 6 loket, výška střechy nad bedněním 2 lokte, dávají tušit, že se jednalo o nevelký osobní vůz pro dvě osoby, usazené naproti sobě. Látková střecha byla nesena vnitřní dřevěnou konstrukcí, která se opírala o přední a zadní čelo, k němuž byly její okraje přichyceny hřeby. Uprostřed střechy byl otvor pro výhled z vozu. Ušita byla ze sukna s podšívkou z barchanu.

67. COACH CURTAINS

Unlike common wagon sheet, these real curtains complete the appearance of a light personal coach. The mentioned dimensions – coach length 4 ells, width 5 quarters, roof height above the road 6 ells, roof height above the boarding 2 ells – allow anticipating that this not big coach was intended for two persons seated opposite each other. The fabric roof was supported by an inner wooden structure which leaned against the front and the back side to which its edges were attached by nails. In the middle of the roof, there was a hole for a view. The roof was made of cloth; barchant was used for the lining.

68. MUŽSKÝ KABÁTEK – VAMS

Střih mužského kabátku byl do knihy zřejmě zařazen dodatečně, takže není připojen popis a spotřeba materiálu. Konstrukčně se téměř shoduje s kabátkem z Frýdlantu (kat. č. 116) a oba odpovídají módním trendům druhé půle 16. století. Přední i zadní díly jsou střiženy jen do pasu, kde je prodlužuje neširoký kolový lem. Boční švy předního dílu jsou předsazeny dosti dozadu, takže záda jsou zúžená, s výrazně zkosenými bočními švy bez průramků, které jsou vykrojeny v předním díle. Takové řešení odpovídalo přiléhavé siluetě, kterou měl kabátek mít. Za zmínku stojí i tvarování dolní části okraje přednice, vytvářející módní husí břich. Rukáv je v rameni široký, takže mělce vykrojená hlavice musela být v průramku nabíraná. Od lokte k zápěstí se rukáv obloukově zužuje do úzké manžety. V přední části rukávu je naznačeno prostřížení pro vysunutí ruky. Límeček byl na zadním díle součástí průkrčníku, přední část byla střižena samostatně. Na přednici je naznačené ozdobné prostřihování, složené z krátkých střídavě rovných a kolmých zástřihů.

68. MEN'S JACKET – VAMS

The cut of a men's jacket was probably included additionally into the book. Therefore it does not mention a description and material consumption. Its construction is almost identical with the jacket from Frýdlant (Cat. No. 116) and both correspond to the fashion trends of the second half of the 16th century. The front and the back panel are cut just to the waist where they are prolonged by a not wide round hem. Side seams of the front panel are shifted backwards so the back panel is narrower with considerably chamfered side seams without armholes that are cut out on the front panel. Such solution corresponded to the close-fitting silhouette that was requested in the case of the jacket. Noteworthy is the shape of the bottom part of the front hem, which creates a kind of "goose's belly". The sleeve is wide at the shoulders; that means, that the shallow sleeve head must have been gathered at the armhole. From the elbow to the wrist, the sleeve narrows in an arc into a narrow cuff. A cut-through gap to let the hand pass through is indicated in the front part of the sleeve. The collar was cut as a part of the neckhole in its back part; the front part was cut separately. There are indicated decorative horizontal and vertical slits on the front.

*Kniha stříhů cechu krejčích
ze Starého Města pražského -
polovina 18. století*

*A Book of Patterns by the Guild
of Tailors from Prague Old Town -
mid-18th century*

KNIHA STŘIHŮ KREJČOVSKÉHO CECHU STARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO – POLOVINA 18. STOLETÍ

Kniha je pod názvem *Kniha krejčovských střihů* uložena v Archivu hlavního města Prahy, fond Cech krejčích, sig. 5752. Napsána je na šesti papírových volně svázaných dvojlistech, vlepených do papírových desek o rozměrech 27,5 x 40,5 cm. Rukopis se zachoval kompletní, ovšem bez titulního listu, a ani jiné informace nepřibližují důvod jeho sepsání. Vzhledem k zachyceným střihům – svatební oděv Švýcara, jeho nevěsty a plášť pro kavalíra – je zřejmé, že kniha je výpisem z Mistrovské knihy střihů cechu krejčích Starého Města pražského z roku 1685. Na konci ji doplňuje mužský oděv podle tehdejší módy, jak je stanovují mistrovskými kusy v cechovních artikulech z roku 1740. Datace je možná jen pouze rámcově mezi roky 1740 a 1765, což jsou data potvrzení nových cechovních artikulů a zavedení vídeňského lokte v království českém, který se v mírách oděvů dosud nepoužívá. Jazykem rukopisu je čeština, zaznamenaná novogotickou, dobře čitelnou kurzivou. Střihy jsou rýsovány černým inkoustem za pomoci pravítka a kružidla, plochy jsou vyplněny zeleným inkoustem, jenž se používá též při kresbě rostlinného ornamentu. Na každé straně se nachází jedno vyobrazení, doplněné na protější straně krátkým textovým doprovodem, který je stylizován jako otázka a odpověď u mistrovské zkoušky. Uveden je název oděvní součástky, druh užitých materiálů a jejich spotřeba s podrobným rozpisem základních délek oděvu a jednotlivých střihových dílů. Zobrazené střihy jsou výběrem mistrovských kusů předložených u zkoušky, takže mezi nimi nechybí liturgické a řeholní oděvy, svatební šaty a soudobé módní oblečení. Přestože rukopis vznikl v polovině 18. století, a to na základě knihy z roku 1685, je zachycený svatební oděv ukázkou stylového odívání z konce 16. století. Měrnou jednotkou je s největší pravděpodobností pražský loket (59,14 cm) členěný na čtvrti a jejich poloviny.

BOOK OF PATTERNS BY THE GUILD OF TAILORS FROM PRAGUE OLD TOWN – MID-18TH CENTURY

The book is stored at the Archives of the Capitol Prague, fund Guild of Tailors, sig. 5752 under the name *Tailor's Pattern Book*. It is written on six loosely bound double-sheets stuck into a paper cover with the dimensions 27,5 x 40,5 cm. The manuscript has survived in its complete form, but without the title page or any other information explaining the reason for compiling the manuscript. Because of the captured patterns – a wedding dress for a Swiss and his bride and a cloak for a gallant, it is obvious that the book is an excerpt from the Masterpiece Book of Patterns by the Guild of Tailors from Prague Old Town from the year 1685. At the end, there is depicted a men's dress according to the fashion of this time, as it was ordered by the Guild Articles from 1740. The date can be defined just approximately between 1752 and 1765. These two years relate to the arrival of Piarists in Prague (their cowl is depicted in the book) as well as to the introduction of Vienna ell in the Kingdom of Bohemia, which had not been used as a measuring unit before. The manuscript is written in Czech in well-legible Neo-Gothic italic. The patterns are drawn in black ink by a ruler and a pair of compasses. The areas are coloured in green ink that also is used for drawing the floral ornaments. On each page, there is one depiction accompanied by a short text on the opposite side. The text is written in the form of questions and answers at the Master examination. There are mentioned the name of the garment, the kind of materials and the consumption thereof with a thorough list of basic lengths and panels. The depicted patterns constitute a selection of masterpieces presented at the examination; that is why the patterns of liturgical vestments and clerical clothing, wedding dresses and contemporary fashionable clothing are not missing. Although the manuscript was written in the mid-18th century based on the book from 1685, the captured wedding dress is an example of stylish clothing from the end of the 16th century. The Prague ell (59,14 cm), its quarters, and their halves constitute most probably the measuring unit here.

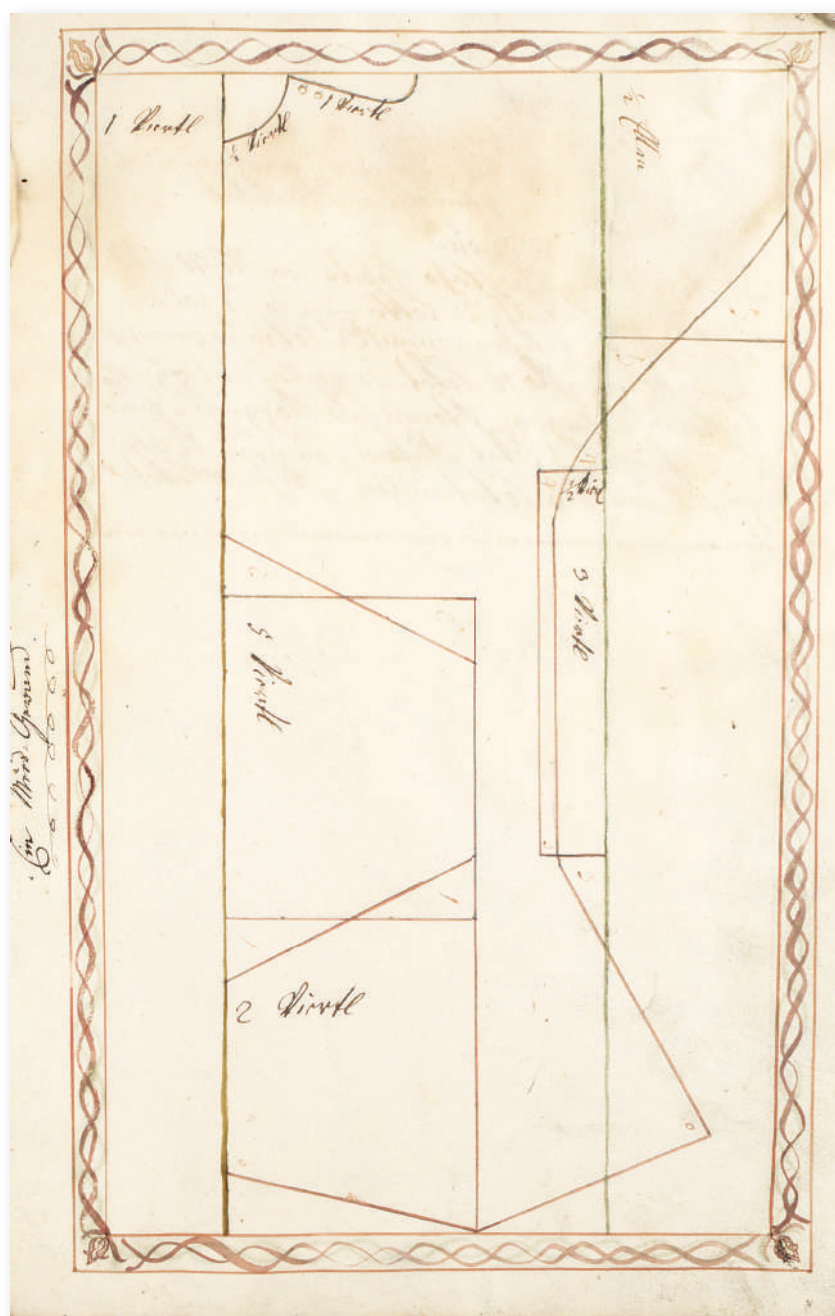
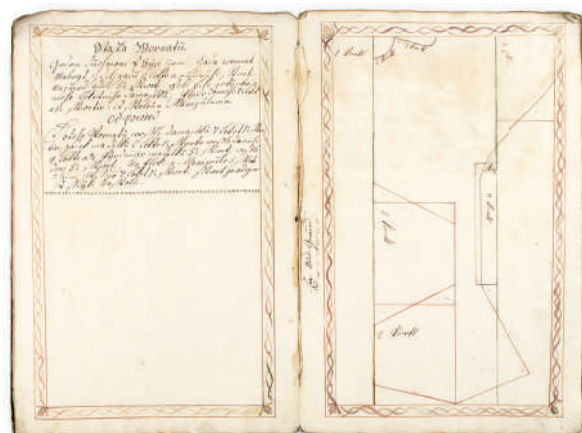
Ein Meesgewand

Otáska vornátů

Jeden duchovní s cizí zemi žádá vornát./ Má bejt zdýli zadu 2 lokte a půldruhý štvrti,/ na před zdýli 5 ½ štvrti. Co by bylo potřeba do/ něho loketního damašku. Přeide do něho 7 loket/ a 1 ½ štvrtě i s štolou a manipulema.

Odpověď

Do toho vornátu vešlo damašku 7 loket 1 ½ štvr/tě, zadek má dýlku 2 lokte 1 ½ štvrtě, vešlo do něho/ 4 lokte a ¾. Přednice má dýlku 5 ½ štvrti, vešlo/ do ní 5 ½ štvrti. Na fleky a manipule 5 štvrti./ Učiní všeho 7 loket 1 ½ štvrti. Štvrť se odejme/ s šířky na štolu.

69. KASULE, ŠTÓLA A MANIPUL

Málo přehledný nákres zachycuje kasuli – liturgické roucho užívané kněžími římskokatolické církve. Střih představuje přechodnou variantu mezi gotickými a barokními typy ornátů, pro níž jsou typické dlouhé křídlové rukávy, zde ovšem redukované na krátké trojúhelníkové ramenní výběžky. Trup ornátu je obdélný, zadní část by měla podle popisu být výrazně delší než přední. Na boku je patrné mírné zúžení, spodní okraj je zaoblený. U krku je mělký výstřih a spínání na rameni. Při okraji je zakreslen dlouhý pruh štóly, naproti němu kratší manipul. Ze zbytků jsou vystříženy fleky na oltářní paramenty, jako je palla, bursa a kalichové velum. Doporučeným materiálem je hedvábný damašek, jehož se spotřebuje 7 loket 1 ½ čtvrti.

69. CHASUBLE, STOLE AND MANIPLE

A not very clearly arranged depiction captures chasuble – a liturgical gown used by the priests of the Roman-Catholic Church. The pattern presents a passing type between the Gothic and the Baroque styles of gowns, for which long wing sleeves are typical; however, here the sleeves are reduced to short triangle-shaped strips of fabric falling down just below the armpits. The body of the garb is rectangle; according to the description, its back panel might have been longer than the front one. There is a narrowing visible on the hip; the bottom hem is rounded. The neckline is shallow with a fastening on the shoulder. At the edge, there are sketched a long strip of stole and a shorter maniple opposite it. The remaining pieces are used for fleky for altar paraments, such as palla, burse, and chalice velum. Recommended was silk damask with the consumption of 7 ells and 1 ½ quarters.

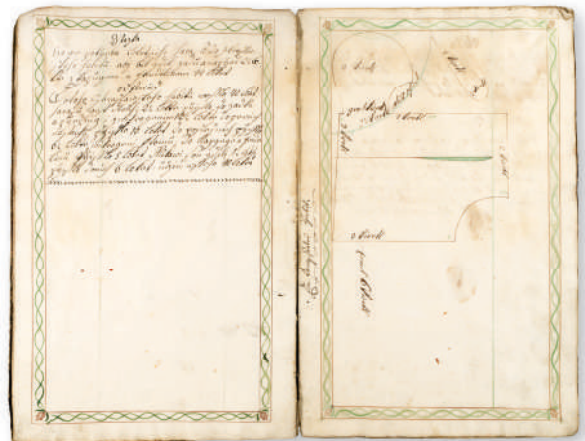
Ein König=saaler habit

Otázka

Co je potřeba loketního harasu do zbraslav/skýho hábitu, aby byl zdýli, zadu a napřed 2 ½ lo/kte z kapucem a sendelínem 40 loket.

Odpověď

Do toho zbraslavského hábitu vešlo 40 loket/harasu, jest dlouhý 2 ½ lokte. Přišlo do zadku/a přednic i z vykrojením 12 ½ lokte. Do prvních/náševků přišlo 10 loket, do posledních přišlo/6 ½ loket, vykrojení k tomu. Do kápje a sendelínu přišlo 5 loket. Rukávy sou zdýli 1 ½ lokte, přišlo do nich 6 loket. Učiní všeho 40 loket.

70. HÁBIT CISTERCIÁCKÉHO MNICHA ZE ZBRASLAVI

Úsporný, ovšem málo přehledný nákres zachycuje oděv cisterciáckého mnicha ze Zbraslavi. Klášter založil roku 1292 král Václav II., který je zde společně s několika dalšími českými králi též pohřben. Ve srovnání s oděvem cisterciáckého opata ze Zlaté Koruny (kat. č. 88) je zřejmé, že řadoví mniši chodili oblečení velmi prostě a jejich oděv si doposud zachoval středověké rysy. Z trupu je zakreslen pouze široký výstřih u krku a úzký průrámek. Zbývající čtvrtinu kruhu musel krejčí vyznačit přímo na materiál. Po sešití obou polovin bylo nutné široký půlkruhový výstřih naskládat, aby vznikl přiléhavý průkrčník. Rukávy jsou obdélné a délkou 1 ½ lokte značně přesahují délku ruky, takže z nich bylo možné vytvořit praktický rukávník. Kapuce s límcem – *sendelínem* – je podobně jako ostatní kapuce přiléhavá, šev kopíruje boční profil hlavy. Široký límec je vzhledem ke kapuci nasazen dosti nezvykle, ovšem po sešití opět vytvoří široký kónus kryjící ramena. Hábit je ušitý z 40 loket vlněného harasu.

70. COWL FOR A CISTERCIAN MONK FROM ZBRASLAV

An uncluttered but not very clearly arranged sketch captures the dress for a Cistercian monk from Zbraslav. The monastery was founded in 1292 by Wenceslas II who is buried here alongside some other Bohemian kings. As compared with the dress of the Cistercian abbot from Zlatá Koruna (Cat. No. 88), it is obvious that ordinary monks wore very simple dress with medieval features. As to the body, just a wide neckline and a narrow armhole are drawn. The tailor must have marked the remaining quarter of the circle on the material. After sewing both halves together, it was necessary to arrange the wide half-circle neckline into folds to give rise to a close-fitting neck hole. The sleeves are rectangle and with their length of 1 ½ ells they exceed the length of the arm significantly, so they could serve for making a practical muff. Similarly to other hoods, the hood with collar – *sendelin* – is close-fitting, the seam copies the side profile of the head. The wide collar is attached in an unusual fashion but after having been sewn together it forms a wide cone covering the shoulders. The cowl is made of 40 ells of woollen *harras*.

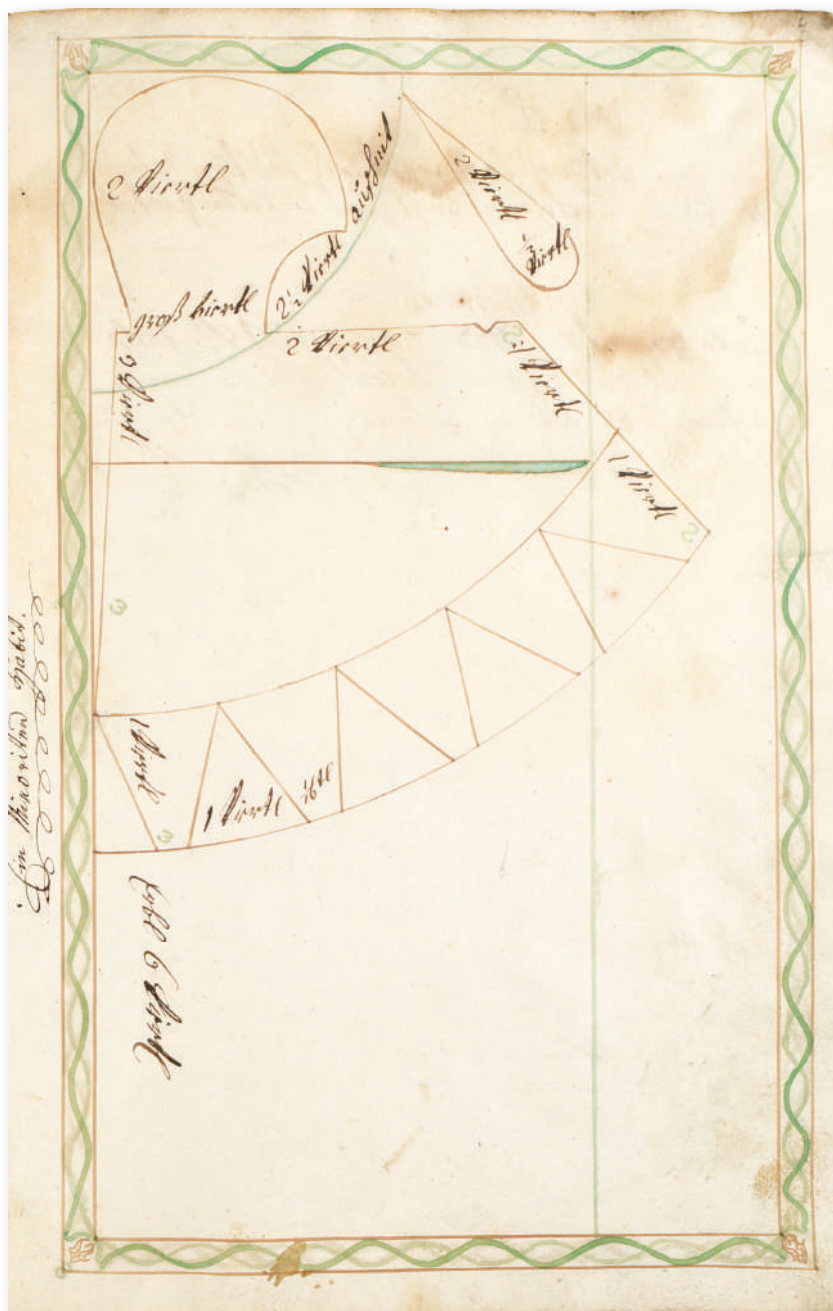
Ein Minoriten habit

Otáska

Jest tu jeden duchovní řádu minoritského, žádá/ aby se mu udělal hábit a kápě k tomu. Má bejt zdýli/ 2 ½ lokte, co jest do něho potřeba dvojloketního/ českého sukna 20 loket.

Odpověď

Do toho minoritského hábitu vešlo českého sukna/ 20 loket, má dýlku zadu a napřed 2 a ½ lokte. Přišlo/ do zadku a přednic s vykrojením 6 loket, do prvních/ náševků přišlo 5 loket, do druhých náševků 3 ½ loket,/ do posledních 1 loket vykrojení k tomu. Kápě má díl/ 1 ½ loktě, přišlo do ní 1 ½ lokte. Rukávy sou zdýli 1 ½ lokte,/ vešlo do nich 3 lokte. Učiní všeho 20 lokte.

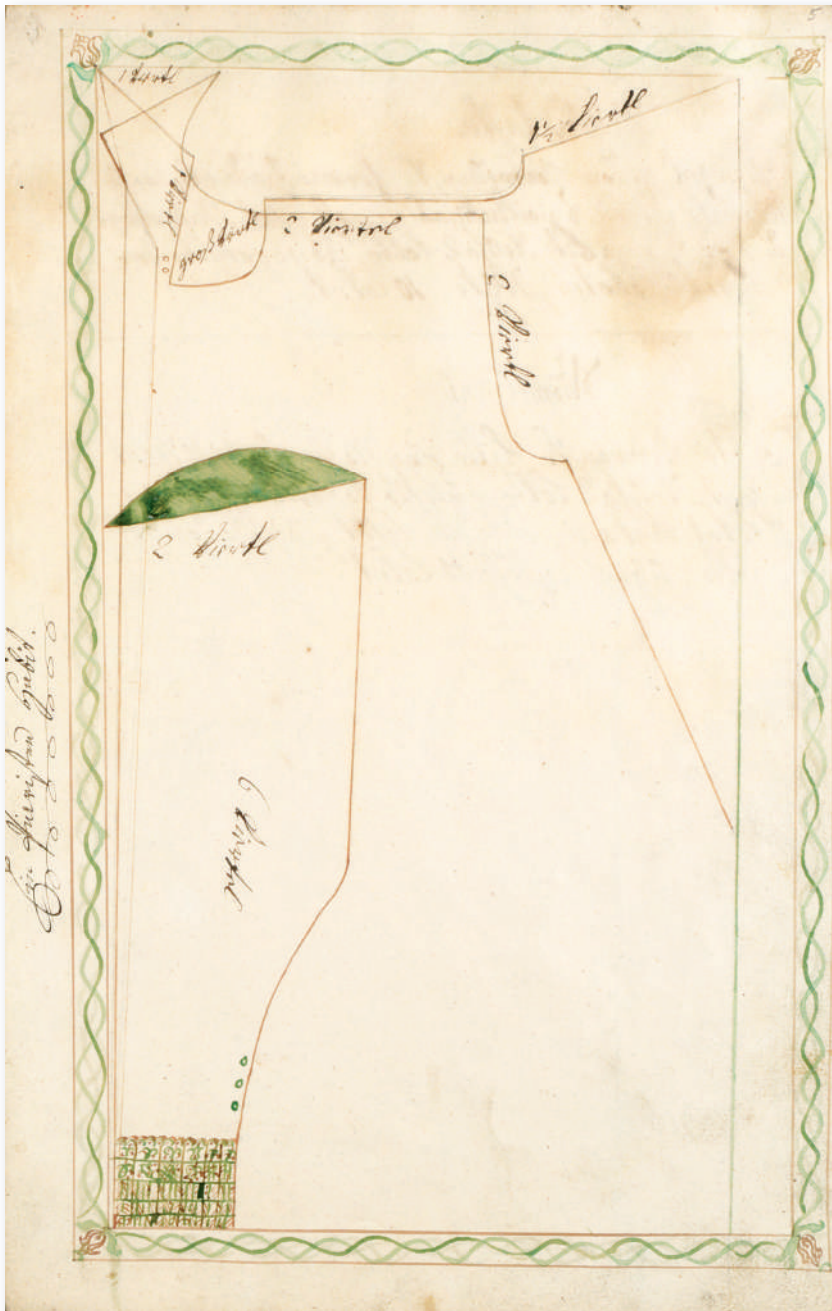

71. HÁBIT MINORITSKÉHO MNICHA

Při srovnání s předchozím oděvem zjistíme, že se téměř neliší. Důvodem je, že i minoritští mniši chodili oblečení velmi prostě a jejich oděv se od středověku příliš nezměnil. Z trupu je zakreslen pouze široký výstřih u krku a úzký průrámek. Zbývající čtvrtinu kruhu musel krejčí vyznačit přímo na materiál. Po sešití obou polovin bylo nutné široký půlkruhový výstřih naskládat, aby vznikl přiléhavý průkrčník. Rukávy jsou obdélné a délkou 1 ½ lokte značně přesahují délku ruky, takže z nich bylo možné vytvořit praktický rukávník. Na to, že mnich je současně i duchovním, upozorňuje snad jen kapuce s límcem, jehož okraj je sešitý z ozdobných trojúhelníků. Kapuce je přiléhavá, šev kopíruje boční profil hlavy. Široký límec je vzhledem ke kapuci nasazen dosti nezvykle, ovšem po sešití opět vytvoří široký zaoblený kónus kryjící ramena. Hábit je ušitý z 20 loket českého sukna.

71. COWL FOR A MINORITE MONK

If we compare this cowl with the previous one, we cannot find almost any differences. The reason consists in very simple dresses of Minorite monks; their wear had not much changed from the Middle Ages. As to the body, just a wide neckline and a narrow armhole are drawn. The tailor must have marked the remaining quarter of the circle on the material. After sewing both halves together, it was necessary to arrange the wide half-circle neckline into folds to give rise to a close-fitting neck hole. The sleeves are rectangle and with their length of 1 ½ ells they exceed the length of the arm significantly, so they could serve for making a practical muff. Just the hood with collar can point out the monk is also a cleric. The edges of the collar are made of decorative triangles. The hood is close-fitting, the seam copies the side profile of the head. The wide collar is attached in an unusual fashion but after having been sewn together it forms a wide rounded cone covering the shoulders. The cowl is made of 20 ells of Czech cloth..

Ein Piaristn habit

Otáska

Co jest potřeba do piaristického hábitu šiptuchu/ 10 štvrtí širokého, má bejt z dýli 2 ½ lokte, 9 loket.

Vyměření

Do té piaristické sukňě přišlo 9 loket šiptuchů/ a má dýlku zadu a napřed 2 ½ lokte. Přišlo do zadku a přednic 5 ½ lokte. Do náševků přišlo 2 lokte, ru/kávy sou zdýli 1 ½ lokte, vešlo do nich 1 ½ lokte./ Učiní všeho 9 loket.

72. HÁBIT PIARISTICKÉHO DUCHOVNÍHO

Kolej byla v Praze založena teprve roku 1752, ovšem piaristé se ve městě pohybovali již dříve. Byli to vzdělaní duchovní, kteří se věnovali především výchově a výuce studentů. Z toho důvodu jejich hábit více než mnišskou kutnu připomíná kněžský kabát. Záda složená ze dvou kruhových výsečí jsou na svou dobu nebývale široká, přednice mají běžnou šířku. Po sešití obou dílů byla plocha zad bohatě zřasená, kdežto přednice byly hladké, oboje dosahovaly délkou 2 ½ lokte téměř až k zemi. Horní část předních i zadních dílů prodlužuje oble tvarovaný ležatý límeček. Rukáv je běžné šířky, od lokte k zápěstí zúžený do přiléhavé manžety. Nízká hlavice je hladce vsazena do mělce vykrojených průramků. Hábit byl ušitý z 9 loket vlněného šiftuchu.

72. COWL FOR A PIARIST CLERGYMAN

The Piaristic College was founded in Prague only in 1752 so the copy of the book of patterns was compiled most probably after this date. The Piarists were educated clergymen who devoted themselves especially to education and upbringing of students. For this reason, their cowls remind rather of a priest's coat. The back panel consisting of two circle sectors is unusually wide for this period; the fronts have usual width. After both panels had been sewn together, the back panel was richly gathered while the fronts were smooth. With their length of 2 ½ ells they came down nearly to the ground. The front and back upper parts are lengthened by a round flat collar. The sleeve is of usual width and it narrows from the elbow to the wrist into a close-fitting cuff. Its low head is attached to shallow armholes. The cowl was made of 9 ells of woollen *schifftuch*.

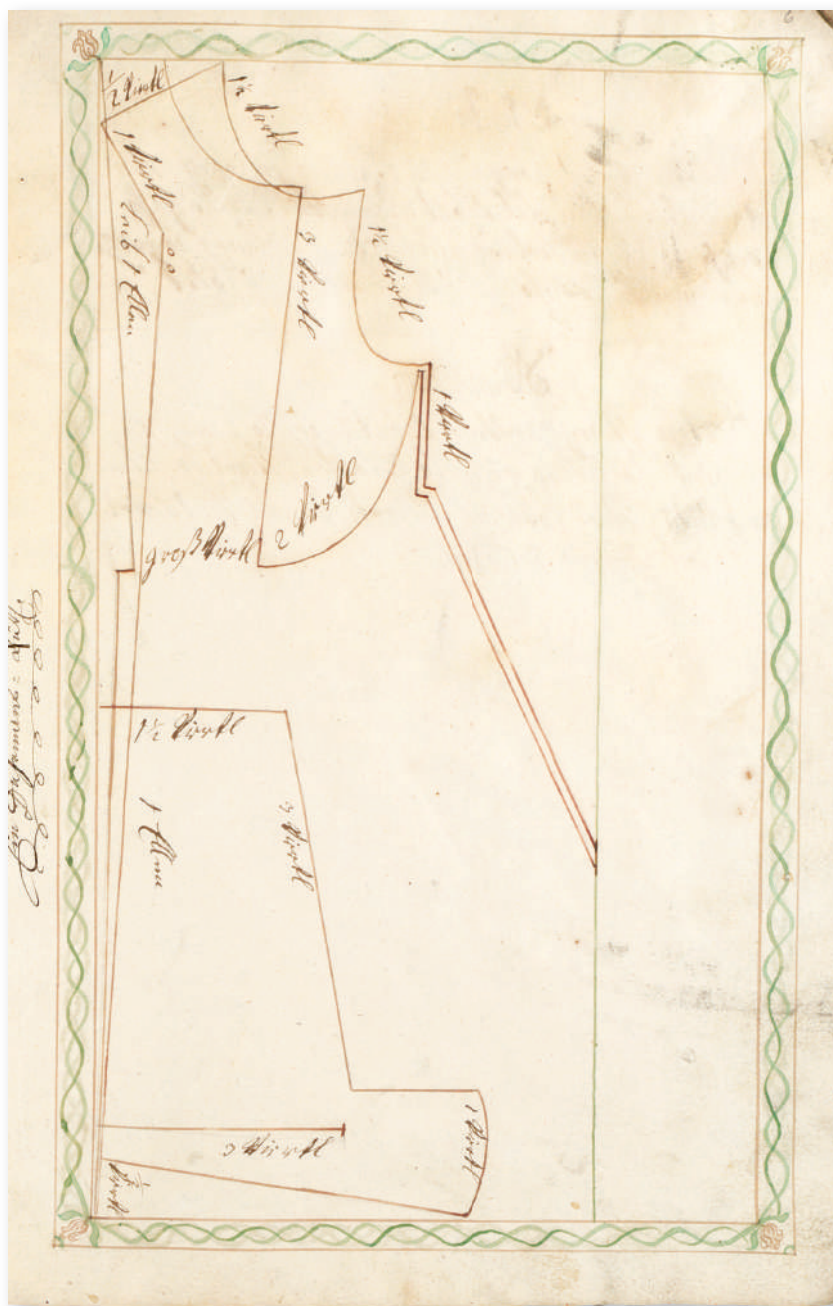
Ein Fuhrmans Kütl

Otáska

Přijel jeden norberčický forman, žádá, aby se mu/ udělala *kytle* s zvilinků, aby ji mohl přes šaty obléct/ dyš prší, a má býti dlouhá 2 lokte. Co je potřeba do ní zvilinků loketní šířky, 10 loket.

Vyměření

Do té formanské *kytle* přišlo zvilinků 10 loket/ a jest dlouhá 2 lokte. Přišlo do zadků a přednic/ 8 loket, rukávy sou zdýli loket, přišlo do nich/ 2 lokte. Učiní všeho 10 loket.

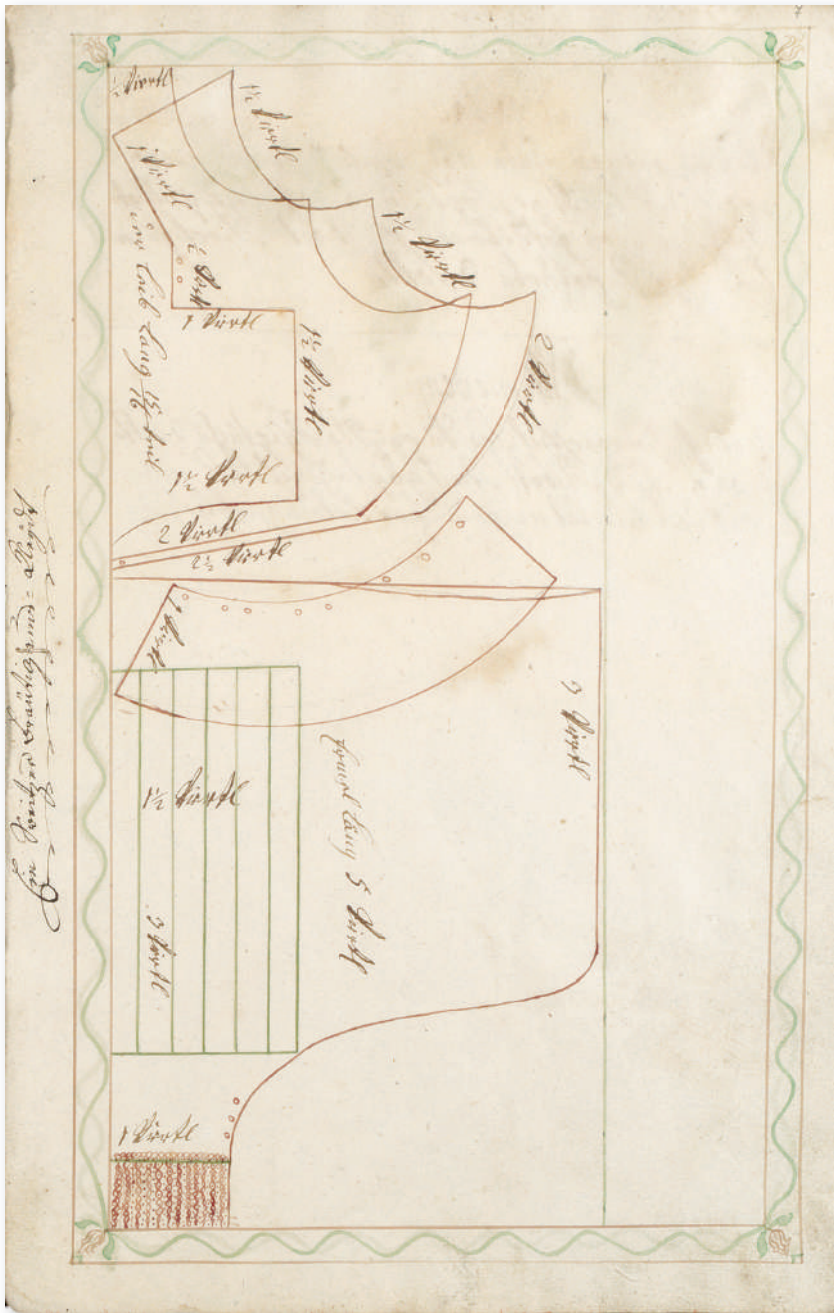

73. NORIMBERSKÁ FORMANSKÁ KYTLE

Formanská *kytle* bývá v Praze pravidelně nazývána *norberčická kytle* nebo *norberčice* podle norimberských povozníků zajiždějících pravidelně do města. Silueta je podobná jako u jiných *kytlí* (kat. č. 14, 66, 111). Horní část je přiléhavá, dolní od pasu dolů rozšířená. Oproti ostatním je však rozšíření méně výrazné a omezuje se pouze na boky, kdežto spodní část zadních dílů má okraje po stranách dlouhého rozparku ponechány rovné. Přednice mají v horní části běžné členění s rovnými okraji a hlubokými průramky. Oproti tomu na zádech je pro formanskou *kytli* typické hluboké vykrojení pro nasazení protáhlé hlavice rukávu. Rukáv je obdélný, od ramene k zápěstí mírně zešíkmený. Hlavice je v přední části rovná, v zadní mírně prodloužená o obdélnou klopou. Horní okraje předních i zadních dílů prodlužují části plochého ležatého límce. K ušití *kytle* je třeba 10 loket cvilichu.

73. NUREMBERG WAGONER'S SMOCK-FROCK – [KITLE]

The wagoner's smock-frock is commonly called *norberčická kytle* or *norberčice* in Prague, after Nuremberg waggoners who came to the town regularly. Its silhouette is similar to that of other *kitle* (Cat. No 14, 66, 111). The upper part is close-fitting, the bottom one is flared from the waist. Unlike the other ones, the extension is not so visible and it is limited just to the hips; the bottom part of the back panel displays straight edge along the long slit. The front panel is divided by straight edges and deep armholes in its upper part. On the contrary, the back panel shows a deep arc to which the elongated sleeve head is attached – a feature typical for wagoner's smock-frocks. The sleeve is rectangle, slightly chamfered from the shoulders to the wrist. The head is straight in the front, and slightly lengthened in the back by a rectangle lapel. The upper edges of the front and the back panel extend the parts of a flat collar. To make the smock-frock, one needs 10 ells of drill.

Ein Sweitzer Braütigams Kleidt

Otáska

Přijel jeden Švejecar od Stavů a je ženich. Ten/ žádá, aby se mu udělal kabát z damašku vedle jeho/ kroje, a aby byl volnej a náležitě udělanej. Co potře/ba damašku do něho, šířka je loketní, 8 loket.

Vyměření

Do toho švejcarského kabátu vešlo damašku/ 8 loket, do života přišlo 2 lokte a štvrt, do rukávu/ a *puntu* štyry lokte a 3 štvrti, do šúsku 1 loket./ Učiní všeho 8 loket.

74. ŠVÝCARSKÝ KABÁTEK – VAMS

Krátký kabát je součástí souboru svatebního oděvu pro Švýcara, jak byli v 16. století označováni profesionální vojáci působící v městské či hradní gardě. Ve srovnání s podobnými kabáty z Chomutova a Frýdlantu (kat. č. 61, 68, 106, 116) se jedná o stříhově starší variantu, která se vyznačuje symetrickým členěním přední a zadní části. Kabát sahá jen do pasu, kde jej prodlužuje $\frac{1}{4}$ lokte široký oblý šúsek, překrývající horní část kalhot, kde byla šněrovadla spojující obě části oděvu. Střih je přiléhavý s rovnou přednicí, na níž je vyznačen hranatý *punt*, jenž mohl být snad ušitý z jiné látky. Žáda jsou taktéž rovná, na boku však podobně jako přednice dosti prohnutá, takže kabátek měl po vycpání oblý tvar. Součástí horního okraje přednic a zad je stojatý límec s mírně přehnutým okrajem. Průramek je sice hluboce vykrojený, ovšem hlavice rukávu je stále ještě plochá. Rukávy jsou v ramenou široké, od lokte k zápěstí se však zužují do úzké manžety. Kabát je ušitý z 8 loket damašku.

74. SWISS JACKET – VAMS

The short coat is a part of the wedding dress for a Swiss, which was the 16th-century-name for professional soldiers working as town or castle guards. As compared to similar coats from Chomutov and Frýdlant (Cat. No. 61, 68, 106, 116), this is an older type of cut that is distinguished by its symmetrical division of the front and the back panel. The coat reaches just to the waist where it is lengthened by a $\frac{1}{4}$ ell long round tail overlapping the upper part of the trousers with a lacing connecting both parts of the dress. The coat is close-fitting with a straight front on which a square *punt* /cover is indicated. This could have been made of another fabric. The back panel is straight, but arc-shaped on the hip; so is the front. After having been padded, the jacket had a round shape. A stand-up collar with softly turned-up edge is a part of the upper front and back edges. The armhole is deep but the sleeve head is still flat. The sleeves are broad at the shoulders, but they narrow from the elbow to the wrist into a narrow cuff. The coat is made of 8 ells of damask.

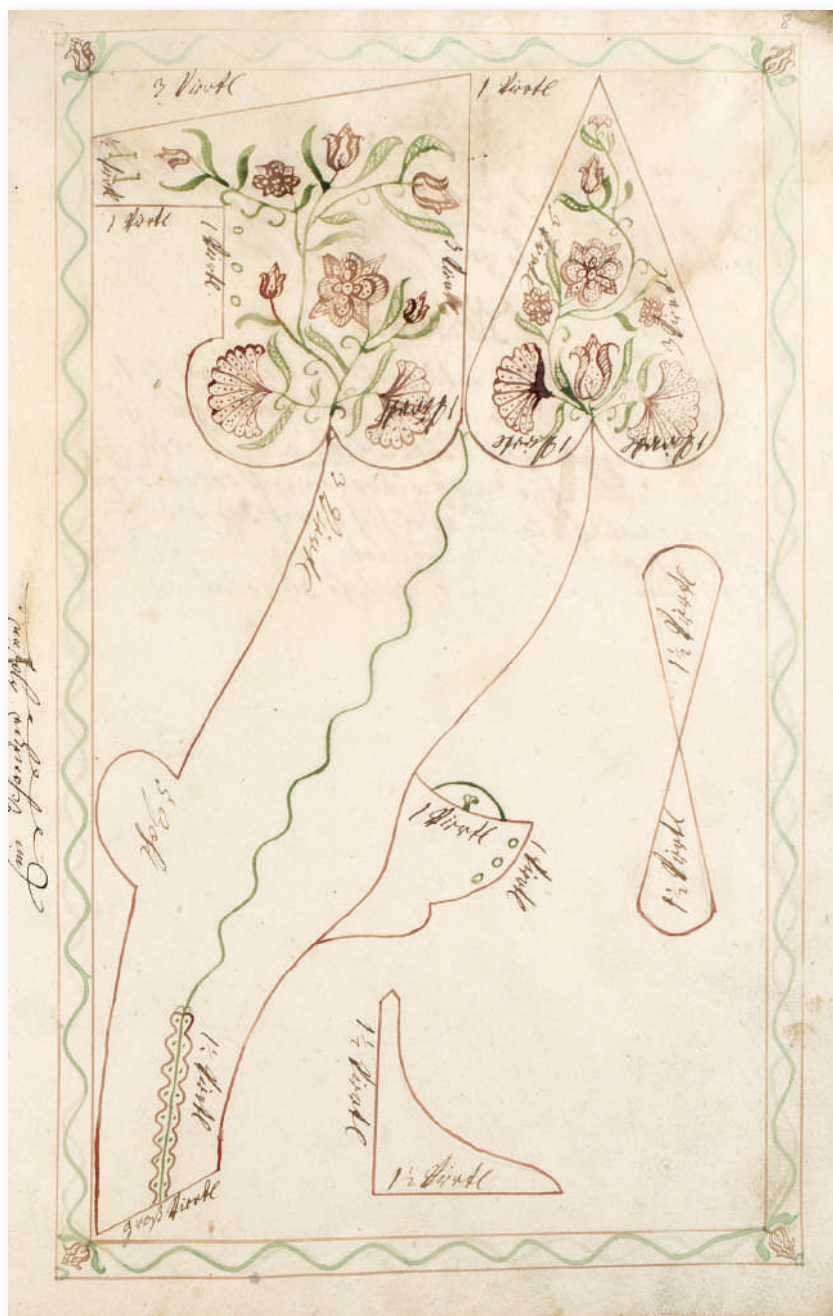
Ein Schweitzer Hose

Otáska

Ten Švejcar žádá, aby se mu udělal pár/ spodků soukenných ze šiptuchu, a mají býti 9 štvrtí/ dlouhý. Co by on potřeboval 10 štvrtí širokého sukna, jest potřeba 3 lokte.

Vyměření

Do těch švejcarských spodků přišlo šiptuchu 3 lokte/ a sou zdýli 9 štvrtí. S těch zbytečných kusu může/ sobě dát udělat na zimu pár rukavic neb čepici.

75. DLOUHÉ ŠVÝCARSKÉ KALHOTY S BALONOVÝM SEZENÍM

Na švýcarských spodkách je dobře patrné, jakým způsobem byl střih dlouhých kalhot (kat. č. 32, 61, 106) v průběhu 16. století přetvářen. I když nohavice nohavice zůstaly v zásadě beze změn, se švem probíhající po zadní straně lýtka a stehna, v oblasti boků a hýždí se kalhoty rozšířily do balonových vydutí, které byly přepásané svislými pruhy. Takové uspořádání kalhot bylo typické pro španělskou módu, uplatňující se v Praze od druhé poloviny 16. století. Její zdomácnění mělo ovšem odlišný průběh. Zatímco společenské elity nosily horní část kalhot – *ksás* – jako samostatný kus, k němuž se přivazovaly pletené hedvábné punčochy, měšťané a běžní obyvatelé dále užívali soukenné kalhoty staršího typu, na bocích ovšem upravené v duchu dobové módy. K ušití kalhot bylo třeba 3 loket šiftuchu.

75. LONG SWISS UNDERPANTS WITH BALL-SHAPED SEAT PART

The Swiss underpants show how the cut of long trousers (Cat. No. 32, 61, 106) was transformed during the 16th century. While the legs remained unchanged, with a seam running on the back side of the calves and tights, the trousers were extended on the hips and buttocks to form ball-shaped bulges girded by horizontal strips. Such arrangement was typical for Spanish fashion popular in Prague from the second half of the 16th century. Spanish fashion was accepted in two ways – while the members of the high society wore the upper part of the trousers – *ksás* – as a separate piece to which they tied knitted silk stockings, the burghers and common inhabitants continued using the cloth trousers, however, with the hip part adapted to the contemporary fashion. To make the trousers, one needed 3 ells of *schiff Tuch*.

Eines Schweitzers seiner Braut ein Kleid

Otáska

Ten Švejecar žádá, aby se udělaly pro jeho nevěstu šaty/ ze sprostý tykyty, jest šířka $\frac{3}{4}$ ti. Sukně má bejti zadu dlouhá 2 lokte a půldruhý štvrti, napřed 2 lokte a $\frac{1}{2}$ štvrti./ Co by bylo potřeba do celých šatů 39 loket.

Vyměření

Do těch panenských šatů pro tu nevěstu vešlo tý/ tykyty 39 loket. Sukně má dýlku zadu 2 lokte a půldruhý/ štvrtě, napřed jest dlouhá 2 lokte a $\frac{1}{2}$ štvrtě. Při/šlo do zadku a přednic z vykrojením 11 loket. Do prv/ních náševků $9 \frac{1}{2}$ lokte, do druhých 8 loket, do posledních $3 \frac{1}{2}$ / lokte, vykrojení k tomu. Do života se všema priprav[am]i/ pozůstalo 7 loket. Učiní všeho 39 loket./

76. ŠVÝCARSKÁ SUKNĚ PRO NEVĚSTU

Základem sukně jsou s největší pravděpodobností čtyři kruhové výseče, z nichž přední mají délku 2 lokte a $\frac{1}{2}$ čtvrti, zadní 2 lokte $1 \frac{1}{2}$ čtvrti, čímž vzniká vzadu mírné prodloužení. Obvod středového vykrojení je 6 čtvrtí, sukně tedy byla v pase mírně našasená. Živůtek je dlouhý 3 čtvrti, takže dosahuje do úrovně pasu, kde je sešitý se sukní. Přednice jsou od ramen k pasu zešíkmené, na okrajích je naznačena řada háčků, skrze něž je oděv sešněrován. Otvor mezi přednicemi je překryt *puntem*, o němž se zmiňují i jiné stříhy. Má obdélný tvar s výšivkou na čelní straně a zasahuje hluboko pod ramena. Boční okraje živůtku jsou dosti předsazené dozadu, záda jsou proto zúžená a jejich okraje zešíkmené. Výstřih na zadní straně krku je hranatý. Spodní okraj živůtku je lemovaný úzkým zaobleným šúskem. V hlubokém průramku je hladce vsazená rovná hlavice širokého rukávu. Ten je od lokte k zápěstí zúžený a zakončený přiléhavou manžetou. K ušití šatů bylo třeba 39 loket obyčejné tykyty.

76. SWISS SKIRT FOR BRIDE

The skirt might have been based on four circle sectors from which the front ones are 2 ells and $\frac{1}{2}$ quarter long and the back ones are 2 ells and $1 \frac{1}{2}$ quarter long, which gives rise to a small extension in the back. The circumference of the middle opening is 6 quarters; that means that the skirt was slightly gathered at the waist. The bodice was 3 quarters long and it reaches to the waist where it is sewn together with the skirt. The fronts narrow from the shoulders to the waist; at the edge there is indicated a row of hooks through which the bodice is laced up. The gap between the fronts is covered by *punt*, which is mentioned in the other patterns as well. It is rectangular, embroidered on its front side and it comes down deeply below the shoulders. The bodice edges are shifted backwards, the back panel is narrower, and its edges are chamfered. The neckline on the back panel is square. The bottom hem of the bodice is trimmed with a narrow rounded tail. The straight head of the wide sleeve is attached to the deep armhole. The sleeve narrows from the elbow to the wrist where it is ended with a close-fitting cuff. To make the dress, one needed 39 ells of common double taffeta.

Ein schweitzer Jagd=Rökl

Otáska

Ten Švejecar žádá, aby se jemu udělala honicí/ sukně z dvouma praporečkama s zendelínu, aby byla/ volná přes kyrys k oblečení když do pole jede. Jest/ potřeba do ní 2 štůcky cendelínu po 15 loktech, činí 30 loket.

Vyměření

Do tý honicí sukně vešlo 2 štůcky zendelínu/ po 15 loktech učiní 30 loket a jest ze dvouma prapo/ rečkama vydělaná.

77. ŠVÝCARSKÁ HONČÍ SUKNĚ – VAMS

Nákres stříhu zachycuje bohatě vypravenou *honicí sukní*, což je vlastně jezdecký *vams* z konce 16. století, který při lovu nahradil starší druhy oděvu. Zajímavá je též poznámka, že *sukně* se nosí do pole oblečená přes kyrys, který zcela jistě formoval její oblý tvar. Zobrazený stříh je dosti podobný mladším stříhům jezdeckých kabátků z Chomutova a Frýdlantu (kat. č. 68, 132). Délkou dosahuje do pasu, kde jej prodlužuje 1 ½ čtvrti široký, mírně zaoblený bohatě vyšíváný šúsek, překrývající horní část kalhot. V předním okraji proto nesmí chybět půlkruhový otvor, kterým vyčnívalo válcové *krytí*. Přednice má rovný okraj a zaoblené, mírně dozadu předsunuté boční švy. Žáda jsou proto zúžená a celková silueta výrazně přiléhavá. Na starší lovecké *sukně* odkazuje hranatý výstřih. Do hlubokých průramků jsou hladce všity přiléhavé, v lokti zaoblené rukávy s ozdobně vypracovanou manžetou. V zadní části ramenních švů jsou všity dva bohatě vyšíváné praporečky. K ušití bylo třeba 30 loket hedvábného cendelínu.

77. SWISS BEATER'S SKIRT – VAMS

The pattern depicts a rich *beater's skirt*, which is actually a riding *vams* from the end of the 16th century, which replaced the older garments for hunting. Interesting is the note that the skirt is worn for fieldworks over the breastplate that must have formed its round shape. The pattern is rather similar to the younger patterns for riding jackets from Chomutov and Frýdlant (Cat. No. 68, 132). With its length, it reaches to the waist where it is lengthened by a slightly rounded and richly embroidered tail, 1 ½ quarter wide, which overlaps the upper part of the trousers. In the front edge, a half-circle opening cannot be missing, through which a cylindrical *krytí* / *cover* protrudes. The front edges are straight, the side seams are rounded and shifted backwards. The back panel is narrower and the silhouette is almost skin-tight. The square neck hole reminds of older hunting skirts. Close-fitting and rounded sleeves with decorative cuffs are attached to the deep armholes. Two richly embroidered pieces called *praporeky* / *flags* are attached to the back part of the shoulder seams. To make this garment, one needed 30 ells of silk *Zendl*.

Ein Spanischen Mantl mit Spitzen

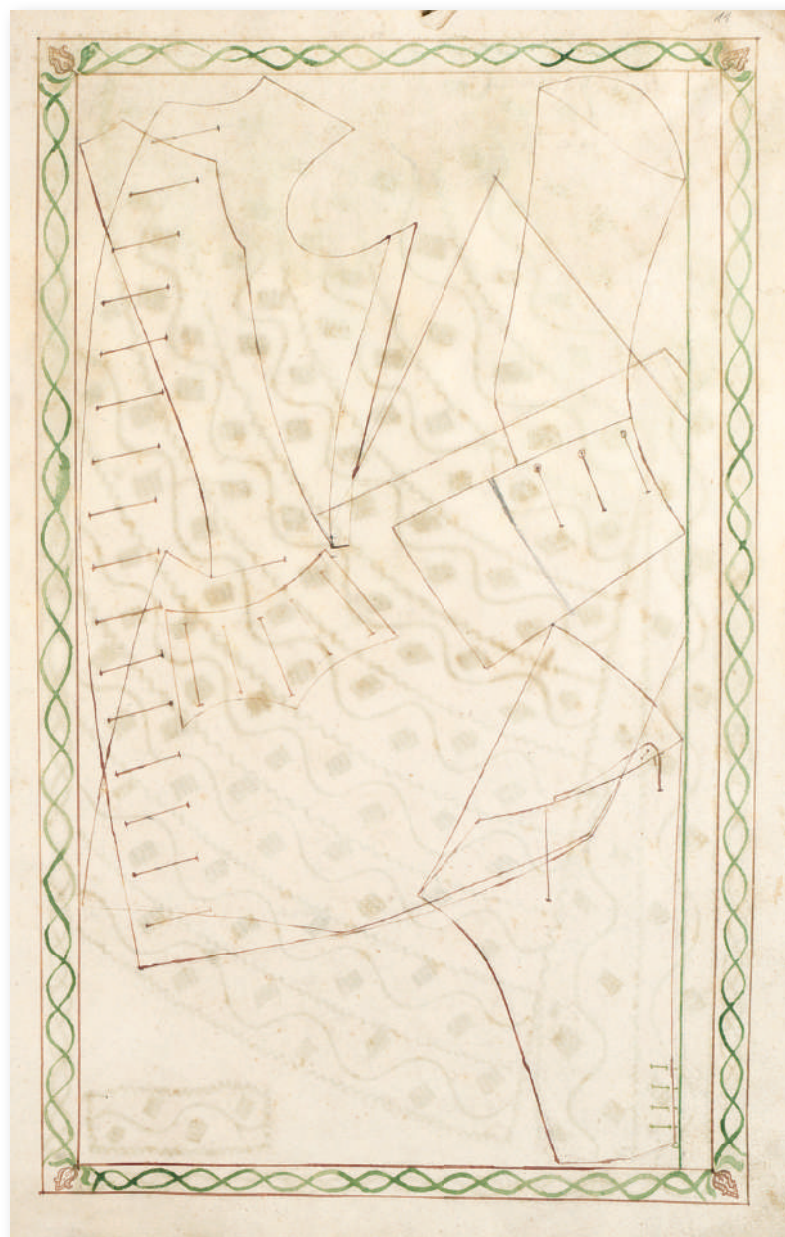

78. ŠPANĚLSKÝ PLÁŠŤ SE ŠPICEMI

U stříhu bohužel chybí podrobnější popis, takže se jen můžeme domnívat, že plášť patřil do souboru svatebního oděvu Švýcara a jeho manželky. Plášť je půlkruhový s přiléhavým průkrčníkem, po stranách rozšířený dvěma trojúhelníkovými klíny *spitzen*. Ty se nosily přeložené a společně se stojatým límcem dotvářely typickou siluetu tohoto typu pláště. Délka sice není naznačena, ale jistě nebyla delší než po kolena. Plášť s podobně upravenými přednicemi a límcem jsme zaznamenali již v Tachově (kat. č. 17). Po celé 16. století se jednalo o velice oblíbený svrchní oděv mužů a žen, který se nosil v různých délkách – po kolena, do poloviny steh, po hýždě, s rukávy i bez rukávů. Materiál sice není uveden, ale mohlo se jednat o hedvábnou látku ozdobenou rostlinnou výšivkou.

78. SPANISH CLOAK WITH TIPS

Unfortunately, the pattern lacks a more detailed description. Therefore we can only assume the cloak belonged to the wedding dress for the Swiss and his wife. The half-circle cloak displays a tight-fitting neck hole, extended by two triangle-shaped gussets – *spitzen* – on sides. These were worn as doubled to create – in common with the stand – up collar – the typical silhouette of this coat. Although the length is not indicated, it came surely down just to the knees. In Tachov (Cat. No. 17) we could find a cloak with similar front panels and collar. Throughout the 16th century, it was a very popular men and women's outer garment. Its different lengths reached to the knees, mid-thighs, or buttocks; it was made with sleeves or without them. The material is not mentioned, but it could have been a kind of silk fabric decorated by floral embroidery.

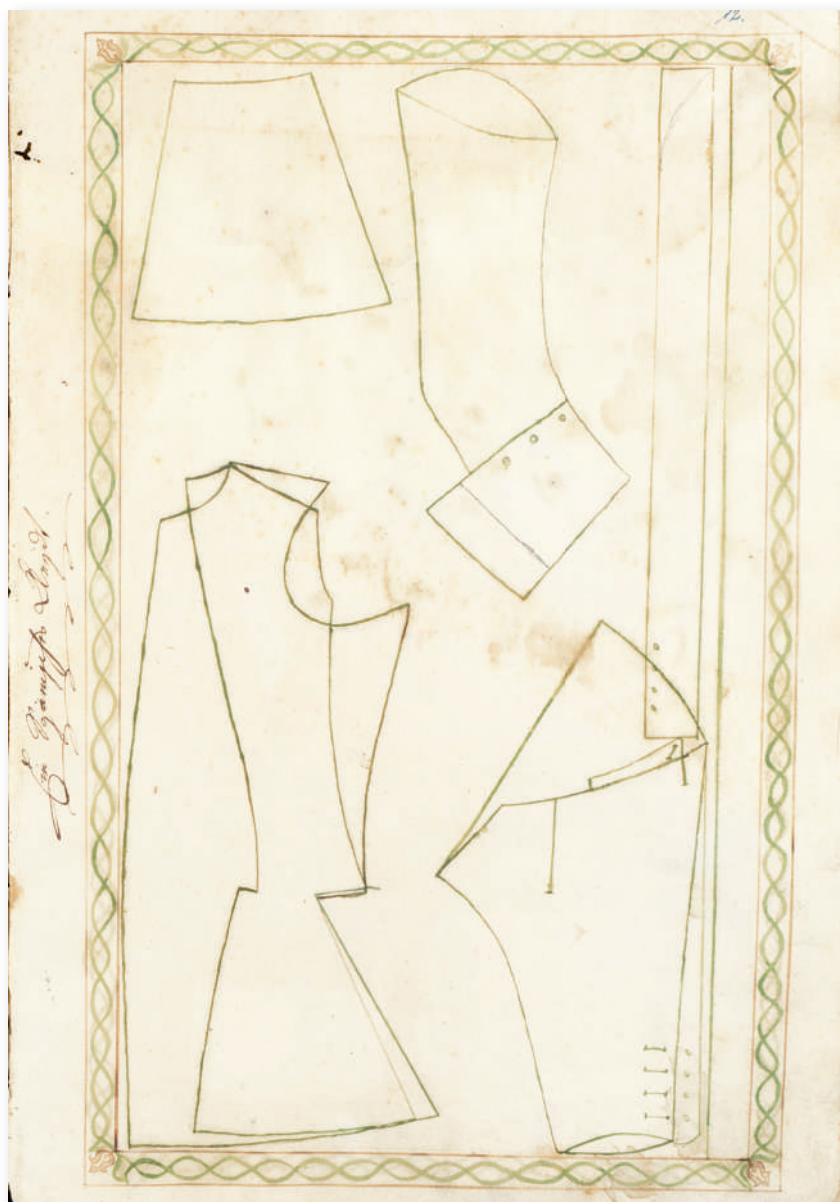

79. MUŽSKÝ KABÁT A KRÁTKÉ KALHOTY

Zobrazený stříh zachycuje komplet mužského oděvu z poloviny 18. století. Kabát je ukázkou typického rokokového *justaucorpsu*, který je v horní části přiléhavý a v dolní rozšířený (kat. č. 172). Okraj přednice je obloukově vykrojený, boční šev je předsazený dozadu, takže záda jsou výrazně zúžená. Ve spodní části *šosů* jsou na bocích připojena široká křídla, z nichž se skládají *faldy*. Na zádech je spodní část středového švu ponechána nesešitá a okraje vytvářejí rozperek. Kabát má v pase prostřížené vodorovné kapsy, kryté hranatě krojenou patkou, ozdobenou podobně jako přednice vyšitými knoflíkovými dírkami. Rukáv je přiléhavý, v lokti prolomený, zakončený širokou přeloženou manžetou se svěšeným okrajem. Krátké kalhoty mají nohavice střížené ze dvou dílů. Na stehnech jsou přiléhavé, v zadní části volné, stažené plochou pasovkou. U kolen jsou nohavice sepnuté knoflíky, nosily se tedy již přes punčochy. Po stranách krokového švu jsou dva rozparky. Do pasovky je na boku vložena váčková kapsa se zapínáním na knoflík. Kabát a kalhoty se většinou šily ze stejného materiálu, v případě měšťanů nejspíše z kvalitního sukna.

79. MEN'S COAT AND SHORT TROUSERS

The depicted pattern captures an ensemble of men's dress from the mid-18th century. The coat is an example of a typical *justaucorps*, which was close-fitting in its upper part and flared in its bottom part (Cat. No. 172). The front edge is arc-shaped and the side seam is shifted backwards so the back panel is considerably narrowed. In the bottom part of the tails – *šosy* – there are attached wide wings that shape the folds – *faldy*. In the back, the bottom part of the middle seam is not sewn together and the edges of the panels form a slit. At the waist, there are vertical pockets covered by square flaps, decorated by embroidered buttonholes, as the fronts are. The sleeve is tight-fitting, broken at the elbow, trimmed with a wide doubled cuff with hanging edge. The legs of the short trousers consist of two pieces. On the thighs, the legs are close-fitting, loose in the back, and tied up by a flat waist band. The trousers are buttoned at the knees that means they were worn pulled over the stockings. There are two slits along the crotch seam. Into the waist band is sewn a bag pocket with a buttoning. The coat and the trousers were mostly made of the same material, if worn by burghers, then most probably of high-quality cloth.

Ein Spanisches Kleidt

80. ŠPANĚLSKÝ ŠAT – KABÁT A KRÁTKÉ KALHOTY

Se španělským šatem se setkáme také v Opavě (kat. č. 187), kde se nosil u Zemského soudu. Zde je jeho součástí pouze kabát a krátké kalhoty, krátký plášť zaznamenaný není. Oproti francouzskému *justaucorpsu* je tento kratší a celkově se podobá spíše *kamizole* z první poloviny 18. století. V horní části je kabát přiléhavý, v dolní mírně rozšířený, délkou dosahuje asi do poloviny stehen. Přednice je rovná, boční okraj předsazený dozadu, takže záda jsou zúžená a okraj mírně prohnutý. Spodní části předního i zadního dílu – šosy – jsou na bocích jen mírně rozšířené, takže je mezi ně vsítý lichoběžníkový klín vytvářející boční sklady. Dlouhý rukáv je přiléhavý, v lokti prolomený a směrem k zápěstí mírně zúžený, zakončený přeloženou manžetou. Krátké kalhoty mají nohavice střižené ze dvou dílů. Na stehnech jsou přiléhavé, v zadní části volné, stažené plochou pasovkou. U kolen jsou nohavice sepnuté knoflíky, nosily se tedy již přes punčochy. Po stranách krokového švu jsou dva rozparky. Materiálem pro ušití nejspíš bylo kvalitní sukno.

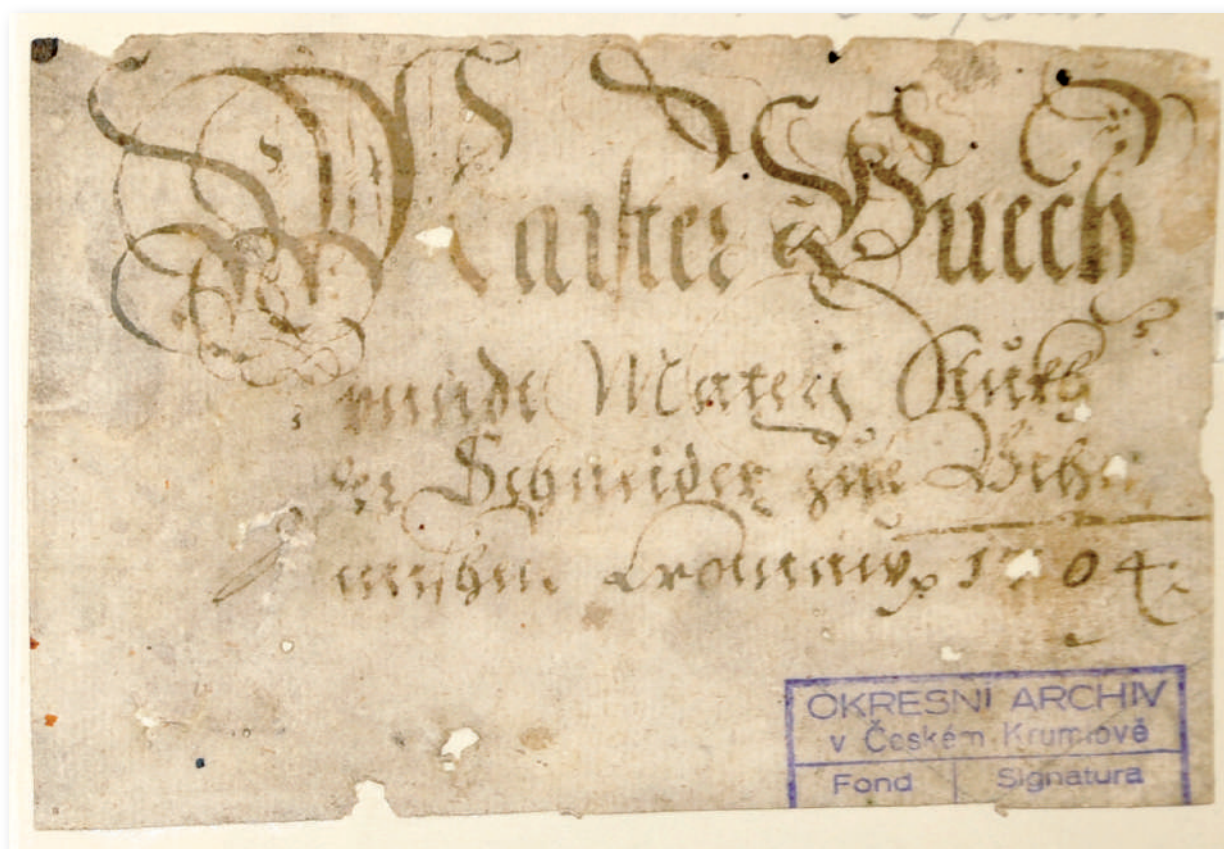
80. SPANISH DRESS – COAT AND SHORT TROUSERS

The Spanish dress can also be found in Opava (Cat. No. 187) where it was worn at the Provincial Court. Here it consists only of a coat and short trousers; the short jacket is not mentioned. If compared to the French *justaucorps*, this one is shorter and more similar to *camisole* from the first half of the 18th century. It is close-fitting in its upper part and slightly flared in the bottom one; it reaches to the mid-thighs. The front is straight and the side seam is shifted backwards so the back panel is narrower with arc-shaped edges. The bottom parts of the front and the back panel – *šosy* (*tails*) – are just slightly extended on sides. Between the tails, there is inserted a trapezoidal gusset creating the side folds. The long sleeve is tight-fitting, broken at the elbow and slightly narrowed to the wrist. It is trimmed with a turned-up cuff. The legs of the short trousers consist of two pieces. On the thighs, the legs are close-fitting, loose in the back, and tied up by a flat waist band. The trousers are buttoned at the knees that means they were already worn pulled over the stockings. There are two slits along the crotch seam. It was probably high-quality cloth that was used as the material for making this ensemble.

*Knihá stříhů cechu krejčích
z Českého Krumlova -
(počátek 17. století), 1704*

•

*A Book of Patterns by the Guild
of Tailors from Český Krumlov -
(early-17th century), 1704*

FC

Maister Buech/ undt Materi Stukh/ der
Schneider zu der Behmische/ Cromuw
1704.

81. KNIHA STŘIHŮ CECHU KREJČÍCH Z ČESKÉHO KRUMLOVA – (POČÁTEK 17. STOLETÍ), 1704

Kniha je uložena ve Státním okresním archivu Český Krumlov, fond C-6, inv. č. 4, *Kniha mistrů a krejčovských stříhů 1611–1793*. Napsána je na papíře s pergamenovou vazbou a deskami o rozměrech 15 x 20,4 cm, na nichž je štítek s titulem a datací – 1704. Rukopis však obsahuje také cechovní zápisy z let 1611–1793, takže datace na deskách se může vztahovat spíše k opravě a opatření knihy novou vazbou než k době jejího vzniku, který s ohledem na charakter stříhů můžeme skutečně klást do prvních desetiletí 17. století. Jazykem rukopisu je němčina s množstvím nářečních výrazů, zaznamenaná novogotickou kurzívou, písmo je vybledlé a hůře čitelné. Stříhy jsou rýsovány černým inkoustem za pomoci pravítka a kružidla, na každé straně se nachází jedno vyobrazení, doplněné na protilehlé straně textovým doprovodem. Uvedeny jsou základní rozměry stříhových dílů, druhy užitých materiálů a jejich spotřeba. Pod nákresem se nachází rekapitulace spotřeby materiálů, vzniklá zřejmě při některé z revízi knihy. Kniha představuje typickou cechovní knihu stříhů, v níž je obsaženo 14 kusů stříhů, zachycujících liturgický, mužský i ženský oděv, pokrývku na koně, a navíc i dva řeholní hábity. Použité měrné jednotky jsou rozkolísané a s největší pravděpodobností se nejedná o pražský loket (59,14 cm), ale nějakou větší míru, snad vídeňský loket (77,7 cm).

81. A BOOK OF PATTERNS BY THE GUILD OF TAILORS FROM ČESKÝ KRUMLOV – (EARLY-17TH CENTURY), 1704

The book is stored at the Český Krumlov State District Archives, fund C – 6, Inv. No. 4, *Kniha mistrů a krejčovských stříhů 1611–1793* [A Book of Master Craftsmen and Tailor's Patterns 1611–1793]. It is written on paper with a vellum binding and a cover with dimensions 15 x 20,4 cm. The cover shows a label with the title and date – 1704. However, the manuscript also contains guild protocols from 1611–1793. That means that the date on the cover can relate rather to the repair of the book and its new binding than to the time of its origin, which can be really placed – with respect to the character of the patterns – in the first decades of the 17th century. The manuscript is written in German with lots of dialect words, and recorded in Neo-Gothic italic; the script is discoloured and its legibility is worse. The patterns are drawn in black ink with a ruler and a pair of compasses. On every page, there is one depiction accompanied by a text on the opposite page. Mentioned are basic dimensions of the pattern panels, types of the materials used and the consumption thereof. Below the sketch, there is a recapitulation including the consumption of material, which was probably written during a revision of the book. The book is a typical guild book of patterns that includes 14 patterns capturing liturgical vestment, men's and women's clothing, a horse blanket and two religious cowls. The measuring units used in the book are diverse; most probably it is not Prague ell (59,14 cm) but a bigger measuring unit, maybe Vienna ell (77,7 cm) that was applied here.

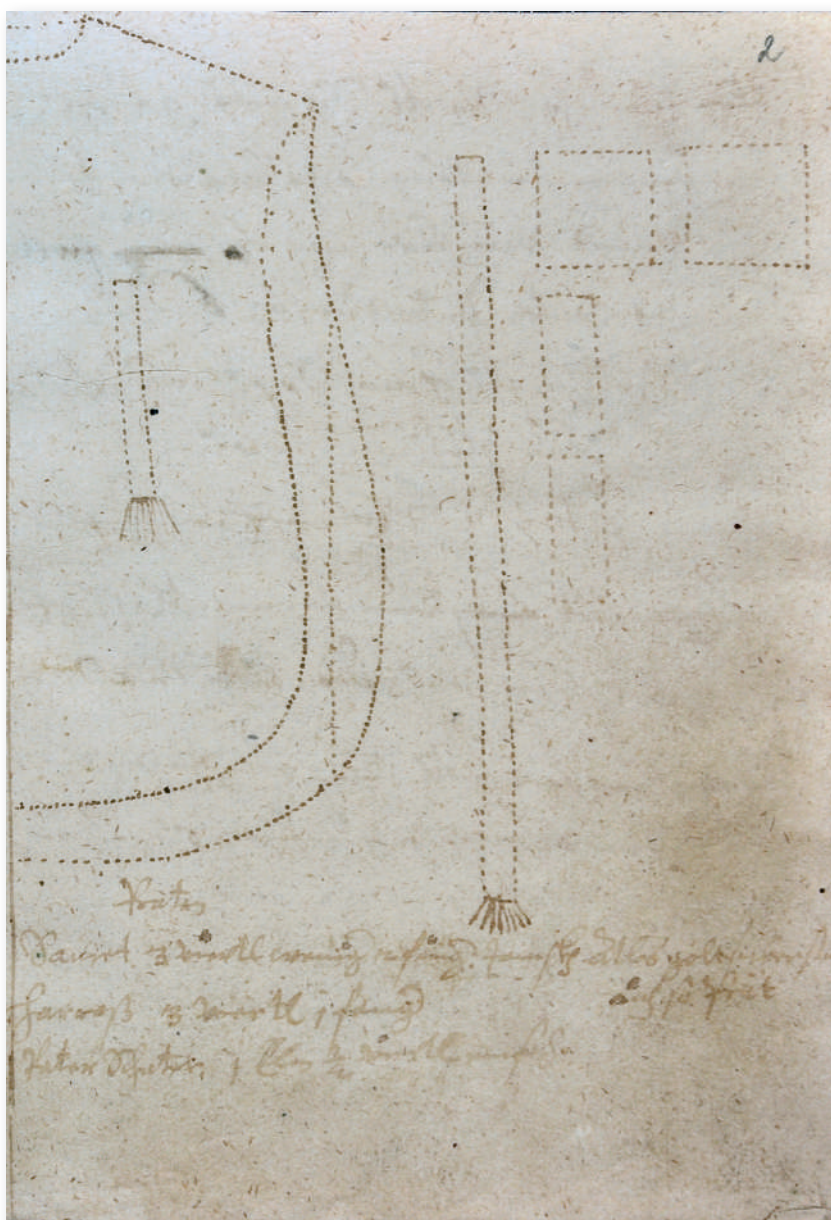
Fol. 1v

Erstlich zum Mesgebant 7 Elen Samet. Der Fan/ zu mach Stolen, Manipl undt 4 Flekh. Auff/ die Alen dan ardenstlicher Weiß zu Futerre Fan./ Hinden die Lang sibenthalf Virl undt/ die Foder lang sechsthalb Virl./ Die Stolen 3 ½ Elen lang./ Das Manipl Elen langh/ Golden Stuk auch so fill als Sameth./ Silber Stuk auch so fill./ Tameskh undt Atlas auch so fill./ Item Pater Shater zu Furter 5 Elen./ Haraß zum Mesgebant 6 ½ Elen./ Der Fan zu mach Stolen, Manipl, 4 Flekh, auff/ die Alm über die Schultern 3 Virl./

Fol. 2r

Präten

Samet 3 Virl wenig 2 Fing[er]. Damsk, Atlas, Gold, Silber Stuk/ Haraß 3 Virl 1 Fing[er], auch so prat./ Pater Schater 1 Elen ¼ Virl einfache.

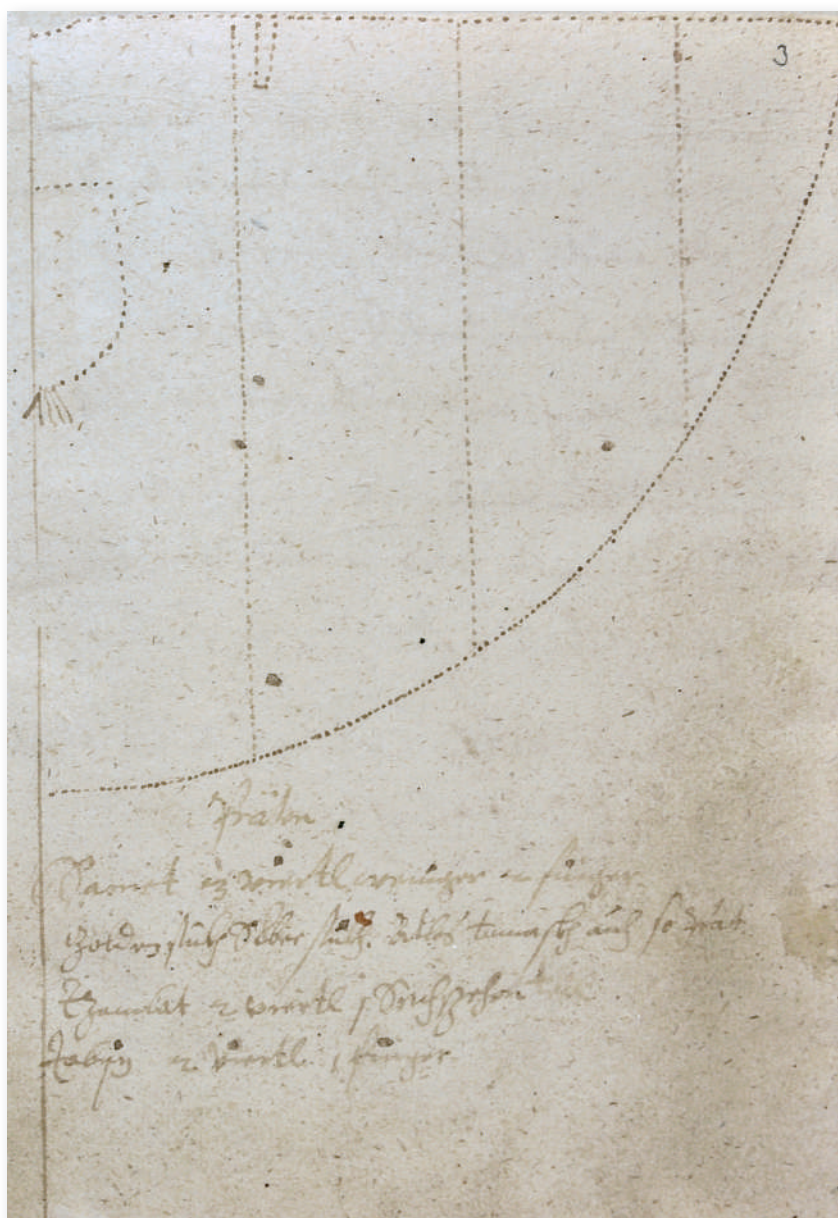

82. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE, ŠTÓLA A MANIPUL

Uvedený stříh zachycuje návod k zhotovení kompletu mešního roucha skládajícího se z kasule, štóly, manipulu a bursy. Kasule se již blíží barokním typům, takže přední díl je kratší než zadní a tvoří tzv. *basičku* s vykrojením na úrovni ramen, aby se roucho při sepnutí rukou nekrčilo. Horní část je však stále ještě střižena tradičně s mělkým výstřihem a dlouhými ramenními švy. Barokní okázalost se projevila též ve volbě materiálů, mezi nimiž je uveden nejen samet, ale také zlatý a stříbrný brokát, atlas a damašek, z něhož je nejen kasule, štóla a manipul, ale i dva čtverce a dva obdélníky, což by mohl být materiál na *bursu*. Podšívka je z hrubého plátěného šátra.

82. MASS VESTMENT – CHASUBLE, STOLE AND MANIPLE

The depicted pattern captures instruction on making a liturgical set consisting of a *chasuble*, a *stole*, a *maniple* and a *burse*. The chasuble progresses towards Baroque types so the front part is shorter than the back one, forming a so-called *basička* with a cut-out at the height of the shoulders to avoid wrinkling of the vestment when the priest clasps his hands in prayer. The upper part, however, has still the traditional cut with a shallow neckline and a long shoulder seam. Baroque pompousness is demonstrated also by the choice of materials which include not only velvet, but also gold and silver brocade, satin and damask. Damask was used not only for making the *chasuble*, the *stole* and the *maniple*, but also for two square and two rectangular cloths which can represent materials for the *burse*. The lining is made from coarse canvas *shater*.

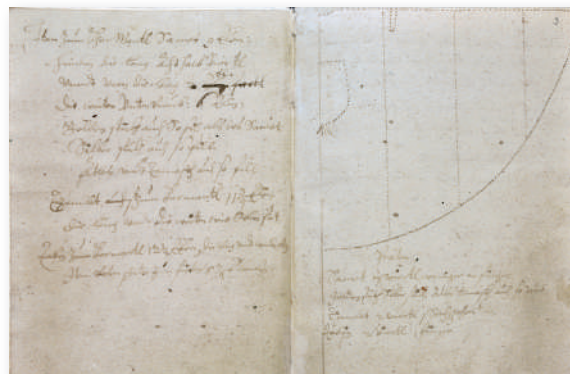

Fol. 2v

Item zum Khar Mantl Samet 9 Elen./ Hinden die Lang achthalb Virtl/ undt vorn die Lang 2 Elen./ Furt El[le]n./ die Weiten unten Runbung 6 Elen./ Golden Stukh auch so fill als des Samet,/ Silber Stukh auch so fill,/ Atlas undt Damaskh auch so fill,/ Czamlat auch zum Karmantl 11 ¾ Elen./ die Lang undt die Weiten wie oben stet./ Tabin zum Karmantl 12 ½ Elen, die Lang undt Weiten obn./ Item Pater Shater zum Futer 5 ¾ Elen.

Fol. 3r

Präten
Samet 3 Virlt weniger 2 Finger./ Golden Stukh, Silber Stukh, Atlas, Tamaskh auch so prat./ Tzamlat 2 Virlt 1 Sechzehentail,/ Tobin 2 Viertel 1 Finger.

83. LITURGICKÝ PLÁŠŤ – PLUVIÁL

Zde je pluvial pojmenován *Char Mantl*, ve významu *der Chormantl*, tedy chórový plášť, jak bývá někdy označován. Jako v předchozích případech má střih tvar rozměrného nepravidelného půlkruhu. Zadní část je o ½ čtvrti kratší než boční části, což je z toho důvodu, že se pluvial nosil přehozený přes ramena, takže horní hrana musela být tak dlouhá, aby se ovinula i kolem krku. Pozůstatkem kapuce je nevelký štít, našitý na zádech pláště, se štrápcem na dolním cípu. Na prsou je naznačen pruh látky k upevnění spony. Kromě sametu je jako materiál doporučován zlatý a stříbrný brokát, atlas a damašek. Zmíněny jsou však také šamlat a hedvábný tabin. Podšívka je opět z domácího plátěného šatra.

83. LITURGICAL CLOAK – COPE

In this case the cope is titled *Char Mantl*, in its meaning of *Chormantl*, i.e. choir mantle as it is sometimes designated. Similar to the above-mentioned examples, the cut is in the shape of a large irregular half-circle. Its back panel is by ½ quarters shorter than the side parts because the cope used to be worn as thrown over the shoulders. That is why the upper edge had to be long enough to wrap the neck. A not large shield stitched-on in the back, with a tassel at its lower tail, is a remnant after the hood. On the breast there is indicated a strip of fabric for a clasp. Besides velvet, also gold and silver brocade, satin and damask are recommended fabrics. However, mentioned are also camlet and silk *tabin*. The lining is again made from homemade linen *shater*.

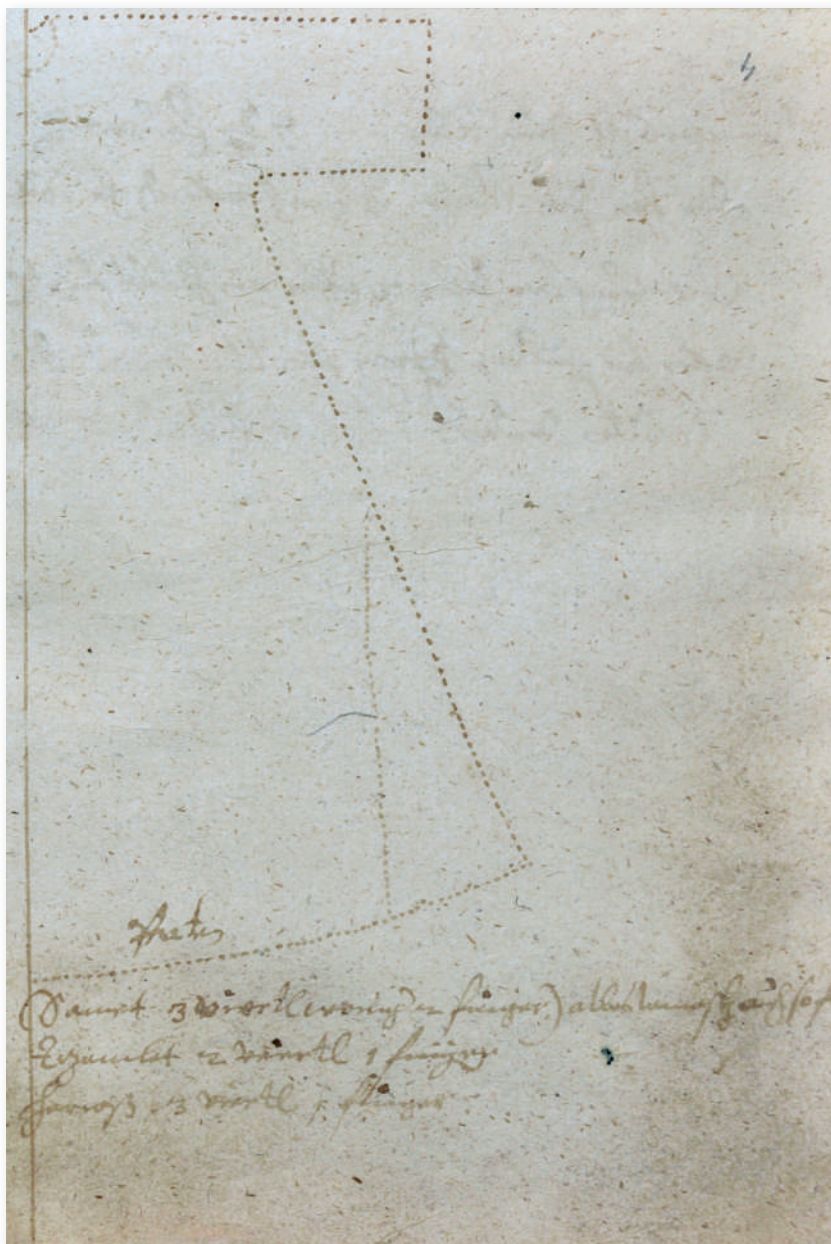
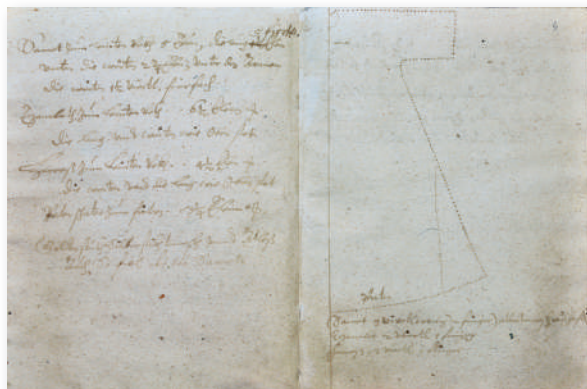
Fol. 3b

Sameth zum Leviten Rokh 5 Elen. Die Lang $1\frac{1}{2}$ Elen 5 Fiertl./ unten die Weiten $2\frac{3}{4}$ Elen, unter den Armen/ die Weiten $1\frac{1}{2}$ Virtl firfach./ Tzamlath zum Leviten Rokh $6\frac{1}{2}$ Elen./ die Lang undt Weiten wie oben stet./ Harraß zum Leviten Rokh $4\frac{1}{2}$ Elen./ Die Weiten und die Lang wie oben stet./ Pater Shater zum Futer $3\frac{1}{4}$ Elen./ Golden Stukh, Silber Stukh, Tamaskh undt Atlas./ auch so fil als des Sameth.

Fol. 4a

Praten

Samet 3 Virtl wenig 2 Finger. Atlas, Tamaskh auch so fil./ Tzamlat 2 Veirtl 1 Finger./ Haraß 3 Virtl 1 Finger.

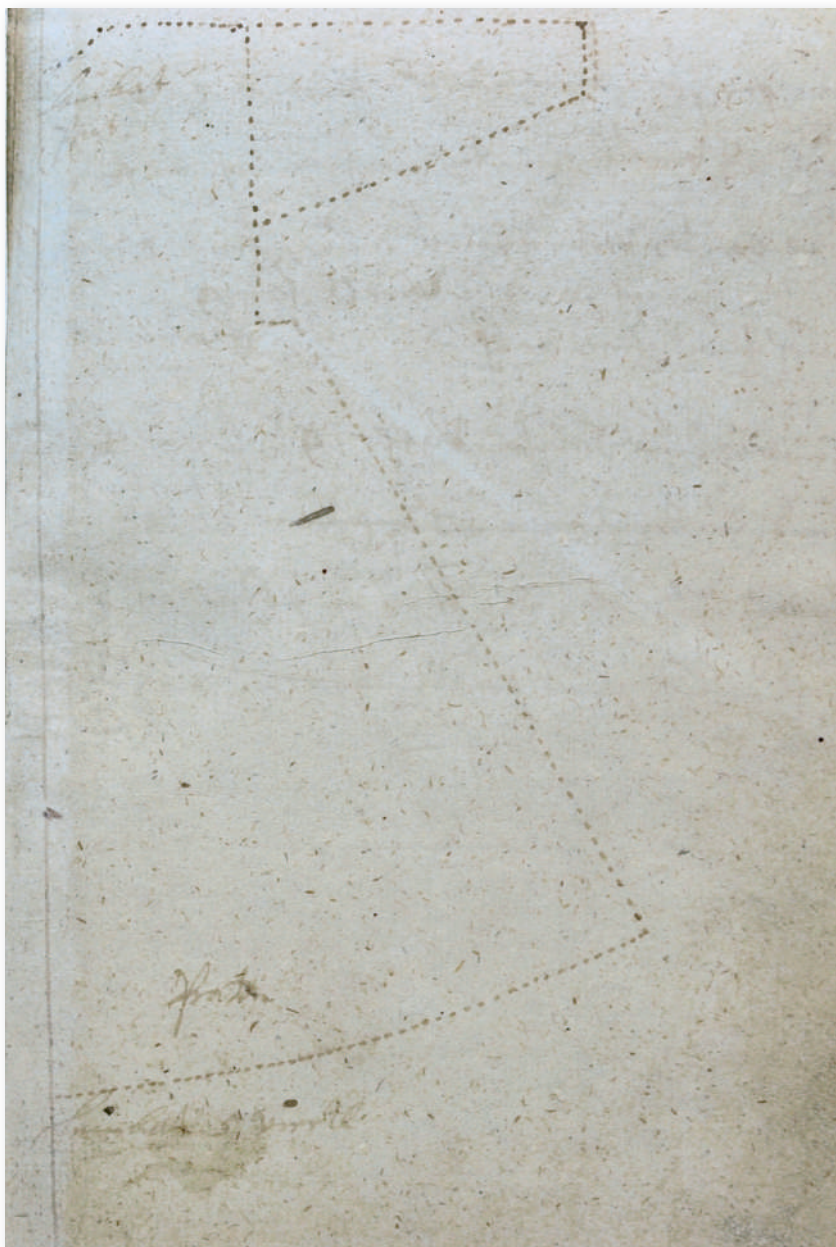

84. MEŠNÍ ROUCHO – DALMATIKA

Bohoslužebná suknice je zde pojmenována *der Leviten Rok*, odkazující na oděv starozákonních kněží Levitů. Střih je obvyklý pro starší typy dalmatiky, s nimiž se setkáváme v Chomutově a Frýdlantě (kat. č. 38, 128). Krátký rukáv je střižen společně s předním a zadním dílem, dost možná, že i ty jsou z jednoho kusu, bez ramenních švů. Klínovité rozšíření na boku suknice je střiženo v jednom kuse s předním a zadním dílem a chybějící materiál je doplněn menším klínkem. Délkou $1\frac{1}{2}$ lokte sahala suknice mírně pod kolena, šířka spodního okraje je $2\frac{3}{4}$ lokte. Materiál je doporučován podobný jako v předchozích případech, kromě sametu je to zlatý a stříbrný brokát, atlas a damašek. Zmíněny jsou také šamlat a haras. Podšívka je opět z plátěného šátra.

84. MASS VESTMENT – DALMATIC

In this case, the mass skirt is designated as *der Leviten Rok*, referring to the clothing of the Levites, the Old-Testament priests. The cut is usual for older types of dalmatics that we can find in Chomutov and Frýdlant (Cat. No. 38, 128). Short sleeves are cut in common with the front and the back panel. Even the latter ones seem to be made of one piece, without shoulder seams. The gusset-shaped extension on the skirt side is cut in one piece with a front and a back panel and the missing material is substituted by a small gusset. With its length of $1\frac{1}{2}$ ells, the skirt reached approximately below the knees, the lower hem width amounts to $2\frac{3}{4}$ ells. Recommended materials correspond to those mentioned above, i.e. gold and silver brocade, satin and damask besides velvet. Camlet and *harras* are mentioned as well. The lining is again made of coarse homemade canvas *shater*.

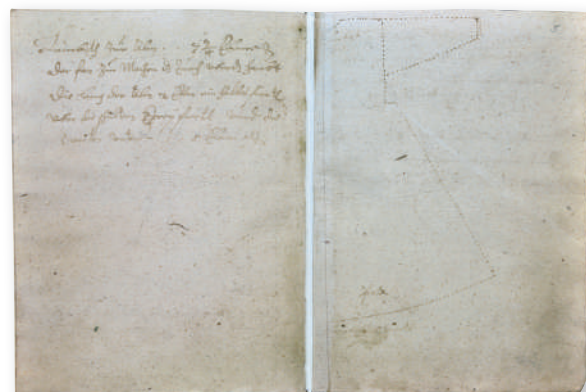
Fol. 4v

Leinbath zur Alm 7 $\frac{3}{4}$ Elen./ Der Fan zum machen das Tuech über das Haupt./ Die Lang der Alm 2 Elen ein halbes Fiertl./ uber die Shultern $\frac{3}{4}$ drei Fiertl undt die/ Weiten unten 5 Elen.

Fol. 5r

Praten

Leinbat 5 Virl.

85. MEŠNÍ ROUCHO – ALBA

Spodní suknice, oblékaná pod kasuli či dalmatiku, je šitá tradičně z bílého lněného plátna. Odtud i její latinský název *Tunica alba*, zkráceně Alba, v našem případě pak nářečně Alm. Délka je uvedena jako 2 lokte a $\frac{1}{2}$ čtvrti, což znamená, že sahala téměř až na zem. Na rozdíl od střihu z České Kamenice (kat. č. 99) nese střih výrazně středověké rysy. Přední a zadní díl je totiž v horní části na hrudi a břicho rovný a teprve odtud se začíná na bocích klínovitě rozšiřovat. Rukáv je dlouhý, směrem k zápěstí výrazně zešíkmený, s rovnou hlavicí. Nasazení rukávů je taktéž archaické bez prostřižených průramků, které nahrazuje otvor v bočním švu.

85. MASS VESTMENT – ALB

The underskirt, worn under the chasuble or dalmatic, is traditionally made of white flax linen. From this is derived its Latin name *Tunica alba*, shortly Alba, in our case Alm in dialect. The length is mentioned as being 2 ells and $\frac{1}{2}$ quarter, that means it reached nearly to the ground. Unlike the pattern from Česká Kamenice (Cat. No. 99), this one has noticeable medieval features. The front and the back panel are straight in their upper part on the breast and stomach and only beginning from here, the dress widens on sides. The sleeve is long, with a straight head and conspicuously chamfered towards the wrists. The sleeves are attached to the dress in an archaic way, without cut-through armholes which are replaced by holes in the side seams.

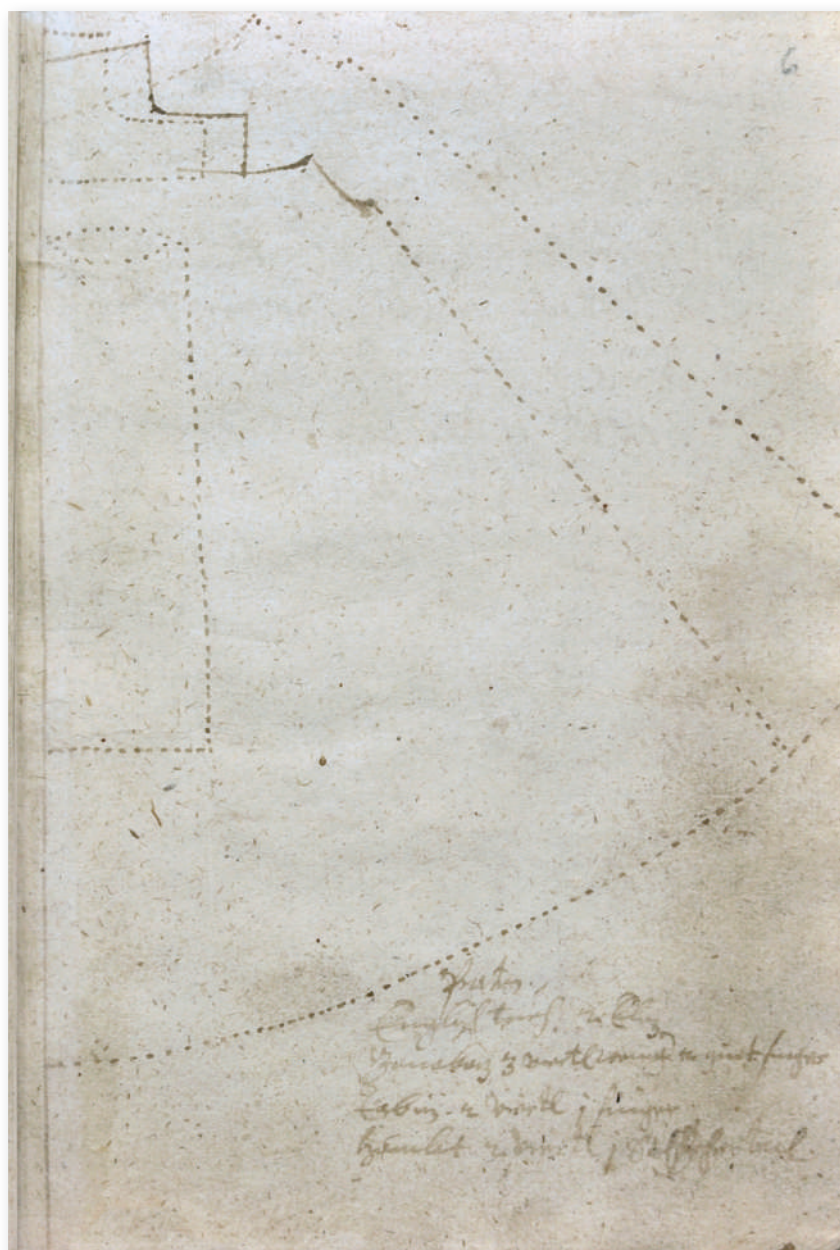
Fol. 5v

Einen Priester einen Rokh. Woran die Lang/
1 Elen 3 ¼ Virl, Hinden auch lang wie forn,
die Weiten unten Runbung 9 Elen, Erml 5 Virl/
lang, undt 2 Virl breitn./ Eglisch Tuch zum
Rokh 7 ½ Elen./ Gänäbez zum solchen Rokh
19 ½ Elen./ ~~undt zu den Ermeln 3 ¾ Elen unt~~
~~19 ¼ Elen~~/ Tabin zu Futer des Rokh undt Ermel
6 Elen./ Tczamlath auch so vil als des Dabins.

Fol. 6r

Praten

Englisch Tuch 2 Elen./ Ganabaz 3 Virl wenig
2 Finger./ Tabin 2 Virl 2 Finger./ Tzamlat 3 Virl
1 Sechtzehenteil.

86. KNĚŽSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – ŠUBA

Zobrazený stříh zachycuje plášť s rukávy známý jako *die Schaube*, česky *šuba*. V 16. století byl v obecném užívání nejen u mužů, ale i žen a v městském odívání přetrvával ještě v 17. století (kat. č. 39, 49, 50, 79). Přední a zadní díl kabátu je tvořen kruhovými výsečemi, které společně tvoří necelý půlkruh s obvodem 9 loket a délkou 8 ½ čtvrti, takže dosahoval téměř až na zem. Plášť tedy dolů splýval v bohatých záhybech s výrazně zvonovou siluetou. Přední díl je na hrudi prostřížený, horní odsazená část zůstala hladká, kdežto dolní bylo nutné naskládat. Okraj přednice je střížen širší, a to z toho důvodu, že se nosil přeložený a v zadní části přecházel v plochý hranatý límec, jehož pravouhlá část je znázorněna tečkovaně. Zadní díl je v horní části značně široký, a proto byl v ramenu a průkrčníku nabíraný. Dlouhé obdélné rukávy jsou připojeny prostřednictvím mělkých průramků a stejně mělce vykrojené hlavice. Doporučený materiál je anglické sukno, na podšívku hedvábný taft nebo lacinější vlněný šamlat.

86. PRIEST'S SLEEVED CLOAK – ŠUBA

The depicted pattern shows a coat known as *die Schaube*, or *šuba* in Czech. In the 16th century, such coats were worn not only by men, but also by women. In towns, they survived as late as in the 17th century (Cat. No. 39, 49, 50, 79). The front and the back panels of the coat are in the shape of circle sectors which give an incomplete half-circle with the circumference of 9 ells and the length of 8 1/2 quarters so it reached nearly to the ground. The cloak fell down in rich folds with a conspicuously flared silhouette. The front panel is cut-through, the back panel remained smooth but the lower wider part had to be gathered. The front panel edge is cut wider because it was worn as folded and it passed to a flat rectangular collar in its back. The contour of the right-angled part of the collar is dotted. The back panel is significantly wider in its upper part so it was necessary to gather it on the shoulders and at the neckhole. Long rectangular sleeves are attached through shallow armholes; their heads have shallow arcs. Recommended is English cloth, and silk *tabin* or cheaper woollen camlet for the lining.

Fol. 6v

Menich Khuten Franciskaner Ardens./ Harras zur Khuten 16 ½ Elen, zu den Ermeln/ auch der Fan zu 2 ½ Elen, Khapen auch der/ von zu machen 2 Elen. Die Lang 7 Virl/ undt die Weiten 7 Elen unten Runbung./ Pahanush Tuch 11 Elen gangen und ganz 13 Elen./ die Lang undt Weiten wie oben stet./ Die Khapen mueß 5 Virl lang sein./ Mesalan zur Khuten 15 Elen/ undt zur Khapen 3 Elen./ zu den Ermeln 3 Elen. Mit sammt 21 Elen./ Gene dieser Ardnung.

Fol. 7r

Praten
Harraß 3 Virl 1 Fing[er]er./ Pahanush Tuch 5 Virl einfach./ Mesalan 2 ½ Virl.

87. MNIŠSKÁ KUTNA A KÁPĚ FRANTIŠKÁNSKÉHO ŘÁDU

Minorité a klarisky byli do Českého Krumlova uvedeni již roku 1350 a ve městě zůstali až do 20. století. Střih kutny je jednoduchý. Tělo tvoří dlouhý obloukově prohnutý pruh s dolním obvodem 7 loket, což znamená, že horní okraj bylo nutné dosti nařasit, aby vznikly aranžované náramenice a průkrčník. Důvodem řasení však není splývavý efekt, ale dostatečné vrstvení látky, která přepásaná v pase chránila tělo před chladem. Délka kutny je uvedena 7 čtvrtí, což znamená, že sahala jen po kotníky. Široké rukávy s rovnou hlavicí jsou vsazeny do rovného průramku v horní části bočních švů. Jejich délka je větší než délka ruky, takže mohly v případě potřeby vytvořit praktický rukávník. Kutnu doplňuje volná kápě se širokým hledím, tvarovaná podle bočního profilu hlavy. Rozměrný límec, chránící ramena, je střižený jako zdvojený. Kutna se šila bez podšívky z harasu, případně sukna.

87. MONK'S COWL AND HOOD OF THE FRANCISCAN ORDER

The Minorites or the Poor Clares were introduced to the town of Český Krumlov as early as in 1350 and they stayed in the town until the 20th century. The cut of the cowl is very easy. The body involves a long arc-shaped strip with the circumference of bottom edge of 7 ells; that means the upper hem had to be gathered enough to give rise to pleated yokes and a neckhole. The reason does not consist in the flowing-down effect but in arranging the fabric in plentiful layers which could protect the body against the cold. The cowl is 7-quarter-long, that means it reached just to the ankles. Broad sleeves with a straight head are sewn into the upper part of the side seams. They are longer than the arm so they could serve as a muff. The cowl is supplemented by a loose hood with a wide visor shaped according to the side profile of the head. The large collar protecting the shoulders is cut as a double collar. The cowl had no lining; it was made of *harras* or cloth.

Fol. 7v

Einem Apen zu Golden Kron des Ardens,/ ein Rokh Khapuzen undt Schkapelier./ Tzamlath zum solchen Rokh 16 Elen./ Item zum Schkapelier 3 ½ Elen./ Item zu der Khapen 2 Elen. Mit sammt alles 21 ½ ellen./ Drigler Tuch zum Rokh, Kapen, Schkapelier/ gangen Tuch 10 ¾ Elen undt ganz 13 ¼ [Ellen]./ Die Lang 7 ½ Virl die Weiten 6 Elen.

Gulthen Frauer Arden.

Fol. 8r

Praten
Tzamlat 2 Virl 1 Sechzehentl./ Drigler Tuch
5 Viertel.

Text ve vyobrazení:

Khapuzen
Schkapelier
Ermeln

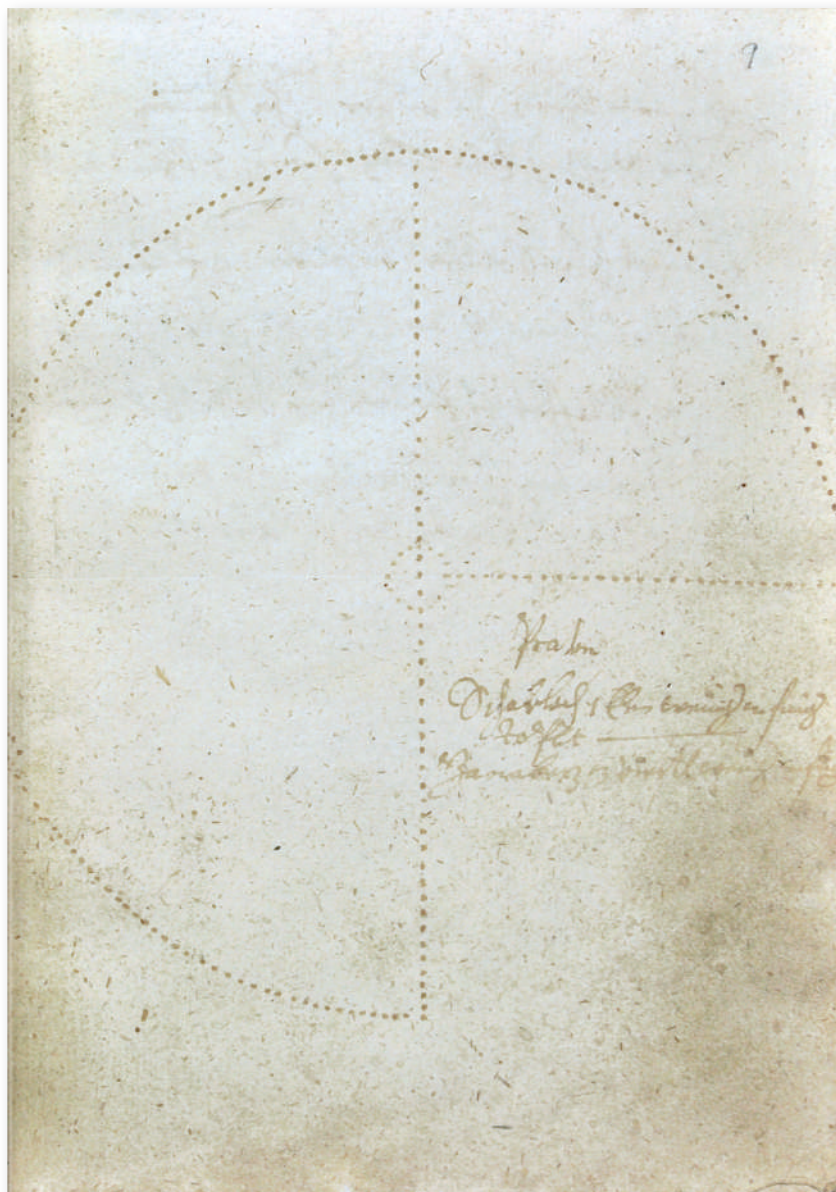

88. MNIŠSKÁ KUTNA, KÁPĚ A ŠKAPULÍŘ PRO OPATA ZE ZLATÉ KORUNY

Klášter ve Zlaté Koruně byl založen Přemyslem Otakarem II. roku 1263 a až do svého zrušení císařem Josefem II. roku 1785 náležel cisterciáckému řádu. Řádový oděv se vyznačoval tradičně hnědou barvou a kromě kutny a kápě měl i škapulíř, používaný jako ochrana oděvu při práci. Střih kopíruje podobně jako v České Kamenici (kat. č. 105) kněžské kabáty ze 17. století. Na prsou a zádech je přiléhavý, kdežto pod pažemi se klínovitě rozšiřuje, takže získává výrazně zvonovitou siluetu. Široká hlavice rukávů je mělce vykrojená a vsazená do hlubokých průramků. Dlouhé a široké rukávy se od lokte k zápěstí zužují do přiléhavé manžety. Škapulíř má podobu neširokého pruhu látky o celkové délce 3 ½ lokte, takže přehozený přes hlavu sahá podobně jako kutna až po kotníky. Přiléhavá kápě s nevelkým *hledím* je obvyklého střihu, kopírujícího boční profil hlavy. Límeček je dosti široký i dlouhý, aby kryl celá ramena. Řádový oděv se šil z šamlatu či drilichového sukna. Zajímavá je později připsaná poznámka v úvodu: *kutna ženského řádu*.

88. MONK'S SKIRT, HOOD AND SCAPULAR FOR THE ABBOT FROM THE ZLATÁ KORUNA ABBEY

The monastery in Zlatá Koruna was founded by Přemysl Otakar II. In 1263 and until 1785, when it was closed by Joseph II, it belonged to the Cistercian Order. The order habit traditionally featured brown colour and besides a cowl and a hood, it involved also a scapular to protect the dress at work. Similarly to Česká Kamenice (Cat. No. 105), the pattern copies priest's coats from the 17th century. It is close-fitting on the breast and in the back, but under the arms it extends in a gusset-shaped fashion to get a flared silhouette. The wide sleeve head with shallow arc is sewn into deep armholes. Long and broad sleeves narrow from the elbows to wrist into a tight cuff. The scapular is shaped as a not wide strip of fabric with the total length of 3 ½ ell. If having been thrown over the head, it reached approximately to the ankles, as the cowl did. The close-fitting hood with a not big visor is of a common cut copying the side profile of the head. The collar is wide and long enough to cover the entire shoulders. The order clothing was made of camlet or drill cloth. Interesting is a note, attached later, in the introduction: *a cowl of a women's order*.

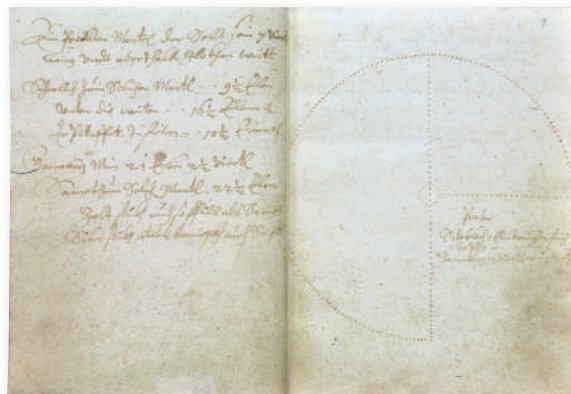

Fol. 8v

Ein Prelaten Mantel, der sollt sein 7 Viertl./ lang undt aderthalbe glockhen weit./ Scharlach zum solchen Mantl 9 ½ Elen./ unten die Weiten 16 ½ Elen./ Topltafpet zu Futern 10 ½ Elen./ Ganabez mus 21 Elen 2 ½ Viertl./ Samet zum solch Mantl 22 ½ Elen./ Golt Stukh auch so fil als Samet./ Si[ilber]ber Stukh, Atlas, Damaskh auch so fil.

Fol. 9r

Praten
Schablach 1 Elen wenig 2 Fing[er]./ Toplftpet 1 Elen wenig 2 Fing[er]./ Ganabez 3 Viertl wenig 2 Fing[er].

89. PRELÁTSKÝ PLÁŠŤ

Dalším oděvem pro církevní hodnostáře usazené v Českém Krumlově je prelátský plášť, který mohl užívat arcijáhen bechyňský, který od roku 1443 trvale sídlil ve městě a sám obsazoval sedm podřízených děkanství. Oproti běžným půlkruhovým plášťům, které měly především chránit před nepřízní počasí, se v tomto případě jedná o reprezentativní součást oděvu, což dokládá jeho délka 7 čtvrtí, sahající přibližně po kotníky a současně množství použitého materiálu. Střih pláště je tvořen kruhovou výsečí, zabírající tři čtvrtě kruhu. Límeček ani jiná úprava krku není naznačena. Zajímavý je též použitý materiál, kterým je na prvním místě šarlat, následuje samet, zlatý a stříbrný brokát, atlas a damašek, podšívka je ze silnějšího taftu.

89. PRELATE'S CLOAK

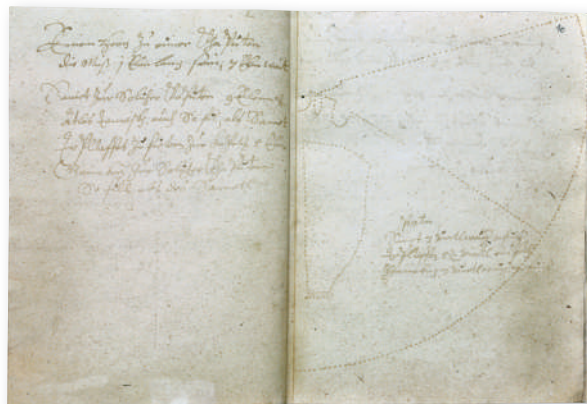
The prelate's cloak is another dress for church dignitaries settled in Český Krumlov. This cloak might have been used by the archdeacon from Bechyně who lived in the town since 1443 and staffed seven subordinated deaneries. Unlike common half-circle-shaped cloaks which were to protect against bad weather, this is a representative garment, which is substantiated by its length reaching approximately to the ankles (7 quarters) and the quantity of consumed material. The cut is a circle sector that covers $\frac{3}{4}$ of the circle. Neither a collar nor another arrangement at the neck is sketched. Interesting is the material used - the most important is scarlet followed by velvet, gold and silver brocade, satin and damask; the lining is made of thicker taffeta.

Fol. 9v

Einen Hern zu einer Khaputen, die muß 1 Elen lang sein, 7 Elen weit./ Samet zur solcher Kaputen 9 Ellen./ Atlas, Tamaskh auch so fill als Samet./ Topltafpet zu Futern zur Khaputen 5 Elen. Ganabez zur solcher Khaputen/ so fill als des Samet.

Fol. 10r

Praten
Samet 3 Virlt wenig 2 Fing[er]./ Topltaffen 5 ½ Virlt einfach./ Ganabez 3 Virlt weig 2 Fing[er].

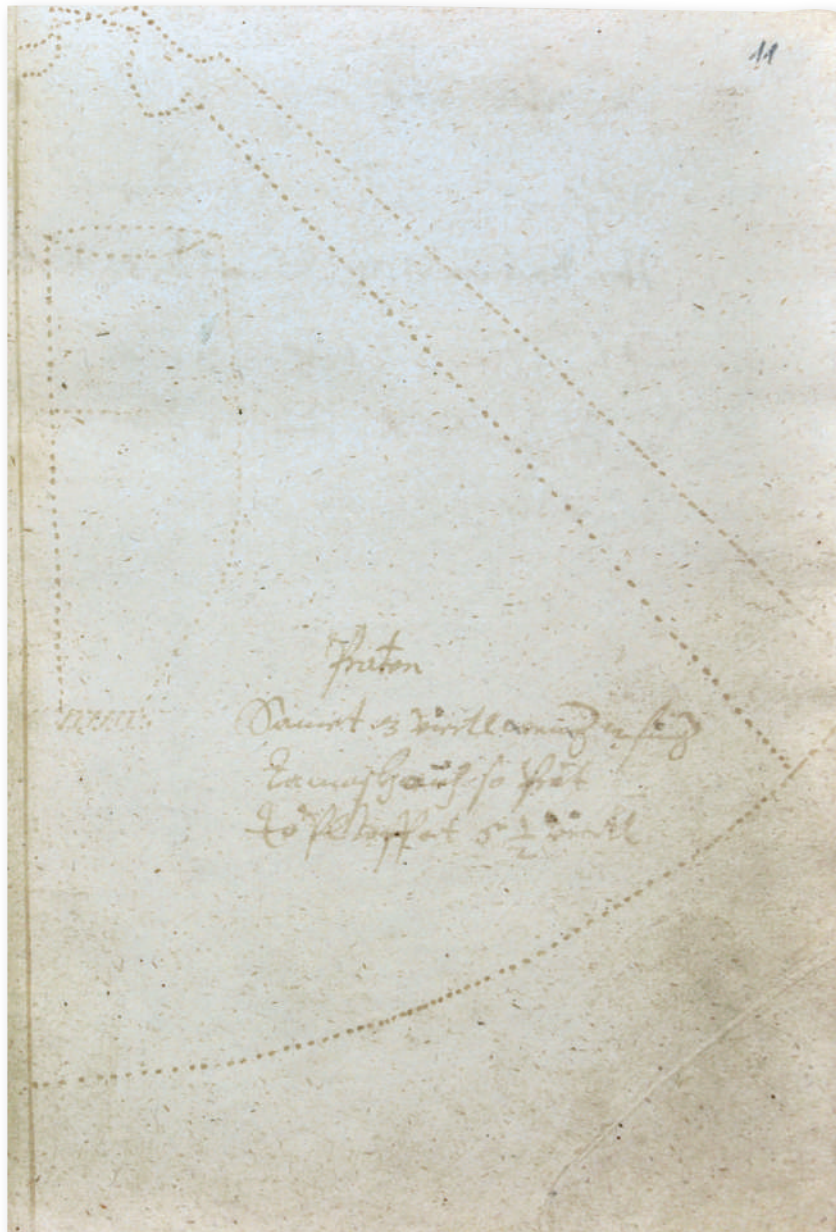

90. KRÁTKÝ MUŽSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – KAPUT

Zobrazený stříh zachycuje krátký volný kolový plášť s rukávy, sahající sice jen něco málo pod hýždě, zato však splývající z ramen v četných záhybech (kat. č. 15). Název je odvozen z italského *cappotto*, což znamená plášť. Tělo kabátu se skládá ze čtyř kruhových výsečí, z nichž přední jsou téměř o polovinu užší než zadní, dohromady pak tvoří téměř celý kruh s obvodem 7 loket. Horní část předního dílu má zřetelně ohraničený výstřih, náramenici a hluboký průramek. Zadní díl má oproti tomu pouze mělké středové vykrojení, které muselo být podobně jako v případě jiných plášťů nabírané a rukáv byl svázan do otvoru v bočním švu. Dlouhý rukáv je v ramenu značně široký, od lokte k zápěstí se zužuje a zakončen je úzkou manžetou. Široká hlavice musela být v průramku dosti nabraná, takže na rameni vznikla výrazná oblina. K ušití *kaputu* je třeba 9 loket atlasu, damašku nebo sametu a na podšívku 5 loket dvojitého taftu.

90. MEN'S SHORT CLOAK WITH SLEEVES – KAPUT

The depicted cut shows a short loose circular sleeved cloak reaching below the buttocks and falling down from the shoulders in plentiful folds (Cat. No. 15). Its name is derived from Italian *cappotto*, which means “the cloak”. The coat body consists of four circle sectors from which the front ones are nearly by a half narrower than the back ones. Altogether, they form nearly a whole circle with the circumference of 7 ells. The upper part of the front panel has a noticeably neckline, a yoke and a deep armhole. The back panel, on the contrary, has just a shallow cut-out without armholes, that means it had to be smocked similarly to the cloak, and the sleeve was attached only into the hole in its side seam. The long sleeve is rather wide in the armhole and it narrows from the elbows to the wrist into a narrow cuff. The wide head had to be quite gathered in the armhole so there was formed a noticeable bulge on the shoulder. To make the *caput*, one needs 9 ells of satin, damask or velvet, and 5 ells of double taffeta for the lining.

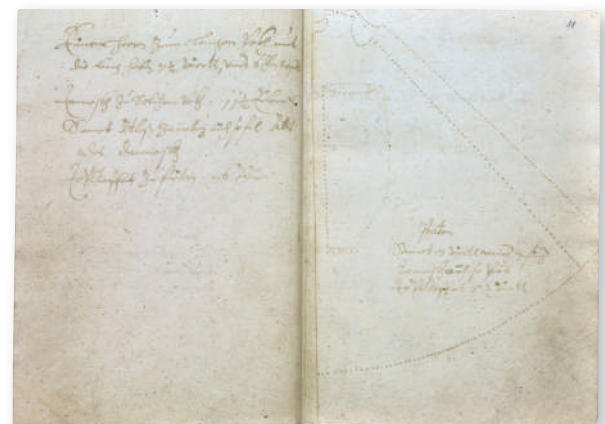

Fol. 10v

Einem Heren zum langen Rokh mus/ die Lang haben 7 ½ Virl, undt 6 Elen weit./ Tamaskh zu solchem Rokh 11 ½ Elen,/ Samet, Atlas, Ganabez auch so fil als/ als Damaskh./ Topltafpet zu Futern 6 Elen.

Fol. 11r

Praten
Samet 3 Virl wenig 2 Fing[er]./ Tamaskh auch so prat./ Topltafpat 5 ½ Virl.

91. DLOUHÝ MUŽSKÝ KABÁT

Zobrazený stříh představuje typický dlouhý široký mužský kabát první poloviny 17. století, který se uplatnil též jako kněžský či řeholní oděv (kat. č. 27, 108, 129). Tělo kabátu je tvořeno čtyřmi kruhovými výsečemi, z nichž přední jsou nepatrně užší než zadní, společně pak tvoří o něco málo více než půlkruh, jehož obvod je 6 loket. Délka je uváděna 7 ½ čtvrti, takže sahal téměř až na zem. Na hrudi byl kabát přiléhavý, k čemuž napomáhal zřetelně vykrojený hluboký průramek, náramenice a výstřih. Obdobně byla v této partii řešena i záda kabátu. Límeček však kabát neměl. Dlouhý rukáv je v ramenou dosti široký, takže v průramku musel být nabíraný a vytvářel na rameni výraznou oblínu. Šířka se od loktu k zápěstí zužuje a okraj zakončuje úzká manžeta. Přestože byl rukáv jen nepatrně delší, je v první třetině délky příčně prostřížen, a tak z něj bylo možné vystrčit ruku ven. K ušití je třeba 11 ½ lokte damašku, případně sametu, atlasu či ganabezu, na podšívku pak 6 loket dvojitého taftu.

91. MEN'S LONG COAT WITH SLEEVES

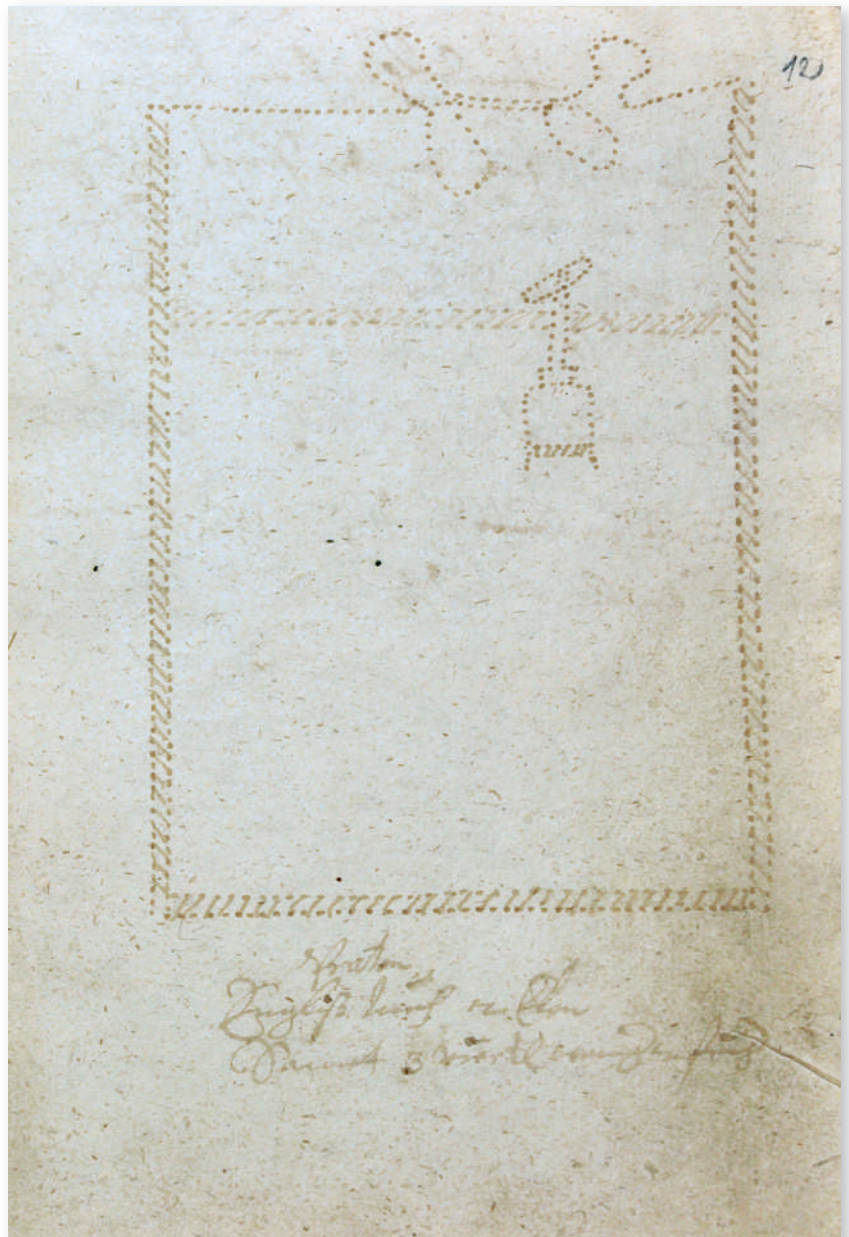
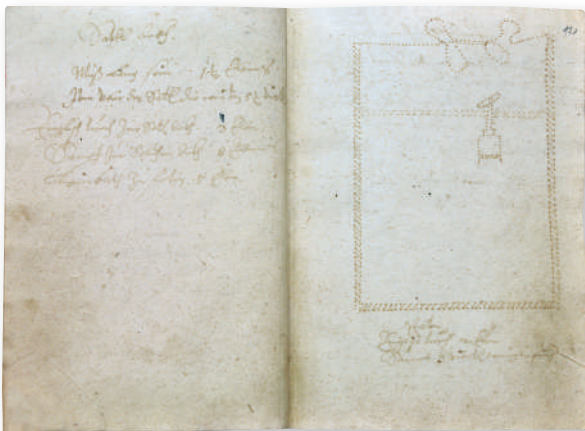
The depicted pattern shows a typical long and broad men's coat from the first half of the 17th century, which was used as a priest's or monk's garment as well (Cat. No. 27, 108, 129). The coat body consists of four circle sectors from which the front ones are slightly narrower than the back ones. Altogether, they form a little more than a half-circle whose circumference is 6 ells. The mentioned length is 7 ½ quarters so it might have reached nearly to the ground. The coat was close-fitting on the breast, which is supported by a remarkably arc-shaped deep armhole, a yoke and a neckline. The back panel of the coat was solved in a similar way. However, the coat had no collar. The long sleeve is rather wide at the shoulders, so it must have been gathered in the armhole to make a noticeable bulge on the shoulder. The width narrows from the elbow to the wrist and the sleeve is trimmed with a narrow cuff. Although the sleeve was just only a bit longer, it is cut-through diagonally in the first third of its length to allow the hand to pass through. To make the coat, one needs 11 ½ ells of damask, or velvet, satin or ganabez, and 6 ells of double taffeta for the lining.

Fol. 11v

Sathl Dekh./ Muß lang sein 1 ½ Elen. s./ Item
uber der Sathl die Weiten 5 ½ Virl./ Englisch
Tuech zur Satldekh 3 Elen./ Samet zur solchen
Dekh 8 Elen./ Lainbath zu Futer 5 Elen.

Fol. 12r

Praten
Engliß Tuech 2 Elen./ Samet 3 Virl wenig
2 Fing[er].

92. POKRÝVKA NA SEDLO

Pokrývka na sedlo je obdobného typu, jaký je v krejčovských knihách již zastoupen (kat. č. 59, 145). Určena je k pokrytí sedla se zadní i přední rozsochou, které bylo v této době běžně užívané. Kromě toho kryje částečně i šíji a zád' koně. Délku má 1 ½ lokte, takže visela hluboko pod břicho koně a musel v ní být prořezán otvor pro řemen třmenu. Po obvodu byla pokrývka lemovaná prýmkem nebo výšivkou. K ušití byly užity 3 lokte anglického sukna nebo 8 loket sametu, na podšívku bylo potřeba 8 loket lněného plátna.

92. HORSE SADDLE SHEET

The horse saddle sheet is of similar type as that already presented in the tailor's books (Cat. No. 59, 145). It is intended to cover a saddle including the pommel and the cantle which were commonly used at that time. In addition it covers partially the neck and the hindquarters of the horse. Its length is 1 ½ ells so it hangs deeply under the horse's abdomen and it must have included a cut-through hole for stirrup leathers. Around its circumference, the sheet was bordered with a galloon or embroidery. To make the sheet, one needed 3 ells of English cloth or 8 ells of velvet; 8 ells of flax linen were necessary for the lining.

Fol. 12v

Rendekh auf ein Roß./ Die muß sein von der Prust biß zum/ Schwarz, obern Rukzen 2 ½ Elen./ Die Lang zum Enden von Satl 7 Virtl./ Die Khapen must 5 Virtl lang sein./ Doplthofpet zu solchen Dekh 8 Elen./ Samet zur Satl Rendekh 15 ½ Ellenn,/ sambt der Khapen.

Fol. 13r

Praten
Samet 3 Virtl wenig 2 Finger./ Toplthafpet 5 ½ Virtl.

93. POKRÝVKA NA KONĚ

Pokrývky na koně bývají v krejčovských knihách pravidelně uváděny, a to včetně tohoto typu (kat. č. 57, 146), pro nějž je charakteristické splývání pokrývky na bocích zvířete. Střih jednoduše kopíruje boční obrys koně od hlavy až k ocasu, přičemž na hrudi i na zádi jsou přidány široké klíny. Přední usnadňuje volný pohyb nohou koně, zadní pak umožňuje zřasení pokrývky po celém jejím dolním obvodu. Uvedená délka je 7 čtvrtí, takže pokrývka dosahovala téměř až k zemi. Ušita mohla být z 8 loket sametu nebo 15 ½ lokte zesíleného taftu.

93. HORSE BLANKET

Horse blankets are mentioned regularly in the tailor's books, including this type (Cat. No. 57, 146) for which the blanket falling down along the horse's flank is typical. The cut simply copies the horse's side contour from the head to the tail whereby wide gussets are added on the chest and hindquarters. The front one allows horse's legs to move more simply, the back one helps smock the blanket around its bottom circumference. The mentioned length is 7 quarters so the blanket reached nearly to the ground. It could be made of 8 ells of velvet or 15 ½ ells of strengthened taffeta.

Fol. 13v

Ein Franczesisher Weitrokh./ Das Schosl mueß glokkenweit sein/ undt [ein] Elen landh, unten die/ Weiten 7 ½ Elen./ Englisch Tuch zu solchen Rokh 4 Elen./ Item Futer Tuch unter den Rokh 8 Elen vrgangen.

Fol. 14r

Praten
Englisch Tuch 2 Elen.

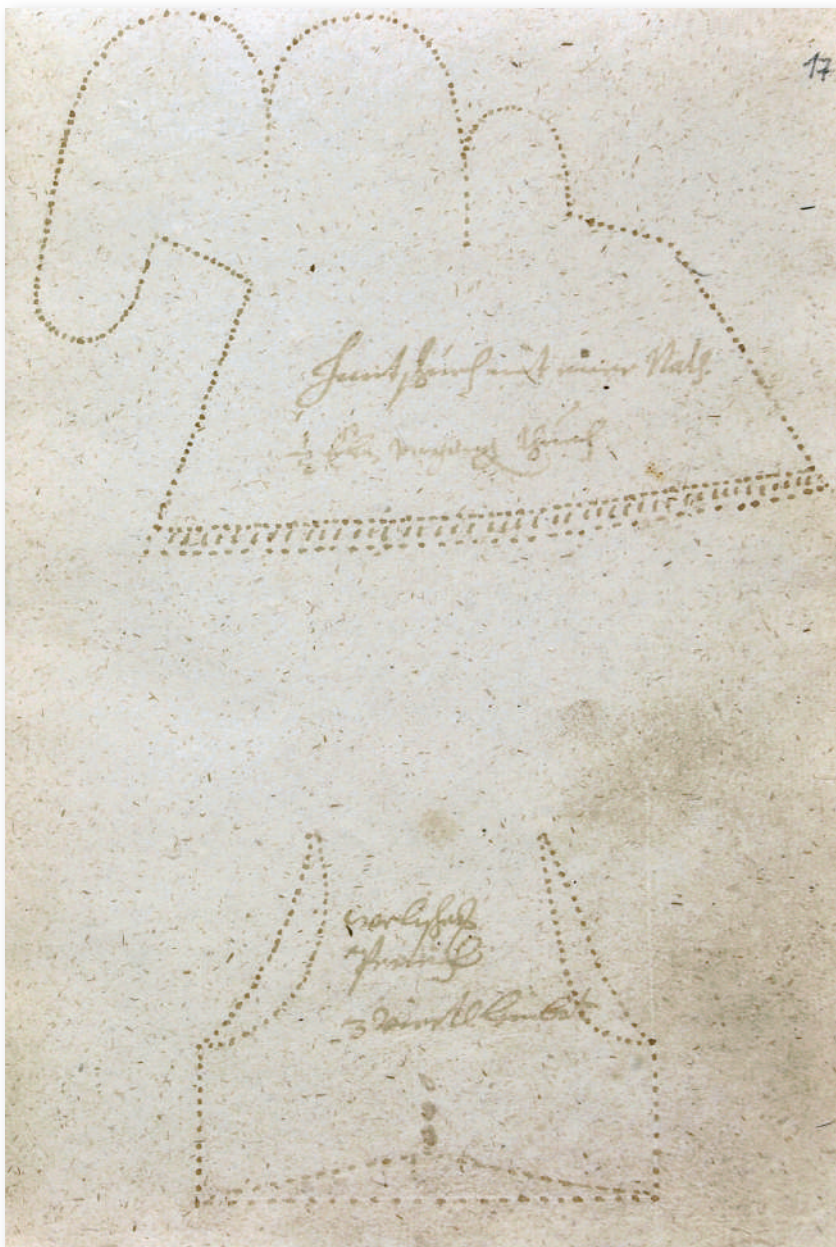

94. FRANCOUZSKÁ ŽENSKÁ SUKNĚ S ŽIVOTEM A RUKÁVY

Sukně s živůtkem a rukávy se v krejčovských knihách vyskytuje vcelku pravidelně, v případě Těšína je dokonce označena jako francouzská a stříhově se jedná o téměř shodný typ (kat. č. 28). Základ tvoří kolová sukně, zde zvaná *das Schosl*, tedy *šos*, jehož délka je 1 loket. Středové vykrojení je značně široké, takže muselo být nařasené a všité do dolního okraje živůtku. Ten je střížen jako přiléhavý, s ostře zkosenými zády, které formují jeho tvar. Okraje předního dílu jsou po celé délce sepnuty, a to až ke krku. Mělký výstřih je zakončen nasazeným plochým límcem, jehož zadní část je střížena jako součást průkrčníku. Přiléhavý dlouhý rukáv je v lokti prolomený, k zápěstí se mírně zužuje a zakončen je kónickou manžetou, kterou bylo možné ohrnout. Mírně vykrojená hlavice dobře zapadla do hluboce vykrojeného průramku. K ušití sukně bylo třeba 4 lokte anglického sukna a na podšívku dalších 8 loket sukna.

94. FRENCH WOMEN'S SLEEVED SKIRT WITH A SLEEVED BODICE

The sleeved skirt with a bodice is mentioned quite regularly in the tailor's books; in the case of Těšín, it is titled as a French one, but its cut is nearly identical (Cat. No. 28). It is based on a circular skirt called *das Schosl* (*tail*) here whose length is 1 ell. The cut-out in the middle is rather wide so it had to be gathered and stitched into the bottom hem of the bodice. The bodice is close-fitting with a sharply chamfered back panel, which gives the bodice its form. The front panel has only a shallow neckline, the edges are fastened along their all length up to the neck. The back panel neckhole includes a part of collar whose side parts are attached in the front. The tight-fitting long sleeve is broken at the elbow and it narrows slightly to the wrist where it is trimmed with a conical cuff, which could be turned-up. The shallow head fits well in the deep armhole. To make the skirt, one needed 4 ells of English cloth and other 8 ells of cloth for the lining.

Fol. 17v

Hantschuch mit einer Nath./ ½ Ellen
vierganz Schuh.

Welisches/ Prucel./ 3 Viertel Lambat.

95. RUKAVICE SE ŠVEM; ITALSKÝ ŽIVŮTEK – PRUCLEK

Zobrazený střih sice na první pohled rukavici příliš nepřipomíná, ale stačí levou stranu přehnout tak, aby lícovala se středním obloukem, a máme prstovou část rukavice s přehnutou vnitřní částí palce. Přehnutím pravé strany dostaneme druhou stranu manžety a vnější stranu palce. V dlaňové části se materiál překrývá, takže zde mohl být i otvor pro vysunutí prstů. Okraj manžety je lemován ozdobnou portou, nebo výšivkou. K ušití rukavice bylo třeba ½ lokte sukna.

Druhý střih je krátký ženský živůtek, jehož tvar již připomíná samostatné živůtky 18. století. Průramky jsou hluboce prostříženy, náramnice jsou proto zúžené a posunuté ke krku. Bohužel není zakreslena hloubka a tvar výstřihu, dost možná se řídil přáním konkrétní zákaznice. Živůtek je ušitý z ¾ lokte lněného plátna.

95. GLOVES WITH A SEAM; ITALIAN BODICE – PRUCLEK

At the first glance, the depicted pattern does not remind of a glove but if we bend the left side to match with the middle arc, we get the finger part of the glove with a bent inner part of the thumb. By bending the right side, we get the other side of the cuff and the outer side of the thumb. In the palm part, the materials overlap each other so it could be here a hole for passing the fingers through. The cuff edge is bordered with a decorative galloon or embroidery. To make the glove, one needed ½ ell of cloth.

The other pattern depicts a short women's bodice whose shape reminds of separated bodices from the 18th century. The armholes are deep, that means the yoke had to be narrowed and moved towards the neck. Unfortunately, the depth and the shape of the neckline are not drawn; the tailor might have followed the wish of a customer. The bodice is made of ¾ ell of flax linen.

*Kniha stříhů cechu krejčích
z České Kamenice -
polovina 17. století*

A Book of Patterns by the Guild
of Tailors from Česká Kamenice –
mid-17th century

Matterien Briff

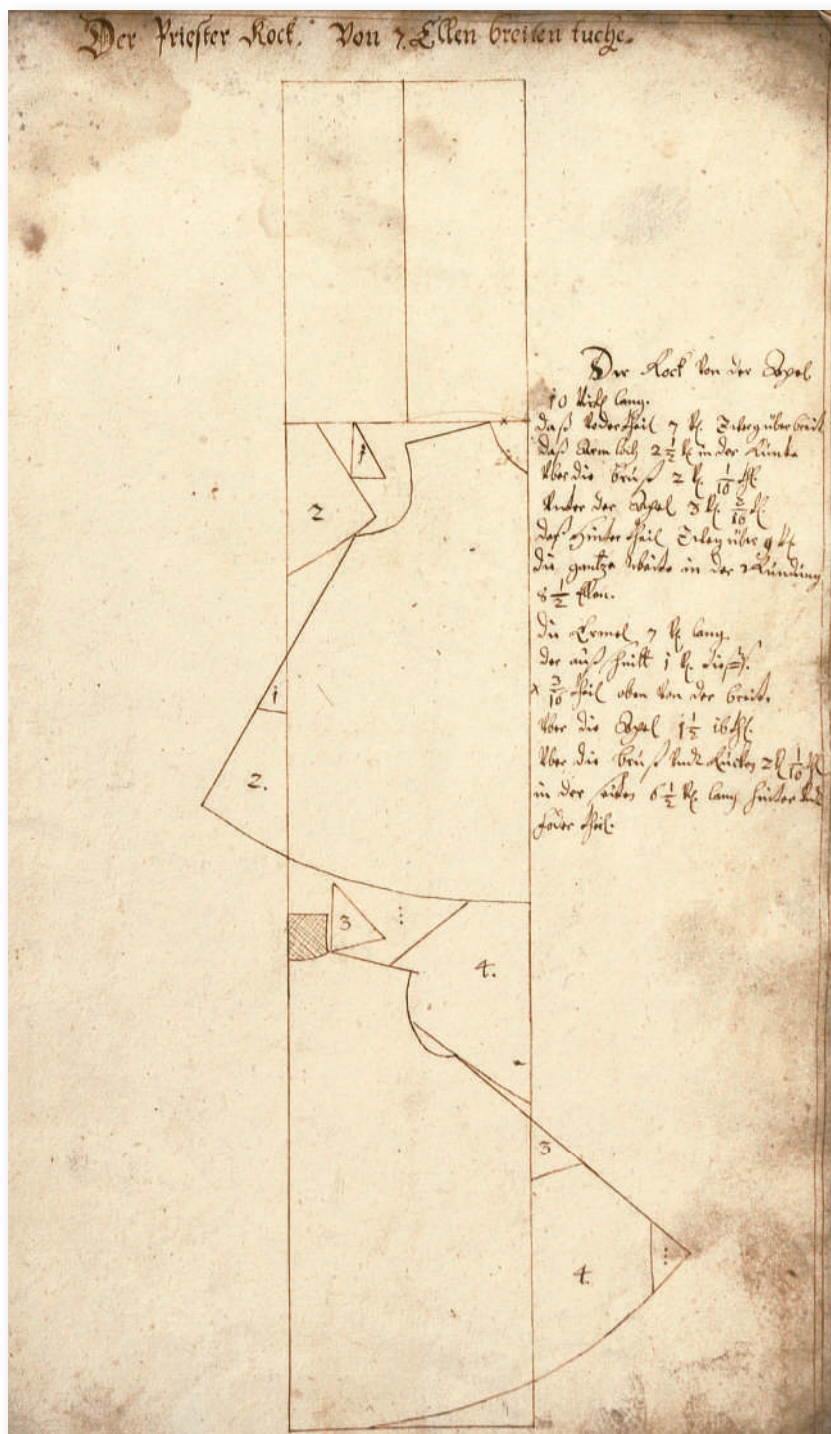
Einer ehrsammen und/lobligen Handwerkszunft/ der Schneider zu Böhmisch/ Kemmincz. Worin die zwölff/ Stück abgerissener zu/ finden sein.

96. KNIHA STŘIHŮ CECHU KREJČÍCH Z ČESKÉ KAMENICE – POLOVINA 17. STOLETÍ

Kniha je uložena ve Státním okresním archivu v Děčíně, NAD 581, fond Cech krejčovský, *Kniha krejčovských střihů*, inv. č. 7. Rukopis se zachoval kompletní. Útlý papírový sešit o rozměrech 20 x 33 cm obsahuje na úvodní straně pouze krátký nadpis s informací o obsahu a původu knihy. Zmíněna není ani datace ani písař. Jazykem rukopisu je němčina s několika drobnými odchylkami v přepisu [chs], z něhož se zde stalo [x], a proto je *rameno – Achsel* zapsáno jako *Axel*. Text je psán dobře čitelnou novogotickou kurzívou, doplněnou novogotickou polokurzívou v nadpisech. Střihy jsou rýsovány černým inkoustem za pomoci pravítka a kružidla. Na každé straně je jedno vyobrazení, doplněné po straně textem uvádějícím rozměry jednotlivých částí střihu, druhy užitých materiálů a jejich spotřebu. Kniha má neúplný obsah i netypické řazení střihů, takže by se mohlo jednat o záznam výběru střihů oděvů, které tovaryš musel ušít při mistrovské zkoušce. Z 12 oděvů uváděných v cechovních artikulech je vynechána pokrývka na koně, pokrývka na sedlo, formanská *kytle* a páterský kabát. Charakter oděvů odpovídá polovině 17. století. Měrnou jednotkou je s největší pravděpodobností pražský loket (59,14 cm), členěný na čtvrti a šestnáctiny.

96. A BOOK OF PATTERNS BY THE GUILD OF TAILORS FROM ČESKÁ KAMENICE – MID-17TH CENTURY

The book is stored at the State District Archives in Děčín, fund Guild of Tailors, *Kniha krejčovských střihů* [A Book of Tailor's Patterns], Inv. No. 7. The manuscript has survived as a complete book. The introductory page of the slim paper book with dimensions 20 x 33 cm includes just a short title with the information about the content and origin of the book. Neither the date, nor the scribe is mentioned. The manuscript is written in German with some little deviations in the transcription /chs/ from which /x/ evolved, and therefore the *arm – Achsel* is written as *Axel*. The text is written in well-legible Neo-Gothic italic completed with Neo-Gothic semi-italic in the titles. The patterns are drawn in black ink with a ruler and a pair of compasses. Every page shows one depiction accompanied by a text on side. The text mentions dimensions of the particular parts of the pattern, types of the materials used and the consumption thereof. The content is not complete and the arrangement of the patterns is not typical, so it could be a record of selected patterns of clothing a journeyman had to make to become a master craftsman. From 12 garments mentioned in the Articles of the Guild, a horse blanket, a horse saddle sheet, a wagoner's coat *kittle* and a priest's coat are missing. The character of the garments corresponds to the mid-17th century. It is most probably Prague ell (59,14 cm), divided into quarters and sixteenths, that constitutes the measuring unit.

Der Priester Rock. Von 7 Ellen breiten Tuche.

Der Rock von der Achsel/ 10 Viertel lang./ Daß Voderthail 7 V[iertel] zwey über breit./ Daß Arm loch 2 ½ V[iertel] in die Runte,/ uber die Brust 2 V[iertel] ¼theil./ Unter der Achsel 3 V[iertel] ¼theil./ Daß Hinterthail zwey über 9 V[iertel]./ Die gantze Weite in der Rundung/ 8 ½ Ellen.

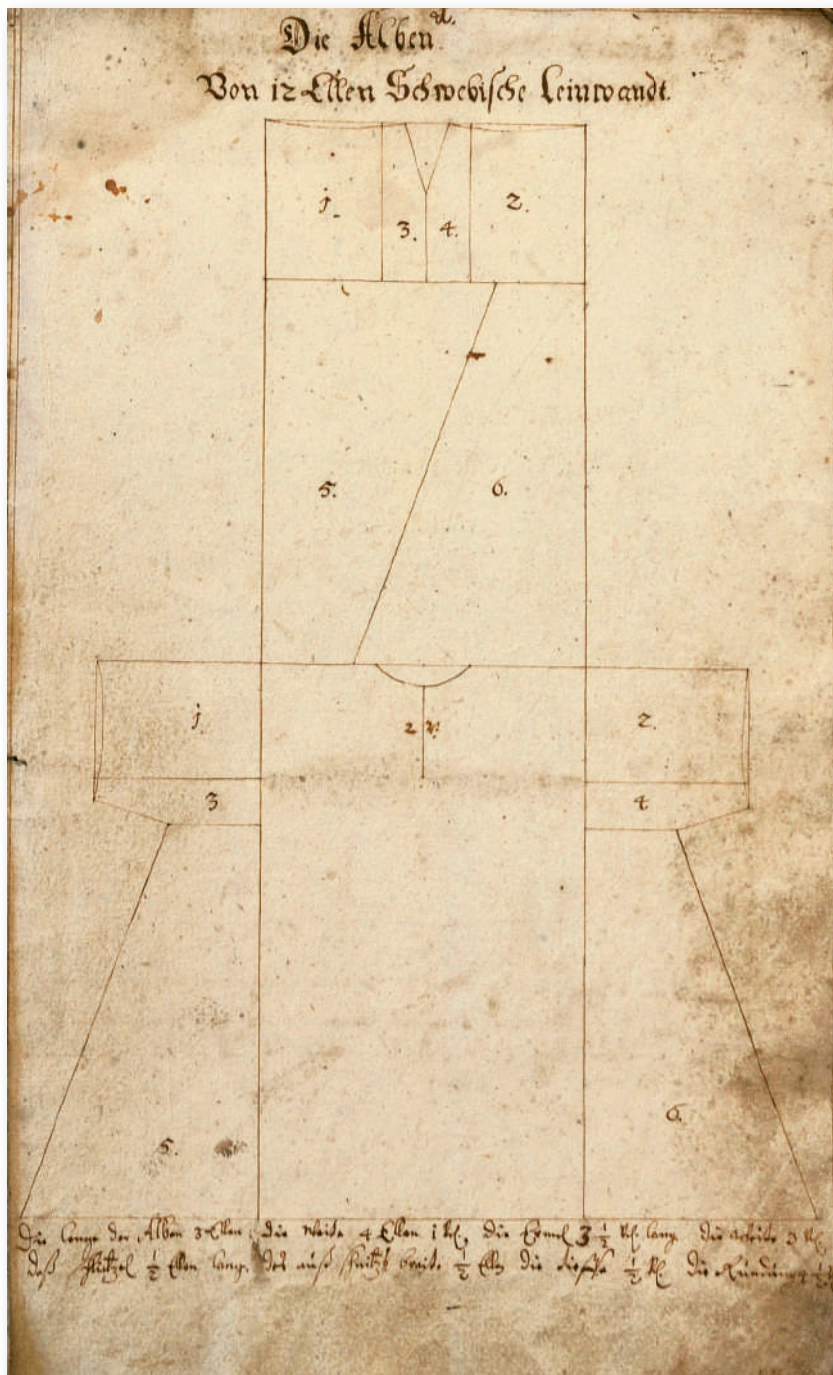
Die Ermel 7 V[iertel] lang./ Der Außschnitt 1 V[iertel] tieff./ x ¾theil oben von der Breit./ Uber die Achsel 1 ½ 16theil./ Uber die Brust undt Rucken 2 V[iertel] ¼theil./ In der Seite 6 ½ V[iertel] lang Hinter undt Forderthail.

97. KNĚŽSKÝ KABÁT

Zobrazený stříh představuje typ kněžského kabátu ze 17. století. Základem stříhu jsou čtyři kruhové výseče, z nichž přední jsou užší než zadní. Společně tvoří téměř půlkruh s obvodem okolo 8 ½ lokte, takže kabát byl pod rameny výrazně zvonově rozšířený. Důstojné vzezření svého nositele prezentovala především délka kabátu, která činí 2 ½ lokte, tudíž dosahoval téměř až na zem. Oproti starším typům je kabát na hrudi a v horní části zad přiléhavý, také oblé průramky jsou dostatečně hluboké. Ovšem hlavice dlouhých obdélných rukávů je po starém způsobu stále ještě rovná. V průkrčníku zadního dílu je naznačena část plochého límce, další díly ovšem chybí. Uvedený materiál – sukno – představuje vhodnou alternativu pro venkovní nošení za každého počasí.

97. PRIEST'S COAT

The depicted pattern presents a type of priest's coat from the 17th century, which was based on the Renaissance *šuba*. The pattern consists of four circle sectors whereby the front pieces are narrower than the back ones. When being joined together, they form nearly a half-circle with the circumference of about 8 ½ ells so the coat was conspicuously wider under the arms. The coat length of 2 ½ ells, which reached down almost to the ground, must have contributed to a worthy appearance of its wearer. Unlike the older types, the coat is close-fitting on the chest and in the upper part of the back; round armholes are also deep enough. Heads of long rectangle sleeves, however, are still straight. A part of a flat collar is indicated in the neckhole of the back panel; other parts are missing. The mentioned fabric – cloth – is a suitable alternative for wearing this coat outside in any weather.

Die Alben

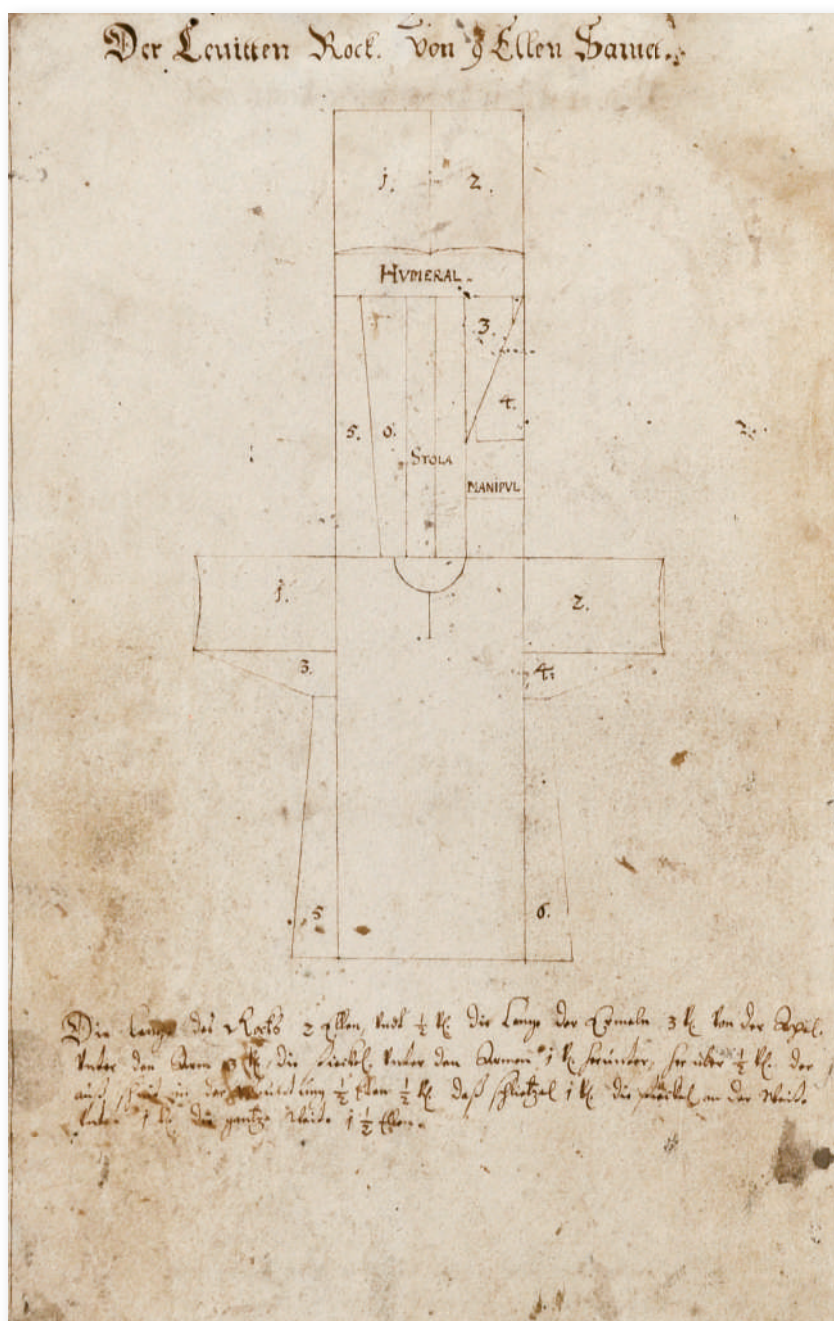
Von 12 Ellen Schwebische Leinwandt./ Die Lange der Alben 3 Ellen, die Weite 4 Ellen 1 V[iertel], die Ermel 3 ½ V[iertel] lang, die Weite 3 V[iertel]./ Daß Schlitzel ½ Ellen lang, das Außschnittsbreite ½ Ellen, die Tiefe ½ V[iertel], die Rundung 4 ½. V[iertel].

98. MEŠNÍ ROUCHO – ALBA

Suknice ze švábského lněného plátna představuje spodní mešní roucho, na nějž se kladla štóla a ornát, případně dalmatika. Uvedená délka 3 lokte znamená, že musela sahat skutečně až na zem, takže halila celou postavu kněze. Rozvržení stříhu na pruhu plátna nás seznamuje se starým způsobem kladení pravouhlých stříhových dílů, využívajících maximálně úsporně použitý materiál. Přední a zadní díl je na bocích rozšířen rozměrnými klíny. Průramky se nacházejí v horní části bočního švu, kde jsou nasazeny nedlouhé pravouhlé rukávy s rovnou hlavicí, rozšířené v podpaží lichoběžníkovými klíny.

98. MASS VESTMENT – ALB

The skirt made of Swabisch flax linen developed as an undergarment, over which stole, chasuble or dalmatic were worn. The mentioned length of 3 ells means that it must have reached to the ground and covered the whole body of the priest. The layout on a stripe of linen acquaints us with the old fashion of arranging the right-angled parts of the pattern, which explored the used material to a maximum extent. The front and the back panel are widened by large gussets on sides. Armholes are located in the upper part of the side seam where not rectangular sleeves with straight head are attached to them. The sleeves show trapezoidal gussets to widen them under the arms.

Der Levitten Rock. Von 9 Ellen Samet.

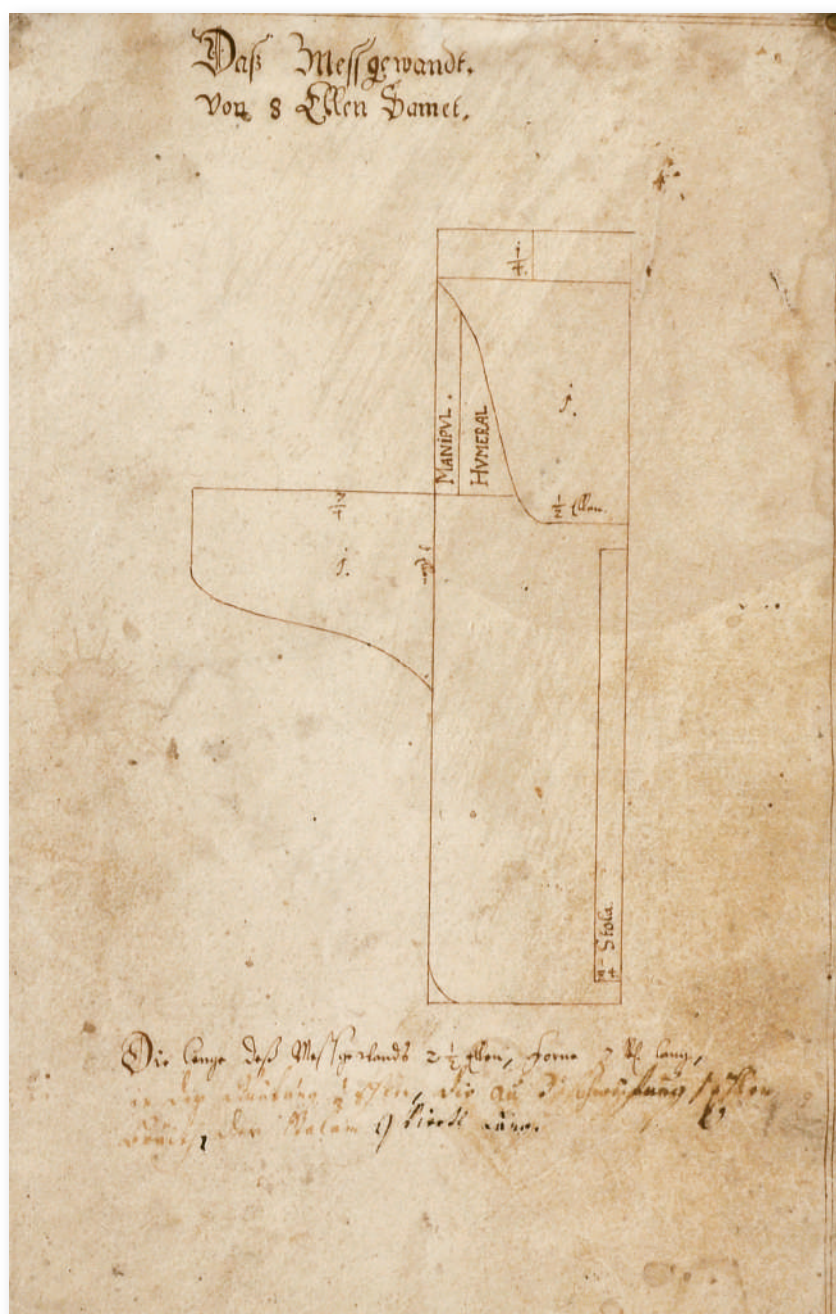
Die Lang des Rocks 2 Ellen, undt ½ V[iertel].
 Die Lange der Ermeln 3 V[iertel]. Von der Achsel/ unter den Arm 3 V[iertel], die Sticikel unter den Armen 1 V[iertel] herunter, her über ½ V[iertel]. Der/ Außschnit in der Runtung ½ Ellen 1/ V[iertel]. Daß Schlietzel 1 V[iertel]. Die Sticikel an der Weite/ unter 1 V[iertel]. Die ganze Weite 1 ½ Ellen./

99. MEŠNÍ ROUCHO – DALMATIKA, ŠTÓLA, MANIPUL A HUMERÁL

Kniha stříhů nazývá v tomto případě dalmatiku *der Leviten Rock*, což odkazuje na její užití knězem nebo jáhnem při kázání, které v tridentské liturgii předcházelo vlastní mši svaté. Základem stříhu je obdélný pruh rozšířený na bocích klíny a doplněný krátkými širokými rukávy s mělce vykrojenou hlavici. Délka je 2 lokte a ½ čtvrti, takže suknice dosahovala asi do poloviny lýtek. K ušití bylo třeba 9 loket sametu, z nichž je velice pečlivě vystříhána nejen dalmatika, ale také štóla a manipul, oba prozatím v podobě rovného pásu bez typického barokního trojúhelníkového rozšíření na konci. Nechybí ani humerál, pravouhlá dečka chránící na krku a hrudi svrchní roucho před znečištěním.

99. MASS VESTMENT- DALMATIC, STOLE, MANIPLE AND HUMERAL VEIL

In this case, the tailor’s book titled the dalmatic as *Der Leviten Rock*, referring to the fact that the vestment was worn by a priest or a deacon who preached a sermon which was delivered before the service within the context of Tridentine Mass. The cut is based on a rectangular stripe extended by gussets on sides and completed by short wide sleeves with shallowly cut-out heads. The length is 2 ells and ½ quarter, i.e. the skirt reached the mid-calves. To make this, one needs 9 ells of velvet from which not only the dalmatic, but also the stole and the maniple are cut, the latter ones still in the form of a straight strip without typical Baroque triangle-shaped extension at the end. Humeral veil, a square cloth protecting the outer garment from soiling at the neck and on the breast, is not missing.

Daß Messgewandt. Von 8 Ellen Samet.

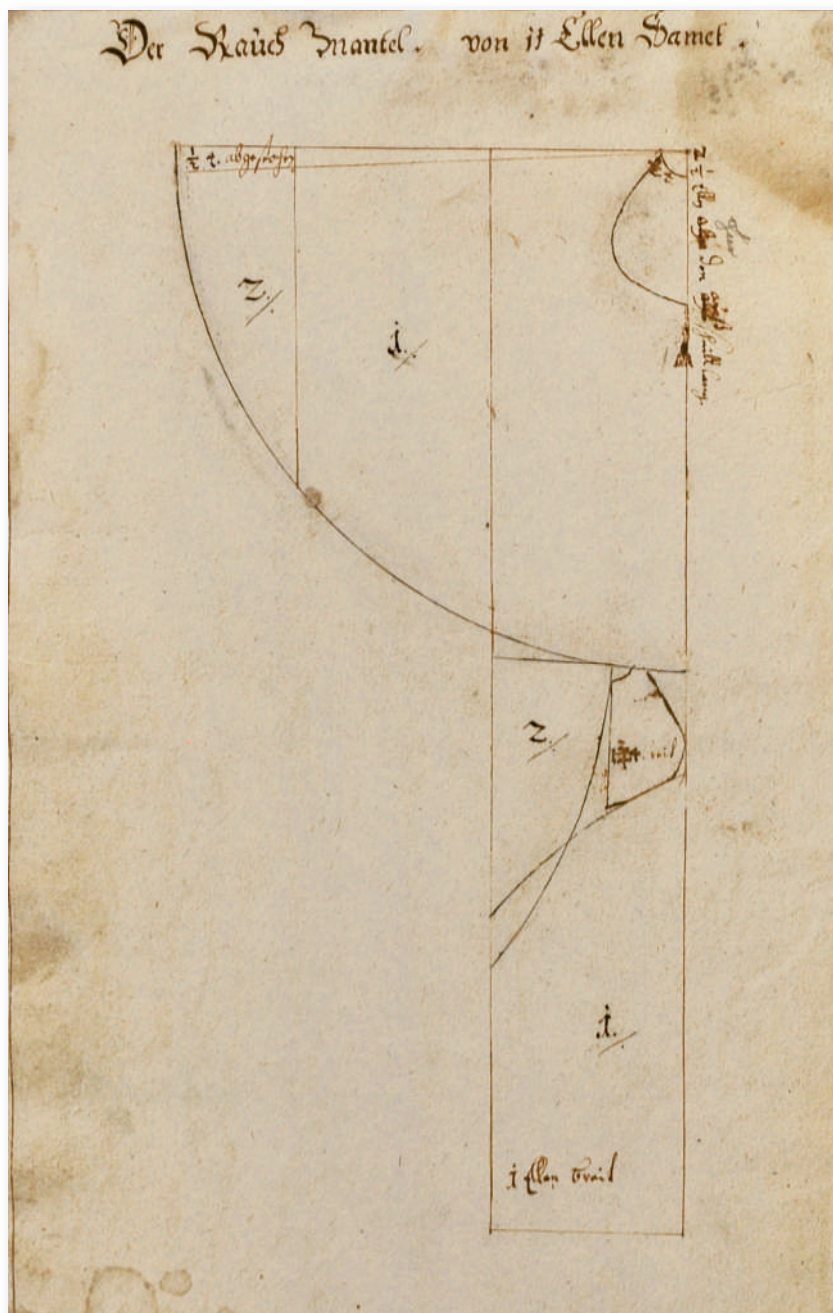
Die Länge daß Massgewandts 2 ½ Ellen, forma 7 V[iertel] lang./ In der Runtung ½ Ehlen. Die Außschweifung 1 Ellen/ braith. Der Stola 9 Viertl lang.

100. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE, ŠTÓLA, MANIPUL A HUMERÁL

Komplet představuje střih na všechny předepsané součásti mešního roucha, které byly ušité z jednoho druhu materiálu, v tomto případě sametu, a měly i shodnou výzdobu. Střih zachycuje přechod mezi gotickými a barokními typy kasulí. Přední a zadní díl je pravouhlý, pouze v rozích zaoblený. Obdélné rukávy jsou v podpaží rozšířeny výraznými klíny. Součástí souboru je i štóla a manipul v podobě pruhu sametu, prozatím bez klínovitého rozšíření na konci. Humerál je zachycen jako trojúhelník, ale vzhledem k tomu, že se jedná o ¼ střihu, měl i v tomto případě tvar čtverce.

100. MASS VESTMENT – CHASUBLE, STOLE, MANIPLE AND HUMERAL VEIL

The set presents a pattern for all prescribed parts of the mass vestment which were made from one kind of material (in this case from velvet) and showed the same adornment. The cut is an example of transition between Gothic and the Baroque types of chasubles. The front and the back panel are of right-angle shape, rounded just in corners. Rectangular sleeves are extended by noticeable gussets at the edges of their straight heads. The set includes also a stole and a manipule in the form of a stripe of velvet, still without gusset-shaped extensions at the end. The humeral veil is captured as a triangle but because only ¼ of the cut is shown, it was square-shaped.

Der Rauchmantel. Von 11 Ellen Samet.

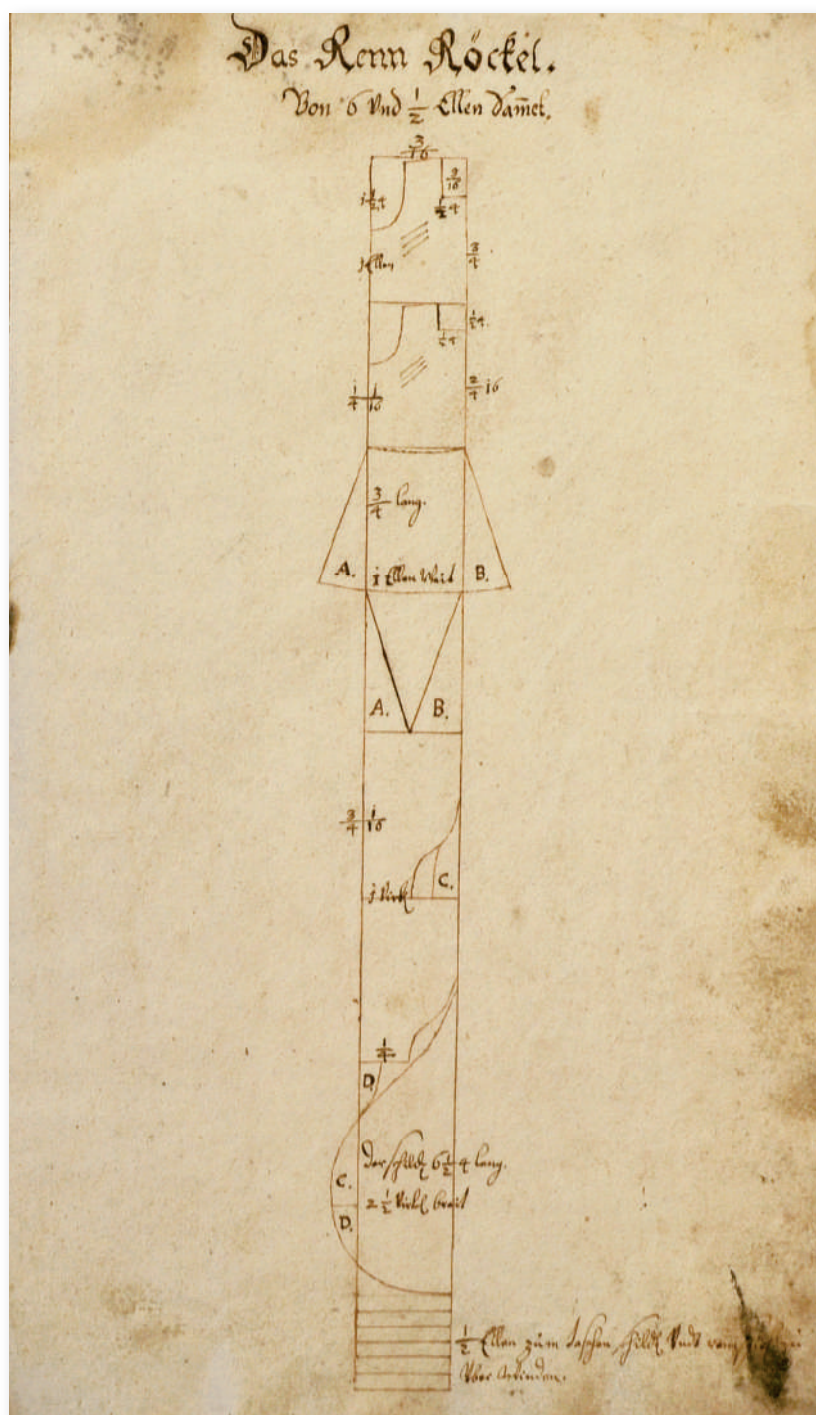
Text ve vyobrazení:
 2 ½ Ellen ~~atm~~ für den Außschnitt lang.
 ½ 4[Veiertel] abgestochen.

101. LITURGICKÝ PLÁŠŤ – PLUVIÁL

Liturgický plášť je v tomto případě nazván *der Rauchmantl*, což do jisté míry odkazuje na jeho užití během liturgických úkonů, při nichž kněz používá kadidlo. Pluviál však měl mnohem širší použití jako plášť chránící liturgický oděv při úkonech mimo chrámový prostor. Na původní upotřebení odkazuje i pozůstatek kapuce v podobě nevelkého štítku na zádech se štrápcem v dolním rohu. Plášť má podobu rozměrného půlkruhu, dosahujícího délkou 2 ½ lokte téměř až na zem. Doporučeným materiálem je samet, podšívka není zmíněna.

101. LITURGICAL CLOAK – COPE

The liturgical cloak is called *Der Rauchmantl* in this case, which – to a certain extent – refers to its use at liturgical actions at which the priest uses frankincense. However, the cope was used also as a mantle protecting the liturgical vestment at actions outside the church. The remnant of a hood as a not large shield in the back with a tassel in the lower corner points out the original use. The mantle is of a large half-circle shape which reaches nearly the ground with its length of 2 ½ ells. Velvet was recommended as material, the lining is not mentioned.

Das Renn Röckel. Von 6 und 1/2 Ellen Sammet.

Text ve vyobrazení:
Der Schild 6 1/2 4[Viertel] lang, / 2 1/2 Viertel breit.
1/2 Ellen zum Techen, Schildt undt Rennspieß zu/
uber winden.

102. JEZDECKÁ SUKNĚ

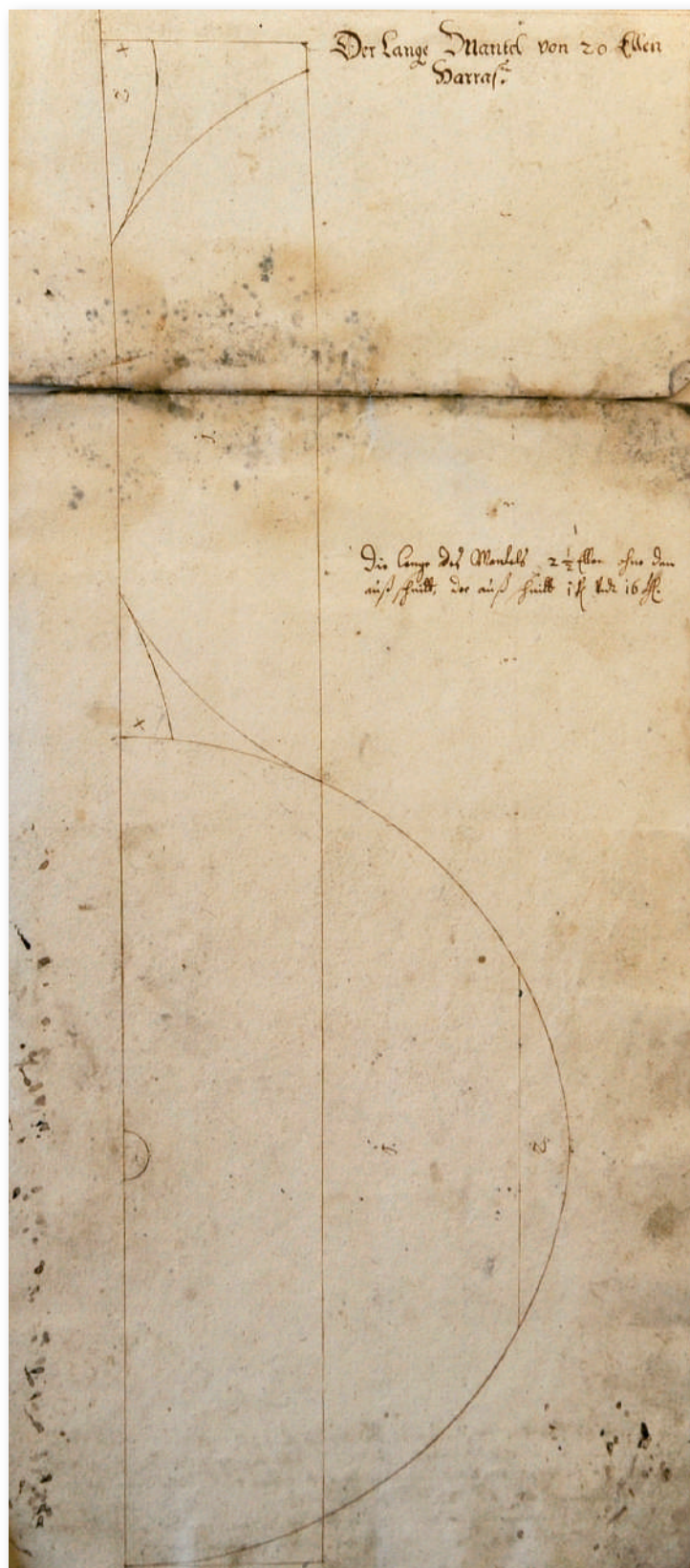
Oděv je sice uveden jako jezdecký, ovšem jeho podobnost se sukénkou na zbroj (kat. č. 24) je zcela zřejmá. Může se tedy jednat o svrchní sukni pro jízdního vojáka, doplňující kalhoty a krátký kabátek (kat. č. 61). Střih se skládá z řady geometrických dílů, které bylo možné bez zbytečných prostřihů naskládat na pruh látky. Přední i zadní část je osově téměř symetrická. Horní část je přiléhavá, s hluboce prostřiženými průramky a hranatým výstřihem. Dolní část je obdélná, s vloženými klíny, které ji rozšiřují nejen na bocích, ale i také mezi předními a zadními díly. K posílení kolového charakteru jinak hranaté sukne je horní hrana mírně obloukově vykrojena. Délka kabátku je 1 1/2 lokte, takže sahal přibližně do poloviny stehen. Rukávy jsou v ramenou široké, od lokte k zápěstí se však obloukově zužují do neširoké manžety. Součástí výstroje jezdce je rozměrný límec – *Schild*, kryjící ramena a paže, a také textilní pásy užívané k upevnění brašny, límce a kopí k sedlu koně. K ušití je třeba 6 1/2 lokte sametu.

102. RIDING SKIRT

Although the jacket is mentioned as a riding one, its resemblance to the man's skirt for armour (Cat. No. 24) is absolutely obvious. It can be an outer jacket for a cavalry soldier, which completes trousers and a short jacket (Cat. No. 61). The cut consists of many geometric panels which could be lay-out on a strip of fabric. The front and the back panel are nearly symmetrical. The upper part is close-fitting with deep armholes and a square neckline. The bottom part is rectangular with inserted gussets that extend it not only on sides but also between the front and the back panel. The upper edge forms a slight arc-shape to strengthen the circular character of the otherwise square skirt. The jacket is about 1 1/2 ell long so it reached to about the mid-calves. The sleeves are wide at the shoulders and they narrow in an arc from the elbow to the wrist into a not wide cuff. The rider's gear includes also a large collar – *schild*, which might have covered the shoulders and arms, as well as the straps to fasten the bag, shield and lance the the saddle. For making this 6 1/2 ells of velvet are necessary.

Der lange Mantel. Von 20 Ellen Harras.

Die Lange des Mantels 2 ½ Ellen ohne den/ Außschnitt. Der Außschnitt 1 V[iertel] undt 16theil.

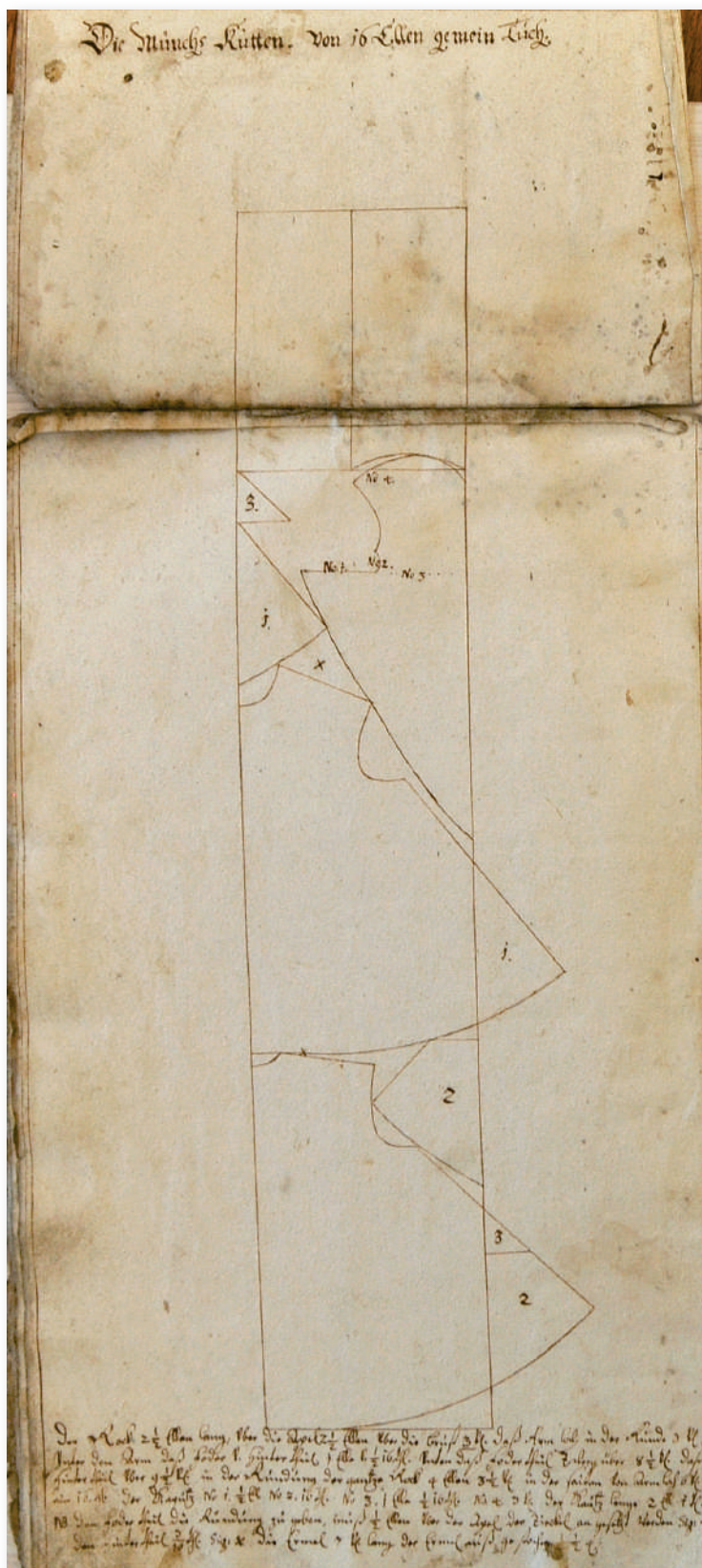

103. DLOUHÝ PLÁŠŤ

Zobrazený plášť si vskutku zasloužil své pojmenování, protože svou délkou 2 ½ lokte sahal až na zem. Stříhově se jedná o běžný kolový plášť, jehož obě poloviny mají obvod úctyhodných 16 loket. Středový výstřih těsně přiléhá ke krku. K ušití bylo třeba 20 loket harasu.

103. LONG CLOAK

The depicted cloak really deserved its name because with its length of 2 ½ ells it came down to the ground. The cut indicates a common circular cloak whose both halves have a circumference of appreciable 16 ells. The middle neckline fits to the neck. For making this 20 ells of *harras* were necessary.

Die Münchkutten. Von 16 Ellen gemein Tuch.

Der Rock 2 ½ Ellen lang, über die Achsel 2 ½ Ellen, über die Brust 3 V[iertel]. Daß Armloch in der Runde 3 V[iertel]./ Unter den Arm daß foder u[nd] Hintertheil 1 Elle[n] u[nd] ½ 16theil. Unten daß Fodertheil zwei über 8 ½ V[iertel]. Daß/ Hintertheil über 9 ½ V[iertel]. In der Rundung der gantze Rock 4 Ellen 3 ½ V[iertel]. In der Seiten von Armloch 6 V[iertel]. Undt/ ein 16theil der Kaputz No1. ½ Ell[en], No2. 16theil, No3. 2 Ell[en] ½ 16theil, No 4. 3 V[iertel]. Der Kaputzlänge 2 Ell[en] 1 V[iertel]./ Nota bene den Fodertheil die Rundung zu geben muß ½ Ellen, über der Achsel der Zirikel an gesetzt werden Signa X/ Den Hintertheil ¾16theil. Signa X. Die Armel 7 V[iertel] lang, der Ermel auß gestochen ½ 4[Viertel].

104. MNIŠSKÁ KUTNA S KÁPÍ

Střih mnišské kutny blíže neznámého církevního řádu se podobá ostatním řadovým oděvům z poloviny 17. století (kat. č. 88, 108). Jejich střih je též velmi podobný kněžskému kabátu (kat. č. 98). Na prsou a zádech je přiléhavý, kdežto pod rameny se klínovitě rozšiřuje, takže obvod spodní části dosahuje téměř 5 loket. Kutna tak byla jistě značně zřasená, čemuž napomáhala i její délka 2 ½ lokte, kterou sahala téměř až po kotníky. Prostřížení průramků je dostatečně široké, hlavice dlouhých obdélných rukávů je však rovná, pouze s mělkým projmutím v pravé polovině. Kutnu doplňuje přiléhavá kápě jednoduchého střihu, kopírujícího boční profil hlavy, kterou prodlužuje široký límec zakrývající celá ramena. Kutna je ušitá z obyčejného sukna.

104. MONK'S COWL

The cut for a monk's cowl of an unknown religious order is similar to other religious habits from the mid-17th century (Cat. No. 88, 108). Its cut is very similar to the priest's coat (Cat. No 98). It is close-fitting on the breast and in the back, while extended by gussets under the arms, so the lower circumference reaches nearly 5 ells. The cowl must have been gathered, which was supported by its length of 2 ½ ells; that means that the cowl reached nearly the ankles. Armholes are cut-through, sufficiently wide; heads of long rectangular sleeves are straight, only with a shallow taking-in in their right halves. The cowl is supplemented with a close-fitting hood of a simple cut that copies the side profile of the head. The hood is extended by a wide collar that covers the shoulders. The cowl is made of common cloth.

*Knihá stříhů cechu krejčích
z Frýdlantu -
polovina 17. století*

•

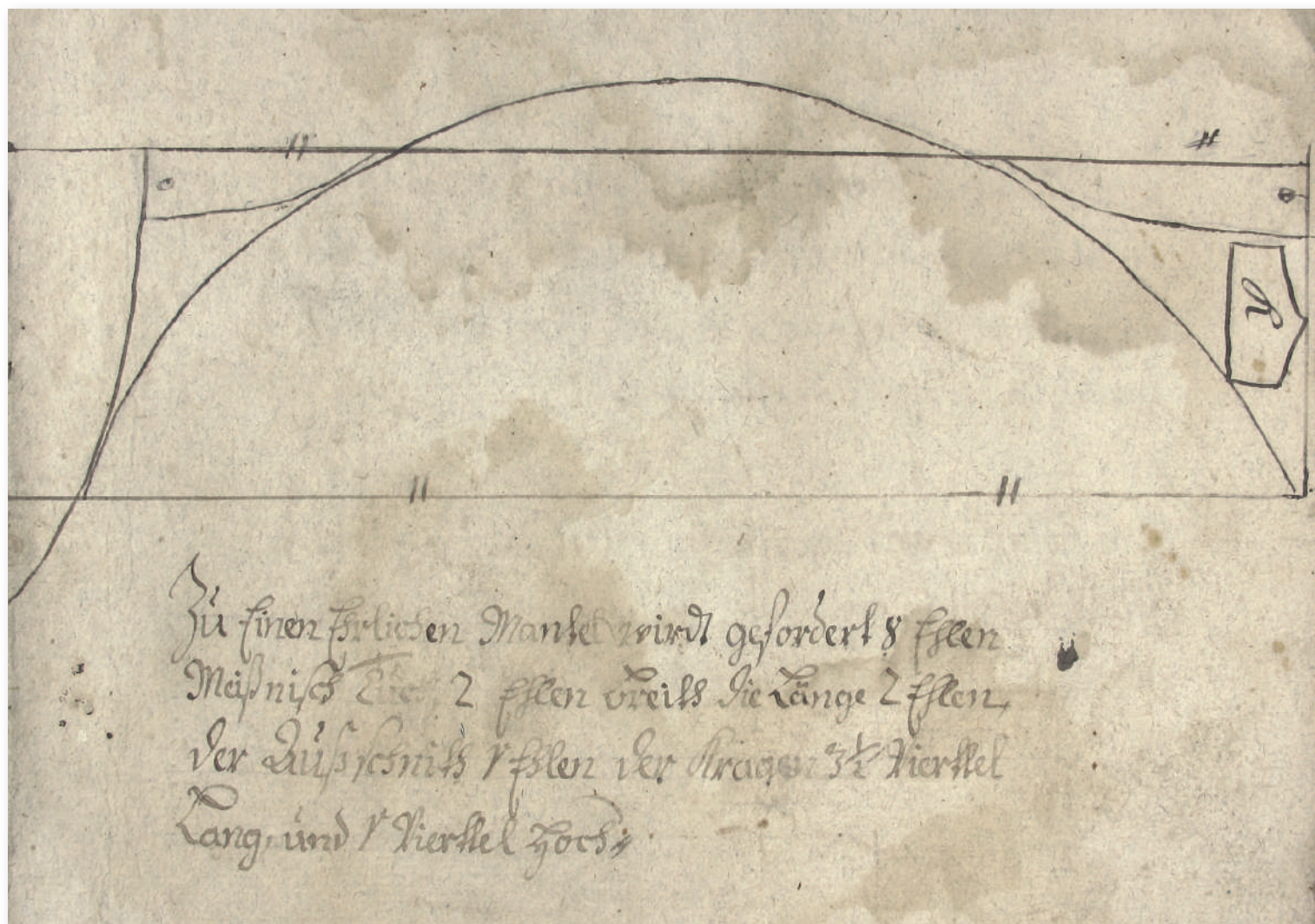
**A Book of Patterns by the Guild
of Tailors from Frýdlant –
mid-17th century**

KNIHA STŘIHŮ CECHU KREJČÍCH Z FRÝDLANTU – POLOVINA 17. STOLETÍ

Kniha je uložena ve Státním okresním archivu Liberec, fond Cech krejčích Frýdlant, a to jako *Návod na zhotovení oltářního roucha z roku 1711*, NAD 483. Rukopis je napsán na papírovém bloku o rozměrech 21,5 x 16 cm, desky a taktéž první strana chybí. Neznáme tedy přesný titul, písaře ani datum vzniku knihy. Tužkou připsaný letopočet 1711 je pouze orientační, z charakteru střihů lze dobu vzniku klást spíše do první poloviny 17. století. Jazykem rukopisu je němčina, zaznamenaná dobře čitelnou novogotickou kurzívou v textu a polokurzívou v nadpisech. Střihy jsou rýsovány černým inkoustem za pomoci pravítka a kružidla. Náskres je doplněn popisem uvádějícím základní rozměry střihových dílů, druhy užitých materiálů a jejich spotřebu. Rukopis představuje typickou cechovní knihu střihů, obsahující 16 náskresů, které zastupují všechny hlavní skupiny oděvů i dalších krejčovských prací. Vzhledem k výrazně větším délkám oděvů není zřejmě měrnou jednotkou pražský loket (59,14 cm), ale některý jiný, snad saský loket s kratší délkou. Měřítka je zakresleno u každého střihu.

A BOOK OF PATTERNS BY THE GUILD OF TAILORS FROM FRÝDLANT – MID-17TH CENTURY

The book is stored at the Liberec State District Archives, fund Guild of Tailors Frýdlant, as a *Návod na zhotovení oltářního roucha z roku 1711* [*An Instruction to Make an Altar Gown from 1711*], NAD 483. The manuscript is written on a paper pad with dimensions 21,5 x 16 cm; the cover as well as the first page is missing. We do not know the exact title, the name of scribe or the date of book's origin. The year 1711, written additionally in pencil, is just indicative; as to the character of the patterns, the time of origin can be placed rather in the first half of the 17th century. The manuscript is written in German recorded in well-legible Neo-Gothic italic in the text, and semi-italic in the titles. The patterns are drawn in black ink by a ruler and a pair of compasses. The sketch is accompanied by a description that mentions basic dimensions of the pattern panels, types of the materials used and the consumption thereof. The manuscript is a typical guild book of patterns that includes 16 sketches representing all main groups of clothing and other tailor's works. Because of noticeably longer lengths of the garments, it is probably not Prague ell (59,14 cm), that is the measuring unit, but another maybe Saxon ell with shorter length. The scale is sketched at every pattern.

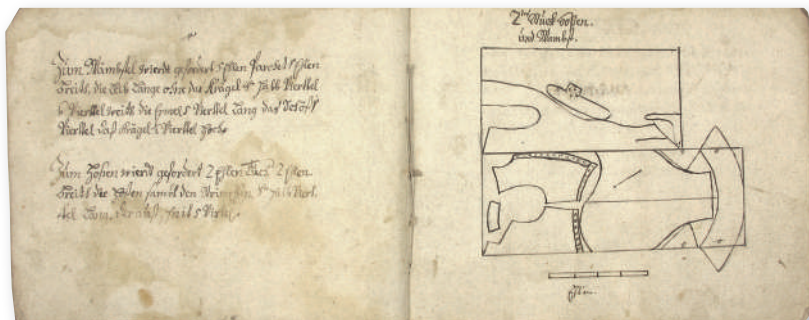
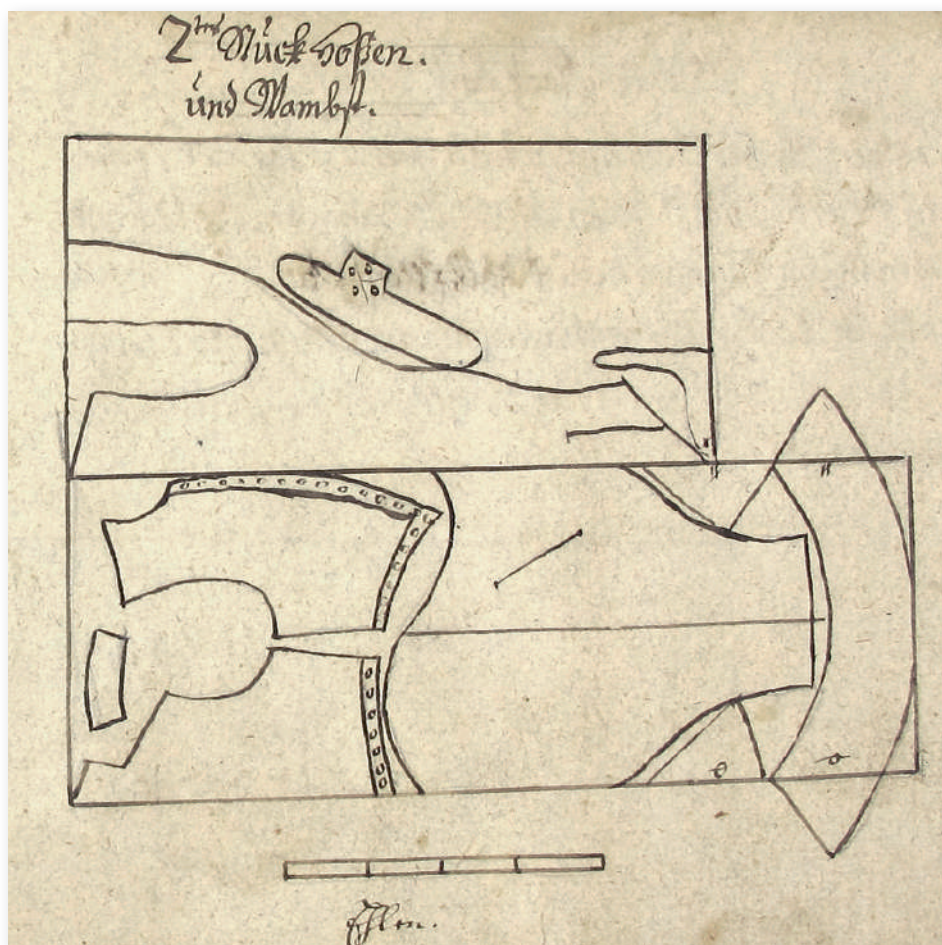
Zu einen Ehrlichen Mantel wirdt gefordert 8 Ehlen
 Meißnisch Tuch, 2 Ehlen breith. Die Länge 2 Ehlen./
 Der Außschnith der Kragen 3 ½ Vierttel/ lang und
 1 Vierttel hoch.

105. POČESTNÝ MĚŠŤANSKÝ PLÁŠŤ

První listy krejčovské knihy se bohužel nezachovaly, proto ani stříh pláště není kompletní, k dispozici máme vlastně jen jeho dolní polovinu. Z uvedené spotřeby – 8 loket širokého míšeňského sukna – je však zřejmé, že se jednalo o kolový plášť dlouhý 2 lokte, takže spodní okraj sahal do půle lýtek. Výstřih pro límec měl obvod 3 ½ čtvrti a k jeho okraji byl přišitý plochý, na boku zašpičatělý límec.

105. RESPECTABLE BURGHER'S CLOAK

Unfortunately, the first pages of the tailor's book have not survived, so the pattern of the coat is not complete; only its bottom half has survived. As seen from the mentioned consumption – 8 ells of wide Meissener cloth – it is obvious that this concerned a circular cloak whose side was 2 ells long and the garment reached to the mid-calves. The neckline's circumference was 3 ½ quarters and a flat collar with tips on sides was attached to it.

2tes Stuck Hoßen und Wambst

Zum Wambstel wierdt gefordert 5 Ehlen Parchet, 1 Ehlen/ breith. Die Leiblänge ohne das Krägel 4e halb Viertel,/ 6 Viertel weith. Die Ermel 5 Viertel lang, das Schöß 1/ Viertel, daß Krägel ½ Viertel hoch.

Zum Hoßen wierdt gefordert 2 Ehlen Tuch, 2 Ehlen/ breith. Die Hoßen sambt den Strimpfen, 8e halb Viert/ tel lang. Der Außschnit 5 Virtel.

106. KALHOTY A KABÁTEK – VAMS

Dlouhé přiléhavé kalhoty vycházejí z pozdně středověkého střihu, takže švy na nohavicích procházejí po zadní straně lýtky, stehna a hýždích (kat. č. 32, 61). Dolní okraj nohavice – *der Strimpf* – je na boku rozstřížený a do mezery se vkládá pravoúhlý klín, který tvaruje nártovou část. Rozparek v krokovém švu je sepnutý spínadly a dolní část kryje válcovitý poklopec. Krátký kabátek sahá jen do pasu, kde jej prodlužuje ¼ lokte široký oblý šusek, překrývající horní část kalhot, kde byla šněrovadla spojující oba oděvy. Střih je přiléhavý, s oblou přednicí, vyběhající na konci do špičky a s mírně zkosenými zády, které tvoří jeho siluetu. Průramky jsou hluboce vykrojené, zato výstřih je mělký, lemovaný nasazeným plochým límcem. Rukávy jsou v ramenou široké, od lokte k zápěstí se však zužují do neširokého okraje. V horní části mají šikmé prostřížení. Okraje přednic a dolní okraj je lemován portou. Kalhoty jsou ušity ze 2 lokte sukna, kabátek z 5 loket barchetu.

106. TROUSERS AND JACKET – VAMS

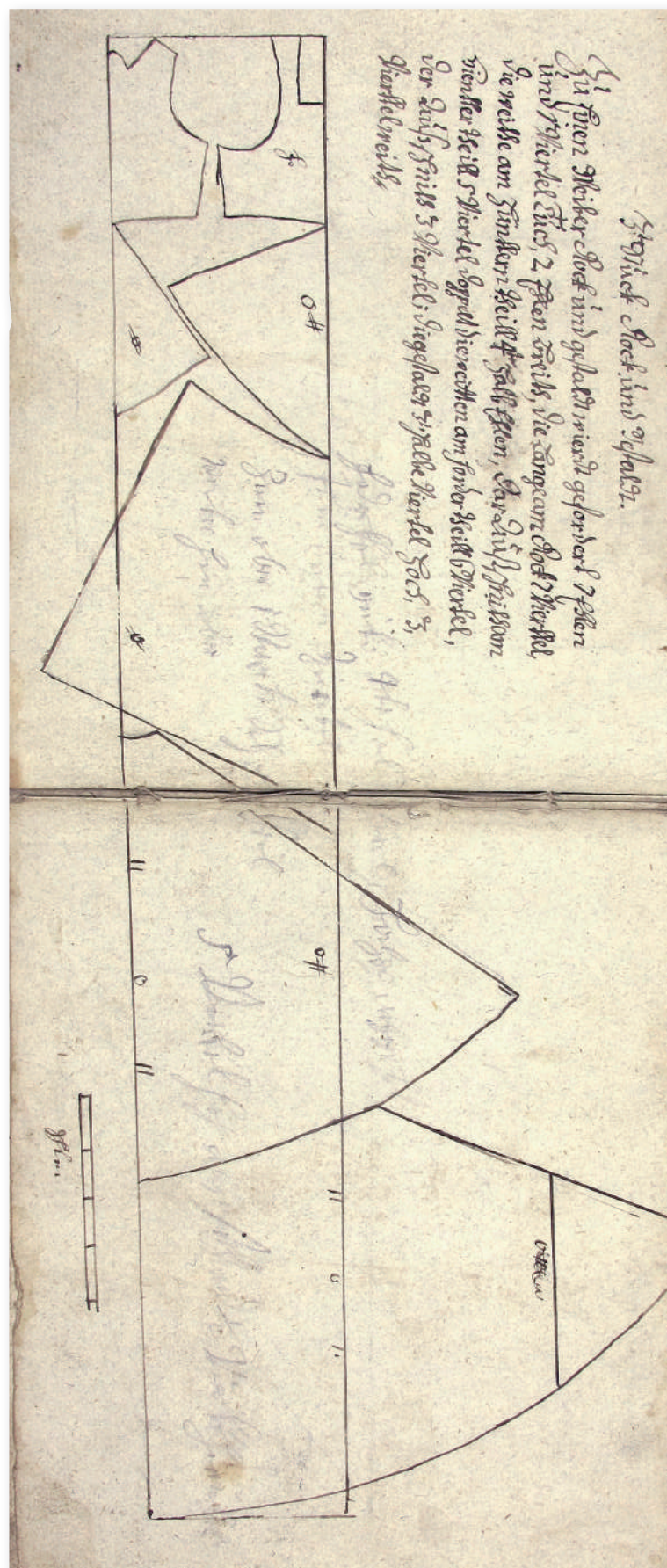
Long tight-fitting trousers are based on the late-medieval cut – the seam on the leg runs on the back side of the calf, thigh and buttocks (Cat. No. 32, 61). The bottom hem of the leg – *der Strimpf* – is extended on its sides and a right-angled gusset is inserted in the gap. The slit in the crotch seam is fastened with clasps and its bottom part is covered by a cylindrical fly. The short jacket reaches just to the waist where it is prolonged by a ¼- ell-wide tail covering the upper part of the trousers, where the laces connecting both garments were placed. The cut is close-fitting with a round front, pointed at the ends, and with a slightly chamfered back panel that forms its silhouette. The armholes are deep while the neckline is shallow and trimmed with a flat attached collar. The sleeve is wide at the shoulders and it narrows from the elbow to the wrist into a not wide hem. In its upper part, there is a diagonal cut-through hole. The front edges and the bottom hem are bordered. The trousers are made of 2 ells of cloth, the jacket of 5 ells of fustian.

107. ŽENSKÁ SUKNĚ S ŽIVŮTKEM

Textový doprovod stříhu sice hovoří o sukni se stojatým límcem – *Rock und gestaltdt*, ovšem myšlen je tím živůtek, což se v textu ještě jednou opakuje. Zvláštností sukně je, že spodní část není kolová, ale tvoří ji široký, na okrajích obloukově prohnutý lichoběžník, podobný sukním z Chomutova (kat. č. 45, 46). Takto řešený tvar měnil siluetu sukně, která již nebyla zvonová, ale spíše kónusová, v pase hustě našasená a podle potřeby podkládaná vnitřním sedlem. Živůtek je přiléhavý, s mírně kosenými bočními okraji předních i zadních dílů, délkou 3 ½ čtvrti dosahuje do pasu. Okraje přednic jsou rovné a přecházejí v hluboký hranatý výstřih. Průramky jsou dosti hluboké, takže náramenice je zúžená, a navíc i posunutá ke krku. Zadní výstřih má mezi ramínky typickou špičku. Délkou dosahovala sukně až k zemi. K ušití sukně bylo třeba 7 ¼ lokte sukna dvojnásobné šířky.

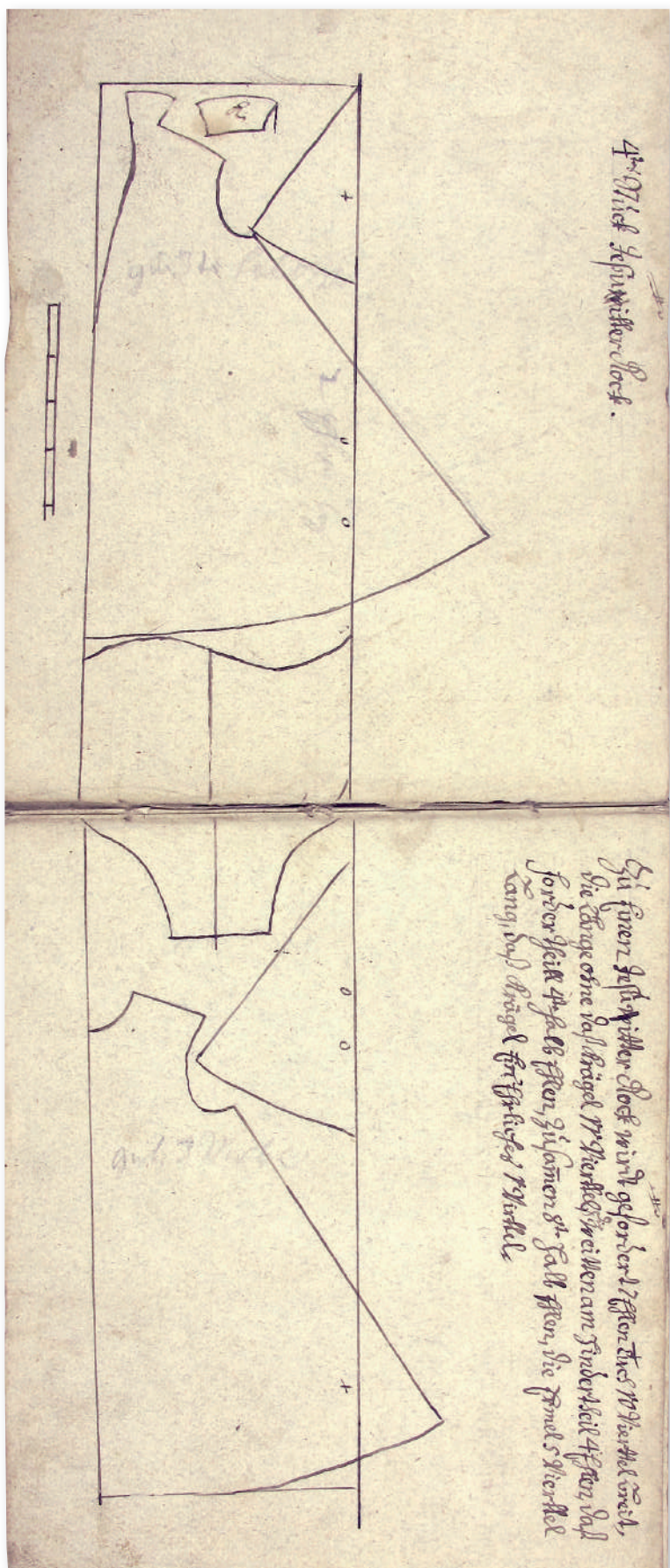
107. WOMEN'S SKIRT WITH A BODICE

The text accompanying the pattern speaks about a skirt with a stand-up collar – *Rock und gestaltdt*, but the author meant a bodice which is repeated once more in the text. The skirt is peculiar because of its bottom part that is not circular but it consists of a wide trapezoid with arc-shaped edges, similarly to the skirts from Chomutov (Cat. No. 45, 46). The shapes like this changed the skirt silhouette that was no more bell-shaped, but rather conical, densely gathered at the waist and underlined with an inner saddle, if necessary. The bodice is close-fitting with slightly chamfered sides of both front and back panels. With its length of 3 ½ quarters it reaches to the waist. The front edges are straight and pass into a deep square neckline. The armholes are rather deep so the yoke is narrower and shifted to the neck. The back neckline has a typical tip between the straps. With its length, the skirt reached to the ground. To make the skirt, one needed 7 ¼ ells of cloth in double width.

3te Stuck Rock und Gestaltdt

Zu einen Weiber Rock und Gestaltdt wiertdt gefordert 7 Ehlen/ und 1 Viertel Tuch, 2 Ehlen breith. Die Lange am Rock 7 Vierttel./ Die Weithe am Hünttertheill 4te halb Ehlen, dar Außschnitham/ Hienttertheill 5 Viertel doppelt. Die Weitten am Fordertheill 6 Viertel./ Der Außschnith 3 Viertel. Die Gestaltdt 3te halbe Viertel hoch, 3/ Vierttel weith.

4tes Stuck Jesuwitter Rock

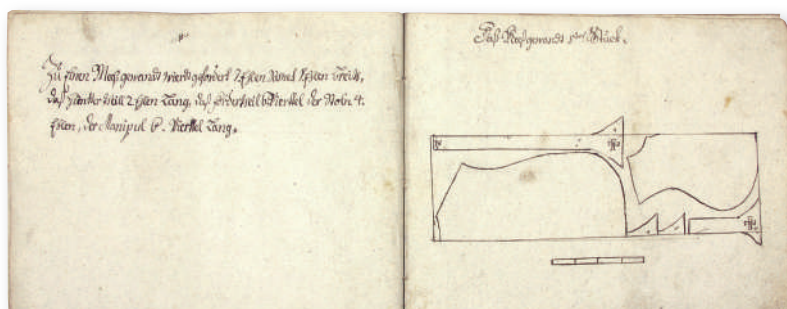
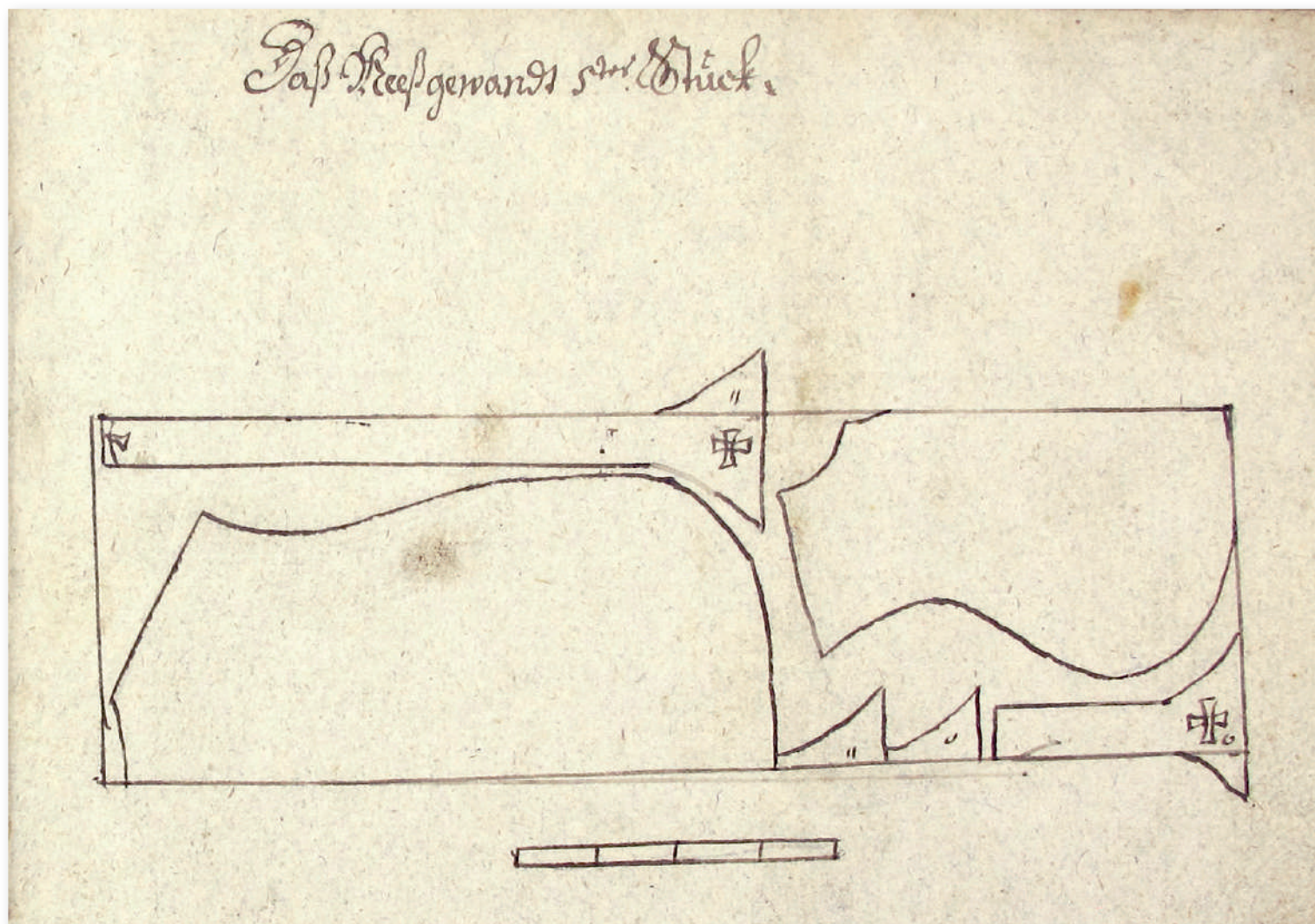
Zu einen Jesuwitter Rock wirdt gefordert 7 Ehlen Tuch, 10 Vierttel breit./ Die Länge ohne daß Krägel 11 Vierttel. Die Weitten am Hindertheil 4 Ehlen, daß/ Fordertheill 4te halb Ehlen, zusammen 8te halb Ehlen. Die Ermel 5 Vierttel/ lang, daß Krägel ein ehrliches 1 Virttel.

108. JEZUITSKÝ KABÁT

Jezuitský řád ve Frýdlantu trvale nesídlil, ale mezi lety 1633–1652 zde pracovala jezuitská misie, takže střih kabátu může být připomínkou právě tohoto období. Řádové regule totiž přikazovaly bratřím nosit běžné kněžské oblečení obvyklé v zemi jejich působení. Kabát tak odpovídá střihům kněžských kabátů ze 17. století (kat. č. 98). Tělo kabátu je tvořeno čtyřmi kruhovými výsečemi, z nichž přední jsou netypicky širší než zadní. Přednice je na hrudi a břiše vykrojená, proto musel být kabát v těchto partiích dosti přiléhavý, pod pažemi se však rozšiřuje do širokého zvonu sahajícího téměř až na zem. Plochý límec je střižen jako součást zadního dílu, přední část je nasazená. Rukávy jsou dlouhé a v ramenu značně široké, od lokte k zápěstí jsou však obloukově zúžené do neširokého okraje. Oblá hlavice je vsazena do okrouhle prostrážených průramků. K ušití kabátu je třeba 7 loket sukna.

108. JESUITS' COAT

The Jesuit order did not have its permanent seat in Frýdlant, but between 1633 and 1652 a Jesuit mission worked here so the cut of the coat can remind of that period. The rules of the order instructed the friars to wear common ecclesiastic dress usual in the country of their activity. Therefore, the coat fully corresponds to usual cuts of priest's coats from the 17th century (Cat. No. 98). The coat body consists of four circle sectors from which the front ones are untypically wider than the back ones. The front displays an arc on the breast and stomach that means the coat must have been quite close-fitting in these parts, and it extends under the arms into a wide bell reaching nearly the ground. The flat collar is cut as a part of the back panel, its front part is sewn onto the neckhole. The sleeves are long, wide at the shoulders; they narrow from the elbow to the wrists into a not wide edge. The round head is sewn into round cut-through armholes. To made the coat, one needs 7 ells of cloth.

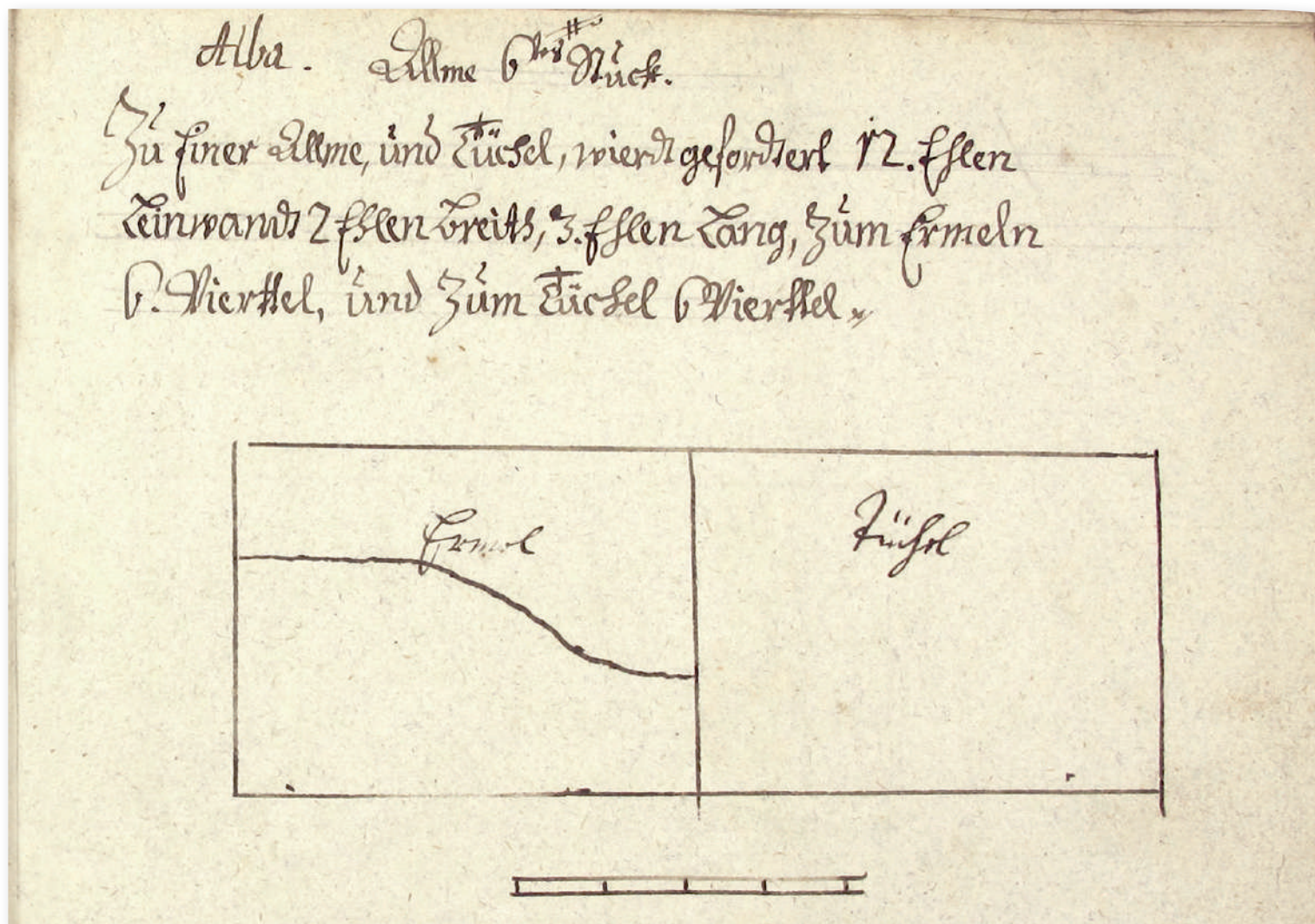
Daß Meesßgewandt, 5tes Stuck
 Zu einen Meesßgewandt wierdt gefordert 7 Ehlen
 Sammet, 1 Ehlen breith./ Daß Hienttertheill
 2 Ehlen lang, daß Fordertheil 6 Vierttel. Der Stoln
 4/ Ehlen. Der Manipul 6 Vierttel lang.

109. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE, ŠTÓLA A MANIPUL

Mešní roucho užívané ve frýdlantském chrámu Nalezení sv. Kříže je již zcela barokního typu. Přední díl kasule je na úrovni paží výrazně obloukovitě vykrojený, takže vzniká charakteristická *basička*, která brání, aby při sepnutí rukou docházelo ke krčení látky. Obloukovitě střižená je i spodní část předního a zadního dílu, který je též o něco málo delší. Na rozdíl od pozdějších barokních kasulí má tento stále ještě pouze mělký výstřih a dlouhé ramenní švy. Materiálem pro ušití kasule je samet a z něj je také štóla a manipul, oba na koncích po barokním způsobu trojúhelníkově rozšířené.

109. MASS VESTMENT – CHASUBLE, STOLE AND MANIPLE

The mass vestment used in the dean's cathedral of the Finding of the Holy Cross in Frýdlant is completely in the Baroque style. The chasuble front panel displays a noticeable cut-out arc at the shoulders, which gives rise to a typical *basička* that avoids wrinkling of the vestment when the priest clasps his hands in prayer. The bottom part of the front and the back panel is cut in an arc as well. The back panel is a little shorter. Unlike later Baroque chasubles, this vestment still has just a shallow neck line and long shoulder seams. The chasuble is made of velvet which was used also for making the stole and the maniple. Both are extended in a triangle-shape at their ends.

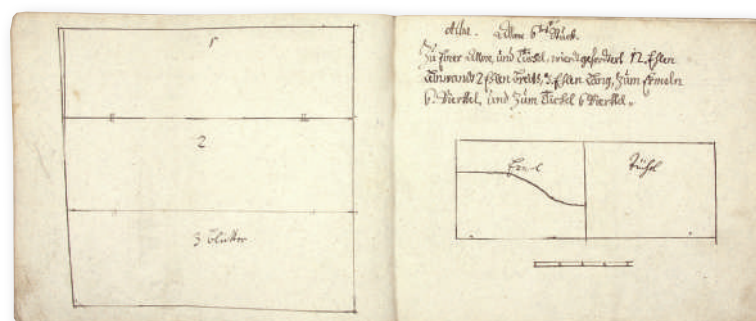

Alba. Allme 6tes Stuck

Zu einer Allme, und Tüchel, wierdt gefordert 12 Ehlen/ Leinwandt, 2 Ehlen breith, 3 Ehlen lang. Zum Ermeln/ 6 Vierttel, und zum Tüchel 6 Vierttel.

Text ve vyobrazení:

- 3 Blätter
- Ermel
- Tüchel

110. MEŠNÍ ROUCHO – ALBA

Spodní mešní roucho zde figuruje pod názvy *Allme*, k němuž někdo později dopsal *alba*. Od obdobných oděvních součástí z České Kamenice a Českého Krumlova (kat. č. 85, 98) se odlišuje rovným pravoúhlým tvarem předního i zadního dílu bez obvyklého bočního klínovitého rozšíření. Také rukávy mají odlišný střih, jsou sice dlouhé, se širokou plochou hlavicí, ovšem od loktů k zápěstí se obloukově zužují do neširoké manžety. Střih alby doplňují čtvercové kusy lněného plátna nazvaného *Tüchel*, což by mohl být materiál k ušití humerálu nebo lněných oltářních roušek.

110. MASS VESTMENT – ALB

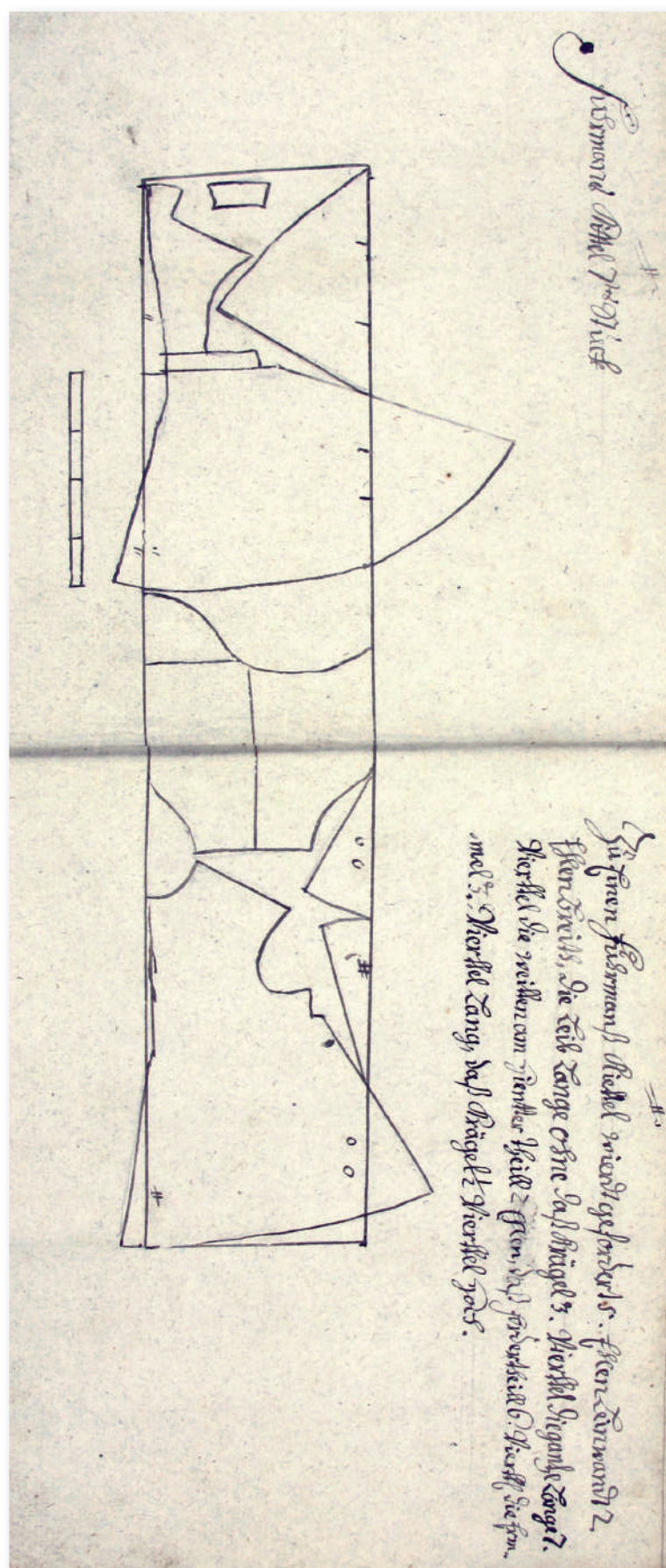
The undervestment is titled *Allme* here, to which somebody added *alb* later on. It differs from similar garments from Česká Kamenice and Český Krumlov (Cat. No. 85, 98) with straight right-angled front and back panels that do not have usual gusset-shaped extension. The sleeves differ as well, they are indeed long with wide flat heads, but from the elbows they narrow gradually into a not wide cuff at the wrist. The cut of the alb is supplemented with square pieces of flax linen called *Tüchel* (*cloths*) which could be a humeral veil or linen altar cloths as well.

111. FORMANSKÁ SUKNĚ – KYTLE

Formanský oděv se v krejčovských knihách objevuje pravidelně, proto lze pozorovat i určitý vývoj jejich střihu. Zobrazená *kytle* patří k typově k nejstarším, což se projevuje především výrazným obloukovým vykrojením bočních okrajů zad, na něž navazují široké hlavice rukávů (kat. č. 14, 66). Jinak se jedná o typickou *kytli* s přiléhavou horní a rozšířenou dolní částí, dosahující svou délkou ke kolenům. Přední díl má jednoduchou, v dolní části mírně vyběhající přednici, oblý výstřih je lemovaný nasazeným plochým límcem, průrámek je hluboce vykrojený. Na boku je rozšířen nevelkým klínem. Zadní díl má oproti tomu boční rozšíření mnohem výraznější, takže jeho hrana přesahuje tu přední. Rukáv je obdélný a dosti široký, s obloukovým zúžením od předloktí k zápěstí. Široká obloukově vykrojená hlavice rukávu je vsazena do prostříženého bočního okraje zad. K ušití *kytle* je třeba 5 loket lněného plátva dvojité šíře.

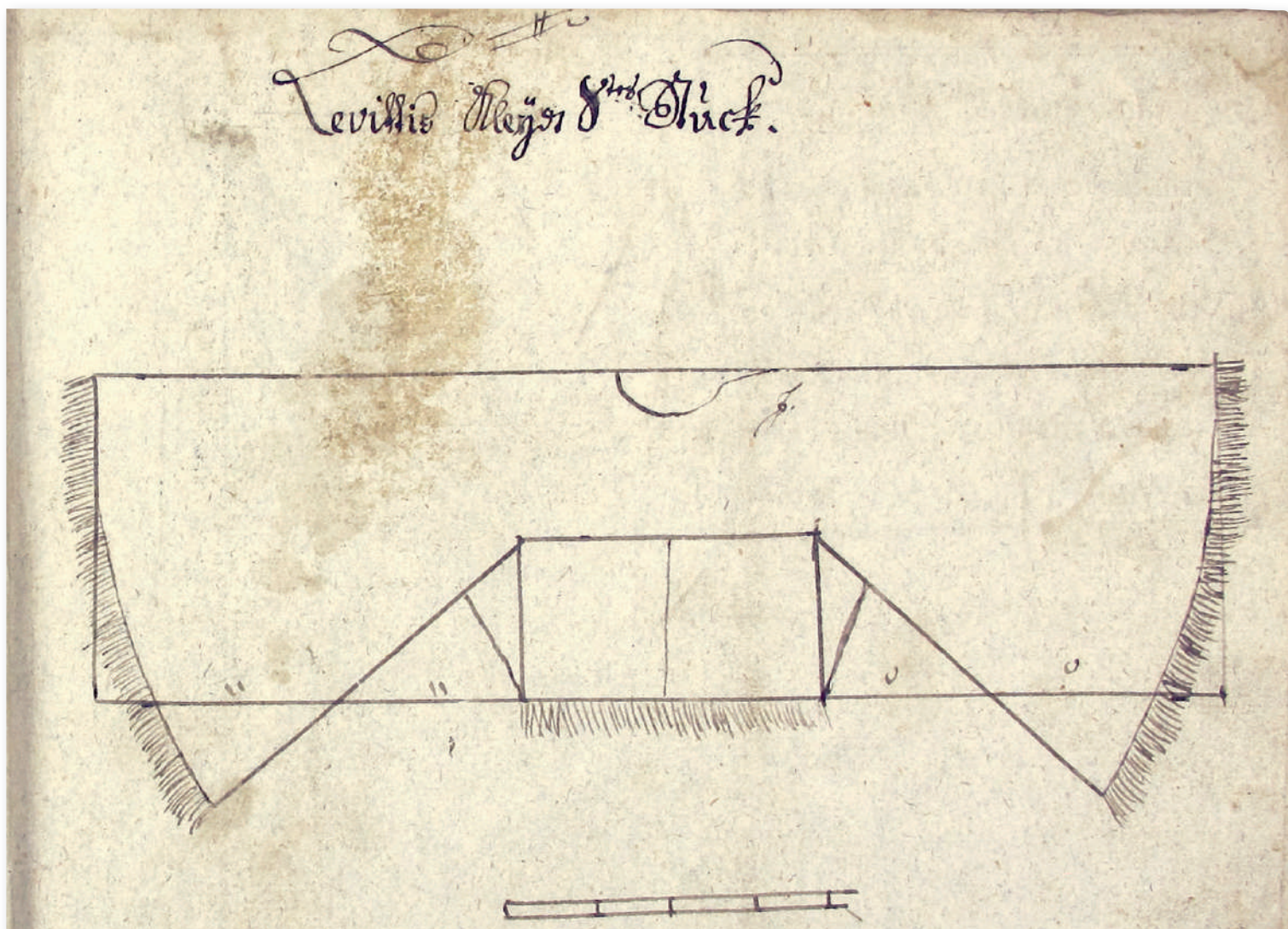
111. WAGGONER'S SKIRT – SMOCK-FROCK [KITTLE]

Waggoner's dress occurs regularly in the tailor's books so we can observe a certain development in their cut. The depicted *kittle* is one of the oldest types, which is proven by a noticeable arc on both sides of the back panel to which wide sleeves are attached (Cat. No. 14, 66). Otherwise, this is a typical *kittle* with a close-fitting upper and a flared bottom part reaching to the knees. The front panel has a simple front, slightly tapering to a point; the round neckline is trimmed with a flat attached collar; the armhole is deep. It is extended by a not large gusset on side. The extension of the back panel, on the contrary, is much more noticeable and its edge overlaps the front one. The sleeve is rectangular and rather wide with an arc-shaped narrowing from the forearm to the wrist. The wide arc-shaped head is attached to the side edge of the back panel. To make the *kittle*, one needs 5 ells of flax linen in double width.

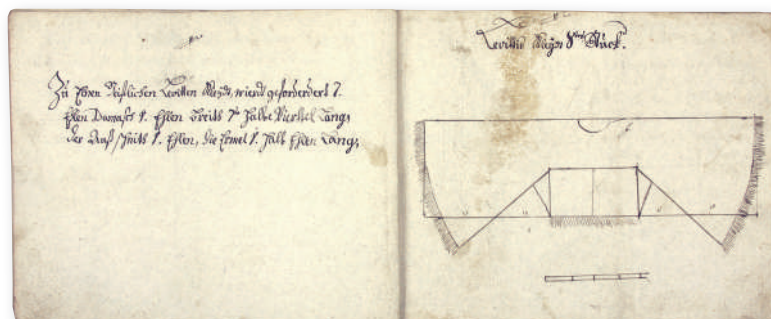
Fuhrmans Kittel 7tes Stuck

Zu einen Fuhrmanß Kiettel wierdt gefordert 5 Ehlen Leinwandt, 2/ Ehlen breith. Die Leib lange ohne daß Krägel 3 Vierttel, die gantze Länge 7/ Vierttel. Die Weitten am Hienttertheill 2 Ehlen, Fordertheill 6 Vierttl. Die Erm/mel 3 Vierttel lang, daß Krägel ½ Vierttel hoch.

Levittis Klejdt 8tes Stuck

Zu einen geistlichen Levitten Klejdt, wierdt geforderdert 7/ Ehlen Damasch, 1 Ehlen breith, 7te halbe Viertel lange./ Der Außschnith 1 Ehlen, die Ermel 1 halb Ehlen lang.

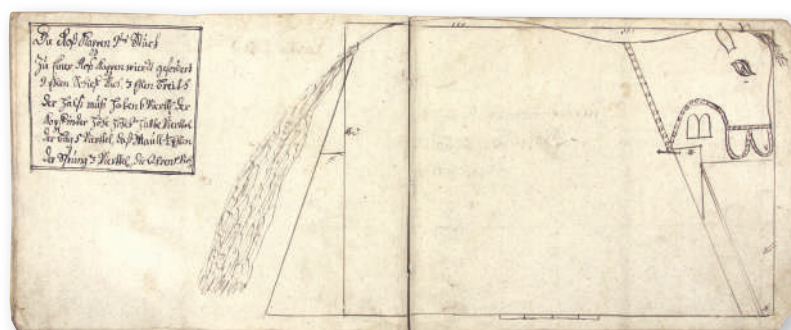
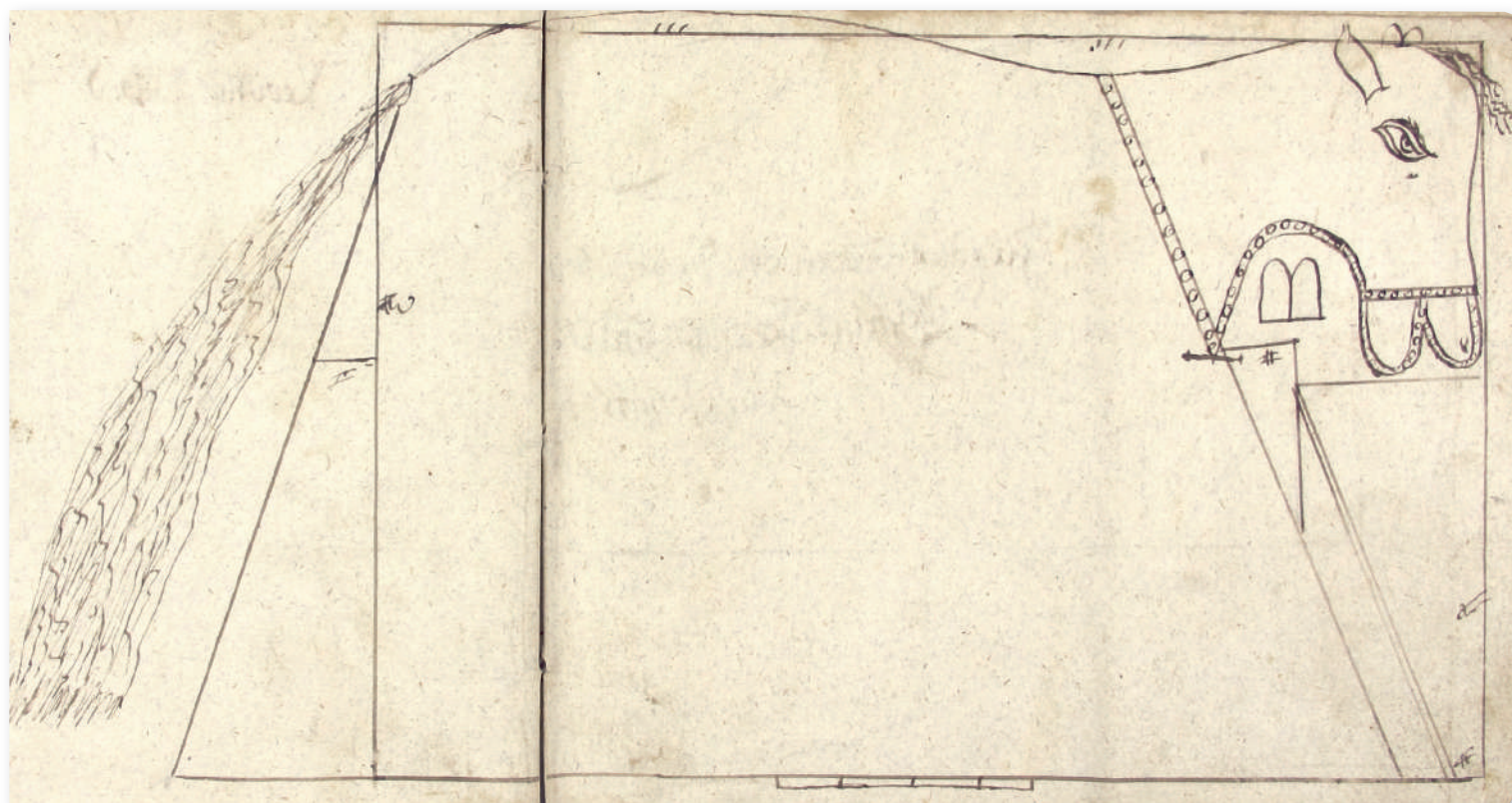

112. MEŠNÍ ROUCHO – DALMATIKA

Dalmatika je zde nazývána *Levittis Klejdt*, což odkazuje na její užití jako oděvu kněze či jáhna při kázání, předcházejícím v tridentské mši vlastní bohoslužbu. Střihově je blízká dalmatikám ze starších krejčovských knih z Chomutova a Českého Krumlova (kat. č. 38, 84). Kresebné zachycení střihu na pruhu tkaniny vzácně dokládá starší způsob konstrukce předního a zadního dílu z jednoho kusu bez ramenního švu. Rukáv sahající jen do výše loktu je sice rozměřen na stejném pruhu, jestli se však stříhal společně s předním a zadním dílem, není jisté. Okraje spodní části předního a zadního dílu jsou ozdobeny trásněmi. Dalmatika je ušitá ze 7 loktů damašku.

112. MASS VESTMENT – DALMATIC

In this case, this part of mass vestment is called *Levittis Klejdt*, which refers to using dalmatic as a garment worn by the priest or deacon who preached a sermon before the service. Its cut is near the dalmatics from older tailor's books from Chomutov and Český Krumlov (Cat. No. 38, 84). The pattern sketched on a strip of fabric rarely substantiates the older way of constructing the front and the back panel from one piece without shoulder seams. The sleeve reaching only the elbow is sketched on the same strip. It is, however, not sure if it was cut together with the front and the back panel. The bottom hems of the front and the back panel are trimmed with fringes. The dalmatic is made of 7 ells of damask.

Die Roß Kappen 9tes Stuck

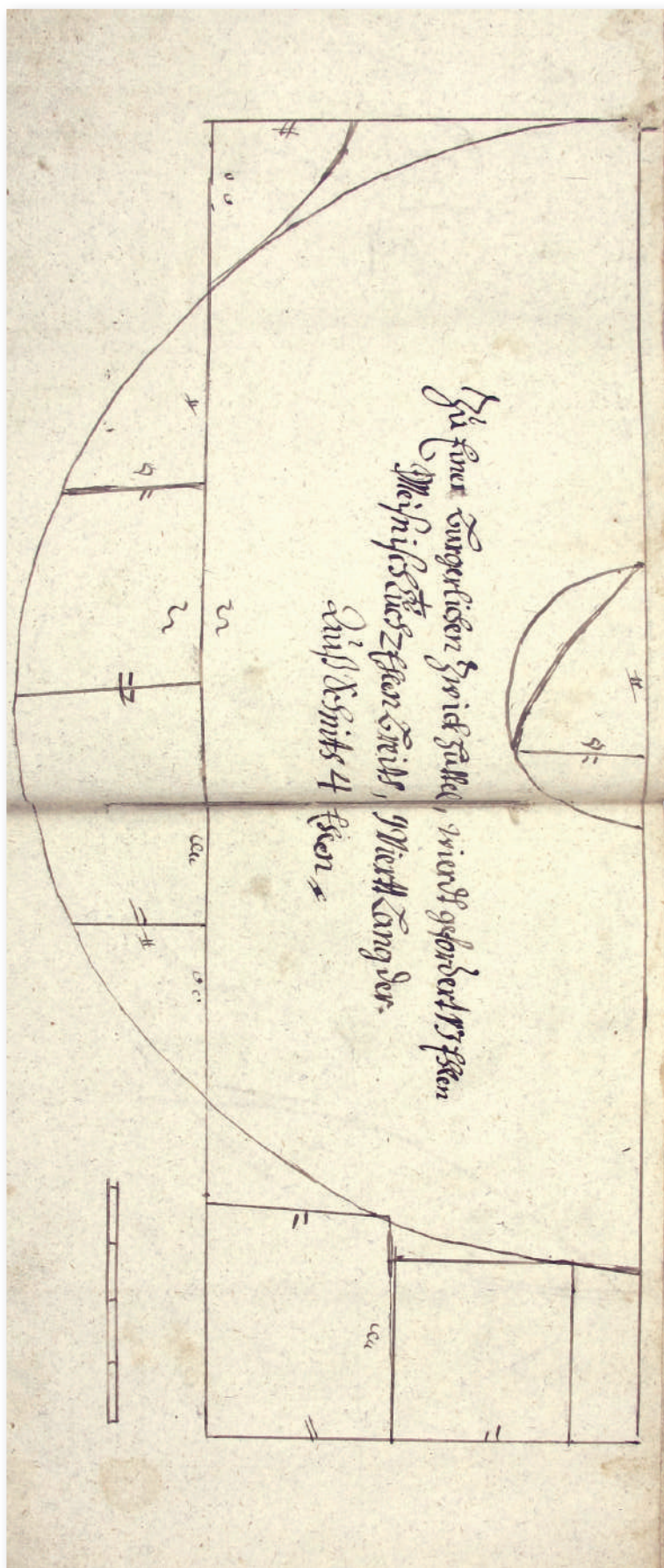
Zu einer Roßkappen wierdt gefordert/
 9 Ehlen Schiest tuch, 3 Ehlen breith./
 Der Halß muß haben 6 Vierttel. Der/
 Kopf Hinderhöhe Höhe 6te halbe Vierttel./
 Der Bug 5 Vierttel, daß Maul ½ Ehlen./ Der
 Sprung 3 ierttel, die Ohren 1 Vir[tel].

113. POKRÝVKA NA KONĚ

Pokrývka na koně mohla mít různou formu, zobrazený stříh představuje dlouhou volnou pokrývku, která v záhybech splývala po bocích koně. Stříh je obdobný jako v jiných případech (kat. č. 57, 93, 146), kdy také kopíruje boční siluetu koně, počínaje hlavou přes šíji a hřbet až k ocasu a dolů ke kopytům. Na hrudi je klínovité rozšíření – *skok* – umožňující volný pohyb nohou a nad ním zavěšený trojúhelník – *tartztuch* – chránící hrud koně. Pod ocasem je pokrývka také klínovitě rozšířena, takže okraj je dostatečně široký pro efektní zvlnění. Kápě na hlavu koně je střižena samostatně, okraje jsou zesíleny našitou portou. K ušití pokrývky je potřeba 9 loktů schiftuchu dvojnásobné šířky.

113. HORSE BLANKET

Horse blankets could have different shapes; the depicted pattern presents a long loose blanket which fell down in folds along the horse's flank. The cut is similar to that in the other cases (Cat. No. 57, 93, 146); it also copies the side silhouette of the horse, beginning with the head over the neck to the tail and hooves. There is an extensions with gussets (a jump) on the chest, which allowed movement freedom of the legs. The horse's chest is protected by a hanging triangle – a *tartztuch*. The blanket is extended with gussets also below the tail and its edge is wide enough to be waved attractively. The hood over the horse's head is cut independently, its hems are strengthened with a stitched-on border. To make the blanket, one needs 9 ells of *schifttuch* in double width.

Zu einer burgerlichen Zwickhuttel, wierdt gefordert 13 Ehlen/ Meisnisch Tuch, 2 Ehlen breith, 9 Viertt lang. Der/ Außschnith 4 Ehlen.

114. MĚŠŤANSKÝ KLÍNOVÝ PLÁŠŤ

Střih zobrazeného oděvu sice vypadá jako kruhový plášť, nicméně název říká, že se jedná o *Zwickhuttell* – tedy klínovou kytli. Toto zjištění sice nic nemění na střihu, ale leccos napovídá o způsobu nošení. S ohledem na uvedenou spotřebu 13 loket dvojitého míšeňského sukna je zřejmé, že se skutečně jednalo o kruh s hranou 9 čtvrtí. Obvod vnitřního výstřihu jsou 4 lokte, což představuje značnou šířku, kterou bylo nutné nabrat. Délka *kytle* pak byla necelé 2 lokte, takže sahala přibližně do půle lýtek. Rozměrný kruh se nutně nemusel nosit jako přiléhavý plášť s otevřenou přednicí. Jiné řešení je přehození na způsob ponča, jehož výstřih je řasený na šíři ramen a přehozený přes hlavu. Boční rozparky bylo možné částečně sešít, aby vznikl otvor pro ruce, nebo je ponechat volné. *Kytli* také mohla být v pase přepásaná a materiál naaranžovaný do pravidelných skladů.

114. BURGHER'S CLOAK WITH GUSSETS

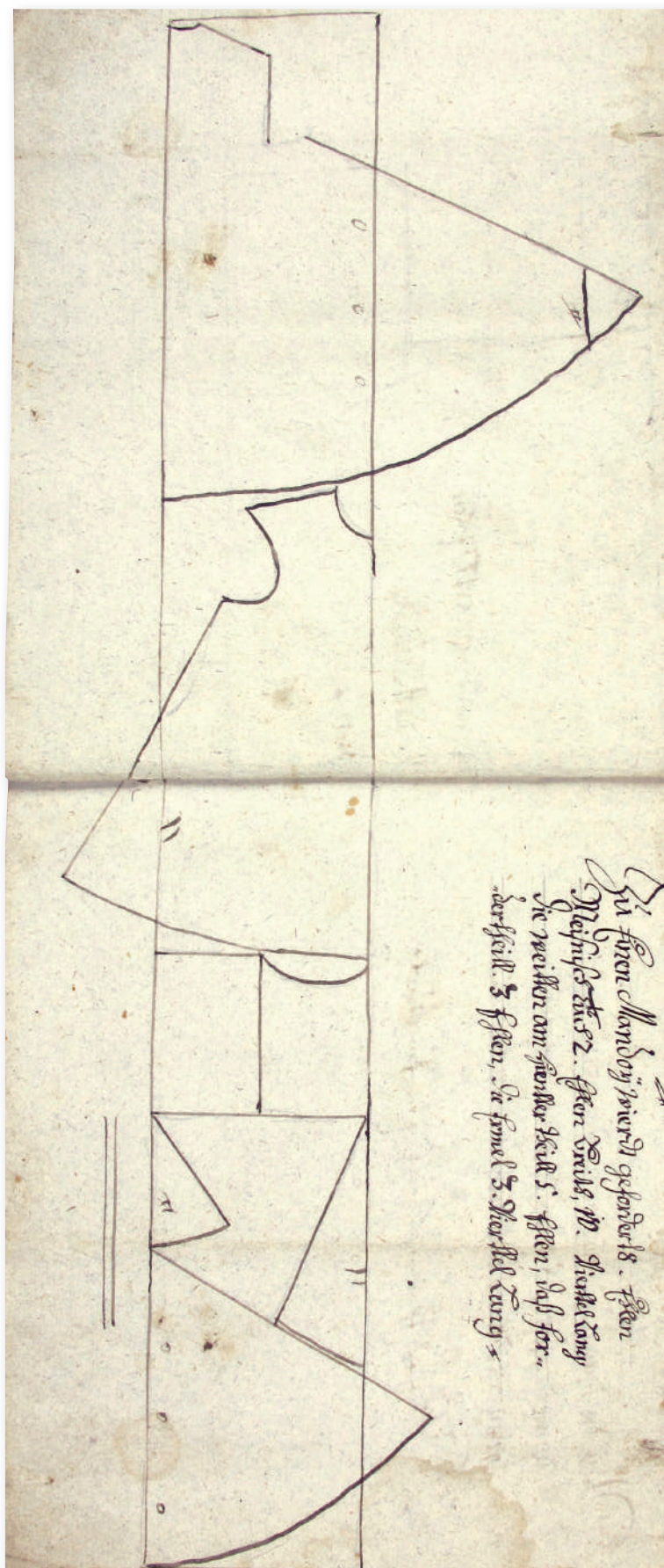
The cut of the depicted garment looks like a circular cloak but the name says it is a *Zwickhuttell*, i.e. a gusset-shaped *kitle*. This information does not change anything in this cut, indeed, but it says a lot about the way of wearing. With respect to the mentioned consumption of 13 ells of double Meissener cloth, it is obvious that this was really a circle with an edge of 9 quarters. The circumference of the inner neckline was 4 ells, which means a considerable width that had to be smocked. The *kitle* was less than 2 ells long so it reached to the mid-calves. The large circle must not have been worn as a close-fitting coat with an open front. It could be worn as a poncho, with a gathered neckline to match the width of the shoulders, sewn on sides and slipped over the head. The side slits could be sewn together partially to get a hole for the hands, or they could remain open. The *kitle* could be belted at the waist with the material arranged into regular folds.

115. MUŽSKÝ KABÁT – MANDROY

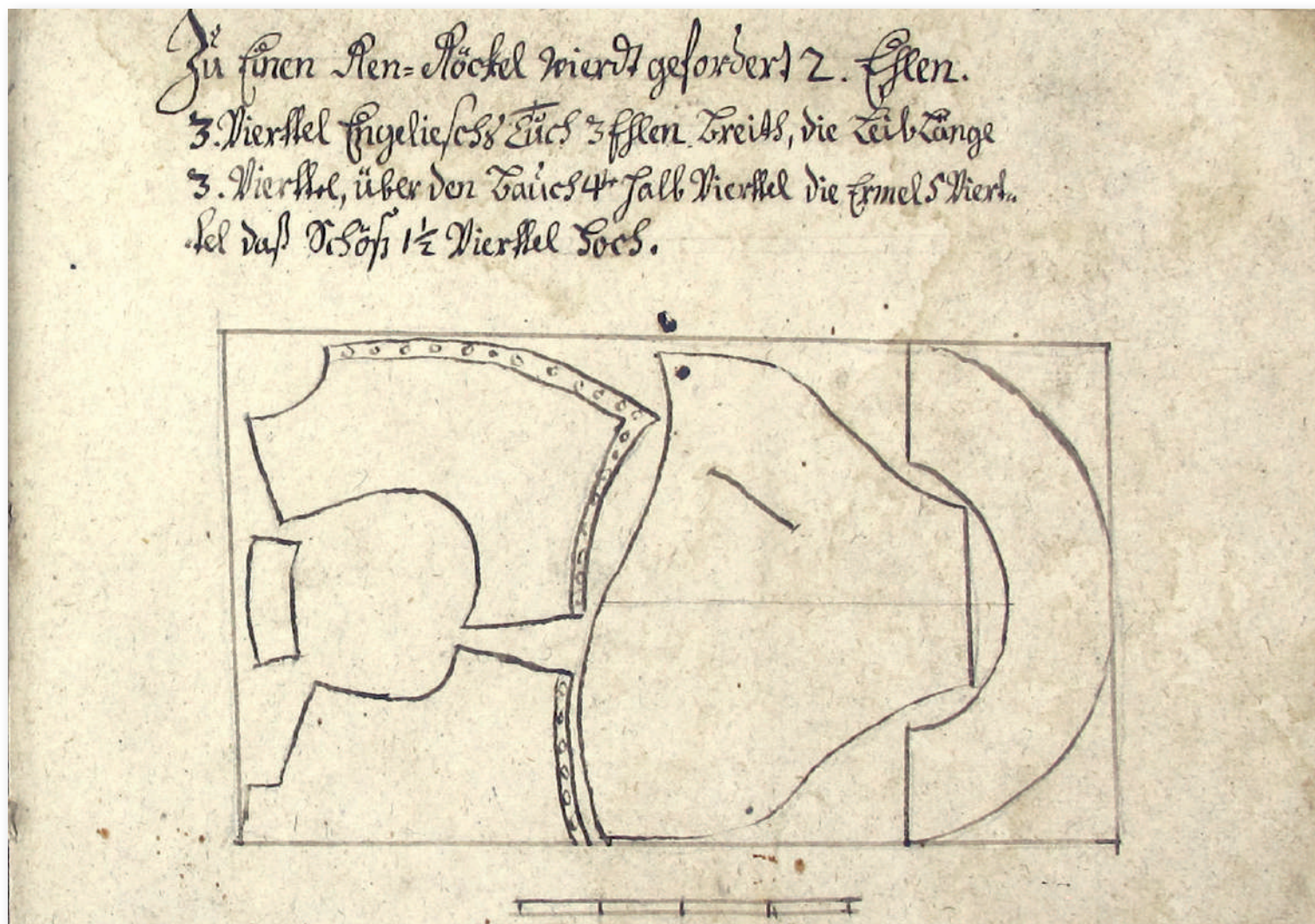
Cizokrajně znějící název v sobě zřejmě skrývá zkomolené *mantoy* – *mentoy*, což má základ v *mente*, tradičním názvu uherského svrchního kabátu, plnicího funkci pláště. Na rozdíl od uherských kabátů zobrazených v krejčovských knihách má však jinak tvarovaná záda, která se spíše podobají střihu hajduckého kabátu (kat. č. 189). Silueta je na hrudi přiléhavá a pod rameny klínovitě rozšířená. Okraj předního dílu je rovný, horní část má zřetelně vymezený mělký výstřih, náramenici a hluboký průramek. Zadní díl je v dolní části výrazněji rozšířený a boční hrana je dokonce o celou $\frac{1}{4}$ lokte delší než přední, což ovšem není u uherských kabátů neobvyklé. Široké obdélné rukávy jsou zkrácené na $\frac{3}{4}$ lokte. Mírně vykrojená hlavice je vepředu vsazena do hlubokého průramku, vzadu pak do rovně zastřiženého okraje zad. Délka kabátu je 10 čtvrtí, což znamená, že sahál téměř až na zem. Rozšířená spodní část má obvod 8 loket. K ušití je třeba 8 loket dvojitého míšeňského sukna.

115. MEN'S COAT – MANDROY

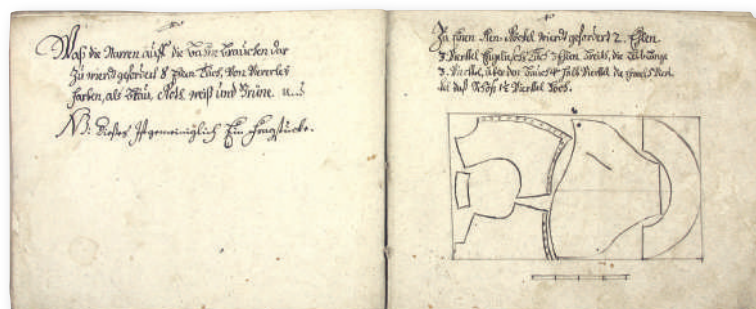
The exotically sounding name includes a garbled *mantoy* – *mentoy*, based on *mente*, a traditional name for Hungarian outer cloak used as an overcoat. Unlike the Hungarian coats depicted in the tailor's books, the back panel of this coat is shaped like haiduck's coat (Cat. No. 189). The silhouette is close-fitting on the breast and flared under the arms. The front panel edge is straight, the upper part has a clear shallow neckline, a yoke and a deep armhole. The back panel is more conspicuously extended in its bottom part and the side edge is by $\frac{1}{4}$ ell wider than the front one, which is not unusual for Hungarian coats. The wide rectangular sleeves are reduced to $\frac{3}{4}$ ell. The arc-shaped head is attached to the deep armhole in the front, and to the straight edge of the back panel in the back. The coat is 10 quarter long; that means, it reached nearly to the ground. The flared bottom part has a circumference of 8 ells. To make the coat, one needs 8 ells of double Meissener cloth.

Zu einen Mandoj wierdt gefordtet 8 Ehlen/ Meisnisch Tuch, 2 Ehlen breith, 10 Vierttel lang./ Die Weitten am Hienttertheill 5 Ehlen, daß For/dertheill 3 Ehlen. Die Ermel 3 Vierttel lang

Zu einen Ren-Röckel wierdt gefordert 2 Ehlen/
3 Vierttel Engeliesss' Tuch, 3 Ehlen breith. Die Leib
lange/ 3 Vierttel, über den Bauch 4te halb Vierttel.
Die Ermel 5 Viert/tel. Daß Schöß 1 ½ Vierttel hoch.

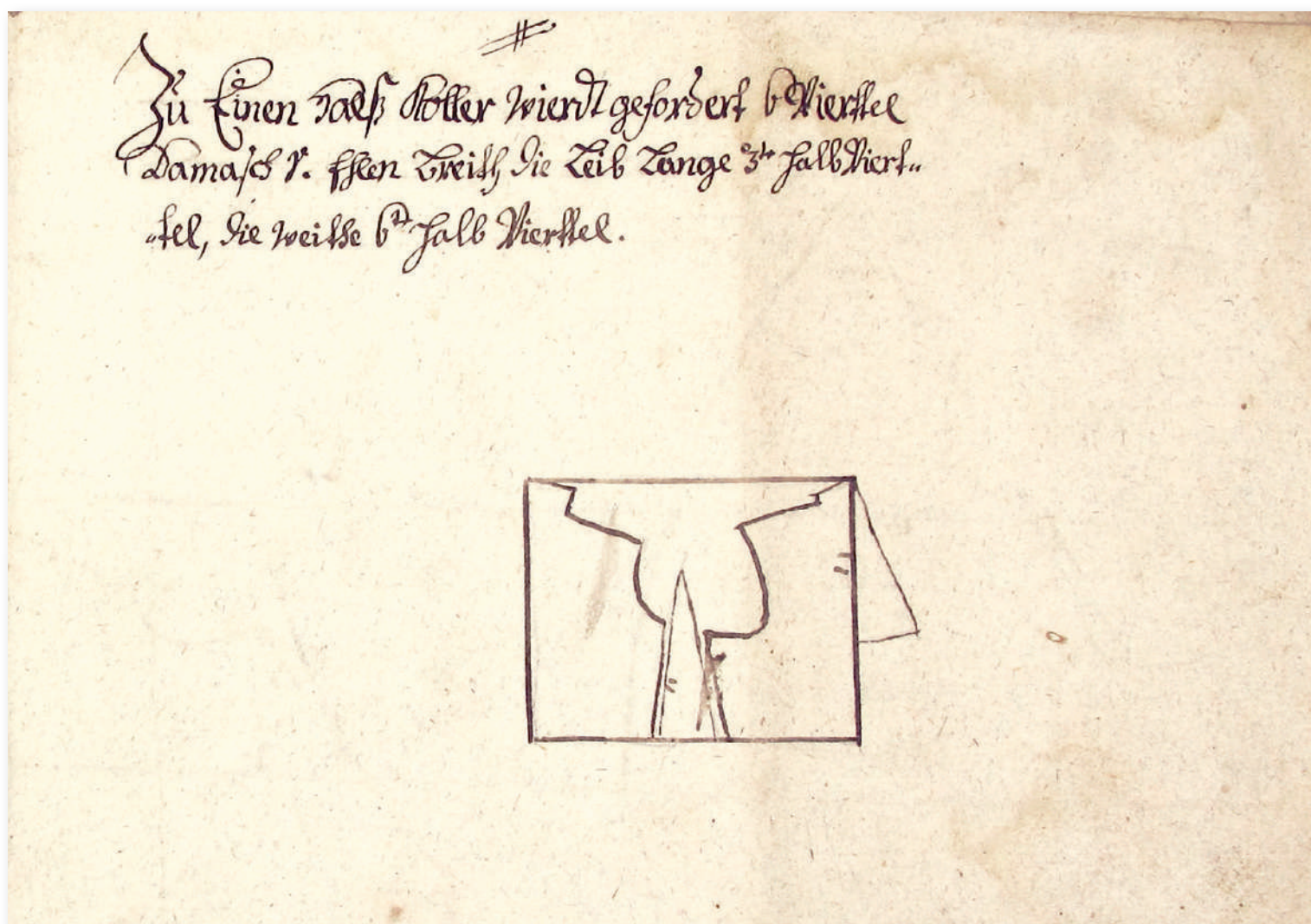

116. JEZDECKÝ KABÁTEK

Zobrazený střih je vcelku stejný jako střih wamsu z této, pražské a chomutovské krejčovské knihy (kat. č. 68, 74, 76, 106). Kabátky tohoto typu byly ve velké oblibě již od poloviny 16. století a v průběhu doby se dočkaly řady úprav. V našem případě sahá jen do pasu, kde jej prodlužuje 1 ½ čtvrti široký do kruhu zaoblený šusek, překrývající horní část kalhot. Střih je přiléhavý, přičemž jeho tvar formují mírně zkosené boční okraje zad a obloukově vykrojená přednice zakončená na spodním okraji špičkou. Průramky jsou hluboce vykrojené, zato výstřih je mělký, lemovaný plochým límcem. Rukávy jsou v ramenu široké, od lokte k zápěstí se však zužují do neširokého okraje. V horní části je prostřížený otvor pro vystrčení ruky. Přednice a dolní okraj předního i zadního dílu jsou lemovány ozdobnou portou. K ušití bylo třeba 2 ¾ lokte anglického sukna 3 lokte širokého.

116. RIDING JACKET

The depicted pattern is almost identical that with that of *wams* published in this book and the tailor's book from Prag and Chomutov (Cat. No. 68, 74, 76, 106). Such jackets were very popular since the mid-16th century and during the time, they underwent many modifications. The jacket reaches only to the waist where it is prolonged by a 1 ¼ wide round tail overlapping the upper part of the trousers. The cut is close-fitting whereby its shape is formed by slightly chamfered side edges of the back panel as well as by an arc-shaped front tapering to a point at the bottom. The armholes are deep, but the neckline is shallow, trimmed with a flat attached collar. The sleeves are wide at the shoulders, but they narrow from the elbows to the wrists into a not wide hem. In the upper part, there is a cut-through hole allowing the hand to pass through. The front and the bottom hem of the front and the back panel are bordered with a decorative galloon. To make this jacket, one needed 2 ¾ ells of 3- ell-wide English cloth.

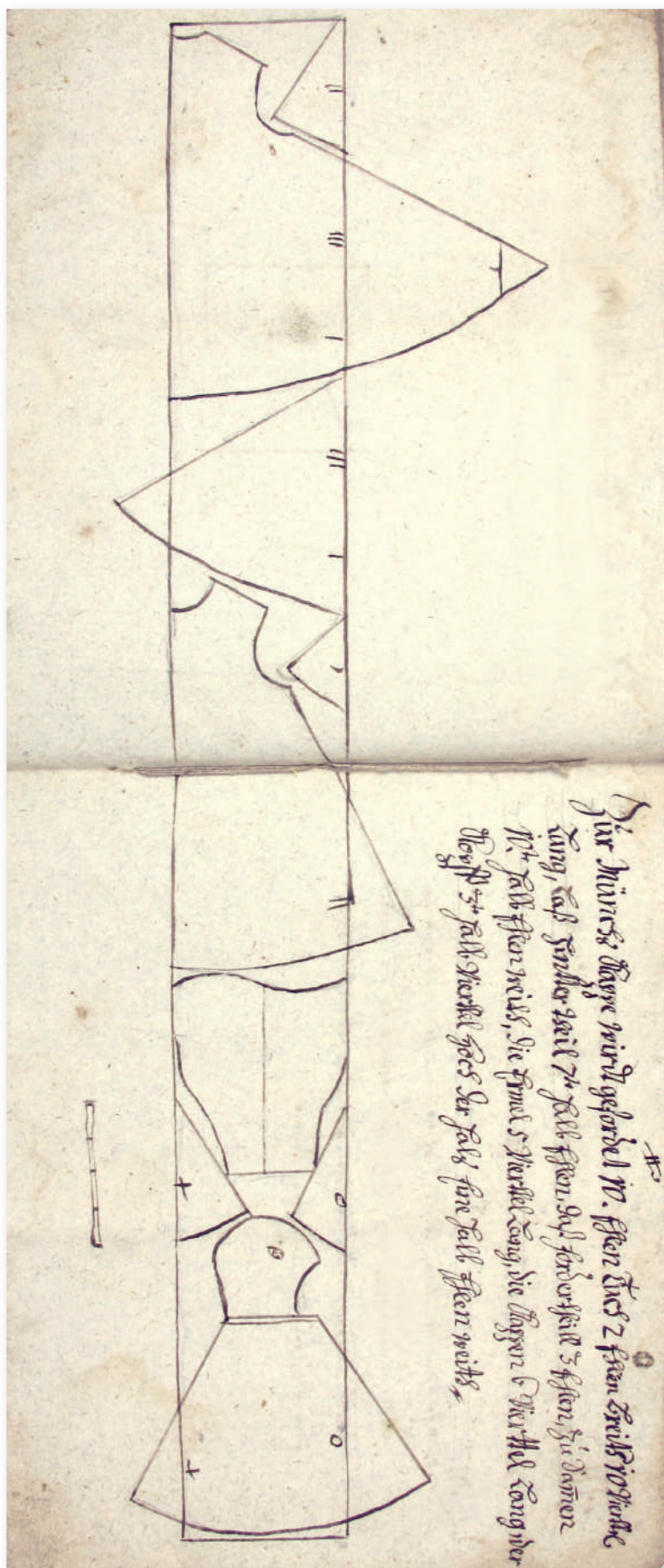
Zu einen Halßkoller weirdt gefordert 6 Viertel/
Damasch 1 Ehlen breith. Die Leib lange 3te halb Viert/
tel, die Weithe 6te halb Viertel.

117. ŽENSKÝ ŽIVŮTEK S LÍMCEM

Živůtek na zobrazeném stříhu není nijak výjimečný, přesto si vysloužil samostatnou stranu v krejčovské knize. Pojmenování *halb Koller* může být částečně zavádějící, ovšem setkáme se s ním i v Českých Budějovicích (kat. č. 143), stejně tak jako se způsobem nasazení plochého límce (kat. č. 28), který mu dal zřejmě pojmenování. Živůtek dosahuje mírně nad pas. Střih je přiléhavý, přičemž jeho tvar formují boční švy posunuté mírně dozadu a na okraji zkosené. Průramky jsou dosti hluboké, ovšem ne tolik, aby bylo třeba zužovat náramenice. Součástí průkrčníku je zadní část límce, prodloužená nadšitým a přehnutým obdélným okrajem přednice, která otevírá zkosený výstřih. K ušití živůtku je potřeba 6 čtvrtí damašku.

117. WOMEN'S BODICE WITH A COLLAR

The bodice in the depicted pattern is not rare yet it deserved a separated page in the tailor's book. The name *halb Koller* can be partially confusing, but we could find it in České Budějovice too (Cat. No. 143). The name of the bodice is probably derived from a flat attached collar (Cat. No. 28). The bodice reaches slightly above the waist. The cut is close-fitting whereby its shape is formed by side seams which are shifted slightly backwards and chamfered at the edges. The armholes are rather deep but it is still not necessary to narrow the yokes. The neckhole includes the back part of the collar, which is prolonged by a stitched-on and turned-up rectangular edge of the front that opens the chamfered neckline. To make the bodice, one needs 6 quarters of damask.

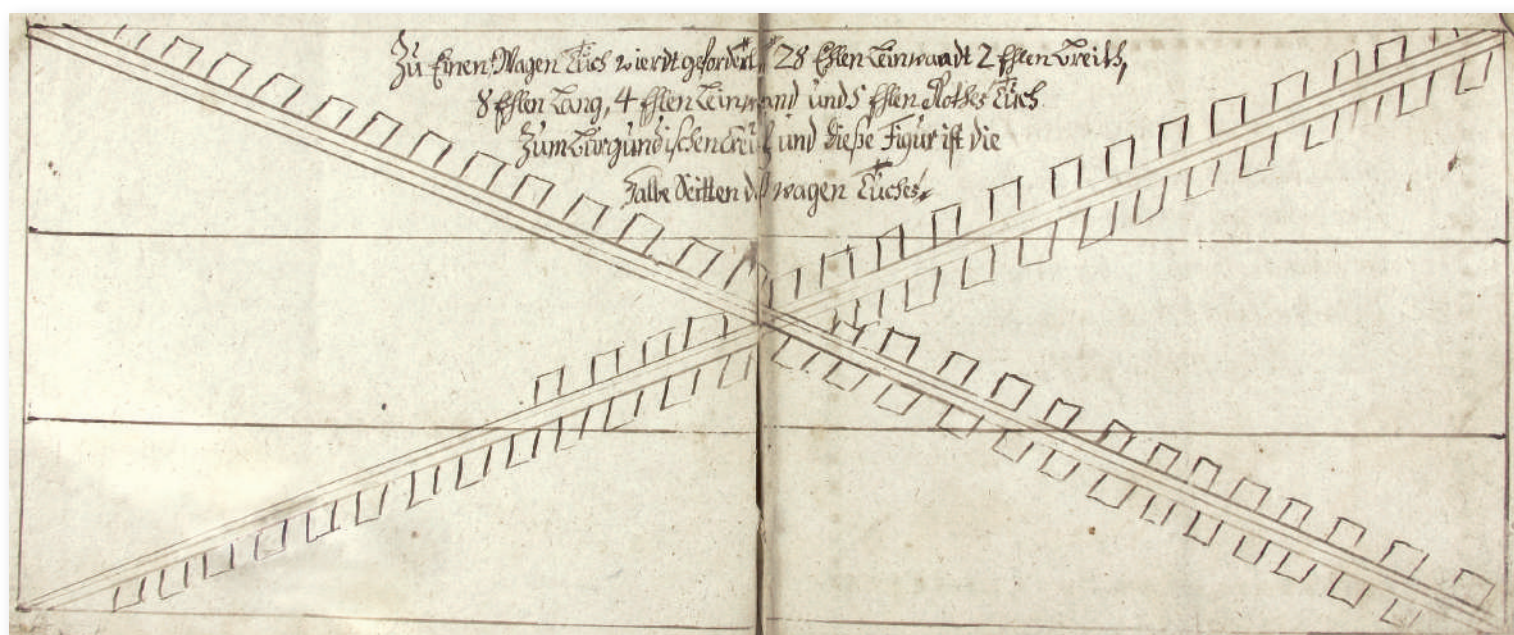
Zur Münchs Kappe wirdt gefordtet 10 Ehlen Tuch, 2 Ehlen Breith, 10 Viertel/ lang. Laß Hintterheill 7te halb Ehlen, daß Fordertheill 3 Ehlen, zu Sammen/ 10te halb Ehlen weith. Die Rrmel 5 Viertel lang. Die Kappen 6 Viertel lang. Der/ Kopff 3te halb Viertel hoch, der Hals eine halb Ehlen weith.

118. MNIŠSKÁ KUTNA A KÁPĚ

Mnišský oděv, blíže nespecifikovaného církevního řádu, náleží snad františkánům, jejichž klášter se od roku 1692 stal součástí významného poutního místa při bazilice Navštívení Panny Marie v nedalekých Hejnicích. Stříhové se blíží jiným mnišským kutnám (kat. č. 88, 104), které se ve stříhu přizpůsobovaly kněžskému oděvu 17. století. Přední a zadní díl je tedy na prsou a zádech přiléhavější a výrazné klínovité rozšíření začíná až pod pažemi. Dlouhé rukávy mají širokou, mělce vykrojenou hlavici a od loktů dolů se obloukově zužují do neširoké manžety na zápěstí. Rukáv je vsazen do oválných hluboce prostřížených průramků. Límeč není naznačen. Kápě je přiléhavá, se širokým hledím, šev probíhá podél bočního profilu hlavy. Límeč kápě je výrazně kónický, dosti dlouhý, takže zakrýval nejen ramena, ale i paže. Kutna je ušita ze sukna.

118. MONK'S SKIRT AND HOOD

The monk's dress of a not specified religious order may belong to Franciscans whose monastery became in 1692 a part of the important place of pilgrimage, the Basilica of the Visitation in nearby Hejnice. Its cut is similar to that of monk's cowls (Cat. No. 88, 104), which were adapted with their cut to priest's dress from the 17th century. The front and the back panel are more close-fitting on the breast and in the back, the noticeable extension begins only under the arms. Long sleeves have wide shallowly arc-shaped heads and they widen from the elbows into a not wide cuff at the wrist. The sleeves are sewn into oval deep armholes. The collar is not indicated. The hood is tight-fitting with a wide visor, the seam runs along the side profile of the head. The hood collar is conspicuously conical and long enough to cover not only the shoulders but also the arms. The cowl is made of cloth.

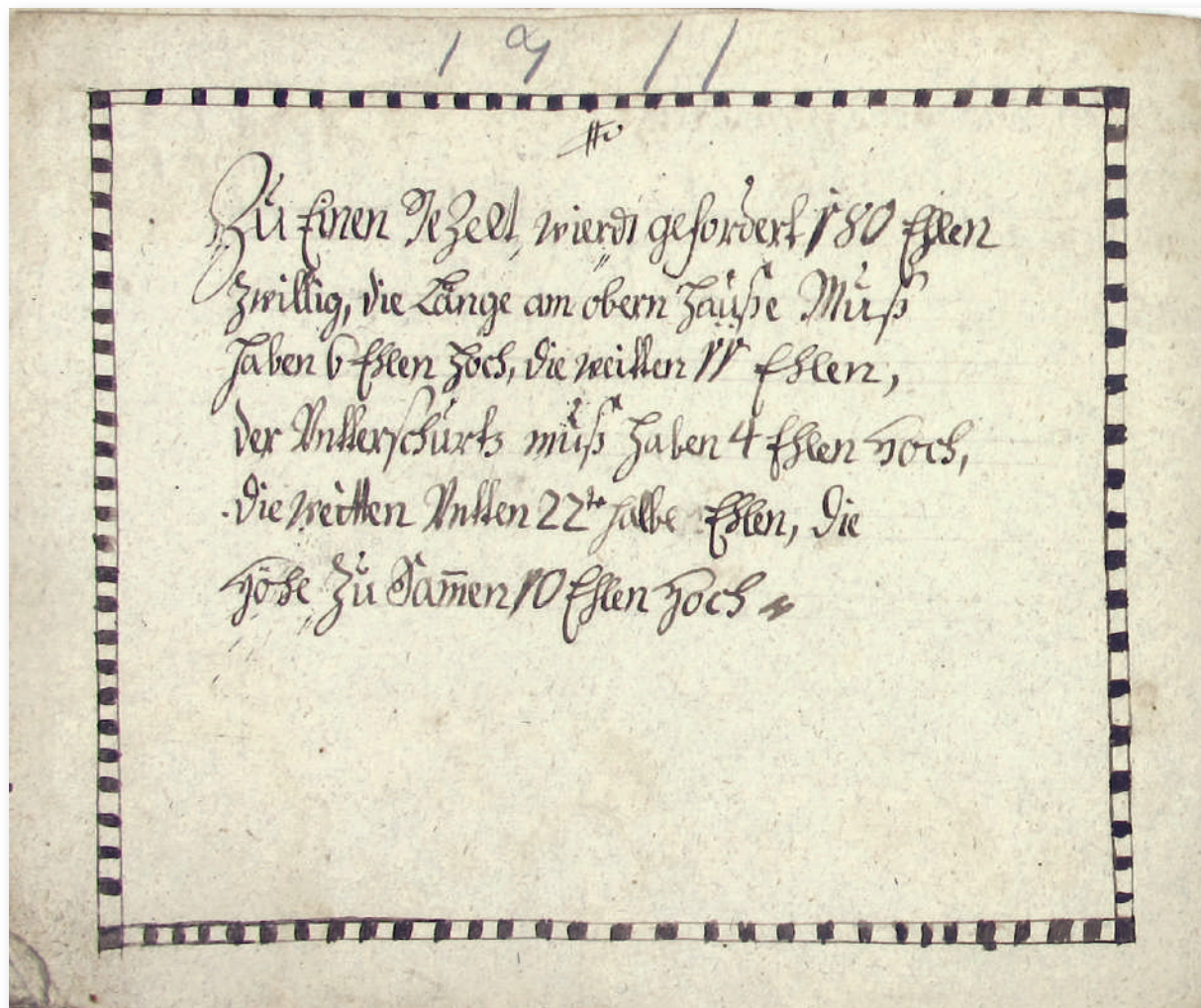
Zu einen Wagen Tuch wierdt gefordert 28 Ehlen Leinwandt, 2 Ehlen breith, / 8 Ehlen lang, 4 Ehlen Leinwandt und 5 Ehlen rothes Tuch / zum Burgundischen Creutz und dieße Figur ist die / halbe Seiten des Wagen Tuches.

119. VOZOVÁ PLACHTA

Vyobrazení vozové plachty je bohužel příliš schematické, než abychom si mohli udělat představu o jejím vzhledu. Skládala se nejspíš ze dvou obdélných polovin o rozměrech 8 loket délky a 4 lokte šířky. Zajímavá je výzdoba plachty aplikací z červeného sukna, kterou je vytvořen úhlopříčný kříž, nazývaný zde burgundský. K ušití plachty bylo třeba 28 loket lněného plátka 2 lokte širokého.

119. WAGON SHEET

Unfortunately, the depiction of the wagon sheet is too much schematic to allow an idea about its appearance. It might have consisted of two rectangular halves with the length of 8 ells and the width of 4 ells. Interesting is the embellishment of the sheet by an appliqué made of red cloth in the form of a diagonal cross called Burgundy cross here. To make the sheet, one needed 28 ells of 2-ell-wide flax linen.

Zu einen Gezelt wierdt gefordert 180 Ehlen/ Zwillig. Die Lange am obern Hauße muß/ haben 6 Ehlen hoch, die Weitten 11 Ehlen./ Der Untterschurtz muß haben 4 Ehlen hoch,/ die Weitten untten 22te halbe Ehlen. Die Höhe zu Sammen 10 Ehlen hoch.

120. STAN

Střih na stan je bohužel stejně schematický jako vozová plachta. Z toho důvodu známe pouze rozměry. Spodní plášť byl dlouhý 21 ½ lokte a široký 11 loket. Výška pláště byla 4 lokte, výška střechy 6 loket, dohromady tedy 10 loket. Spotřeba na ušití stanu 180 loket cvilichu. Vzájemným srovnáním s ostatními střihy (kat. č. 22, 64, 148, 193) zjistíme, že oproti starším typům stanů má v poměru k rozměrnému půdorysu jen velice nízkou střechu, takže se podobal stanům z Českých Budějovic a Opavy.

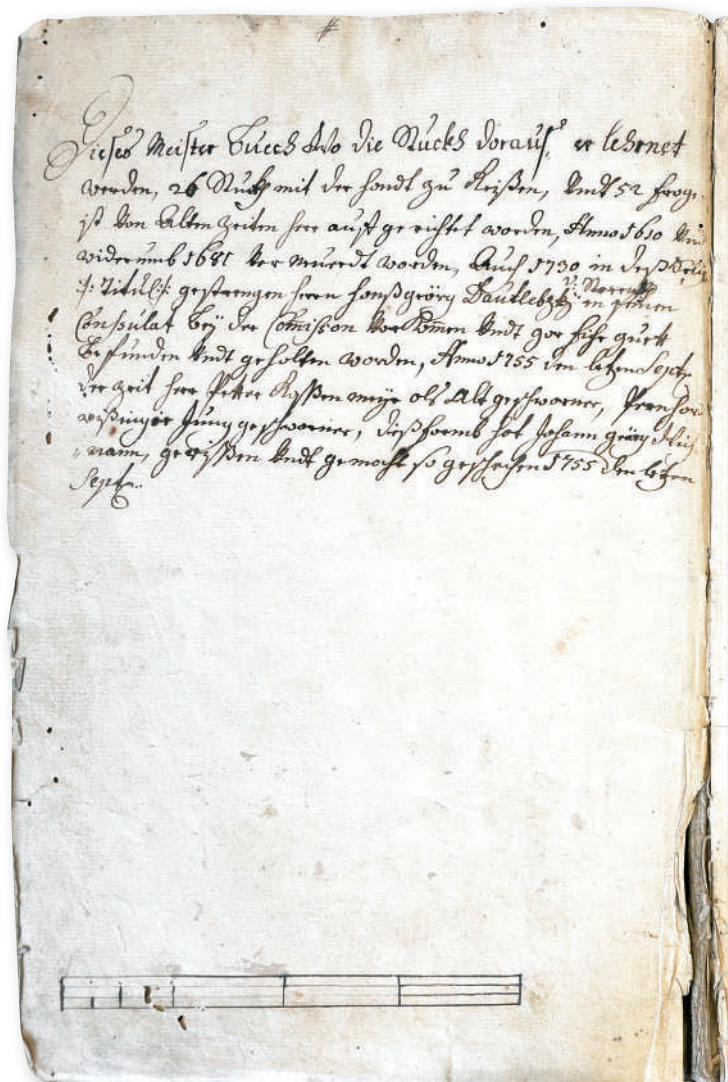
120. TENT

The pattern for the tent is unfortunately as schematic as the sheet is. For this reason, we know just the dimensions. The inner coat was 21 ½ ells long and 11 ells wide. The height of the coat was 4 ells, the height of the roof was 6 ells, altogether 10 ells. The consumption for the tent was 180 ells of drill. Comparing this cut with the other ones (Cat. No. 22, 64, 148, 193), we can find out that, unlike the older types of tents, this one has a very low roof in relation to its large ground plan, so it was similar to the tents from České Budějovice and Opava.

*Kniha stříhů cechu krejčích
z Českých Budějovic -
(1610, 1681, 1730), 1755*

**A Book of Patterns by the Guild
of Tailors from České Budějovice –
(1610, 1681, 1730), 1755**

Dieses Meister Buech wo die Stuckh dorauf-
lehrnet/ worden, 26 Stuckh mit der Handt zu
reißen, undt 52 Frog/ ist von alten Zeiten herr
aufgerichtet worden, Anno 1610 und/ wiede-
rumb 1681 verneuerdt worden, auch 1730 in
deßseligen/ ist pleno titulo gestrengen Herrn
Hans Georg Dautlebky von Sterenk in seinen/
Consulat bey der Commisison workommen und
gor fische guett/ befunden undt geholten worden,
Anno 1755 den letzen September/ der Zeit Herr
Petter Rossenmeyr ols Altgeschworne, Pern-
hord/ Wißinger Junggeschworne, dieß Formb
hat Johann Georg Wich/mann, gerisßen undt ge-
macht so geschehen 1755 den letzen/ September.

121. KNIHA STŘIHŮ CECHU KREJČÍCH Z ČESKÝCH BUDĚJOVIC – (1610, 1681, 1730), 1755

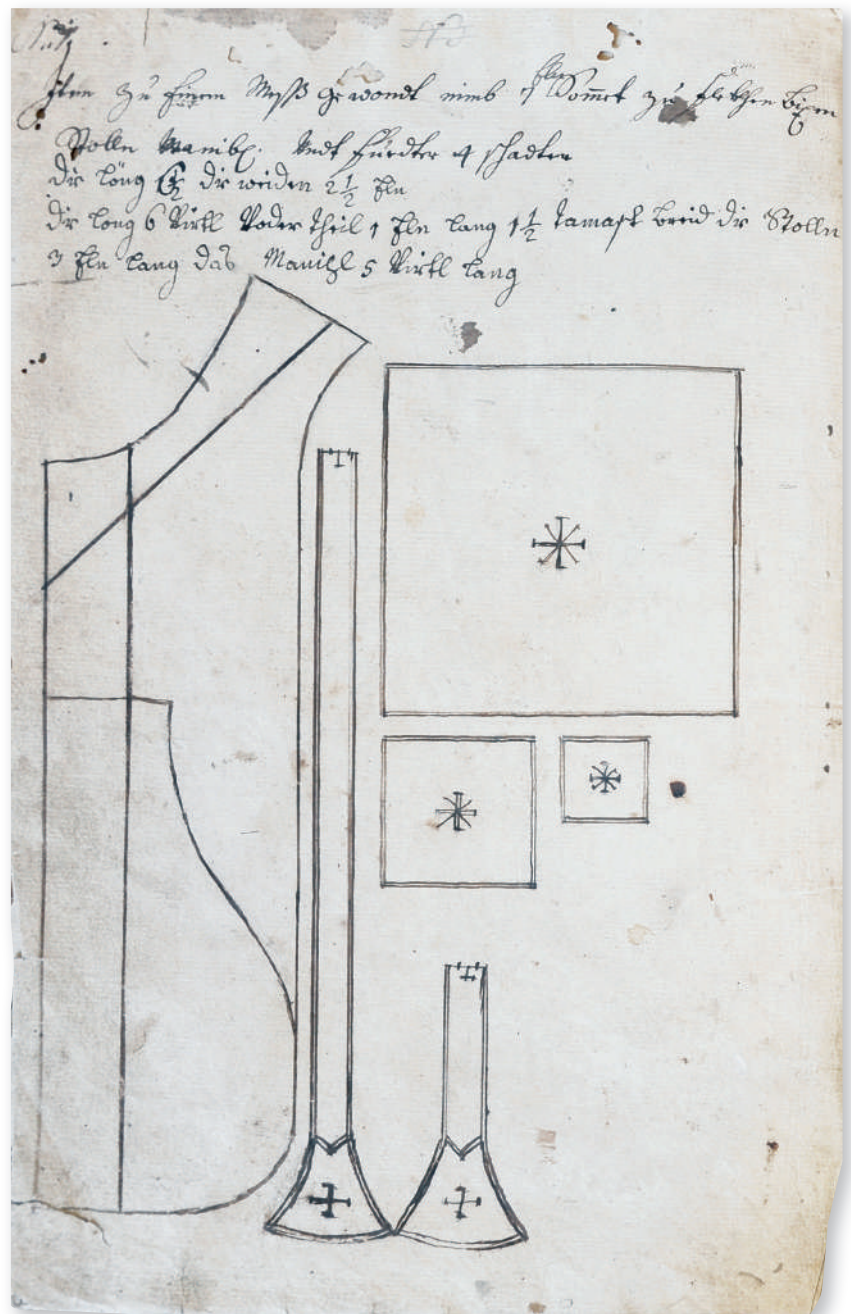
Kniha je uložena pod názvem *Kniha střihů krejčovského cechu*, poč. 18. stol. ve Státním okresním archivu České Budějovice, ve fondu Cech krejčích, V/1, inv. č. 15. Rukopis se zachoval v kompletní podobě, a to včetně pergamenových desek a papírového bloku o rozměrech 24 x 37 cm. Úvod obstarává krátký odstavec popisující okolnosti pořízení nového opisu knihy, jejímž písařem byl Jan Jiří Wichmann. Jazykem rukopisu je němčina, zaznamenaná dobře čitelnou novogotickou kurzívou. V textu se používá odlišný přepis [chs], z něhož se zde stalo [x], takže Büchsen se píše jako Bixen a gewachsenen jako gewoxenen. Střihy jsou rýsovány černým inkoustem za pomoci pravítka a kružidla. Na stránku připadá povětšinou jedno vyobrazení doplněné krátkým popisem uvádějícím základní rozměry oděvu, druhy užitých materiálů a jejich spotřebu. Kniha představuje typickou cechovní krejčovskou knihu, jejichž 26 nákrešů postihuje všechna důležitá krejčovská díla, a navíc je zakreslen i uherský oděv. Zachycené střihy oděvů představují různé časové roviny, nejstarší patří na konec 16. století, další do počátku 17. století a jiné do jeho závěru, oděv 18. století není kupodivu zastoupen. Měrnou jednotkou je s největší pravděpodobností vídeňský loket (77,7 cm), členěný na čtvrti a jejich poloviny. Měřítko je zakresleno na úvodní straně.

121. A BOOK OF PATTERNS BY THE GUILD OF TAILORS FROM ČESKÉ BUDĚJOVICE – (1610, 1681, 1730), 1755

The book titled *Kniha střihů krejčovského cechu* [A Book of Patterns from Guild of Tailors], the beginning of the 18th century, is stored at the České Budějovice State District Archives, in the fund Guild of Tailors, V/1, Inv. No. 15. The manuscript has survived in its complete form, including the vellum cover and a paper sketchpad with dimensions 24 x 37 cm. The book is introduced by a short preamble describing the circumstances under which the new copy of the book, whose scribe Jan Jiří Wichman was, was made. The manuscript is in German written in well-legible Neo-Gothic italic. The text uses a different transcription of /chs/ which evolved to /x/ so Büchsen is written as Bixen and gewachsenen as gewoxenen. The patterns are drawn in black ink with a ruler and a pair of compasses. One page mostly includes one depiction accompanied by a short description that mentions basic dimensions of the clothing, types of the materials used and the consumption. The book represents a typical guild tailor's book whose 26 sketches involve every important tailor's work; moreover, a Hungarian dress is involved, too. The captured patterns of clothing display different periods of time – the oldest one comes from the end of the 16th century, the others come from the beginning of the 17th century or from its end. Surprisingly, clothing from the 18th century is not included. It is most probably Vienna ell (77,7 cm), divided into quarters and eighths, that constitutes the measuring unit.

N.1

Item zu einem Messagewondt nimb 7 El[le]n Sommet, zu Flekhen, Büchsen, / Stolln, Manibl undt Furdter 4 [Ellen] Shadter. / Die Läng 6 [Ellen], die Weiden 2 ½ El[le]n. / Die Long 6 Virl, Vodertheil 1 El[le]n lang, 1 ½ [Ellen] Tamast breid. Die Stolln / 3 El[le]n lang, das Manipl 5 Virl lang.

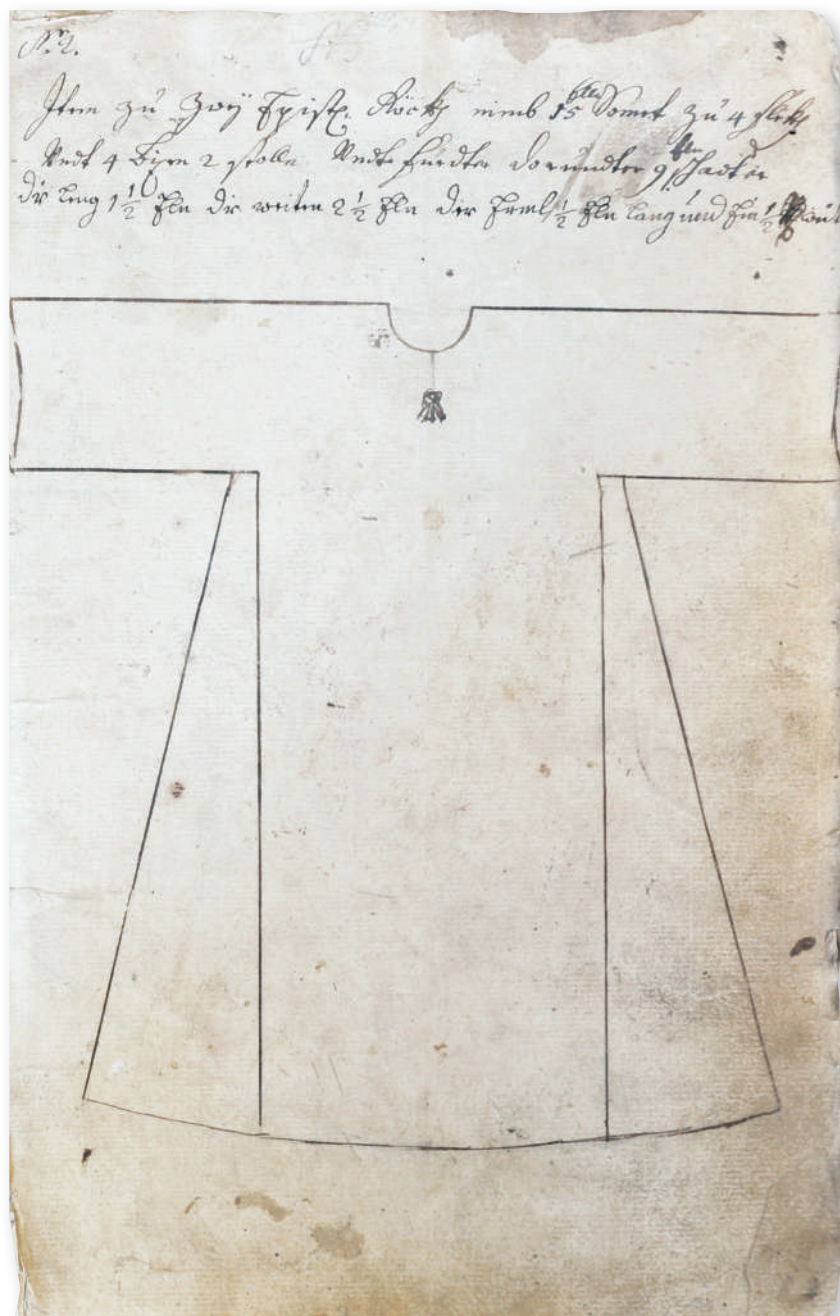

122. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE, ŠTÓLA, MANIPUL, KALICHOVÉ VELUM, BURSA A PALLA

Krejčovská kniha představuje na této straně oltářní paramenta, které se šily jako komplet z materiálu dané liturgické barvy. Střih kasule je typicky barokní. Díky nákresu střihu je zřejmá i jeho konstrukce. Zadní díl se stříhal jako obdélník s výrazným prodloužením v horních rozích, které se přehnulo přes ramena a přišil se k němu přední díl. Ten je na bocích vykrojen do tzv. *basičky*, která umožňuje pohyb paží, aniž by se ornát krčil. Štola je vystřížena z okrajů zadního dílu, podobně i manipul. Oba mají okraje zakončené trojúhelníkovým rozšířením a vyšitým křížem. Zbýlé čtverce představují kalichové velum, bursu a palla, používané k přikrývání kalichu při eucharistii. K ušití bylo třeba 7 loket sametu a 4 lokte plátna na podšívku.

122. MASS VESTMENT – CHASUBLE, STOLE, MANIPLE, CHALICE VEIL, BURSE AND PALL

On this page, the tailor's book presents altar paraments that used to be sewn as a set from material with a given liturgical colour. The vestment is of typical Baroque cut. Thanks to the sketch, also the cut construction is obvious. The back panel was cut as a rectangle with noticeable extensions in the upper corners which were bent over the shoulders; then the front panel was attached to these extensions. The front panel is cut out on sides to form a so-called *basička* that enables to move the arms without wrinkling the vestment. The stole and the maniple are cut from the back panel's edges. The hems of the stole and the maniple show a triangle-shaped extension and an embroidered cross at their ends. The remaining squares represent a chalice veil, a burse and a palla used to cover the chalice in the Eucharist. To make this set, one needed 7 ells of velvet and 4 ells of linen for the lining

N.2

Item zu zwey Epistl Röckh nimb 15 Elen Somet zu 4 Flekh/ undt 4 Büchsen, 2 Stolln undt Furdter dorundter 9 El[le]n Schadter./ Die Leng 1½ El[le]n, die Weiten 2 ½ El[le]n, die Erml ½ El[le]n lang und ein ½ [Ellen] breit.

123. MEŠNÍ ROUCHO – DALMATIKA

Tentokrát je dalmatika pojmenovaná *Epistl Röckh*, tedy epištolní suknice, což nás odkazuje k mešnímu rouchu používanému knězem při kázání a jáhnem při mši. Potřeba více mešních kompletů je zřejmě důvod, proč se dalmatika šila často ve dvou kusech, a to včetně štóly a manipulu. Střih zachycuje zajímavou kombinaci starších a novějších konstrukčních prvků. Mezi starší můžeme počítat spojení předního a zadního dílu s rukávy, dost možná i mezi sebou navzájem (kat. č. 112). K novějším pak patří rozšíření předního a zadního dílu dlouhým klínem sahajícím až do podpaží. K ušití dvou dalmatik, štóly, manipulu a dalších parament je třeba 15 loket sametu a 9 loket plátna na podšívku.

123. MASS VESTMENT – DALMATIC

In this case, the dalmatic is called *Epistl Röckh*, i.e. *Epistle Skirt*, which pertains to a mass vestment worn by priests delivering a sermon, and deacons at the Mass. The need for more small sets may be a reason for making dalmatics often in two pieces, including a stole and a maniple. The pattern depicts an interesting combination of older and newer constructional elements. The connection between the front and the back panel and the sleeves, and maybe also between each other (Cat. No. 112) is one of the older elements. The extension of the front and the back panel by a long gusset reaching under the arms belongs to the newer ones. To make two dalmatics, a stole, a maniple and other paraments, one needs 15 ells of velvet and 9 ells of linen for the lining.

N.3

Item zu einem Rauch Mondl nimb 9 12 Elen
Domaschkh, Furtter/ 5 ½ Elen. Item Golten
Stuckh 8 ½ El[le]n./ Die Löng 7 Viertl und die
Wejden 6 El[le]n.

124. LITURGICKÝ PLÁŠŤ – PLUVIÁL

Podobně jako kasule a dalmatika má i pluviál řadu barokních prvků. Základní střih v podobě nepravidelného půlkruhu se sice nezměnil, ale rozložení materiálu je jiné. Zadní část je kratší než přední, což znamená, že se plášť nosil nikoli těsně kolem krku, ale spíše volně, s výraznou oblinou na šíji. To je důvod, proč bylo nutné stříhat přední strany delší. Celá tato část, tvořící pohledovou dominantu, je oddělena a mohla být vyšívána nebo vystřížená z kontrastní tkaniny. Podobně řešený byl dost možná i výrazný obdélný štít na zádech pláště zakončený malým štrápcem. K ušití pluviálu je třeba 8 ½ lokte zlatého brokátu nebo 12 loktů damašku. Na podšívku 5 ½ lokte plátna.

124. LITURGICAL CLOAK – COPE

Similarly to chasuble and dalmatic, the cope shows a lot of Baroque elements. Although its basic cut in the form of an irregular half-circle has not changed, the layout of the material is different. The back panel is shorter than the front one, which means that the cope was not worn as tightly-fitting around the neck, but it had a noticeable round form in the back of the neck. This is the reason why it was necessary to cut the front panels longer. This entire part, a visible dominate feature of the garment, is separated and it could be either embroidered or cut from a contrast fabric. The noticeable rectangular shield in the back of the cloak, adorned with a small tassel, may have been designed in a similar way. To make the cope, one needs 8 ½ ells of golden brocade or 12 ells of damask; 5 ½ ells of linen is the consumption for the lining.

N.4

Item zu einen Priester Rockh 6 El[le]n
Walisch Duech, 13 ½ El[le]n Hern/ Commloth,
Schadter 7 El[le]n, item Dosfet 3 ½ Elen zu
Furter vornherob./ Bhömisich Duech 9 El[le]n./
Die Löng 7 Virl, die Weiden 7 El[le]n, / der Erml
1 El[le]n lang.

125. KNĚŽSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – ŠUBA

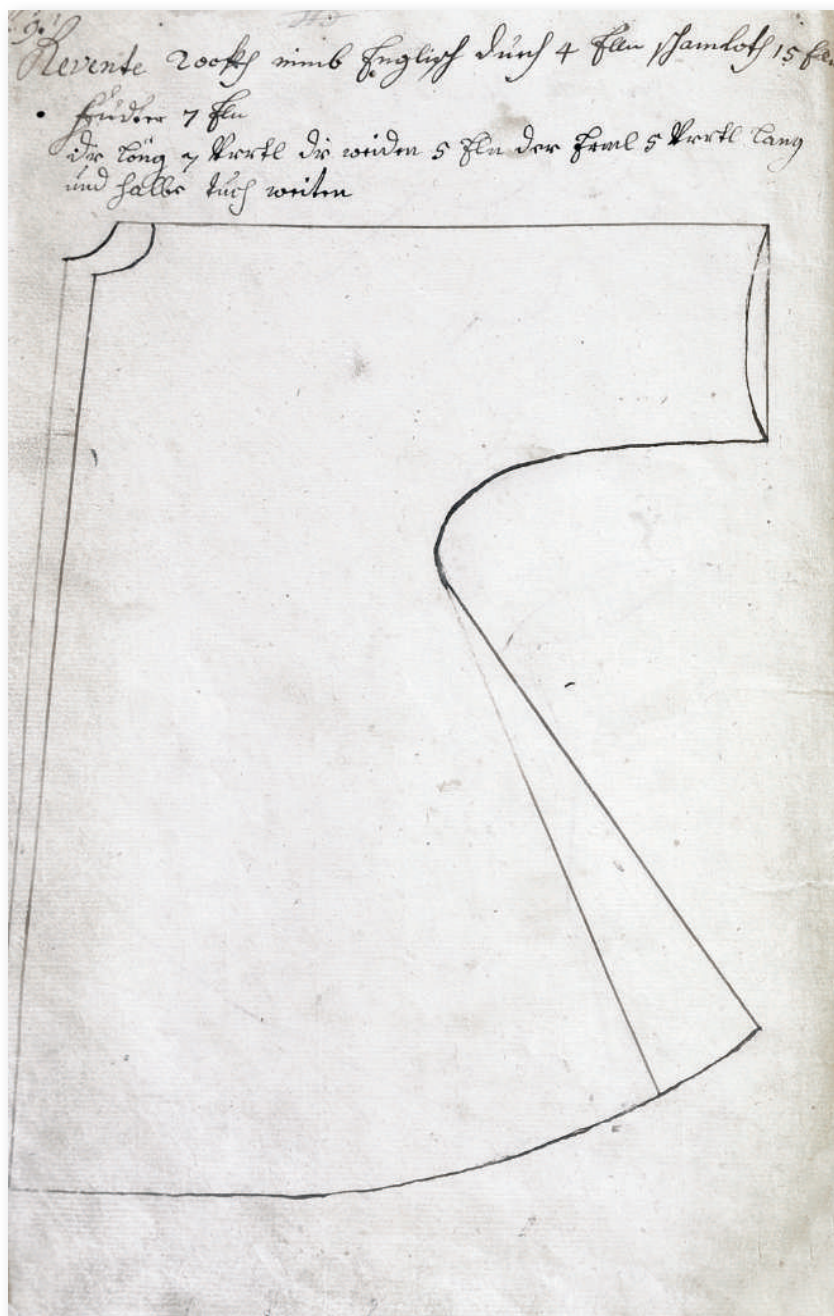
Členění zobrazeného střihu již odpovídá kněžským a řeholním kabátům ze 17. století (kat. č. 78, 104, 108, 163), v detailech se však ještě hlásí k tradici renesanční *šuby*, což je patrné především na přeložené přednici spojené s nevelkým plochým límcem. Základem jsou čtyři kruhové výseče, z nichž zadní jsou širší než přední. Jejich spojením vzniká rozměrný půlkruh s obvodem 7 loket a délkou 7 čtvrtí, takže dosahoval až po kotníky. Dlouhý přiléhavý rukáv je od ramene k zápěstí zúžený, s oblinou na lokti. Oble vykrojená hlavice rukávu je vsazena do mělce vykrojeného prúramku. Hotový oděv měl výrazně zvonovou siluetu, což jistě vytvářelo dostatečně důstojný zevnějšek jejího nositele. K tomu přispívaly i doporučené materiály, mezi nimiž figuruje vlašské sukno, panský šamlat a taft na podšívku, vedle nich ale také běžné české sukno a plátěné šátro na podšívku.

125. SLEEVED PRIEST'S CLOAK – ŠUBA

The arrangement of the depicted pattern corresponds to priest's and non-liturgical coats from the 17th century (Cat. 78, 104, 108, 163), in details, however, it follows the tradition of the Renaissance *šuba*, as especially obvious on the bent front connected with a not large flat collar. The cloak is based on four circle sectors whereby the back ones are wider than the front ones. When being joined together, they form a large half-circle with the circumference of 7 ells and the length of 7 quarters so it may have reached down to the ankles. The long tight-fitting sleeve narrows from the shoulder to the wrist, with a roundness at the elbow. The rounded sleeve head is attached to a shallowly cut-out armhole. The finished dress had a conspicuously flared silhouette which must have contributed to a worthy appearance of its wearer. This was accentuated also by recommended fabrics, among which Italian cloth, noble camlet, and taffeta for the lining can be found, alongside common Bohemian cloth and linen *schadter* for the lining.

N.9

Revente Rockh nimb Englisch Duech 4 Elen,
Schamloth 15 Elen,/ Fudter 7 El[le]n./
Die Löng 7 Viertl, die Weiden 5 El[le]n, der Erml
5 Viertl lang/ und halbe Tuch weiten.

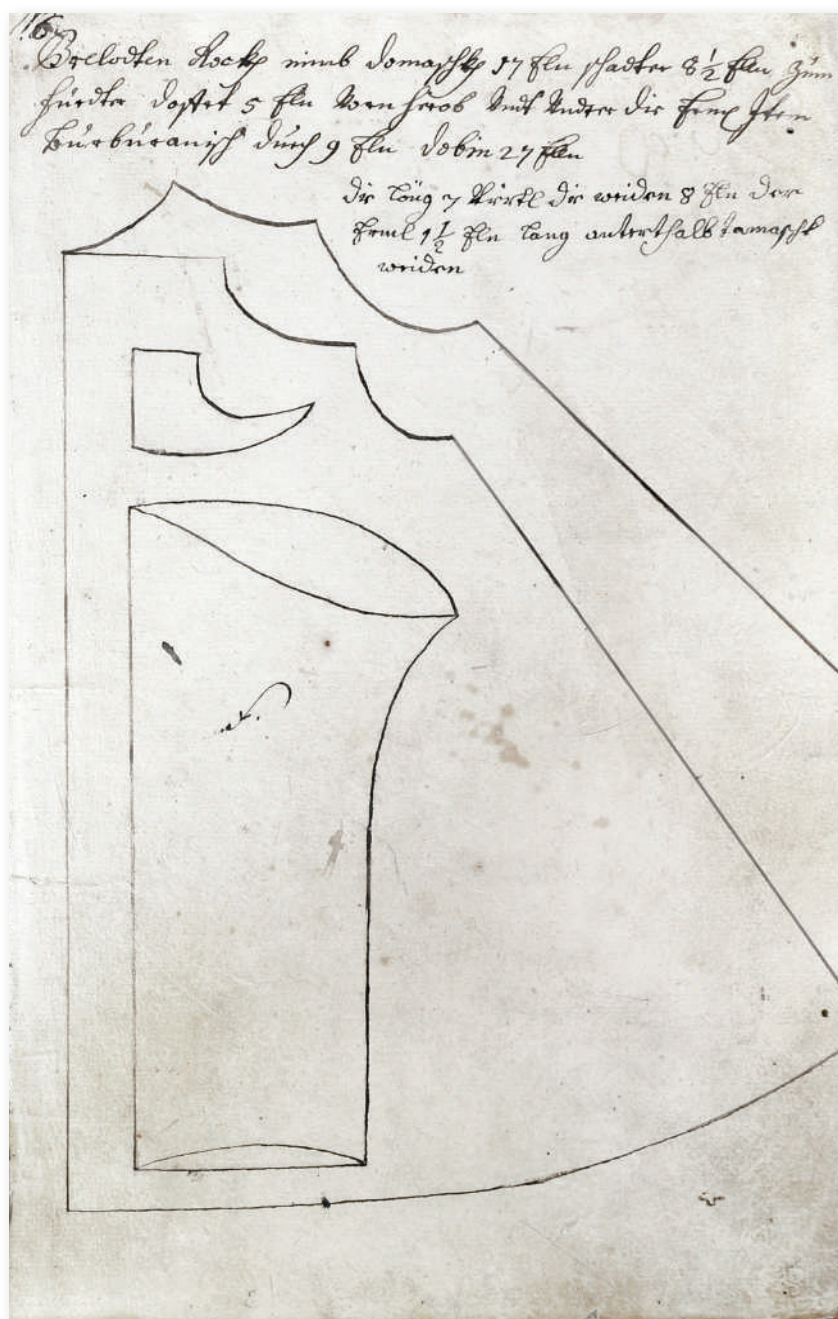

126. KNĚŽSKÁ SUKNĚ – REVERENDA

Pojmenování *reverenda* bylo sice vedle *kleriky* a *taláru* jedním z obvyklých názvů pro stříhově si vcelku podobné kněžské pláště s rukávy. Vyobrazený stříh však z této skupiny vybočuje a naopak vykazuje společné znaky se starším typem mužských sukni (kat. č. 130). Přední a zadní díl je střížen společně s rukávem a dost možná, že jsou oba díly spojeny i v ramenou a na horní hraně rukávu, jedná se tak vlastně o jeden rozměrný díl. Rukáv je dlouhý a obdélný. Silueta kabátu je až do pasu přiléhavá, od pasu se však klínovitě rozšiřuje, takže u kotníků má dolní obvod šířku 5 loket a vytváří rozměrnou *sukni*. K ušití jsou třeba 4 lokte anglického sukna nebo 15 loket šamlatu, spotřeba na podšívku je 7 loket.

126. PRIEST'S SKIRT – REVERENDA

Besides cassock [*klerika*] and pulpit coat, the name *reverenda* was one of usual names for priest's sleeved coats that were quite similar in their cuts. The depicted pattern, however, deviates from this group – on the contrary, it shows common features with an older type of men's skirts (Cat. No. 130). The front and the back panel are cut in common with the sleeves and both parts seem to be joined on the shoulders and in the sleeve's upper edge – this concerns, indeed, one large piece. The sleeve is long and rectangle. The coat silhouette is close-fitting down to the waist; from the waist it widens so its circumference at the ankles is 5 ells and it forms a large *skirt*. For making the coat, 4 ells of English cloth or 15 ells of camlet are necessary; the consumption for the lining amounts to 7 ells.

N. 6

Brelodten Rockh nimb Domaschkh 17 El[le]n, Schadter 8 ½ Elen, zum/ Furdter Dofet 5 El[le]n vornherob undt undter die Erml. Item/ Burburanisch Duech 9 El[le]n, Dobin 27 Elen./ Die Löng 7 Viertel, die Weiden 8 El[le]n, der/ Erml 1 ½ El[le]n lang, anterhalb Tamaschk/ weiden.

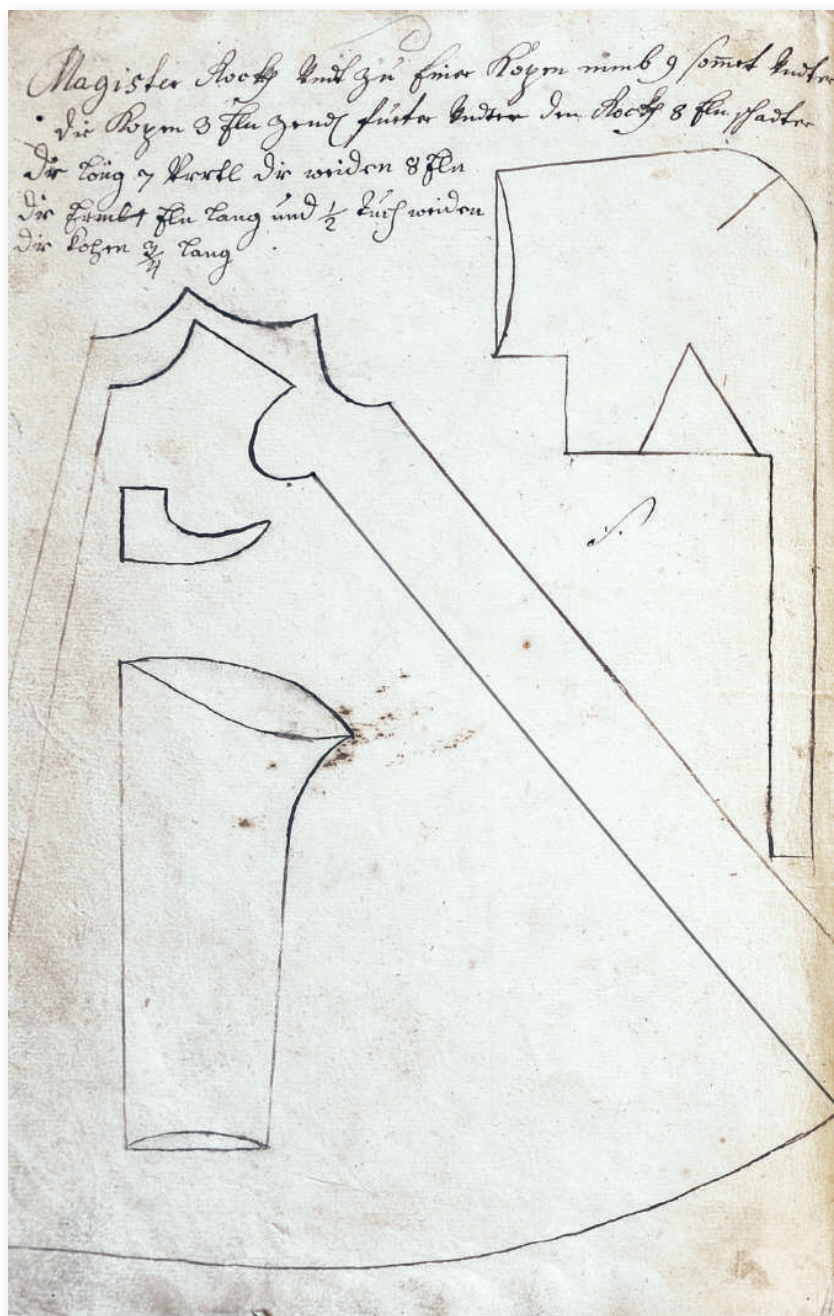
127. PRELÁTSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY

České Budějovice byly v 17. století sídlem rozsáhlého děkanátu, jehož význam zdůrazňuje okolnost, že byl roku 1785 povýšen na biskupství. Přítomnost církevních hodnostářů ve městě tedy zřejmě vyvolala potřebu takového oděvu. Důstojné ošacení preláta totiž zajišťoval plášť s rukávy, jehož celkové ladění se hlásí k renesančním oděvním formám, jejichž reprezentantem je především *šuba* (kat. č. 86, 130). Jednotlivé díly, z nichž je složeno tělo pláště, jsou dosti široké, dolní obvod je o loket delší než u kněžského kabátu (kat. č. 125). Přehnuté přednice jsou širší a na ramenou je prodlužuje nasazený oblý límec. Také rukávy odkazují na zašlou slávu *šuby*, jsou rovné, dlouhé a značně široké, takže musely být v průramku nabírané a na zápěstí ohrnuté. Použité materiály jsou kvalitnější a jistě dražší: damašek, perpignanské sukno a dobin. Podšívka pak kombinuje levnější plátěné šátro a taft, který se používá na podložení přednic a rukávů.

127. PRELATE'S CLOAK WITH SLEEVES

In the 17th century, the town of České Budějovice was seat of a large deanery whose importance was emphasized by promoting it to the diocese in 1785. The presence of church dignitaries in the town probably called for such dress. *Šuba* whose cut was quite similar to the priest's coat, presented a worthy dress for the prelate (Cat. No. 86, 130). The parts of the cloak body are wide enough and the bottom circumference is by one ell longer than at the priest coat (Cat. No. 125). Also the folded front panels are wider, extended by a round attached collar. It is also the sleeves, that remind of the bygone glory of the *šuba*. They are straight, long and rather broad, so they had to be turned-up. The used materials are of higher quality and they must be more expensive: damask, Perpignan cloth and *dobin*. The lining combines cheaper linen *schadter* and taffeta, which is used to reinforce the fronts and the sleeves.

Magister Rockh undt zu einer Kopen nimb 9 [Ellen] Sommet, unter/ die Kopen 3 El[le]n Zendl, Furter undter den Rockh 8 El[le]n Schadter./ Die Löng 7 Viertl, die Weiden 8 El[le]n,/ die Erml 1 El[le]n lang und $\frac{1}{2}$ Tuch weiden,/ die Kopen $\frac{3}{4}$ [Ellen] lang.

128. MAGISTERSKÝ KABÁT A KÁPĚ

Oproti předchozím pláštům s rukávy vykazuje zobrazený střih určité modernizační trendy, které přineslo 17. století. Z bohatě řasené *šuby* zůstal zachován pouze zadní díl, kdežto přední je na prsou střížen mnohem přiléhavěji, podobně jako soudobé kněžské a jezuitské kabáty (kat. č. 97, 108, 183, 201). Celková silueta však zůstala i nadále dosti široká s dolním obvodem 8 loket a délkou téměř až ke kotníkům. Dlouhý mírně zkosený rukáv s oblou hlavici je v podpaží klínovitě rozšířený. Kabát doplňuje přiléhavě tvarovaná kápě s dlouhým cípem, připomínající pozdně středověký oděv. Zde zajisté odznak hodnosti magistra. Obě součásti jsou ušité ze sametu, podšívka kabátu je z plátěného šátra, podšívka kápě je z cendelínu.

128. MASTER'S COAT AND HOOD

As compared to aforementioned coats, the depicted pattern displays certain trends to modernization brought by the 17th century. From the richly gathered *šuba* only the back panel survived, while the front part is much more tight-fitting on the breast likewise the priest's and Jesuit coats of that period (Cat. No. 97, 108, 183, 201). The entire silhouette is still quite wide with the bottom circumference of 8 ells. It reaches almost the ankles. The long slightly chamfered sleeves with round heads are extended in gussets under the arms. The coat is supplemented with a close-fitting hood showing a long tail – a reminder of a medieval dress. Here it surely symbolizes the title of Master. Both parts are made of velvet, the lining is made of linen *schadter*; the hood lining is made of *zendl*.

Item zu einem hießigen Burger Rockh mit einen aufgesetzten/ Goller. Englisch Duech 3 ½ Elen, Schamloth 11 ½ El[le]n, Leinwoth 6 El[le]n, zum Furdter vornherob Dosfet 2 ½ Elen./ Die Läng 6 ½ Viertl, die Weiten 6 El[le]n, der/ Erml 5 Viertl lang, die Weiten ½ Tuch breid.

129. MĚŠŤANSKÝ KABÁT

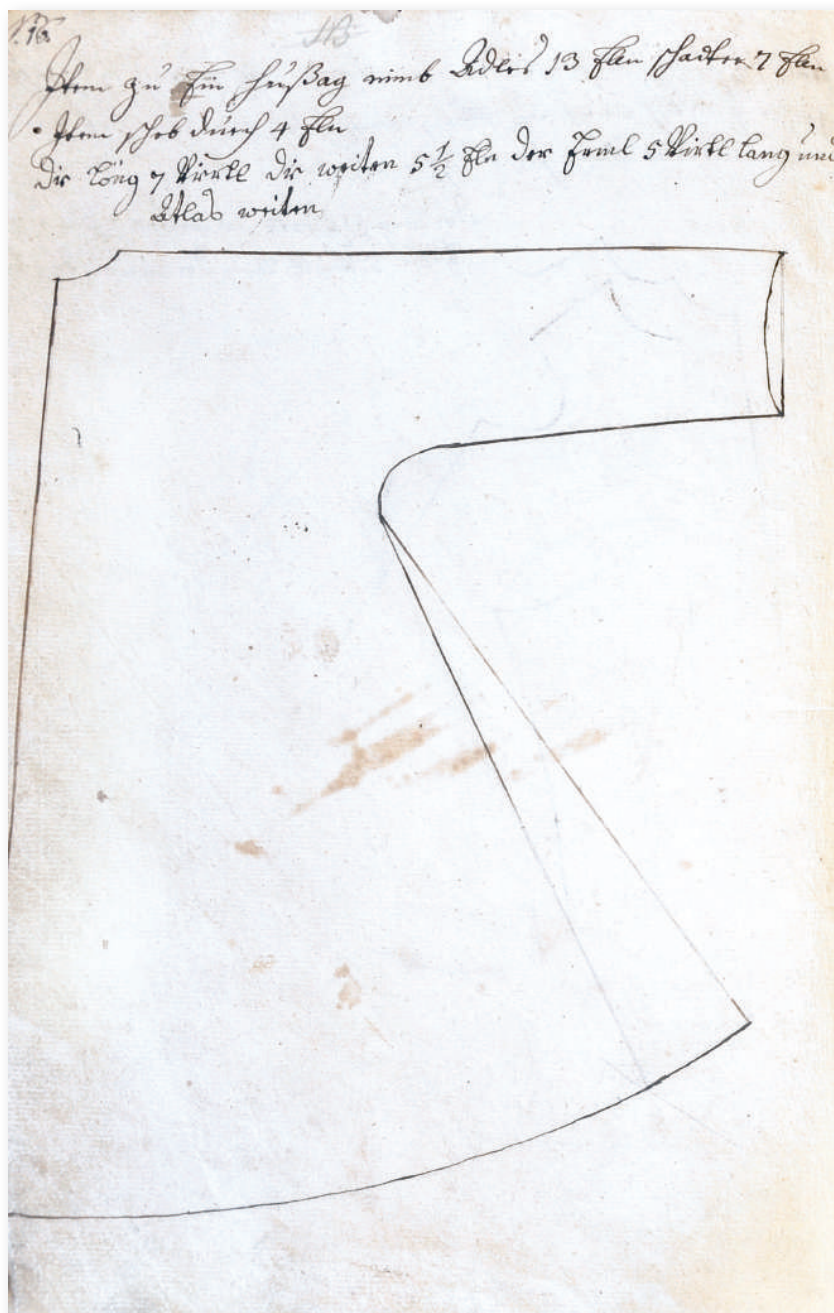
Ve střihu měšťanského kabátu lze nalézt stopy starších konstrukcí mužských svrchních oděvních součástí, počínaje *šubou* a konče kněžskými kabáty přelomu 16. a 17. století (kat. č. 27, 91, 108). Základ trupu tvoří čtyři kruhové výseče, přední užší, zadní širší, sahající téměř do půle lýtek. Přední díl je na prsou střižen jako přiléhavý, náramenice je zřeteleně ohraničená a průrámek dosti hluboký. Zadní díl je podstatně volnější a v náramenici částečně nabíraný. Průkrčník uzavírá všitý obdélný límec. Kabát se nosil vepředu nesešnutý, možná i s ohrnutými klopami, které byly z toho důvodu podšité taftem. Dlouhý obdélný rukáv se k zápěstí mírně zužuje, široká hlavice musela být v průramku nabíraná. Délka rukávu je taková, že se buďto musel nosit na zápěstí shrnutý, anebo na přední straně prostrížený, aby bylo možné otvorem prostrčit ruku. Kabát se šil z kvalitních vlněných materiálů, jako je anglické sukno nebo šamlat, na podšívku bylo použito plátno a taft.

129. BURGHER'S COAT

In the cut of a burgher's coat, we can find some traces after older constructions of men's outer garments, beginning with *šuba* to priest's coats from the turn of the 16th and 17th centuries (Cat. No. 27, 91, 108). The body is based on four circle sectors, the front ones are narrower and the back ones are wider, reaching nearly to the mid-calves. The front panel is tight-fitting on the chest; that means the yoke is clearly marked off and the armhole is deep enough. The back panel is significantly looser and partially gathered at the yoke. The neckhole is closed by a stitched-on rectangular collar. The coat was worn unclasped in the front, maybe with turned-up lapels which were lined with taffeta for this reason. The sleeve is rectangular and it narrows to the wrist. It is quite long so it must have been rolled up on the hand. The sleeve head is wider so it must have been gathered at the armhole. The coat was made of high-quality woollen materials, such as English cloth or camlet; linen and taffeta were used for the lining.

N. 16

Item zu ein Hußag nimb Adlos 13 Elln, Schadter 7 Elln,/ item Schob Duech 4 El[le]n./ Die Löng 7 Viertl, die Weiten 5 ½ El[le]n, der Erml 5 Viertl lang und/ Atlas weiten.

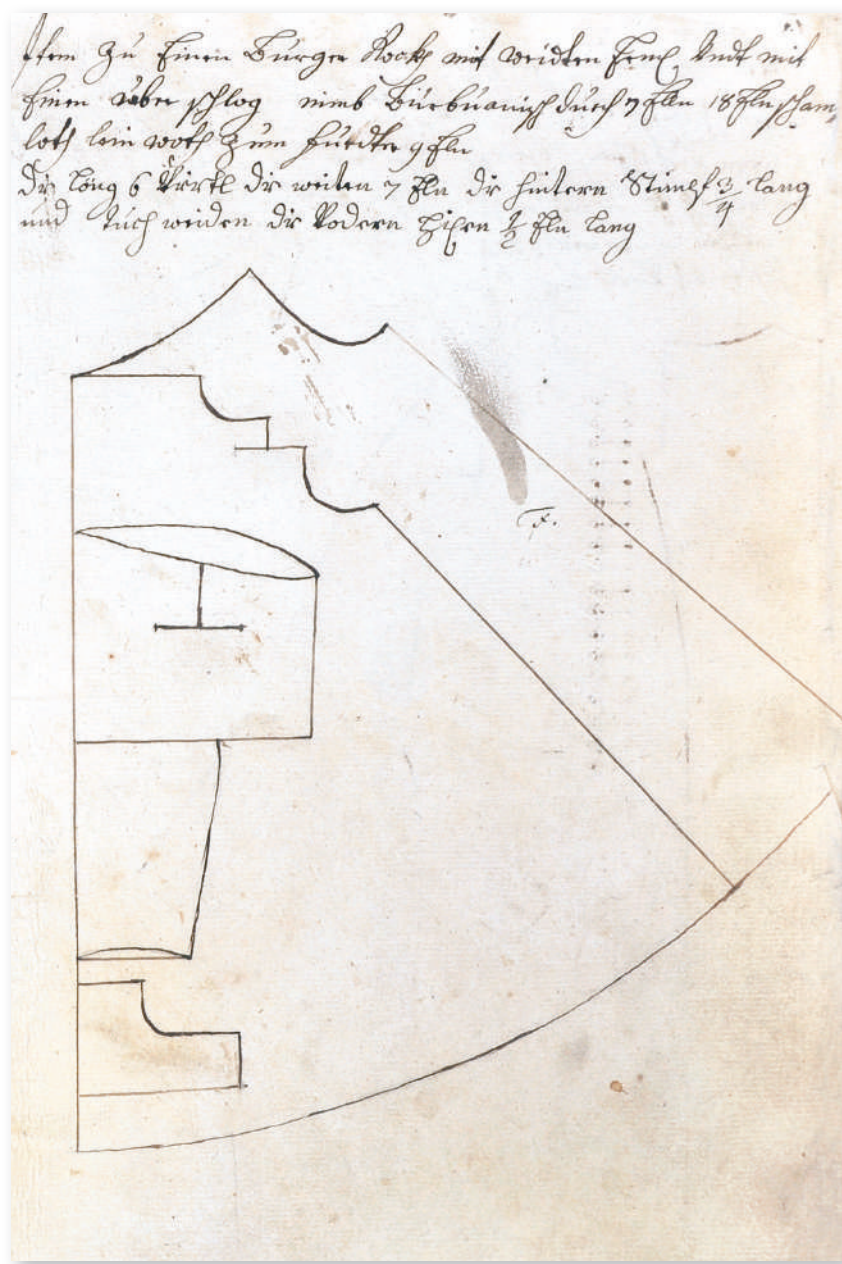

130. MUŽSKÁ SUKNĚ – HAZUKA

Třebaže je pojmenování stejné jako v Těšíně a Českých Budějovicích (kat. č. 27, 174), stříhově se jedná o zcela odlišné typy oděvu. Naopak společné rysy můžeme najít u starší podoby dalmatiky a také *reverendy* a kabátu *kchire* (kat. č. 126, 204). Všechny tyto oděvy se vyznačují tím, že mají rukáv střižený společně s předním a zadním dílem. Rukáv je obdélný, k zápěstí mírně zúžený a dosti dlouhý. Pod pažemi se *hazuka* rozšiřuje do výrazného zvonu, který sahá až ke kotníkům. *Hazuka* se šije z atlasu a podšita je plátěným šátrem či obyčejným sukнем. Dosti nezvyklá kombinace drahých a podřadných materiálů naznačuje, že snad šlo o kabát určený k domácímu nošení.

130. MEN'S SKIRT – HAZUKA

Although the garment has the same name as in Těšín or České Budějovice (Cat. No 27, 174), its cut is absolutely different. On the contrary, we can find common features with the older types of dalmatic, soutane *reverenda* and coat *kchire* (Cat. No. 126, 204). All these garments feature sleeves that are cut in one piece with the front and the back panel. The sleeves are rectangular, slightly narrowing to the wrist and quite long. Under the arms, the *hazuka* extends to a remarkable bell-shape that reaches to the ankles. The *hazuka* is made of satin and it is lined with linen *schadter* or common cloth. A quite unusual combination of expensive and low-cost materials indicates the coat might have been intended for wearing at home.

Item zu einen Burger Rockh mit weidten Erml undt mit/ einen Ubershlog nimb Búrbúanisch Duech 7 Elln, 18 El[le]n Scham/loth, Leinwoth zum Furdter 9 El[le]n./ Die Löng 6 Viertl, die Weiten 7 El[le]n, die hintern Stimpf $\frac{3}{4}$ [Ellen] lang/ und Tuch weiden, die voderen Büchsen $\frac{1}{2}$ El[le]n lang.

131. MĚŠŤANSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – ŠUBA

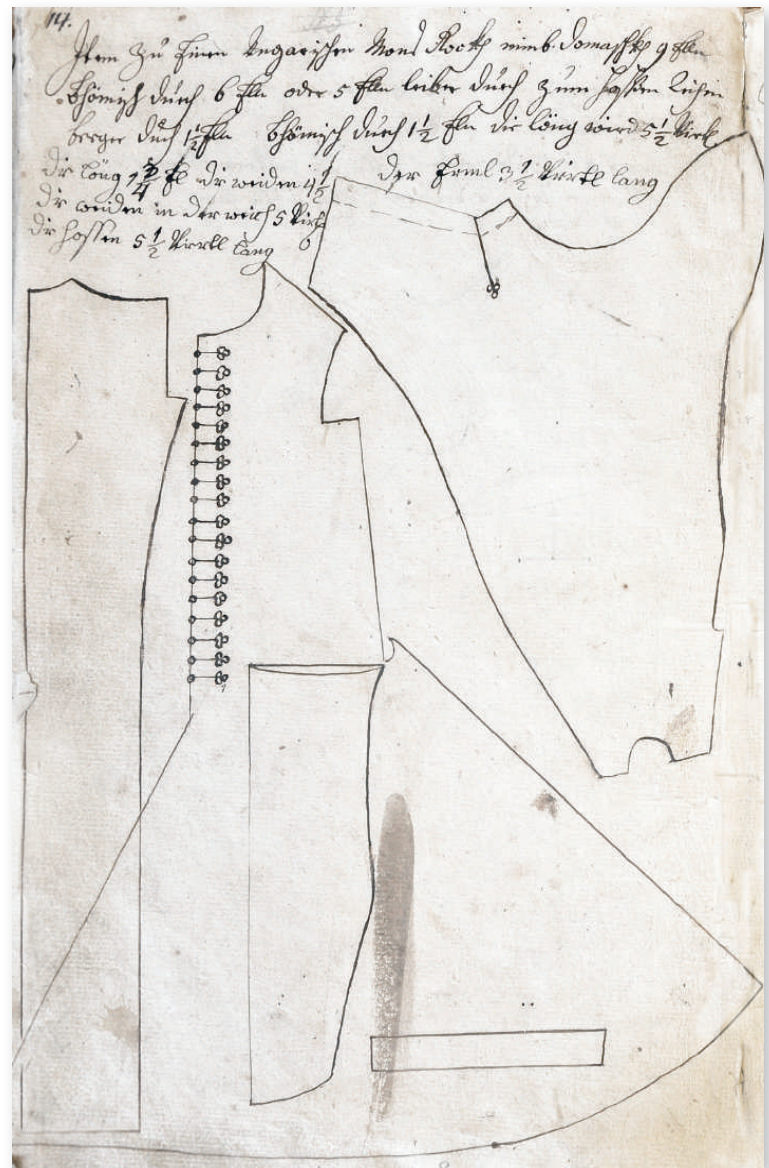
Střih měšťanského pláště s rukávy, tedy vlastně *šuby*, prozrazuje, že ještě v druhé polovině 17. století se jednalo o reprezentativní, i když dávno ne nejmódnější kus oděvu (kat. č. 49, 50, 86). Základem střihu jsou čtyři kruhové výseče, přední užší, zadní širší, které dohromady tvoří půlkruh s obvodem 7 loket. Přední díl je na prsou nastřižen a horní část je mírně odsazena, kdežto dolní zůstává v původní šíři, a tudíž jí bylo třeba na okraji našít. Okraje předních dílů jsou přeložené a na ramenu prodloužené hranatým límcem. Zadní díl je v horní části dosti široký, bez vymezeného průkrčníku a náramenic, které jsou pouze aranžované pomocí skladů. Rukáv je složený ze dvou částí, horní široké, dolní úzké. Široká hlavice i manžeta proto musely být nabírány, čímž vznikl balonový rukáv. Spodní úzký rukáv nemusel být nutně zcela přišitý, takže ruku bylo možné vystrčit otvorem ven. Jednotlivé detaily i použitý materiál perpignanské sukno, případně šamlat dávají tušit, že se mohlo jednat o zvlášť reprezentativní variantu *šuby* zvanou *horckop*.

131. BURGHER'S SLEEVED COAT – ŠUBA

The cut of a burgher's sleeved coat, that means *šuba*, discloses that as late as in the second half of the 17th century this type of coat was a representative garment even though not the most fashionable one (Cat. No. 49, 50, 86). The cut is based on four circle sectors, the front ones are narrower and the back ones wider, that altogether give a half-circle with a circumference of 7 ells. The front panel is cut on the chest and its upper part is slightly shifted, while the bottom part remains in its original width. Therefore, it was not necessary to gather it. The front hems are folded and extended by a square collar on the shoulders. The back panel is quite wide in its upper part, without a defined neckhole and yokes that are just arranged by folds. The sleeve consists of two parts, the upper one is wide and the bottom one is narrow. The wide sleeve head and the cuff must have been gathered, which gave rise to a ball-shaped sleeve. The bottom narrow sleeve must not have been sewn in its full length, so it was possible to pass the hand through. Particular details and the materials used, which was Perpignan cloth or camlet, allow anticipating that it could be an especially representative version of *šuba*, called *horckop*.

N.14

Item zu einen Ungarischen Mons Rockh nimb Domaschkh 9 Elll[e]n, / Bhömisck Duech 6 Ell[e]n oder 5 Elen Leiber Duech, zum Hoßen Richen/berger Duch 1 ½ El[le]n, Bhömisck Duech 1 ½ El[le]n. Die Löng wird 5 ½ Virtl./ Die Löng 1 ¾ El[le]n, die Weiden 4 ½ [Ellen], / die Weiden in der Weich 5 Viertl./ Der Erml 3 ½ Viertl lang./ Die Hossen 5 ½ Viertl lang.

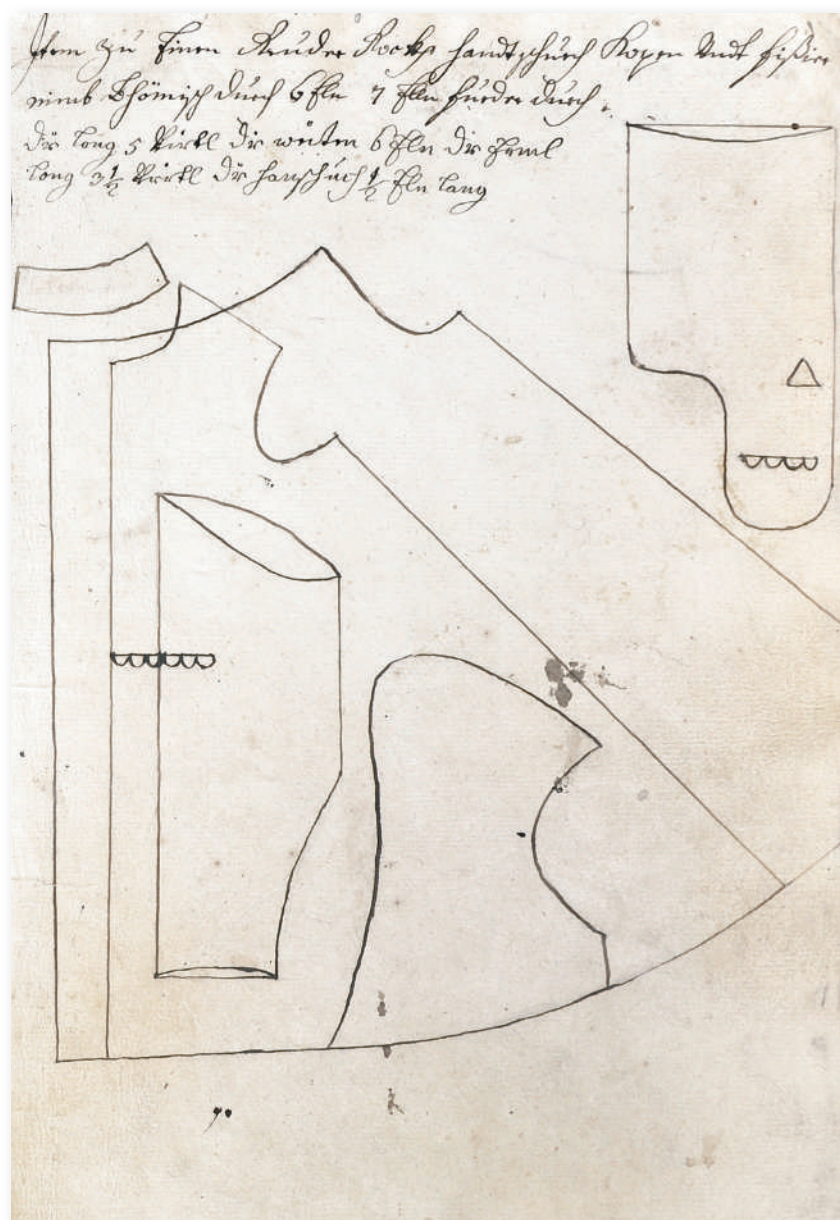

132. UHERSKÝ MUŽSKÝ KABÁT A KALHOTY

Součástky uherského mužského oděvu se v krejčovských knihách vyskytují v 17. a 18. století hned několikrát (kat. č. 168, 169, 170, 188, 189). *Dolman* má typický asymetrický střih s přiléhavou horní částí, která je u předního dílu od pasu dolů klínovitě rozšířena, a to nejen na bocích, ale i na okrají přednice. Zadní díl je zcela úzký, takže okraj bočního rozšíření předního dílu bylo nutné při sešití přehnout dozadu. Dlouhý přiléhavý rukáv se od lokte k zápěstí mírně zužuje, hlavice je téměř rovná. Přednice je v horní části zapínaná na háčky a očka zakončená šňurováním. Průkrčník a výstřih zakončuje límec v podobě nízkého stojáčku. Dlouhé kalhoty mají švy na nohavicích vedené po zadní straně lýtky a stehna, přičemž jejich průnik na hýždích vytváří typickou vidlici. Na nohou jsou nohavice přiléhavé, v sedu spíše volné. V přední části jsou dva rozparky lemované šňurou s trojlístkem na konci. V pase přidržuje kalhoty řemen, prostrčený záhybem v horním okraji. K ušití *dolmanu* je třeba 9 loket damašku nebo 6 loket českého sukna, z něhož jsou i kalhoty, na které je třeba 1 ½ lokte.

132. HUNGARIAN MEN'S COAT AND TROUSERS

Hungarian male garments occurred more times in tailor's books from the 17th and 18th centuries (Cat. No. 168, 169, 170, 188, 189). The dress mostly consists of trousers, an inner coat – *dolman*, and an outer coat – *mente* that is missing here. The cut of the *dolman* is typically asymmetrical, with a close-fitting upper part which is extended from the waist downwards on the front panel, on sides and in front. The back panel is narrow so the side extension of the front panel had to be bent backwards, when being sewn together. The long tight-fitting sleeve narrows slightly from the elbow to the wrist. The head is nearly straight and it is attached to an unusually shaped armhole. In its upper part, the front is fastened with hooks and eyes embellished with cords called *šňurování*. The collar is shaped like a low stand-up collar. The long trousers show the seam in the back of the calves and thighs whereby their intersection on the buttocks creates a typical fork. The trousers are tight-fitting on the legs and loose in the crotch. In the front, there are two slits lined with a cord with a tree-leaf clover at the end. A belt passing through a fold at the upper hem holds the trousers at the waist. To make the *dolman*, one needs 9 ells of damask or 6 ells of Bohemian cloth that also was used to make the trousers. For the trousers, one needs 1 ½ ell.

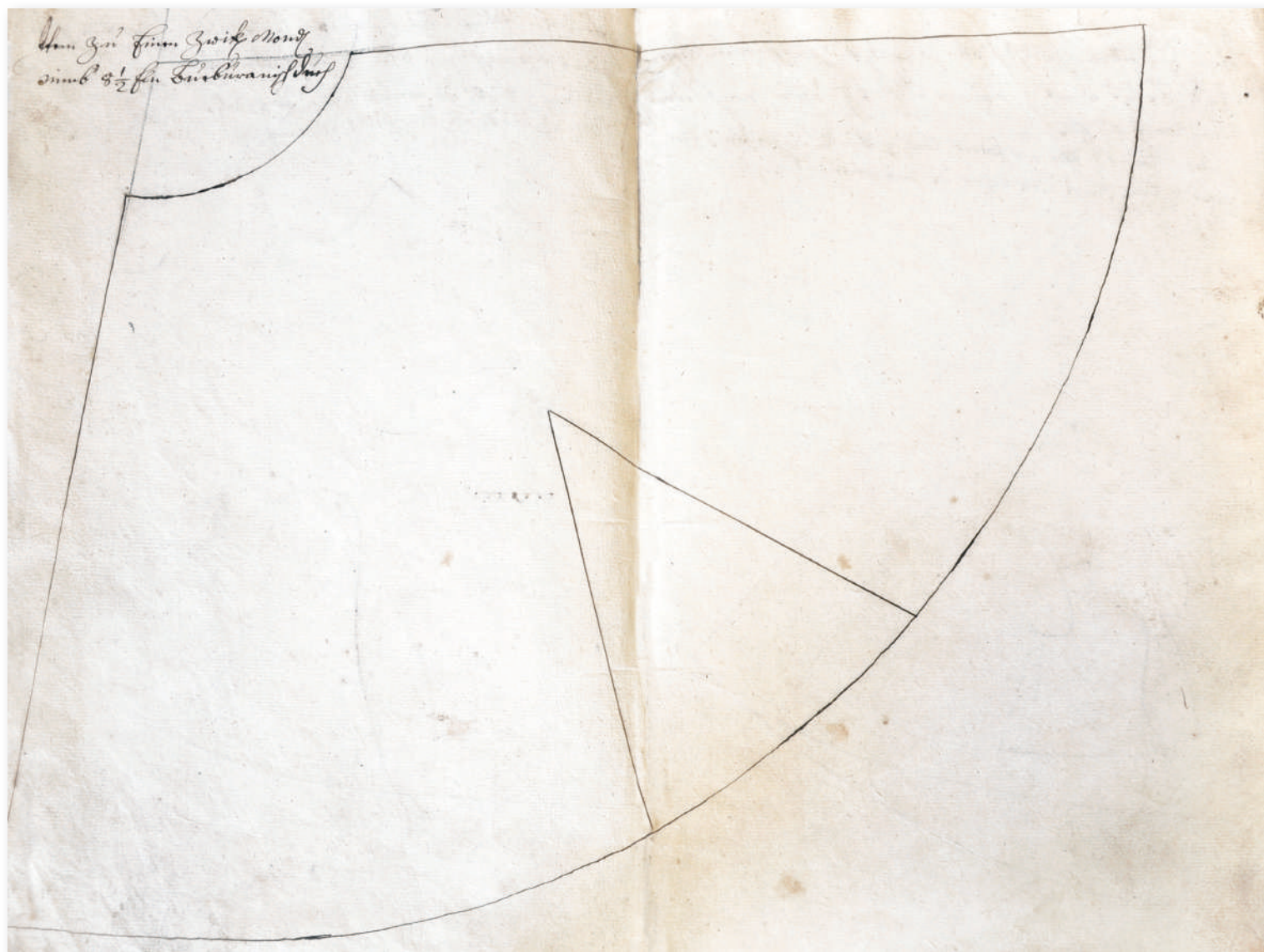
Item zu einen Reuder Rockh Hanndtshuch, Kopen undt Fißier/ nimb Bhömisck Duech 6 El[le]n, 7 Elen Fueder Duech./ Die Long 5 Virl, die Weiten 6 El[le]n, die Erml/ long 3 ½ Virl, die Hanschuch ½ El[le]n lang.

133. MUŽSKÝ JEZDECKÝ KABÁT, RUKAVICE A KUKLA

Jezdecký oděv měl zřejmě dosti ustálený vzhled (kat. č. 52), který byl odvozený ze střihu plášťů s rukávy ze 16. století. Byl ovšem značně kratší a délkou 5 čtvrtí dosahoval jen do půle stehen, což bylo při jízdě v sedle výhodou. Přední díl je užší než zadní, a na hrudi navíc i přiléhavější, se zřetelně vykrojenou náramenicí a průramkem. Horní okraj zadního dílu byl oproti tomu nabíraný, oba společně pak zakončuje plochý límec. Přednice jsou rozšířené a na břicho vzájemně přeložené. V úrovni pasu mají krátké vodorovné nastřižení, jehož hrana je olemovaná textilními šupinkami, které překrývají vzniklý otvor. Při jízdě na koni se klopky pod nastřižením zahnulý dovnitř a zachytily uvnitř šosu. Dlouhý rukáv je běžné šířky, od lokte k zápěstí se zužuje do neširoké manžety. Hlavice je mírně vykrojená. Jezdecká rukavice má jediný palec, přišíť v místě vyznačeného trojúhelníku. V dlaňové části je naznačeno prostřižení, kterým bylo zřejmě možné prostrčit prsty. Kukla je běžného tvaru, kopírujícího boční profil hlavy, s široce otevřeným hledím a krátkým límcem. Kabát je ušitý z 6 loket českého sukna a podšíť 7 lokty podšívkového sukna.

133. MEN'S RIDING COAT, GLOVES AND HOOD

Riding dress might have had quite stable appearance (Cat. No. 52) which was based on the cut of sleeved cloaks from the 16th century. However, it was remarkably shorter and with its length of 5 quarters it reached just to the mid-thighs. This was an advantage for riding a horse. The front panel is narrower than the back one and moreover, it is more close-fitting on the chest, showing a remarkably arc-shaped yoke and armhole. The upper edge of the back panel, on the contrary, was gathered. Both panels are lined by a flat attached collar. The long sleeve is of normal width, it narrows from the elbow to the wrist into a not wide cuff. The head is slightly arc-shaped. The fronts are extended, overlapping each other on the stomach. At the waist, they have short horizontal slits trimmed with textile scales that cover the holes. When riding a horse, the flaps used to be turned inwards and held inside the šos/tail. The long sleeve is of normal width, it narrows from the elbow to the wrist into a not wide cuff. The head is slightly arc-shaped. The riding glove has only one thumb stitched at the place of an indicated triangle. In the part with fingers, the hole is indicated by a cutting-through for the fingers. The hood is of an unusual shape that copies the side profile of the head, with a wide visor and a short collar. The coat is made of 6 ells of Bohemian cloth and lined with 7 ells of lining cloth.

Item zu einen Zwinkl Mondl

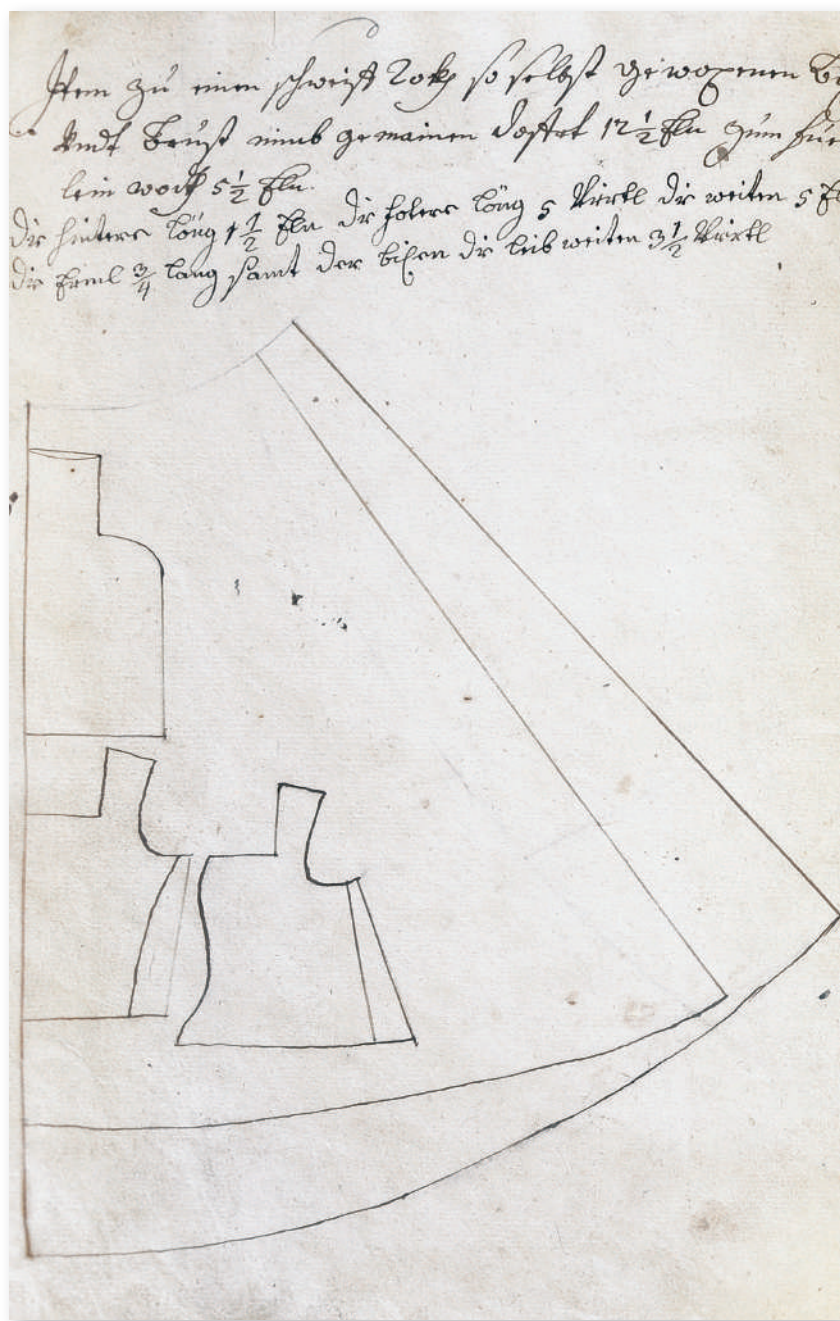
nimb 8 ½ El[le]n Burburanisch Duech.

134. PLÁŠŤ S KLÍNEM

Zobrazený plášť prezentuje dosti archaické stříhové řešení, při němž se do nástřihů v látce vkládají klíny, aby se zvětšil její obvod, aniž by bylo nutné stříhat příliš velký oblouk. Plášť je tvořen nejspíš ze dvou polovin s rozměrným středovým vykrojením, které bylo hustě nabírané. Značně zřasená plocha pláště tak pomáhala zakrýt případné pnutí látky po vložených klínech. K ušití pláště je použito 8 ½ lokte perpignanského sukna.

134. COAT WITH GUSSET

The depicted coat presents a rather archaic cut solution – gussets are inserted into partly cut holes in the fabric to enlarge the circumference of the garment without cutting a too big arc. The coat probably consists of two halves with a large cut-out in the middle, which was densely gathered. The rather smocked surface of the coat helped cover possible tension in the fabric because of the inserted gussets. To make the coat, one needs 8 ½ ells of Perpignan cloth.

N.18

Item zu einen schweist Rokh so selbst gewachsenen Büchsen/ undt Brust nimb gemeinen Dostet 12 ½ El[le]n, zum Fuder/ Leinwoth 5 ½ El[le]n./ Die hintere Lang 1 ½ El[le]n, die fotere Löng 5 Viertl, die Weiten 5 El[le]n./ Die Erml ¾ [Ellen]lang samt der Büchsen, die Leibweiten 3 ½ Viertl.

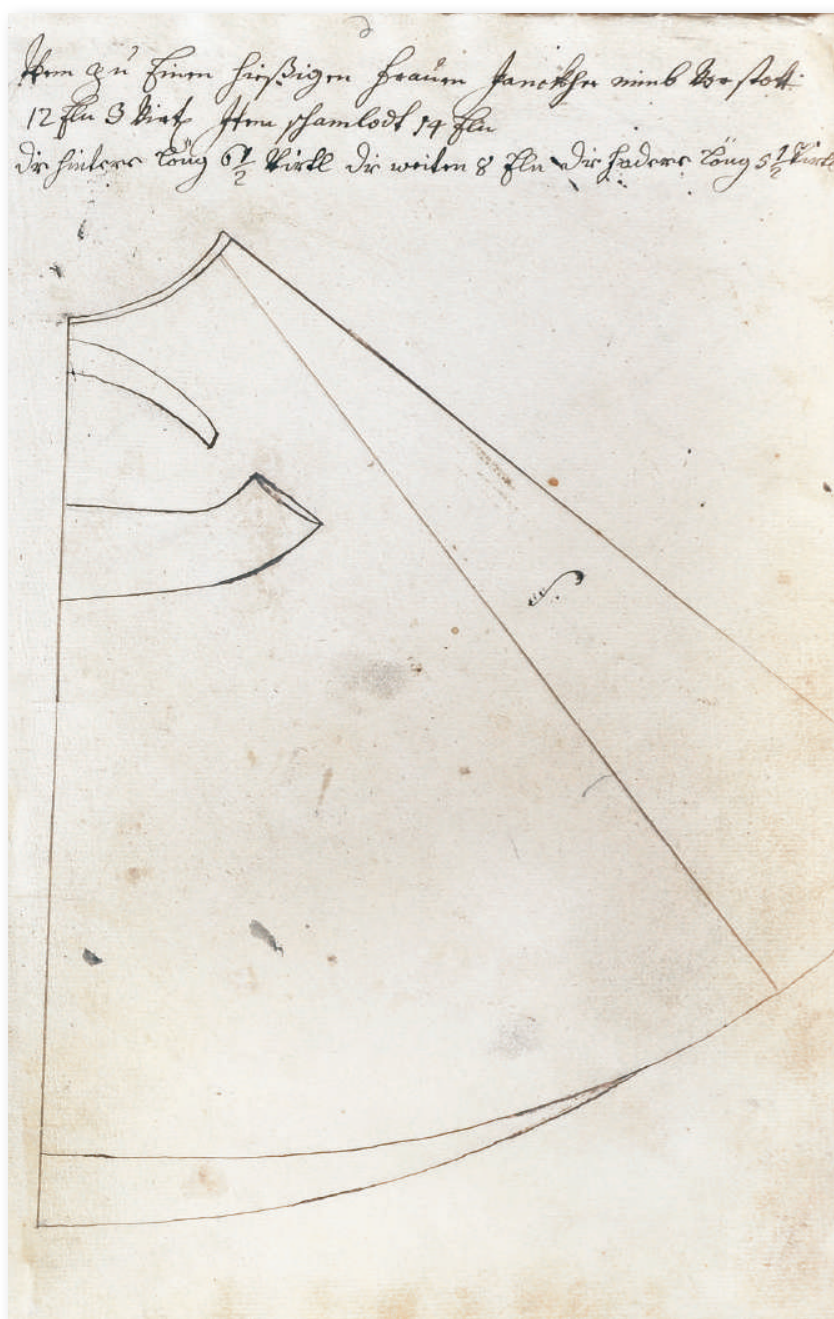
135. ŽENSKÁ SUKNĚ S VLEČKOU A ŽIVŮTKEM S RUKÁVY

Sukně s živůtkem a rukávy by mohla být důstojným oděvem vdané ženy. Spodní díl sukně má střih, který byl v 16. a 17. století dosti obvyklý (kat. č. 33, 43). Základem je rozměrný půlkruh složený ze dvou předních a dvou zadních dílů, jež vytváří krátkou vlečku – *ohon*. Ta nebyla vytvořena přidáním materiálu v zadní části, ale naopak zkrácením předních dílů, jejichž oblouk je tak mnohem mělký. Ve středovém vykroužení je sukně bohatě nabíraná a přišitá k živůtku. V jeho střihu je patrná návaznost na starší typy – hranatý přední a zadní výstřih, zúžená záda se zkosenými bočními švy. Ovšem anatomicky tvarované okraje přednic zvyrazňující poprsí a také zašpicatělé zakončení spodního okraje již signalizují vlivy 17. století. Živůtek je doplněn dlouhými rukávy, jejichž široká plochá hlavice je v průramku nabíraná, spodní část je oproti tomu na předloktí zúžená do vyztužené manžety. K ušití sukně je třeba 12 ½ lokte taftu a na podšívku 5 ½ lokte lněného plátna.

135. WOMEN'S SKIRT WITH TRAIN AND SLEEVED BODICE

The skirt with a bodice and sleeves could be dignified clothes of a married woman. The bottom part of the skirt is cut in the fashion usual in the 16th and 17th centuries (Cat. No. 33, 43). The cut is based on a large half-circle consisting of two front and two back parts that form a short train (tail). This was not created by adding the material in the back part, but – on the contrary – by shortening the front panels whose arc is much shallower. In the middle cut-out, the skirt is richly gathered and stitched to the bodice. In its cut, the continuity of older types is obvious – square front and back necklines, narrowed back panel with chamfered side seams. However, the anatomically shaped hems of the fronts accentuating the breast, as well as sharp ends of the bottom hem indicated the influences of the 17th century. The bodice was completed by long sleeves whose flat wide head was gathered in the armhole; the bottom part narrows at the forearms into a strengthened cuff. To make the skirt, one needs 12 ½ ells of taffeta and 5 ½ ells of flax linen for the lining.

Item zu einen hießigen Frauen Jancker nimb
 Vorstott/ 12 El[le]n 3 Viert, item Schamlodt
 14 El[le]n./
 Die hintere Löng 6 ½ Virtl, die Weiten 8 El[le]n,
 die fadere Löng 5 ½ Virtl.

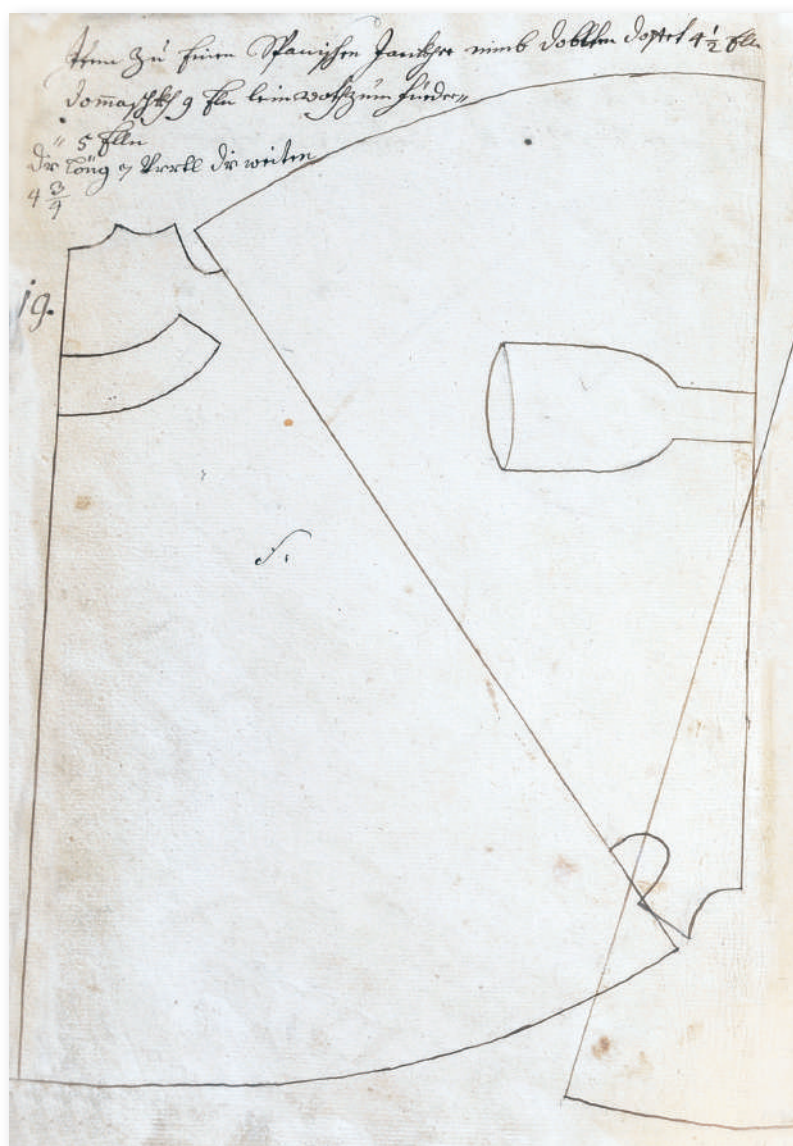

136. ŽENSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – JANKER

Ženský svrchní oděv začíná v krejčovské knize velice starým typem pláště s rukávy zvaným *janker*, jehož východiskem byl ještě kruhový plášť (kat. č. 11). Základ tvoří čtyři díly, z nichž přední jsou užší a o ¼ lokte kratší než zadní, jež svou délkou 6 ½ čtvrtí lokte dosahují až ke kotníkům. Společně tvoří o něco více než půlkruh se středovým vykrojením uprostřed. Namísto prostřížených náramenic a průkrčníku je okraj pouze našasen a zakončen nevysokým stojatým límcem. Rukáv je úzký, v lokti prolomený a ukončený již na předloktí. Rovná hlavice rukávu nasedá do otvoru v bočním švu. K ušití pláště je třeba 12 ¾ lokte vorkštotu nebo 14 loket šamlatu.

136. WOMEN'S SLEEVED COAT – JANKER

In the tailor's book, the women's outer garment is introduced by a very old type of sleeved coat called *janker* which was based on the circular coat (Cat. No. 11). It consists of four panels – the two front ones are narrower and ¼ ell shorter than the back ones that with their length of 6 ½ quarters of ell reach to the ankles. All the four panels give a little more than a half-circle with a cut-out in the middle. Instead of cut-through yokes and neckhole, the edge is just gathered and hemmed with a not high stand-up collar. The sleeve is narrow, broken at the elbow; it ends at the forearm. The straight sleeve head is attached to a hole in the side seam. To make the coat one needs 12 ¾ ells of *vorstott* or 14 ells of *camlet*.

N.19

Item zu einem spanischen Janker nimb doblten Dosfet 4 ½ El[le]n, / Dommaschkh 9 El[le]n, Leiwoth zum Furder / 5 Elln/. Die Läng 7 Viertel, die Weiten / 4 ¾ [Ellen].

137. ŠPANĚLSKÝ ŽENSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – JANKER

Zobrazený stříh nezapře svůj cizí původ, jenž v rozporu s domácími tradicemi, které v ženském oděvu preferovaly široká a bohatě řasená roucha, prezentuje jen klínovitě rozšířenou siluetu, jaká je typická pro ženský plášť zvaný *ropa*. Základem pláště jsou čtyři téměř stejně široké kruhové výseče, jejichž součtem vzniká jen o něco málo více než čtvrt kruhu s obvodem 4 ¾ lokte. Uvedená délka 7 čtvrtí znamená, že oděv dosahoval takřka až na zem. Přední díl je na prsou přiléhavý, se zřetelně vykrojeným výstřihem, náramenicí i hlubokým průramkem. Zadní díl je o poznání volnější. Rukáv je dlouhý a v horní polovině dosti široký, takže mělce vykrojená hlavice musela být v průramku nabíraná, což v kombinaci se zúžením na předloktí vytvářelo balonový rukáv. K ušití kabátu bylo potřeba 4 ½ lokte taftu nebo 9 loket damašku, na plátěnou podšívku pak 5 loket plátna.

137. SPANISH WOMEN'S SLEEVED COAT – JANKER

The depicted pattern cannot deny its foreign origin that – unlike domestic traditions which preferred wide and richly smocked gowns in women's dress – presents only a silhouette extended with gussets, which is typical for the women's coat called *ropa*. The coat is based on four circle sectors of nearly identical width, which give a little more than a quarter-circle with a circumference of 4 ¾ ells. The mentioned length of 7 quarters means that the dress reached to the ground. The front part is close-fitting on the chest, with a clearly shaped neckline, a yoke and a deep armhole. The back panel is noticeably looser. The sleeve is long and rather wide in its upper half so the shallow head must have been gathered in the armholes, which – combined with the narrow forearms – must have formed balloon-shaped sleeves. To make the coat, one needed 4 ½ ells of taffeta or 9 ells of damask, and 5 ells of linen for the lining.

Item zu einen Haras Mondl 18 El[le]n Haras.

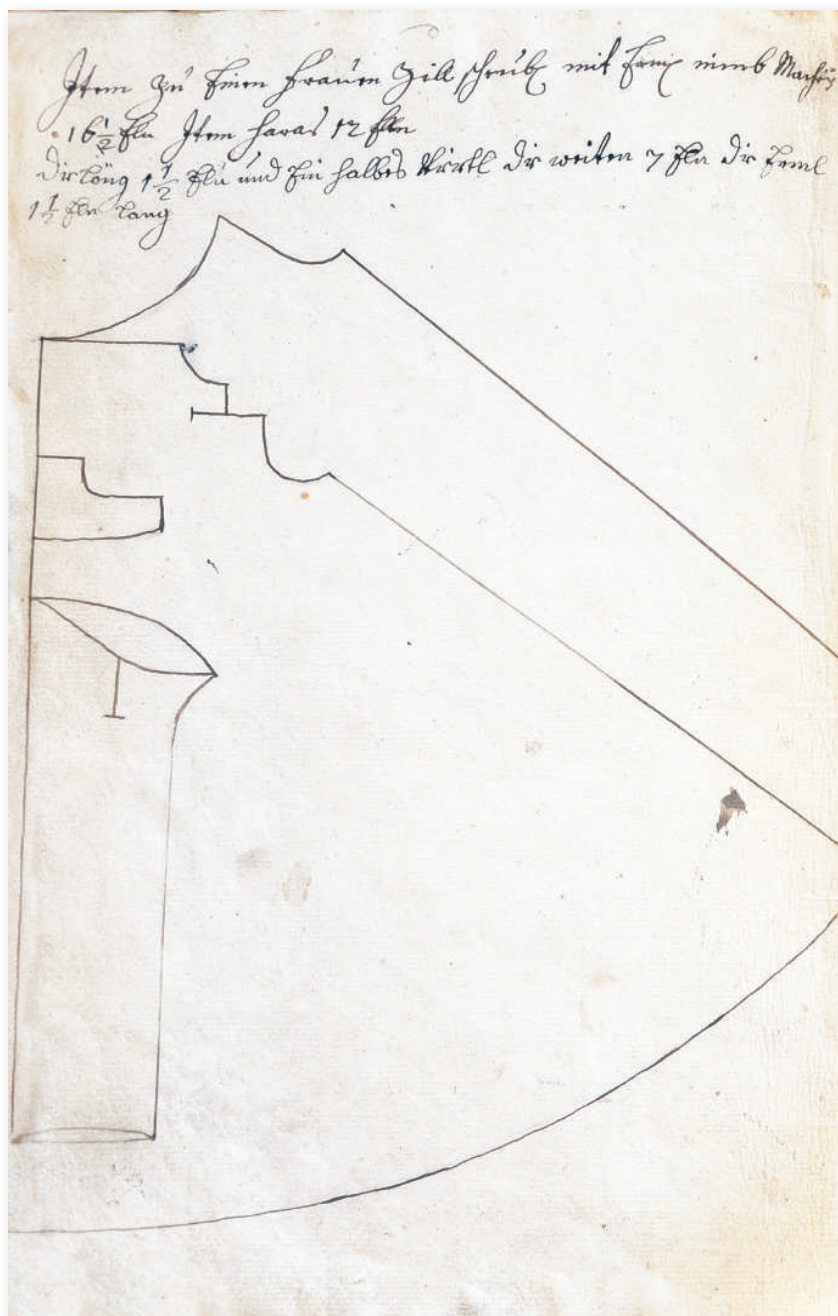

138. ŽENSKÝ HARASOVÝ PLÁŠŤ

Popis stříhu bohužel nepřináší podrobnější informace o délce ani spodním obvodu, takže nevíme, jestli je zobrazený stříh úplný, nebo se jedná jen o jeho část. Z vyobrazení však lze předpokládat, že plášť dosahoval až k zemi a byl složen ze čtyř částí, které dohromady tvořily téměř tři čtvrtiny kruhu. Středové vykrojení je spíše mělké, takže nabrání kolem krku nemuselo být nijak značné, a zakončoval je úzký stojáček. K ušití bylo třeba 18 loket harasu.

138. WOMEN'S HARAS MANTLE

Unfortunately, the description of the pattern does not bring any thorough information about the length or the bottom circumference so we do not know if the depicted cut is complete, or if it presents a part thereof. The depiction allows presuming that the mantle reached to the ground and it consisted of four parts which together created nearly three quarters of the circle. The middle cut-out is rather shallow and therefore the gathering around the neck must not have been too rich. It was lined by a not high stand-up collar. To make the mantle, one needed 18 ells of *haras*.

Item zu einen Frauen Zill Scheubl mit Erml nimb Machey/ 16 ½ El[le]n, item Haras 12 Ell[e]n./ Die Löng 1 ½ El[le]n und ein halbes Viertel, die Weiten 7 El[le]n, die Erml/ 1 ½ El[le]n lang.

139. ŽENSKÝ PLÁŠŤ S RUKÁVY – ŠUBA

Mezi reprezentativními kusy ženského oděvu přelomu 16. a 17. století nesměla *šuba* rozhodně chybět (kat. č. 39). Základem stříhu jsou čtyři kruhové výseče, přední užší než zadní, jež dohromady tvoří o něco více než půlkruh s obvodem 7 loket a délkou 1 ½ lokte, takže sahal do poloviny lýtek. Přední díl má pro *šubu* typickou úpravu s prostřížením na prsou, hladkou horní a zřasenou dolní částí. Okraj přednice je přehnutý, horní část přesahuje přes ramenní šev, kde ji prodlužuje nevelký hranatý límec, přišitý k jejímu vnitřnímu rohu. Horní okraj zadního dílu je nabíraný, takže průkrčník a náramenice jsou pouze aranžované. Rukáv je dosti široký, proto jeho mělce prostřížená hlavice musela být v průramku našasená. Délka je jen o málo kratší než celý kabát, takže hlavice je na boku prostřížená, aby bylo možné vystrčit ruku ven. K ušití je třeba 16 ½ lokte hedvábné tkaniny *machey* a 12 loket *harasu* na podšívkou.

139. WOMEN'S SLEEVED MANTLE – ŠUBA

Šuba could not be missing among representative women's garments at the turn of the 16th and 17th centuries (Cat. No. 39). The cut is based on four circle sectors, the front ones narrower than the back ones, which altogether give more than a half-circle with the circumference of 7 ells and the length of 1 ½ ell, so it came down to the mid-calves. The front panel displays a design typical for *šuba* – it is cut-through on the chest, its upper part is straight and the bottom one is gathered. The front hem is folded; its upper part overlaps the shoulder seam where it is extended by a not large square collar attached to front's inner corner. The upper hem of the back panel is gathered so the neckhole and yoke are just arranged in folds. The sleeve is rather wide, that means, that its shallow head must have been gathered in the armhole. The length is just a little shorter than the whole coat, i.e. the head is cut-through on side to pass the arm through. To make the mantle, one needs 16 ½ ells of *machey*, a silk fabric, and 12 ells of *haras* for the lining.

N.5

Item zu einen Frauen Scheubl auf den Adl mit aufgeschobene/ Erml nimb Vorstott 5 ½ Elen, 2 Elen 3 Virtl dobel Dosfet,/ Furder dorundter 3 Elen Leintwoth./

Die Löng 1 El[le]n, die Erml von aus Schnit ¾ [Ellen], die Weiten 3 ½ El[le]n.

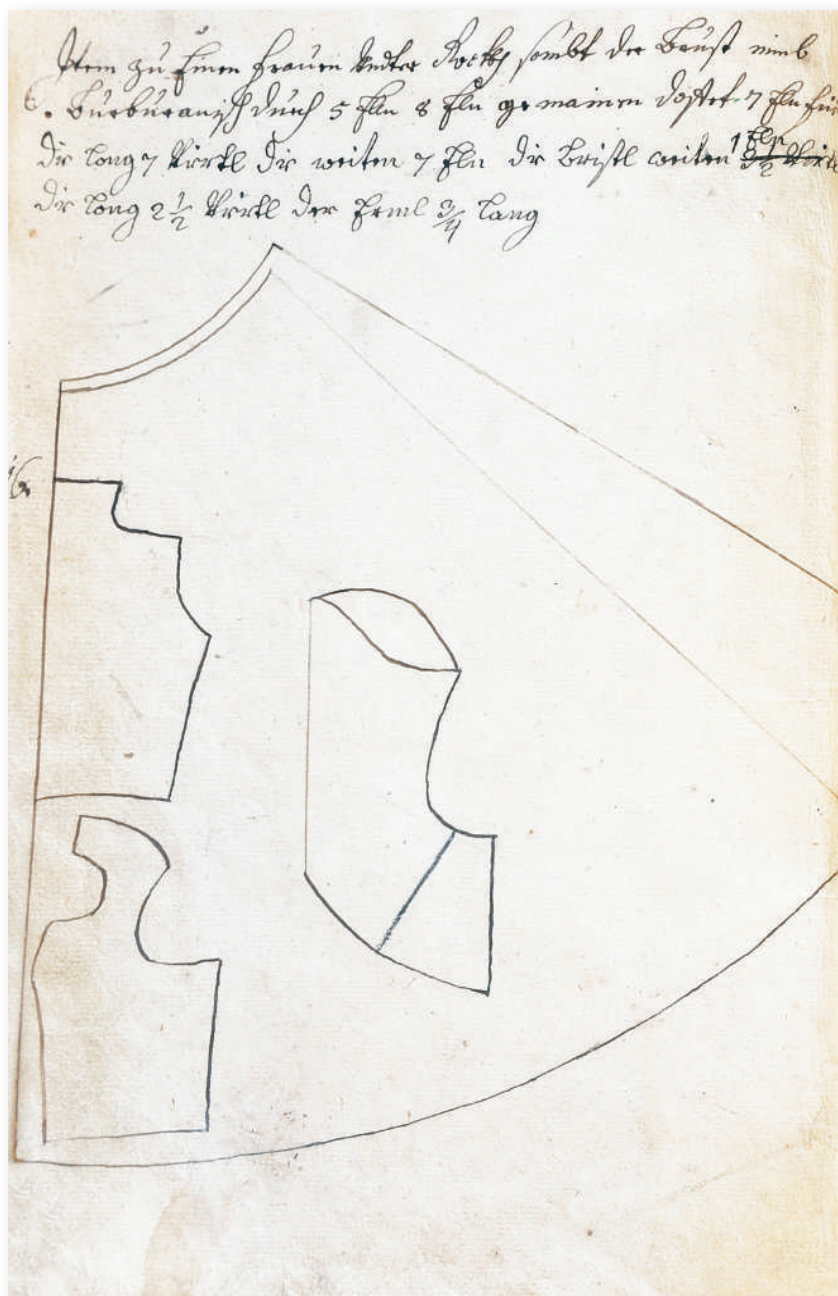

140. ŽENSKÝ KABÁT – ŠOJBL

Ženský kabát je sice pojmenovaný *der Scheubl*, ovšem stříhově se o *šubu* již nejedná, název tedy přešel na kabát stejného charakteru, ale novějšího stříhu. Se svými předchůdci má společnou především zvonově rozšířenou siluetu a délku, která 1 loktem sahá jen asi do výše boků (kat. č. 42). Tělo kabátu tvoří čtyři klíny, jež dohromady vytvářejí půlkruh s obvodem 3 ½ lokte. Horní část předního i zadního dílu je přiléhavá, s mělkým výstřihem a průkrčníkem, které zakončuje plochý límec. Rukáv je střižený po šlechtickém způsobu, což nejspíš znamená, že hlavice má oproti zbytku rukávu téměř dvojnásobnou šířku, a musela být tedy v průramku hustě nabíraná. Tím vznikla na rameni výrazná kulovitá oblina. K ušití kabátu je třeba 5 ½ lokte vlněného vorštatů nebo 2 ¾ dvojitého taftu. Na podšívku 3 lokte lněného plátna.

140. WOMEN'S COAT – SCHEUBL

The women's coat is called *der Scheubl*, but its cut does not correspond to *šuba* more. The name was transferred to a coat of the same character but a newer cut. With its predecessors, it has especially the flared silhouette and the length in common. The length of 1 ell reaches to about the hips (Cat. No. 42). The body of the coat consists of four gussets that altogether form a half-circle with a circumference of 3 ½ ells. The upper part of the front and the back panel is close-fitting with a clear neckline and yoke to which a flat collar is attached. The sleeve is cut in the noble fashion, which probably means that the head is almost twice wider than the rest of the sleeve and it must have been richly gathered in the armhole. This gave rise to a noticeable spherical bulge. To make the coat, one needs 5 ½ ells of woollen *vorstott* or 2 ¾ doubled taffeta, and 3 ells of flax linen for the lining.

N.16

Item zu einen Frauen undter Rockh sombt der Brust nimb/ Burburanisch Duech 5 Elen, 8 El[le]n gemainen Dosfet, 7 El[le]n Furder./ Die Long 7 Viertl, die Weiten 7 El[le]n, die Bristlweiten 3 $\frac{1}{2}$ Viertl 1 El[le]n, die Long 2 $\frac{1}{2}$ Viertl, der Erml $\frac{3}{4}$ [Ellen] lang.

141. ŽENSKÁ SUKNĚ S ŽIVŮTKEM A RUKÁVY

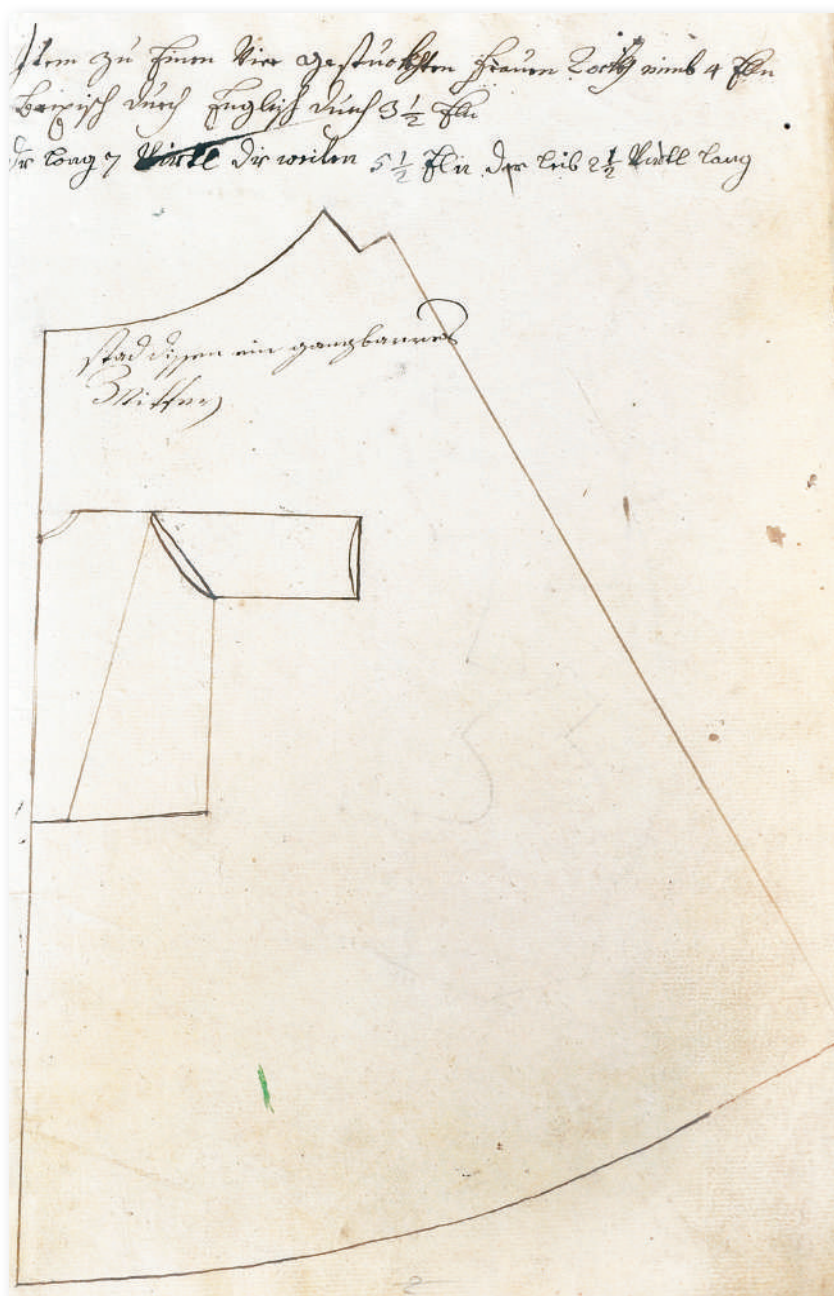
Označení spodní sukně zde zřejmě není užito ve významu spodního prádla, ale pouze odlišuje tento oděv od svrchní sukně. Proporcčně navazuje střih na kolové sukně se živůtkem obvyklé v 16. století (kat. č. 33, 43, 135). Spodní část tedy tvoří rozměrný půlkruh složený ze čtyř dílů, jehož obvod je 7 loket a délka 4 $\frac{1}{2}$ čtvrti, což znamená, že sahal téměř až k zemi. Okraj středového vykroužení byl hustě nabíraný a sešitý se živůtkem. Jeho střih je přiléhavý, okraje přednic jsou mírně prostrížené, zdůrazňující poprsí, oblý výstřih je však spíše mělký. Boční šev je předsazený dozadu, záda jsou zúžená a boční okraje mírně zkosené. Součástí předního i zadního dílu je stojatý límec. Rukáv je v lokti ostře prolomený a zakončený přehnutou manžetou, jak bývalo zvykem na konci 17. století. Tomu odpovídá též dostatečně vykrojená hlavice, vsazená do oblých průramků. K ušití sukně je třeba 5 loket perpignanského sukna nebo 8 loket obyčejného taftu a 7 loket podšívky.

141. WOMEN'S SKIRT WITH A BODICE AND SLEEVES

The designation as underskirt is not applied here to designate “underwear” but it just distinguishes this garment from the outer skirt. As to its proportions, the cut continues the circular skirts with a bodice common in the 16th century (Cat. No 33, 43, 135). The bottom part consists of a large half-circle that includes four panels. Its circumference is 7 ells and its length is 4 $\frac{1}{2}$ quarters, that means, that it reached nearly to the ground. The edge of the middle cut-out was densely gathered and stitched to the bodice. Its cut is close-fitting and the front hems are slightly cut-through so it accentuates the breast; the round neckline is rather shallow. The side seam is shifted backwards, the back panel is narrower, and the sides are slightly chamfered. The stand-up collar is a part of both the front and the back panel. The sleeve is sharply broken at the elbow and bordered by a turned-up cuff, as it was common in the 18th century. It features also an arc-shaped head attached to round armholes. To make the skirt, one needs 5 ells of Perpignan cloth or 8 ells of common taffeta and 7 ells of the lining.

Item zu einen vier gestuckhten Frauen Rockh
 nimb 4 Elen/ Brixisch Duech, Englisch Duch
 3 ½ El[le]n./
 Die Löng 7 Virl, die Weiten 5 ½ lang, die Leib
 2 ½ Virl lang.

Text ve vyobrazení:
 Stadt Dissen ein gangbarres Mitter.

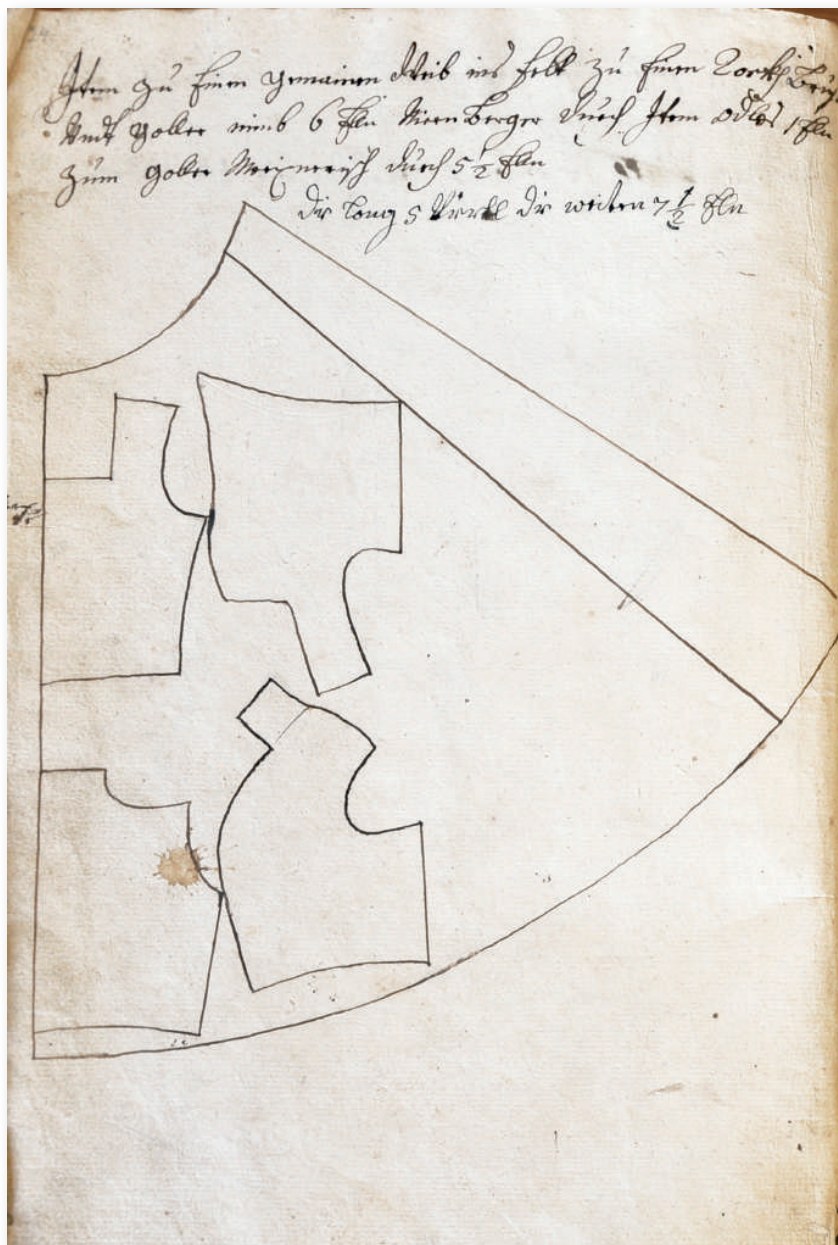

142. ŽENSKÁ SUKNĚ S ŽIVŮTKEM A RUKÁVY

Sukně je uvedena jako čtyřdílná zřejmě z toho důvodu, aby shodně tvarované díly nenechaly krejčího na pochybách o jejich počtu. Opět se jedná o oděv typově náležící do 16. století. Spodní část tvoří rozměrný půlkruh s obvodem 5 ½ lokte a délkou 4 ½ čtvrti, což znamená, že sahal téměř až na zem. Živůtek tvarově odpovídá dokonce první polovině 16. století. Na první pohled zaujmou zkosené přednice, jejichž vnitřní okraje jsou záměrně ponechány v jisté vzdálenosti od sebe, aby je bylo možné šněrovat. S nedoléhavostí přednic se počítá i na horním okraji sukně, kde je ponechán vystřížený čtvereček. Záda jsou obdélná s rovnými bočními švy a mělkým průkrčníkem. K živůtku jsou připojeny i neširoké obdélné rukávy, které nemusely být nutně všity do průramků. Sukně je ušitá z mosteckého nebo anglického sukna. V 18. století se již muselo jednat o zřejmý anachronismus, takže pozdější rukou je u živůtku připsána poznámka: místo toho běžnou šněrovačku.

142. WOMEN'S SKIRT WITH A BODICE AND SLEEVES

The skirt is described as a four-part one probably for the reason the tailor to understand the number of identically shaped panels. It is again a type of garment that belongs to the 16th century. The bottom part includes a large half-circle with the circumference of 5 ½ ells and the side of 4 ½ quarter, that means the skirt reached the ground. The shape of the bodice corresponds even to the first half of the 16th century. Attractive at the first glance are chamfered fronts, whose hems are intentionally left at a certain distance from each other so that they can be laced up. At the upper hem of the skirt, there is a small cut-out square to balance the distant front hems. The back panel is rectangular with straight side seams and a shallow neckhole. The not wide rectangular sleeves, which did not have to be stitched into the armholes, are attached to the bodice. The skirt is made of Most or English cloth. It must have been an obvious anachronism in the 18th century, a hand wrote the following note later-on: instead of this a common waistcoat.

Item zu einen gemainen Weib ins Felt zu
 Einen Rockh, Brust/ undt Goller nimb 6 Elln
 Nieernberger Duech, item Adlos 1 El[le]n/ zum
 Goller. Meixnerisch Duech 5 ½ Elln./
 Die Long 5 Viertl, die Weiten 7 ½ El[le]n.

143. PROSTÉ ŽENĚ DO POLE SUKNĚ, ŽIVŮTEK A ŽIVŮTEK S LÍMCEM

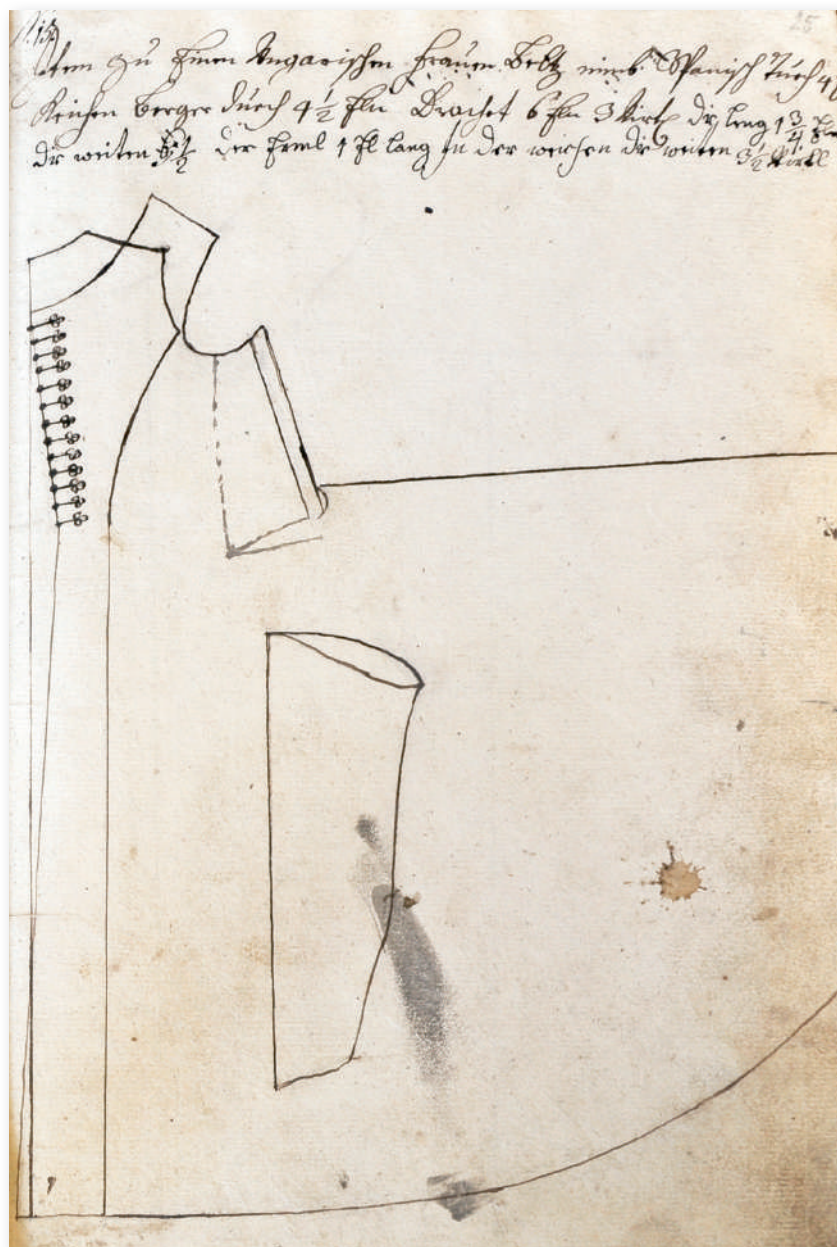
Selský oděv a pracovní oděv vůbec se v krejčovských knihách vyskytuje jen zřídka, většinou je pouze uvedena spotřeba materiálu. Zobrazený střih se nijak neliší od ostatních ženských sukní, pouze délka je kratší a dosahuje přibližně do poloviny lýtek, což byla obecně délka sukní venkovanek. Spodní část je složena ze čtyř dílů a vzniklý tvar je jen o něco málo větší než půlkruh, čemuž odpovídá i jeho obvod 7 ½ lokte. Připojený živůtek je přiléhavý, boční šev mírně předsazený dozadu, takže záda jsou zúžená se zkosenými boky. Okraj přednice je mělce vykrojený, aby se zdůraznilo poprsí. Spodní okraj, podle vzoru dobových šněrovaček, vyběhá do špičky. Hranatý výstřih zase odkazuje na živůtky 16. století. Druhý živůtek, nazvaný *goller*, je tvarován obdobně, pouze výstřih je zešíkmený a k jeho okraji je připojena přední část plochého límce, který dal tomuto typu živůtku pojmenování. Přestože je sukně vedaná jako do pole, je ušitá z 6 loket norimberského nebo 5 ½ lokte míšeňského sukna, živůtek s límcem dokonce z 1 lokte atlasu.

143. SKIRT, BODICE, AND BODICE WITH COLLAR FOR A COMMON WOMAN FOR FIELD WORK

Rustic dress and working clothes at all occur just seldom in the tailor's books, mostly there is mentioned the material consumption only. The depicted cut does not differ from other women's skirts, it is just shorter so it comes down to the mid-calves, which was a common length used for countrywomen's skirts. The bottom part consists of four panels and the formed shape is a little bigger than a half-circle to which its circumference of 7 ½ ells corresponds. The attached bodice is close-fitting; the side seam is slightly shifted backwards, so the back panel is narrower with slightly chamfered sides. The front hem is partly cut-through, accentuating the breast, and it forms a tip in its lower part, probably according to period waistcoats. The square neckline relates to the bodices from the 16th century. The other bodice, called *goller*, has a similar shape, just the neckline is chamfered and the front part of the flat collar is attached to its hem. It was the collar that gave the name to the garment. Although the skirt is described as "being worn for field works", it was made of 6 ells of Nuernberger or 5 ½ of Meissner cloth; the bodice with a collar is even made of 1 ell of satin.

N.15

Item zu einen Ungarischen Frauen Beltz nimb
 Spanisch Tuch 4 El[le]n, / Reichen Berger Duech
 4 ½ El[le]n, Drachet 6 El[le]n 3 Viertl. Die Leng
 1 ¾ El[le]n, /
 die Weiten 6 5 ½ [Ellen], der Erml 1 El[le]n lang.
 In der Weichen die Weiten 3 ½ Viertl.

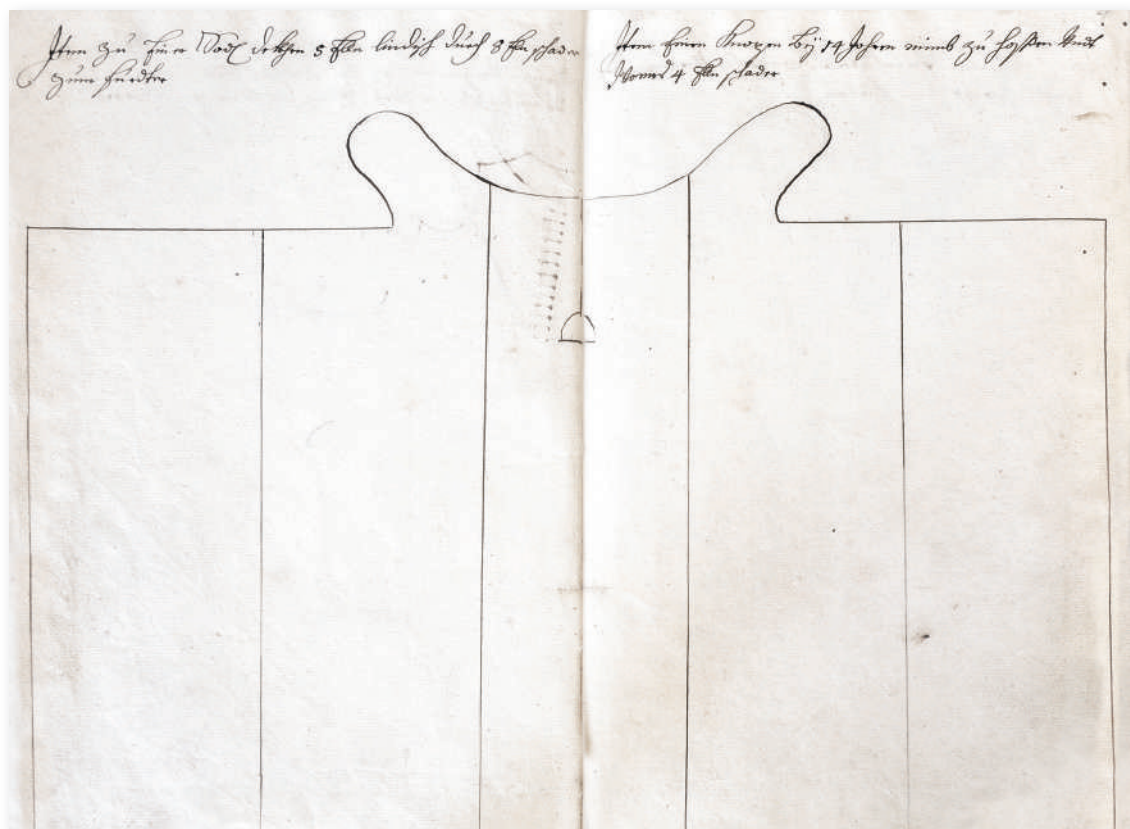

144. UHERSKÝ ŽENSKÝ KOŽICH

Zobrazený stříh je pro uherský kožich dosti charakteristický. Vyznačuje se přiléhavou až vypasovanou horní částí a širokou volnou dolní částí. Uvedená délka je 1 ¾ lokte, což znamená, že kožich sahal až po kotníky. Přední díl se skládá z přiléhavého života s hlubokým obloukovým výstřihem, hlubokými průramky a dolní kolové části. Záda tak tvoří pouze úzký protáhlý klín, který je navíc zúžen obloukovým prostřížením bočních okrajů zad, čímž se docíluje lepšího vypasování horní části kožichu. Přední díl je z toho důvodu na boku rozšířený, praktická zkušenost ovšem vedla krejčího k dodatečnému vyznačení průběhu bočního švu i klínovitého zástřihu pod ním, které pomáhaly lepšímu tvarování boků a zad. Rukáv je běžné šířky, od lokte k zápěstí se mírně zužuje. Rovná přednice je v horní části sepnutá a umístění spínadel zvláště našitím ozdobných šňůrek. K ušití kožichu je třeba 4 lokte španělského či 4 ½ lokte libereckého sukna, případně 6 ¾ lokte barchetu.

144. HUNGARIAN WOMEN'S FUR COAT

The depicted pattern is rather typical for a Hungarian fur coat. It features a close-fitting and waisted upper part and a wide loose bottom part. The mentioned length amounts to 1 ¾ ell, that means the fur coat reached to the ankles. The front panel consists of a close-fitting bodice with a deep round neckline, deep armholes, and a lower circular part. The back panel includes just a narrow elongated gusset which is made narrower thanks to the arc-shaped cut-through sides, which helps the body part of the fur coat to be better waisted. For this reason, the front panel is flared on sides; practical experience, however, led the tailor to marking the side seam and the V-shaped cut below it additionally, which helped form the sides and the back panel in a better way. The sleeve is of common width, it narrows from the elbows to the wrists. The straight front is fastened in its upper part and the fastening clasp is accentuated by stitched-on decorative cords. To make the fur coat, one needs 4 ells of Spanish or 4 ½ ells of Liberec cloth, or 6 ¾ ells of fustian.

Item zu einer Sodl Dekhen 5 Ell[e]n Lindisch Duech, 8 El[le]n Schader/ zum Furdter.

145. POKRÝVKA NA KOŇSKÉ SEDLO

Pokrývka na koňského sedlo je stejného typu jako v Chomutově (kat. č. 59), tedy na sedlo se dvěma rozsochami. Tentokrát je ovšem namísto detailního zakreslení jednotlivých dílů zachycen pouze boční profil. Z něj je patrné, že pokrývka je dosti dlouhá i široká, takže kryje též částečně šíji a záď koně. Na ušití bylo třeba 5 loket lindišského sukna a 8 loket šátra na podšívkku.

145. HORSE SADDLE SHEET

The horse saddle sheet is of similar type as that in Chomutov is (Cat. No. 59), i.e. for a saddle with two cantles. In this case, just the side profile is depicted instead of the thorough depiction of individual panels. As obvious from the picture, the sheet is long and wide enough to cover also the neck and the hindquarters. To make the sheet, one needed 5 ells of *lindish* cloth and 8 ells of *schader* for the lining.

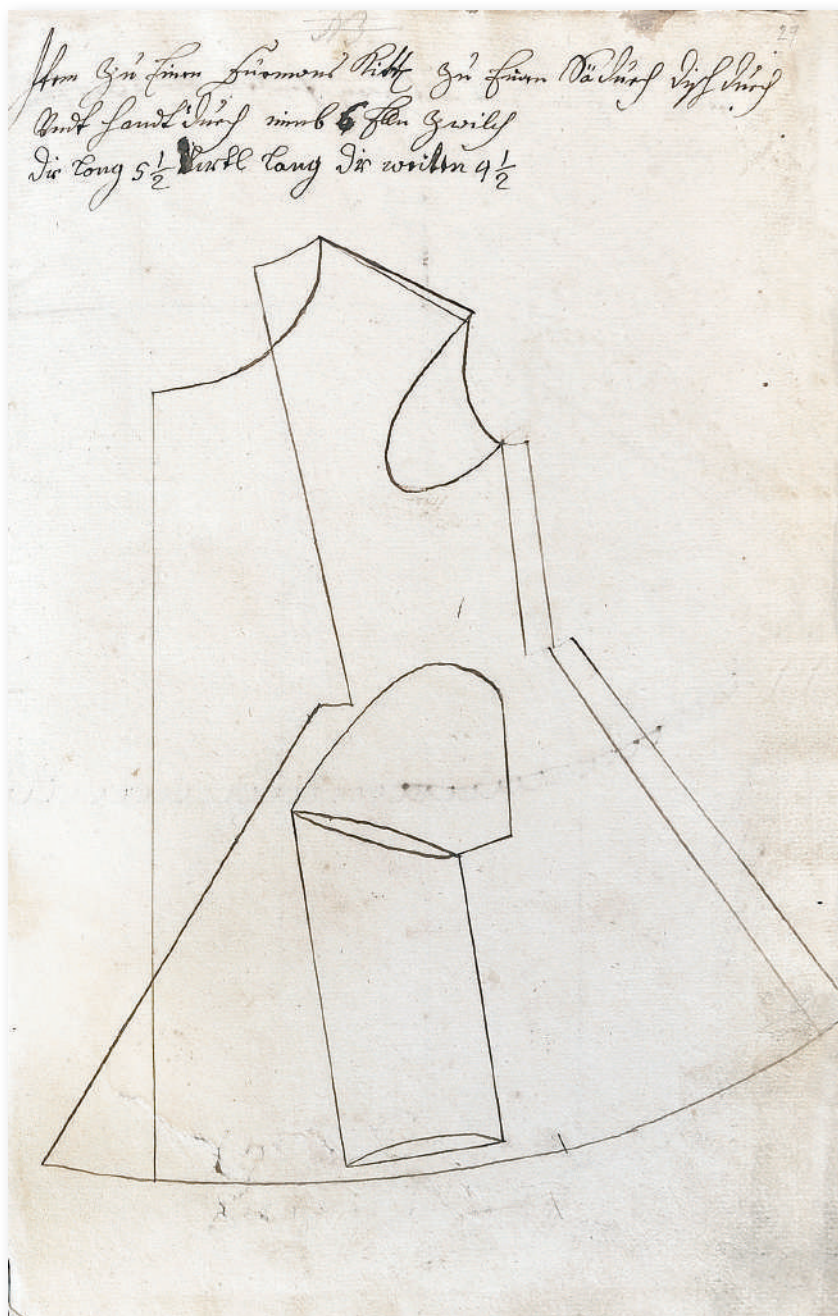
Item zu einer Pferddeckh nimb 44 Ellen Zendl, 9 [Ellen] Schadter zum Furdern.

146. POKRÝVKA NA KONĚ

Vzhled pokrývky na koně je sice znázorněn na praktickém obrázku, o podobě střihu však poskytuje pouze všeobecnou představu. Střih je stejně jako v ostatních případech odvozen z boční siluety koně, kterou kopíruje od hlavy až po ocas a dolů ke kopytům. Zvlněný okraj naznačuje, že klínové rozšíření bylo nejen na hrudi, ale zřejmě i na zádi zvířete. Konkrétní střih takové pokrývky nalezneme v Chomutově i Českém Krumlově (kat. č. 57, 93). K ušití pokrývky bylo potřeba 44 loket cendelínu a 9 loket šátra na podšívku.

146. HORSE BLANKET

Although the horse blanket is depicted here, the picture provides just a general idea about the cut. As well as in the other cases, the cut is derived from the side silhouette of the horse that it copies from the chest to the hindquarters and downwards to the hoofs. The wavy edge indicates the extensions made by gussets was not only on the chest, but probably even on the hindquarters of the animal. Concrete patterns for this type of blanket can be found in Chomutov and Český Krumlov (Cat. No 57, 93). To make the blanket, one needed 44 ells of *zendl* and 9 ells of *schadter* for the lining.

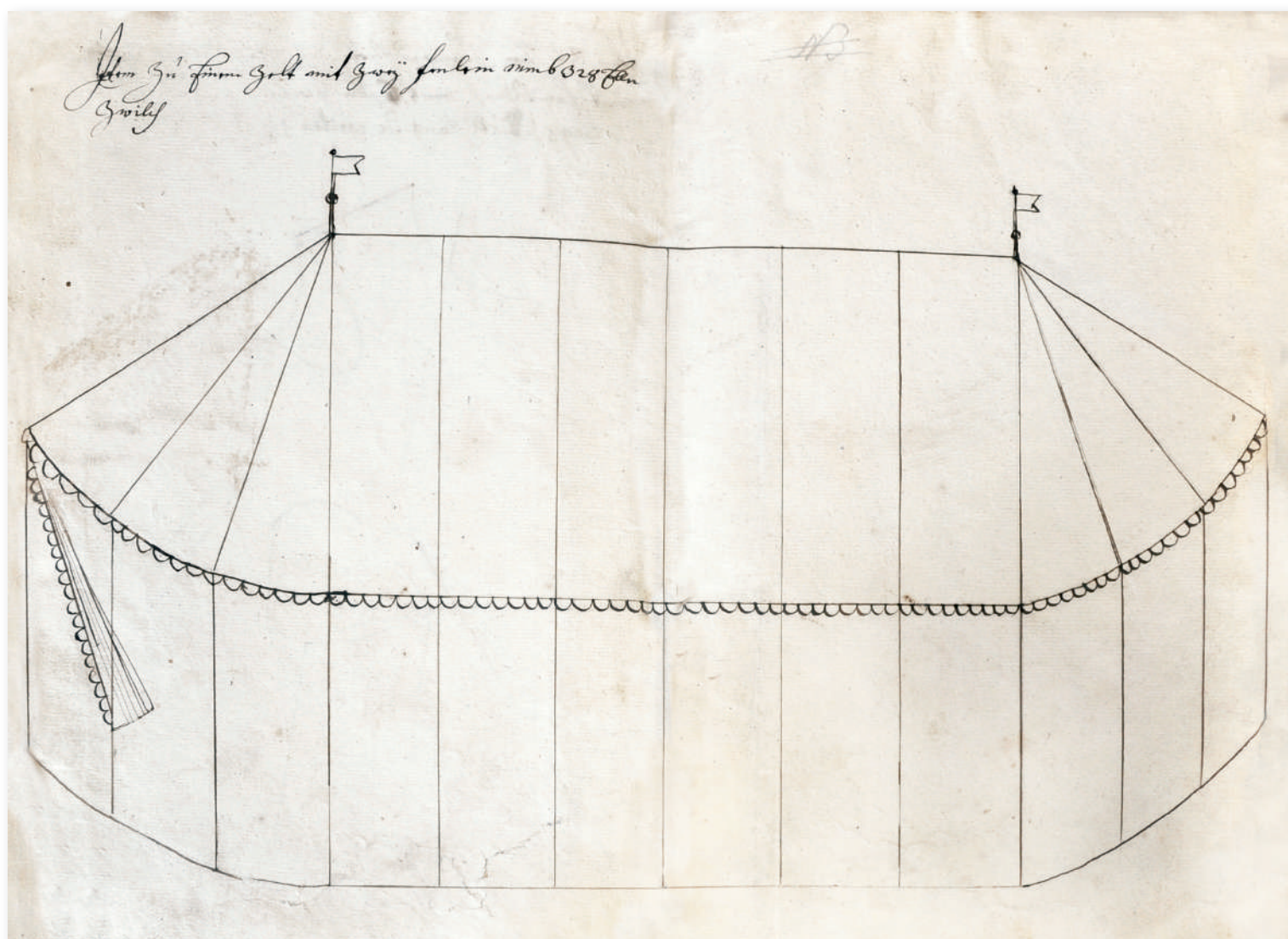
Item zu einen Fürmons Kittl, zu einen Säduch, Dischduch/ undt Handtduch, nimb 6 Elen Zwilch./ Die Long 5 ½ Virl lang, die Weiten 4 ½ [Ellen].

147. FORMANSKÁ SUKNĚ – KYTLE

S formanskou *kytlí* se v krejčovských knihách setkáváme vcelku pravidelně (kat. č. 14, 30, 66, 152). Zde jsou ovšem jako součást spotřeby 6 loket cvilichu uvedeny i rozsívka, ubrus a ručník, což dovoluje předpokládat, že by se mohlo jednat o rolnický oděv. Členění je zachováno tradiční, horní část je přiléhavá, dolní pak od pasu rozšířená, sahající přibližně po kolena. Přední díly jsou klínovitě rozšířené na boku, zadní díly kromě toho i ve středu, čímž vznikl výrazný šos s několika sklady uprostřed. Na hrudi má přední díl výrazný oblý výstřih, který dává tušit, že rovná přednice byla zřejmě širší a bylo ji možné překládat, což bylo výhodné v čase zimy a nepohody. Přední průramek je prostrížený mělce, zato zadní jde značně do hloubky zad, čemuž odpovídá i rukáv, jehož hlavice je tvarována obdobně. Podobné tvarování nacházíme i na jiných formanských kabátech a mělo zřejmě umožnit pohodlný pohyb rukou (kat. č. 66).

147. WAGGONER'S SKIRT – SMOCK-FROCK [KITTLE]

Waggoner's smock-frocks occur quite regularly in the tailor's books. However, in this case the consumption of 6 ells includes also a seedbag, a tablecloth, and a towel, which allows to assume this could be a peasant's dress. The parts have traditional appearance – the upper part is close-fitting, the bottom part is flared from the waist downwards and it comes down to about the knees. The front panel is extended by gussets only on sides, the back panel is extended also in the middle which gives rise to a noticeable tail with some folds in the middle. The front part has a conspicuous round neckline on the chest, which allows to anticipate that the straight front might have been wider and it was possible to bend it, which was an advantage in winter or bad weather. The front armhole is shallow but the back one runs quite deeply into the back. This causes the shape of the sleeve whose head has a similar form. Similar shapes can be seen on other waggoner's coats. They probably were to allow movement freedom of the hands. (Cat. No. 66).

Item zu einen Zelt mit zwey Fenlein nimb 328 Elen/ Zwilch.

148. STAN SE DVĚMA PRAPORKY

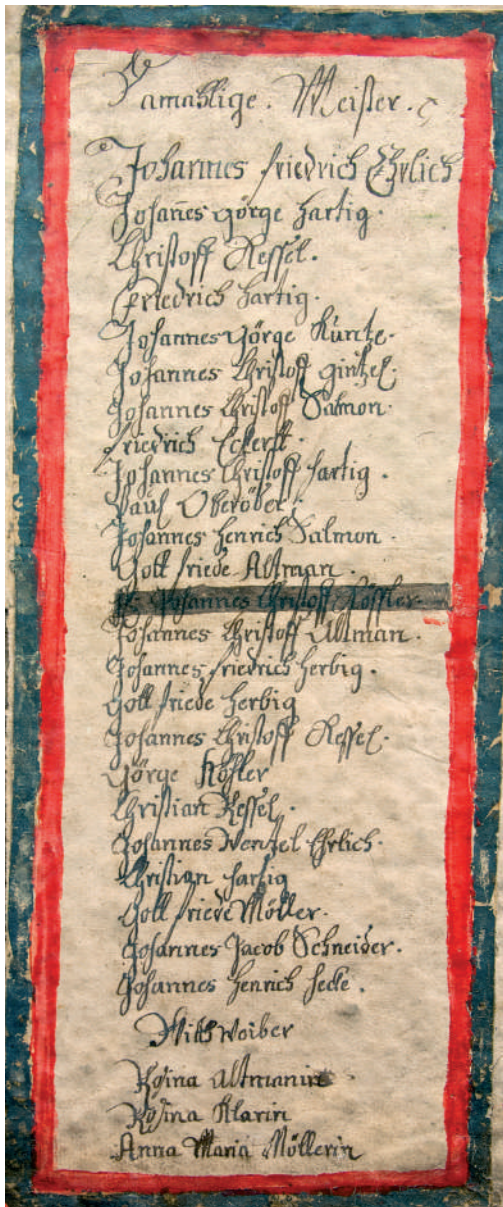
Popis stříhu bohužel neuvádí žádné bližší rozměry, takže s ohledem na spotřebu 328 loket cvilichu a počty jednotlivých dílů můžeme uvažovat, že se stan rozměrově blížil velkému stanu z Těšína (kat. č. 22), pouze střecha byla asi výrazně nižší. Spodní díl se skládá z 24 obdélných dílů, střecha pak z dvanácti obdélných dílů mezi praporky a šesti šikmých dílů kolem praporku na každé straně střechy. Naznačen je i vchod na užší straně stanu.

148. TENT WITH TWO FLAGS

Unfortunately, the description of the pattern does not mention detailed dimensions so taking into consideration the consumption of 328 ells of drill and the quantity of individual panels, we can think about this tent to have similar dimensions as the large tent from the town of Těšín (Cat. No. 22) has, only the roof was probably noticeably wider. The bottom panel consists of 24 rectangular pieces, the roof of 12 rectangular pieces between the flags, and 6 chamfered pieces around the flag on each side of the roof. On the narrower side of the tent, there is sketched an entrance.

*Kniha stříhů cechu krejčích
z Liberce - 1712*

**A Book of Patterns by the Guild
of Tailors from Liberec – 1712**

Bey damahligen Elsten/ Johannes Henrich Salmon und Gottfriede Alt/Mann seind diese sieben Meister Stücke von/ Johannes Christoph Gintzel renoviret worden./ So zeichen den 9 Februarij anno 1712.

Damahlige Meister

Johannes Friedrich Ehrlich	Johannes Christoph Ressel
Johanes Gorge Schartig	Görge Hofler
Christoff Hephel	Christian Ressel
Friedrich Hartig	Johannes Wentzel Ehrlich
Johannes Gorge Kuntze	Christian Hartig
Johannes Christoph Gintzel	Gottfriede Möller
Johannes Christoph Salmon	Johannes Jacob Schneider
Friedrich Tchertt	Johannes Henrich Hecl
Johannes Christoph Hartig	
Paul Dferöder	Mith Waiber
Johannes Henrich Salmon	
Gottfriede Altman	Rosina Almanin
Johannes Christoph Kössler	Rosina Klarin
Johannes Christoph Altman	Anna Maria Möllerin
Johannes Friedrich Herig	
Gottfriede Herbig	

149. KNIHA STŘIHŮ CECHU KREJČÍCH Z LIBERCE – 1712

Kniha je uložena ve Státním okresním archivu Liberec, fond Cech krejčích, a to jako *Kniha krejčovských střihů z roku 1712*, NAD č. 1335. Rukopis je napsaný na šesti pevných kartonových deskách o rozměrech 28 x 42 cm. Je však třeba říci, že z původní krejčovské knihy, jejíž 7 mistrovských kusů bylo roku 1712 renovováno Christophem Gintzlem, se zachovaly pouze textové kartuše, které byly později vystříhány a vlepny na nová folia s překreslenými střihy. Jazykem rukopisu je němčina, zaznamenaná dobře čitelnou novogotickou kurzívou. Střihy jsou rýsovány červeným inkoustem za pomoci pravítka a kružidla, na každé straně je to povětšinou jedno vyobrazení, doplněné v horní části kartuší s textem uvádějícím základní rozměry oděvu, druhy užitých materiálů a jejich spotřebu. Rukopis je torzem starší cechovní knihy střihů, z níž se zachovalo pouze 7 nákresů, jejichž charakter odpovídá polovině 17. století. Vzhledem k výrazně větším délkám oděvů není zřejmě měrnou jednotkou pražský loket (59,14 cm), ale některý jiný, snad saský loket s kratší délkou.

149. A BOOK OF PATTERNS BY THE GUILD OF TAILORS FROM LIBEREC – 1712

The book is stored at the Liberec State District Archives, fund Guild of Tailors, as a *Kniha krejčovských střihů z roku 1712* [A Book of Tailor's Patterns from 1712], NAD No. 1335. The manuscript is written on six hard cardboard boards with dimensions 28 x 42 cm. It is, however, necessary to say that from the original tailor's book, whose seven masterpieces were renovated by Christoph Gintzl in 1712, only text cartouches have survived. These were cut out and stuck on new folios with pre-drawn patterns. The manuscript is written in German in well-legible Neo-Gothic italic. The patterns are drawn in red ink by a ruler and a pair of compasses. On every page, there is mostly one depiction accompanied by a cartouche with text in the upper part. The text includes basic dimensions of the clothing, types of the materials used and the consumption thereof. The manuscript is a remnant of an older guild book of patterns from which only seven sketches have survived. The character of these sketches corresponds to the mid-17th century. Because of noticeably longer lengths of the garments, it is probably not Prague ell (59,14 cm), that is the measuring unit, but another maybe Saxon ell with shorter length.

Ein Meeßgewandt

Darzu fordert mann 6 Ellen Sammit, Atlas, oder Damasek./ Wirdt gemacht wie dieser Abriß weißet.

Text ve vyobrazení:

Doplet der auß Schnit $\frac{5}{4}$ tel.

Das Schlitzel $\frac{1}{2}$ 4tel.

Vorne doplet daran $\frac{5}{4}$ tel.

Von Außschnite biß unten 9 Vi[r]tel.

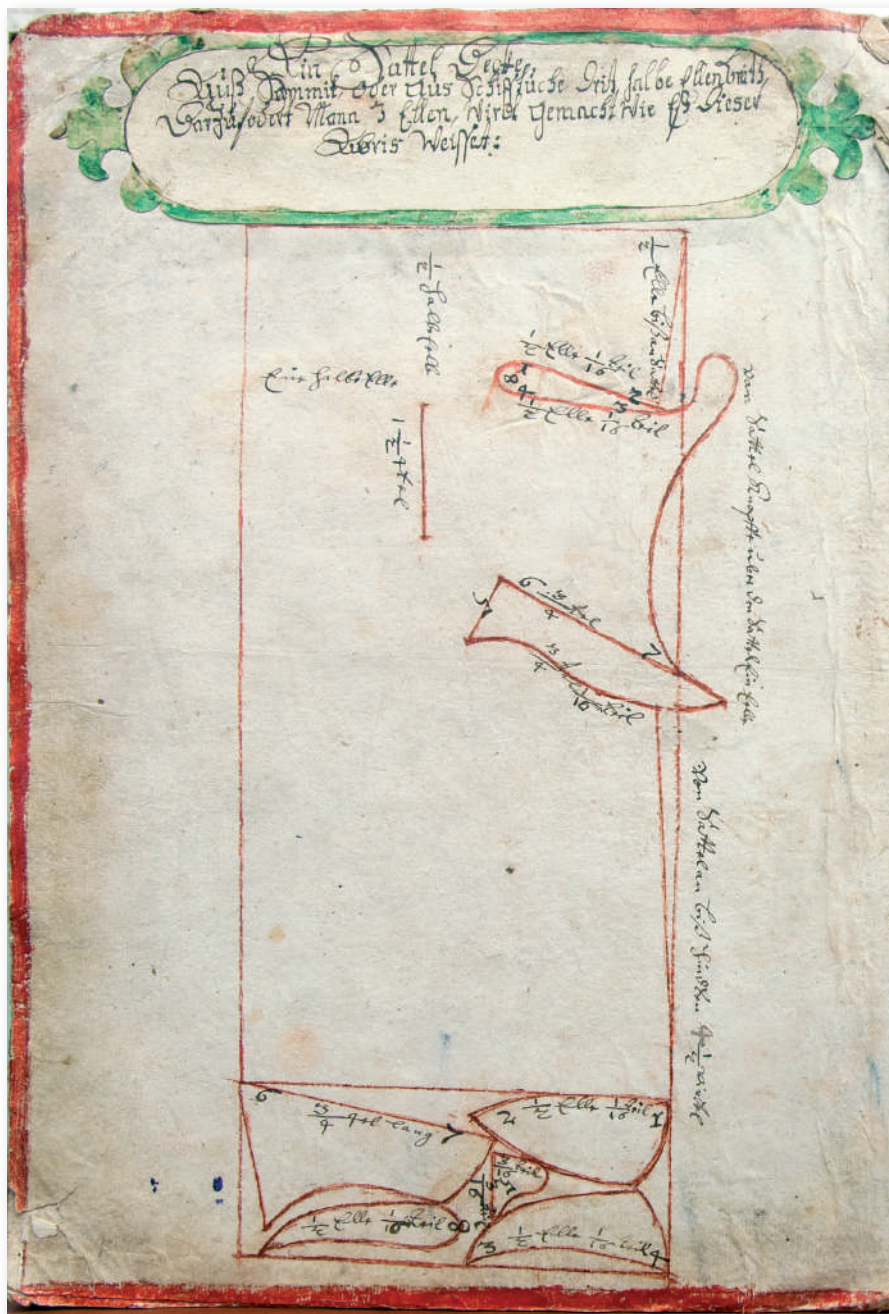

150. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE

Vykreslené liturgické roucho představuje kasuli, vyznačující se dlouhým uzavřeným rukávem s rozšiřujícím klínkem v podpaží. Přední a zadní díl je shodný tvarově i délkově, je obdélného střihu, v dolních rozích zaoblený. Kasule mohla být ušita ze sametu, atlasu nebo damašku.

150. GOWN WORN AT MASS – CHASUBLE

The depicted liturgical gown presents chasuble that features a long closed sleeve with an extending small gusset under the arms. The front and the back panel are identical in their shape, length, rectangular cut and rounded bottom corners. The chasuble could be made of velvet, satin or damask.

Ein Sattel Decke

Auß Sammit, oder aus Schifftüche, drithalbe Ellen breith./ Darzu fodert mann 3 Ellen, wirdt gemacht wie es dieser Abriss weiset.

Text ve vyobrazení:

½ Ell[e]n biß Sattel.

Von Sattel Knapste über die Sattel ein Ell[e]n.

Von Sattel an biß hindten 4 ½ Viertel.

151. POKRÝVKA SEDLA

Pokrývka je určena k potažení sedla se dvěma rozsochami, jejichž obšití je ve střihu rozpracováno velice detailně. Hluboké posedlí uzavírá vzadu nevysoká rozsocha, přecházející v široké bočnice lemující jeho okraj. Vepředu jsou okraje posedlí taktéž lemovány svislými bočnicemi, které přecházejí ve výraznou hrušku. Na boku je prostřížen otvor pro řemen třmene. Ve srovnání s ostatními pokrývkami (kat. č. 59, 93, 145) je zobrazený kus výrazně kratší, kryjící zřejmě jen boky koně. Vepředu pokrývka kryje částečně šíji, vzadu pak hřbet koně. K ušití je třeba 3 lokte sametu nebo *schiftuchu* 2 ½ lokte širokého.

151. HORSE SADDLE SHEET

The sheet is intended to cover the saddle with two cantles the covering of which is worked up thoroughly in the pattern. Deep seat is closed with a not high cantle at the rear, which passes to wide fenders lining the saddle edge. In the front, the seat edges are lined with vertical fenders as well, which pass into a noticeable pommel. A hole for stirrup leathers is cut-through on the side. As compared to the other sheets (Cat. No. 59, 93, 145), the depicted piece is noticeably shorter and it covered probably only the horse's flanks. In the front, the sheet covers partially the neck and at the back the horse's back. To make the sheet, one needs 3 ells of 2 ½ -ell-wide velvet or *schiftuch*.

Ein Fuhrmans Küthel

Dar zu fodert man 4 Ellen Leindwandt, 2 Ellen breith, / oder 8 Ellen Barken, [ein] Ellen breith. Undt wird gemacht 2 Ellen / lang, und 6 Ellen weith, und der Leib 2 Ellen, wie es dieser / Abriß weiset.

Text ve vyobrazení:

3 Vi[e]rtel lang die Ermel.

Außgestoche $\frac{1}{4}$ tel [Ellen] breith.

Das schortz 5Virtel lang.

$\frac{3}{4}$ [Ellen] lang die Leib.

152. FORMANSKÁ SUKNĚ – KYTLE

Zobrazený stříh formanské *kytile* má blízko k podobnému kabátu z Těšína (kat. č. 30), s ním ho spojuje především tvarování horní části s hluboce prostříženými zády. *Kytile* je dlouhá 2 lokte, což je více, než bývalo běžné, a spodní okraj dosahuje do půle lýtek. Dolní oddělená část je složená ze 4 dílů, které již absorbovaly boční rozšiřující klíny, a tudíž má tvar širokého obloukovitě prohnutého pásu s obvodem 6 loket. Šířka spodního okraje je v pase redukována osmi záševky. Horní část vypadá krátká a robustní, ovšem její délka je $\frac{3}{4}$ lokte, takže sahá až do pasu, kde má šířku 2 lokte. Boční švy jsou v životě posunuty výrazně dozadu na úkor hluboce obloukově prostřížených zad. Rukáv je běžné šířky a k zápěstí se mírně zužuje. Plochá hlavice je vsazena do hluboce vykrojeného průramku. Přednice kabátu je v horní části rovná, pod pasem se však rozšiřuje a spodní okraj vyběhá ve dvě překrývající se špice. K ušití *kytile* je třeba 4 lokte lněného plátna či 8 loket barchanu.

152. WAGGONER'S SKIRT – SMOCK-FROCK [KITLE]

The depicted pattern of the wagoners *kitle* is similar to the coat from Těšín (Cat. No. 30) which has especially the identical shape of the stomach and the back panel with a deep slit. The *kitle* is wider than it was usual and with its length of 2 ells, it reaches to the mid-calves. The separated bottom part consists of 4 pieces which absorbed the side extending gussets so now it is shaped like a wide arc-shaped strip with a circumference of 6 ells. The width of the bottom hem is reduced by eight darts at the waist. The upper part looks like short and sturdy, but it is $\frac{3}{4}$ ell long so it reaches to the waist where its width amounts to 2 ells. The side seams are shifted backwards in the body at the expense of the deeply cut-through arc-shaped back panel. The sleeve's width is usual and it narrows slightly to the wrist. The flat head is attached to the deep armhole. The coat front is straight and it reaches to the neck, however, it is flared below the waist and the bottom hem tapers to two overlapping tips. To make the *kitle*, one needs 4 ells of flax linen or 8 ells of barchant.

Ein parr Handschuch mit einer/ Nath. Darzu fodert man ein halbe Elle[n]/ Landtuch, 2 Ellen breith zu Oberzüge undt/ unter Futter. Und wirdt gemacht wie es/ dieser Abriß weiset.

Text ve vyobrazení:
Ein halbe Ell[e]n breith.
Ein halbe Ell[e]n hoch.

Bey damahligen Elsten
Johannes Henrich Salmon und Gottfriede Alt/ Mann seind diese sieben Meister Stücke von/ Johannes Christoph Gintzel renoviret worden./ So zejchen den 9 Februari anno 1712.

153. RUKAVICE SE ŠVEM

Střih rukavice má obdobnou konstrukci jako v Českém Krumlově (kat. č. 95). Celá rukavice je vystřížena v jednom kuse, z něhož se přehýbáním získá hotový tvar. Levá polovina se přehne na pravou a hlavní oblouky se zalícují. Menší oblouk se ohne vzhůru, čímž vznikne vnitřní strana palce. Na tu se přiklopí pravý okraj spodní části, z něhož je vnější strana palce a okraj dlaně. Vše se spojí jediným dlouhým švem. K ušití rukavic je třeba ½ lokte lněného plátna 2 lokte širokého, z něž je ušitý potah i podšívka.

153. GLOVE WITH A SEAM

The cut of the glove has a similar construction as that in Český Krumlov (Cat. No. 95). The whole glove is cut in one piece that is folded to give rise to a new shape. The left half is folded over the right one so that the main arcs match to each other. The smaller arc is turned-up which gives rise to the inner side of the thumb. To this, the right edge of the bottom part is bent, which gives rise to the outer side of the thumb, and the palm edge. Everything is sewn together with a long seam. To make the gloves, one needs ½ ell of 2-ell-wide flax linen which is consumed both for the coat and for the lining.

Ein parr Schweibische Hossen

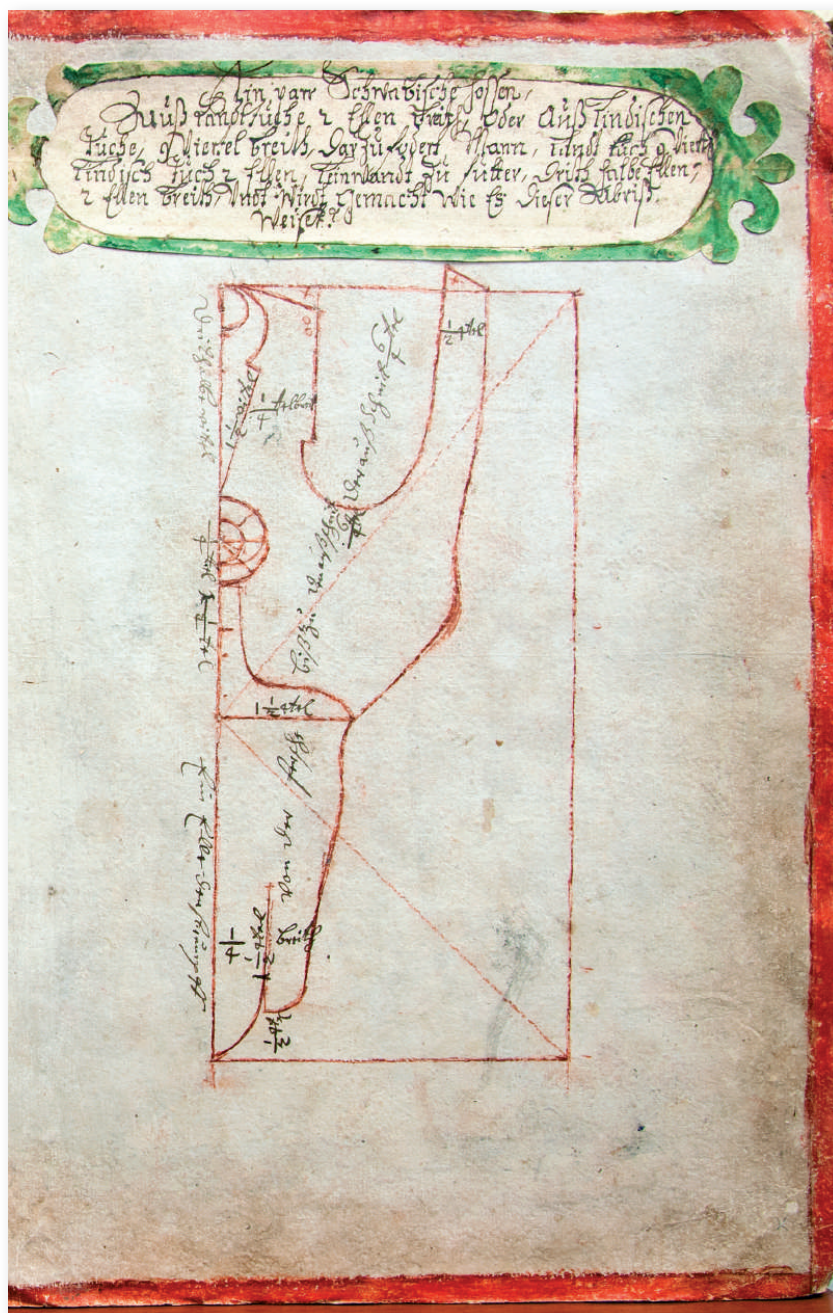
Aus Landtüche 2 Ellen breith, oder auß Lindischen/ Tüche 9 Viertel breith. Darzu fodert mann Landtuch 9 Viertl./ Lindisch Tuch 2 Ellen. Leinwandt zu Futter drith halbe Ellen [lang],/ 2 Ellen breith. Undt wirdt gemacht wie es dieser Abriß/ weiset.

Text ve vyobrazení:

Ein Ell[e]n der Stumpff.

Von der Fersche, bis zu von Außschnit $\frac{3}{4}$ tel.

Der Außschnit $\frac{3}{4}$ tel.

154. DLOUHÉ ŠVÁBSKÉ KALHOTY

Kalhoty jsou tentokrát zobrazeny samostatně, bez krátkého kabátku, ovšem jejich střih je obdobný jako v jiných případech (kat. č. 32, 61, 106). Střih navazuje na pozdně středověkou konstrukci kalhot, která se vyznačuje symetrickým rozvržením nohavic, jejichž švy procházejí po zadní straně lýtk a stehna. Na hýždích pak tyto dva švy společně s krokovým švem vytvářejí tři mírně se sbíhající linie. Oproti ostatním přiléhavým kalhotám jsou tyto až po kolena spíše volné a výrazně se zužují až pod kolenem na lýtku. Tato část je nazvaná *Strumpff*, tedy punčocha. Její spodní okraj je nastřížen a vkládá se do něj pravouhlý klín, zobrazený v úrovni kolene, který vytvaruje nártovou část. Nad ním jsou zobrazeny díly trojúhelníkového poklopce, jehož jedna strana se vsívala mezi nohy do krokového švu, další dvě se přivazovaly po jeho okrajích. K ušití kalhot je třeba 9 čtvrtí sukna nebo 2 lokte lindiše, na podšívkou 2 $\frac{1}{2}$ lokte lněného plátna.

154. LONG SWABISCH TROUSERS

The trousers are depicted separately without a short jacket but their cut is similar to those in the other cases (Cat. No. 32, 61, 106). The cut continues late-medieval construction of the trousers, which features symmetrical lay-out of the legs whose seams run on the back side of the calves and thighs. On the buttocks, these two seams alongside the crotch seam create three lines that slightly come together. Unlike other tight-fitting trousers, these are rather loose down to the knees and they narrow noticeably below the elbow on the calves. This part is called *Strumpff*, i.e. the stocking. Its bottom edge is cut and allows inserting a right-angled gusset depicted at the elbow. This gusset is to shape the instep part. Above the gusset, there are depicted pieces of a triangle-shaped fly whose one side was stitched into the crotch seam and the other two were tied along its edges. To make the trousers, one needs 9 quarters of cloth or 2 ells of *lindish* and 2 $\frac{1}{2}$ ells of flax linen for the lining.

Ein Wagen Decke

Darzu fodert mann 20 Ellen Landtuch,/ 2 Ellen breith. Der Wagen ist 5 Ellen lang undt/ 4 Ellen breith. Darzu ein außgeschnitten Gebreme,/ Aus 3 Ellen Samit einers Firtels hoch. Muß 18/ Ellen außgeben, wie eß dieser Abriß weist!

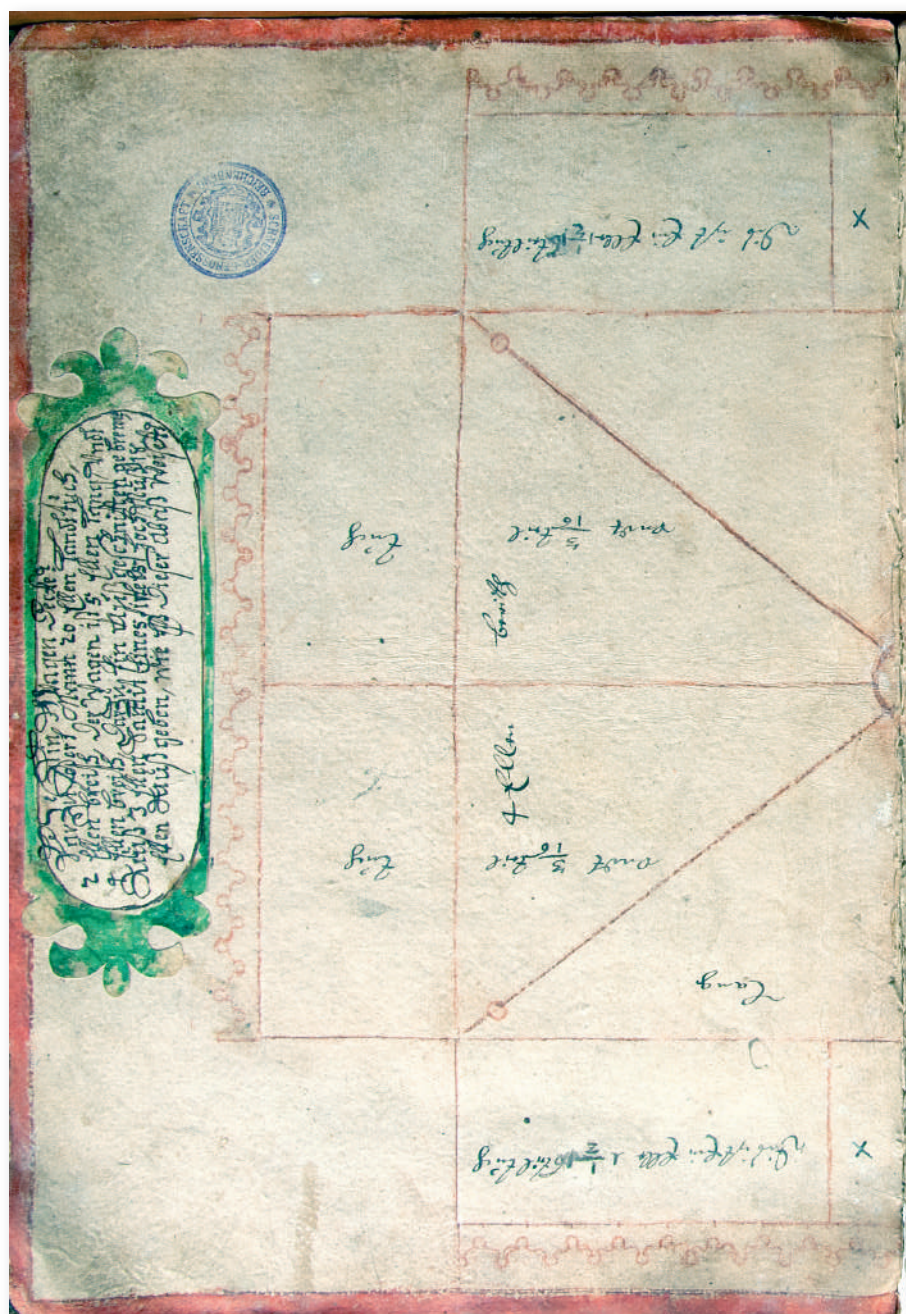
Zu der Wagen Decke undt/ Gebreme, fordert mann 82 Ellen/ Schniere zum Bremen.

Text ve vyobrazení:

Dise mit Kreutze/ gezeichnet.

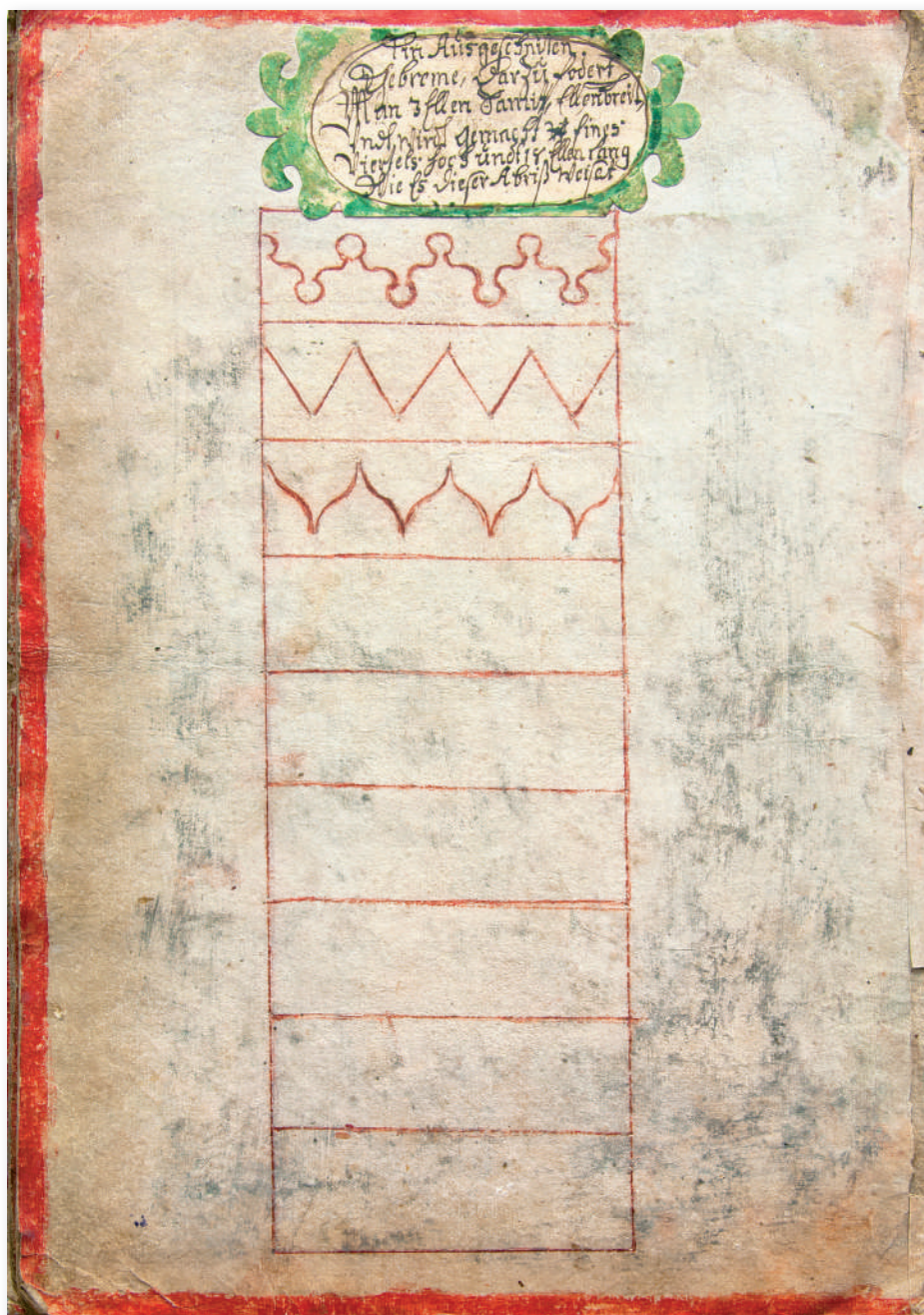
Zwey halbe Bleten/ seindt ein Elle[n] 1 ½ 16teil Tuch.

Das ist ein Elle[n] 1 ½ 16teil Tuch.

155. VOZOVÁ STŘEŠNÍ POKRÝVKA

Zobrazená vozová pokrývka je spjata s dalším typem osobního kočáru zvaného *karosa*, jenž se začal užívat na přelomu 16. a 17. století. Namísto starší rozměrné vozové plachty tak střih představuje pouze stříšku – baldachýn, chránící hlavy cestujících. Korba, nad kterou byl zavěšen, měla obdélný půdorys o rozměrech 5 loket délky a 4 lokte šířky. V rozích byly umístěny sloupky, podpírající lehkou konstrukci, na níž byla stříška zavěšena. Konstrukce byla stříškou a bočními lemy zcela překryta, a to až na okraje sloupků, které vyčnívaly otvory v rozích, a makovici vyčnívající ve středu. Okraje korby byly dokola lemovány ozdobně vystřihovanými ¼ lokte vysokými sametovými pásy. Nadto byla stříška obroubena 82 loket šňůr. K ušití stříšky bylo třeba 20 loket sukna.

Ein ausgeschniten/ Gebreme. Dartzu fodert/ man 3 Ellen Samit, [ein] Ellen breit./ Undt wird gemacht eines/ Viertels hoch und 18 Ellen lang,/ wie es dieser Abriss weiset.

156. VYSTŘIHOVANÁ OBRUBA

Vozová stříška i lemující pásy byly po obvodu ozdobně vystřihovány a lemovány šňůrou. Tři z těchto vzorů jsou zobrazeny, další pole jsou prázdná, zřejmě pro zakreslení nových motivů. Přestože si mistr krejčí dal tolik práce s vypočítáváním spotřeby, dopustil se zřejmé chyby, protože ze 3 loket 1 loket širokého sametu není možné nastříhat $\frac{1}{4}$ lokte vysoké a 18 loket dlouhé pásy obruby. Při této práci tedy bylo nutné použít buďto samet $1\frac{1}{2}$ lokte široký, nebo $4\frac{1}{2}$ lokte dlouhý.

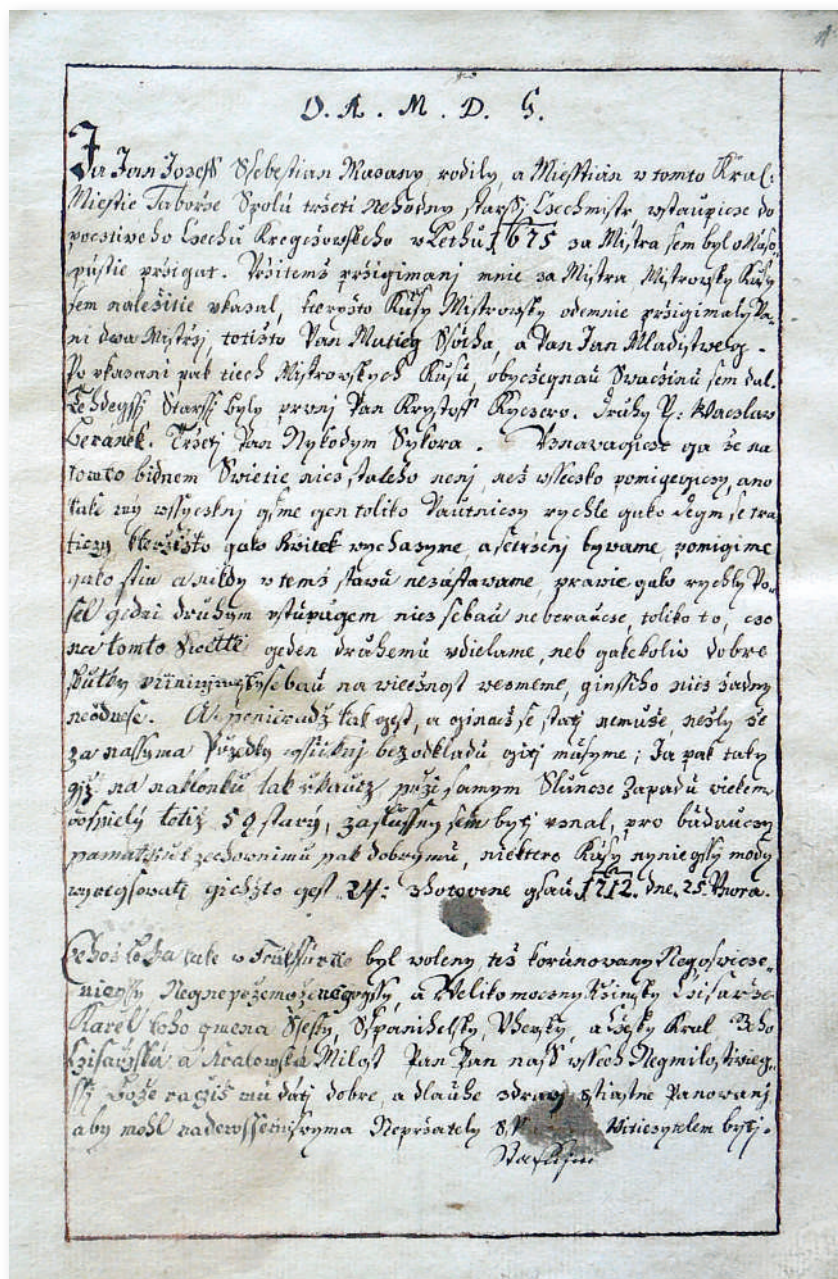
156. CUT-OUT BORDER

The wagon roof as well as the bordering strips was cut-out in a decorative way and probably also trimmed with cords. Three of these patterns are depicted, the other fields are empty probably to allow drawing new patterns in. Although Master Tailor took great trouble over calculating the consumption he made an obvious mistake because it is not possible to cut bordering strips, which are $\frac{1}{4}$ ell high and 18 ells long, from 3 ells of 1-ell-wide velvet. For these strips, it is necessary to use velvet either with the width of $1\frac{1}{2}$ ell, or with the length of $4\frac{1}{2}$ ells.

*Kniha stříhů Jana Josefa
Šebestiána Mazaného
z Tábora - 1712*

•

**A Book of Patterns by Jan Josef
Šebestián Mazaný
from Tábor – 1712**

Fol. 1r

Já Jan Jozef Sebastian Mazaný, rodilý měšťan v tomto královském/ městě Táboře, spolu třetí nehodný starší cechmistr, vstaupíce do/ poctivého cechu krejčovského v létu 1675 za mistra sem byl o Maso/pustě přijat. Při témž přijímání mně za mistra, mistrovský kusy/ sem náležitě ukázal, kterážto kusy mistrovský ode mě přijímali pá/ni dva mistři, totižto pan Matěj Šojba a pan Jan Mladistvej./ Po ukázání pak těch mistrovských kusů obyčejnou svačinu sem dal./ Tehdejší starší byli: první pan Kryštof Kyčera. Druhý pan Václav/ Beránek. Třetí pan Nikodým Sýkora. Uznávajíce já, že na/ tomto bídném světě nic stálého není, než všecko pomíjící, ano/ také mi všickni jsme jen toliko pautníci rychle jako dejm se tra/tící, kteřížto jako kvítek vycházíme a setření býváme, pomíjíme/ jako stín a nikdy v témž stavu nezůstáváme, právě jako rychlý po/sel jedni druhým ustupujem nic sebau neberauce, toliko to, co/ na tomto světě jeden druhému uděláme, neb jakékoliv dobré/ skutky učiníme, ty sebau na věčnost vezmeme, jinšího nic žádný/ neodnese. A poněvadž tak jest, a jiná se státi nemůže, nežli že/ za našima předky všichni bez odkladku jíti musíme; Já pak taky/ již na sklonku tak řkauc, při samým slunce západu věkem/ dospělý totiž 52 starý, za slušný sem býti uznal, pro budaucí/ památku, cechovnímu pak dobrému, některé kusy nynější módy/ vyřešovati, jichžto jest 24. Zhotovené jsau 1712 dne 25. února.

Téhož léta také v Frakfurtě byl volen, též korunovaný nejsovice/nější nejnepřemoženější a velkomocný římský císař/ Karel toho jména šestý, španihelský, uherský a český král, jeho/ císařská a královská milost pán, pán náš všech nejmilostivěj/ší. Bože ráčíš mu dáti dobré a dlouhé zdraví, šťastné panování,/ aby mohl nade všemi svými nepřáteli s Panem vítězitelem býti./ Stafujni.

157. KNIHA STŘIHŮ JANA JOSEFA ŠEBESTIÁNA MAZANÉHO Z TÁBORA – 1712

Kniha je pod názvem *Pamětní kniha Jana Josefa Šebestiána Mazaného, 1712, Tábor* uložena ve Státním okresním archivu Tábor, fond Cech krejčích, CII b/7, inv. č. 6. Rukopis má papírový blok s papírovou vazbou a deskami o rozměrech 25,5 x 36 cm. Jazykem rukopisu je čeština, zaznamenaná novogotickou kurzívou, v níž jsou poprvé ve větším množství uvedeny české krejčovské termíny pro různé druhy oděvů, oděvních dílů a krejčovské postupy. Strihy jsou rýsovány černým inkoustem za pomoci pravítka a kružidla, na každé straně se nachází jedno až dvě vyobrazení, doplněné o krátký popis. Uvedeny jsou názvy oděvních součástek, základní rozměry, použité materiály a jejich spotřeba. Rukopis je v souboru krejčovských knih výjimkou. Členění sice vychází z tradice, ovšem poprvé jsou uvedeny naprosto soudobé a módní oděvy z přelomu 17. a 18. století, s nimiž se autor v průběhu života seznámil. Měrnou jednotkou je s největší pravděpodobností pražský loket (59,14 cm), členěný na čtvrti a jejich poloviny.

157. A BOOK OF PATTERNS BY JAN JOSEF ŠEBESTIÁN MAZANÝ FROM TÁBOR – 1712

The book titled *Pamětní kniha Jana Josefa Šebestiána Mazaného, 1712, Tábor* [A Commemorative Book by Jan Josef Šebestián Mazaný, 1712, Tábor] is stored at the Tábor State District Archives, fund Guild of Tailors, CII b/7, Inv. No 6. The manuscript has a paper pad with a paper binding and a cover with dimensions 25,5 x 36 cm. The manuscript is written in Czech recorded in Neo-Gothic italic. For the first time, a high number of Czech tailor's terms for different types of attires, garments and tailor's procedures is mentioned here. The patterns are drawn in black ink by a ruler and a pair of compasses. On every page, there are one or two depictions accompanied by a short description. It includes the names of garments, the basic dimensions, the materials used and the consumption thereof. The manuscript is an exception within the set of tailor's books. Even though the segmentation is based on tradition, for the first time there are mentioned fully contemporary and fashionable attires from the turn of the 17th and 18th centuries here, which the author got to know in the course of his life. It is most probably Prague ell (59,14 cm), divided into quarters and eighths, that constitutes the measuring unit.

Fol. 2r

K cechu krejčovskému představený inspektor/
urozený pan Jiří František Pauš osoba radní.

V cechu krejčovským starší cechmistrři:

1. pan Jan Švarz radní osoba.
2. pan Jiří Vokurka.
3. pan Jan Josef Šebestián Mazaný.

Mistři obecní v cechu.

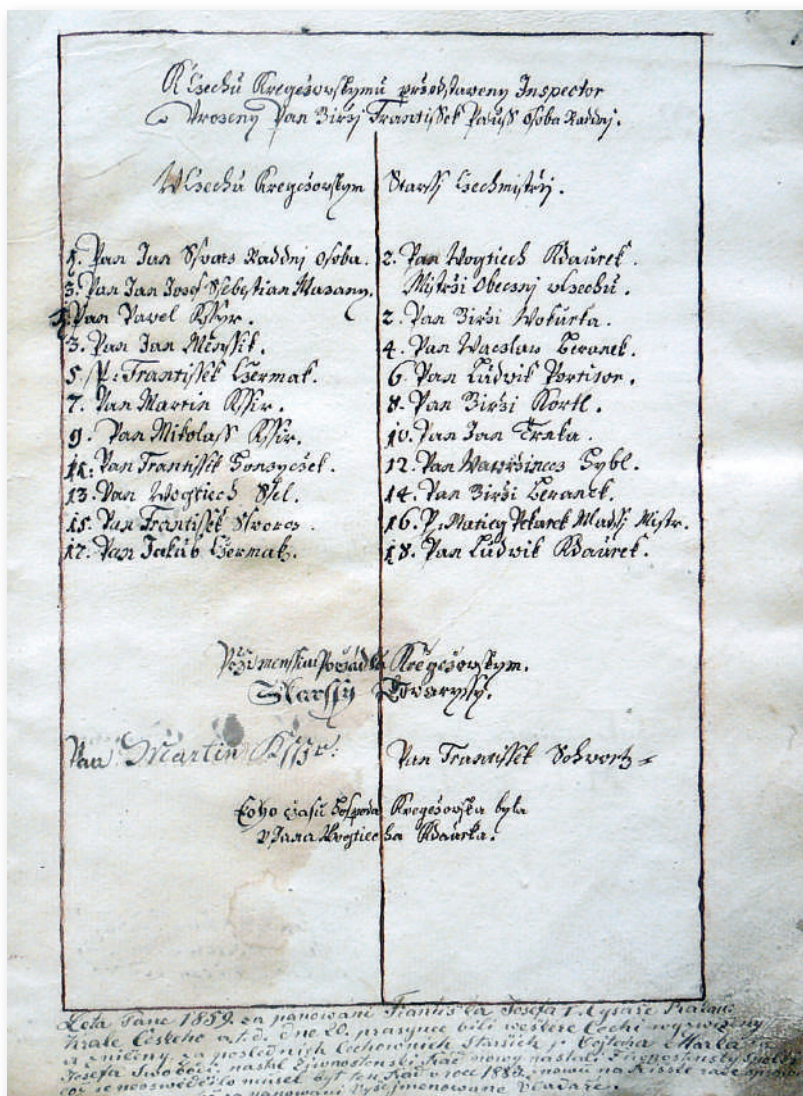
1. pan Pavel Kšír.
2. pan Vojtěch Rdaurek.
3. pan Jan Menšík.
4. pan Václav Beránek.
5. pan František Čermák.
6. pan Ludvík Portitor.
7. pan Martin Kšír.
8. pan Jiří Kortl.
9. pan Mikoláš Kšír.
10. pan Jan Trnka.
11. pan František Honzíček.
12. pan Vavřinec Hýbl.
13. pan Vojtěch Šel.
14. pan Jiří Beránek.
15. pan František Švorc.
16. pan Matěj Pekárek mladší mistr.
17. pan Jakub Čermák.
18. pan Ludvík Kdaurek.

Při menším pořádku krejčovským.

Starší tovaryši.

pan Martin Kšír
pan František Švortz

Toho času hospoda krejčovská byla
u pana Vojtěcha Kdaurka.

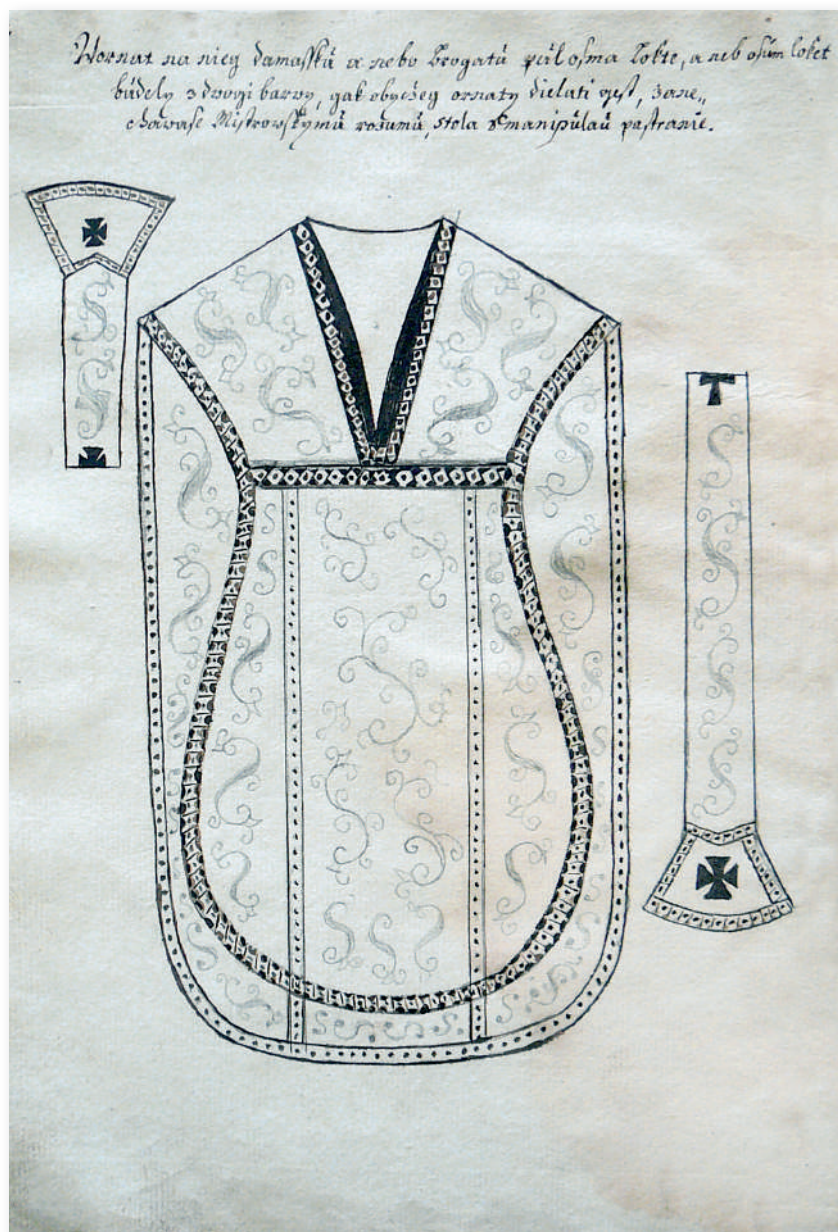
Léta Páně 1859. Za panování Františka Josefa I. císaře Rakauskýho/
krále českého a tak dále. Dne 20. prasince byly veškeré cechy vyz[d]
viženy/ a zničeny, za posledních cechovních starších, Vojtěcha Marka
a/ Josefa Svobody. Nastal živnostenský řád nový, nastaly živnostenský
spolky,/ což se neosvědčilo. Musel být ten řád v roce 1883 znovu
na říšské radě opraven,/ též za panování výše jmenované vladaře.

158. STŘIHY ODĚVŮ V KREJČOVSKÉ KNIZE

Kniha obsahuje 24 nákrasů stříhů, mezi nimiž vedle obvyklého liturgického oděvu dominují především módní mužské a ženské kabátové oděvy z přelomu 17. a 18. století. Poprvé se zde setkáváme s mužským kabátem typu *justaucorps*, a to hned ve třech různých podobách, dokumentujících dobové módní trendy. Podobně je i v ženském oděvu zaznamenáno několik typů kabátů odvozených nebo kopírujících mužské oděvy. Opětovně je zachycen uherský oděv, který zastupují dlouhé kalhoty, spodní kabátek *kamizola* a dlouhý kabát *baladrana*. Specifická skladba stříhů oděvních součástek je dána okolností, že se nejedná o cechovní knihu stříhů, ale osobní odkaz cechovního staršího Jana Josefa Šebestiána Mazaného, který v ní zaznamenal oděvy a stříhy, jež během svého života nashromáždil. V souboru krejčovských knih z Českých zemí se jedná o ojedinělý doklad knihy stříhů používaný v rámci krejčovské dílny.

158. CLOTHING PATTERNS IN A TAILOR'S BOOK

The book includes 24 sketches of patterns among which – besides usual liturgical vestment – especially fashionable men and women's mantles from the turn of the 17th and 18th centuries dominate. For the first time, we find here men's coat of *justaucorps* type, namely in three different forms which document the fashion trends of their time. Similarly, women's clothing features some types of mantles derived from or imitating men's garments. A Hungarian dress is captured again – this is represented by long trousers, an inner jacket *camisole* and a long coat *baladrana*. Specific composition of patterns for garments is caused by the fact that this is not a guild book of patterns, but a personal legacy of elder master craftsman Jan Josef Šebestián Mazaný who depicted garments and patterns that he collected in the course of his life. Within the set of tailor's books from the Czech lands, this is a unique witness to a book of patterns used at a tailor's workshop.

Fol. 3v

1. Vornát, na něj damašku anebo brogátu půl osma lokte, aneb osm loket/ budeli z dvoji barvy, jak obyčej ornaty dělají jest, zane/chavase mistrovským rozumu. Štola s manipulau po straně.

159. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE, ŠTÓLA A MANIPUL

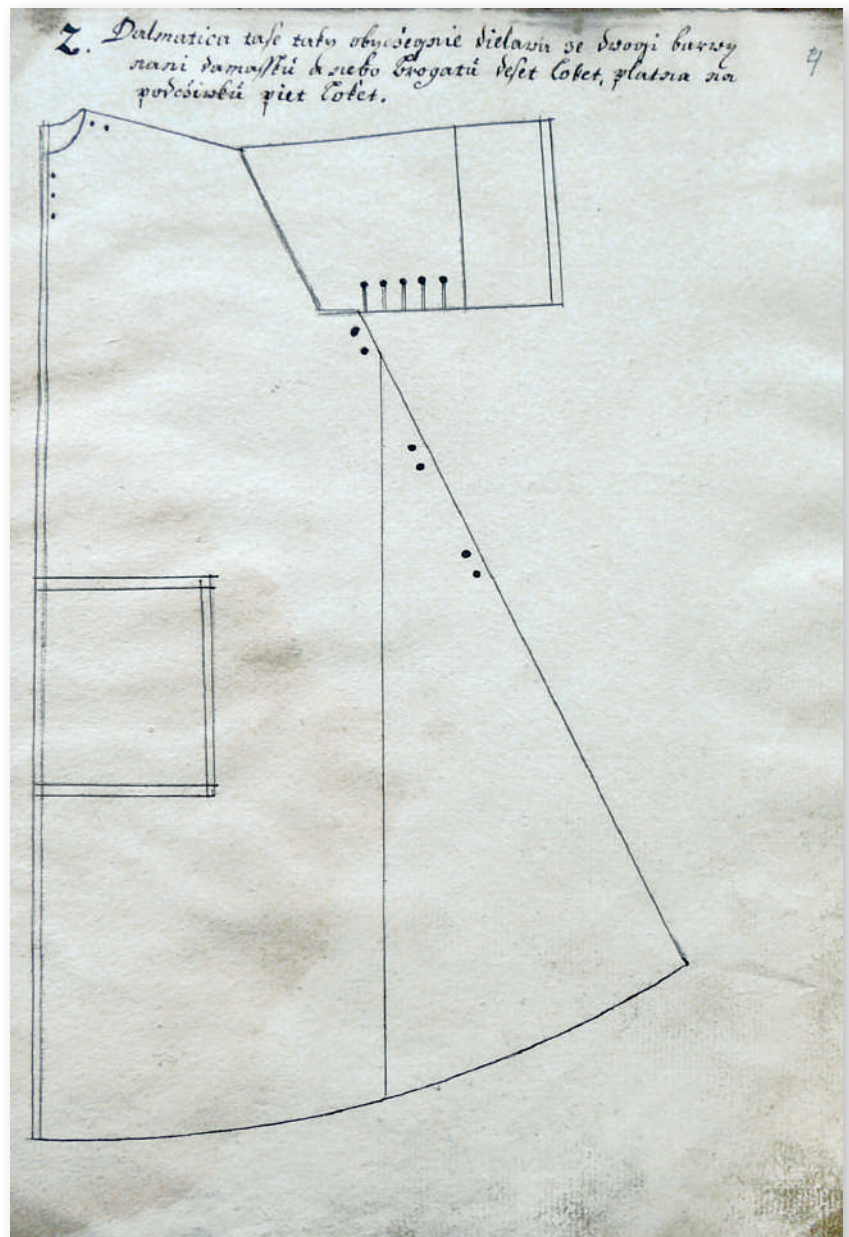
Detailně propracovaný střih kněžské kasule přibližuje nejen jeho vzhled, ale též způsob našívání port a zdobení plochy výšivkou. Zobrazená kasule je čistě barokního typu, který se v užívání udržel až do druhé poloviny 20. století. Na rozdíl od starších typů nejsou přední a zadní díly stejné. Zadní díl je delší a v horních rozích je prodloužen o dva obdélné výběžky, které se položí přes ramena a na jejich okraje se přišije nevelký přední díl (kat. č. 122, 182). Vnitřní hrany pak vytvoří charakteristický výstřih ve tvaru písmene V a boční vykrojení, tzv. *basička*. Soubor mešního roucha doplňuje štóla a manipul, oba zakončené trojúhelníkovým rozšířením, lemované portou a označené vyšitým křížem. K ušití je třeba 7 ½ lokte damašku nebo brokátu.

159. MASS VESTMENT – CHASUBLE, STOLE AND MANIPLE

The elaborated pattern for a liturgical chasuble does not explain only its cut but also the way of attaching the borders and decorating the surface with embroidery. The depicted chasuble is of pure Baroque style which survived until the second half of the 20th century. Unlike older types, the front and the back panel are not identical. The back panel is longer and extended in its upper corners by two rectangular projections which are put over the shoulders and to which the not large front part is attached (Cat. No. 122, 182). The inner edges then form a typical V-shaped neck and a side arc, so-called *basička*. The set is completed with a stole and a maniple, both are ended with a triangle-shaped extensions, hemmed with a border and signed with an embroidered cross. To make the set, one needs a half of the eighth ell of damask or brocade.

Fol. 4r

2. **Dalmatica** ta se taky obyčejně dělává ze dvojí barvy, / na ni damašku anebo brogátú deset loket, plátna na / podčívku pět loket.

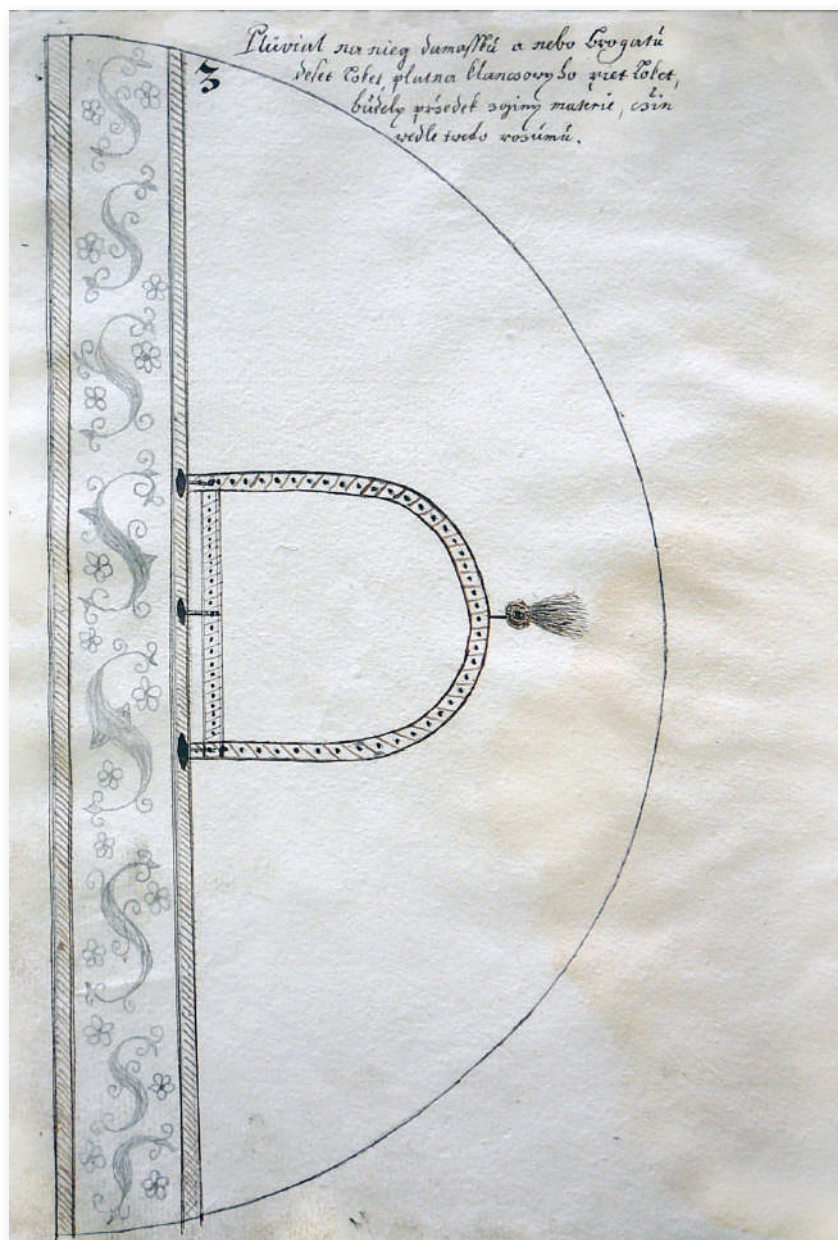

160. MEŠNÍ ROUCHO – DALMATIKA

Druhé z mešních rouch je zpracováno stejně podrobně jako předchozí, takže jsou zachyceny i takové detaily, jako jsou otvory pro provlečení tkanic, jimiž se svazovaly boční díly, a knoflíkové dírky, kterými se na spodním okraji spínaly rukávy. Podobně jako ornát je i dalmatika novějšího střihu, který se od předchozího liší obdélným předním dílem rozšířeným na bocích výrazným klínem, zasahujícím až do podpaží. Krátký obdélný rukáv je střižen samostatně a jeho zešíkmená hlavice je vsazena do netvarovaného průramku v bočním švu. Na břiše dalmatiky je vyznačený čtverec, v němž byla osazena výšivka. Na dalmatiku se spotřebuje 10 loket damašku nebo brokátu a 5 loket plátna na podšívku.

160. MASS VESTMENT – DALMATIC

The next mass vestment is elaborated as thoroughly as the previous one is, so all details, including holes for laces which served to bind the side parts, and buttonholes which served for fastening the sleeves, are captured. Similarly to the “ornat – a church ecclesiastic garb” also the dalmatic is of a newer cut that differs from the previous one by its rectangular front panel extended on sides by a noticeable gusset reaching under the arms. The short rectangular sleeve is cut separately, with a chamfered head which is sewn onto a slightly chamfered not-shaped armhole in the side seam. On the stomach is sketched a square in which embroidery was placed. For the dalmatic one needs 10 ells of damask or brocade and 5 ells of linen for the lining.

Fol. 4v

3. **Pluviál**, na něj damašku anebo brokátu/ deset loket, plátina klancovýho pět loket,/ bude-li předeť z jiný matérie, čiň/ vedle svého rozumu.

161. LITURGICKÝ PLÁŠŤ – PLUVIÁL

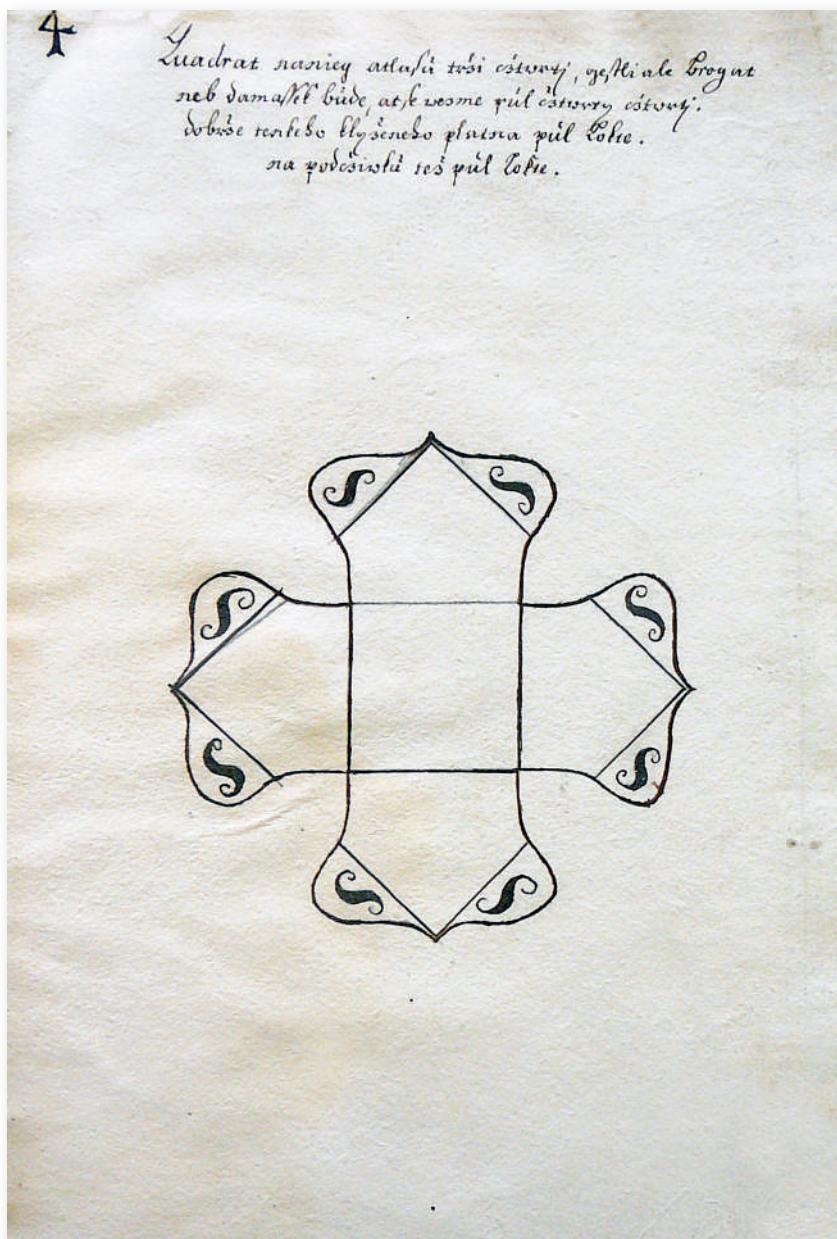
Zobrazený liturgický plášť je obvyklého půlkruhového střihu, ovšem ve výrazně barokním provedení. Přední okraj je lemovaný pruhem vzorovaného brokátu s naznačenou výšivkou, jehož okraje jsou obroubeny našitou portou. Po přehození pláště přes ramena vytvořil tento pruh výraznou dominantu čelní strany oděvu. Z kapuce na zádech zbyl jen velký obdélný, na dolním konci zaoblený štít přichycený k plášti třemi poutky zapnutými na tři oválné knoflíky. K ušití pluviálu bylo třeba 10 loket damašku nebo brokátu, na podšívku pak 5 loket natuženého tzv. *glancového* plátina.

161. LITURGICAL CLOAK – COPE

The depicted liturgical cloak is of the usual half-circle cut but in the distinct Baroque style. The front edge is hemmed with a strip of patterned brocade with indicated embroidery. The strip is trimmed with a sewn-on border. After the cloak was thrown over the shoulder, this strip dominated the front side of the garment. The large rectangular shield in the back, rounded on its bottom end remained after the original hood. To the cloak, the shield is attached by three hooks buttoned up with three buttons. The consumption for the cope amounted to ten ells of damask or brocade, and five ells of stiffened, so called *glancovaný* linen.

Fol. 5r

4. **Quadrat**, na něj atlasu tři čtvrti, jestli ale brokát/ neb damašek bude, ať se vezme půl čtvrtý čtvrti./ Dobře tenkého klíženého plátna půl lokte./ Na podčívku též půl lokte.

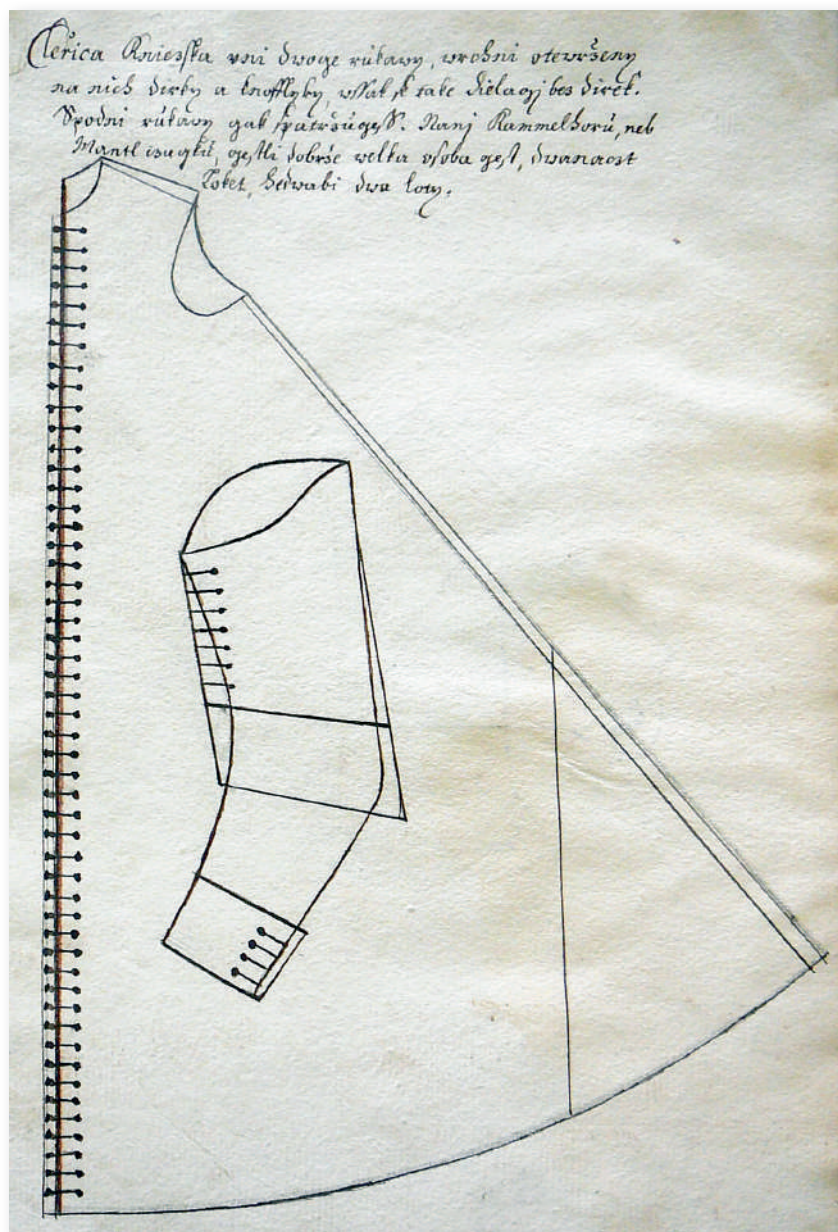

162. LITURGICKÁ POKRÝVKA HLAVY – BIRET

Ojedinělé zobrazení kněžské pokrývky hlavy zachycuje typickou barokní podobu biretu. Lidový název pak zní *kvadrát* nebo *kvadrátek*, což odkazuje na tvar dýnka v podobě čtverce se čtyřmi rohy. Barva biretu, podobně jako celého roucha, vyjadřovala postavení v církevní hierarchii. Kněží nosili většinou biret černý se štrápcem uprostřed a třemi stojícími a jedním ležícím rohem. Kněží s titulem monsignore zase biret černý s fialovým štrápcem. Biskupové, kanovníci a církevní soudní vikáři s titulem monsignore nosili biret fialové barvy se štrápcem. Kardinálové nosili biret červené barvy bez štrápcem. K ušití biretu je třeba $\frac{3}{4}$ lokte atlasu, případně též brokátu nebo damašku. Na podšívku je třeba klížené plátno.

162. LITURGICAL HEADDRESS – BIRRETA

The unique depiction of priest's headdress captures a typical Baroque look of a birreta. The popular name was *kvadrát* or *kvadrátek* [square], which points out the shape of the crown – a square with four corners. The colour of the birreta as well as that of the entire vestment expressed the position in the church hierarchy. Priests mostly wore a black birreta with a tassel in the middle and three stand-up and one lying corners. Priests titled Monsignore wore a black birreta with a violet tassel. Bishops, canons and court vicars titled Monsignore wore a violet birreta with a tassel. Cardinals wore a red birreta without a tassel. To make a birreta, one needs $\frac{3}{4}$ ell of satin or possibly also brocade or damask. Glued lining was necessary for the lining.

Fol. 5v

5. Klerika kněžská, v ní dvoje rukávy, vrchní otevřený, na nich dírky a knoflíky, však se také dělají bez dírek. Spodní rukávy jak spatřuješ. Na ni kamelhoru, neb/ mantlcajku, a jestli dobře velká osoba jest, dvanáct/ loket, hedvábi dva loty.

163. KNĚŽSKÝ KABÁT – KLERIKA

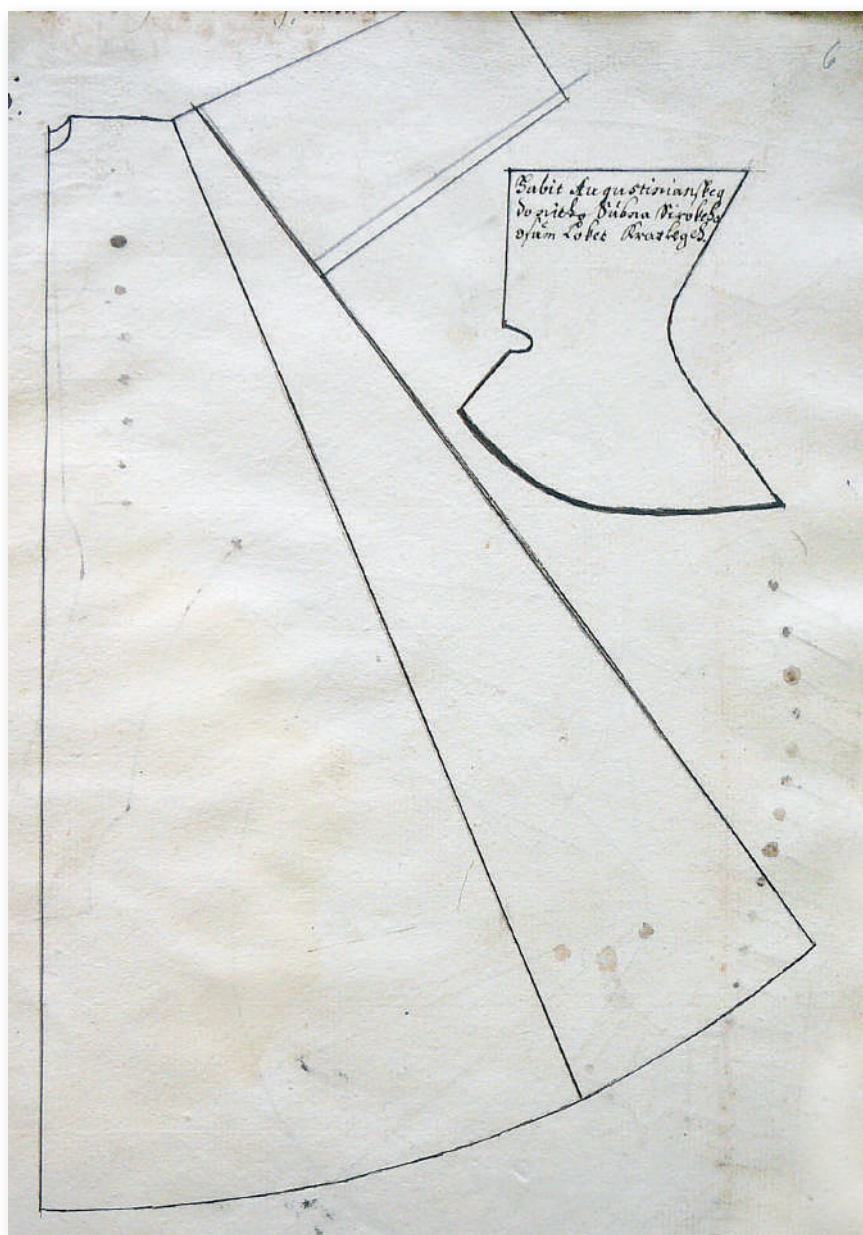
Zobrazený střih představuje typický kněžský kabát 18. století, obecně zvaný *klerika*. Základní proporce navazují na tradici kněžských kabátů ze 17. století (kat. č. 97, 108, 183, 201), takže i zde vidíme na prsou přiléhavou a pod pažemi rozšířenou siluetu sahající až k zemi. Rukávy jsou ovšem odvozeny ze soudobé módy, což se projevuje především na spodním rukávu, který je přiléhavý, v lokti prolomený, se dvěma švy a oblou hlavici. Zakončený je přehnutou manžetou s několika knoflíky. Oproti tomu horní otevřený rukáv je obdélný a dosti volný. V souladu s dobovou módou je okraj přednice kabátu lemován dlouhou řadou knoflíků a dírek. Kabát se šil z vlněného kamrholu nebo lacinějšího mentlcajku.

163. PRIEST'S COAT – CASSOCK [KLERIKA]

The depicted pattern displays a typical priest's coat from the 18th century, commonly called cassock [*klerika*]. Its basic proportions follow the tradition of priest's coats from the 17th century (Cat. No. 97, 108, 183, 201) so also here we can see a silhouette, which is tight-fitting on the breast and extended under the arms and reaches the ground. The sleeves, however, are derived from the fashion of that time, which is shown especially on the bottom sleeve that is close-fitting, broken at the elbow, with two seams and a round head. It is ended with a turned-up cuff with some buttons. On the contrary, the upper open sleeve is rectangular and rather loose, with an arc-shaped head. In accordance with the period fashion, the hem of the front panel is bordered by a long row of buttons and buttonholes. The coat was made from woollen fabric called *kamrhol*, or cheaper *mantlzeug*.

Fol. 6r

6. **Habit Augustiniánskej**,/ do něho sukna širokého/ osum loket krátkejch.

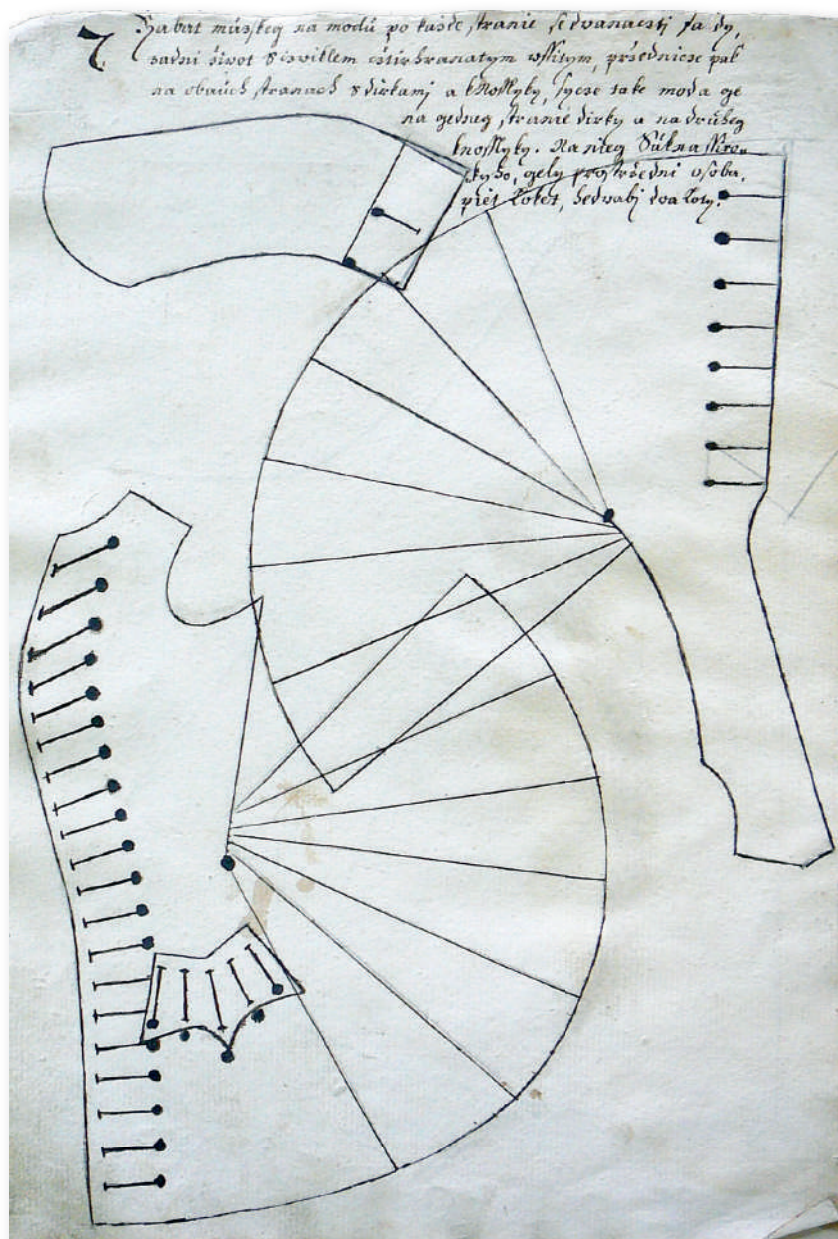

164. AUGUSTINIÁNSKÁ KUTNA A KÁPĚ

Řád bosých augustiniánů přišel do Tábora na pozvání městské rady kolem roku 1642 a během deseti let si zde vystavěl klášter s kostelem Narození Pany Marie. Řádové roucho prozrazuje příbuznost s kutnou dominikánů (kat. č. 207), která je na bocích taktéž rozšířena dlouhými klíny sahajícími až k ramennímu švu. Zde jsou vloženy krátké obdélné rukávy s rovnou hlavicí. Oděv doplňuje volná kápě se širokým hledím, jejíž stříh kopíruje boční profil hlavy, s výrazným zahrocením na temeni. Nevelký límec částečně zahaluje ramena. Na ušití hábitu je třeba 8 krátkých loket, pravděpodobně myšleno českých, obyčejného sukna.

164. AUGUSTINIAN COWL AND HOOD

The order of barefoot Augustinian monks came to the town of Tábor around the year 1642, after having been invited by the town council. During ten years, they built a monastery with the church of the Nativity of the Virgin Mary. The order vestment discloses its relation to the Dominican cowl (Cat. No. 207) that is on sides also extended by long gussets reaching to the shoulder seam. Short rectangular sleeves with straight heads are sewn onto the shoulder seam. The dress is completed by a loose hood with a wide visor the cut of which copies the side profile of the head, with a noticeable taper on the top. A not large collar covers the shoulders partially. To make the habit, 8 short – probably Bohemian ells of common cloth are needful.

Fol. 6v

7. **Kabát mužskej na módu**, po každé straně se dvanácti *faldy*,/ zadní život s cviklem čtyrhranatým všitým, přednice pak/ na obauch stranách s dírkami a knoflíky, sice také móda je/ na jednej straně dírky a na druhé/ knoflíky. Na něj sukna širo/kýho, je-li prostřední osoba/ pět loket, hedvábí dva loty.

165. MUŽSKÝ KABÁT – JUSTAUCORPS

Na přelomu 17. a 18. století zdomácněl v mužském šatníku oděvní komplet nazývaný francouzsky *habit*, česky *šaty*, který se skládal z krátkých kalhot, kabátku a kabátu. Kabát typu *justaucorps* byl do pasu přiléhavý, od boků dolů se rozšiřoval do širokých šosů sahajících po kolena, se sklady v zadní části. Přední díl má v horní části oble tvarovanou přednici, kopírující hrud. Boční šev je mírně předsazený dozadu, takže záda jsou zúžená a na bocích obloukově vykrojená. Spodní části předního i zadního dílu – šosy – jsou na boku klínovitě rozšířené a navíc prodloužené kruhovou výsečí. Po sešití jednotlivých dílů zůstává na zádech mezi šosy rozperek, na bocích je vytvarováno 12 skladů – *faldů*. Přednice kabátu i zadní rozperek jsou lemovány poutky a knoflíky. Na přednicích jsou prostříženy vodorovné kapsy, kryté rozměrnou hranatou patkou. Přiléhavý rukáv je v lokti prolomen, musí se tedy šít ze dvou částí. Oblá hlavice je hladce vsazena do hluboce vykrojeného průramku. Okraje rukávů jsou zakončeny neširokou přehnutou manžetou. K ušití kabátu je třeba 5 loket širokého sukna a 2 loty hedvábí.

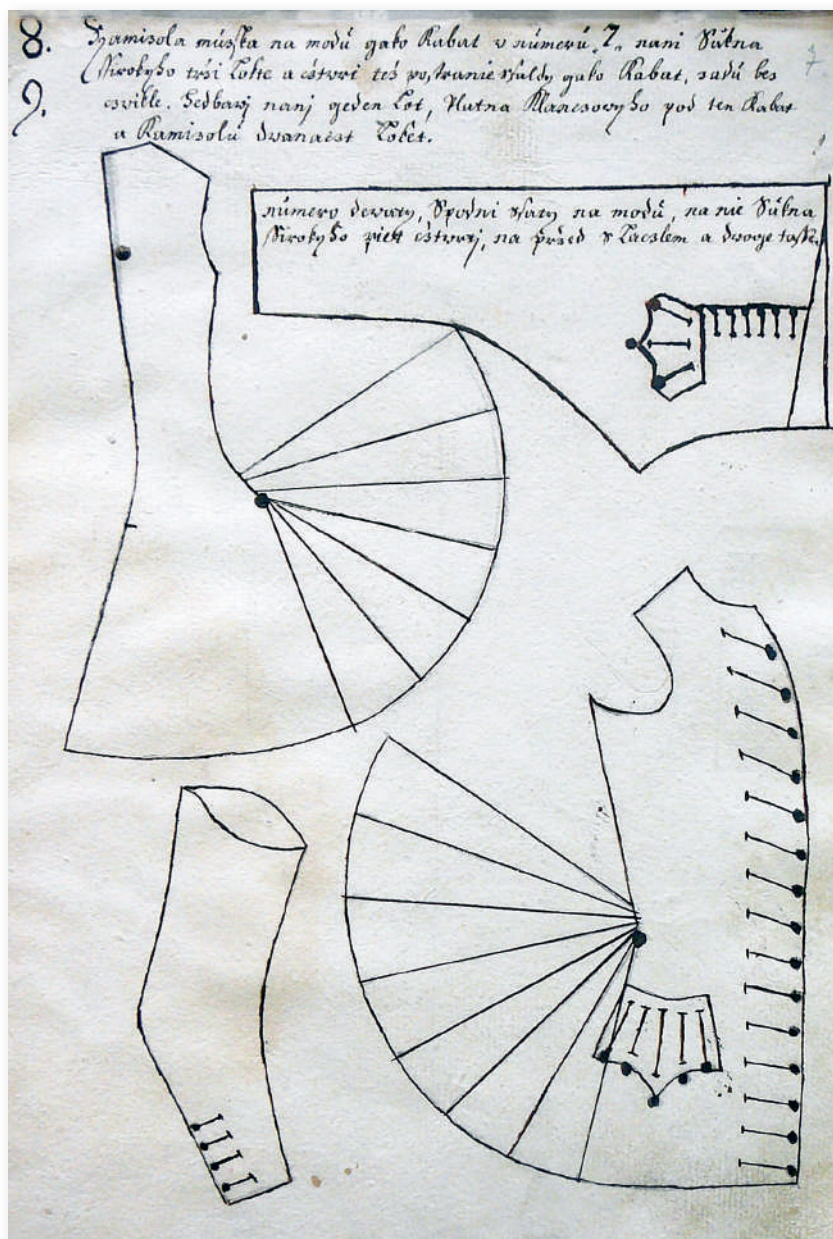
165. MEN'S COAT – JUSTAUCORPS

At the turn of the 17th and 18th centuries, a suit called *habit* in French or a dress in Czech was accepted by the men. It consisted of short trousers, a jacket and a coat. The coat of the *justaucorps* type featured the length slightly above the knees, a close-fitting body, and wide tails in its bottom part. In its upper part, the front panel features a round front copying the chest. The side seam is slightly shifted backwards so the back panel is narrowed and arc-shaped on sides. The bottom parts of the front and the back panel – the tails – are extended like gussets on the hips and prolonged with 6 folds shaped like circle sectors. After sewing the pieces together, there remains a slit between the tails in the back and 12 folds are formed on the hips. The coat front and the back slit are trimmed with loops and buttons. On the fronts are vertical pockets covered with large square flaps. The tight-fitting sleeve is broken at the elbows so it is made of two parts. The round head is attached to a deep armhole. The sleeve is trimmed with a not wide turned-up cuff. To make the jacket, one needs 5 ells of wide cloth and 2 loths of silk.

Fol. 7r

8. a 9. Kamizola mužská na módu jako kabát v numeru 7. Na ni sukna/ širokýho tři lokte a čtvrt, též po straně s *faldy* jako kabát, [v]zadu bez/ cvikle. Hedbáví na ni jeden lot, plátina klancovýho pod ten kabát/ a kamizolu dvanáct loket.

Numero devátý. Spodní šaty na módu, na ně sukna/ širokýho pět čtvrtí, napřed s *laclem* a dvoje *tašky*.

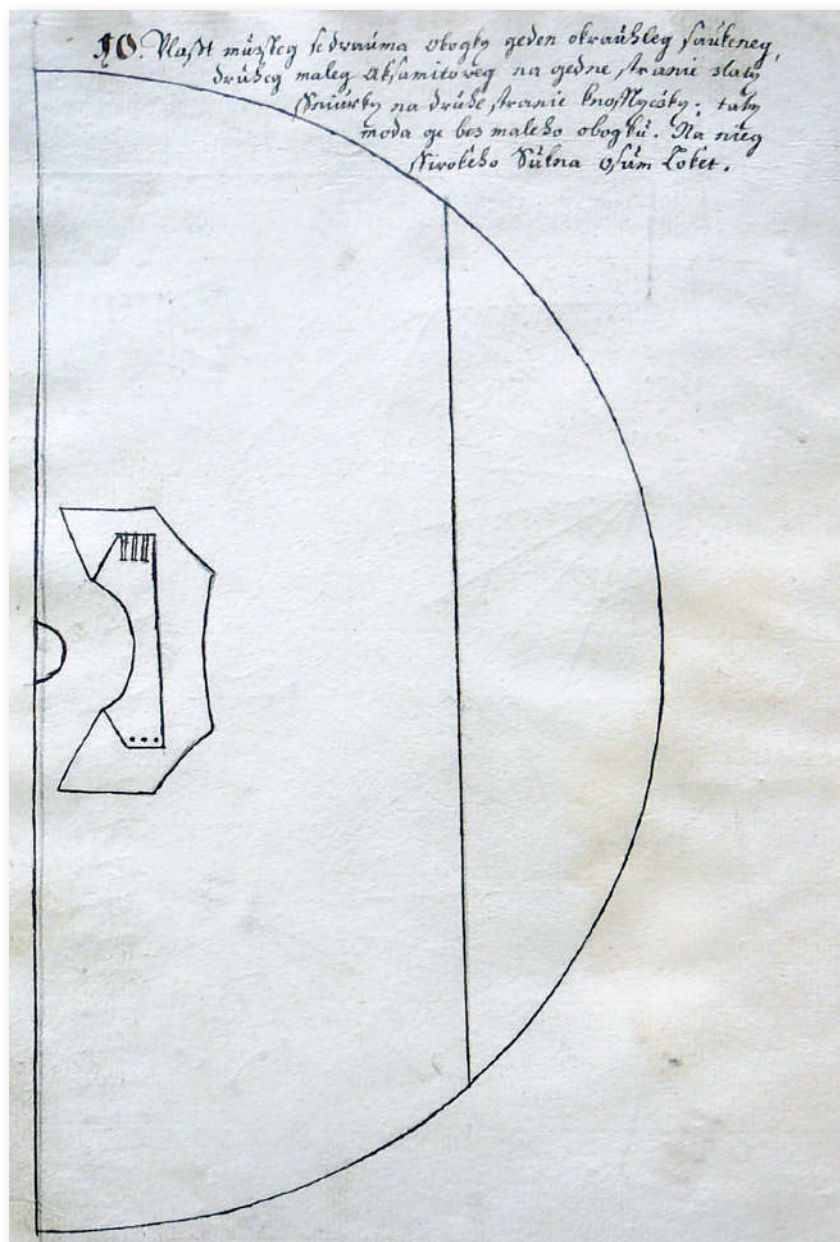

166. KRÁTKÉ KALHOTY A SPODNÍ KABÁTEK – KAMIZOLA

Součástí mužských šatů je spodní kabátek s rukávy – *kamizola*, a krátké kalhoty. Kabátek ve všem kopíruje střih kabátu, pouze je kratší, takže sahá asi do půle stehů. Přední díl je v horní části přiléhavý, a protože se nosil zapnutý až ke krku, je přednice na hrudi obloukově vykrojená. Boční šev je mírně předsunutý dozadu, takže záda jsou zúžená a jejich boky obloukově vykrojené. Spodní díl – *šos* – prodlužující přednice a záda, je užší, rozšiřující klíny jsou drobnější, ale je jich o jeden více. Rukáv je přiléhavý, v lokti prolomený a v zápěstí zúžený, zakončený rozparkem zapínaným na čtyři knoflíky. K ušití je třeba 3 lokte širokého sukna a 1 lot hedvábí. Kalhoty mají přiléhavý střih, který je na bedrech vyšší než v pase. Spodní okraj nohavic nemá zapínání, což znamená, že se přes něj stále ještě natahovaly punčochy. V přední části kalhot je poklopec – *lacl* – ohraničený dvěma rozparky, pod nimiž jsou kapsy s hranatou patkou. Kapsa i rozparky jsou lemovány knoflíky a vyšitými dírkami. K ušití kalhot je třeba 5 čtvrtí širokého sukna.

166. SHORT TROUSERS AND INNER JACKET – CAMISOLE

The men's dress includes also a sleeved inner jacket – *camisole* – and short trousers. The jacket copies the cut for the coat in all details; it is just shorter so it reaches to the mid-calves. The front panel is close-fitting in its upper part; because it was worn buttoned up to the neck, the front is arc-shaped on the chest. The side seam is shifted backwards a little and the back panel is narrowed with arc-shaped sides. The bottom part – a tail – prolonging the fronts and the back panel is shorter, the extending gussets are smaller. There is one more tail as compared to the previous type. The sleeve is tight-fitting and broken at the elbow, narrowed at the wrist with a slit buttoned with four buttons. To make the suit, one needs 3 ells of wide cloth and 1 loth of silk. The trousers are tight-fitting and higher in the lower back than at the waist. The bottom hem of the trousers has no fastening, that means that the stockings were still pulled over it. In the front part of the trousers, there is a fly – *lacl* with two slits under which are pockets with square flaps. The pocket and the slits are trimmed with buttons and embroidered buttonholes. To make the trousers, one needs 5 quarters of wide cloth.

Fol. 7v

10. Plášť mužskej se dvauma obojky, jeden okrauhlej saukenej, / druhej malej aksamitovej, na jedné straně zlatý/ šňůrky na druhé straně knoflíčky; taky/ móda je bez maleho obojku. Na něj/ širokého sukna osum loket.

167. MUŽSKÝ PLÁŠŤ

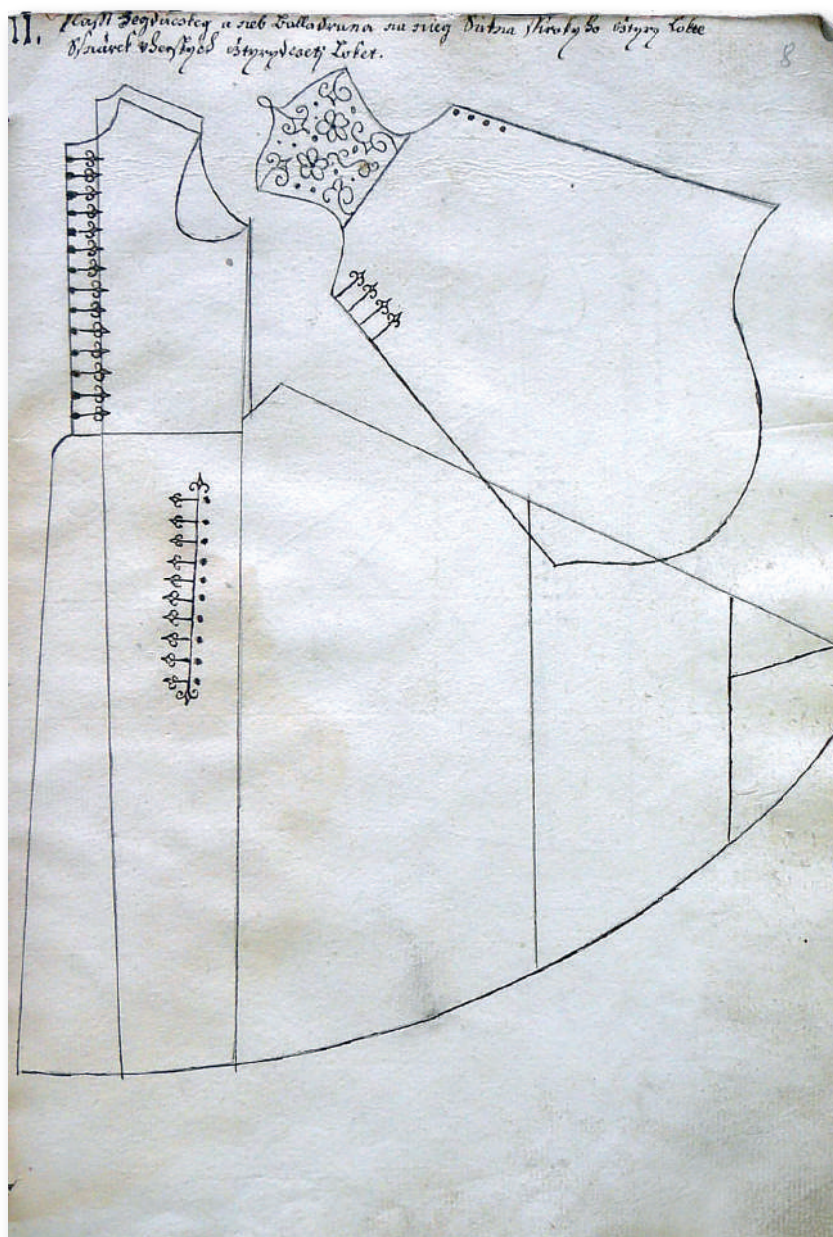
Vzhledem k uvedené spotřebě 8 loket širokého sukna se zřejmě jedná o dlouhý kolový plášť užívaný jako cestovní. Tomu odpovídají i dva límce. U krku nižší aksamitový stojáček se zlatým řetízkem a knoflíčky na sepnutí. Druhý, široký ležatý, který chrání ramena před promoknutím a je možné jej zvednout a zapnout kolem krku. K ušití je třeba 8 loket širokého sukna.

167. MEN'S CLOAK

Considering the mentioned consumption of 6 ells of wide cloth, this concerns probably a long circular cloak used as a travelling coat. Two collars correspond to this purpose. At the neck, the lower stand-up satin collar with a gold chain for fastening. The other one, a turndown collar, protects the shoulders from rain and it is possible to raise it and fasten around the neck. To make the cloak, one needs 8 ells of wide cloth.

Fol. 8r

11. Plášť hejduckej aneb Balladrana, na něj sukna širokýho čtyry lokte, / šňůrek uherských čtyřicet loket.

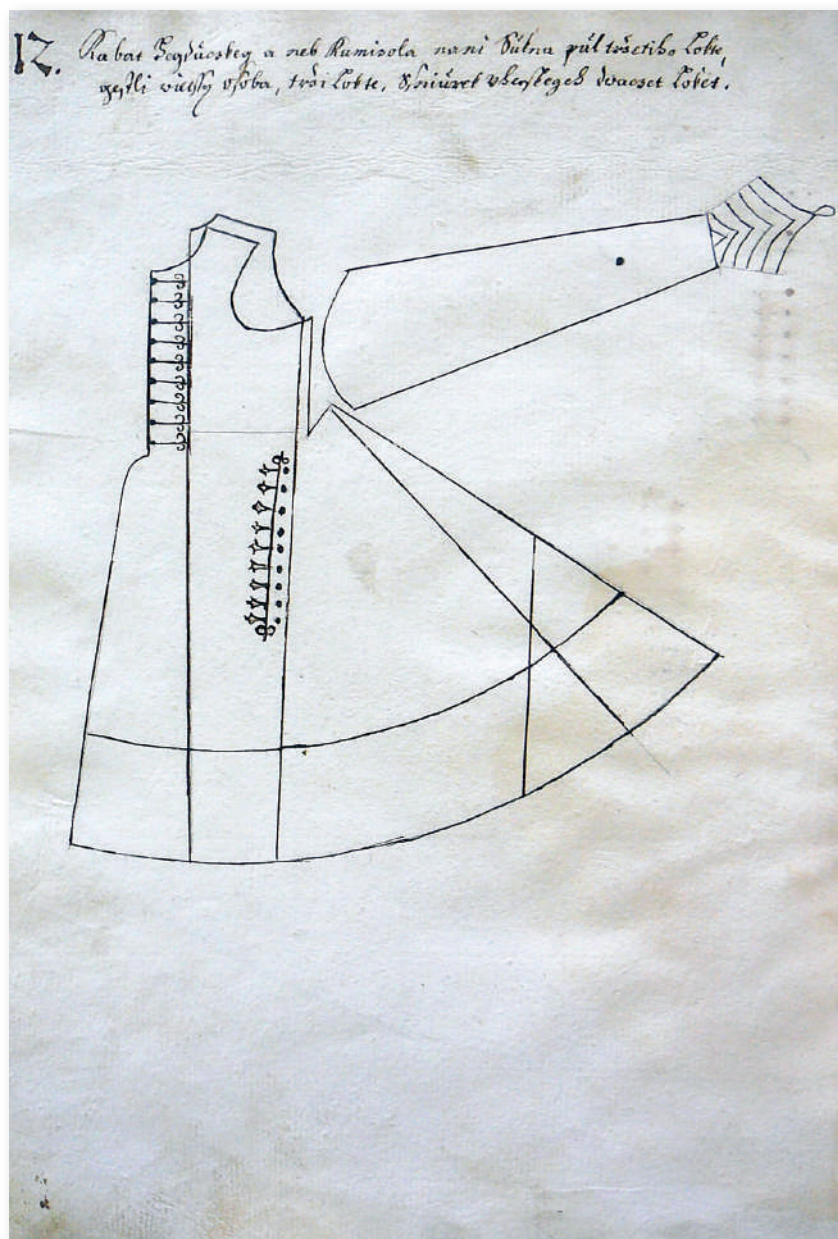

168. HAJDUCKÝ KABÁT – BALADRANA

Dlouhý kabát tvoří společně s *kamizolou* a kalhoty komplet hajduckého oděvu, jehož mladší období najdeme i v Opavě (kat. č. 189). Střih je však odlišný a podobá se spíše uherským kabátům (kat. č. 131), které mají přiléhavou horní, rozšířenou spodní část a úzká záda. Délka sice není uvedena, ale jistě sahal téměř až ke kotníkům. Horní část předního dílu má rovný okraj i boční šev, mělký výstřih a hluboký oblý průramek. Dolní část je na boku výrazně klínovitě rozšířená, obdélná záda jsou oproti tomu dosti úzká. Při sešití proto bylo nutné klíny přehnout dozadu. Rukáv je v rameni dosti široký, proto při nasazení do průramků musela být jeho vysoká obloukově vykrojená hlavice nabraná a vyčnívala nad linii ramene. Od ramene k zápěstí se rukáv zužuje do manžety, k níž je připojený tvarovaný kryt hřbetu ruky. Horní části přednice, svisle prostřížená kapsa i zapínání rukávu jsou lemovány knoflíky a uherskými šňůrkami. K ušití kabátu je třeba 4 lokte širokého sukna.

168. HAJDUCK'S COAT – BALADRANA

Together with the camisole and trousers, the long coat is a part of Haiduck's dress whose younger type can be found also in Opava (Cat. No. 189). However, the cut is different and it is more similar to Hungarian coats (Cat. No. 131) that also have a close-fitting body, a flared bottom part, and a narrow back panel. The length is not mentioned but the coat must have reached to the ankles. The upper part of the front panel has a straight edge and side seam, a shallow neckline and a deep arc-shaped armhole. The bottom part on the hip is noticeably extended, the rectangle back panel is, on the contrary, rather narrow. When sewing the gussets together, it was necessary to turn them backwards. The sleeve is rather wide at the shoulders; that means its arc-shaped head must have been gathered when being attached to the armholes, and it projected over the shoulders. The sleeve narrows from the shoulder to the wrist into a not wide cuff to which a shaped cover for the wrist is attached. The upper part of the front, the vertically cut-through pocket and the sleeve fastening are trimmed with buttons and Hungarian cords. To make the coat, one needs 4 ells of wide cloth.

Fol. 8v

12. Kabát hejduckej aneb kamizola, na ni sukna půl třetího lokte, / jestli větší osoba, tři lokte, šňůrek uherskejch dwacet loket.

169. HAJDUCKÝ KABÁT – KAMIZOLA

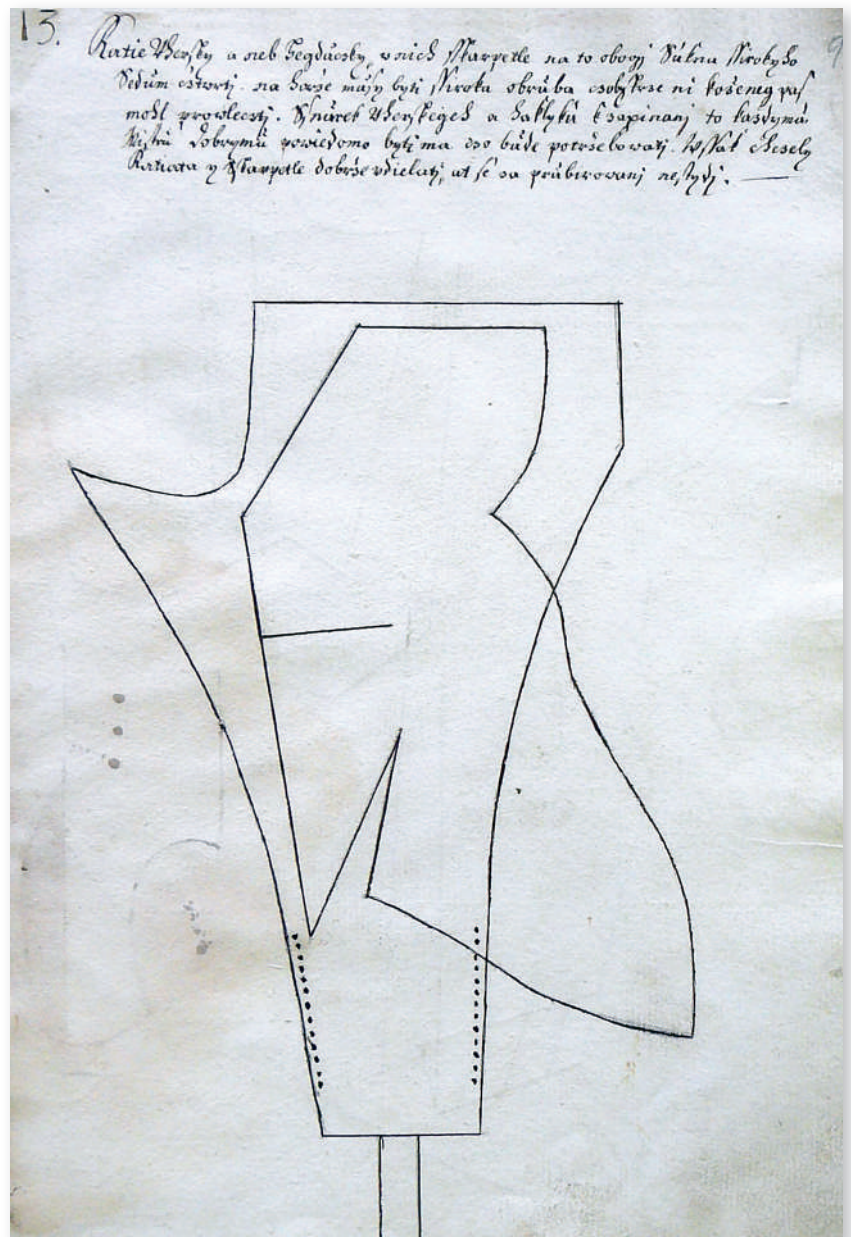
Spodní kamizola kopíruje střih svrchního kabátu, pouze je ve všech směrech menší. Kabát je opět v horní části přiléhavý a od pasu dolů rozšířený, zadní díl je oproti tomu úzký. Délka může sahát po kolena anebo do půle stehen, také šířka spodního dílu je vyznačena dvojnásobně. Rukáv je přiléhavý, takže obloukově vykrojená hlavice je hladce vsazena do hlubokého oblého průramku. Od ramene k zápěstí se rukáv zužuje a zakončen je opět krytem hřbetu ruky. Na konci je smyčka, kterou bylo možné protáhnout ukazovák, aby kryt při jízdě dobře přiléhal k ruce. Kryt byl také dosti často nošen ohrnutý, přičemž barva jeho podšívký kontrastovala s barvou kabátu. Horní část přednice i svislá kapsa jsou lemovány knoflíky a šňůrkami. Dolní části přednic se překrývají. K ušití je třeba 2 ½ lokte sukna a 20 loket uherských šňůrek.

169. HAJDUCK'S COAT – CAMISOLE

The inner camisole copies the cut of the outer coat, only it is smaller. The coat is close-fitting on the body and flared from the waist downwards; the back panel, on the contrary, is narrow. The length can reach to the knees or mid-thighs; two widths of the bottom part are indicated, too. The sleeve is tight-fitting at the shoulders and its arc-shaped head is smoothly attached to the deep armhole. The sleeve narrows from the shoulders to the wrist and it has again a cover to protect the wrist. There is a loop at the end, through which it would be possible to pass the forefinger so that the cover can fit tightly to the wrist. The cover was often worn as turned-up whereby the colour of its lining was in contrast with the colour of the coat. The upper part of the front and the vertical pocket are trimmed with buttons and cords. The bottom parts of the fronts overlap each other. To make the coat, it is necessary to have 2 ½ ells of cloth and 20 ells of Hungarian cords.

Fol. 9r

13. **Katě uherský aneb hejducký v nich škarpetle**, na to obojí sukna širokýho/ sedum čtvrtí. Nahoře musí býti široká obruba coby pře[s]ni koženéj pás/ mohl provlécti. Šňůrek uherskejch a haklíků k zapínání to každému/ mistru dobrému povědomo býti má, co bude potřebovati. Však chceli/ kařata i škarpetle dobře udělati, ať se za prubírování nestydí.

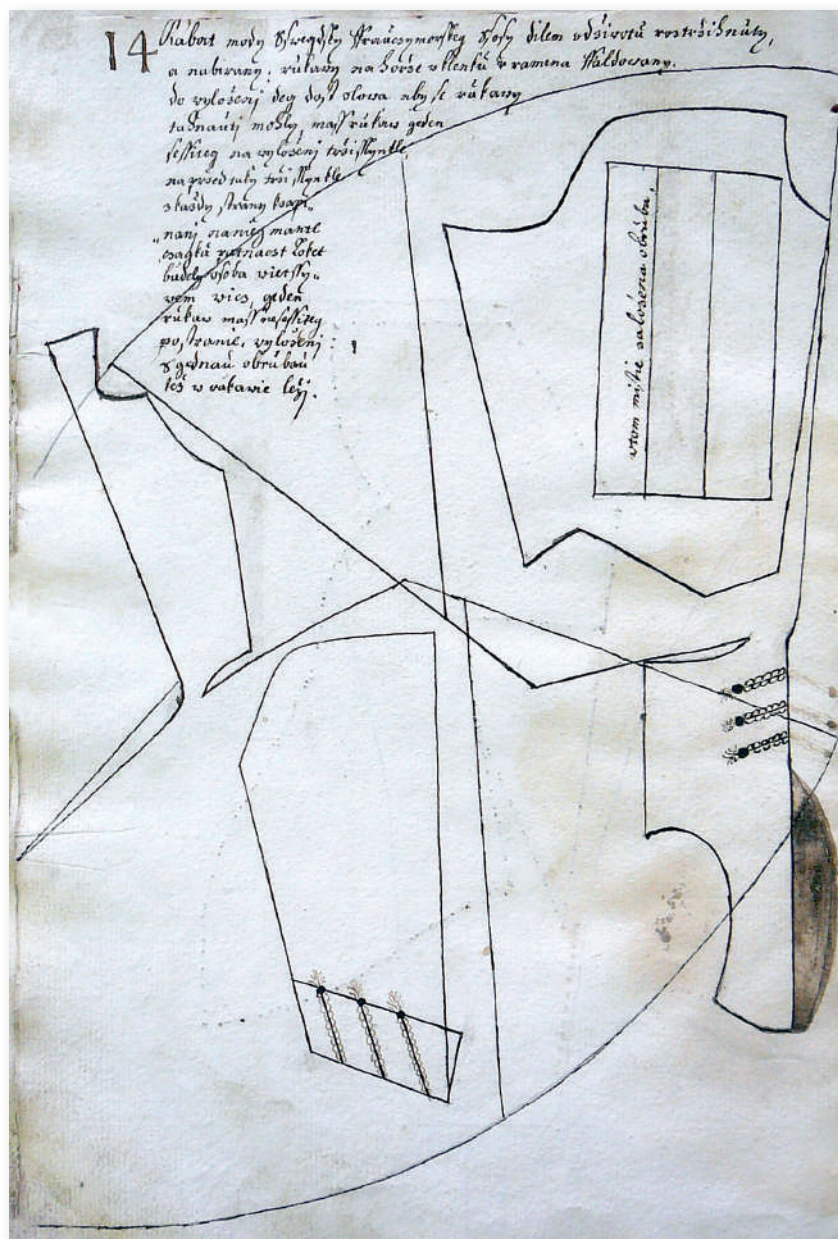

170. DLOUHÉ HAJDUCKÉ KALHOTY

Kalhoty tohoto střihu jsou v krejčovských knihách zastoupeny několikrát (kat. č. 131, 189). Švy nohavic probíhají po zadní straně lýtka a stehna a na hýždích vytvářejí průnik v podobě vidlice. V této podobě byl střih v Evropě rozšířený na přelomu 15. a 16. století, po jeho polovině již švy na hýždích probíhají rovnoběžně (kat. č. 32, 61, 106, 154). V Uhrách však k této změně nedošlo a střih beze změny přetrvával v užívání až do poloviny 18. století. Kalhoty jsou přiléhavé až těsné, s ohledem na snazší oblékání zůstávají na lýtkách nesešité, pouze se zapínají na očka a háčky, jejichž umístění je naznačené řadou teček. V pase kalhoty přidržoval kožený pás prostrčený tunelem v horním okraji. V dolní části zase pruh látky přišitý ke spodnímu okraji nohavice a prostrčený pod patou. Rozparek v pase není naznačen, takže doposud byl zřejmě umístěn v krokovém švu. Kalhoty doplňují nízké soukenné boty – škarpetle – složené z jednoho kusu sukna a podšité koženou podrážkou. K ušití kalhot včetně obuvi je třeba 7 čtvrtí sukna.

170. LONG HAJDUCK'S TROUSERS

Trousers of this type are mentioned more times in the tailor's books (Cat. No. 131, 189). The seams run on the back side of the calves and thighs; on the buttocks, they shape a "forked" intersection. In this form, the cut spread in Europe at the turn of the 15th and 16th centuries; after the mid-16th century, the seams on the buttocks run in parallel (Cat. No. 32, 61, 106, 154). However, this change did not happen in Hungary and the cut survived unchanged until the mid-18th century. The trousers are tight-fitting to skin-tight so – with regard to easier dressing – they remain unsown on the calves and they are fastened with hooks and eyes whose place is indicated by a dotted line. At the waist, the trousers were held by a leather belt passed through the tunnel in its upper part. In addition, the leg was tied under the heel by a strip of cloth stitched to the bottom hem. The slit at the waist is not indicated so it might have been placed in the crotch seam. The trousers are completed with low cloth shoes – škarpetle – consisting of one piece of cloth. The shoes are lined with leather sole. To make the trousers and the shoes, one needs 7 quarters of cloth.

Fol. 9v

14. Kabát módy švejdský fraucimorskej, šosy dílem od životu roztríhnutý, a nabíraný; rukávy nahoře v klenku u ramena faldovaný. Do vyložení dej dost olova, aby se rukávy táhnouti mohly. Máš rukáv jeden/ sešitej na vyložení tři šlynkle, napřed taky tři šlynkle/ z každé strany k zapí/nání. Na něj mantl/cajku patnáct loket, budeli osoba větší/ vem víc. Jeden/ rukáv máš nesešitej/ po straně, vyložení/ s jednau obrubou/ též v rukávě leží.

Text ve vyobrazení:
V tom místě založena obruba.

171. ŠVÉDSKÝ ŽENSKÝ KABÁT

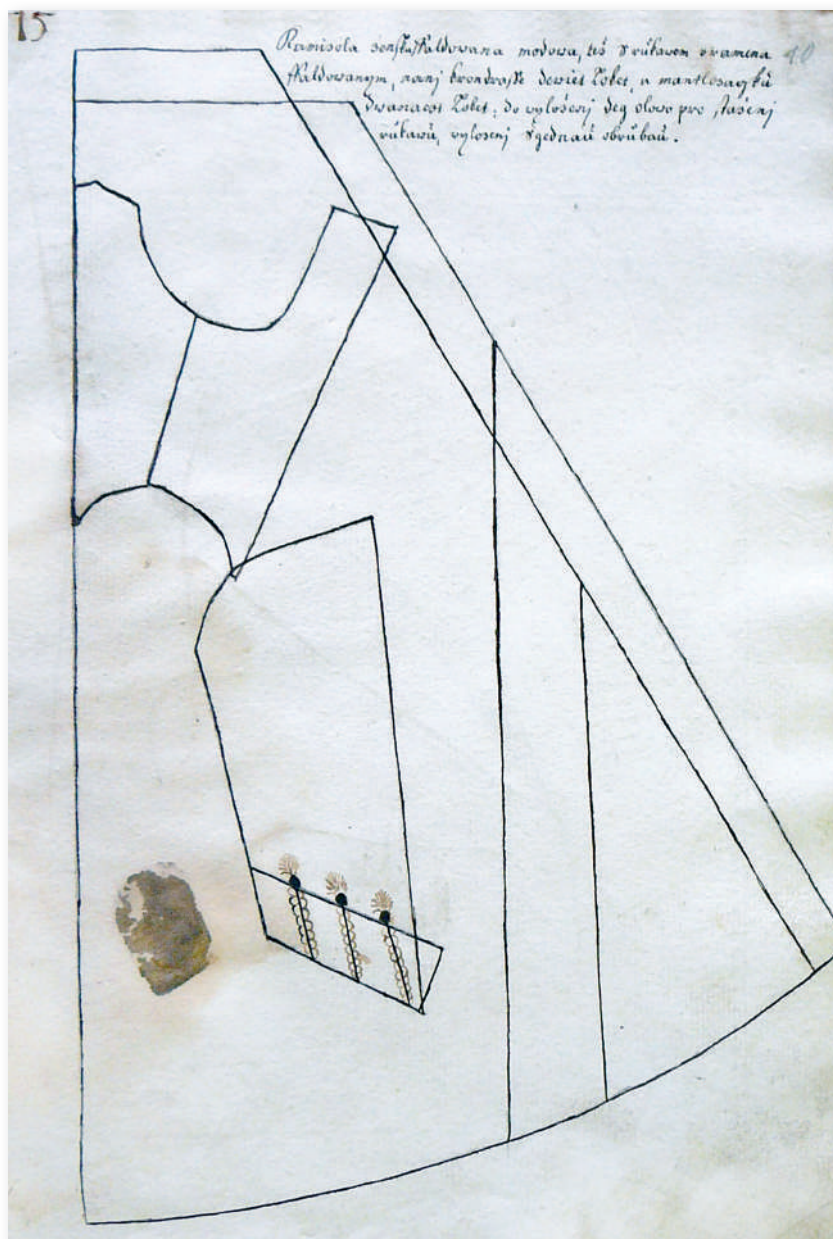
Mušské kabáty byly v 18. století pro ženské odívání trvalou inspirací, která dala vzniknout celé řadě nových svrchních oděvních součástí. Střih kabátu je v horní části přiléhavý, spodní kolová část je však široká, mohla tedy dobře pokrýt širokou sukni. Horní část předního dílu má zesílený okraj přednice, boční šev je předsazený dozadu, takže záda jsou zúžená a na okrajích zkosená. Spodní díl – šos – je tvořený protáhlým zaobleným pruhem se šikmými okraji. S životem je spojený pouze úzkým páskem tkaniny, zbytek horního okraje šosu musel být nabíraný do skladů. Zadní část je prodloužená, takže vytváří oblý cíp. Rukávy jsou v ramenu značně široké, a i když průramky jsou neméně hluboké, hlavicí bylo nutné nabrat, takže sklady – *faldy* – vystupovaly nad linii ramene. Rukáv se k zápěstí mírně zužuje a zakončen je neširokou manžetou. Správnou splývavost rukávů zajišťovalo olovo zašité do podšívky. Přednice je na prsou lemována kožešinou a na břiše jsou tři páry ozdobných šňůr k zapínání. K ušití kabátu je třeba 15 loket mentlcajku.

171. WEDISH WOMEN'S COAT

In the 18th century, male coats were a permanent inspiration for women's garments, which gave rise to plentiful new outer garments. The cut is close-fitting in its upper part, the bottom circular part is wide so it could cover even a wide skirt. The upper part of the front panel has a chamfered front; the side seam is shifted backwards, that means the back panel is narrowed and chamfered at the edges. The bottom part – a tail – includes an elongated round tail with chamfered edges. With the body, it is connected only by a narrow strip of fabric; the rest of the upper edge must have been arranged into folds. The back panel is prolonged to form a round tail. The sleeves are rather wide at the shoulders; even though the armholes are deep, the head must have been gathered, i.e. the folds projected over the shoulders. The sleeve narrows slightly to the wrist into a not wide cuff. The sleeves could fall down because of pieces of lead sewn up inside the lining. The front is fur-trimmed on the breast; on the stomach, there are three pairs of decorative cords for fastening. To make the coat, one needs 15 ells of *mantlzeug*.

Fol. 10r

15. Kamizola ženská faldovaná módová, též s rukávem u ramena/ faldovaným. Na ni krondráše devět loket a mantlcajku/ dvanáct loket. Do vyložení dej olovo pro stažení/ rukávu. Vyložení s jednau obrubau.

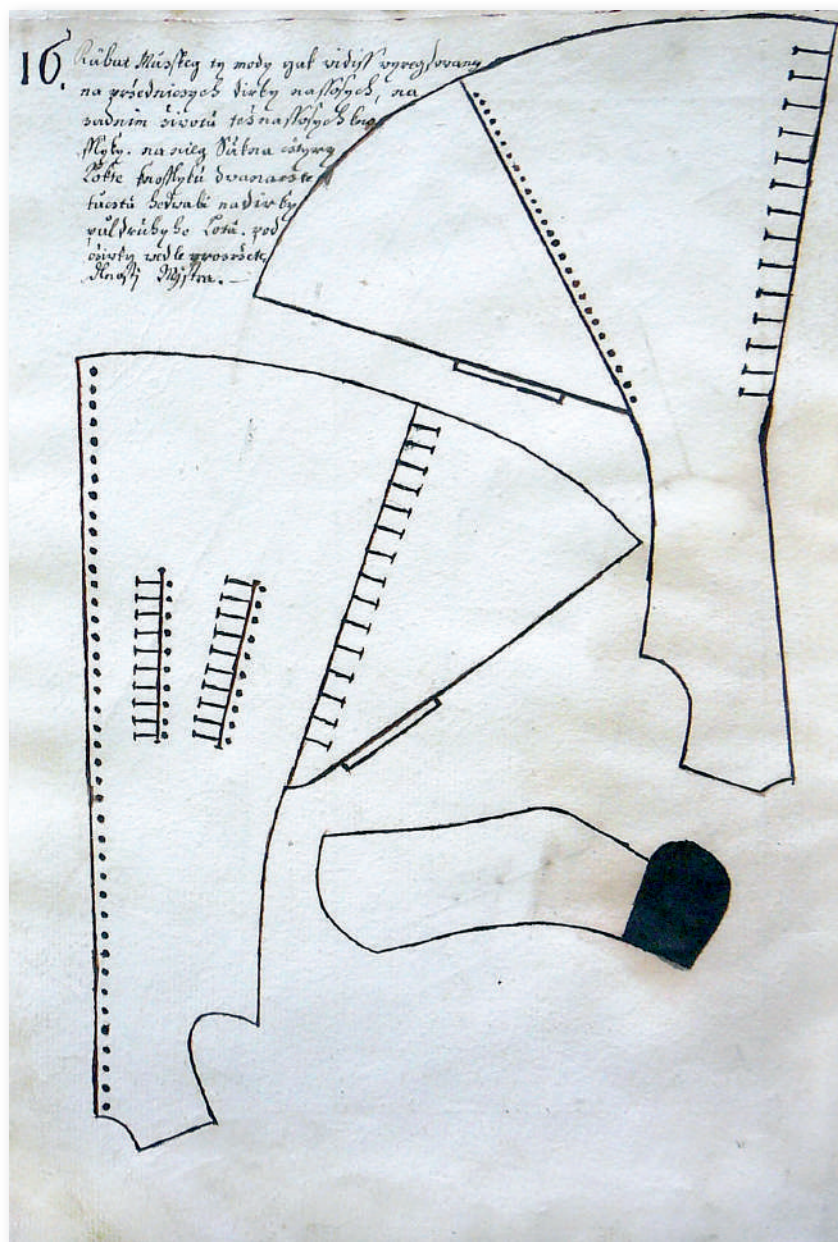

172. ŽENSKÝ KABÁT – KAMIZOLA

Kamizola připomíná spíše dlouhou kolovou sukni se živětem a rukávy. Mohlo by se tedy jednat o městskou variantu módních pláštových šatů – *manto*. Používat se začaly v 70. letech 17. století ve Francii a brzy se staly nezbytným doplňkem ženských šatů. Spodní část je tvořena čtyřmi kruhovými výsečemi, jejichž spojením vznikne necelý půlkruh. Horní okraj je nabíraný do výrazných skladů – *faldů*. Živůtek nezapře inspiraci šněrovačkou. Okraje přednice jsou odshora dolů zkosené, dole vyběhají do špičky, stejně tak jako záda. Rukáv je široký a v zápěstí jen nepatrně zúžený, zakončený neširokou manžetou, v níž je zašité olovo pro lepší splývavost. Široká hlavice je v rameni naskládána – *zfaldována* – takže vyčnívá nad linii ramene. K ušití je třeba 9 loket vlněného krondráše nebo 12 loket mantlcajku.

172. WOMEN'S COAT – CAMISOLE

Kamizola reminds rather of a long circle skirt with a sleeved bodice. It might have been the town variant of fashionable cloak dress – *manto*. It was used since the 1670s in France and soon became a necessary accessory to women's dress. The bottom part consists of four circle sectors that altogether give rise to less than a half-circle. The upper part is arranged into distinct folds. The bodice shows that it is inspired by a waistcoat. The front edges are chamfered from the top to the bottom. In the bottom, they taper to a tip and so does the back panel. The sleeve is wide, slightly narrowed at the wrist and trimmed with a not wide cuff in which lead pieces are sewn up. They ensure the sleeve to fall down smoothly. The wide head is folded at the shoulder and it projects over the shoulder line. To make the coat, one needs 9 ells of woollen fabric called *krondras* or 12 ells of *mantlzeug*.

Fol. 10v

16. Kabát mužskej tý módy jak vidíš vyrejšovaný./ Na přednicích dírky, na šosích, na/ zadním životu též, na šosích kno/flíky. Na něj sukna čtyry/ lokte, knoflíků dvanácte/ tuctů, hedvábí na dírky/ půl druhého lotu. Pod/čívky vedle prozřete/dlnosti mistra.

173. MUŽSKÝ KABÁT – JUSTAUCORPS

Střih zachycuje starší typ kabátu zvaného *justaucorps*, který se nosil na konci 17. století. Jeho silueta je obdobná jako v předchozím případě (kat. č. 165), rozšíření spodní části je ovšem mnohem umírněnější. Horní části předního a zadního dílu jsou téměř souměrné. Přednice má rovný okraj, který se ještě dosti často nosil částečně sepnutý. Boční šev je předsazený dozadu jen mírně, takže průramky jsou vykrojeny stejnoměrně v předním i zadním dílu. Záda jsou proto širší a na bocích jen mírně zkosená. Přední a zadní šosy jsou na bocích klínovitě rozšířené a připojuje se k nim další rozměrný klín. Rukáv je přiléhavý, v lokti prolomený, s oblou hlavicí, která je hladce vsazena do průramku. Okraj je zakončen širokou přehnutou manžetou s převislým okrajem. Přednice, dvě svislé kapsy, boční klíny i zádový rozparek jsou lemovány knoflíky a vyšitými dírkami. K ušití jsou třeba 4 lokte sukna, 12 tuctů knoflíků a 4 loty hedvábí na dírky.

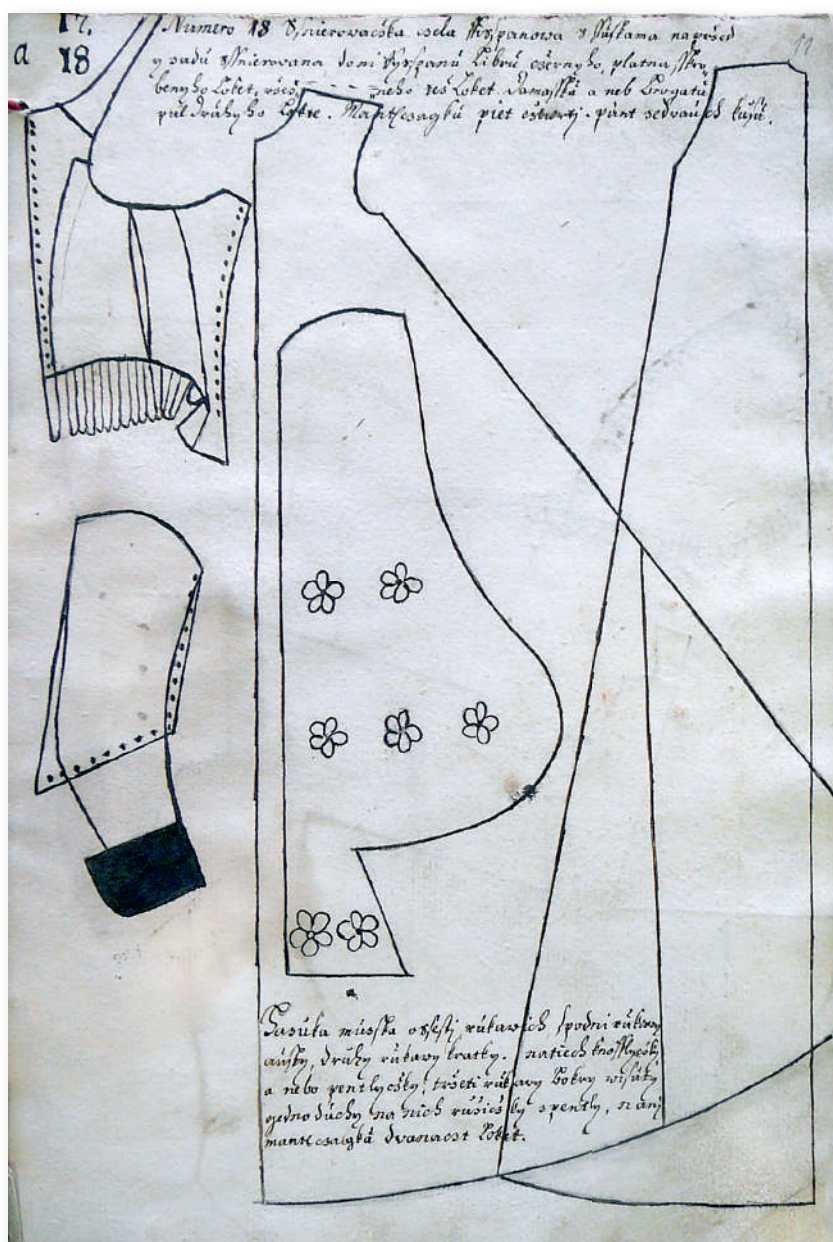
173. MEN'S COAT – JUSTAUCORPS

The pattern depicts an older type of the coat called *justaucorps* (Cat. No. 165), which was worn at the end of the 17th century. Its body is close-fitting and the bottom part is flared; the appearance, however, is much more moderate. The upper part of the front panel is symmetrical, with a straight front, which was often worn fastened. The side seam is shifted backwards just slightly and the armholes show symmetrical arcs in the front and the back panel. The back panel is wider and slightly chamfered on the hips. The front and back tails are extended with gussets on sides and another large gusset is attached to them. The sleeve is tight-fitting, broken at the elbow, with a round head, which is smoothly attached to the armhole. The edge is trimmed with a wide turned-up cuff with an overhanging hem. The front, two vertical pockets, the side gussets as well as the back slit are trimmed with buttons and embroidered buttonholes. To make the coat, one needs 4 ells of cloth, 12 dozens of buttons and 4 loths of silk threads for the buttonholes.

Fol. 11r

Numero 18. Šněrovačka celá fíšpánová s šúskama napřed/ i zadu, s[e]šněrována. Do ní fíšpánu libru, černýho plátna škro/benýho loket, režného též loket. Damašku aneb brokátu/ půl druhého lokte. Mantlcajku pět čtvrtí. Punt se dvauch kusů.

Hazuka mužská o šesti rukávích. Spodní rukávy/ auský, druhý rukávy krátký, na těch knoflíčky/ anebo pentličky, třetí rukávy bokrý vysutý/ jednoduchý, na nich růžičky z pentlí, na ni/ mantlcajka dvanácte loket.

174. MUŽSKÝ KABÁT – HAZUKA; ŽENSKÁ ŠNĚROVAČKA

Hazuka představuje pohodlný kabát určený pro každodenní nošení. V krejčovských knihách je zakreslena několikrát, ovšem jejich konstrukce se navzájem liší (kat. č. 27, 130). Zobrazený střih zobrazuje volný, až na zem dlouhý kabát obdobného střihu, jako se užíval u kněžských kabátů. Tělo tvoří čtyři kruhové výseče, přičemž zadní díl je výrazně užší než přední. Horní část předního i zadního dílu je na hrudi přiléhavá, se zřetelně ohraničeným výstřihem, náramenicí i průramky. Pod pažemi se kabát rozšiřuje do kolové sukně. Rukávů je hned několik, první dva spíše mužské, spodní je přiléhavý, v lokti prolomený, s oblou hlavicí a manžetou na konci, horní je zkrácený, ve švu s knoflíky a dírkami. Poslední rukáv je spíše ženský, v rameni přiléhavý, pod loktem měchovitě rozšířený, zakončený kónickou manžetou. Pošitý růžičkami z pentlíček. Celkové vyznění je velmi blízké italskému plášti s rukávy zvanému *ropa*. K ušití je třeba 12 loket mantlcajku.

Druhý střih zachycuje francouzskou šněrovačku s *puntem* (kat. č. 186).

174. MEN'S COAT – HAZUKA; WOMEN'S WAISTCOAT

Hasuka is a comfortable coat for everyday wearing. It is depicted often in the tailor's books, however, their reconstructions differ from each other (Cat. No. 27, 130). The depicted pattern shows a loose coat reaching to the ground. Its cut is similar to that of priest's coats. The body consists of four circle sectors whereby the back panel is noticeably narrower than the front one. The upper part of the front and the back panel is close-fitting on the chest, with a clear neckline, a yoke and armholes. Under the arms, the coat extends to a circular skirt. There are more sleeves on the coat – the first two are more typical for men – the inner one is tight-fitting, broken at the elbow, with a round head and a cuff; the outer one is shorter, with buttons and buttonholes in the seam. The third sleeve is more typical for women – it is tight-fitting at the shoulder, bag-shaped below the elbow and trimmed with a conical cuff. It is decorated with rose-shaped ribbons. The appearance is very close to Italian sleeved cloaks called *ropa*. To make the coat, one needs 12 ells of *mantlzeug*. The other cut depicts a French waistcoat with *punt* (Cat. No. 186).

Fol. 11v

19. Kurizetl aneb krátký kabátek ženskej s osmnácti faldy, rukávy/ v klenku na rameně faldovaný, na něj mantlcajku šest loket./ Plátina klancového na počívku půl pata lokte. Do rukávu dej/ olovo.

Numero 20. Deko na koně, na ni sukna/ širokýho dva lokte, prýmů anebo čapraku vedle vyměření deky.

175. KRÁTKÝ KABÁTEK – KORSETL; DEKA NA KONĚ

Kabátek je opět inspirovaný mužskými kabáty 18. století. V životě je přiléhavý, v dolní části rozšířený, takže jej bylo snadné oblékat přes široké sukně. Přední díl má šikmo položenou přednici s mírně odsazeným bočním švem. Záda jsou v ramenou dosti široká, boky jsou ovšem zkosené a pas značně zúžený. Spodní část – sukně – je tvořena kruhovými díly. Každá přednice je rozšířena jedním čtvrtkruhem a každá polovina zad jedním půlkruhem. Množství materiálu bylo takové, že muselo být naskládáno do 18 skladů – faldů. Dlouhý rukáv je v rameni nabíraný, v lokti zúžený a mírně prolomený, zakončený neširokou manžetou. Zkosená přednice je v životě sepnuta třemi páry šňůr, výstřih je lemován kožešinou. K ušití je třeba 6 loket mantlcajku a na podšívku 4 ½ lokte klíženého plátina.

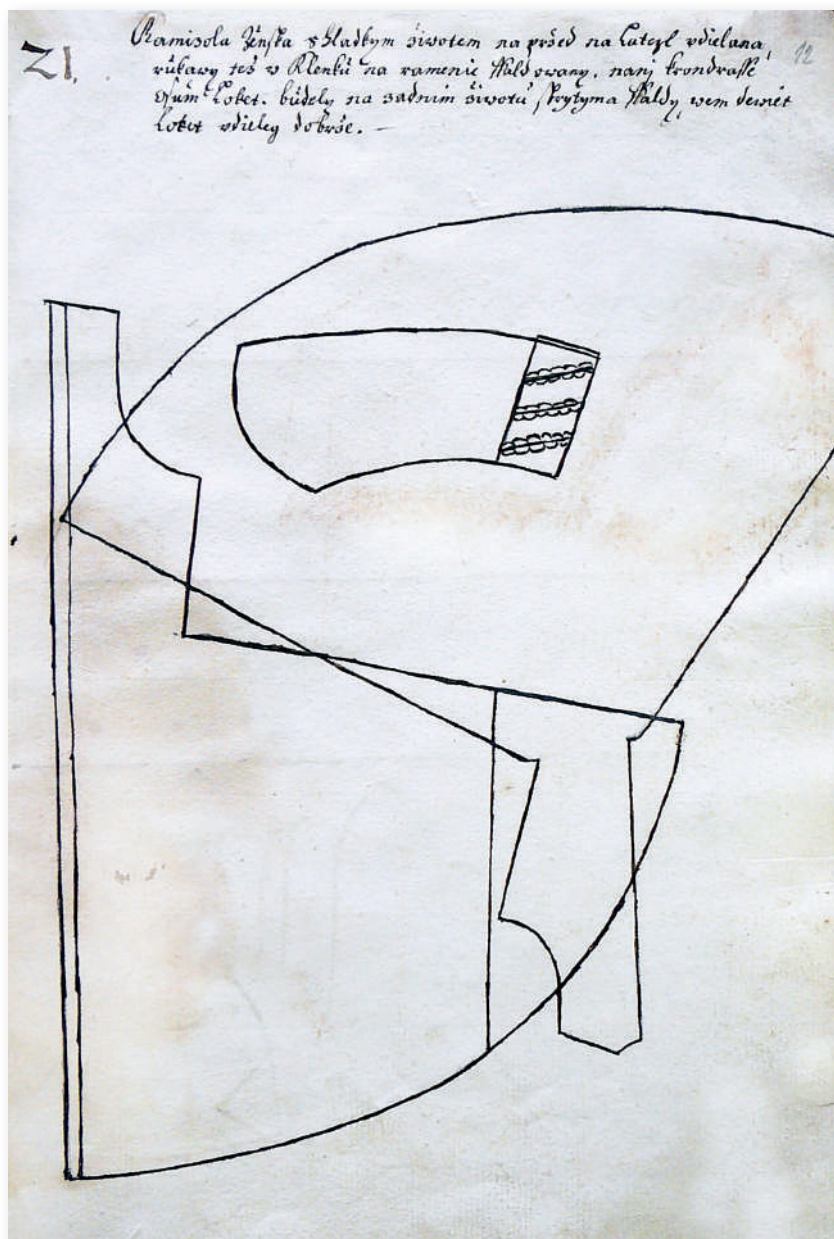
Deko pod sedlo je menší než starší pokrývky (kat. č. 59, 145), takže zahaluje jen boky a hřbet koně. V rohu vybíhá obloukový cíp, který kryje slabiny. Po obvodu je deka lemovaná prýmky anebo čabrakem.

175. SHORT JACKET – KORZETL; HORSE BLANKET

The jacket is inspired by men's coats from the 18th century. Its body is close-fitting, flared in its bottom part, so it was easy to wear it over wide skirts. The front panel is close-fitting with a chamfered front and a slightly shifted side seam. The back panel is rather wide at the shoulders; the hips, however, are chamfered and the waist is conspicuously narrowed. The bottom part – skirt – consists of circular panels. Each front is extended by a quarter-circle and each half of the back panel by a half-circle. The material was so voluminous that it had to be arranged in 18 folds. The long sleeve is gathered at the shoulder, narrowed and slightly broken at the elbow and trimmed with a not wide cuff. The chamfered front is fastened by three pairs of cords; the neckline is fur-trimmed. To make the jacket, one needs 6 ells of mantlzeug and 4 ½ ells of glued linen for the lining. The blanket placed under the horse saddle is smaller than older blankets (Cat. No. 59, 145) and it covers horse's side and back. In the corner is an arc-shaped tail that covers horse's flank. Around its circumference, the blanket is bordered with a galloon called čabrak.

fol.12r

21. Kamizola ženská s hladkým životem na před, na latzl udělaná, / rukávy též v klenku na rameně faldovaný. Na ni krondráše / osum loket. Bude-li na zadním životu skrytýma *faldy* vem devět / loket, udělej dobře.

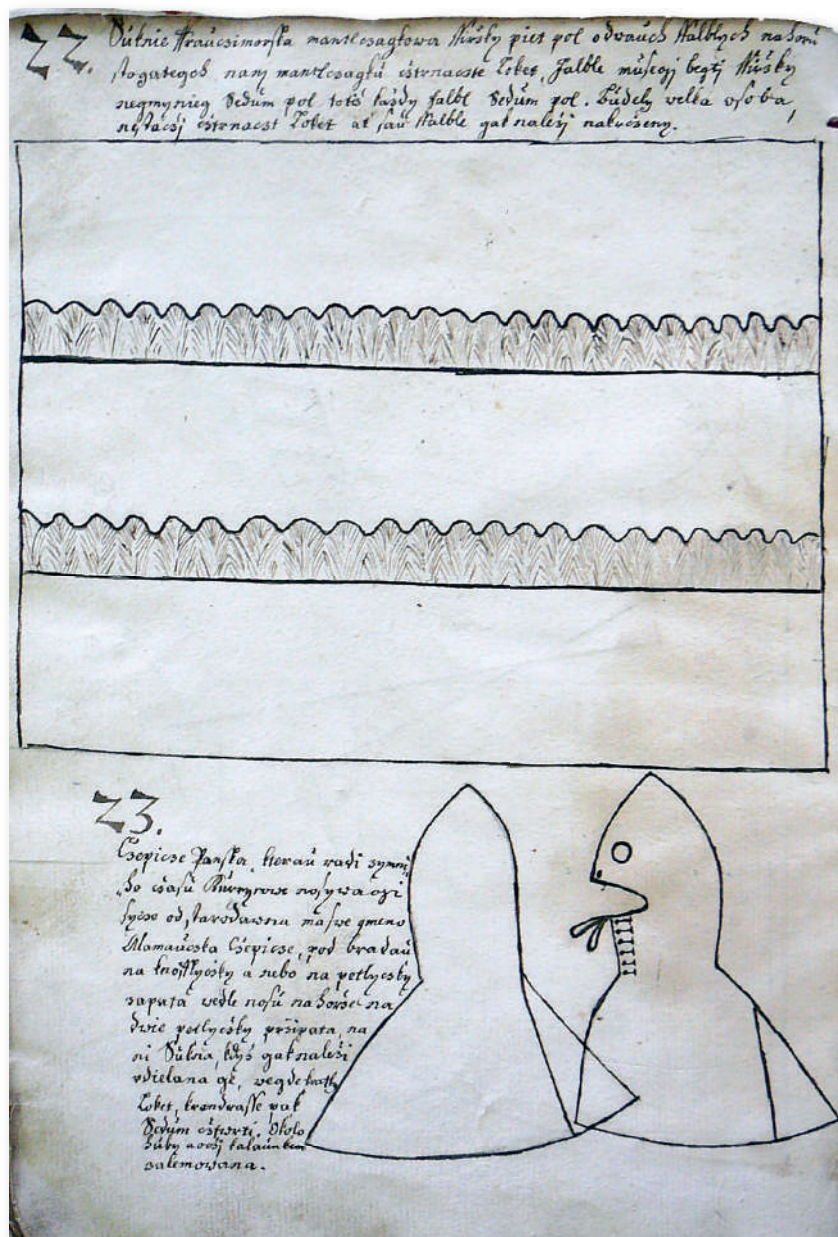

176. KRÁTKÝ KABÁTEK – KAMIZOLA

Od předchozích kabátků odlišuje *kamizolu* hladké napojení živůtku a sukně, přičemž skryté *faldy* jsou pouze ve středu zadní strany. Přední a zadní části *kamizoly* jsou takřka stejné a nebýt zkosených bočních švů a zúženého pasu v zadní části, byly by téměř symetrické. Přednice je rovná, ovšem položena zešíkma, takže okraje vytváří v horní části hluboký výstřih ve tvaru písmene V, v dolní se pak překrývají. Sukně je složená ze čtyř čtvrtkruhových dílů, takže je užší než v předchozích případech. Vepředu je téměř hladká, na bocích a vzadu pak zvlněná. Rukáv je v rameni široký, hlavice je proto v průramku nabíraná – *faldovaná*. V lokti je mírně prolomený a zakončený manžetou. K ušití je třeba 8 – 9 loket *krondráše*.

176. SHORT JACKET – CAMISOLE

It is the non-gathered connection between the bodice and the skirt that distinguishes the *camisole* from the previous jackets, whereby hidden folds are arranged only in the middle of the back panel. The front and the back panel of the *camisole* are almost identical; they would be almost symmetrical if there were not chamfered side seams and a narrowed waistline on the back panel. The front is straight, but laid obliquely so the edges form a V-neckline in the upper part and they overlap each other in the bottom part. The skirt consists of four quarter-circle pieces and it is narrower than in the previous cases. It is more or less smooth in front and waved on sides and in the back. The sleeve is wide at the shoulders, so it is gathered in the armhole. It is slightly broken at the elbow and trimmed with a cuff. To make the jacket, one needs 8 – 9 ells of woollen fabric called *krondras*.

Fol. 12v

22. **Sukně fraucimorská** mantlcajková šířky pět pol [čtvrti], o dvauch falblých nahoru/ stojatejch, na ni mantlczajku čtrnácte loket. Falble musejí bejtí šířky/ nejminěj sedum pol, totiž každý falbl sedum pol. Bude-li velká osoba,/ nestačí čtrnáct loket at sau falble jak náleží nakrčený.

23. **Čepice panská**, kterau rádi zimní/ho času kurýrové nosívají,/ sice od starodávma má své jméno/ Alamauczká čepice. Pod bradau/ na knoflíčky anebo na pentličky/ zap[j]ata, vedle nosu nahoře na/ dvě pentličky přip[j]ata. Na/ni sukna když jak náleží/ udělána je, vejde krátký/ loket, krondráše pak/ sedum čtvrtí. Okolo/ huby a očí kalounkem/ zalemována.

177. ŽENSKÁ SUKNĚ; MUŽSKÁ KÁPĚ

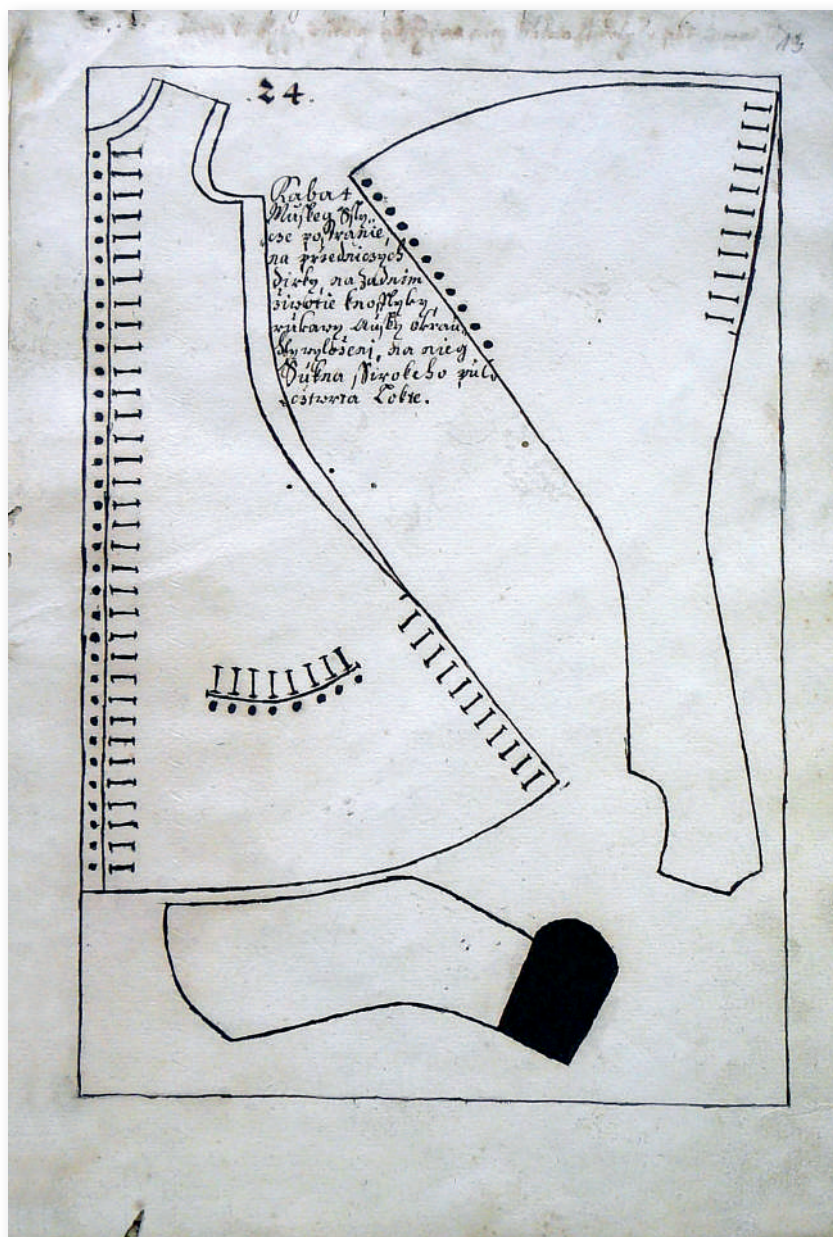
Střih sukně je obdobný jako v případě jiných sukní šitých z obdélných dílů (kat. č. 191, 192). V módním odívání se začaly uplatňovat v průběhu 17. století a brzy vytlačily starší kolové typy. Sukně je vysoká 4 ½ čtvrti a dlouhá 14 loket, ozdobená dvěma pásy kanýrů – falblů. Silueta sukně byla v pase široká a rovně splývavá, takže umožňovala uvázat kolem pasu vnitřní sedlo, které zvětšilo její šířku. Druhý ze střihů představuje mužskou kápi, zvanou zde *olomoucká čepice*, kterou nosili jako oděvní doplněk jízdní kurýři. Kápe má jednoduchý střih, kopírující jako v ostatních případech boční profil hlavy (kat. č. 31, 133). Na temeni je přiléhavá, namísto hledí má pouze prostřižené otvory pro oči a ústa, které jsou lemované tkalounem. Pod krkem je sepatá na knoflíčky nebo mašličky. Široký límec kryje ramena, hrud i paže. K ušití je potřeba krátký [český] loket krondráše, dlouhý 7 čtvrtí.

177. WOMEN'S SKIRT; MEN'S HOOD

The cut of this skirt is similar to those for other skirts made of rectangular panels (Cat. No. 191, 192). It came into fashion in the 17th century and pushed out older circular types soon. The skirt is 4 ½ quarters high and 14 ells long, embellished with two tape frills – *falbl*. The skirt was wide and falling-down at the waist, so it allowed to tie an inner “saddle” around the waist, which enlarged its width. The other pattern presents a men’s hood, called a *cap from the town of Olomouc* here, which was worn by couriers riding horses. The cut of the hood is simple and it copies the side profile of the head (Cat. No. 31, 133). It is tight-fitting on the top of the head and it had just cut-through holes for the eyes and mouth instead of the visor. These holes are bordered with a trimmed braid. At the neck, the hood is buttoned or fastened by bowknots. The wide collar covers the shoulders, breast and arms. To make the hood, one needs a short (Bohemian) ell of woollen fabric called *krondras*, 7 quarters long.

Fol. 13r

24. Kabát muskej, šly/ce po straně,
na přednicích/ dírky na zadním/ životě knoflíky./
Rukávy auský, okrau/hlý vyložení. Na něj/ sukna
širokého půl/čtvrta lokte.

178. MUŽSKÝ KABÁT – JUSTAUCORPS

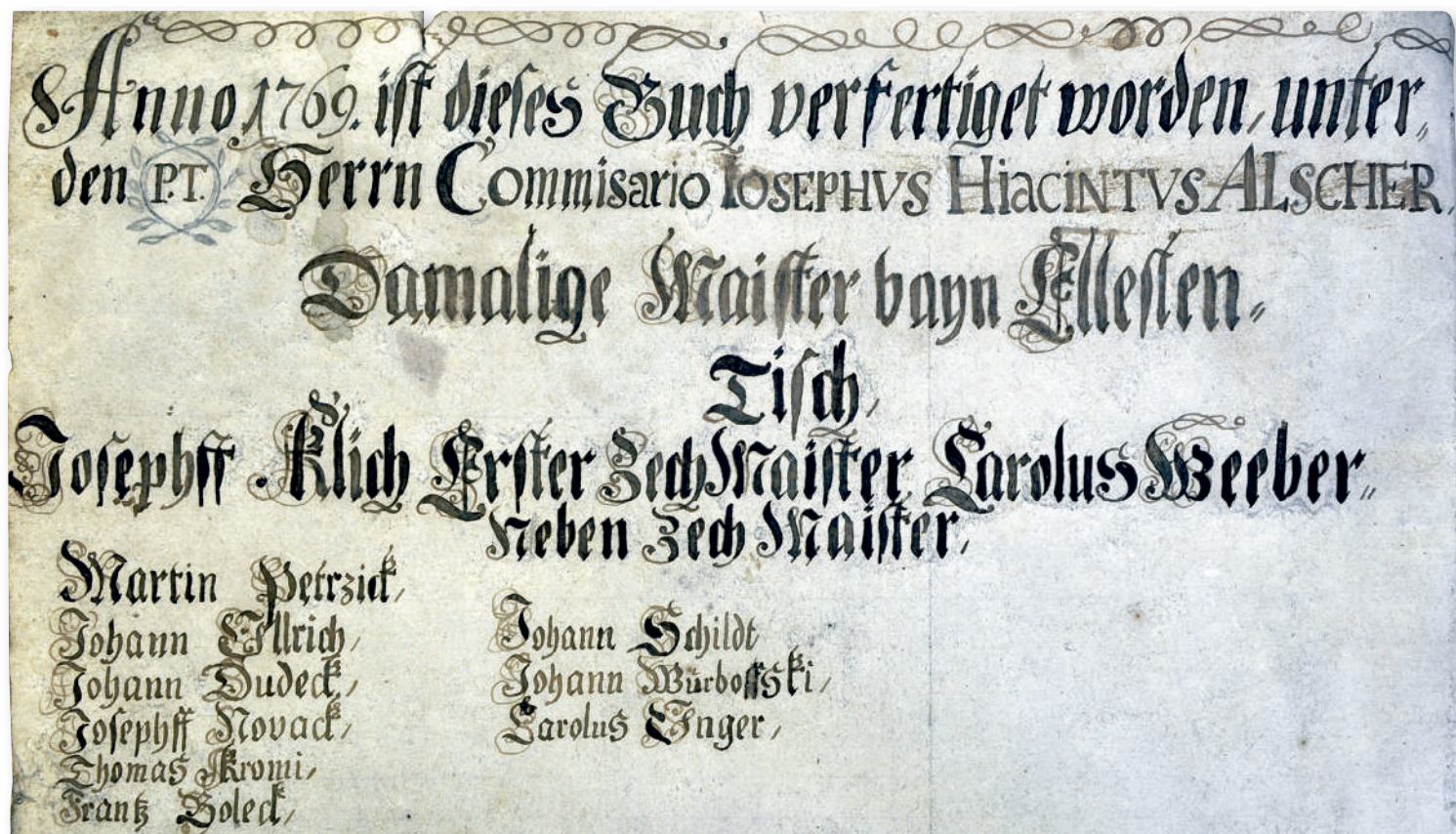
Poslední ze zobrazených *justaucorpsů* (kat. č. 165, 173) je nejstarší a odpovídá podobě, kterou tento kabát měl v 70. letech 17. století. Kabát je v horní části přiléhavý, s rozšířenou spodní částí, která je ovšem ze všech tří nejužší. Přední díl má rovnou přednici, zakončenou mělkým výstřihem. Boční šev je jen nepatrně předsazený dozadu, takže záda jsou jen mírně zúžená a průramky jsou na obou dílech téměř stejné. Spodní šosy jsou na bocích klínovitě rozšířené bez přidávaných dílů. Rukáv je přiléhavý, v lokti prolomený, s oblou hlavicí, která je hladce vložena do průramků. Rukáv je zakončen přehnutou manžetou s převislým okrajem. Přednice, vodorovně prostřižená kapsa, boční i zadní rozparky jsou lemovány knoflíky a dírkami. K ušití je třeba 2 ½ lokte sukna.

178. MEN'S COAT – JUSTAUCORPS

The last depicted *justaucorps* (Cat. No. 165, 173) is the oldest one and it corresponds to the appearance this coat had in the 1670s. Its body is close-fitting with a flared bottom part that is, however, the narrowest one among all three garments. The front panel has a straight front with a shallow neckline, the side seam is slightly shifted backwards, so the back panel is just slightly chamfered, and the armholes are almost identical on both panels. The bottom tails are extended on sides, without additional gussets. The sleeve is tight-fitting, broken at the elbow with a round head attached to the armholes. The sleeve is trimmed with a turned-up cuff with an overhanging hem. The fronts, the vertically cut pocket as well as the side and back slits are trimmed with buttons and buttonholes. To make the coat, one needs 2 ½ ells of cloth.

*Kniha stříhů Těchu krejčích
z Opavy - 1769*

**A Book of Patterns by the Guild
of Tailors from Opava – 1769**

Anno 1769. Ist dieses Buch verfertiget worden, unter/ den, pleno titulo, Herrn Commisario Iosephus Hiacintus Alscher./ Damalige Maister bayn Ellesen/ Tisch:

Josephff Klich erster Zechmaister,
 Carolus Weeber/ Neben Zechmaister,
 Martin Petrzick,
 Johann Ullrich,
 Johann Dudeck,
 Josephff Novack,
 Thomas Kromi,

Frantz Boleck,
 Johann Schildt,
 Johann Würboffski,
 Carolus Unger.

179. KNIHA STŘIHŮ CECHU KREJČÍCH Z OPAVY – 1769

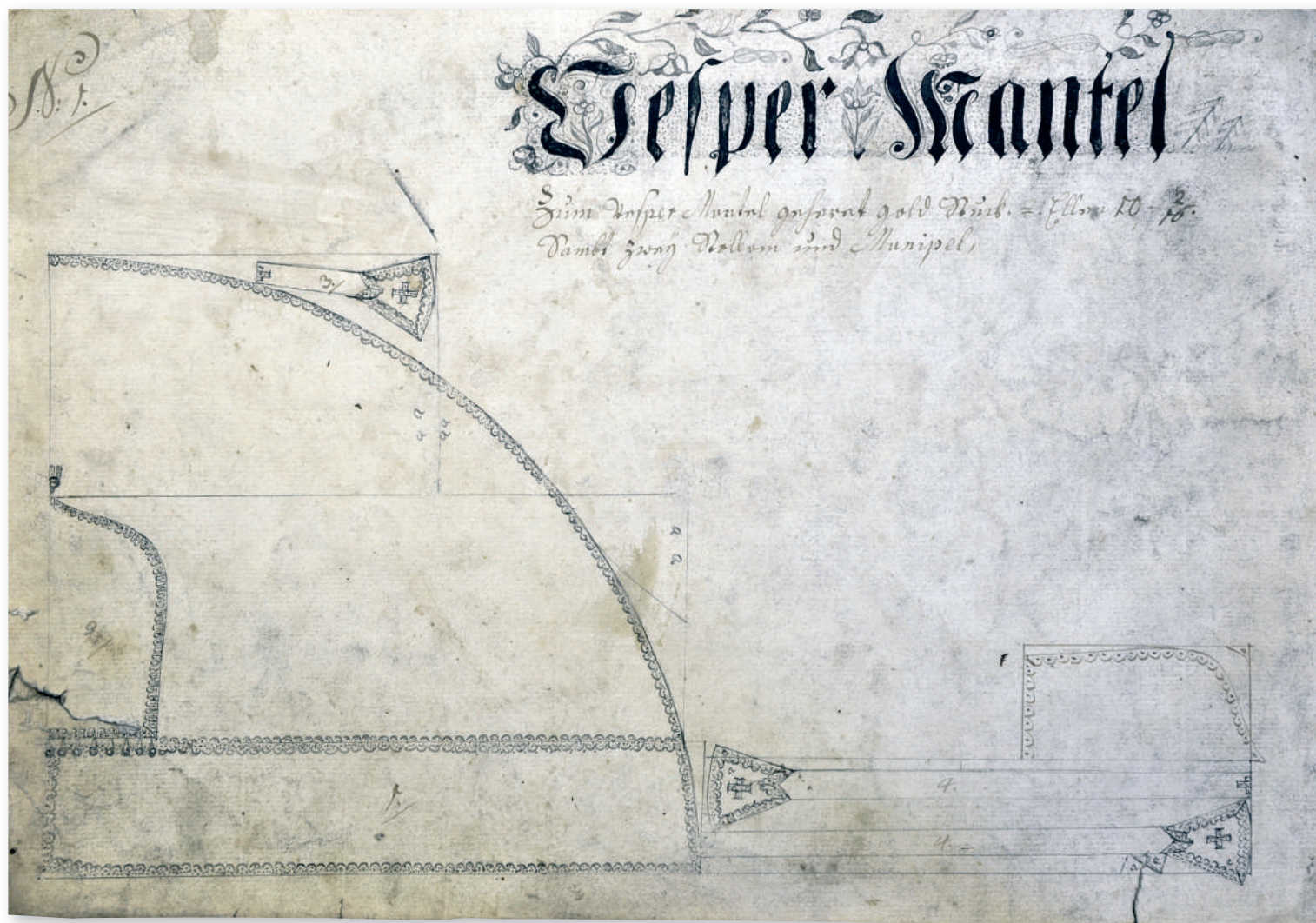
Kniha je pod názvem *Kniha střihů ornátů z roku 1769* uložena ve Státním okresním archivu Opava, fond Cech krejčích Opava, III BA 33, inv. č. 2. Napsána je na papíře s papírovou vazbou a deskami o rozměrech 36 x 26 cm. Rukopis se zachoval kompletní včetně úvodní strany uvádějící název, okolnosti vzniku knihy, seznam členů cechu a písaře Josefa Antona Nováka, který knihu v roce 1769 vyhotovil. Jazykem rukopisu je němčina, zaznamenaná novogotickou kurzívou v textu a novogotickou polokurzívou v nadpisech. Střihy jsou rýsovány černým inkoustem za pomoci pravítka a kružidla, na každé straně se nachází jedno vyobrazení, doplněné krátkým textovým doprovodem. Uvedeny jsou názvy oděvních součástí, druhy užitých materiálů a jejich spotřeba. Kniha je typickou ukázkou cechovní knihy střihů. Obsahuje 14 nákresů, které zastupují všechny hlavní skupiny liturgického, mužského i ženského oděvu a jeden stan. Navíc je zobrazen i střih hajduckého oděvu, sestávající z dlouhých kalhot, krátkého kabátku, dlouhého kabátu a uherského kožichu. Měrnou jednotkou je s největší pravděpodobností vídeňský loket (77,7 cm), který byl ve Slezsku zaveden tereziánskou reformou již roku 1750.

Troppau den 30 July 1769 a Scripsit./
Josephff Anton Novack./

179. A BOOK OF PATTERNS BY THE GUILD OF TAILORS FROM OPAVA – 1769

The book titled *Kniha střihů ornátů z roku 1769* [A Book of Patterns for Liturgical Vestment] is stored at the Opava State District Archives, fund Opava Guild of Tailors, III BA 33, Inv. No 2. It is written on paper with a paper binding and a cover 36 x 26 cm. The manuscript has survived in its complete form including the introductory page that mentions the title, the circumstances of book development, the list of guild members and the scribe Josef Anton Novák who made the book in 1769. The manuscript is written in German in Neo-Gothic italic in the text, and semi-italic in the titles. The patterns are drawn in black ink by a ruler and a pair of compasses. On every page, there is one depiction accompanied by a short text. It mentions names of the garments, types of the materials used and the consumption thereof. The manuscript includes 14 sketches representing all main groups of liturgical vestment as well as men and women's clothing, and a tent. Moreover, there is depicted a pattern for Haiduck's dress consisting of long trousers, a short jacket, a long coat and a Hungarian fur coat. It is most probably Vienna ell (77,7 cm), that constitutes the measuring unit. It was introduced to Silesia by Theresian reform as early as in 1750.

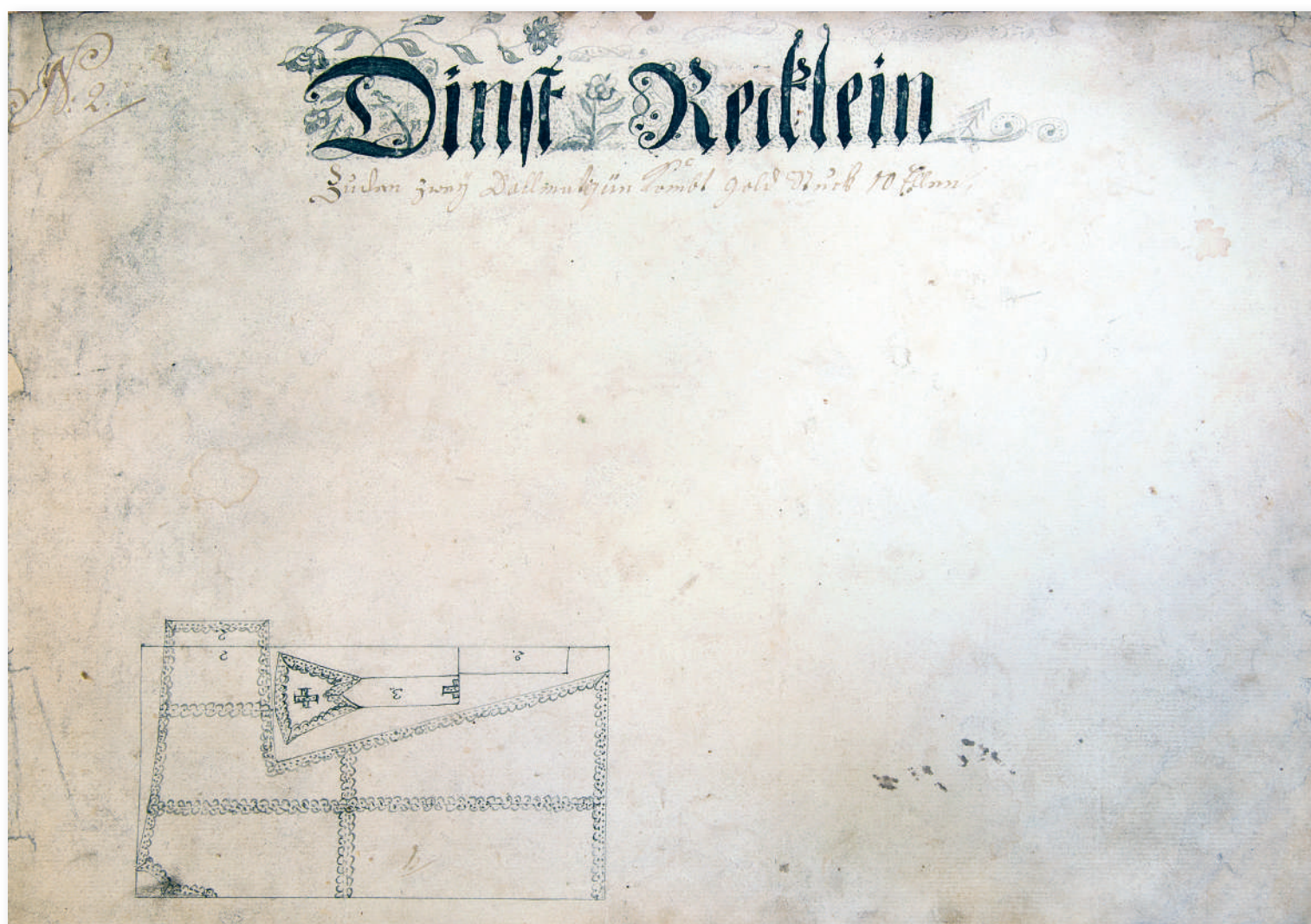
N.1
Vesper Mantel
 Zum Vesper Mantel geheret Gold Stuck Ellen 10 $\frac{3}{16}$,/
 sambt zweg Stollam und Manipel.

180. LITURGICKÝ PLÁŠŤ – PLUVIÁL

Název pluvialu *Vesper mantel* odkazuje na používání pláště při sloužení nešpor, což je odpolední či podvečerní pobožnost vedená knězem. Zobrazený pluvial má výrazně barokní rysy, podobně jako jiné pláště z 18. století (kat. č. 124, 161). Základem střihu je tradičně nepravidelný půlkruh, pruhy materiálu jsou řazeny rovnoběžně s hranou pláště. Okraj je obrouben ozdobnou portou, která zdůrazňuje i pruh lemující boční stranu pláště. Rozměrný štít je na zádech zavěšen na tkanicích a zakončen štrápcem. K pluvialu náleží i štóla a manipul, na koncích shodně trojúhelníkově rozšířené, obšité portou a ozdobené křížem. Plášť je ušitý ze zlatého brokátu.

180. LITURGICAL CLOAK – COPE

The cope's name *Vesper mantel* refers to using the cloak for serving Vespers – an afternoon or early-evening service celebrated by the priest. The depicted cope features noticeable Baroque style similar to other cloaks from the 18th century (Cat. No. 124, 161). Traditionally, the cut is based on an irregular half-circle; the strips of material are arranged parallel to the edge of the cloak. The edge is trimmed with a galloon that accentuates also the strip bordering both sides of the cloak. The large shield in the back is hung on laces and adorned with a tassel. The cope includes also a stole and a manipel with extended triangle-shaped ends, trimmed with galloons and adorned with a cross. The cloak is made from golden brocade.

N.2

Dinst Recklein

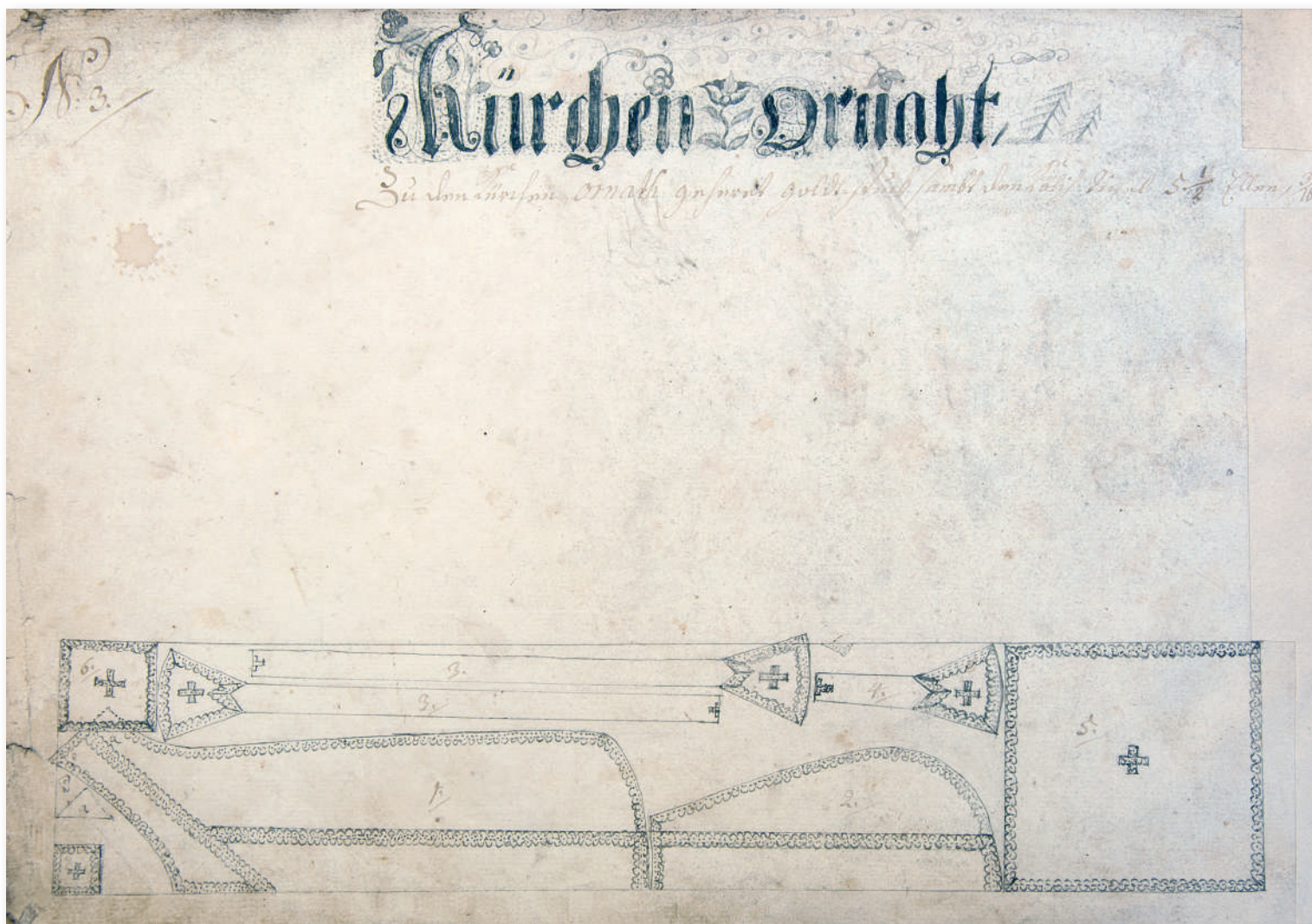
Zu den zwey Dallmatqün kombt Gold Stuck 10 Ellen.

181. MEŠNÍ ROUCHO – DALMATIKA

Textový doprovod střihu v jediném případě slučuje oba názvy, a to starší *Dinst Recklein*, tedy *bohoslužebná sukénka*, a obecnější *Dallmustqün*. Vyobrazení zachycuje výrazně barokně zpracovanou dalmatiku. Ušitá je ze zlatého brokátu a ozdobená našitými portami, jež lemují okraje oděvu a současně zvýrazňují vedení švů, které připojují jednotlivé části střihu tak, jak je tomu u novějších typů dalmatik. V tomto případě je ovšem dalmatika vystřižena z jediného kusu brokátu, a to včetně rukávů, jak je tomu obvyklé u starších typů dalmatik (kat. č. 38, 84, 112, 206). Ze zbytků brokátu je vystřižen manipul zakončený trojúhelníkovým rozšířením lemovaným portou a ozdobeným křížem.

181. MASS VESTMENT – DALMATIC

The accompanying text in this only case unifies two names, namely the older *Dinst Recklein*, i.e. a *mass skirt*, and the more common *Dallmustqün*. The depiction captures a dalmatic made in the noticeable Baroque style. It is made from golden brocade and adorned with stitched-on gallons that trim the edges and accentuate the seams. The seams attach separate parts of the cut in the way typical for the newer types of dalmatic. In this case, however, the dalmatic is cut from one piece of brocade including the sleeves, as it is usual for the older types of dalmatics. (Cat. No. 38, 84, 112, 206). The remnants of brocade were used for making a manipule with a triangle-shaped extension, trimmed with gallons and adorned with a cross.

N.3

Kürchen Ornaht

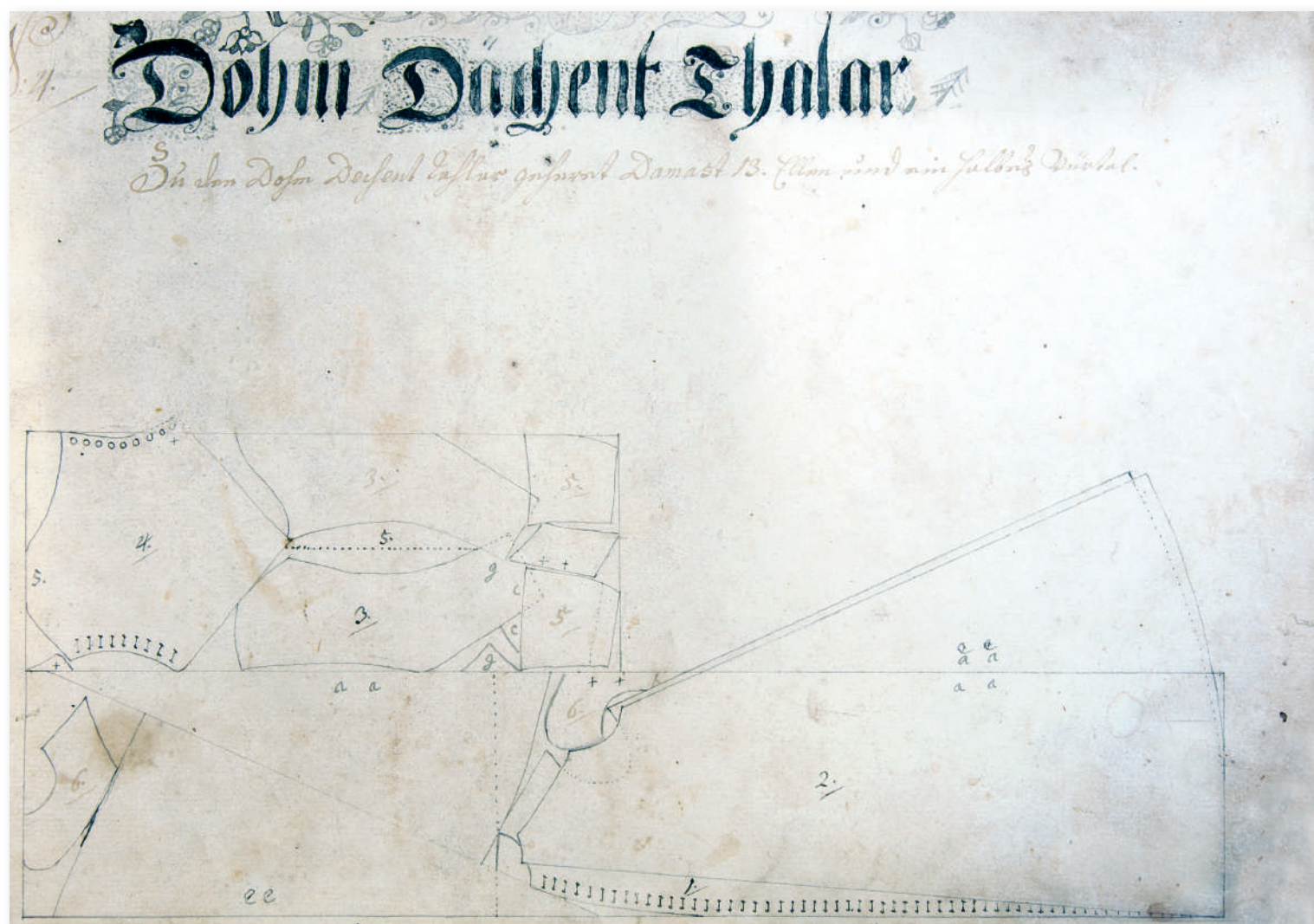
Zu den Kürchen Ornath geheret Gold-stuck sambt dem Kölch Tichel 5 ½ Ellen 1 ⅓.

182. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE, ŠTÓLA, MANIPUL, KALICHOVÉ VELUM, BURSA A PALLA

Střih je označen jako kostelní ornát, což je starší název pro soubor mešních parament. Zpracování je obdobné jako u pluviálu a dalmatiky. Plocha je vystřižena ze zlatého brokátu, jehož vzory jsou zvýrazněny našitou portou, která lemuje okraje a skutečné i domnělé švy. Tímto způsobem bylo možné změnou materiálu vytvořit komplety ve všech liturgických barvách. Zobrazený ornát je výrazně barokního střihu s odděleným předním a zadním dílem. Ten je obdélný, s mírně zaobleným dolním okrajem a obdélníkovými výběžky v horních rozích. Jejich přehnutím přes ramena vzniká ostrý výstřih na přední straně a současně je k nim přichycen zaoblený přední díl, takže vznikne typická *basička*. Ze zbytků materiálu jsou vystřiženy pruhy pro ušití štóly a manipulu, a také tři různě veliké čtverce. Největší na kalichové velum, menší na bursu a nejmenší na palla. Vše lemované portou a označené vyšitým křížem.

182. MASS VESTMENT – CHASUBLE, STOLE, MANIPLE, CHALICE VEIL, BURSE AND PALL

The cut is designated as “ornat – a church ecclesiastic garb”, which is an older name for a set of mass paraments. The processing is similar to that of cope and dalmatic. The panels are cut out of gold brocade whose patterns are accentuated with a stitched-on galloon that trimmed the edges as well as the real and imaginary seams. In this way, a change in material allowed making the sets in all liturgical colours. The cut of the depicted garb is conspicuously Baroque, with separated front and back panels. The back panel is rectangular with a slightly rounded bottom hem and rectangular projections in the upper corners. By bending these corners over the shoulders, a sharp neckline is formed on the front side and simultaneously, the rounded front panel is attached to the hem, which gives rise to a typical *basička*. The remnants are used for cutting strips, which are used to make a stole and a maniple, and three squares of different sizes – the largest one for a chalice veil, the smaller one for a burse and the smallest one for a pall. Everything is trimmed with a galloon and adorned with an embroidered cross.

N.4

Dohm Dächent Thalar

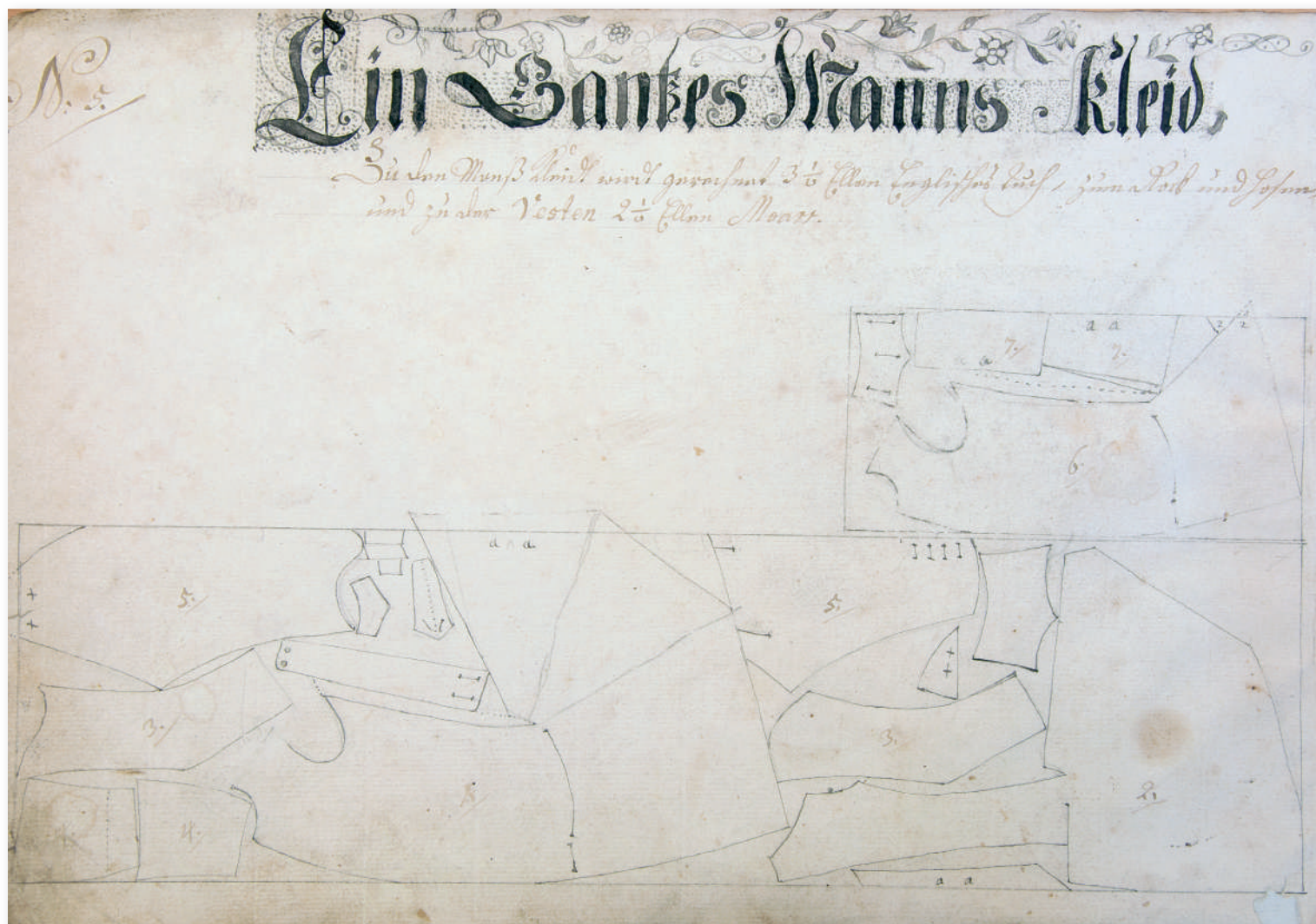
Zu den Dohm Dechent Tahlar geherest Damast
13 Ellen und ein halbes Vürtel.

183. TALÁR DÓMSKÉHO DĚKANA

Děkanský kostel, dnes konkatedrála Nanebevzetí Panny Marie v Opavě, byl v době reformace obsazen luterskými kazateli, takže není divu, že děkanský kabát se zde nazývá *talár*. Stříhově je shodný s kněžskou *klerikou* z Tábora (kat. č. 163). Opět se jedná o typický dlouhý, osově symetrický kněžský kabát s klínovitým rozšířením na bocích. Záda jsou volnější, kdežto na prsou je kabát přiléhavý, což je docíleno hlubokými oblými průramky i zaoblením vysoko vytažené přednice. Horní okraj zakončuje nasazený plochý límec. Rukávy jsou dva se shodně tvarovanou oblou hlavicí. Horní je široký, otevřený a dosahuje pouze po loket. Spodní je přiléhavý, v lokti prolomený, na konci má ohrnutou manžetu. Výraznou dominantou jinak nezdobeného kabátu je lemování okraje přednic dlouhou řadou knoflíků a dírek. K ušití *taláru* bylo třeba 13 ½ čtvrti lokte damašku.

183. PULPIT ROBE OF THE DEAN TO THE CATHEDRAL

The dean church, today the con-cathedral of the Assumption of the Virgin Mary in the town of Opava, was occupied by Lutheran preachers during the Reformation period, therefore it is no wonder that the dean's coat is called pulpit robe here. Its cut is identical with that of the priest's cassock [*klerika*] from Tábor (Cat. No. 163). It is a typical long symmetrical priest's coat with gusset-shaped extension on sides. The back panel is looser but on the breast the coat is tight-fitting. This is caused by deep rounded armholes and a rounded high front panel. The upper edge is closed with a flat stitched-on collar. The robe shows two sleeves with heads of the same shape. The upper sleeve is wide and open reaching just the elbow. The lower one is close-fitting, broken at the elbow, with a turned-up cuff at the end. Dominating the otherwise non-ornate coat are the front hems trimmed with a long row of buttons and buttonholes. To make the pulpit coat, one needed 13 ½ quarters of ell of damask.

N.5

Ein ganzes Manns Kleid

Zu den Manß Kleidt wirdt gerechnet 3 ½ Ellen Englischs Tuch, zum Rock undt Hosen/ und zu der Vesten 2 ½ Ellen Moarr.

184. ÚPLNÝ MUŽSKÝ ODĚV – KABÁT, VESTA A KRÁTKÉ KALHOTY

Zobrazený střih zachycuje kompletní mužský oděv zvaný francouzsky *habit* (kat. č. 79, 165, 202). Kabát je ukázkou typického *justaucorpsu* 18. století, který byl přiléhavý v horní a rozšířený ve spodní části. Okraj přednice je obloukově vykrojený a boční šev je předsazený dozadu, takže záda jsou výrazně zúžená. Ve spodní části *šosů* je na bocích připojeno skládané rozšíření. Kabát doplňuje vesta, která nahradila starší *kamizolu* s rukávy (kat. č. 166, 202). Tvar přednice stále ještě kopíruje střih kabátu, ovšem chybí již sklady na bocích. Záda jsou redukována na pouhý obdélník, sahající jen do výše pasu. Kabát i vesta mají v pase prostrížené vodorovné kapsy kryté hranatě krojenou patkou. Krátké kalhoty tvoří nohavice střížené ze dvou dílů. Na stehnech jsou přiléhavé, v zadní části volné, stažené plochou pasovkou. U kolen jsou nohavice sepnuté knoflíky, nosily se tedy již přes punčochy. Po stranách krokového švu jsou dva rozparky a dvě kapsy kryté hranatě krojenými patkami. Kabát a kalhoty jsou ušité z anglického sukna, vesta z hedvábného moaré.

184. COMPLETE MEN'S DRESS – COAT, VEST, AND SHORT TROUSERS

The depicted pattern shows a complete men's dress called *habit* in French (Cat. No. 79, 165, 202). The coat is an example of a typical *justaucorps* from the 18th century, which was close-fitting in its upper part and flared in its bottom part. The front edge is arc-shaped and the side seam is shifted backwards so the back panel is considerably narrowed. In the bottom part, there is a conspicuous folded extension. The coat is completed with a vest that replaced the older sleeved *camisole* (Cat. No. 166, 202). The shape of the front keeps copying the cut of coat, however, the folds on the hips are no more there. The back panel is reduced to a rectangle reaching to the waist. The coat and the vest feature horizontal cut-through pockets covered with square flaps. The legs of the short trousers consist of two pieces. They are tight-fitting on the thighs, loose in the back and tied up by a flat waist band. The trousers are buttoned at the knees that means they were worn pulled over the stockings. There are two slits and two pockets covered by square flaps along the crotch seam. The coat and the trousers are made of English cloth, the vest is made of silk moiré.

N.6

Ein sechstheil Karsetel

Zu den 6. Theil Carhsetel geheret 4 Ellen Cammloth.

185. ŽENSKÝ KABÁTEK – KORSETEL

Ženský kabátek je zřetelně inspirován módou mužských kabátů 18. století, s nimiž má shodnou siluetu i výzdobné prvky. Horní část je podobně jako u kabátku z Tábora (kat. č. 175) přiléhavá, s tím rozdílem, že je členěna do šesti dílů, které umožňují těsnější vypracování. Spodní část tvoří široké kolové šosy, navazující na jednotlivé díly horní části. Okraje předního dílu jsou v horní části rovné, v dolní mírně přeložené. Rukáv je široký, v průramku naskládaný do širokých skladů – *faldů* – vyčnívajících nad linii ramene. Stejnou šířku má i na předloktí, kde jej zakončuje široká přeložená manžeta. K ušití kabátku je potřeba 4 lokte šamlatu.

185. WOMEN'S JACKET – KORSETEL

The women's jacket is obviously inspired by the fashion of men's coats from the 18th century. It features also the identical silhouette and decorative elements. The body of the jacket is close-fitting, its upper part is the same as in the case of *kirzetl* (Cat. No. 175); it is, however, divided into six pieces which enable a more close-fitting design. The bottom part consists of wide circular tails connected to individual panels of the upper part. The front panel edges are straight in its upper part and slightly turned-up in its bottom part. The sleeve is wide, arranged into wide folds at the armhole. The folds project over the shoulder line. It has the same width at the forearm where it is trimmed with a wide turned-up cuff. To make the jacket, one needs 4 ells of camlet.

N.7

Laibstück und Lützen Mieder

N.7. Zu den Laibstück geheret 1 Ellen und ein halbes Vürtel.

N.8. Zu den Lützen Mieder geheret 1 Ellen und 1/2 Vürtel.

186. ŽENSKÝ ŽIVŮTEK A ŠNĚROVAČKA S PRÝMKY

Zobrazené stříhy představují typ anglické šněrovačky, která byla v 18. století značně rozšířená (kat. č. 174). Jednotlivé stříhové díly byly tvarovány tak, aby co nejtěsněji obepnuly a šněrováním zformovaly ženské břicho a poprsí. Přestože je na přední straně naznačeno šněrování, v druhém případě zapínání na prýmky, byla anglická šněrovačka na přední straně uzavřená. Šněrovala se na zádech, kde jsou na okraji dílů vyznačeny dírky. Šněrování probíhalo za pomoci druhé osoby, a to odspodu nahoru, takže bylo možné vytvarovat velmi útlý pas a naopak zvýraznit poprsí. Z toho důvodu má šněrovačka vepředu hluboký okrouhlý výstřih, na zádech je však zcela uzavřená. Na bocích jsou úzké patky napomáhající formovat sukni. Šněrovačka se oblékala mezi spodní košilkou a svrchní sukni, která se na ni přišívala.

186. WOMEN'S BODICE AND WAISTCOAT WITH BRAIDS

The depicted patterns present a type of so-called English laced waistcoat that was considerably widespread in the 18th century (Cat. No. 174). The individual pieces of the cut were shaped to fit to the women's stomach and breast as tightly as possible. Although there is indicated a lacing-up, or a fastening by braids on the front panels, English waistcoat was closed on its front panel. It was laced-up in the back and the holes are marked there. The waistcoat was laced-up with the help of another person, from the bottom to the top, and therefore it was possible to outline a very slim waist and to accentuate the breasts. For this reason, the waistcoat has a deep round neckline in the front and it is fully closed in the back. On the hips, there are narrow flaps that help form the skirt. The waistcoat was worn between the underskirt and the outer skirt, which used to be stitched to it.

N.9

Spanisches Kleid wird beim Land Recht,
gebraucht./ Zu den Spanischen Kleidt geheret Damast 12 $\frac{3}{4}$ Ellen.

187. ŠPANĚLSKÉ MUŽSKÉ ŠATY UŽÍVANÉ PŘI ZEMSKÉM PRÁVU

Zemský soud zasedal v Opavě od poloviny 18. století, kdy se z města stalo centrum rakouského Slezska. Předepsaný oděv se skládá z krátkého kabátu a dlouhého pláště. Střih kopíruje mužský spodní kabátek – *kamizolu* – z první poloviny 18. století. V horní části je přiléhavý, v dolní mírně rozšířený, délkou dosahuje asi do poloviny stehen. Přednice je rovná, na prsou mírně obloukově vykrojená, boční šev předsazený dozadu, takže záda jsou zúžená, s obloukově vykrojenými okraji. Spodní část předního i zadního dílu – *šosy* – jsou na bocích jen mírně rozšířené, přednice je proto v dolní části rozstřížená a do otvoru je vložen rozšiřující klín. Dlouhý rukáv je přiléhavý, v lokti prolomený a směrem k zápěstí mírně zúžený, zakončený přeloženou manžetou. Plášť je kruhový, s těsně přiléhajícím kruhovým průkrčníkem zakončeným plochým límcem. Jeho délka je shodná s kabátkem, takže dosahovala asi do poloviny stehen. K ušití je třeba 12 $\frac{3}{4}$ lokte damašku.

187. SPANISH MEN'S DRESS WORN WHEN EXECUTING THE PROVINCIAL LAWS

The Provincial Court was in session in Opava since the mid-18th century, when the town became a centre of Austrian Silesia. The regulation uniform consists of a short jacket and a long coat. The cut copies the men's inner jacket – *camisole* – from the first half of the 18th century. It is close-fitting in its upper part and slightly flared in the bottom one; it reaches to the mid-thighs. The front is straight, slightly arc-shaped on the chest; the side seam is shifted backwards so the back panel is narrowed with arc-shaped edges. The bottom part of the front and the back panel – *šosy* (tails) – are just slightly extended on sides. Therefore, the front is cut on its bottom hem and an extending gusset is inserted into the hole. The long sleeve is tight-fitting, broken at the elbow and slightly narrowed to the wrist. It is trimmed with a not wide turned-up cuff. The circular coat features a tight-fitting neckhole and a flat collar. Its length is identical with that of the jacket, so it reached to the mid-calves. The consumption is 12 $\frac{3}{4}$ ells of damask.

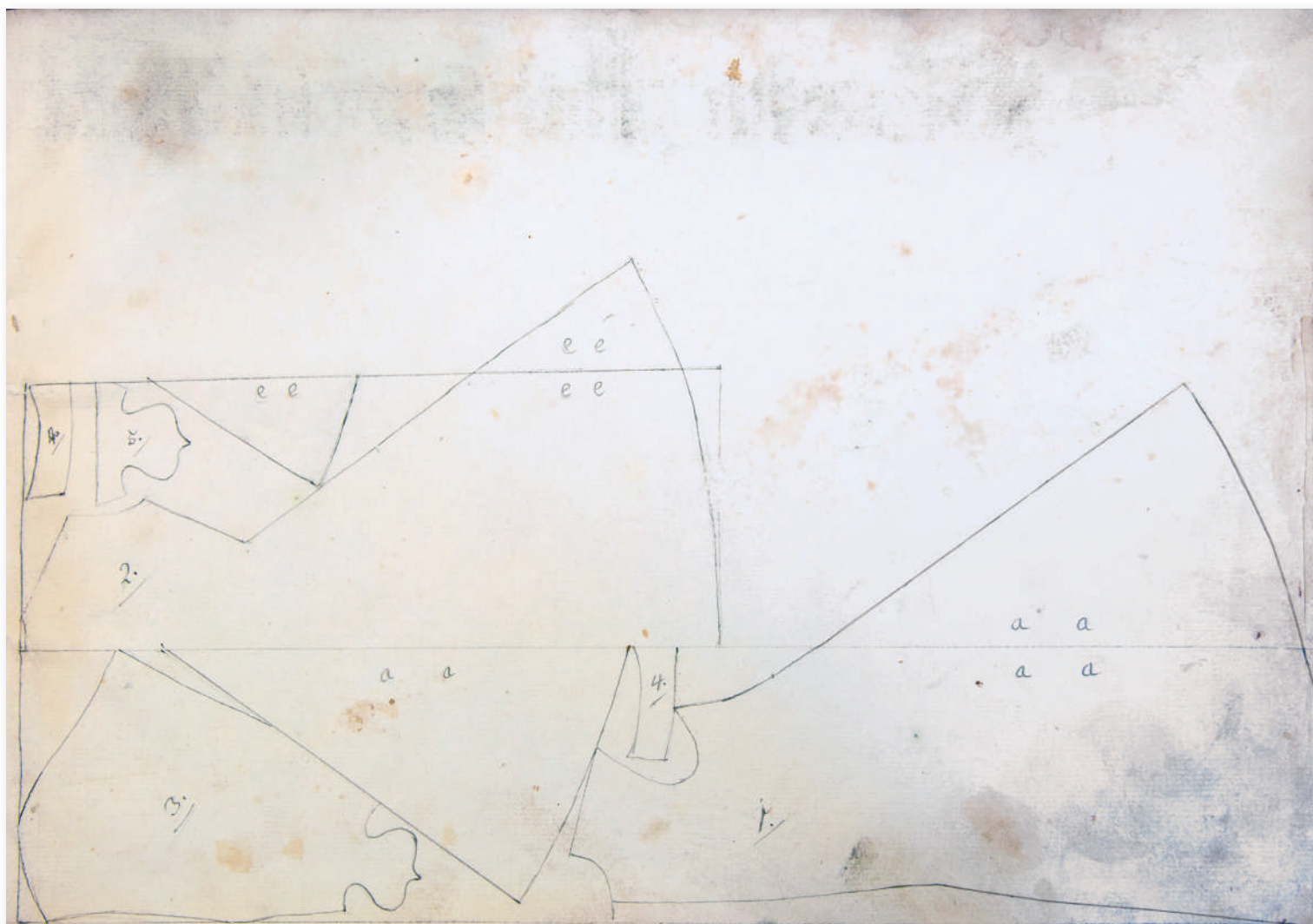
N.10
Haiducken Kleid sambt den Mantel
 Zu den Haiducken Kleidt geheret 8 $\frac{3}{4}$ Ellen ordinary Tuch.

188. DLOUHÉ HAJDUCKÉ KALHOTY A KABÁTEK

Hajduci tvořili ve Slezsku strážní oddíly s vlastním ošacením. Kalhoty jsou typicky uherské (kat. č. 131, 170) se švy na nohavicích procházejícími po zadní straně lýtky a stehna, s průnikem na hýždích, kde vzniká výrazná vidlice. Nohavice jsou na lýtkách a stehnech zúžené, na hýždích však volnější, což bylo výhodné především při jízdě na koni a chůzi v terénu. Novinkou jsou dva rozparky po stranách krokového švu, k jejichž okrajům jsou přišité dva obdélné kusy látky, sloužící ke spínání. Zepředu je kryje hladký poklopec. V pase přidržuje kalhoty úzký řemen. Součástí střihu jsou i textilní boty – *škarpetle*. Kalhoty doplňuje krátký kabátek – *dolman*, odvozený ze soudobé husarské uniformy. V životě je přiléhavý, přednice je rovná, vyběhající na spodním okraji ve výrazný klín. Boční šev je předsazen dozadu, záda jsou tedy zúžená a okraje obloukovitě vykrojené. V dolní části bočního švu je všitý trojúhelník, naskládaný do několika oblých skladů. Rukáv je úzký, s oblé vykrojenou hlavicí, která je vložena do hlubokého průramku. Od lokte k zápěstí se zužuje a je zakončen úzkou patkou, která se nosila přehnutá. K ušití je třeba 8 $\frac{1}{2}$ lokte obyčejného sukna.

188. LONG HAIDUCK'S TROUSERS AND JACKET

Haiducks in Silesia were members of guards and they wore their own dress. The trousers are typically Hungarian (Cat. No. 131, 170), so the seams run on the back side of the thigh and calves with an intersection on the buttocks, where they form a conspicuous fork. They are tight-fitting on the legs, but looser on the buttocks, which was comfortable especially for riding horses and walking in the fields. New are two slits along the crotch seam to whose edge two rectangular pieces of fabric are stitched. These pieces were used for fastening and they are covered by a plain fly in the front. The trousers are held by a narrow leather belt at the waist. The cut includes also textile shoes – *škarpetle*. The trousers are completed with a short jacket – *dolman* derived from the contemporary Hussar's uniform. Its body is close-fitting, the front is straight, tapering to a noticeable wedge on the bottom edge. The side seam is shifted backwards so the back panel is narrowed and its edges are arc-shaped. In the bottom part of the side seam, there is sewn-in a triangle arranged into some round folds. The sleeve is tight-fitting with a round head which is attached to a deep armhole. It narrows from the elbow to the wrist and it is trimmed with a narrow flap which was worn turned-up. To make the dress, one needs 8 $\frac{1}{2}$ ells of common cloth.

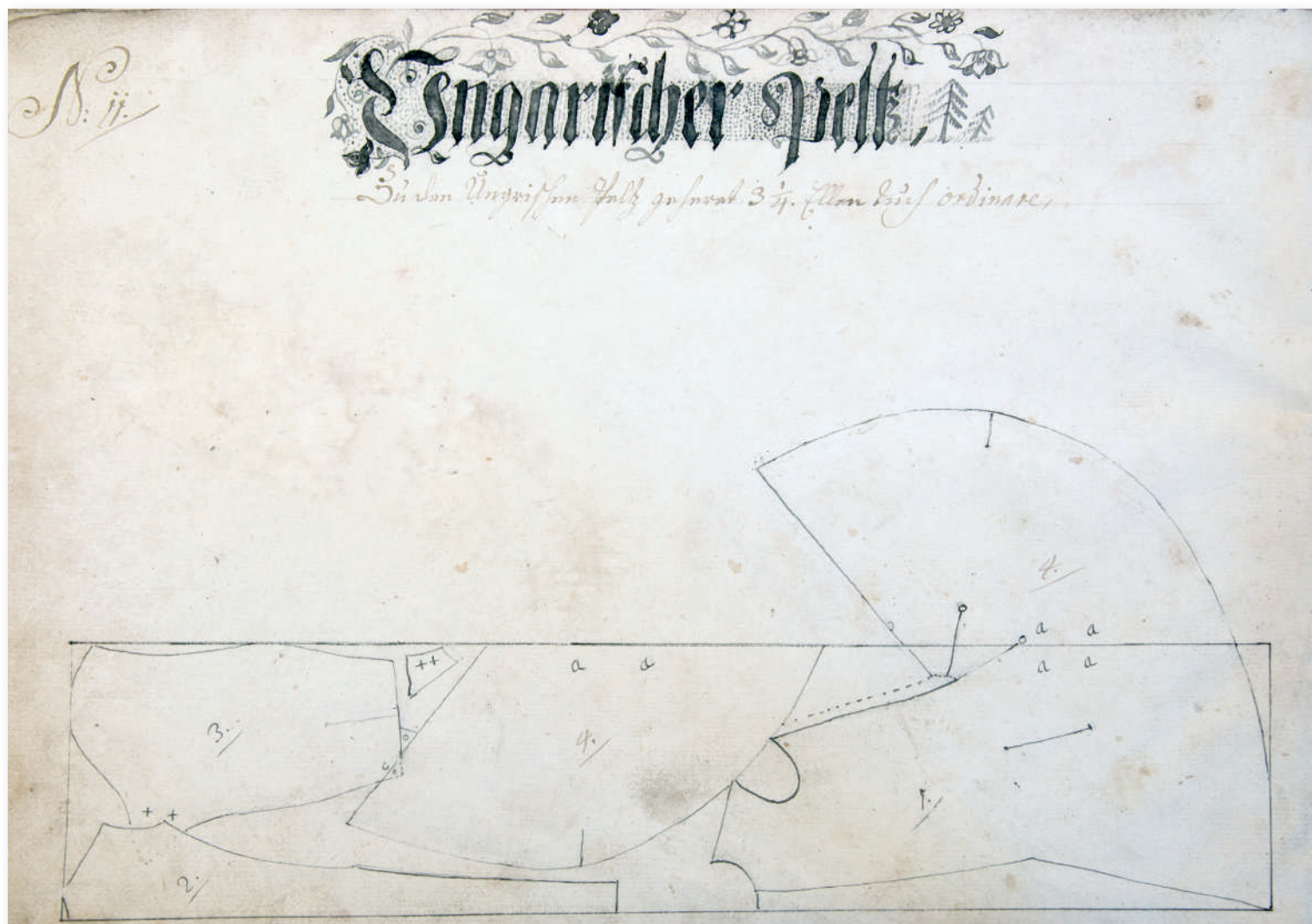

189. HAJDUCKÝ KABÁT

Kabát tvořil svrchní oblečení a zastupoval zde dlouhý plášť. Jeho střih je však jiný než u ostatních uherských kabátů (kat. č. 131, 168, 169) a blíží se spíše kabátu *mandoy* (kat. č. 115). Horní část předního dílu je střižena jako přiléhavá, s bočním švem předsazeným dozadu, takže záda jsou mírně zúžená se zkosenými okraji. Jinak je však zadní díl zachován v plné šíři, a to včetně spodního rozšíření. Přední a zadní část je tak téměř symetrická. Mělký průkrčník je zakončen stojatým límcem. Rukáv je v rameni dosti široký, takže musel být i v jinak hlubokém průramku nabíráný. Od ramene k zápěstí se rukáv zužuje a zakončen je typickým krytem hřbetu ruky, který je podšitý sukem v kontrastní barvě, takže při ohrnutí tvoří výraznou dominantu. Hajducké šaty jsou ušité z $8 \frac{3}{4}$ lokte obyčejného sukna.

189. HAIDUCK'S COAT

The coat was worn as an outer garment and represented a long cloak here. Its cut, however, differs from other Hungarian coats (Cat. No. 131, 168 169) and it is close to the coat of *mandoy* style (Cat. No. 115). Its body is close-fitting but on the stomach, it extends to a wide bell reaching to the ankles. The upper part of the front panel is cut as close-fitting with the side seam shifted backwards, so the back panel is slightly narrowed with chamfered edges. Otherwise, the back panel is kept in its full width including the bottom extension. The front and the back parts are nearly symmetrical. The shallow neckhole is trimmed with a stand-up collar. The sleeve is rather wide at the shoulders, so it had to be gathered even in the deep armhole. The sleeve narrows from the shoulder to the wrist and it features a wrist cover at its end. The cover is lined with cloth in a contrasting colour; that means it is dominating the garment. The Haiduck's dress is made of $8 \frac{3}{4}$ ells of common cloth.

N.11
Ungarischer Peltz
 Zu den Ungarischen Peltz geheret 3 ¼ Ellen Tuch ordinare.

190. UHERSKÝ KOŽICH

Střih uherského kožichu se vyskytuje již v krejčovské knize z Českých Budějovic (kat. č. 144). Základ obou střihů je stejný, ovšem s odstupem let je na detailech patrné působení dobové módy. Kožich je kratší, než bývalo běžné, a také tvar života je více ovlivněn soudobými mužskými kabáty, takže je delší, přiléhavý a boční šev je předsazen dozadu. Zada jsou proto dosti zúžená a okraje navíc obloukově vykrojené. Rozšíření spodní části začíná až v úrovni boků a má podobu kruhového křídla, které bylo nutné přehnout dozadu, aby se doplnila chybějící zadní část, z níž zůstal pouze úzký podélný pruh. Rukáv je běžné šířky, s oble vykrojenou hlavicí, která nasedá do hlubokého průramku. Od ramene k zápěstí se zužuje, ovšem kryt hřbetu ruky zde chybí. Okraje přednic jsou tvarovány každá jinak, zatím co pravá je rovná, levá je zastřížena dovnitř, takže v dolní části vzniká výrazný klín. K ušití je třeba 3 ¼ lokte obyčejného sukna.

190. HUNGARIAN FUR-COAT

Another cut for a Hungarian fur coat can be found in the tailor's book from České Budějovice (Cat. No. 144). Both fur coats have the same basis but after a period of time, some details feature the influence of the period fashion. The fur coat is shorter than usual and its body is more influenced by contemporary men's coats, that is why it is longer and close-fitting and the side seam is shifted backwards. The back panel is rather narrower and the edges are arc-shaped. The bottom part widens from the hips and the widening is shaped like a circular wing that had to be turned-back to complete the missing back panel from which just a narrow longitudinal strip survived. The sleeve of a usual width has a round head that is attached to a deep armhole. The sleeve narrows from the shoulders to the wrist, but the wrist cover is missing. The fronts feature different shapes – the right one is straight and the left one is cut inwards. This gives rise to a conspicuous gusset in the bottom part. The consumption was 3 ¼ ells of common cloth.

N.12

Amason Kleid

Zu den Amason Kleidt geheret 14 Ellen Camloth.

191. ŽENSKÉ JEZDECKÉ ŠATY – KABÁT, KAMIZOLA A SUKNĚ

Oděv amazonky je inspirován soudobým mužským jezdeckým oděvem. Život kabátu je vypasovaný, přednice je v horní části oble vykrojená, takže kopíruje poprsí, dole se pak široce rozevívá. Boční šev je předsazený dozadu, záda jsou zúžená a na okrajích navíc obloukově vykrojená. Spodní část – šosy – mají na bocích přední i zadní části rozšiřující klíny, složené do oblých skladů. Mezi zadními díly je ponechán rozperek. V pase kabátu je prostřížena vodorovná kapsa krytá hranatě krojenou patkou. Úzký rukáv s vysokou oblou hlavicí je v lokti prolomený a zakončený širokou manžetou. Krátká kamizola je střížená dosti těsně, okraje přednic kopírujících poprsí jsou proto oble vykrojené. V pase je obloukové prostřížení, takže kamizola přiléhá těsně k tělu a odstávající šosy kopírují širokou sukni. Prostřížení kryje hranatě krojená patka. Zadní díl je v zádech zúžený, šosy jsou užší, okraje se překrývají. Sukně je složena ze šesti obdélných dílů, v pase hustě nabíraných. K ušití šatů je třeba 14 loket šamlatu.

191. WOMEN'S RIDING DRESS – COAT, CAMISOLE AND SKIRT

The dress of an amazon is inspired by contemporary men's riding attire. The coat body is close-fitting, the front is arc-shaped in its upper part, so it copies the breasts and it opens in the bottom part. The side seam is shifted backwards, so the back panel is narrowed and the edges are, moreover, arc-shaped. The bottom part – šosy (tails) – display extending gussets on sides of the front and the back panel; the gussets are arranged into round folds. There is a slit between the back panels. At the waist, there is cut-through a horizontal pocket covered by a square flap. The sleeve is tight-fitting with a round head; it is broken at the elbow and trimmed with a wide cuff. The short camisole is rather close-fitting and that is why the edge of the front is round so that it could be fastened on the breast. The camisole is cut-through like an arc at the waist so it outlines the body and the tail copies the gathered skirt. The cutting-through is covered by a square flap. The back panel is narrowed, the tails are narrower and the edges overlap each other. The skirt consists of six rectangular pieces that are pleated at the waist. To make the dress, one needs 14 ells of camlet.

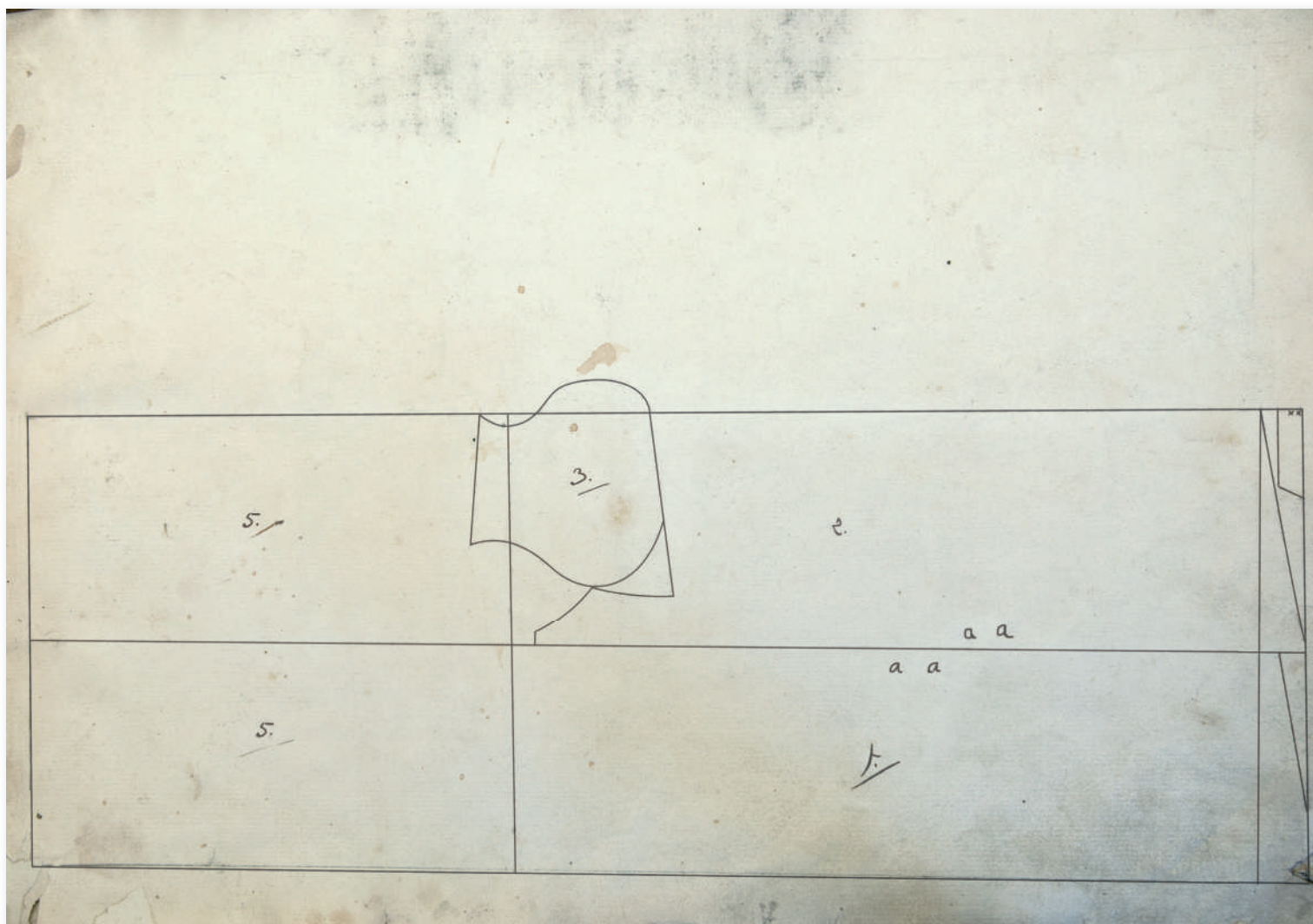
N.13

Rubron Kleid

Zu dem Rubron Kleidt geheret 23 Ellen und $\frac{2}{4} \frac{1}{2}$ Vürt[el] Seidenzeug.

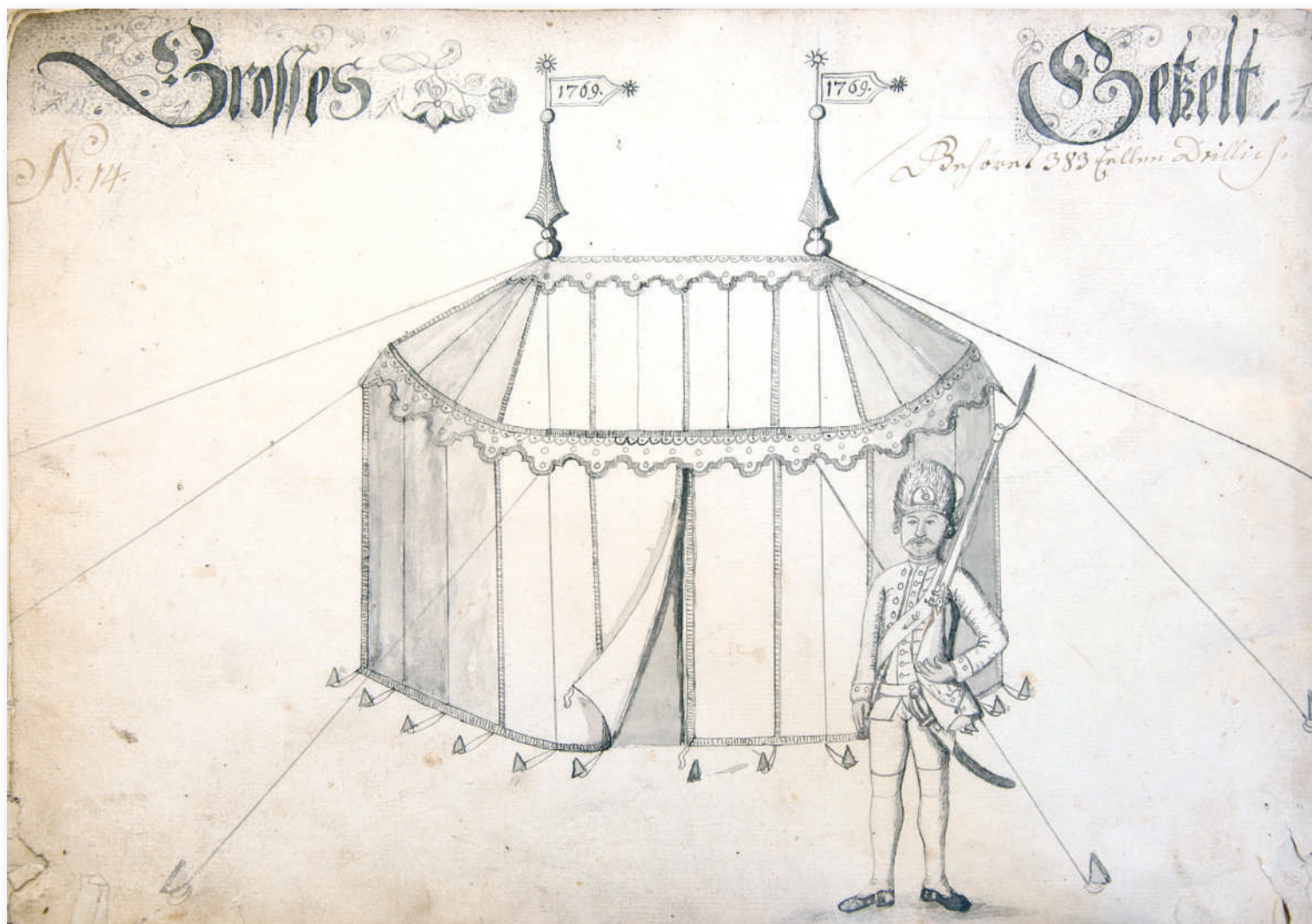
192. ŽENSKÁ KRINOLÍNA

Pod málo srozumitelným názvem *Rubron* se nejspíš skrývá zkomolenina francouzského *robe rond*, tedy kruhové šaty, čímž byla myšlena krinolína. Základem střihu je široký pruh složený z několika obdélníků hedvábného cajku, k jehož okraji je připojen přední a zadní díl živůtku. Přednice jsou v horní části položeny zešikma a vzniklý otvor mezi jejich okraji překrývá rozměrný *punt*. Jeho klínovitě nastřižené okraje byly ozdobně svázané a zakončené stuhami. Spodní okraje přednic jsou naopak široce rozevřené a podloženy obdélným dílem spodní sukne, na němž bylo našito několik vodorovných obloukově vystřižených kanýrů. Zadní díl živůtku byl nebývale široký, takže jej bylo nutné po délce složit do několika širokých plochých skladů. Délka sukne navíc umožňovala ponechat vzadu vlečku, nebo okraje sukne pod živůtkem podkasat a vytvořit zde několik zaoblených šůsků. Horní okraj sukne mezi přední a zadní částí živůtku musel být hustě nabíraný. Krátký přiléhavý rukáv s vysokou oblou hlavicí a zkoseným dolním okrajem byl hladce vsazen do oblého průramku. Délkou dosahoval jen do poloviny předloktí, jehož spodní část ponechával odhalenou. Sukni široké krinolíny formoval systém obručí, zavěšených na šněrovačce. Spotřeba hedvábného cajku na ušití krinolíny byla 23 loket a $\frac{1}{2}$ čtvrti.

192. WOMEN'S CRINOLINE

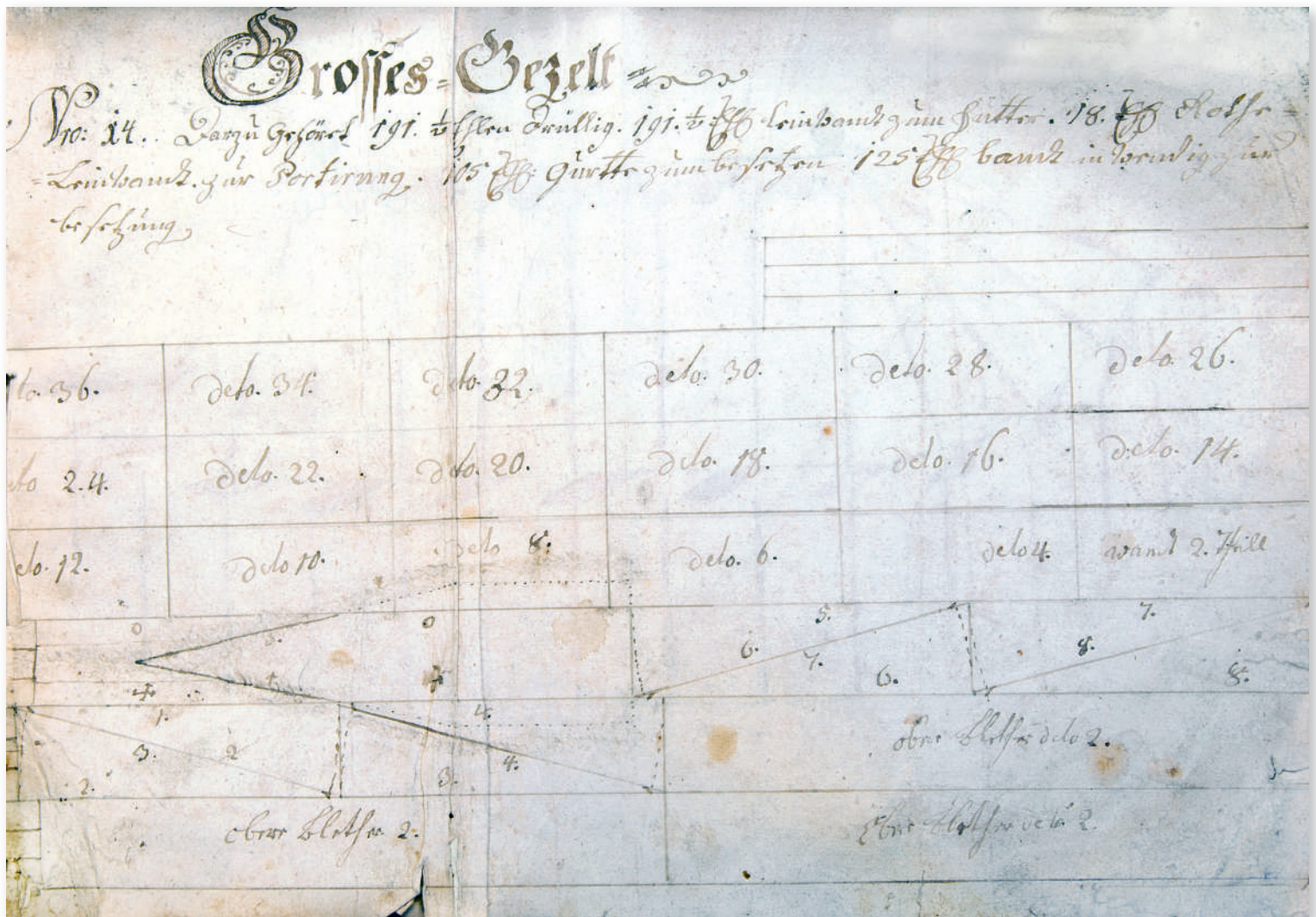
The difficult-to-understand title *Rubron* probably hides a garble of French words *robe rond*, i.e. round dress, which most probably means the crinoline. The cut is based on a wide strip made of some rectangles of silk *zeug*, to whose edge the front and the back panel of the bodice are attached. The front panel shows chamfered fronts whose edges did not touch each other, so it was necessary to widen the bodice by a wide *punt* whose edges, cut in V-shape, could be fastened by decorative ribbons. The bottom open front edges must have been lined with a panel of the underskirt, which was embellished by some stitched-on horizontal arc-shaped frills. The bodice back panel is unusually wide so it was necessary to arrange it into several wide flat folds along the length. The skirt length enabled to leave a train in the back, or to hitch-up the skirt underneath the bodice and to create some decorative round tails. The skirt hems must have been densely gathered between the front and the back panel so that the bodice could be sewn together. To the armhole, formed in this way, was attached a broad sleeve whose opened and slightly chamfered edge reached just to the mid-forearm. The skirt of this broad crinoline was held by a system of hoops suspended on the waistcoat. The consumption of silk *zeug* for the crinoline was 23 ells and ½ quarter.

N.14
Grosses Zelt.
 Geheret 383 Eellen Drillich.

193. VELKÝ STAN

Vyobrazení hlídkujícího vojáka poprvé zřetelně deklaruje využití stanu, a tím je ubytování vojáků v poli. Popis střihu bohužel neuvádí žádné bližší rozměry, takže s ohledem na spotřebu 383 loket drilichu a počty jednotlivých dílů můžeme uvažovat, že se stan rozměrově blížil velkému stanu z Těšína (kat. č. 22), snad byl jen o něco širší a podobně jako stan z Českých Budějovic (kat. č. 96) měl výrazně nižší střechu. Spodní díl se skládá z 28 obdélných dílů, střecha pak z dvanácti obdélných dílů mezi praporky a osmi šikmých dílů kolem praporku na každé straně střechy. Naznačen je i vchod na čelní straně stanu. Kromě 191 ½ lokte drilichu na plášť a 191 ½ lokte lněného plátna na podšívku stanu bylo dále potřeba 98 loket červeného lněného plátna k lemování, 105 loket popruhů k podsazení, 125 loket pásů k podsazení vepředu.

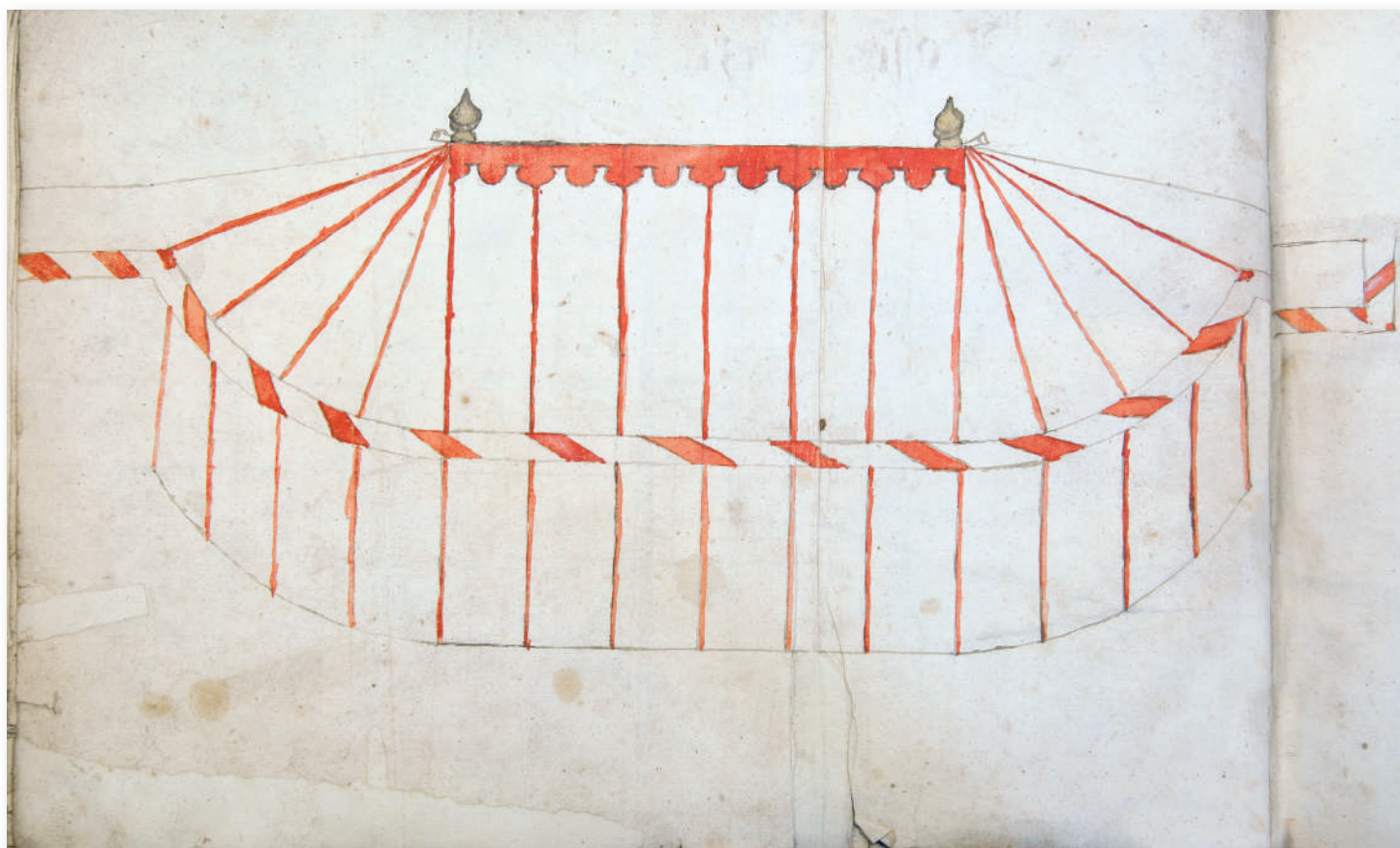

Grosses Gezelt

Numero 14. Darzu gehört 191 $\frac{1}{2}$ Ehlen Drillig. 191 $\frac{1}{2}$ Ehl[en] Leinwandt zum Futter. 98 Ehl[en] rothe/ Leinwandt zur Portirung. 105 Ehl[en] Gürtte zum Besetzen. 125 Ehl[en] Bandt in Vorudig zur/ besetzung.

193. LARGE TENT

The depiction of a soldier guarding in front of the tent, clearly declares the purpose of the tent – accommodation for soldiers in the field. Unfortunately, the description of the pattern does not mention any detailed dimensions. Considering the consumption of 383 ells of drill and the numbers of individual panels, we can estimate the dimensions of this tent are close to the large tent from Těšín (Cat. No. 22); it may have been a little wider and it had a conspicuously lower roof, similarly to the tent from České Budějovice (Cat. No. 96). The bottom panel consists of 28 rectangular pieces; the roof includes twelve rectangular pieces between the flags and eight oblique pieces around the flag on each side of the roof. There is sketched an entrance on the front side of the tent. In addition to 191 $\frac{1}{2}$ ells of drill for the coat and 191 $\frac{1}{2}$ ells of flax linen for the tent lining, there was need for 98 ells of red flax linen for bordering, 105 ells of straps for patching and 125 ells of tape for front patching.

194. VELKÝ STAN

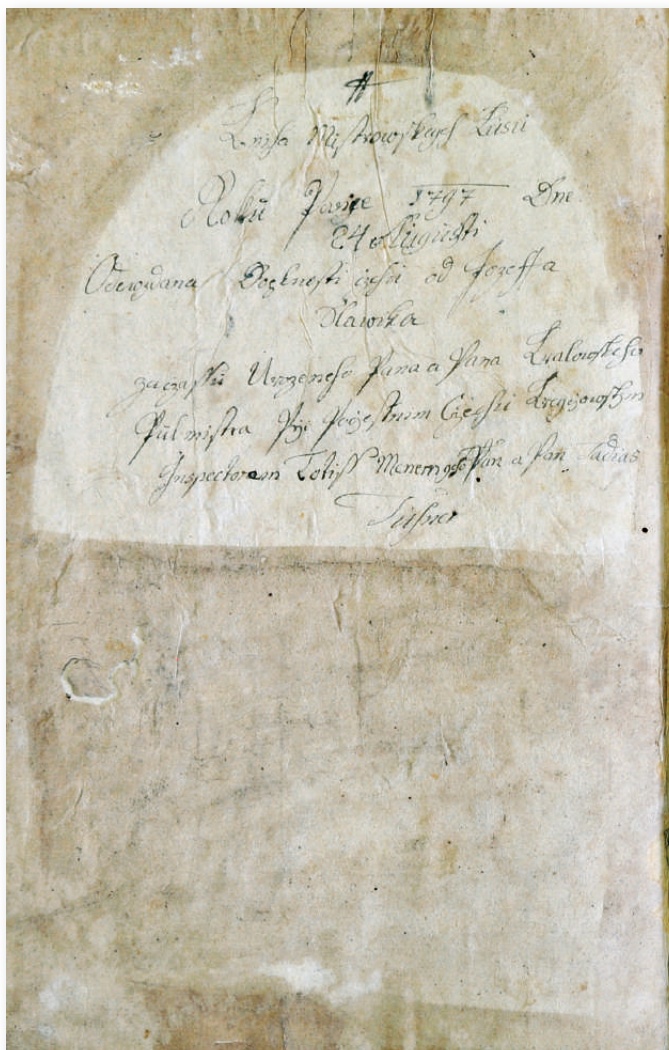
Velký stan s nízkou střechou je bohužel vyobrazen bez potřebného popisu. Můžeme se tak jen domnívat, zdali se jedná o stejný stan jako na předchozím vyobrazení, pouze v barevném provedení. Každopádně počet dílů, z nichž je ušitý, je s ním shodný. Spodní díl se skládá z 28 obdélných dílů, střecha pak z dvanácti obdélných dílů mezi praporky a osmi kosených dílů kolem praporku na každé straně střechy.

194. LARGE TENT

The large tent with a low roof is, unfortunately, depicted without a needful description. We can just assume whether it is the same tent as that depicted in the previous picture, but drawn in colours. In any case, the number of pieces, it is made of, is identical. The bottom part consists of 28 rectangular pieces, the roof of twelve rectangular pieces between the flags and eight oblique pieces around the flag on each side of the roof.

*Kniha stříhů Jozefa Slavíka
z Plzně - 1797*

**A Book of Patterns by Jozef Slavík
from Plzeň - 1797**

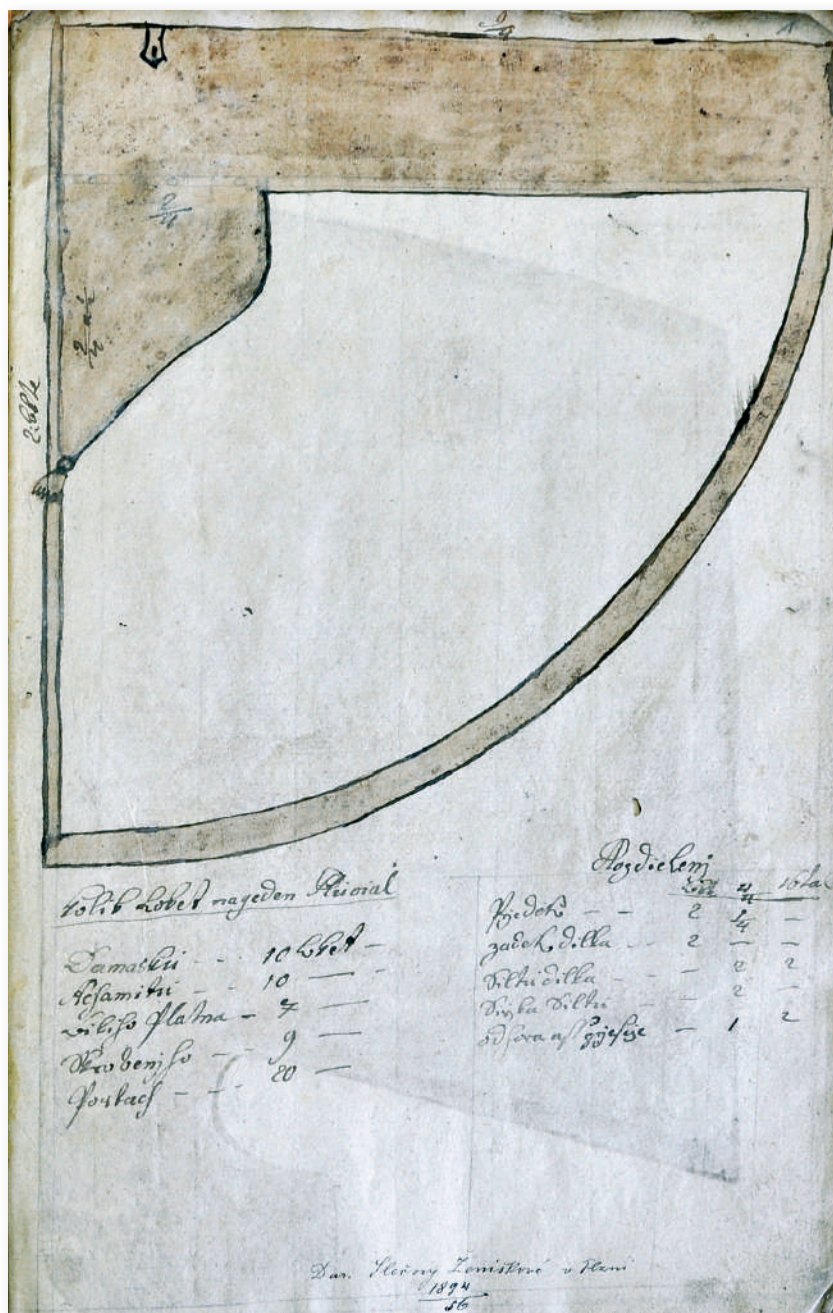
Kniha mistrovskejch kusů/ roku páně 1797 dne 16 Augusti/ odevzdána do plnosti c[e]chu, za času/ urozeného pána a pána královského pulmistra/ při počestném c[e]chu krejčovským inspektor/rem ménem jeho pán a pán Tadeáš Tusner,/ žádá Jozef Slavík o mistrovský/ právo.

195. KNIHA STŘIHŮ JOZEFA SLAVÍKA Z PLZNĚ – 1797

Kniha je pod názvem *Kniha mistrovských kusů J. Slavíka 1797* uložena v Archivu města Plzně, fond Cech krejčích, 1f 89, inv. č. 272. Napsána je na papírových dvojlistech bez pevné vazby, vložených do papírových desek o rozměrech 20 x 36 cm. Rukopis se zachoval kompletní včetně úvodní strany uvádějící název a okolnosti vzniku knihy, kterou u příležitosti složení mistrovské zkoušky sepsal Jozef Slavík roku 1797. Jazykem rukopisu je čeština s množstvím zkomolenin a nářečních výrazů, zaznamenaná je novogotickou kurzívou s několika vsuvkami humanistického písma. Střihy jsou rýsovány černým inkoustem za pomoci pravítka a kružidla, plochy jsou vyplněny hnědou barvou. Na každé straně se nachází jedno vyobrazení, doplněné krátkým textovým doprovodem. Uvedeny jsou názvy oděvních součástek, druhy užitých materiálů a jejich spotřeba s podrobným rozpisem základních délek oděvu a jednotlivých střihových dílů. Přestože rukopis vznikl u příležitosti mistrovské zkoušky, jedná se o typickou ukázkou cechovní knihy střihů, obsahující 12 nákresů, které zastupují všechny hlavní skupiny liturgického a mužského oděvu, doplněné o střih stanu a pokrývky koně. Měrnou jednotkou je s největší pravděpodobností vídeňský loket (77,7 cm), který byl v Čechách zaveden tereziánskou reformou roku 1765.

195. A BOOK OF PATTERNS BY JOZEF SLAVÍK FROM PLZEŇ – 1797

The book titled *Kniha mistrovských kusů J. Slavíka 1797* [A Book of Masterpieces by J. Slavík 1797] is stored at the Archives of the Town of Plzeň, fund Guild of Tailors 1f 89, Inv. No 272. It is written on a paper double-page without hard binding, inserted in a paper cover, with dimensions 36 x 26 cm. The manuscript has survived in its complete form including the introductory page that mentions the title and the circumstances of book development. The book was compiled by Jozef Slavík in 1797 at the occasion of his passing the master examination. The manuscript is written in Czech with lots of garbled and dialect words, in Neo-Gothic italic with some humanistic script parentheses. The patterns are drawn in black ink by a ruler and a pair of compasses; the areas are painted in brown. On every page, there is one depiction accompanied by a short text. It mentions names of the garments, types of the materials used and the consumption thereof with a thorough specification of basic lengths of the clothing and particular panels of the pattern. Although the manuscript was written at the occasion of the master examination, it is a typical example of a guild book of patterns which includes 12 sketches representing all main groups of liturgical vestment and men's clothing, supplemented by patterns of a tent and a horse blanket. It is most probably Vienna ell (77,7 cm), that constitutes the measuring unit. It was introduced to Bohemia by Theresian reform, as early as in 1765.

Dar slečny Ženíškové v Plzni 1894/56

196. LITURGICKÝ PLÁŠŤ – PLUVIÁL

Zobrazený liturgický plášť se širokým pruhem lemujícím přednice a rozměrným štítem zakončeným střípцем na zádech je výrazně barokního typu. Stříhově je shodný s ostatními pluviály, takže se stále jedná o rozměrný půlkruh o nestejně dlouhých stranách. Přední má délku $2 \frac{1}{4}$ lokte, zatímco zadní pouze 2 lokte. Rozdílná délka je nutná s ohledem na absenci prostříženého otvoru pro krk, takže hrana pláště se nutně ovíjí přes záda kolem krku. Aby délka všech stran byla i pak stejná, je nutné přední strany ustříhnout o $\frac{1}{4}$ lokte delší. Při šití mohl krejčí použít damašek nebo aksamit, obojího je potřeba 10 loket, na lemování pak 20 loket port. Na podšívku je potřeba 7 loket bílého a 9 loket škrobeného plátna.

196. LITURGICAL CLOAK – COPE

The depicted liturgical cloak features noticeable hallmarks of the Baroque style with a wide strip bordering the fronts and a large shield in the back with a tassel at its end. Its cut is identical with those of the other copes; that means, its basis is a large half-circle with sides of different lengths. The front side is $2 \frac{1}{4}$ ells long, the back side only 2 ells. The different length is necessary because there is no cut-through hole for the neckhole so the cloak edge must be wound over the back and around the neckhole. To keep the same length of the cloak the front sides must be by $\frac{1}{4}$ ell longer, when being cut. For making the cloak, the tailor could use damask or velveteen, 10 ells of either fabric, and 20 ells of galloons for the bordering. For the lining, he needed 7 ells of white and 9 ells of starched linen.

Fol. 1v

Kolik na jednoho smutečního koně sukna zapotřebí:

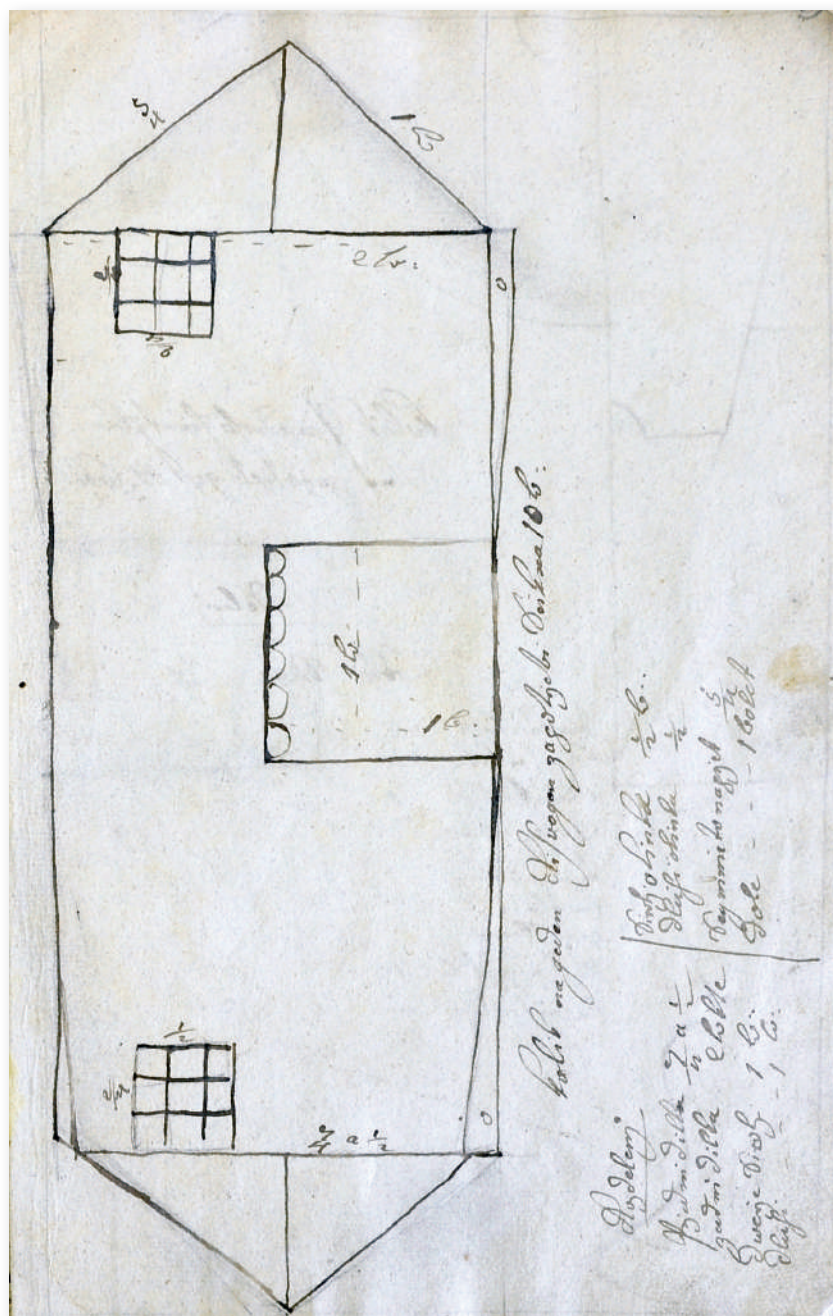
Sukna 9 loket

197. SMUTEČNÍ POKRÝVKA NA KONĚ

Pokrývky na koně se v krejčovských knihách objevují vcelku pravidelně, ovšem bez bližšího uvedení jejich upotřebení. V tomto případě je to pokrývka smuteční, určená zřejmě k tomu, aby zahalila koně ve spřežení pohřebního vozu. Oproti většině pokrývek zobrazených v krejčovských knihách (kat. č. 57, 93, 146), které jsou volné až zřasené, je tato spíše přiléhavá, přičemž sukno ponechává jen nezbytný prostor pro chůzi koně. Střih jako obvykle kopíruje boční siluetu koně, počínaje hlavou přes šíji a hřbet až k ocasu. Na hrudi je pokrývka mírně rozšířená, aby kůň měl volný krok, vzadu je však naopak mírně zúžená. Svým provedením se tak blíží pokrývkám z Těšína a Chomutova (kat. č. 25, 58). K ušití pokrývky je třeba 9 loket sukna.

197. HORSE MOURNING BLANKET

Horse blankets are mentioned quite regularly in the tailor's books but without describing their use. In this case, this is a mourning blanket probably intended to veil horses pulling the funeral wagon. Unlike the most blankets depicted in the tailor's books (Cat. No. 57, 93, 146), which are loose to gathered, this one is rather tight-fitting whereby the cloth leaves just a necessary space for the walking of the horse. As usual, the cut copies the side silhouette of the horse, beginning with the head over the neck and back to the tail. The blanket widens slightly on the chest to allow the horse to walk freely; on the contrary, it is slightly narrowed in the back. Its design is close to the blanket from Těšín and Chomutov (Cat. No. 25, 58). The consumption is 9 ells of cloth.

Fol. 2r

Kolik na jeden risvagon zapotřebí:
sukna 10 loket.

Rozdělení:

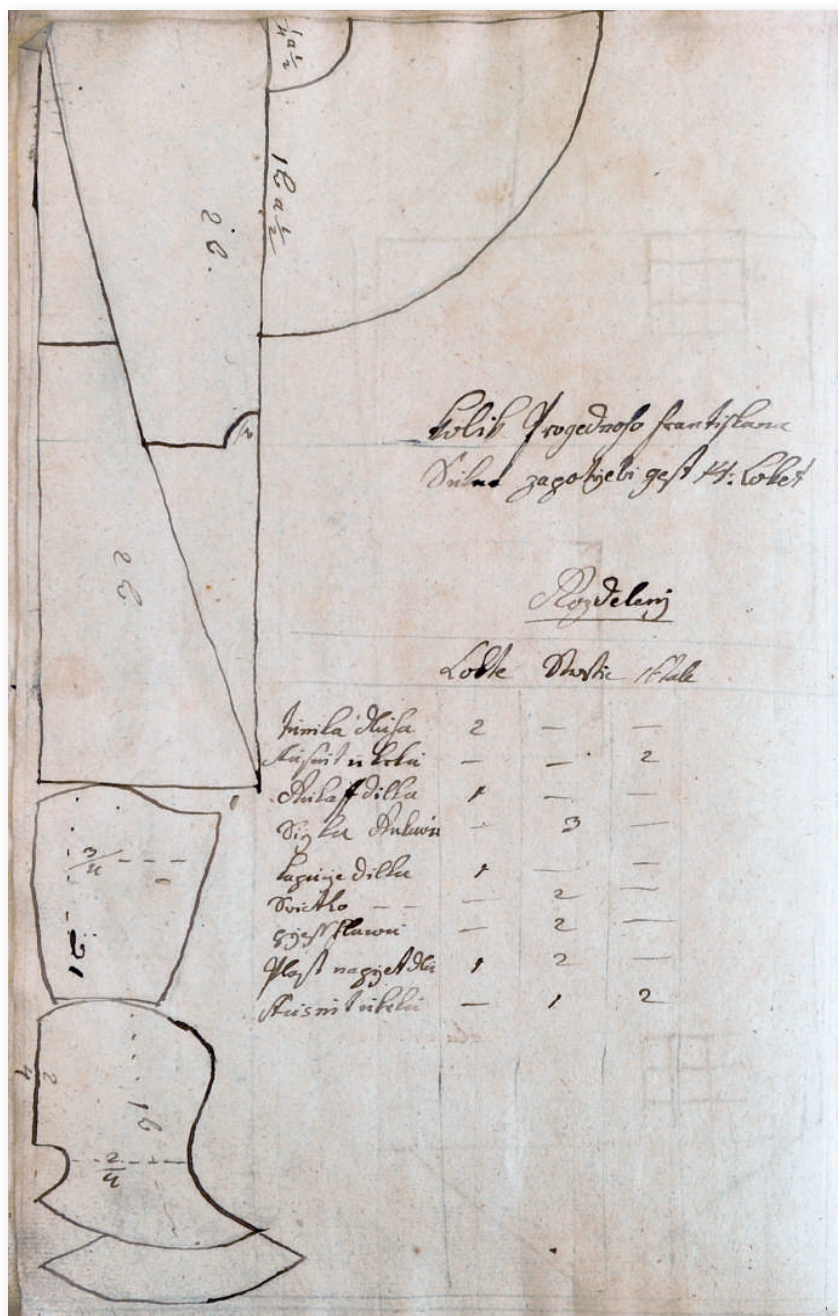
Přední dýlka	$\frac{7}{4}$ a $\frac{1}{2}$
Zadní dýlka	2 lokte
Dveře široký	1 loket
Dlúhý	1 loket
Široký okýnka	$\frac{1}{2}$ lokte
Dlúhý okýnka	$\frac{1}{2}$
Sejní místo napřít	$\frac{5}{4}$
Dole	1 loket

198. PŘÍSTŘEŠEK

Střih představuje blíže neurčený soukenný přístřešek označený jako *Risvagon*. Základna má obdélný tvar o šířce 2 a délce 4 lokte, na bocích rozšířený dvěma trojúhelníkovými klíny. V horních rozích jsou prostřížena malá okna o šířce a délce $\frac{1}{2}$ lokte a uprostřed spodní hrany dveře o šířce a délce 1 loket. K ušití je zapotřebí 10 loket sukna.

198. SHELTER

The pattern shows a not specified cloth shelter designated as *Risvagon*. The basic shape is rectangular with the width of 2 ells and length of 4 ells; it is widened by two triangles on sides. The upper corners include small windows with the width and length of $\frac{1}{2}$ ell each, and a door in the middle of the bottom edge; the door is 1 ell wide and long. The consumption is 10 ells of cloth.

Fol. 2v

Kolik pro jednoho Františkána sukna zapotřebí jest: 14 loket.

Rozdělení:

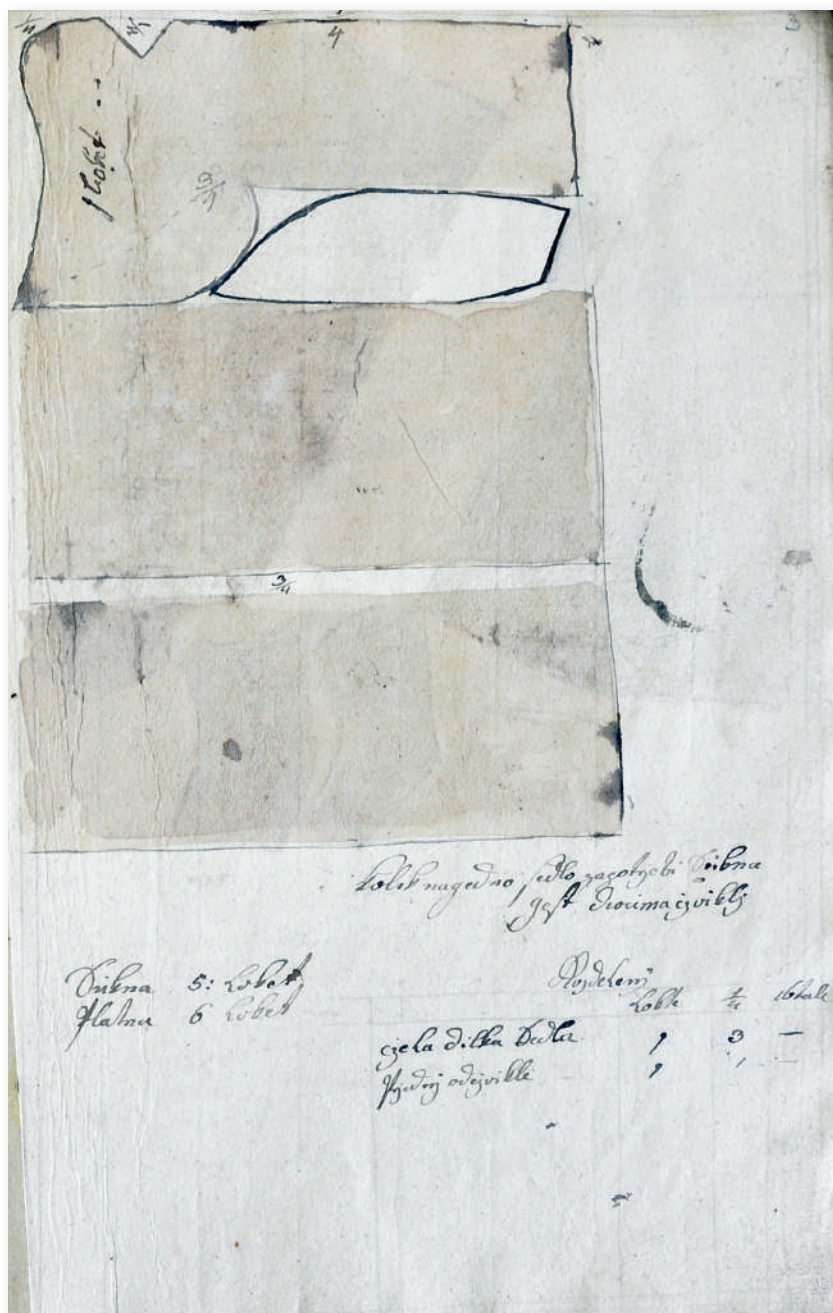
	loket	štvrtě	16tale
Tunika dlouhá	2		
Ausnit u krku			2
Rukáv dýlka	1		
Šírka rukávu		3	
Kapuce dýlka		2	
Světlo		2	
Přes hlavu		2	
Plášť na přetku	1	2	
Ausnit u krku		1	2

199. FRANTIŠKÁNSKÁ KUTNA, KAPUCE A KRÁTKÝ PLÁŠŤ

Františkánský klášter byl v Plzni založen kolem roku 1300 a jeho obyvatelé zůstali natrvalo spjati s osudy města. Jejich oděv se s odstupem let nijak výrazně neměnil, což dokládá srovnání s téměř o sto let starší kutnou františkánů z Českého Krumlova (kat. č. 87). Přední a zadní díl, zvaný zde tunika, je přibližně stejný. Na bocích je klínovitě rozšířený a jeho délka je 2 lokte, takže dosahoval až k zemi. Průramky nejsou tvarovány, rukáv je proto vsazen do otvoru v bočním švu. Rukáv má běžnou šířku a od ramene k zápěstí se zužuje, hlavice je prostřižena do mělkého oblouku. Volná kápě se širokým hledím je střižena symetricky podle bočního profilu hlavy. Okraj krátkého límce na spodním okraji je zdvojený. Dlouhý límec nahrazuje krátký půlkruhový pláštík kryjící ramena a paže. K ušití oděvu je třeba 14 loket sukna.

199. FRANCISCAN'S COWL, HOOD AND SHORT CAPE

The Franciscan's monastery in Plzeň was founded around the year 1300 and its inhabitants were permanently closely connected with the fate of the town. Their dress did not change significantly in the course of years, which is proven by its comparison with the almost one-hundred-year older cowl of the Franciscans from Český Krumlov (Cat. No. 87). The front and the back panel, called tunic here, are quite identical. It is gusset-shaped extended on sides and its length is 2 ells so it reached to the ground. The armholes are not shaped so the sleeve is attached to the hole in the side seam. The width of the sleeve is usual and it narrows from the shoulder to the wrist. The sleeve head is cut into a shallow arc. The loose hood with a wide visor is symmetrical in accordance with the side profile of the head. The hem of the short collar is doubled in its lower part. The long collar is replaced by a short half-circle cape covering the shoulders and the arms. The make the dress, one needs 14 ells of cloth.

Fol. 3r

Kolik na jedno sedlo zapotřebí sukna jest, dvěma cvikly.

Sukna 5 loket
Plátna 6 loket

Rozdělení:

	loket	$\frac{3}{4}$	16tael
Celá dýlka sedla	1	3	
Přední odcvikle	1	1	

200. POKRÝVKA NA JEZDECKÉ SEDLO

Pokrývka je určena k pokrytí sedla, jehož tvar se již blíží moderním sedlům. Mělké posedlí přechází v nevysokou oblou hrušku, pozůstatek přední rozsochy. Taktéž zadní rozsocha je mnohem nižší a její okraj jen nepatrně vystupuje nahoru. Aby pokrývka na sedlo dobře přiléhala, je vzadu přišíitý oválně vykrojený kus, který kryje zadní rozsochu, vepředu pak je pokrývka tvarována klínovitými zástříhy, čímž vznikla výduť, která se přetáhla přes hrušku sedla. Délka je uvedena 7 čtvrtí lokte, takže sahala notný kus pod břicho koně. Pokrývku doplňoval obdélný kus plátna, který zřejmě sloužil jako deka pod sedlo. Spotřeba sukna je 5 loket a plátna 6 loket.

200. HORSE RIDING SADDLE SHEET

The sheet is designed to cover the saddle whose shape is very close to modern saddles. Its shallow seat passes into a not high round pommel, a remnant of the front cantle. The cantle is much lower as well and its rim slightly protrudes up. An oval piece, which covers the bottom part of the cantle, is stitched in the back. In the front, the sheet is shaped by V-cuts. These give rise to a hollow space that is pulled over the saddle pommel. The mentioned length is 7 quarters of an ell, so it reached deeply below the horse's abdomen. The sheet is completed with a rectangular piece of canvas that might have been used as a blanket under the saddle. The mentioned consumption of cloth is 5 ells, that of canvas 6 ells.

Fol. 3v

Kolik na jednu kleriku zapotřebí:

Cajchu	10 loket
Sukna	5 loket
Plátna	7 loket

Rozdělení:

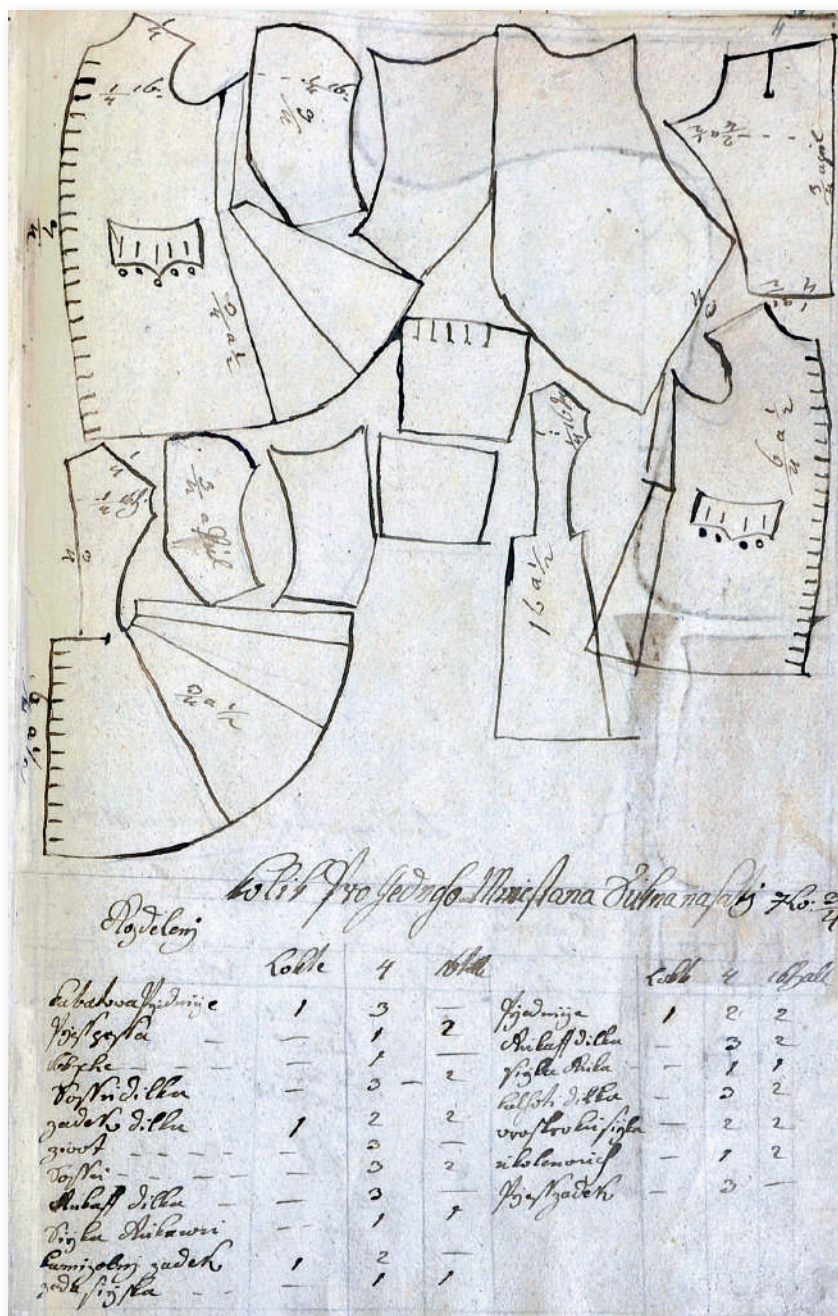
	Loket	4	16 talel
Přednice dýlka	2	3	
Na prsech široká		1	2
Zadek dlouhý	2		
V zádech šířka		1	
Dýlka rukávu	1		
Šířka rukávu		1	a 16 tal

201. KNĚŽSKÝ KABÁT – KLERIKA

Vyobrazení zachycuje střih *kleriky* – typického kněžského kabátu 18. století, jímž se završil předchozí vývoj, počínající pláštěm s rukávy přes *šubu* až po jezuitský kabát 17. století (kat. č. 9, 97, 108, 125, 163, 183). Tradiční silueta oděvu zůstala zachována, kabát je na prsou a zádech přiléhavý a pod pažemi se začíná rozšiřovat, takže má díky své délce 2 ¾ lokte dosti zvonový profil. Novinkou jsou rukávy, kopírující soudobé oděvní trendy. Nejsou již podélně symetrické, ale naopak v lokti prolomené, mírně zúžené a zakončené ohrnutou manžetou se dvěma knoflíky. Mírně zaoblená hlavice rukávu je vsazena do oválně prostříženého průramku. S ohledem na oděvní tradici 18. století nemá kabát límec, zato jsou rovné okraje předních dílů obroubeny hustou řadou knoflíků a dírek. *Klerika* mohla být ušita z obyčejného cajku, případně sukna, na podšívku bylo použito plátno.

201. MONK'S COAT – CASSOCK [KLERIKA]

The depiction shows a cut for cassock [*klerika*] – a typical monk's coat from the 18th century, which closed the previous development beginning with the sleeved cloak over *šuba* to Jesuit's coat of the 17th century (Cat. No. 9, 97, 108, 125, 163, 183). The traditional silhouette of the gown was kept so the coat is tight-fitting on the breast and in the back, and it begins to widen under the arms so its profile is rather flared thanks to its length of 2 ¾ ell. The sleeves copying the period fashion trends present a novelty here. They are no more symmetrical in their longitudinal direction, but – on the contrary – broken at the elbows, slightly narrowed and ended with a turned-up cuff with two buttons. The sleeve with its slightly rounded head is stitched on an oval armhole. Considering the dress tradition in the 18th century, the coat has no collar but straight edges of the fronts are bordered with plentiful buttons and buttonholes. The cassock [*klerika*] could be made of common *zeug* or cloth; linen was used for the lining.

Fol. 4r
Kolik pro jednoho měšťana sukna na šaty 7 loket $\frac{3}{4}$.

Rozdělení:

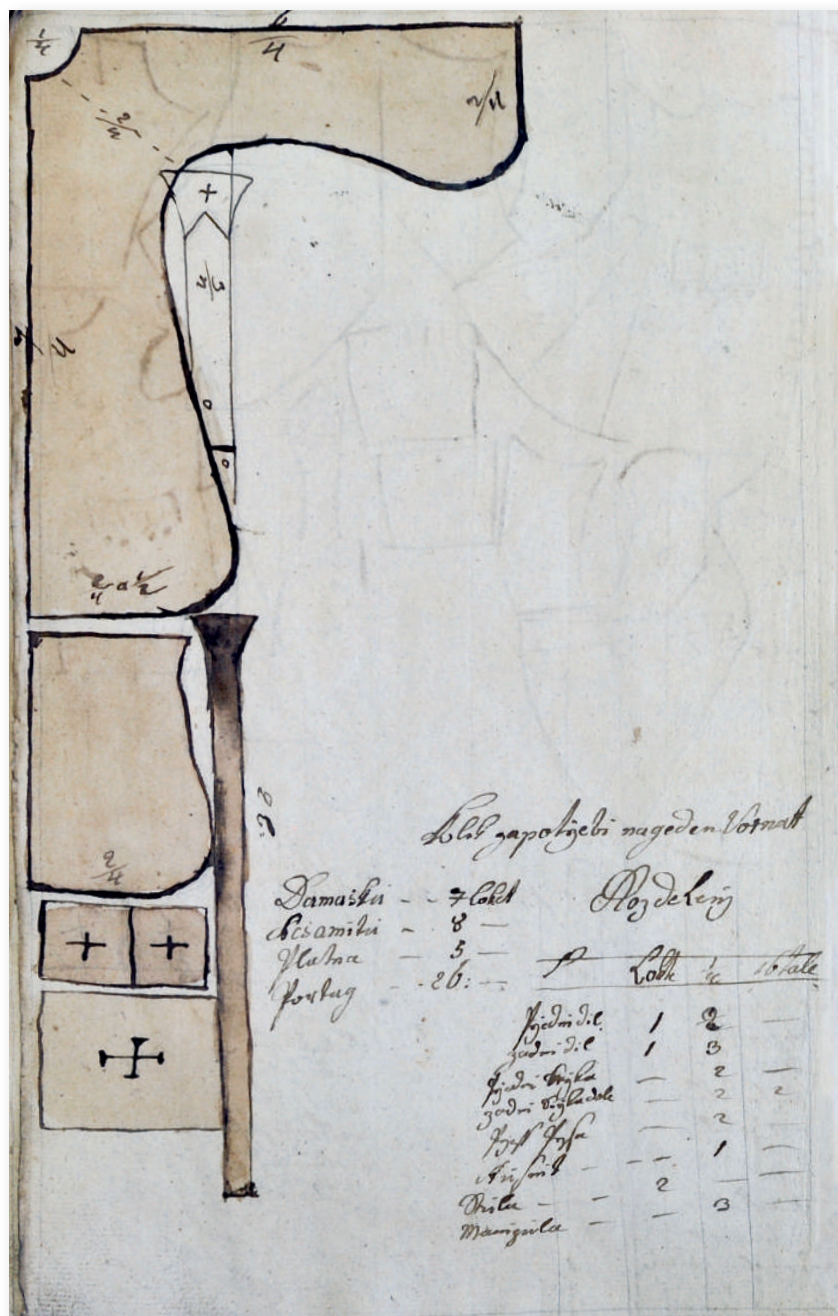
	loket	4	16tale
Kabátová přednice	1	3	
Přes prsa		1	2
Náramenice		1	
Šosy dýlka		3	2
Zadek dýlka	1	2	2
Život		3	
Šosy		3	2
Rukáf dýlka		3	
Šířka rukávu		1	1
Kamizolní zadek	1	2	
Zadek šířka		1	1
Przednica	1	2	2
Rukáf dýlka		3	2
Šířka rukávu		1	1
Kalhoty dýlka		3	2
V roskroku šířka		2	2
U kolenových		1	2
Přes zadek		3	

202. MĚŠŤANSKÉ ŠATY - KABÁT, KAMIZOLA A KRÁTKÉ KALHOTY

Zobrazený stříh zachycuje kompletní mužský oděv druhé poloviny 18. století (kat. č. 79, 165, 184). Okraj přednice kabátu je na hrudi obloukově vykrojený, průrámek je hlubší a boční šev je předsazený dozadu. Záda mají vypasovaný stříh se zúženým pasem a obloukově vykrojenými boky, které formují přední část. Šosy mají obvyklou šířku, boční sklady jsou však užší. Kabát doplňuje kamizola s rukávy, jejíž stříh je podobný jako u vesty (kat. č. 184). Přednice, která bývala neseptaná, je na hrudi obloukově vykrojená, aby dobře přiléhala k tělu. Sklady na bocích jsou minimalizovány na nevelké, vzájemně se překrývající klíny. Kabát i vesta mají obdobné přiléhavé, v lokti prolomené rukávy složené ze dvou částí. Rukáv kabátu je zakončen širokou přehnutou manžetou, kamizola je bez manžety. Stejně tak mají v pase prostřížené obdobné vodovodné kapsy kryté hranatě krojenou patkou. Krátké kalhoty mají nohavice střížené ze dvou dílů. Na stehnech jsou přiléhavé, v zadní části volné. Po stranách krokového švu jsou dva rozparky. Kabát, kamizola a kalhoty jsou ušité ze $7 \frac{3}{4}$ lokte sukna.

202. BURGHER'S DRESS - COAT, CAMISOLE AND SHORT TROUSERS

The depicted pattern shows a complete men's dress from the second half of the 18th century (Cat. No. 79, 165, 184). The edge of the front is arc-shaped on the chest, the armhole is deeper, and the side seam is shifted backwards. The back panel is fitted at the waist; the arc-shaped sides form the front part. The tails are of usual width, the side folds are narrower. The coat is completed by sleeved camisole the cut of which is similar to that of the vest (Cat. No. 184). The front, which is usually fastened, is arc-shaped on the chest to fit tightly to the body. The folds on the hips are reduced to not large gussets overlapping each other. The coat and the vest have similar tight-fitting sleeves, broken at the elbows, which consist of two parts. The sleeves are trimmed with not wide turned-up cuffs; the camisole has no cuffs. Both garments also feature similar horizontal cut-through pockets covered with square flaps. The legs of the short trousers consist of two parts. They fit tightly to the thighs, but they are loose in the back. There are two slits on both sides of the crotch seam. The coat, the camisole and the trousers are made of $7 \frac{3}{4}$ ells of cloth.

Fol. 4v

Kolik zapotřebí na jeden vornát:

Damašku	7 loktů
Aksamitu	8 loktů
Plátna	5 loktů
Porty	26 loktů

Rozdělení:

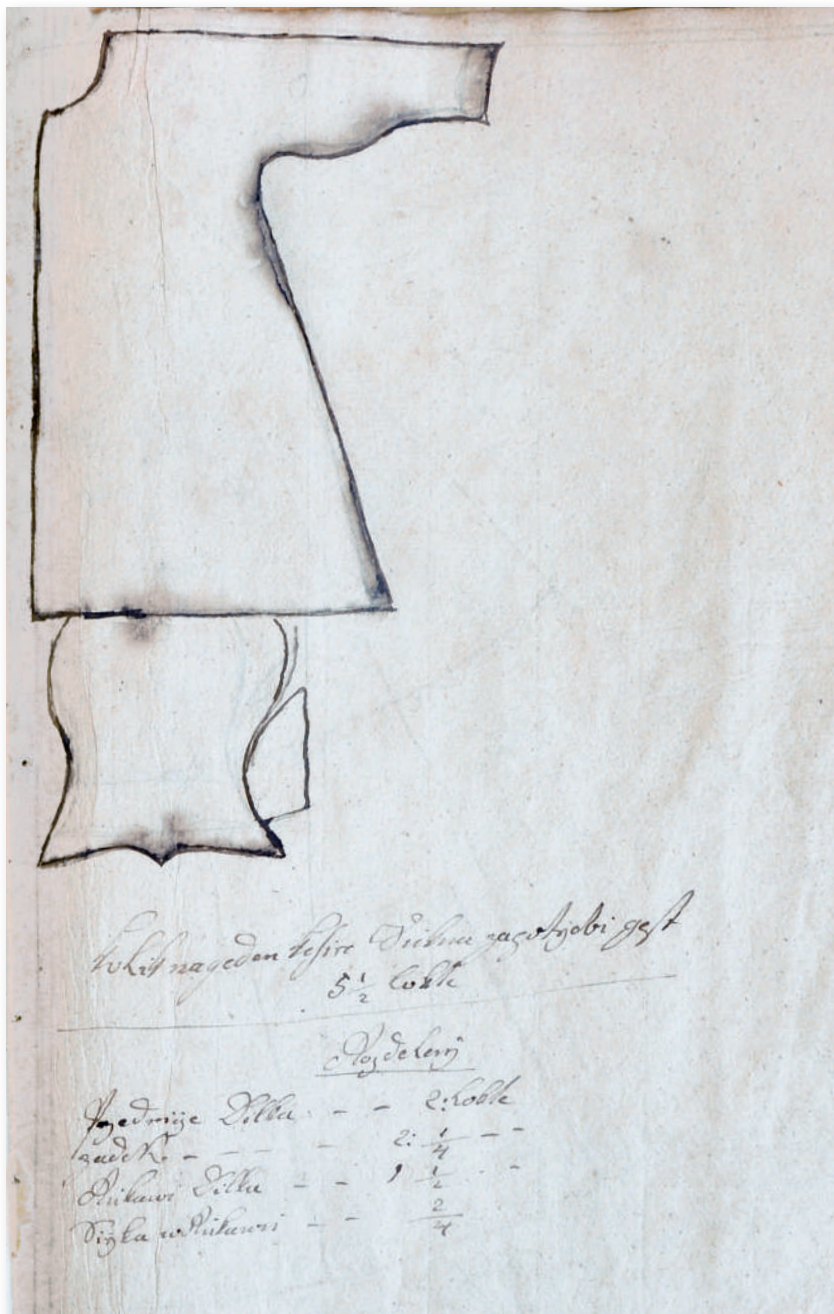
	loket	¼	16tale
Přední díl	1	2	
Zadní díl	1	3	
Přední šířka		2	
Zadní šířka dole		2	2
Přes prsa		2	
Ausnit		1	
Štola	2		
Manipula		2	

203. MEŠNÍ ROUCHO – KASULE, ŠTÓLA A MANIPUL

Vykreslené mešní roucho představuje přechod mezi gotickým a barokním typem kasule. Tvarově si je blízký s ornáty z Chomutova a České Kamenice (kat. č. 18, 54), u nichž jsou také zachovány dlouhé křídlové rukávy, ale již se začíná projevovat barokní vykrojení pod úrovní paží, které ovlivňuje tvar celého předního a zadního dílu. K výrobě je třeba 7 loket damašku, případně 8 loket aksamitu, dále 5 loket plátna na podšívku a 26 loket port. Ze stejného materiálu je též štóla a manipul, obě s trojúhelníkovým rozšířením na koncích. Nechybí ani jeden velký a dva malé čtverce označené křížem, což je s největší pravděpodobností kalichové velum, bursa a palla, které se šily ve stejné liturgické barvě a výzdobě jako ostatní paramenta.

203. MASS VESTMENT – CHASUBLE, STOLE AND MANIPLE

The drawn mass vestment depicts the transition between the Gothic and the Baroque style of chasuble. Its form is similar to the ecclesiastic garbs from Chomutov and Česká Kamenice (Cat. No. 18, 54), at which the long wing-shaped sleeves survived as well. However, here is obvious a Baroque cut-out under the arms which influences the form of the front and the back panel. For the production, 7 ells of damask or 8 ells of velveteen, 6 ells of linen for the lining and 26 ells of galloons were needed. The same material was used to make a stole and a maniple, both with triangle-shaped extension at their ends. One large and two small squares signed with a cross are not missing – they present most probably a chalice veil, a burse and a pall that displayed the same liturgical colour and adornment as the other paraments did.

Fol. 5r

Kolik na jeden kchire sukna zapotřebí jest: 5 1/2 lokte.

Rozdělení:

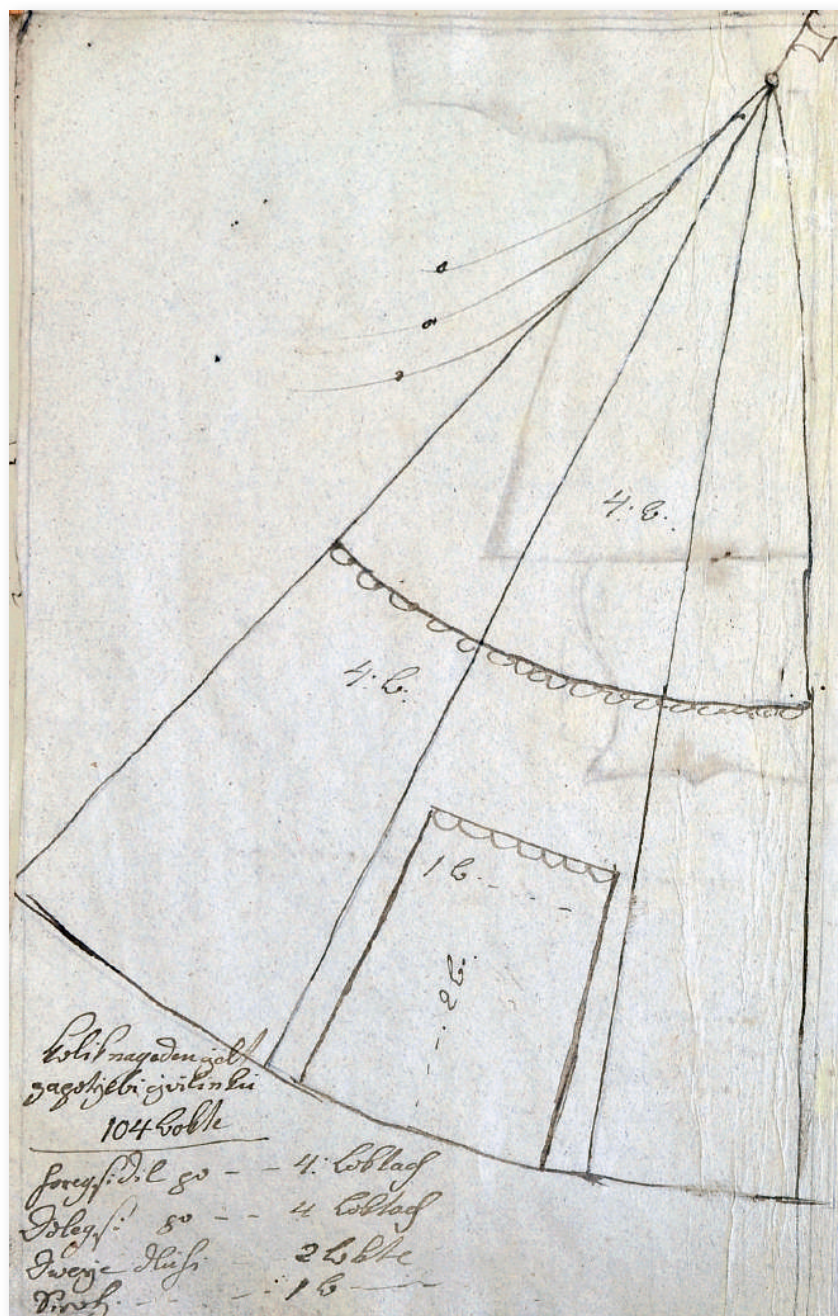
Přední dílka	2 lokte
Zadek	2 1/4 lokte
Rukávy dílka	1 1/2 lokte
Šířka v rukávu	3/4 lokte

204. MUŽSKÝ KABÁT

Střih zachycuje dlouhý, na bocích rozšířený kabát, jehož rukáv je součástí předního a zřejmě i zadního dílu. Z uvedeného názvu *Kchire* bohužel není možné nic bližšího odvodit, a tak zbývá pouze upozornit na obdobu se střihem *reverendy* (kat. č. 126, 130). K ušití je třeba 5 1/2 lokte sukna.

204. MEN'S COAT

The cut depicts a long coat extended on the hips, whose sleeve is a part of the front and probably even of the back panel. Unfortunately, it is not possible to derive anything from the mentioned name *Kchire*. It only remains to point out the similarity to the cut of *reverenda* (Cat. No. 126, 130). The consumption is 5 1/2 ells of cloth.

Fol. 5v

Kolik na jeden celt zapotřebí cvilinku: 104 lokte.

Horejší díl po	4 loktách
Dolejší po	4 loktách
Dveře dlouhý	2 lokte
Široký	1 lokte

205. STAN O JEDNÉ MAKOVICI

Stan s kruhovým půdorysem a jehlanovitou střechou se v krejčovských knihách objevil pouze jedenkrát, a to v Těšíně (kat. č. 23). Spotřeba na jeho ušití byla 187 loket vratislavské míry, obvod se pohyboval okolo 24 loket a poloměr přibližně $3 \frac{1}{4}$ lokte. Na zobrazený stan je zapotřebí 104 vídeňských loket cvilichu, což je sice méně, ovšem ne natolik, aby nebylo zřejmé, že vyobrazení je pouze částečné a navíc i schematické. Počet dílů spodního pláště tak bohužel neznáme, pouze víme, že byl 4 lokte vysoký a byly v něm 2 lokte vysoké a 1 loket široké dveře. Délka střešního dílce byla též 4 lokte.

205. TENT WITH ONE HIP-KNOB

The tent with a half-circle ground plan and pyramidal roof could be find just once in the tailor's books, namely in Těšín (Cat. No. 23). The consumption was 187 ells of Wroclaw measure, the circumference was about 24 ells and the radius was about $3 \frac{1}{4}$ ells. The need for the depicted tent amounts to 104 Vienna ells of drill, which is not much. Yet it is obvious that the depiction is only partial and moreover schematic. Unfortunately, we do not know the number of its pieces, we only know that the tent was 4 ells high and it included a door which was 2 ells high and 1 ell wide. The roof piece was also 4 ells long.

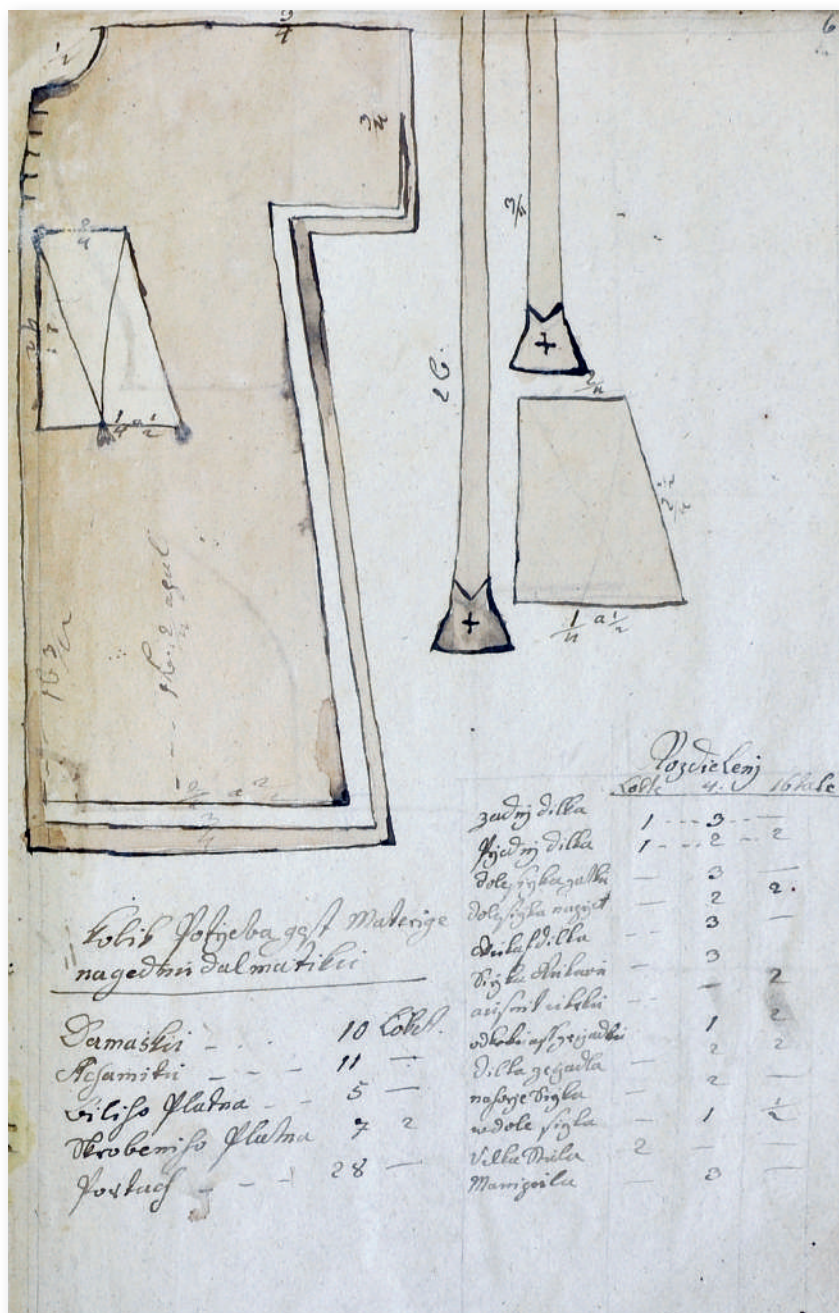
Fol. 6r

Kolik potřeba jest matérieje na jednu dalmatiku:

Damašku	10 loket
Aksamitu	11 loket
Bílýho plátna	5 loket
Škrobenýho plátna	7 ½ lokte
Portách	28 loket

Rozdělení:

	loket	4	16tale
Zadní dýlka	1	3	
Přední dýlka	1	2	2
Dole šířka zatku		3	
Dole šířka napřít		2	2
Rukáv dýlka		3	
Šířka rukávu		3	
Ausnit u krku			2
Od krku až [k] zrcadlu		1	2
Dýlka zrcadla		2	
Nahoře šířka		2	
Vdole šířka		1	½
Velká stula	2		
Manipula		3	

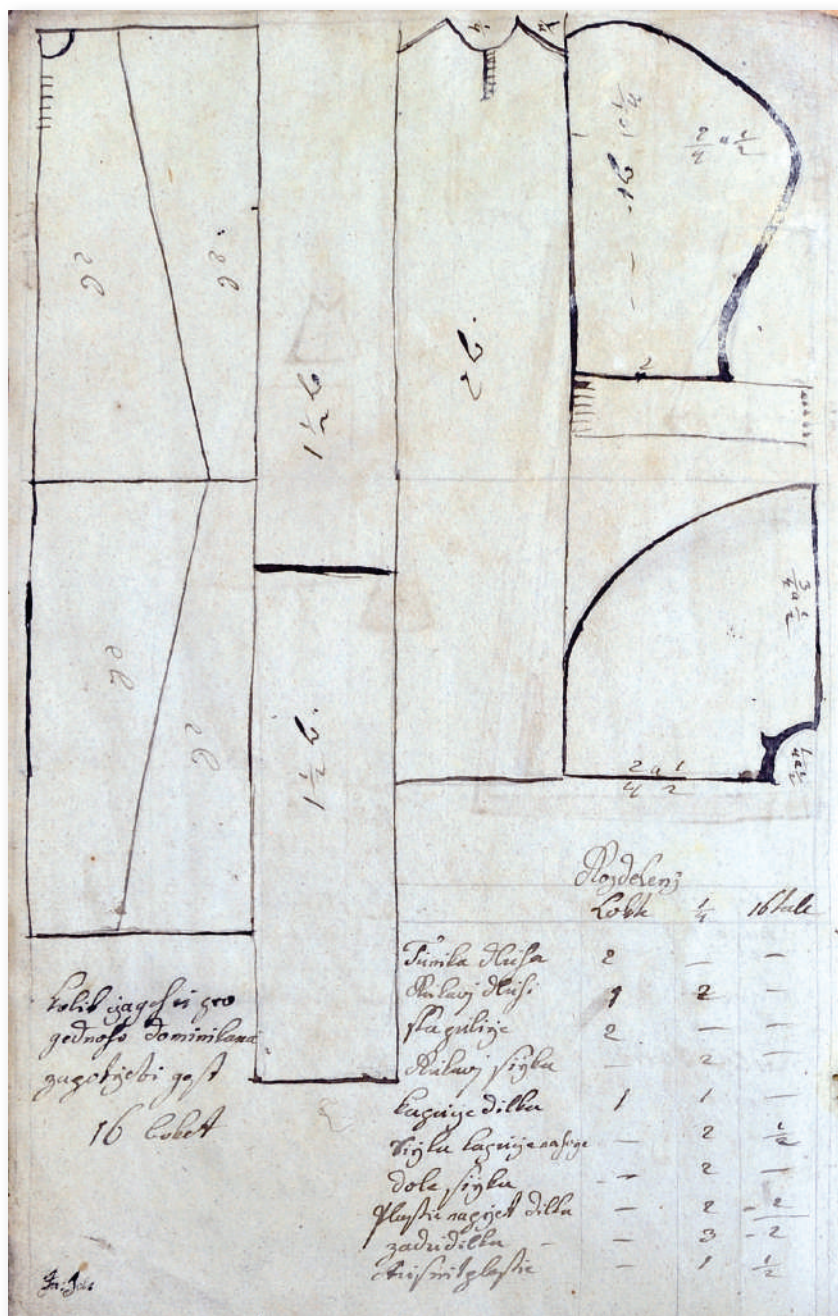

206. MEŠNÍ ROUCHO – DALMATIKA

Zobrazený stříh řadí dalmatiku do skupiny starších typů, s nimiž jsme se již na různých místech setkali (kat. č. 38, 84). Společným znakem je spojení rukávu s předním a zadním dílem, o nichž se lze domnívat, že byly z jednoho kusu bez ramenních švů. Tomu odpovídá i nevelká délka rukávů jen o málo přesahující spodní okraj suknice. Ze zakreslení stříhu nadále vyplývá, že přední a zadní díl, jakož i rukáv nebyly na bocích sešité, pouze zavázané na stuhu. Součástí kompletu je též štóla a manipul, oba zakončené trojúhelníkovým rozšířením na koncích. K ušití bylo třeba 10 loket damašku nebo 11 loket aksamitu, k obroubení 28 loket port. Na podšívku pak 5 loket bílého a 7 ½ lokte škrobeného plátna.

206. MASS VESTMENT – DALMATIC

The depicted pattern ranks the dalmatic among older types that we could find in different places (Cat. No. 38, 84). All of them feature a sleeve connected with the front and the back panel which seem to have been made of one piece without shoulder seams. Not long sleeves that overhang the bottom hem of the skirt a little correspond to this. As seen from the drawing, the front and the back panel as well as the sleeve were not sewn on sides, just bound with ribbons. The set includes also a stole and a manipule both with a triangle-shaped extension at the ends. To make the vestment, one needed 10 ells of damask or 11 ells of velveteen and 28 ells for galloons for the bordering. 5 ells of white or 7 ½ ells of starched linen were needful for the lining.

Fol. 6v

Kolik cajchu pro jednoho Dominikána zapotřebí jest: 16 loket.

Rozdělení:

	loket	1/4	16tale
Tunika dlouhá	2	—	—
Rukávy dlouhý	1	2	—
Škapulíře	2	—	—
Rukávy šířka	—	2	—
Kapuce dýlka	1	1	—
Šířka kapuce nahoře	—	2	1/2
Dole šířka	—	2	—
Pláště napřesť dýlka	—	2	2
Zadní dýlka	—	3	2
Ausnit pláště	—	1	1/2

207. DOMINIKÁNSKÁ KUTNA, KAPUCE A KRÁTKÝ PLÁŠŤ

Podobně jako františkáni i dominikáni přišli do Plzně již ve středověku a jejich klášter, dnes již zbořený, stál na severozápadní straně městského okrsku. Tradiční barvou dominikánské kutny a kapuce byla černá, doplněná bílým škapulířem. Přední a zadní díl je složen z několika částí, vlastní tunika je na bocích mírně klínovitě rozšířená a navíc jsou k ní připojeny další dva rozšiřující klíny. Průramek není prostrážěn, takže dlouhé obdélné rukávy s rovnou hlavicí jsou vsazeny přímo do otvoru v bočním švu. Rukávy mají délku 1 1/2 lokte, což znamená, že z jejich konců bylo možné vytvořit pohodlný rukávník. Kapuce, tvarovaná podle bočního profilu hlavy, je oproti kápi jiných řeholníků značně volnější a hledí širší. Oděv doplňuje krátký půlkruhový plášť kryjící ramena, původně součást kapuce. K ušití kutny bylo třeba 16 loket cajku.

207. DOMINICAN'S COWL, HOODS AND SHORT CAPE

Similar to the Franciscans, also the Dominicans came to Plzeň in the Middle Ages and their monastery, which does not exist more, was situated at the north-western outskirts of the town. Dominicans traditionally wore a black cowl, a hood and a white scapular. The front and the back panel consisted of more parts. The tunic itself is slightly gusset-like extended on sides and two more side extending gussets are attached to it. Armholes are not cut-through so long rectangular sleeves with straight heads are attached to the hole in the side seam. With their length of 1 1/2 ell the sleeves were considerably long and their ends allowed to make a comfortable muff. The hood shaped according to the side profile of the head is looser and its visor is wider, as compared to the hoods of other orders. The dress is completed with a short half-circle cape covering the shoulders, which was originally a part of the hood. To make the cowl, one needed 16 ells of zeug.

Tailor's pattern book from Tachov

Kniha střihů cechu krejčích z Tachova

Abries/ deren Meisterstücken/ einer/ Ehrsamem Bürgerlicher Schneider/ zucht/ in der Stadt Tachau./ Neü/ vorfertigt durch den gegewärtigen/ Laadenmeister Johannes Richter/ Anno 1804.

1

Nákres/ mistrovských kusů/ jednoho/ počestného měšťanského cechu krejčovského/ ve městě Tachově./ Nově/ připraveno skrze současného/ Mistra pokladníka Johanese Richtera/ roku 1804.

Welcher in Jahr nach der gnadenreichen Geburth unssers Heylands/ Jesu Kristu 1804 durch den gegenwärtigen Tachau Meistrs hoc loco:/ Johannes Richter neuerdingt, und zwar, nach den Meister das schon/ Alters wegen unbrauchtbahren; welcher schon seinen Anfang genohmen/ und verfertigt ist worden das erstemall Ano 1501 das zweite mall ver/bessert worden. Durch den in Gott ruhenden Meister Martin Grien Ano/ 1677: welcher eben damals, vermög seiner Zeugnis nach den alten/ Meister ist verfertigte worden, welches daher künftiger Wüssen/schaft halber ist allhier an zu merken für gut befündworden/ einen ehrsam[m]en Handwerk seyn nach Vende älteste in diesen/ Jahr Vorgestande als Johan Richter Laadenmeister, Anton/ Seitz Schlieslmeister, Franz Tzÿreck Ersternebenältester, und Thomas/ Tschannerl zweiten Nebenältester; alles zur Ehre Gotes/ und zeige deren Mitmeistern Zeit fernen göttlichen Willen/ Tachau du 24 July in Jahr wie oben./ Anton Setaku/ von durch Gottes Gnaden Inspector./

2

Která v roce po milostiplném zrození našeho Spasitele/ Léta Páně 1804 byla skrze současného tachovského mistra v tomto místě:/ Johanna Richtera obnovena, a totiž podle mistra již/ kvůli stáří byla nepoužitelná; kterážto již vzala svůj začátek/ a byla zhotovena poprvé Léta Páně 1501, podruhé/ vylepšena Mistrem Martinem Griemem, který odpočívá v Pánu, léta Páně/ 1677; která dokonce tehdy, podle jejího svědectví dle starých/ Mistrů byla zhotovena, kterou kvůli budoucímu vědění/ je tady nutno zaznamenat, aby se stala dobrým základem/ počestného řemesla. Podle doporučení starších v tomto/ roce představených jako Johan Richter Mistr pokladník, Anton/ Seitz, mistr klíčník, Franz Tzÿrek, první přísežný, a Thomas/ Tschannerl, druhý přísežný; Vše ke cti Boží/ a ukaž jejich spolumistrům dočasu další vůle Boží./ Tachov dne 24 června v roce, jak shora uvedeno./ Anton Setaku/ v tom čase Božím Inspektor.

Das Meßgewand./ Zu einem Maßgewandt muß ich haben Sam[m]et, / Damasket und Goltstück 6 Ehlen, / Schamloth 7 ½ Ehlen. Die Lang im Hintertheil ist 7 Virl, / in Untertheil 6 Virl.

3

Kasule./ Na jednu kasuli musím mít samet, / damašek a brokát 6 loket, / šamlat 7 ½ lokte. Délka je v zadním dílu 7 čtvrtí, / ve spodním dílu 6 čtvrtí.

Der Kohr Mantel./Zu einen Kohr Mantel komt/ Damasket 7 ½ Ehl[le]n, / Schamloth 8 ½ Ehlen. / Die Läng ist 7 ½ Virl, / die Weiten ist 8 Ehlen 3 Virl.

4

Pluviál./ Na pluviál přijde/ damašku 7 ½ lokte, / šamlatu 8 ½ lokte. / Délka je 7 ½ čtvrtě, / šířka je 8 loket 3 čtvrtě.

Der Leviten Rok./ Zu einen Leviten Rok muß ich haben, Sammet/ 5 Ehlen 1 Virl, Schamloth 6 Ehl[le]n, / Damasket 5 Ehl[le]n. Die Läng ist 6 Virl, / die Weiten 3 Ehl[le]n.

5

Dalmatika./ Na suknicí ke kázání musím mít sametu/ 5 loket jednu čtvrt, šamlatu 6 loket, / damašku 5 loket. Délka je 6 čtvrtí, / šířka 3 lokte.

Die Ahlm./ Zu einen Ahlm muß ich haben 9 Ehl[le]n gemengl, / ist 5 Virl breit. Die Läng ist 9 ½ Virl. / Der Zwickel ist 7 Virl lang, und ein halb/ Ehl[le]n breit. // *Text ve vyobrazení:* Das ist das/ Humeral.

6

Alba./ Na albu musím mít 9 loket gemenglu, / který je 5 čtvrtí široký. Délka je 9 ½ čtvrti. / Klín je 7 čtvrtí dlouhý a půl/ lokte široký. // *Text ve vyobrazení:* To je humerál.

Zu unßers Hergot Mantel./ Muß ich haben 3 Virl Damaßket. **Zur Nebnr Keilken.** Muss ich/ haben, Böhmisch Tuch 3 Virl.

7

Na plášť našeho Pána Boha./Musím mít 3 čtvrti damašku. **Na vedlejší klínky.** Musím/ mít českého sukna 3 čtvrti.

Die Münys Kutten./ Zur einer Münnys Kuten muß/ ich haben, böhmisch Tuch 6 Ellen/ das Tuch ist 3 ½ Virl breit. / Die Läng ist 7 ½ Virl, die/ Weite ist 3 Eln ½ Virl. // *Text ve vyobrazení:* Dießes sind die Erbl.

8

Mnišská kutna./ Na jednu mnišskou kutnu musím/ mít českého sukna 6 loket, / sukno je 3 ½ čtvrti široké. / Délka je 7 ½ čtvrti, / šířka je 3 lokte ½ čtvrti. // *Text ve vyobrazení:* Toto jsou rukávy.

Einem Prister zu Kleiten./ Komt 4 Ehl[n] Damaßket zum Wammes. // *Text ve vyobrazení:* Die Läng ist 7 Virl. // Die Weiten 1 ½ Ehl[le]n.

9

Knězi na šaty./ Přijdou 4 lokte damašku na kazajku. // *Text ve vyobrazení:* Délka je 7 čtvrti. // Šířka je 1 ½ lokte.

Die Prister Rok./ Zum Prister Rok/ muß ich haben/ Lintisch 7 Ehl[le]n,/ Schamloth 22 Eh[ln],/ Dassent 28 h[ln],/ Damaßket 14 Eh[ln].// *Text ve vyobrazení:* Die hinter Läng 2 Ehl[le]n.// Die Weiten 6 Ehl[le]n.// Der Erbl ist 5 Virl lang/ und 6 Virl breit.

10

Kněžská suknice./ Na kněžskou suknicu/ musím mít/ lindiše 7 loket,/ šamlatu 22 loket,/ dassentu 28 loket,/ damašku 14 loket.// *Text ve vyobrazení:* Zadní délka 2 lokte.// Šířka 6 loket.// Rukáv je 5 čtvrtí dlouhý/ a 6 čtvrtí široký.

Der Frauen Janker./ Zu einen Frauen Janker, der die Lang/ hat hinten 2 Ehl[le]n, die Fotere 7 ½ Virl, der/ Erbl auch so lang, komt Harlas, 3 Virl/ weniger ein Sechzenteil breit, 15 ½ Ehl[le]n,/ Schamloth 16 Eh[ln], Dowin 16 ½ Ehl[le]n.// *Text ve vyobrazení:* Die Weiten ist 5 Ehl[le]n 1 Virl.// Die Weiten ist 2 Ehl[le]n.// Das sind die Erbl.

11

Ženský janker./ Na ženský janker, který má délku/ vzadu 2 lokte, vepředu 7 ½ čtvrti,/ rukáv taky tak dlouhý, přijde harasu, šíře 3 čtvrti/ bez šestnáctého dílu, 15 ½ lokte,/ šamlatu 16 loket, dobinu 16 ½ lokte. // *Text ve vyobrazení:* Šířka je 5 loket 1 čtvrt.// Šířka je 2 lokte.// To jsou rukávy.

Der Frauen Mantl./ Zu einen Frauen Mandl/ mus ich haben Lindesch 5 Ehl[le]n,/ Böhmisches Tuch 7 Ehl[le]n. Die Läng ist/ 7 Virl, die Weiten ist 12 Ehl[le]n.

12

Ženský plášť./ Na ženský plášť/ musím mít lindiše 5 loket,/ českého sukna 7 loket. Délka je/ 7 čtvrtí, šířka je 12 loket.

Der Frauen Rok./ Zu einen Frauen Rok, die Läng hat 3 Ehl[le]n 1 Virl,/ komt Lintisch 5 Ehl[le]n 1 Virl, Dissetin ½ Ehl[le]n breit/ 22 Ehl[le]n, Schamloth 14 [Ehl[le]n], Damasket 13 Ehl[le]n.// *Text ve vyobrazení:* Die Weiten ist 11 Ehl[le]n.// Brust; Erbl.

13

Ženská sukně./ Na ženskou sukni, která má délku 3 lokte 1 čtvrti,/ přijde lindiše 5 loket 1 čtvrti, desetinu, ½ lokte širokého,/ 22 loket, šamlatu 14 loket, damašku 13 loket.// *Text ve vyobrazení:* Šířka je 11 loket.// Poprsí; Rukáv.

Der Furmans Küttel./ Zu einen Furmans Küttel komt/ Leinwandt 3 ½ Ehl[le]n, Zwilg auch somit,/ Barget 7 Ehl[le]n. Die Läng ist 5 Virl,/ die Weiten ist 6 ½ Ehl[le]n.// *Text ve vyobrazení:* Die Weiten 3 Ehl[le]n.// Die Weiten/ ist 3 ½ Ehl[le]n.

14

Formanská kytle./ Na formanskou kytli přijde/ lněného plátna 3 ½ lokte, cvilichu a také tak,/ barchetu 7 loket. Délka je 5 čtvrti,/ šířka je 6 ½ lokte.// *Text ve vyobrazení:* Šířka je 3 lokte.// Šířka je 3 ½ lokte.

Der Wellisch Mantel./ Zu einen Wälischen Mantel komt/ Böhmisches Tuch 4 Ehl[le]n, das Tuch ist 3 Virl/ breit. Die Läng ist 5 Virl, die Weiten/ ist 7 ½ Ehl[le]n.// *Text ve vyobrazení:* Der Erbl ist 5 Virl lang.

15

Italský plášť./ Na italský plášť přijde/ české sukno 4 lokte, sukno je 3 čtvrti/ široké. Délka je 5 čtvrti, šířka/ je 7 ½ lokte.// *Text ve vyobrazení:* Rukáv je 5 čtvrtí dlouhý.

Der Bürgers Rok./ Zum Bürgers Rok Lüntisch/ 5 Ehl[le]n 1 Virl, Schamloth komt/ 16 Ehl[le]n. Die Läng in Hintertheil/ 7 Virl, in Fottertheil 6 Virl.// *Text ve vyobrazení:* Die Weiten ist 5 ½ Ehl[le]n.// Die Weiten ist 3 Ehl[le]n.// Der Erbl ist 3 Virl/ lang.// Der Stützl ist ½ Ehl[le]n/ lang.

16

Měšťanská sukně./ Na měšťanskou sukni lindiše/ 5 loket 1 čtvrti, šamlatu přijde/ 16 loket. Délka v zadním díle/ 7 čtvrti, v předním díle 6 čtvrti.// *Text ve vyobrazení:* Šířka je 5 ½ lokte.// Šířka je 3 lokte.// Rukáv je 3 čtvrti/ dlouhý.// Manžeta je ½ lokte/dlouhá.

Der Gestaldt Rok./ Zu einen Gestaldt Rok, der die Läng hat/ hinten 6 ½ Virl, die Fotere 5 ½ Virl, komt/ Lindisch 4 Ehl[le]n, Böhmisches Tuch 5 Ehl[le]n 1 Virl,/ das Tuch ist 1 Ehl[le]n breit.// *Text ve vyobrazení:* Der Erbl ist 5 Virl lang.// Die Weiten ist 2 Ehl[le]n.// Die Weiten ist 5 Ehl[le]n ¼.

17

Sukně se stojáčkem./ Na suknicu se stojáčkem, která má délku/ vzadu 6 ½ čtvrti, vepředu 5 ½ čtvrti, přijde/ lindiše 4 lokte, českého sukna 5 loket 1 čtvrti,/ sukno je 1 loket široké.// *Text ve vyobrazení:* Rukáv je 5 čtvrtí dlouhý.// Šířka je 2 lokte. //Šířka je 5 loket ¼.

Der Hohnen Rok./ Zu einen Hohnen Rok komt/ Böhmisches Tuch 5 Ehl[le]n, das Tuch ist/ 3 ½ Virl breit. Die Läng ist 2 Ehl[le]n,/ die Weiten ist 6 Ehl[le]n.// *Text ve vyobrazení:* Der Erbl ist/ 3 Virl lang. Was hinten/ abgeht, setz vorn thrun.

18

Hábit pro jeptišku./ Na hábit pro jeptišku přijde/ českého sukna 5 loket, sukno je/ 3 ½ čtvrti široké. Délka je 2 lokte,/ šířka je 6 loket.// *Text ve vyobrazení:* Rukáv je/ 3 čtvrti dlouhý, čeho se vzadu/ nedostává, nasad na to zepředu.

Tailor's pattern book from Chomutov

Kniha střihů cechu krejčích z Chomutova

Formularia/ oder Abries./ Eines ganzen Handwerks der Schneider/ der Stadt Comutahae mit samt der Voderunge/ und zeugbreiten von Stückchen zum Stückchen/ wie volgt.// Undt nue[n]mals mit Vleis wider Übersehen/ angefangen und geschehen den 17 tzehenden/ Tage Austustü Nach der freudereichen geburt/ Christy In Sechtzehen Hundert Undt Virdten/ Jahre.// Die Zeit geschworne Viermeister:/ Hans Sack/ Christof Kraus/ Bartel Bartt/ Tobias Sigel// Die zeit Schreiber/ Urban Keichel.// 1604

35

Sbírka vzorů/ neboli nákrasů./ Celého díla cechu krejčích/ města Chomutov včetně předměstí/ a šířky materiálu kus od kusu/ takto.// A nyní s pílí a bez přehlédnutí/ započato a udáno 17náctého/ dne srpna po radostném Narození/ Krista v šestnáctistém čtvrtém/ roce.// Toho času přísahou vázaní čtyřmistři:/ Hans Sack/ Christof Kraus/ Bartel Bartt/ Tobias Sigel.// Toho času písař/ Urban Keichel.// 1604.

36

2./ Ordentliche Stückweis nacheinander/ undt zum Ersten.// **Der gantze Ordinadt**, die vier Stück: **das/ Messgewandt, Zweustdinst Röcke und eine/ Korkappe.**// Ein Zeug der achthalbes Virlt breit ist ...18 Eln./ ein Zeug virdthalb Virlt breit ist ...38 Eln./ ein Zeug drei Virlt breit ist ...44 halb Eln./ ein Zeug vier Virlt breit ist ...33 Eln./ ein Zeug der drithalb Virlt breit ist ...53 Eln 1 Virlt./ ein Zeug der fünffthalb Virlt breit ist 30 Eln 1 Virlt./ item Leinwadt zum Furter ...19 Eln.// Ein Zeug achthalbes Virlt breit ist ...18 Eln./ ein Zeug der virdthalb Virlt breit ist ...38 Eln./ ein Zeug der vier Virlt breit ist ...33 Eln./ item Furter Leinwadt ...19 Eln.// *Text ve vyobrazení:* Die Lang das Messgewandt hinden 9/4 lang.// Datzu Eln [breit] Zeug 7 Eln.// Das ist die Ellen.

2./ Řazeno jeden kus po druhém./ A za prvé.// **Celý ordinář**, tedy čtyři kusy: **kasule, dvě bohoslužebné suknice/ a pluviál.**// Kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...18 loket,/ kus cajku široký půl čtvrté čtvrti ...38 loket,/ kus cajku široký tři čtvrti ...půl 44. lokte,/ kus cajku široký čtyři čtvrti ...33 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...53 loket 1 čtvrt./kus cajku, který je široký půl páté čtvrti 30 loket ...1 čtvrt./ item lněné plátno k podšívce ...19 loket.// Kus cajku široký půl osmé čtvrti ...18 loket,/ kus cajku široký půl čtvrté čtvrti ...38 loket,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...33 loket./ item podšívkové lněné plátno ...19 loket.// *Text ve vyobrazení:* Délka kasule vzadu je 9/4 dlouhá.// K tomu loket [šíroký] cajk 7 loket [délky].// To jsou lokte.

37

3./ **Eine Kohr Kappe oder Rauchmantel**,/ dritthalb Ellen lang, acht Ellen undt ein Viertel/ die Weitung.// Ein Zeug der vier Virlt breit ist ...12 Eln./ ein Zeug der drithalb Virlt breit ist ...20 Eln./ ein Zeug der drei Virlt breit ist ...16 Eln./ ein Zeug der virdthalb Virlt breit ist ...14 Eln./ ein Zeug der achthalbes Virlt breit ist ...7 halb Eln, ein Zeug der fünffthalbes Viertel breit ist 10 Eln./ item Leinwadt zum Furter ...7 Eln.// Ein Zeug der Eln breit ist ...12 Eln./ ein Zeug der viertthalb Viertel breit ist ...14 Eln./ Furter Leinwadt ...7 Eln.

3./**Chórová kápě aneb pluviál**/půl třetího lokte z déli a osm loket a jednu čtvrt/ z šíře.// Kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...12 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...20 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...16 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...14 loket,/ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...půl 7. lokte,/ kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...10 loket./ item lněné plátno k podšívce ...7 loket.// Kus cajku, který je široký loket ...12 loket, / kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...14 loket,/ podšívkové lněné plátno ...7 loket.

38

4./ **Zweuedinst Röck** eines siben Virlt lang.// Ein Zeug der vier Virlt breit ist ...14 Eln./ ein Zeug der dritthalb Virlt breit ist ...22 Eln./ ein Zeug der drei Virlt breit ist ...19 Eln./ ein Zeug der virlthalb Virlt breit ist ...16 Eln./ ein Zeug der fünffthalb Virlt breit ist ...13 halb Eln./ ein Zeug der achthalbes Virlt breit ist ...8 halb Eln./ item Leinwadt zum Furter ...8 Eln.// Ein Zeug der Eln breit ist ...14 Eln./ ein Zeug der virlthalb Virlt breit ist ...16 Eln./ item Leinwadt zum Furter ...8 Eln.

4./**Dvě bohoslužebné suknice** sedm čtvrtí z déli.// Kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...14 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...22 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...19 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...16 loket,/ kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...půl 13. lokte,/ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...půl 8. lokte./ item lněné plátno k podšívce ...8 loket.// Kus cajku, který je široký jeden loket ...14 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...16 loket,/ item lněné plátno k podšívce ...7 loket.

39

5./ **Item einer Frauen zur Schauben**,/ mit einem aufgesetzten Goller undt langen/ Ärmel. Die Lang mit samt den Goller neun/ Virlt, undt zehen Ellen die Weitung.// Ein Zeug der virlthalbes Virlt breit ist ...21 Eln./ ein Zeug der drei Virlt breit ist ...24 Eln./ ein Zeug der fünffthalb Virlt breit ist ...17 Eln 1 Virlt./ ein Zeug der achthalbes Virlt breit ist ...9 Eln 1 Virlt./ ein Zeug der drithalb Virlt breit ist ...28 Eln./ ein Zeug der sechs Virlt breit ist ...12 Eln./ ein Zeug der vier Virlt breit ist ...18-19 Eln.// Ein Zeug der [ein] Eln breit ist ...18 Eln./ ein Zeug vierhalb Virlt breit ist ...21 Eln./ ein Zeug sechs Virlt breit ist ...12 Eln.

5./**Item ženská šuba**/ s nasazeným límcem a dlouhými/ rukávy, které jsou spolu s límcem devět/ čtvrtí dlouhé a deset loket široké.// Kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...21 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...24 loket,/ kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...17 loket 1 čtvrt./ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...9 loket 1 čtvrt./ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...28 loket,/ kus cajku, který je široký šest čtvrtí ...12 loket,/kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...18 19 loket.// Kus cajku, který je široký [jeden] loket ...18 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...21 loket,/ kus cajku, který je široký šest čtvrtí ...12 loket.

40

6./ **Einer Jungfraue zur Schauben**, die neunt/ halbes Virlt lang ist undt zehen Ellen weit.// Ein Zeug der fünffthalb Virlt breit ist ...13 halb Eln./ ein Zeug der vier Virlt breit ist ...14 Eln./ ein Zeug der virlthalbes Virlt breit ist ...16 Eln./ ein Zeug der drei Virlt breit ist ...19 Eln ohne Virlt./ ein Zeug der dritthalb Virlt breit ist ...23 Eln./ ein Zeug der sechs Virlt breit ist ...9 Eln ohne Virlt./ ein Zeug der achthalb Virlt breit ist ...8 halb Eln.// Ein Zeug der [ein] Eln breit ist ...14 Eln./ ein Zeug der drei Virlt breit ist ...19 Eln ohne Virlt./ ein Zeug der sechs Virlt breit ist ...9 Eln ohne Virlt.

6./ **Dívčí šuba**, která je/ půl deváté čtvrti dlouhá a deset loket široká.// Kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...půl 13 loket,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...14 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...16 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti bez čtvrti ...19 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...23 loket,/ kus cajku, který je široký šest čtvrtí bez čtvrti ...9 loket,/ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...půl 8. lokte.// Kus cajku, který je široký [jeden] loket ...14 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...bez čtvrti 19 loket,/ kus cajku, který je široký šest čtvrtí ...bez čtvrti 9 loket.

41

7./ **Item eine kurtze Schauben** siben Viertel/ lang, neun Ellen ohne Viertel die Weitung.// Ein Zeug der fünffthalb Virlt breit ist ...10 Eln./ ein Zeug der virthalb Virlt breit ist ...13 Eln./ ein Zeug der vier Virlt breit ist ...11 Eln 1 Virlt./ ein Zeug der drei Virlt breit ist ...15 Eln./ ein Zeug der drithalb Virlt breit ist ...18 halb

7./**Item krátká šuba** sedm čtvrtí/ dlouhá, bez čtvrti devět loket široká.// Kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...10 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...13 loket,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...11 loket 1 čtvrt./ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...15 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti

Eln./ ein Zeug der sechs Virl breit ist ...8 Eln wenig Virl./ ein Zeug der achthalb Virl breit ist ...6 Eln./ item Furter Leinwadt ...4 halb Eln./ Ein Zeug der fünfthab Virl breit ist ...10 Eln./ ein Zeug der virthab Virl breit ist ...13 Eln./ ein Zeug der drithab Virl breit ist ...18 halb Eln./ item Leinwadt zum Furter ...4 halb Eln.

8./ **Item ein Scheibel** anderthalb Ellen langt/ undt achthalben Ellen die Weitung./ Ein Zeug der vier Virl breit ist ...8 Eln./ ein Zeug der fünfthab Virl breit ist ...7 Eln./ ein Zeug vierthab Virl breit ist ...9 Eln, ein Zeug der dritthalb Virl breit ist ...13 halb Eln./ ein Zeug der drei Virl breit ist ...11 halb Eln./ ein Zeug der sechs Virl breit ist ...5 Eln 1 Virl./ ein Zeug der achthalb Virl breit ist ...4 Eln 1 Virl./ Ein Zeug der [ein] Eln breit ist ...8 Eln./ ein Zeug der drei Virl breit ist ...11 halb Eln./ ein Zeug der acht Virl breit ist ...5 Eln 1 Virl.

9./ **Item einer Jungfrauen Rock** achthalbes/ Virl lang undt dreizehen Ellen die Weitung./ Ein Zeug der drei Virl breit ist ...23 Eln ohne Virl./ ein Zeug der drithab Virl breit ist ...27 Eln 1 Virl./ ein Zeug sechs Virl breit ist 12 halb Eln./ ein Zeug der fünfthab Virl breit ist 17 Eln./ ein Zeug der vier Virl breit ist 18 Eln./ ein Zeug der virdthab Virl breit ist ...19 Eln 1 Virl./ ein Zeug der achthalb Virl breit ist ...9 Eln./ ein Tuch das sibn Virl breit ist aufgeworffen ...10 halb Eln./ ein Tuch das drei Ellen breit ist aufgeworffen ...6 Eln ohne Virl./ ein Tuch das drithab Ellen breit ist aufgeworffen ...7 Eln ohne Virl./ Ein Zeug der [ein] Eln breit ist ...17 Eln./ ein Zeug der vierthabes Virl breit ist ...19 Eln 1 Virl./ ein Tuch aufgeworffen drei Eln breit ...6 Eln ohne Virl./ ein Tuch sibn Virl breit auffgeworffen ...10 halb Eln.

10./ **Item mehr einer Jungfrauen einen Rock/** sibendthalb Virl lang und 12 Ellen Weitung./ Ein Zeug der fünfthab Virl breit ist ...12 halb Eln./ ein Zeug der vier Virl breit ist ...13 Eln./ ein Zeug der virdthab Virl breit ist ...15 Eln ohne Virl./ ein Zeug der drei Virl breit ist ...17 Eln ohne Virl, ein Zeug der drithab Virl breit ist ...21 halb Eln./ ein Zeug sechs Virl breit ist ...9 halb Eln./ ein Zeug der achthalb Virl breit ist ...7 Eln./ ein Tuch das drithab Ellen breit ist aufgeworffen ...5 Eln 1 Virl./ ein Tuch das drei Ellen breit ist aufgeworffen ...4 Eln 1 Virl./ ein Tuch das sibn Virl breit ist aufgeworffe ...8 halb Eln./ Ein Zeug [ein] Eln breit ist ...13 Eln./ ein Zeug der drei Virl breit ist ...14 Eln ohne Virl./ ein Zeug der sechst Virl breit ist ...9 halb Eln./ ein Tuch drei Eln aufgeworffen ...4 Eln 1 Virl./ ein Tuch das sibn Virl breit ist aufgeworffen ...9 Eln.

11./ **Item einen Heren Rock mit sampt den Müder/** achthalb Virl lang undt eülff Ellen weit./ Ein Zeug achthalb Virl breit ...10 halb Eln./ ein Zeug der drithab Virl breit ist ...28 Eln./ ein Zeug der drei Virl breit ist ...22 Eln./ ein Zeug der virdthab Virl breit ist ...18 Eln./ ein Zeug fünfthab Virl breit ist ...14 Eln./ ein Zeug der vier Viertel breit ist ...16 Eln./ ein Zeug der sechs Vierl breit ist ...11 Eln./ Ein Zeug der [ein] Eln breit ist ...16 Eln./ ein Zeug der virdthalbes Virl breit ist ...18 Eln./ ein Zeug der drei Virl breit ist ...20 Eln.

12./ **Item mehr einen Heren Rock mit sampt/ den Müder,** sibnthab Virl lang undt/ zehndthalb Ellen Weitung./ Ein Zeug der drithab Virl breit ist ...21 Eln./ ein Zeug der drei Virl breit ist ...18 halb Eln./ ein Zeug der virdthab Virl breit ist ...14 Eln./ ein

...půl 18. lokte,/ kus cajku, který je široký šest čtvrtí ...8 loket bez čtvrti,/ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...6 loket,/ item lněné podšívkové plátno ...půl 4. lokte./ Kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...10 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...13 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...půl 18. lokte,/ item lněné plátno k podšívce ...půl 4. lokte.

42

8./ **Item pláštěnka – šubička** půl druhého lokte délky/ a půl osmého lokte šíře./ Kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...8 loket,/ kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...7 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...9 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...půl 13. lokte,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...půl 11. lokte,/ kus cajku, který je široký šest čtvrtí ...5 loket 1 čtvrt./ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...4 lokte 1 čtvrt./ Kus cajku, který je široký [jeden] loket ...8 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...půl 11. lokte,/ kus cajku, který je široký osm čtvrtí ...5 loket 1 čtvrt.

43

9./ **Item k dívčí sukni** půl osmé/ čtvrti dlouhé a třináct loket široké./ Kus cajku, který je široký tři čtvrti bez čtvrti ...23 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...27 loket 1 čtvrt./ kus cajku široký šest čtvrtí ...půl 12. lokte,/ kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...17 loket,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...18 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...19 loket 1 čtvrt./ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...9 loket,/ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...půl 10. lokte,/ kus sukna, který je široký tři lokte, rozložený ...bez čtvrti 6 loket,/ kus sukna, který je široký půl třetího lokte, rozložený ...bez čtvrti 7 loket./ Kus cajku, který je široký [jeden] loket ...17 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...19 loket 1 čtvrt./ kus sukna rozložený široký tři lokte ...bez čtvrti 6 loket,/ kus sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...půl 10. lokte.

44

10./ **Item navíc jedna dívčí sukně/** půl sedmé čtvrti dlouhá a 12 loket široká./ Kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...půl 12. lokte,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...13 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...bez čtvrti 15 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...bez čtvrti 17 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...půl 21. lokte,/ kus cajku, který je široký šest čtvrtí ...půl 9. lokte,/ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...7 loket,/ kus sukna, který je široký půl třetího lokte, rozložený ...5 loket 1 čtvrt./ kus sukna, který je široký tři lokte, rozložený ...4 lokte 1 čtvrt./ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...půl 8. lokte./ Kus cajku, který je široký [jeden] loket ...13 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...bez čtvrti 14 loket,/ kus cajku, který je široký šest čtvrtí ...půl 9. lokte,/ kus sukna tři lokte, rozložený ...4 lokte 1 čtvrt./ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...9 loket.

45

11./ **Item panská sukně včetně živůtku/** půl osmé čtvrti dlouhá a jedenáct loket široká./ Kus cajku široký půl osmé čtvrti ...půl 10. lokte,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...28 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...22 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...18 loket,/ kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...14 loket,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...16 loket,/ kus cajku, který je široký šest čtvrtí ...11 loket./ Kus cajku, který je široký loket ...16 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...18 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...20 loket.

46

12./ **Item další panská sukně včetně/ živůtku,** půl sedmé čtvrti dlouhá a/ půl desátého lokte široká./ Kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...21 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...půl 18. lokte,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...14 loket,/

Zeug vier Virl breit ist ...12 Eln 1 Virl,/ ein Zeug der fünfthalb Virl breit ist ...11 halb Eln,/ ein Zeug der achthalb Virl breit ist ...7 Eln,/ ein Zeug der sechst Virl breit ist ...9 Eln.// Ein Zeug der [ein] Eln breit ist ...12 Eln 1 Virl,/ ein Zeug virdthalb Virl breit ist ...14 Eln,/ ein Zeug der drei Virl breit ist ...18 halb Eln.

13./ **Item ein weider Mantel** neun Viertel/ lang, glocken weit, mit einen Gesteltl.// Ein Tuch das sibn Virl breit ist aufgeworffen ...11 Eln,/ ein Tuch anderthalb Eln breit zweifach ...6 Eln,/ ein Tuch fünf Virl breit zweifach ...8 halb Eln,/ ein Tuch das neuenhalb Viertel breit ist aufgeworffen ...9 halb Eln.// Ein Tuch sibn Virl breit ist aufgeworffen ...11 Eln,/ ein Tuch anderthalb Eln breit zweifach ...6 Eln,/ ein Tuch fünft Virl breit zweifach ...8 halb Eln.

14./ **Item ein Teutzschen weider Mantel**/ neundthalb Virl lang undt virtzehe/ Ellen die Weitung./ Ein Tuch anderthalb Ellen breit zweifach ...7 halb Eln,/ ein Tuch das fünf Virl breit ist zweifach ...8 Eln ohne Virl,/ ein Tuch das sibn Virl breit ist aufgeworffen ...12 Eln,/ ein Tuch neundthalb Virl breit ist aufgeworffen ...10 Eln ohne Virl.// Ein Tuch anderthalb [Ellen] breit zweifach ...7 halb Eln,/ ein Tuch das fünft Virl breit zweifach ...8 Eln ohne Virl,/ ein Tuch sibn Virl breit ist aufgeworffen ...12 Eln.

15./ **Item einen Bürger einen Ehrrock**,/ wie vor Alters, zwo Ellen lang, sampt den Gollar/ undt zehen Ellen die Weitung.// Ein Tuch das anderthalb Eln breit ist zweifach ...7 halb Eln,/ ein Zeug der drei Virl breit ist ...26 Eln,/ ein Zeug der vier Virl breit ist ...20 halb Eln,/ ein Zeug der drithalb Virl breit ist ...31 Eln,/ ein Tuch das fünf Virl breit ist zweifach ...8 Eln ohne Virl,/ ein Zeug der virdthalb Virl breit ist ...23 Eln,/ ein Tuch sibn Virl breit ist aufgeworffen ...11 Eln,/ ein Zeug der anderthalb Ellen breit ist ...13 Eln,/ ein Zeug der fünfthalb Virl breit ist ...18 halb Eln,/ ein Zeug der achthalb Virl breit ist ...10 Eln 1 Virl.// Ein Tuch anderthalb Eln breit ist zweifach ...7 halb Eln,/ ein Zeug der drei Virl breit ist ...26 Eln,/ ein Zeug [ein] Eln breit ist ...20 halb Eln.

16./ **Item mehr einen Ehrrock** sibn Viertel/ lang undt neun Ellen weit.// Ein Zeug der fünfthalb Virl breit ist ...15 Eln,/ ein Tuch das neundthalb Virl breit ist aufgeworffen ...8 halb Eln,/ ein Zeug der drei Virl breit ist ...22 halb Eln,/ ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...6 Eln ohne Virl,/ ein Tuch das vier Virl breit ist ...16 Eln,/ ein Tuch - das fünft Virl breit ist zweifach ...7 halb Eln,/ ein Zeug der virdthalb Virl breit ist ...18 Eln 1 Virl,/ ein Tuch das siebn Virl breit ist aufgeworffen ...9 Eln,/ ein Zeug der drithalb Virl breit ist ...26 halb Eln,/ ein Zeug der achthalb Virl breit ist ...9 halb Eln.// Ein Tuch anderthalb Eln breit zweifach ...6 Eln ohne Virl,/ ein Zeug der vier Virl breit ist ...16 Eln,/ ein Tuch das fünf Virl breit ist zweifach ...7 halb Eln,/ ein Tuch sibn Virl breit aufgeworffen ...9 Eln.

17./ **Item einen Manes Rock**, hinden/ mit einer Gestalt undt Erml, sibendthalb/ Virl lang, undt acht Ellen weit.// Ein Tuch anderthalb Ellen breit zweifach ...4 Eln,/ ein Tuch sibn Virl breit aufgeworffen ...7 Eln,/ ein Tuch fünft Virl breit zweifach 5 Eln ohne Virl,/ ein Tuch neundthalb Virl breit aufgeworffen

kus cajku široký čtyři čtvrti ...12 loket 1 čtvrt,/ kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...půl 11. lokte,/ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...7 loket,/ kus cajku, který je široký šest čtvrti ...9 loket.// Kus cajku, který je široký [jeden] loket ...12 loket 1 čtvrt,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...14 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...půl 18. lokte.

47

13./ **Item široký plášť**, devět čtvrtí/ dlouhý, zvonovitě rozšířený se stojáčkem.// Kus sukna, který je široký sedm čtvrti, rozložený ...11 loket,/ kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...6 loket,/ kus sukna široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 8. lokte,/ kus sukna široký půl deváté čtvrti, rozložený ...půl 9. lokte.// Kus sukna, který je široký sedm čtvrti, rozložený ...11 loket,/ kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...6 loket,/ kus sukna široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 8. lokte.

48

14./ **Item německý široký plášť**/ půl deváté čtvrti dlouhý a čtrnáct/ loket široký.// Kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné šíře ...půl 7. lokte,/ kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...bez čtvrti 8 loket,/ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...12 loket,/ kus sukna široký půl deváté čtvrti, rozložený ...bez čtvrti 10 loket.// Kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 7. lokte,/ kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...bez čtvrti 8 loket,/ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...12 loket.

49

15./ **Item měšťanská počestná sukně**,/ jako ze starých časů, dva lokte dlouhý včetně límce/ a deset loket široký.// Kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 7 loket,/kus cajku, který je široký třičtvrti ...26 loket,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...půl 20. lokte,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...31 loket,/ kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...bez čtvrti 8 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...23 loket,/ kus sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...11 loket,/ kus cajku, který je široký půl druhého lokte ...13 loket,/ kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...půl 18. lokte,/ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...10 loket 1 čtvrt.// Kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 7. lokte,/ kus cajku široký tři čtvrti ...26 loket,/ kus cajku široký [jeden] loket ...půl 20. lokte.

50

16./ **Item další počestná sukně** sedm čtvrtí/dlouhý a devět loket široký.// Kus cajku půl páté čtvrti široký ...15 loket,/ kus sukna, který je široký půl deváté čtvrti, rozložený ...půl 8 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...půl 22 lokte,/ kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...bez čtvrti 6 loket,/ kus sukna, který je široký čtyři čtvrti ...16 loket,/ kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 7. lokte,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...půl 18. lokte 1 čvrt,/ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...9 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...půl 26. lokte,/ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...půl 9. lokto.// Kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...bez čtvrti 6 loket,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...půl 16. lokte,/ kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 7. lokte,/ kus sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...9 ellen.

51

17./ **Item mužská sukně**, vzadu/ se stojáčkem a rukávy, půl sedmé/ čtvrti dlouhý, a osm loket široký.// Kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...4 lokte,/ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...7 loket,/ kus sukna široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...bez čtvrti 5 loket,/ kus sukna půl

...6 halbEln.// Ein Tuch anderthalb Ellen breit ist zweifach ...4 Eln./ ein Tuch sibn Virtl breit aufgeworffen ...7 Eln.

18./ **Item ein Reitrock** fünf Viertel lang/ undt ~~acht~~ acht Ellen die Weitung.// Ein Tuch das nderthalb Ellen breit ist zweifach ...4 halb Eln./ ein Tuch sibn Virtl aufgeworffen ...6 Eln./ ein Tuch fünft Virtl breit zweifach ...5 halb Eln./ Ein Tuch anderthalb Ellen breit ist zweifach ...4 halb Eln./ ein Tuch sibn Virtl breit ist aufgeworffen ...6 Eln.

52

deváté čtvrti široký, rozložený ...půl 6. lokte.// Kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...4 lokte,/ kus sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...7 loket.

18./ **Item jezdecká sukně** pět čtvrtí dlouhý/ a půl ~~osmého~~ osm loket široký.// Kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 4. lokte,/ kus sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...6 loket,/ kus sukna široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 5. lokte.// Kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 4. lokte,/ kus sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...6 loket.

19./ **Item ein Manes Manttel** anderthalb Ellen lang/ zehen Ellen undt ein Viertel weit./ Ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen ...6 Eln./ ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...4 halb Eln./ ein Tuch das fünft Virtl breit ist zweifach 5 halb Eln./ ein Tuch das neun Virtl breit ist aufgeworffen ...5 Eln 1 Virtl.// Ein Tuch sibn Virtl breit aufgeworffen ...6 Eln./ ein Tuch anderthalb Eln breit zweifach ...4 halbEln.

53

19./ **Item mužský plášť** půl druhého lokte dlouhý,/ deset a čtvrt lokte široký.// Kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...6 loket,/ kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 4. lokte,/ kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 5. lokte,/ kus sukna, který je široký devět čtvrtí, rozložený ...5 loket 1 čtvrt.// Kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...6 loket,/ kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 4. lokte.

20./ **Item eine Spanische Kappe** anderhalb/ Ellen lang./ Ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...4 halb Eln./ ein Tuch das fünf Virtl breit ist zweifach ...5 halb Eln./ ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen ...6 Eln./ ein Zeug der Ellen breit ist ...11 halb Eln, ein Zeug der achthalb Virtl breit ist ...6 halb Eln.// Ein Tuch andert halb Eln breit zweifach ...4 halb Eln./ ein Tuch sibn Virdtl breitz aufgeworffen ...6 Eln.

54

20./ **Item španělská kápě** půl druhého/ lokte dlouhý.// Kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 4. lokte,/ kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 5. lokte,/ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...6 loket,/ kus cajku, který je široký jeden loket ...půl 11. lokte,/ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...půl 6. lokte.// Kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 4. lokte,/ kus sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...6 loket.

21./ **Item eine Roskappen** sibn Viertel/ lang.// Ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist ...5 Eln./ ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen ...drithalb Eln./ ein Zeug der vier Virtl breit ist ...5 halb Eln./ ein Zeug der zwey Virtl breit ist ...9 Eln./ ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...anderthalb Eln./ ein Tuch das fünft Virtl breit ist zweifach ...7 Virtl./ ein Zeug der drei Virtl breit ist ...6 Eln./ ein Zeug der drithalb Virtl breit ist ...7 Eln./ ein Zeug der anderthalb Virtl breit ist ...12 Eln.// Ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist ...5 Eln./ ein Tuch sibn Virtl breit aufgeworffen ...drithalb Eln./ ein Zeug [ein] Eln breit ist ...fünfthalb Eln./ ein Tuch fünft Virtl breit zweifach ...7 Virtl.

55

21./ **Item koňská kápě** sedm čtvrtí/ dlouhá.// Kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...5 loket,/ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...půl třetího lokte,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...půl 5. lokte,/ kus cajku, který je široký dvě čtvrti ...9 loket,/ kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl druhého lokte,/ kus sukna, který je široký pět čtvrtí ...7 čtvrtí,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...6 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...7 loket,/ kus cajku, který je široký půl druhé čtvrti ...12 loket.// Kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...5 loket,/ kus sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...půl třetího lokte,/ kus cajku, který je široký [jeden] loket ...půl pátého lokte,/ kus sukna široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...7 čtvrtí.

22./ **Item eine zwei Blendte**, drei Virttel lang.// Ein Zeug der virtlhalbes Virtl breit ist zweifach ...anderthalb Eln./ ein Zeug der ~~viertdthalb~~ vier Virtl breit ist ...3 Eln.// Ein Zeug virtlhalbes Virtl breit ist zweifach ...anderthalb Eln./ ein Zeug [ein] Eln breit ist ...3 Eln.

56

22./ **Item jedna dvě masky na hlavu koně**, tři čtvrti dlouhé.// Kus cajku, který je široký půl čtvrté, dvojnásobné [šíře] ...půl druhého lokte,/ kus cajku, který je široký ~~půl čtvrté~~ čtyři čtvrti ...3 lokte.// Kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti, dvojnásobné [šíře] ...půl druhého lokte,/ kus cajku široký [jeden] loket ...3 lokte.

23./ **Item eine Rendecke** sechs Ellen lang/ undt drei Ellen auf einer Seiten die Höhe.// Ein Zeug der vier Virtl breit ist ...36 Eln./ ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...12 Eln./ ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist ...41 Eln./ ein Zeug der drei Virtl breit ist ...47 Eln./ ein Zeug der drithalb Virtl breit ist ...55 Eln./ ein Tuch das fünf Viertel breit ist zweifach ...15 halb Eln./ ein Zeug der achthalb Virtl breit ist ...19 Eln 1 Virtl./ ein Tuch das virdthalb Virtlbreit ist zweifach ...21 halb Eln./ ein Zeug der zwei Virtl breit ist ...42 Eln./ ein Zeug der anderthalbes Virtl breit ist ...93 Eln./ ein Zeug der fünfthalb Virtl breit ist ...32 Eln.// Ein Zeug der [ein] Eln breit ist ...36 Eln./ ein Tuch anderthalb Eln breit ist zweifach ...12 Eln./ ein Zeug der virdthalb Virdtl breit ist ...41 Eln./ ein Tuch fünf Virdtl breit zweifach ...15 halb Eln.

57

23./ **Item koňská pokrývka** šest loket dlouhá,/ se stranou vysokou tři lokte.// Kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...36 loket,/ kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...12 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...41 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...47 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...55 loket,/ kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 15. lokte,/ kus cajku, který je široký půl osmé čtvrti ...19 loket 1 čtvrt./ kus sukna, který je široký půl čtvrté čtvrti, dvojnásobné [šíře] ...půl 21. lokte,/ kus cajku, který je široký dvě čtvrti ...42 loket,/ kus cajku, který je široký půl druhé čtvrti ...93 loket,/ kus cajku, který je široký půl páté čtvrti ...32 loket.// Kus cajku, který je široký [jeden] loket ...36 loket,/ kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře]

...12 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...41 loket,
kus sukna široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 15. lokte.

24./ Item ein Zeug der anderthalbes Virttel/ breit ist zur Stangen,
zum Tartztuch welches/ ist Ellen lang undt breit, zur binden umb/
denn Holm, zu Schutz dem Ross vor die Brust/ 30 Eln Zentl.

24./ Item kus cajku, který je půl druhé čtvrti/ široký, k oháňce,
k tartztuchu, který/ je loket dlouhý a široký, k uvázání kolem/
držadla, k ochraně koně na prsou./ 30 loket cendelínu

58

25./ **Item eine Rossdecken** Vier Ellen lang,/ von dem Kopf an
bis auf den Burzel/ siebn Virtl hoch.// Ein Tuch sibn Virtl breit
aufgeworffen ...8 Eln,/ ein Zeug der virdthalb Virtl breit ist
...16 Eln,/ ein Zeug der vier Virtl breit ist ...14 Eln,/ ein Tuch
das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...5 Eln,/ ein Zeug der
drei Virtl breit ist ...19 halb Eln,/ ein Tuch das fünf Virtl breit ist
zweifach ...6 Eln,/ ein Zeug der drithalb Virtl breit ist ...23 halb
Eln.// Ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen ...8 Eln,/ ein
Zeug der virdthalbes Virtl breit ist ...16 Eln,/ ein Zeug der [ein]
Eln Breit ist ...14 Eln,/ ein Tuch anderthalb Eln breit zweifach
...5 Eln.

25./ **Item koňská pokrývka** čtyři lokte dlouhá,/ od hlavy až
po ocas/ sedm čtvrtí vysoká.// Kus sukna široký sedm čtvrtí
rozložený ...8 loket,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti
...16 loket,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...14 loket,
kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře]
...5 loket,/ kus cajku, který je široký tři čtvrti ...půl 19. lokte,
kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...6 loket,
kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...půl 23. lokte. // Kus
sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...8 loket,/ kus cajku, který
je široký půl čtvrté čtvrti ...16 loket,/ kus cajku, který je široký
[jeden] loket ...14 loket,/ kus sukna, který je široký půl druhého
lokte, dvojnásobné [šíře] ...5 loket.

59

26./ **Item eine Satteldecke** zwo dritthalb Ellen Lang/ lang, undt
auf einer Seiten drei Ellen die Höhe.//
Ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...6 halb Eln,
ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen ...9 Eln 1 Virtl,/ ein
Zeug der virdthalbes Virtl breit ist ...19 halb Eln,/ ein Zeug der
dritthalbes Virtl breit ist ...24 Eln,/ ein Tuch das fünf Virtl breit
ist zweifach ...4 Eln ohne Virtl,/ ein Zeug der drei Virtl breit ist
...22 Eln,/ ein Zeug der Vier Virtl breit ist ...17 halb Eln,/ Item
zum Furten Leinwad die virdthalbes ...9 Eln 1 Virtl,/ [ein] Virtl
breit ist zweifach ...8 Eln 2 Virtl.// Ein Tuch anderthalb Eln breit
zweifach ...6 halb Eln,/ ein Tuch sibn Virdtl breit aufgeworffen
...9 Eln 1 Virtl,/ ein Zeug Virdthalbes Virdtl breit ist ...19 halb
Eln.

26./ **Item jedna pokrývka na sedlo** dva půl třetího lokte dlouhá,
a při jedné straně vysoká tři lokte.// Kus sukna, který je široký půl
druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 6. lokte,/ kus sukna, kte-
rý je široký sedm čtvrtí, rozložený ...9 loket 1 čtvrt./ kus cajku,
který je široký půl čtvrté čtvrti ...půl 19. lokte,/ kus cajku, který
je široký půl třetí čtvrti ...24 loket,/ kus sukna, který je široký pět
čtvrtí, dvojnásobné šíře ...bez čtvrti 4 lokte,/ kus cajku, který je
šířoký tři čtvrti ...22 loket,/ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti
...půl 7 loket,/ item k podšívce plátno, které je široké půl čtvrti
...9 loket 1 čtvrt./ široké [jednu] čtvrt, dvojité [šíře] ...8 loket 2
čtvrti.// Kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře]
...půl 6. lokte,/ kus sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...9 loket
1 čtvrt./ kus cajku široký čtyři a půl čtvrti ...půl 19. lokte.

60

27./ **Item zue einer Pars zwo Ellen lang**/ undt anderthalb Ellen,
auf einer Seiten lang.// Ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist
zweifach ...2 Eln,/ ein Tuch das fünft Virtl breit ist zweifach
...drithalb Eln,/ ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen
...4 halb Eln,/ ein Zeug der vier Virtl breit ist ...6 Eln,/ ein
Zeug der achthalb Virtl breit ist ...3 Eln 1 Virtl,/ ein Zeug der
drei Virtl breit ist ...8 Eln,/ ein Zeug der drithalb Virtl breit ist
...10 Eln,/ Item Furter Leinwad virdthalb Virtl breit zweifach
...4 halb Eln,/ ein Zeug der virdthalb Viertl breit ist ...7 Eln.//
Ein Tuch anderthalb Eln breit zweifach ...2 Eln,/ ein Tuch fünft
Virtl breit ist zweifach ...drithalb Eln,/ ein Tuch sibn Virtl breit
ist aufgeworffen ...4 halb Eln./

27./ **Item k jednomu dílu dva lokte dlouhému**/ a půl druhého
lokte při jedné straně vysoké.// Kus sukna, který je půl druhého
lokte široký, dvojnásobné [šíře] ...2 lokte,/ kus sukna, který je
pět čtvrtí široký, dvojité [šíře] ...tři a půl lokte,/ kus sukna, který
je široký sedm čtvrtí, rozložený ...půl 4. lokte,/ kus cajku, který
je široký čtyři čtvrti ...6 loket,/ kus cajku, který je široký půl
osmé čtvrti ...3 lokte 1 čtvrt./ kus cajku, který je široký tři čtvrti
...8 loket,/ kus cajku, který je široký půl třetí čtvrti ...10 loket,
item k podšívce plátno široké půl čtvrté čtvrti, dvojité [šíře] ...půl
4. lokte,/ kus cajku, který je široký půl čtvrté čtvrti ...7 loket.//
Kus sukna půl druhého lokte široký, dvojité [šíře] ...2 lokte,/ kus
sukna pět čtvrtí široký, dvojité [šíře] ...tři a půl lokte,/ kus sukna
šířoký sedm čtvrtí, rozložený ...půl 4. lokte.

61

28./ **Item einen Ritter ins Feldt, einem/ Mützen, Hentzschen,
Kappen undt Hossen.**//
Ein Tuch das fünft Virtl breit ist zweifach ...5 Eln ohne Virtl,
ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...4 Eln,/ ein
Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen ...7 Eln,/ ein Tuch das
neundthalb Virtl breit ist aufgeworffen ...6 halb Eln.// **Auf sechs
Mann.**/ Ein Tuch das fünft Virtl breit ist zweifach ...28 Eln,
ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...24 Eln,/ ein
Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen ...42 Eln,/ ein Tuch das
neundthalb Virtl breit ist aufgeworffen ...33 halb Eln. // **Auf ein
Perschon.**/ Ein Tuch fünft Virtl breit ist zweifach ...5 Eln ohne
Virtl,/ ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...4284Eln,
ein Tuch das sibn Virtl breit ist aufgeworffen ...7 Eln.// **Auf
6 Mann.**/ Ein Tuch fünft Virtl breit zweifach ...28 Eln,/ ein Tuch
anderthalbEln breit ist zweifach ...24 Eln,/ ein Tuch sibn Virtl
breit aufgeworffen ...42 Eln.

28./ **Item rytíři do pole/ čepice, rukavice, kápě a kalhoty.**//Kus
sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...bez čtvrti
5 loket,/ kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojná-
sobné [šíře] ...4 lokte,/ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí,
rozložený ...7 loket,/ kus sukna, který je široký půl deváté čtvrti,
rozložený ...půl 6. loket.// **Na šest mužů.**/ Kus sukna, který je
šířoký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...28 loket,/ kus sukna, který
je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...24 loket,/ kus
sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...42 loket,/ kus suk-
na, který je široký půl deváté čtvrti, rozložený ...půl 33. lokte.//
Na jednu osobu./ Kus sukna široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře]
...5 loket bez čtvrti,/kus sukna, který je široký půl druhého lokte,
dvojnásobné [šíře] ...4 lokte.// **Na 6 mužů.**/ Kus sukna široký
pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...28 loket,/ kus sukna široký půl
druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...24 loket,/ kus sukna, široký
sedm čtvrtí, rozložený ...42 loket.

62

29./ **Item einen Stro Sack** anderthalb Ellen lang/ und sibn Virl breit.// Ein Trillich der virdthalb Virl breit ist zweifach ...3 Eln./ item ein Bargt ...6 Eln.// Ein Trillich der virdthalb Virl breit ist zweifach ...3 Eln./ item ein Bargt ...6 Eln.

29./ **Item torna na slámu**, půl druhého lokte dlouhá/a sedm čtvrtí široká.// Kus trilichu, který je široký půl čtvrté, dvojnásobné [šíře] ...3 lokte./ item kus barakanu ...6 loket.// Kus trilichu, který je široký půl čtvrté, dvojnásobné [šíře] ...3 lokte./ Item kus barakanu ... 6 loket.

63

30./ **Item einen Ross Stall** virtzehen Ellen/ lang, die födere Höhe vier Ellen, die Dach lang/ fünf Ellen, die hindere Höhe dritthalb Ellen,/ mit den Seitenwenden.// Durch aus zweifach bis auf das kurtze/ Mentele einfach.// Item dartzu kömpt zweihundert zwey/ und dreissig Ellen Zwillig.// Item zu einer Roß Krippen eins Blats weit 14 Eln lang./ kompt dartzu 14 Eln Zwillig.// Item disse zwey Stuck auff die Abbschriken.// *Text ve vyobrazení:* Die födere Höhe.// Die hindere Höhe.// Zum kleinen Mentle 9 Eln, undt was von Buden ubrig zu hulff. // Die hindere Höhe.// Die födere Höhe.// Der hindere Schütz 40 Eln.// Ins Dach uber das Ross 80 Eln.// Der födere Schütz 64 Eln.// Die födere Höhe.// Die hindere Höhe.

30./ **Item stáj pro koně** čtrnáct loket/ dlouhá, přední výška čtyři lokte, střecha dlouhá/ pět loket, zadní výška půl třetího lokte,/ se stěnami po stranách.// Veskrze z dvojnásobné šíře až na krátký/ plášť jednoduché šíře.// Item na to přijde dvěšť třicet dva/ loket cvilichu.// Item na koňské stání plachta široká 14 loket dlouhá,/ na to přijde 14 loket cvilichu.// Tyto dva kusy na ohrazení // *Text ve vyobrazení:* Přední výška.// Zadní výška.// K malému plášti 9 loket a co od boudy zbyde bude ku pomoci.// Zadní výška./ Přední výška.// Zadní ochrana 40 loket.// Na střechu nad koněm 80 loket. // Přední ochrana 64 loket.// Přední výška.// Zadní výška.

64

31./ **Item einen Zeltt mit zweu Knöpfen**,/ zwischen den Knöpfen sibn Ellen lang, das/ Dach sibn Ellen hoch, der Untenschutz dritthalb/ Ellen hoch, das Mentlein halb Ellen lang. Durch/ aus zweifach bis aufs Mentlein.// Datzu zweyhundert undt sechtzig Ellen/ Zwillich.// Item der Zeltt mit Zweyen Knöpfen,/ verbleibt auch bey abgemeldten Foderung.// *Text ve vyobrazení:* Ein Zwillig 260 Ehl. Ein Burget 520 Ehl.

31./ **Item jeden stan se dvěma knoflíky**,/ mezi knoflíky sedm loket dlouhý,/ střecha sedm loket vysoká, spodní zástěna tři a půl/ lokte vysoká, vlaječka půl lokte dlouhá./ Celý z dvojnásobné šíře až na vlaječku.// K tomu dvě stě sedmdesát loket/cvilichu.// Item ke stanu se dvěma knoflíky,/ zůstává vše také při předchozím prohlášení.// *Text ve vyobrazení:* Kus cvilichu 260 ehl.// Kus barakanu 520 ehl.

65

32./ **Item einen Frenzkischen Reit Rock**/ sibn Virl lang sibnthalb Ellen breit.// Ein Tuch das sibn Virl breit ist aufgeworffen ...6 Eln./ ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...4 halb Eln./ ein Tuch das fünf Virl breit ist zweifach ...5 halb Eln.// Ein Tuch sibn Virl breit aufgeworffen ...6 Eln./ ein Tuch anderthalb Ellen breit zweifach ...4 halb Eln.

32./ **Item francouzská jezdecká sukně**, sedm čtvrtí dlouhý a půl sedmého lokte široký.// Kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...6 loket./ kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 4. lokte./ kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 5. lokte.// Kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...6 loket./ kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...půl 4. lokte.

66

33./ **Item einen Fuhr Kittel siben Virttel langt**.// Ein Zeug der virdthalb Virl breit ist ...11 Eln./ ein Zeug der virdthalb Virl breit ist zweifach ...6 halb Ellen.// Ein Zeug der virdthalbes Virdtl breit ist ...11 Eln./ ein Zeug virdthalbes Viertl breit ist zweifach ...6 halb Ellen. Item ein Sehetuch, Handtuch, Tischtuch, sibn Virttel langt.

33./ **Item jedna povoznická kytle** sedm čtvrtí dlouhá./ Kus cajku široký půl čtvrté čtvrti ...11 loket./ kus cajku široký půl čtvrté čtvrti, dvojnásobné šíře půl 6. lokte.// Kus cajku široký půl čtvrté čtvrti 11 loket./ kus cajku široký půl čtvrté čtvrti, dvojnásobné [šíře] ...půl 6. lokte. Item rozsívka, ručník, ubrus, sedm čtvrtí dlouhý ...14 loket.

67

34./ **Item einen vorhangenen Wagen**./ Die lang des Wagens vier Ellen, uber die/ Spri[e]gel sechs Ellen, undt die Böden zwo Ellen hoch.// Ein Tuch das anderthalb Ellen breit ist zweifach ...12 Eln./ ein Tuch das fünf Virl breit ist zweifach ...15 halb Eln./ ein Tuch das sibn Virl breit ist aufgeworffen ...20 Eln./ ein Zeug der vier Virl breit ist ...36 Eln./ Item Bargt zum Furten ...40 Eln.// Ein Tuch anderthalb Eln breit zweifach ...12 Eln./ ein Tuch sibn Virl breit aufgeworffen ...20 Eln./ ein Zeug [ein] Eln breit ...36 Eln.

34./ **Item vozové závěsy**./ Délka vozu jsou čtyři lokte, přes/ ob-
louk vozové plachty šest loket, a nad bedněním vozu dva lokte výšky.// Kus sukna, který je široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...12 loket./ kus sukna, který je široký pět čtvrtí, dvojnásobné [šíře] ...půl 15 lokte./ kus sukna, který je široký sedm čtvrtí, rozložený ...půl 4 lokte./ kus cajku, který je široký čtyři čtvrti ...36 loket./ item barakan k podšívce ...40 loket.// Kus sukna široký půl druhého lokte, dvojnásobné [šíře] ...12 loket./ kus sukna široký sedm čtvrtí, rozložený ...20 loket./ kus cajku široký [jeden] loket ...36 loket.

Tailor's pattern book from Český Krumlov

Kniha střihů cechu krejčích z Českého Krumlova

81

Maister Buech/ undt Materi Stukh/ der Schneider zu der Behmische/ Cromuw 1704.

Mistrovská kniha a předlohy [mistrovských] kusů krejčích Českého/ Krumlova 1704.

82

Erstlich zum Mesgebant 7 Elen Samet. Der Fan/ zu mach Stolen, Manipl undt 4 Flekh. Auff/ die Alen dan ardenstlicher Weiß zu Futerre Fan./ Hinden die Lang sibenthalb Virlt/ die Foder lang sechsthalt Virlt./ Die Stolen 3 ½ Elen lang./ Das Manipl Elen langh/ Golden Stuk auch so fill als Sameth./ Silber Stuk auch so fill./ Tameskh undt Atlas auch so fill./ Item Pater Shater zu Furter 5 Elen./ Haraß zum Mesgebant 6 ½ Elen./ Der Fan zu mach Stolen, Manipl, 4 Flekh, auff/ die Alm uber die Schultern 3 Virlt./

Präten:/ Samet 3 Virlt wenig 2 Fing[er]. Damsk, Atlas, Gold, Silber Stuk/ Haraß 3 Virlt 1 Fing[er], auch so prat./ Pater Schater 1 Elen ¼ Virlt einfache.

Nejdříve na kasuli 7 loket sametu. Tato látka je též/ k výrobě štóly, manipulu a 4 ubrousků. Na/ to vše pak řádná bílá látka na podšívku./ [Kasule je] vzađu dlouhá půl sedmé čtvrti a/ vpředu dlouhá půl šesté čtvrti./ Štóra 3 ½ lokte dlouhá./ Manipul loket délky./ Zlatého brokátu také tolik jako sametu./ Stříbrný brokát také tolik./ Damašku a atlasu také tolik./ Item kněžské šátro na podšívku 5 loket./ Harasu na kasuli .. 6 ½ lokte./ Látka na výrobu štóly, manipulu, 4 ubrousků na/ albu přes ramena 3 čtvrti./

Šíře:/ Samet 3 čtvrti bez 2 prstů. Damašek, atlas, zlatý, stříbrný brokát, haras 3 čtvrti 1 prst, také tak široké. Kněžské šátro 1 loket ¼ čtvrti jednoduché šířky.

83

Item zum Khar Mantl Samet 9 Elen./ Hinden die Lang achthalt Virlt/ undt vorn die Lang 2 Elen Furtl El[le]n./ die Weiten unten Runbung 6 Elen./ Golden Stukh auch so fil als des Samet, Silber Stukh auch so fill./ Atlas undt Damaskh auch so fill./ Czamlat auch zum Karmantl 11 ¾ Elen./ die Lang undt die Weiten wie oben stet./ Tabin zum Karmantl 12 ½ Elen, die Lang undt Weiten obn./ Item Pater Shater zum Futer 5 ¾ Elen.

Präten:/ Samet 3 Virlt weniger 2 Finger./ Golden Stukh, Silber Stukh, Atlas, Tamaskh auch so prat./ Tzamlat 2 Virlt 1 Sechzehentail, Tobin 2 Viertel 1 Finger.

Item k chórovému plášti sametu 9 loket./ Vzađu dlouhý půl osmé čtvrti/ a vpředu délka 2 lokte ~~11 čtvrti~~, šíře dole dokola: 6 loket./ Zlatého brokátu také tolik jako sametu, stříbrného brokátu také tolik, atlasu a damašku také tolik, šamlatu také na pluvíál 11 ¾ lokte, délka a šíře jak stojí výše./ Dabin na pluvíál 12 ½ lokte, délka a šíře nahoře./ Item hladké šátro na podšívku 5 ¾ lokte.

Šíře:/ Samet 3 čtvrti bez 2 prstů, zlatý brokát, stříbrný brokát, atlas, damašek také tak široký./ Šamlat 2 čtvrti 1 šestnáctina./ Dobinu 2 čtvrti 1 prst.

84

Sameth zum Leviten Rokh 5 Elen. Die Lang ~~1 ½ Elen~~ 5 Fiertl./ unten die Weiten 2 ¾ Elen, unter den Armen/ die Weiten 1 ½ Virlt firfach./ Tzamlath zum Leviten Rokh 6 ½ Elen./ die Lang undt Weiten wie oben stet./ Harraß zum Leviten Rokh 4 ½ Elen./ Die Weiten und die Lang wie oben stet./ Pater Shater zum Futer 3 ¼ Elen./ Golden Stukh, Silber Stukh, Tamaskh undt Atlas, auch so fil als des Sameth.

Praten:/ Samet 3 Virlt wenig 2 Finger. Atlas, Tamaskh auch so fil./ Tzamlat 2 Veirtl 1 Finger./ Haraß 3 Virlt 1 Finger.

Samet na dalmatiku 5 loket. Délka 1 ½ lokte (5 čtvrti), dole šíře 2 ¾ lokte, pod pažemi/ šíře 1 ½ čtvrti čtyřnásobně./ Šamlat na dalmatiku 6 ½ lokte, délka a šíře jak stojí nahoře./ Haras na dalmatiku 4 ½ lokte, šíře a délka jak stojí nahoře./ Hladké šátro na podšívku 3 ¼ lokte./ Zlatého brokátu, stříbrného brokátu, damašku a atlasu, také tolik jako sametu.

Šíře:/ Samet 3 čtvrti bez 2 prstů. Atlasu, damašku také tak mnoho. Šamlatu 2 čtvrti 1 prst./ Harasu 3 čtvrti 1 prst.

85

Leinbath zur Alm 7 ¾ Elen./ Der Fan zum machen das Tuech uber das Hautb./ Die Lang der Alm 2 Elen ein halbes Fiertl./ uber die Shultern ¾ drei Fiertl undt die/ Weiten unten 5 Elen.

Praten:/ Leinbat 5 Virlt.

Lněné plátno na albu 7 ¾ lokte./ Ta látka je též k udělení šátku přes hlavu [Humerál]./ Délka alby 2 lokte a půl čtvrti, přes ramena ¾ tři čtvrti a/ šíře dole 5 loket.

Šíře:/ Lněné plátno 5 čtvrti.

86

Einen Priester einen Rokh. Woran die Lang/ 1 Elen 3 ¼ Virlt, Hinden auch lang wie forn, die Weiten unten Runbung 9 Elen, Erml 5 Virlt/ lang, undt 2 Virlt breitr./ Eglisch Tuch zum Rokh 7 ½ Elen./ Gänäbez zum solchen Rokh 19 ½ Elen./ ~~undt zu den Ermeln 3 ¾ Elen unt 19 ¼ Elen~~/ Tabin zu Futer des Rokh undt Ermel 6 Elen./ Tczamlath auch so vil als des Dabins.

Praten:/ Englisch Tuch 2 Elen./ Ganabaz 3 Virlt wenig 2 Finger./ Tabin 2 Virlt 2 Finger./ Tzamlat 3 Virlt 1 Sechzehenteil.

Kněžská sukně. Na ni délka/ 1 loket 3 ¼ čtvrti, vzađu tak dlouhá jako vpředu, šíře dole 9 loket, rukávy 5 čtvrti/ dlouhé a 2 čtvrti široké./ Anglické sukno na suknicí 7 ½ lokte./ Gänäbez na takovou suknicí 19 ½ lokte./ ~~a na rukávy 3 ¾ lokte a 19 ¼ lokte~~/ Dobinu na podšívku suknicí a rukávů 6 loket./ Šamlatu stejně tolik jako dobinu.

Šíře:/ Anglického sukna 2 lokte. Ganabaz 3 čtvrti bez 2 prstů./ Dobinu 2 čtvrti 1 prst. Šamlatu 3 čtvrti 1 šestnáctina.

87

Menich Khuten Franciskaner Ardens. Harras zur Khuten 16 ½ Elen, zu den Ermeln/ auch der Fan zu 2 ½ Elen, Khapen auch der/ von zu machen 2 Elen. Die Lang 7 Virlt/ undt die Weiten 7 Elen unten Runbung./ Pahanush Tuch 11 Elen gangen und ganz 13 Elen./ die Lang undt Weiten wie oben stet./ Die Khapen mueß 5 Virlt lang sein./ Mesalan zur Khuten 15 Elen/ undt zur Khapen 3 Elen./ zu den Ermeln 3 Elen. Mit sammt 21 Elen./ ~~Gene dieser Ardnung:~~

Praten:/ Harraß 3 Virlt 1 Fing[er]er./ Pahanush Tuch 5 Virlt einfach./ Mesalan 2 ½ Virlt.

Mnišská kutna františkánského řádu./ Haras na kutnu 16 ½ lokte, na rukávy/ také látky 2 ½ lokte, kápě také/ k udělení 2 lokte. Délka 7 čtvrti, a šířka 7 loket dole dokola./ Pahanské sukno 11 loket přijde a celkem 13 loket, délka a šířky jak stojí výše./ Kápě musí být 5 čtvrti dlouhá./ Mesalan na kutnu 15 loket/ a na kápi 3 lokte/ a na rukávy 3 lokte. Dohromady 21 loket, ~~die tohoto uspořádání.~~

Šíře:/ Haras 3 čtvrti 1 prst. Pahanské sukno 5 čtvrti jednoduše./ Mesalan 2 ½ čtvrti.

88

Einem Apten zu Golden Kron des Ardens, ein Rokh Khapuzen undt Schkapelier. Tzamlath zum solchen Rokh 16 Elen./ Item

Opatovi ze Zlaté Koruny řádová/ suknicí, kápě a škapulíř./ Šamlatu na takovou suknicí 16 loket./ Item na škapulíř 3 ½ lokte./

zum Schkapelir 3 ½ Elen/ Item zu der Khapen 2 Elen. Mit sammt alles 21 ½ ellen./ Drigler Tuch zum Rokh, Kapen, Schkapelier/ gangen Tuch 10 ¾ Elen undt ganz 13 ¼ [Ellen]./ Die Lang 7 ½ Virl die Weiten 6 Elen.// Gulthen Frauer Arden.

Praten:/ Tzamlat 2 Virl 1 Sechzehentl./ Drigler Tuch 5 Viertel.
Text ve vyobrazení: Khapuzen// Schkapelier// Ermeln

Item na kapuci 2 lokte. Dohromady všechno 21 ½ lokte./ Sukno na suknicí, kápi, škapulír/ přijde sukna 10 ¾ lokte a dohromady 13 ¼ lokte./ Délka 17 ½ čtvrti a šířka 6 loket.// Kutna ženského řádu.

Šíře:/ Šamlat 2 čtvrti 1 šestnáctina./ Drilichové sukno 5 čtvrtí.
Text ve vyobrazení: Kapuce// Škapulír// Rukávy

Ein Prelaten Mantel, der sollt sein 7 Virl./ lang undt aderthalbe [Ellen] glockhen weit./ Scharlach zum solchen Mantl 9 ½ Elen./ unten die Weiten 16 ½ Ellenn./ Topltafpet zu Futern 10 ½ Ellenn./ Ganabez mus 21 Elen 2 ½ Viertel./ Samet zum solch Mantl 22 ½ Elen./ Golt Stukh auch so fil als Samet./ Si[l]ber Stukh, Atlas, Damaskh auch so fil.

Praten:/ Schablach 1 Elen wenig 2 Fing[er]./ Topltpet 1 Elen wenig 2 Fing[er]./ Ganabez 3 Virl wenig 2 Fing[er].

89

Plášť preláta, který by měl být 7 čtvrtí/ dlouhý a půl druhého lokte zvonově široký./ Šarlatsu na takový plášť 9 ½ lokte./ dole šíře 16 ½ lokte./ Dvojitého taftu na podšívku 10 ½ lokte./ Ganabezu musí být 21 loket 2 ½ čtvrti./ Sametu na takový plášť 22 ½ lokte./ Zlatého brokátu stejně jako sametu./ Stříbrného brokátu, atlasu, damašku také tolik.

Šíře:/ Šamlatu 1 loket bez 2 prstů./ Dvojitý taft 1 loket bez 2 prstů./ Ganabez 3 čtvrti bez 2 prstů.

Einen Hern zu einer Khaputen, die muß 1 Elen lang sein, 7 Elen weit./ Samet zur solcher Kaputen 9 Ellenn./ Atlas, Tamaskh auch so fil als Samet./ Topltafpet zu Futern zur Khaputen 5 Elen. Ganabez zur solcher Khaputen/ so fill als des Samet.

Praten:/ Samet 3 Virl wenig 2 Fing[er]./ Topltaffen 5 ½ Virl einfach./ Ganabez 3 Virl weig 2 Fing[er].

90

Mušský plášť s rukávy – kaput, který musí být 1 loket dlouhý, 7 loket široký./ Sametu na takový kaput 9 loket./ Atlasu, damašku stejně jako sametu./ Dvojitého taftu na podšívku kaputu 5 loket./ Ganabezu na takový kaput/ stejně jako sametu.

Šíře:/ Sametu 3 čtvrti bez 2 prstů./ Dvojitého taftu 5 ½ čtvrti jednoduché šíře./ Ganabezu 3 čtvrti bez 2 prstů.

Einem Heren zum langen Rokh mus/ die Lang haben 7 ½ Virl, undt 6 Elen weit./ Tamaskh zu solchem Rokh 11 ½ Elen./ Samet, Atlas, Ganabez auch so fil als/ als Damaskh./ Topltafpet zu Futern 6 Elen.

Praten:/ Samet 3 Virl wenig 2 Fing[er]./ Tamaskh auch so prat./ Topltafpat 5 ½ Virl.

91

Mušská dlouhá sukně musí/ mít délku 7 ½ čtvrti, a 6 loket šíři./ Damašku na takovou suknicí 11 ½ lokte./ sametu, atlasu, ganabezu také tolik jako/ damašku./ Dvojitého taftu na podšívku 6 loket.

Šíře:/ Samet 3 čtvrti bez 2 prstů./ Damašek také tak široký./ Dvojitého taftu 5 ½ čtvrti.

Sathl Dekh./ Muß lang sein 1 ½ Ellenn s./ Item uber der Sathl die Weiten 5 ½ Virl./ Englisch Tuech zur Satldekh 3 Elen./ Samet zur solchen Dekh 8 Ellenn s./ Lainbath zu Futer 5 Elen.

Praten:/ Engliß Tuech 2 Elen./ Samet 3 Virl wenig 2 Fing[er].

92

Pokrývka na sedlo./ Musí být dlouhá 1 ½ lokte./ Item přes sedlo šíře 5 ½ čtvrti./ Anglické sukno na pokrývku na sedlo 3 lokte./ Samet na takovou pokrývku 8 loket./ Lněné plátno na podšívku 8 loket.

Šíře:/ Anglické sukno 2 lokte./ Samet 3 čtvrti bez 2 prstů.

Rendekh auf ein Roß,/ die muß sein von der Prust biß zum/ Schwarz, obern Rukzen 2 ½ Elen./ Die Lang zum Enden von Satl 7 Virl./ Die Khapen must 5 Virl lang sein./ Doplthofpet zu solchen Dekh 8 Elen./ Samet zur Satl Rendekh 15 ½ Ellenn./ sambt der Khapen.

Praten:/ Samet 3 Virl wenig 2 Finger./ Toplthafpet 5 ½ Virl.

93

Pokrývka na koně,/ která musí být od hrudi až po/ ocas, přes hřbet 2 ½ lokte./ Délka ke konci sedla 7 čtvrtí./ Kápě musí být dlouhá 5 čtvrtí./ Dvojitý taft na takovou pokrývku 8 loket./ Samet na **sedlo** pokrývku na koně 15 ½ lokte./ včetně kápě.

Šíře:/ Samet tři čtvrti bez 2 prstů./ Dvojitý taft 5 ½ čtvrti.

Ein Franczesisher Weitrokh./ Das Schosl mueß Glockhenweit sein/ undt [ein] Elen landh, unten die Weiten 7 ½ Elen./ Englisch Tuch zu solchen Rokh 4 Ellenn./ Item Futer Tuch unter den Rokh 8 Elen vrgangen.

Praten:/ Englisch Tuch 2 Elen.

94

Francouzská široká sukně./ Šos musí být zvonově široký/ a loket dlouhý, spodní

šíře 7 ½ lokte./ Anglického sukna na takovou sukni 4 lokte./ Item sukna na podšívku pod sukni se minulo 8 loket.

Šíře:/ Anglické sukno 2 lokte.

Hantschuch mit einer Nath,/ ½ Elen vierganz Schuch.
Welischech/ Prucel./3 Virl Lambat.

95

Rukavice se švem,/ ½ lokte na celou rukavici.

Italský/ živůtek/ 3 čtvrti lněného plátna.

Tailor's pattern book from Česká Kamenice

Kniha střihů cechu krejčích z České Kamenice

Matterien Briff./ Einer Ehrsammen und/ Lobligen handwerks Zunft/ der Schneider zu Böhmisch/ Kemmincz. Worin die zwölff/ Stück Abgerissener zu/ finden sein.

96

Materiálový list./ Počestného a/ chvályhodného řemeslného cechu/ krejčích v České/ Kamenici, v němž dvanáct/ kusů zakreslených/ lze nalézt.

Der Priester Rock. Von 7 Ellen breiten Tuche./ Der Rock von der Apel/ 10 Viertel lang./ Daß Voderthail 7 V[iertel] zwey über breit./ Daß Arm loch 2 ½ V[iertel] in die Runte./ uber die Brust 2 V[iertel] 1/16theil./ Unter der Apel 3 V[iertel] 2/16theil./

97

Kněžská sukně ze 7 loket širokého sukna./ Kabát od ramen/ 10 čtvrtí dlouhý./ Přední díl 7 čtvrtí dvojitě šířky./ Průramek 2 ½ čtvrti dokola./ Přes prsa 2 čtvrti 1/16ctina./ Pod rameny 3 čtvrti 2/16ctiny./ Zadní díl dvojitě přes 9 čtvrtí./ Celá šířka

Daß Hintertheil zwey über 9 V[iertel]./ Die gantze Weite in der Rundung/ 8 ½ Ellen./ Die Ermel 7 V[iertel] lang./ Der Außschnitt 1 V[iertel] tieff./ x 3/16theil oben von der Breit./ Uber die Apel 1 ½ 16theil./ Uber die Brust undt Rucken 2 V[iertel] 1/16theil./ In der Seite 6 ½ V[iertel] lang Hinter undt/ Fordertheil.

v zaoblení/ 8 ½ lokte./ Rukávy 7 čtvrtí dlouhé./ Výstřih 1 čtvrt hluboký./ x 3/16ctiny nahoře ze šíře./ Nad rameny 1 ½ 16ctiny lokte./ Přes prsa a záda 2 čtvrti 1/16ctina./ Na boku 6 ½ čtvrti dlouhý zadní a/ přední díl.

98

Die Alben./Von 12 Ellen Schwebische leinwandt./ Die Lange der Alben 3 ellen, die weite 4 ellen 1 V[iertel], die Ermel 3 ½ V[iertel] lang, die weite 3 V[iertel]/ Daß schlitzel 1/2 ellen lang, das Außschnitt breite ½ elle, die tiefe ½ V[iertel] , die Rundung 4 ½. V[iertel].

Alba/ z 12 loket švábského lněného plátna./ Délka alby 3 lokte, šířka 4 lokte 1 čtvrt, rukávy 3 ½ čtvrti dlouhé, šířka 3 čtvrti,/ rozparek ½ lokte dlouhý, šířka výstřihu ½ lokte, hloubka ½ čtvrti, zaoblení 4 ½ čtvrti.

99

Der Levitten Rock. Von 9 Ellen Samet./ Die Lang des Rocks 2 Ellen, undt ½ V[iertel]. Die Lange der Ermeln 3 V[iertel]. Von der Apel/ unter den Arm 3 V[iertel], die Sticikel unter den Armen 1 V[iertel] herunter, her über ½ V[iertel]. Der/ Außschnitt in der Runtung ½ Ellen 1/ V[iertel]. Daß Schlietzel 1 V[iertel]. Die Sticikel an der Weite/ unter 1 V[iertel]. Die ganze Weite 1 ½ Ellen./

Suknice ke kázání z 9 loket sametu./ Délka suknice 2 lokte a ½ čtvrti. Délka rukávů 3 čtvrti. Od ramena/ pod paži 3 čtvrti, dílky pod paží 1 čtvrt směrem dolů, přes ½ čtvrti./ Výstřih v zaoblení ½ lokte 1 čtvrt. Rozparek 1 čtvrt. Dílky v šíři/ dole 1 čtvrt. Celá šíře 1 ½ lokte.

100

Daß Messgewandt. Von 8 Ellen Samet./ Die Lange daß Massgewandts 2 ½ Ellen, forna 7 V[iertel] lang./ In der Runtung ½ Ehlen. Die Außschweifung 1 Ellen/ braith. Der Stolan 9 Viertl lang.

Kasule/z 8 loket sametu./ Délka kasule 2 ½ lokte, vpředu 7 čtvrti dlouhá./ V zaoblení ½ lokte. Vykroužení 1 loket/ široké. Štola 9 čtvrti dlouhá./

101

Der Rauchmantel. Von 11 Ellen Samet./ *Text ve vyobrazení:* 2 ½ Ellen ~~alyn~~ für den Außschnitt lang. ½ 4[Viertel] abgestochen.

Pluviál z 11 loket sametu. *Text ve vyobrazení:* 2 ½ lokte na délku výstřihu./ ½ 4 vykrojeno.

102

Das Renn Röckel. Von 6 und ½ Ellen Sammet. *Text ve vyobrazení:* Der Schild 6 ½ 4[Viertel] lang./ 2 ½ Viertel breit./ ½ Ellen zum Techen, Schildt undt Rennspieß zu/ uber winden.

Jezdecká sukně/ ze 6 a ½ lokte sametu. *Text ve vyobrazení:* Štít 6 ½ dlouhý./ 2 ½ čtvrti široký./ ½ lokte [sametu] k převinutí brašny, šiltu a jezdeckého kopí.

103

Der lange Mantel. Von 20 Ellen Harras./ Die Lange des Mantels 2 ½ Ellen ohne den/ Außschnitt. Der Außschnitt 1 V[iertel] undt 16theil.

Dlouhý plášť z 20 loket/ harasu. Délka pláště 2 ½ lokte bez/ výstřihu. Výstřih 1 čtvrt a 16ctina lokte.

104

Die Münch kutten. Von 16 Ellen gemein Tuch./ Der Rock 2 ½ Ellen lang, uber die Apel 2 ½ Ellen, uber die Brust 3 V[iertel]. Daß Armloch in der Runde 3 V[iertel]./ Unter den Arm daß Foder u[nd] Hintertheil 1 Elle[n] u[nd] ½ 16theil. Unten daß Fodertheil zwei über 8 ½ V[iertel]. Daß/ Hintertheil uber 9 ½ V[iertel]. In der Rundung der gantze Rock 4 Ellen 3 ½ V[iertel]. In der Seiten von Arm loch 6 V[iertel]. Undt/ ein 16theil der Kaputz No1. ½ Ell[en], No2. 16theil, No3. 2 Ell[en] ½ 16theil, No4. 3 V[iertel]. Der Kaputzlänge 2 Ell[en] 1 V[iertel]./ Nota bene den Fodertheil die Rundung zu geben muß ½ Ellen, uber der Apel der Zirikel an gesetzt werden Signa X/ Den Hintertheil 3/16theil. Signa X. Die Armel 7 V[iertel] lang, der Ermel auß ge stochen ½ 4[Viertel].

Mnišská kutna ze 16 loket obyčejného sukna. Kutna 2 ½ lokte dlouhá, přes ramena 2 ½ lokte, přes prsa 3 čtvrti. Průramek v zaoblení 3 čtvrti./ Pod paží přední a zadní díl 1 loket a ½ 16ctiny. Dole spodní díly dvakrát po 8 ½ čtvrti./ Zadní díly po 9 ½ čtvrti. V zaoblení celá sukně 4 lokte 3 ½ čtvrti. Na bocích od průramku 6 čtvrti a/ jedna 16ctina. Kapuce No.1. ½ lokte, No.2. 16ctina, No.3. 2 lokte a ½ 16ctiny, No.4. 3 čtvrti. Délka kapuce 2 lokte 1 čtvrt./ Poznámka: aby se přednímu dílu dalo zaoblení, musí být ½ lokte nad ramena nasazeno kružidlo na značku X/ Zadní díl 3/16ctiny. Znamka X. Rukávy 7 čtvrtí dlouhé, rukáv vykrojěný ½ čtvrti.

Tailor's pattern book from Frýdlant

Knihy střihů cechu krejčích z Frýdlantu

105

Zu einen Ehrlichen Mantel wirdt gefordert 8 Ehlen/ Meißnisch Tuch, 2 Ehlen breith. Die Länge 2 Ehlen./ Der Außschnitt der Kragen 3 ½ Vierttel/ lang und 1 Vierttel hoch.

Na počestný plášť se požaduje 8 loket/ míšeňského sukna 2 lokte širokého. Délka 2 lokte./ Výstřih na límec 3 ½ čtvrti/ délky a 1 čtvrt šířky.

106

2tes Stuck Hoßen und Wambst// Zum Wambstel wierdt gefordert 5 Ehlen Parchet, 1 Ehlen/ breith. Die Leiblänge ohne das Krägel 4te halb Vierttel./ 6 Vierttel weith. Die Ermel 5 Vierttel lang, das Schöß 1/ Vierttel, daß Krägel ½ Vierttel hoch.// Zum Hoßen wierdt gefordert 2 Ehlen Tuch, 2 Ehlen/ breith. Die Hoßen sambt den Strimpfen, 8te halb Viert/ tel lang. Der Außschnitt 5 Virtel.

2. kus: Kalhoty a kabátek.// Na kabátek se požaduje 5 loket barchetu 1 loket/ širokého. Délka těla bez límce půl 4 čtvrti./ 6 čtvrti šířka. Rukávy 5 čtvrtí dlouhé, šos 1/ čtvrt, límec ½ čtvrti vysoký.// Na kalhoty se požaduje 2 lokte sukna, 2 lokte/ širokého. Kalhoty včetně punčoch, půl 8. čtvrti/ dlouhé. Výstřih 5 čtvrti.

107

3te Stuck Rock und Gestaldt// Zu einen Weiber Rock und Gestaldt wierdt gefordert 7 Ehlen/ und 1 Viertel Tuch, 2 Ehlen breith. Die Lange am Rock 7 Vierttel./ Die Weithe am Hünttertheill 4te halb Ehlen, dar Außschnitham/ Hienttertheill 5 Viertel doppelt. Die Weitten am Fordertheill 6 Viertel./ Der Außschnith 3 Viertel. Die Gestaldt 3te halbe Viertel hoch, 3/ Vierttel weith.

3. kus: Sukně s živůtkem// Na ženskou sukni s živůtkem se požaduje 7 loket/ a 1 čtvrt sukna, 2 lokte širokého. Délka sukně 7 čtvrtí./ Šířka na zadním díle půl 4 lokte. Výstřih na/ zadním díle 5 čtvrtí dvojité. Šířka na předním díle 6 čtvrtí./ Výstřih 3 čtvrti. Živůtek půl 3. čtvrti vysoký, 3/ čtvrti široký.

108

4tes Stuck Jesuwitter Rock// Zu einen Jesuwitter Rock wierdt gefordert 7 Ehlen Tuch, 10 Vierttel breit./ Die Länge ohne daß Krägel 11 Vierttel. Die Weitten am Hindertheil 4 Ehlen, daß/ Fordertheill 4te halb Ehlen, zusammen 8te halb Ehlen. Die Ermel 5 Vierttel/ lang, daß Krägel ein ehrliches 1 Virttel.

4. kus: Jezuitská sukně// Na jezuitskou suknicu se požaduje 7 loket sukna 10 čtvrtí širokého./ Délka bez límce 11 čtvrtí. Šířka na zadním díle 4 lokte,/ přední půl 4. lokte, celkem půl 8. lokte. Rukávy 5 čtvrtí/ dlouhé, límec poctivou 1 čtvrtí.

109

Daß Meeßgewandt, 5tes Stuck// Zu einen Meeßgewandt wierdt gefordert 7 Ehlen Sammet, 1 Ehlen breith./ Daß Hienttertheill 2 Ehlen lang, daß Fordertheil 6 Vierttel. Der Stoln 4/ Ehlen. Der Manipul 6 Vierttel lang.

Kasule, 5. kus.// Na kasuli se požaduje 7 loket sametu 1 loket širokého./ Zadní díl 2 lokte dlouhý, přední díl 6 čtvrtí. Štola 4/ lokte. Manipul 6 čtvrtí dlouhý.

110

Alba. Allme 6tes Stuck// Zu einer Allme, und Tüchel, wierdt gefordert 12 Ehlen/ Leinwandt, 2 Ehlen breith, 3 Ehlen lang. Zum Ermeln/ 6 Vierttel, und zum Tüchel 6 Vierttel.// *Text ve vyobrazení:* 3 Blätter// Ermel// Tüchel

Alba. Alba, 6. kus// Na albu a ubrousky se požaduje 12 loket/ lněného plátna, 2 lokte širokého, 3 lokte / dlouhého. Na rukávy/ 6 čtvrtí a na ubrousky 6 čtvrtí.// *Text ve vyobrazení:* 3 listy// rukávy// ubrousky

111

Fuhrmans Kittel 7tes Stuck// Zu einen Fuhrmanß Kiettel wierdt gefordert 5 Ehlen Leinwandt, 2/ Ehlen breith. Die Leib lange ohne daß Krägel 3 Vierttel, die gantze Länge 7/ Vierttel. Die Weitten am Hienttertheill 2 Ehlen, Fordertheill 6 Vierttl. Die Erm/mel 3 Vierttel lang, daß Krägel ½ Vierttel hoch.

Formanská kytle, 7. kus.// Na formanskou kytli se požaduje 5 loket lněného plátna 2/ lokte širokého. Délka těla bez límce 3 čtvrti, celá délka 7/ čtvrtí. Šířka na zadním díle 2 lokte, přední díl 6 čtvrtí. Rukávy/ 3 čtvrti dlouhé, límec ½ čtvrti vysoký.

112

Levittis Kleýdt 8tes Stuck// Zu einen geistlichen Levitten Kleýdt, wierdt gefordert 7/ Ehlen Damasch, 1 Ehlen breith, 7te halbe Vierttel lange./ Der Außschnith 1 Ehlen, die Ermel 1 halb Ehlen lang.

Dalmatika, 8. kus// Na bohoslužebnou suknicu ke kázání se požaduje 7/ loket damašku 1 loket širokého, půl 7. čtvrti dlouhého./ Výstřih 1 loket, rukávy půl lokte dlouhé.

113

Die Roß Kappen 9tes Stuck// Zu einer Roß Kappen wierdt gefordert/ 9 Ehlen Schiesttuch, 3 Ehlen breith./ Der Halß muß haben 6 Vierttel. Der/ Kopf Hinderhöhe Höhe 6te halbe Vierttel./ Der Bug 5 Vierttel, daß Maull ½ Ehlen./ Der Sprung 3 Vierttel, die Ohren 1 Vir[tel].

Pokrývka na koně, 9. kus// Na pokrývku na koně se požaduje/ 9 loket šuptychu, 3 lokte širokého./ Krk musí mít 6 čtvrtí./ Hlava zadní výšku půl 6. čtvrti./ Plec 5 čtvrtí, huba ½ lokte./ Skok 3 čtvrti, uši 1 čtvrtí.

114

Zu einer burgerlichen Zwickhuttel, wierdt gefordert 13 Ehlen/ Meisnisch Tuch, 2 Ehlen breith, 9 Viertt lang. Der/ Außschnith 4 Ehlen.

Na měšťanskou kytli s klíny se požaduje 13 loket/ míšeňského sukna 2 lokte širokého, 9 čtvrtí délky./ Výstřih 4 lokte.

115

Zu einen Mandoÿ wierdt gefordet 8 Ehlen/ Meisnisch Tuch, 2 Ehlen breith, 10 Vierttel lang./ Die Weitten am Hienttertheill 5 Ehlen, daß For/dertheill 3 Ehlen. Die Ermel 3 Vierttel lang

Na kabát mandoÿ se požaduje 8 loket/ míšeňského sukna, 2 lokte širokého, 10 čtvrtí délky./ Šířka na zadním díle 5 loket, před/ní díl 3 lokte. Rukávy 3 čtvrti dlouhé.

116

Zu einen Ren-Röckel wierdt gefordert 2 Ehlen/ 3 Vierttel Englieschs Tuch, 3 Ehlen breith. Die Leib lange/ 3 Vierttel, über den Bauch 4te halb Vierttel. Die Ermel 5 Viert/tel. Daß Schöß 1 ½ Vierttel hoch.

Na jezdecký kabátek se požaduje 2 lokte/ 3 čtvrti anglického sukna, 3 lokte širokého. Délka těla/ 3 čtvrti, přes břicho půl 4. čtvrti. Rukávy 5 čtvr/tí. Šos 1 ½ čtvrti vysoký.

Waß die Narren auff die Bahne brauchen dar./ Zu wierdt gefordert 8 Ehlen Tuch, Von viererleÿ/ Farben, als Blau, Roth Weiß und Grüne. Und ...?// *Nota bene: Dießes Ist gemeiniglich ein Fragstucke.*

Na to, co ti blázni potřebují na pásy/ se požaduje 8 loket sukna od čtveřice/ barev, jako je modrá, červená, bílá a zelená a ...?// *Nota bene: Toto je obecně otázka.*

Zu einen Halb Koller wierdt gefordert 6 Viertel/ Damasch 1 Ehlen breith. Die Leib lange 3te halb Viert/tel, die Weithe 6te halb Viertel.

117

Na živůtek s límcem se požaduje 6 čtvrtí/ damašku 1 loket širokého. Délka životu je půl 3. čtvr/ti, šíře půl 6. čtvrti.

Zur Münchs Kappe wirdt gefordert 10 Ehlen Tuch, 2 Ehlen Breith, 10 Viertel/ lang. Laß Hintterheill 7te halb Ehlen, daß Fordertheill 3 Ehlen, zu Sammen/ 10te halb Ehlen weith. Die Rrmel 5 Viertel lang. Die Kappen 6 Viertel lang. Der/ Kopff 3te halb Viertel hoch, der Hals eine halb Ehlen weith.

118

Na mnišskou kápi se požaduje 10 loket sukna, 2 lokte širokého, 10 čtvrtí/ dlouhého. Nechej zadní díl půl 7. lokte, přední díl 3 lokte, dohromady/ šíře půl 10. lokte. Rukávy 5 čtvrtí dlouhé. Kápě 6 čtvrtí dlouhá./ Hlava půl 3. čtvrti vysoká, krk půl lokte široký.

Waß der Pauer Vor ein Kleidt hientter dem Pflug Bedürftig,/ dar zu wierdt gefordert 10. ehlen Tuch./ Wann er Ihm die Maaß wirdt Nehmen Lassen, wirdt er/ Schon andeütten was arth=und tracht er es haben/ wiell, dahero dießes bießhin ebender Maassen Vor/ ein fragstücke zu achten seyn.

Co potrebuje sedlák za šaty k pluhu,/ na to se požaduje 10 loket sukna./ Když mu nechá vzít míry,/ už naznačí, na jaký způsob a jaký šat to vlastně chce/ mít, a proto se do té doby rovněž i rozměry/ musí považovat za otázku.

Zu einen Wagen Tuch wierdt gefordert 28 Ehlen Leinwandt, 2 Ehlen breith,/ 8 Ehlen lang. 4 Ehlen Leinwandt und 5 Ehlen rothes Tuch/ zum Burgundischen Creutz und dieße Figur ist die/ halbe Seitten des Wagen Tuches.

119

Na vozovou plachtu se požaduje 28 loket lněného plátna, 2 lokte širokého,/ 8 loket dlouhého. 4 lokte lněného plátna a 5 loket červeného sukna/ na burgundský kříž a tato stříhová figura je/ polovinou strany vozové plachty.

Zu einen Gezelt wierdt gefordert 180 Ehlen/ Zwillig. Die Lange am obern Hauße muß/ haben 6 Ehlen hoch, die Weitten 11 Ehlen./ Der Untterschurtz muß haben 4 Ehlen hoch,/ die Weitten untten 22te halbe Ehlen. Die Höhe zu Sammen 10 Ehlen hoch.

120

Na jeden stan se požaduje 180 loket/ cvilichu. Délka na horní části domu musí/ mít 6 loket na výšku, šířka 11 loket./ Spodní plášť musí mít 4 lokte na výšku,/ šířka dole půl 22. lokte./ Výška dohromady 10 loket na výšku.

Tailor's pattern book from České Budějovice

Kniha stříhů cechu krejčích z Českých Budějovic

Dieses Meister Buech Wo die Stuckh dorauf erlehnet/ worden, 26 Stuckh mit der handt zu Reißen, Undt 52 frog/ ist Von Alten Zeiten herr Aufgerichtet worden, Anno 1610 Und/ wiederumb 1681 Verneuerdt worden, Auch 1730 in deßseligen/ ist pleno titulo gestrengen Herrn Hans Georg Dautlebzky von Sterenk in seinen/ Consulat bey der Commisison Workommen Und gor Fiche guett/ Befunden Undt geholten worden, Anno 1755 den letzen September/ der Zeit Herr Petter Rossenmeyr ols Altgeschworne, Pernhord/ Wißinger Junggeschworne, dieß Formb hat Johann Georg Wich-/ mann, gerisßen Undt gemacht so geschehen 1755 den letzen/ September.

121

Tato mistrovská kniha, podle níž se učí jednotlivým kusům,/ 26 kusů ručně rýsovat, a 52 otázek,/ byla do dnešních dnů od starých časů sestavena, r. 1610 a/ opět 1681 obnovena, taktéž r. 1730,/ plným titulem za urozeného pána Jan Jiřího Dautlebského ze Sternecku, za jehož/ konšelství v radě byla předložena a shledána v naprosto dobrém/ stavu a považována za zcela vyhovující, r. 1755 posledního září/ za doby pana Petra Ressenmeyra jako staršího přísežného, Bernarda/ Wissingera, mladšího přísežného tento vzorník narýsoval a zhotovil Jan Jirí / Wichmann, tak se stalo r. 1755 posledního/ září.

N.1/ **Item zu einem Mesßagewondt** nimb 7 El[le]n Sommet, zu Flekhen, Büchsen,/ Stolln, Manibl undt Furdter 4 [El[le]n] Shadter./ Die Löng 6 [El[le]n], die Weiden 2 ½ El[le]n./ Die Long 6 Virtl, Vodertheil 1 El[le]n lang, 1 ½ [Ellen] Tamast breid. Die Stolln/ 3 El[le]n lang, das Manipl 5 Virtl lang.

122

N.1/ **Item ke kasuli** vezmi 7 loket sametu k dečkám, pruhům, / štóle a manipulu. A na podšívku 4 lokte plátěného šát-ra./ Délka 6 ½ lokte, šířka 2 ½ lokte. Délka 6 čtvrtin. Přední díl 1 loket dlouhý, 1 ½ lokte damašku široký. Štola 3 lokte dlouhá, manipul 5 čtvrtí dlouhý.

N.2/ **Item zu zwey Epistl Röckh** nimb 15 Elen Somet zu 4 Flekh/ undt 4 Büchsen, 2 Stolln undt Furdter dorundter 9 El[le]n Schadter./ Die Leng 1 ½ El[le]n, die Weiten 2 ½ El[le]n, die Erml ½ El[le]n lang und ein ½ [Ellen] breit.

123

N.2/ **Item na dvě dalmatiky** vezmi 15 loket sametu, k 4 dečkám/ a 4 pruhům, 2 štolám a pod tím podšívky 9 loket plátěného šát-ra./ Délka 1 ½ lokte, šířka 2 ½ lokte, rukáv ½ lokte dlouhý a jeden a ½ lokte široký.

N.3/ **Item zu einem Rauch Mondl** nimb 9 12 Elen Domaschkh, Furtter/ 5 ½ Elen. Item Golten Stuckh 8 ½ El[le]n./ Die Löng 7 Viertl und die Weýden 6 El[le]n.

124

N.3/ **Item na pluvial** vezmi 9 12 loket damašku, podšívky/ 5 ½ loket. Item zlatý brokát 8 ½ lokte./ Délka 7 čtvrtí a šířka 6 loket.

N.4/ **Item zu einen Priester Rockh** 6 El[le]n Walisch Duech, 13 ½ El[le]n Hern/ Commloth, Schadter 7 El[le]n, item Dosfet 3 ½ Elen zu Furter vornherob./ Bhömisch Duech 9 El[le]n./ Die Löng 7 Virtl, die Weiden 7 El[le]n, / der Erml 1 El[le]n lang.

125

N.4/ **Item na kněžskou sukni** 6 loket italského sukna, 13 ½ loket pánského/ šamlatu. Plátěného šát-ra 7 loket, item taftu 3 ½ lokte na podšívku zepředu dolů./ České sukno 9 loket./ Délka 7 čtvrtí, šířka 7 loket, rukáv 1 loket dlouhý.

N.9/ **Revente Rockh** nimb Englisch Duech 4 Elen, Schamloth 15 Elen,/ Fudter 7 El[le]n./ Die Löng 7 Viertl, die Weiden 5 El[le]n, der Erml 5 Viertl lang/ und halbe Tuch weiten.

126

N.9/ **Reverenda** vezmi anglické sukno 4 lokte, šamlatu 15 loket,/ podšívky 7 loket. Délka 7 čtvrtí, šířka 5 loket, rukáv 5 čtvrtin dlouhý a polovinu šíře sukna široký.

N. 6/ **Brelodten Rockh** nimb Domaschkh 17 El[le]n, Schadter 8 ½ Elen, zum/ Furdter Dofet 5 El[le]n vornherob undt undter die Erml. Item/ Burburanisch Duech 9 El[le]n, Dobin 27 Elen./ Die Löng 7 Viertl, die Weiden 8 El[le]n, der/ Erml 1½ El[le]n lang, anterthalb Tamaschk/ weiden.

127

N.6/ **Prelátská sukně** vezmi damašku 17 loket, šátra 8 ½ lokte,/ k podšívce taftu 5 loket zepředu dolů a pod rukávy. Item/ perpignanské sukno 9 loket, dobinu 27 loket./ Délka 7 čtvrtin, šířka 8 loket,/ rukáv 1½ lokte dlouhý, půl jedné šíře damašku/ široký.

Magister Rockh undt zu einer Kopen nimb 9 [Ellen] Sommet, unrer/ die Kopen 3 El[le]n Zendl, Furter undter den Rockh 8 El[le]n Schadter./ Die Löng 7 Viertl, die Weiden 8 El[le]n,/ die Erml 1 El[le]n lang und ½ Tuch weiden,/ die Kopen ¾ [Ellen] lang.

128

Magisterská sukně s kapucí, vezmi 9 loket sametu,/ pod kápi 3 lokte cendlu, podšívka pod kabát 8 loket plátěného šátra./ Délka 7 čtvrtin, šířka 8 loket,/ rukávy 1 loket dlouhé a ½ šířky sukna široké,/ kapě ¾ lokte dlouhá.

Item zu einem hießigen Bürger Rockh mit einen aufgesetzten/ Goller. Englisch Duech 3 ½ Elen, Schamloth 11 ½ El[le]n, Leinwoth 6 El[le]n,/ zum Furdter vornherob Dosfet 2 ½ Elen./ Die Löng 6 ½ Viertl, die Weiten 6 El[le]n, der/ Erml 5 Viertl lang, die Weiten ½ Tuch breid.

129

Item sukně místního měšťana s nasazeným/ límcem. Anglické sukno 3 ½ lokte, šamlat 11 ½ lokte, plátina 6 loket/ k podšívce zepředu dolů taft 2 ½ lokte./ Délka 6 ½ čtvrtin, šířka 6 loket, rukáv 5 čtvrtin dlouhý, šíře ½ šířky sukna.

N. 16/ **Item zu ein Hußag** nimb Adlos 13 Elln, Schadter 7 Elln,/ item Schob Duech 4 El[le]n./ Die Löng 7 Viertl, die Weiten 5 ½ El[le]n, der Erml 5 Viertl lang und/ Atlas weiten.

130

N.16/ **Item k hazuce** vezmi atlasu 13 loket, šátra 7 loket,/ item kopového sukna 4 lokte./ Délka 7 čtvrtí, šířka 5 ½ lokte, rukáv 5 čtvrtí dlouhý a na šířku/ atlasu široký.

Item zu einen Burger Rockh mit weiden Erml undt mit/ einen Ubershlog nimb Búrbúanisch Duech 7 Elln, 18 El[le]n Scham/ loth, Leinwoth zum Furdter 9 El[le]n./ Die Löng 6 Viertl, die Weiten 7 El[le]n, die hintern Stimpf ¾ [Ellen] lang/ und Tuch weiden, die vodern Büchsen ½ El[le]n lang.

131

Item k měšťanské sukni se širokými rukávy a/ přehozem, vezmi perpignanské sukno 7 loket, 18 loket šamlatu./ Iněného plátina k podšívce 9 loket./ Délka 6 čtvrtin, šířka 7 loket, spodní oddělený rukáv ¾ lokte dlouhý a na šířku sukna široký, horní soudkovitý rukáv ½ lokte dlouhý.

N.14
Item zu einen Ungarischen Mons Rockh nimb Domaschkh 9 Elln,/ Bhömisch Duech 6 Elln oder 5 Elen Leiber Duech, zum Hoßen Richen/berger Duch 1 ½ El[le]n, Bhömisch Duech 1 ½ El[le]n. Die Löng wird 5 ½ Viertl./ Die Löng 1 ¾ El[n], die Weiden 4 ½ [Ellen],/ die Weiden in der Weich 5 Viertl./ Der Erml 3 ½ Viertl lang./ Die Hossen 5 ½ Viertl lang.

132

N.14/**Item k maďarské mužské sukni** vezmi damašku 9 loket,/ českého sukna 6 loket nebo 5 loket českolipského sukna, na kalhoty liberecké/ sukno 1 ½ lokte, české sukno 1 ½ lokte, délka bude 5 ½ čtvrti./ Délka 1 ¾ lokte, šíře 4 ½ lokte sukna./ Šíře v bocích 5 čtvrti./ Rukáv 3 ½ čtvrti dlouhý./ Kalhoty 5 ½ čtvrti dlouhé.

Item zu einen Reuder Rockh Hanndtshuch, Kopen undt Fißier/ nimb Bhömisch Duech 6 El[le]n, 7 Elen Fueder Duech./ Die Long 5 Viertl, die Weiten 6 El[le]n, die Erml/ long 3 ½ Viertl, die Hanschuch ½ El[le]n lang.

133

Item k jezdecké sukni, rukavicím, kukle s hledím vezmi české sukno 6 loket, 7 loket podšívkového sukna délka 5 čtvrtí, šíře 6 loket, rukávy dlouhé 3 ½ čtvrté, rukavice ½ lokte dlouhé.

Item zu einen Zwinkl Mondl/ nimb 8 ½ El[le]n Burburanisch Duech.

134

Item k plášti s klínem/ vezmi 8 ½ lokte perpignanského sukna.

N.18/ **Item zu einen schweist Rokh so selbst gewachsenen Büchsen/ undt Brust** nimb gemeinen Dostet 12 ½ El[le]n, zum Fuder/ Leinwoth 5 ½ El[le]n./ Die hintere Lang 1 ½ El[le]n, die fotere Löng 5 Viertl, die Weiten 5 El[le]n./ Die Erml ¾ [El[le]n] lang samt der Büchsen, die Leibweiten 3 ½ Viertl.

135

N.18/ **Item k sukni s ohonem, se samorostlým soudkovitým rukávem/ a živůtkem**, vezmi obyčejný taft 12 ½ lokte, k podšívce/ 5 ½ lokte lněného plátina./ Zadní délka 1 ½ lokte, přední délka 5 čtvrtin, šíře 5 loket./ Rukáv ¾ lokte dlouhý včetně soudkovité části, šířka živůtku 3 ½ čtvrti.

Item zu einen hießigen Frauen Janckher nimb Vorstott/ 12 El[le]n 3 Viert, item Schamlodt 14 El[le]n./ Die hintere Löng 6 ½ Viertl, die Weiten 8 El[le]n, die fadere Löng 5 ½ Viertl.

136

Item ke zdejšímu ženskému plášti s rukávy vezmi vorstott/ 12 loket 3 čtvrté, item šamlot 14 loket./ Zadní délka 6 ½ čtvrti, šíře 8 loket, přední délka 5 ½ čtvrti.

<p>N.19 Item zu einen spanischen Jankher nimb doblten Dosfet 4 ½ El[le]n,/ Dommaschkh 9 El[le]n, Leiwoth zum Furder/ 5 Elln/ Die Löng 7 Viertl, die Weiten/ 4 ¾ [Ellen].</p>	<p>137 N.19/ Item k španělskému jankru vezmi dvojité taft 4 ½ lokte,/ damašku 9 loket, plátno k podšívce/ 5 loket./ Délka 7 čtvrtin, šíře/ 4 ¾ lokte.</p>
<p>Item zu einen Haras Mondl 18 El[le]n Haras.</p>	<p>138 Item k harasovému plášti 18 loket harasu.</p>
<p>Item zu einen Frauen Zill Scheubl mit Erml nimb Machei/ 16 ½ El[le]n, item Haras 12 Elln./ Die Löng 1 ½ El[le]n und ein halbes Viertl, die Weiten 7 El[le]n, die Erml/ 1 ½ El[le]n lang.</p>	<p>139 Item k ženskému cvilichovému plášti s rukávy vezmi machei/ 16 ½ lokte, item haras 12 loket./ Délka 1 ½ lokte a jedna polovina čtvrti, šíře 7 loket, rukávy/ 1 ½ lokte dlouhé.</p>
<p>N.5/ Item zu einen Frauen Scheubl auf den Adl mit aufgeschobene/ Erml nimb Vorstott 5 ½ Elen, 2 Elen 3 Virtl dobel Dosfet,/ Furder dorundter 3 Elen Leintwoth./ Die Löng 1 El[le]n, die Erml von aus Schnit ¾ [Ellen], die Weiten 3 ½ El[le]n.</p>	<p>140 N.5/ Item k ženskému kabátku – šojblu, s na šlechtický způsob nasazenými/ rukávy, vezmi vorstott 5 ½ lokte, 2 lokte 3 čtvrtiny dvojité taft./ Pod to podšívka 3 lokte lněného plátna./ Délka 1 loket, rukávy od vystřížení ¾ lokte, šířka 3 ½ lokte.</p>
<p>N.16/ Item zu einen Frauen undter Rockh sombt der Brust nimb/ Burburanisch Duech 5 Elen, 8 El[le]n gemainen Dosfet, 7 El[le]n Furder./ Die Long 7 Viertl, die Weiten 7 El[le]n, die Bristl weiten 3 ½ Viertl 1 El[le]n,/ die Long 2 ½ Viertl, der Erml ¾ [Ellen] lang.</p>	<p>141 Item k ženské spodní sukni včetně živůtku vezmi/ perpignan- ské sukno 5 loket, 8 loket obyčejného taftu, 7 loket podšívky./ Délka 7 čtvrtin, šíře 7 loket, živůtek šíře 3 ½ čtvrti 1 loket,/ délka 2 ½ čtvrti, rukáv ¾ lokte dlouhý.</p>
<p>Item zu einen vier gestuckhten Frauen Rockh nimb 4 Elen/ Brixisch Duech, Englisch Duch 3 ½ El[le]n./ Die Löng 7 Virtl, die Weiten 5 ½ lang, die Leib 2 ½ Viertl lang.// <i>Text ve vyobrazení:</i> Stadt dissen ein gangbarres Mitter.</p>	<p>142 Item k čtyřdílové ženské sukni vezmi 4 lokte/ mosteckého sukna, anglické sukno 3 ½ lokte./ Délka 7 čtvrtin, šířka 5 ½ lokte, živůtek 2 ½ čtvrti dlouhý.// <i>Text ve vyobrazení:</i> Místo toho běžnou šněrovačku.</p>
<p>Item zu einen gemainen Weib ins Felt zu einen Rockh, Brust/ undt Goller nimb 6 Elln Nieernberger Duech, item Adlos 1 El[le]n/ zum Goller. Meixnerisch Duech 5 ½ Elln./ Die Long 5 Viertl, die Weiten 7 ½ El[le]n.</p>	<p>143 Item pro prostou ženu do pole, na sukni, živůtek/ a živůtek s límcem vezmi 6 loket norimberského sukna, item atlasu 1 loket/ na živůtek s límcem. Míšenské sukno 5 ½ lokte./ Délka 5 čtvrtin, šíře 7 ½ lokte.</p>
<p>N.15/ Item zu einen Ungarischen Frauen Beltz nimb Spanisch Tuch 4 El[le]n,/ Reichen Berger Duech 4 ½ El[le]n, Drachet 6 El[le]n 3 Virtl. Die Leng 1 ¾ El[le]n,/ die Weiten 6 5 ½ [Ellen], der Erml 1 El[le]n lang. In der Weichen die Weiten 3 ½ Viertl.</p>	<p>144 N.15/ Item k maďarskému ženskému kožichu vezmi španělské sukno 4 lokte,/ liberecké sukno 4 ½ lokte, barchet 6 loket 3 čtvrtě. Délka 1 ¾ lokte,/ šířka 6-5 ½ lokte, rukáv 1 loket. Šířka v bocích 3 ½ čtvrtě.</p>
<p>Item zu einer Sodl Dekhen 5 Elln Lindisch Duech, 8 El[le]n Schader/ zum Furdter.</p>	<p>145 Item k pokrývce na sedlo 5 loket lindišského sukna, 8 loket šátra/ k podšívce.</p>
<p>Item zu einen Knopen Bey 14 Jahren nimb Hosßen undt/ Womes 4 Elen Schader.</p>	<p>Item 14letému tovaryši vezmi na kalhoty a <i>kamizolu</i>/ 4 lokte plátěného šátra.</p>
<p>Item zu einer Pferddeckh nimb 44 Elen Zendl, 9 [Ellen] Schadter zum Furdern.</p>	<p>146 Item k pokrývce na koně vezmi 44 loket cendelínu, 9 loket šátra k podšívce.</p>
<p>Item zu einen Sperloch über ein Wogen 15 Nierberger Duech,/ 54 Elen Zwilch zum Furdern.</p>	<p>Item k pokrývce na vůz 15 norimberského sukna,/ 54 loket cvilichu k podšívce.</p>
<p>Item zu einen Fürmons Kittl, zu einen Säduch, Dischduch/ undt Handtduch, nimb 6 Elen Zwilch./ Die Long 5 ½ Virtl lang, die Weiten 4 ½ [Ellen].</p>	<p>147 Item k formanské kytli, k rozsívce, ubrusu/ a ručníku vezmi 6 loket cvilichu./ Délka 5 ½ čtvrti dlouhé, 4 ½ široké.</p>
<p>Item zu einen Zelt mit zwey Fenlein nimb 328 Elen/ Zwilch.</p>	<p>148 Item ke stanu se dvěma praporky vezmi 328 loket/ cvilichu.</p>

Damahlige Meister.// Mith Waiber.

Bey damahligen Elsten/ Johannes Henrich Salmon und Gottfriede Alt/mann sind diese sieben Meister Stücke von/ Johannes Christoph Gintzel renoviret worden./ So zejchen den 9 Februari anno 1712.

Ein Meeßgewandt./ Darzu fordert mann 6 Ellen Sammit, Atlas, oder Damasek./ Wirdt gemacht wie dieser Abriß weißet.// *Text ve vyobrazení:* Doplet der Außschnit 5/4tel.// Das Schlitzel ½ 4tel.// Vorne doplet daran 5/4tel.// Von Außschnite biß unten 9 Vi[r]tel.

Ein Sattel Decke./ Auß Sammit, oder aus Schiftüche, drithalbe Ellen breith./ Darzu fodert mann 3 Ellen, wirdt gemacht wie es dieser Abriss weiset.// *Text ve vyobrazení:* ½ Ell[e]n biß Sattel.// Von Sattel Knapste über die Sattel ein Ell[e]n.// Von Sattel an biß hindten 4 ½ Viertel.

Ein Fuhrmans Küthel./ Darzu fodert man 4 Ellen Leindwandt, 2 Ellen breith./ oder 8 Ellen Barken, [ein] Ellen breith. Undt wird gemacht 2 Ellen/ lang, und 6 Ellen weith, und der Leib 2 Ellen, wie es dieser/ Abriß weiset.// *Text ve vyobrazení:* 3 Vi[e]rtel lang die Ermel.// Außgestoche ¼tel breith.// Das Schortz 5 Viertel lang.// ¾ [Ellen] lang die Leib.

Ein parr Handschuch mit einer/ Nath. Darzu fodert man ein halbe Elle[n]/ Landtuch, 2 Ellen breith zu Oberzüge undt/ unter Futter. Und wirdt gemacht wie es/ dieser Abriß weiset.// *Text ve vyobrazení:* // Ein halbe Ell[e]n breith.// Ein halbe Ell[e]n hoch.

Bey damahligen Elsten./ Johannes Henrich Salmon und Gottfriede Alt/Mann sind diese sieben Meister Stücke von/ Johannes Christoph Gintzel renoviret worden./ So zejchen den 9 Februari anno 1712.

Ein parr Schweibische Hossen./ Aus Landtüche 2 Ellen breith, oder auß Lindischen/ Tüche 9 Viertel breith. Darzu fodert mann Landttuch 9 Viertl./ Lindisch Tuch 2 Ellen. Leinnwandt zu Futter drith halbe Ellen [lang],/ 2 Ellen breith. Undt wirdt gemacht wie es dieser Abriß/ weiset.// *Text ve vyobrazení:* Ein Ell[e]n der Stumpff.// Von der Fersche, bis zu von Außschnit 6/4tel.// Der Außschnit 6/4tel.

Ein Wagen Decke. /Darzu fodert mann 20 Ellen Landtuch,/ 2 Ellen breith. Der Wagen ist 5 Ellen lang undt/ 4 Ellen breith. Darzu ein außgeschnitten Gebreme,/ Aus 3 Ellen Samit einers Firtels hoch. Muß 18/ Ellen außgeben, wie eß dieser Abriß weist!// Zu der Wagen Decke undt/ Gebreme, fordert mann 82 Ellen/ Schniere zum Bremen.// *Text ve vyobrazení:* Dise mit Kreutz/ gezeichnet.// Zwey halbe Bleten/ seindt ein Elle[n] 1 ½ 16teil Tuch.// Das ist ein Elle[n] 1 ½ 16teil Tuch.

Ein ausgeschniten/ Gebreme. Dartzu fodert/ man 3 Ellen Samit, [ein] Ellen breit./ Undt wird gemacht eines/ Viertels hoch und 18 Ellen lang,/ wie es dieser Abriss weiset.

149

Tehdejší mistři.// S ženami.

Za tehdejších starších/ Johannes Henrich Salmon, a Gottfriede Altmann,/ těchto sedm mistrovských kousků renovoval Johannes Christoph Gintzel./ Tak se podepisují 9. února anno 1712.

150

Kasule./ Na to je potřeba 6 loket sametu, atlasu nebo damašku./ Dělá se, jak tento nákres ukazuje.// *Text ve vyobrazení:* Dvojitě ze stříhu 5/4tin.// Rozparek ½ čtvrti.// Vpředu dvojitě, na to 5/4tin.// Od výstříhu až dolů 9 čtvrtin.

151

Pokrývka na sedlo./ Ze sametu nebo ze šyptuchu, půl třetího lokte širokého,/ na to je potřeba 3 lokte, dělá se, jak ukazuje tento nákres.// *Text ve vyobrazení:* ½ lokte po sedlo.// Od sedlového okraje přes sedlo 1 loket.// Od sedla až po zadek 4 ½ čtvrti.

152

Formanská kytle./ Na to je potřeba 4 lokte lněného plátna, 2 lokte širokého,/ nebo 8 loket barakanu [jeden] loket širokého. A dělá se 2 lokte/ dlouhá a 6 loket široká, a tělo 2 lokte, jako to/ ukazuje tento nákres.// *Text ve vyobrazení:* Rukáv je dlouhý ¾ lokte .// Zabodnout v ¼tině šířky. // Šorc je dlouhý 5 čtvrti.// Život je ¾ lokte dlouhý.

153

Pár rukavic se/ švem. Na to je potřeba půl lokte/ plátna 2 lokte širokého na potah, a/ spodní podšívku. A dělá se,/ jak ukazuje tento nákres.// *Text ve vyobrazení:* Polovina lokte na šířku.// Polovina lokte na výšku.

Za tehdejších starších/ Johannes Henrich Salmon, a Gottfriede Altmann,/ Těchto sedm mistrovských kousků renovoval Johannes Christoph Gintzel./ Tak se podepisují 9. února anno 1712.

154

Pár švábských kalhot,/ ze zemského sukna širokého 2 lokte, nebo z leydenského/ sukna, 9 čtvrtí širokého. Na to je potřeba zemského sukna 9 čtvrtí,/ leydenského sukna 2 lokte, lněné plát-no na podšívku půl třetího lokte [dlouhé],/ 2 lokte široké a dělá se, jak to ukazuje tento nákres.// *Text ve vyobrazení:* Punčocha 1 loket.// Od paty, až k výstříhu 6/4tin.// Výstříh 6/4tin.

155

Vozová střešní pokrývka./ Na to je potřeba 20 loket sukna/ 2 lokte širokého. Korba vozu je 5/ loket dlouhá, a/ 4 lokte široký. Na to vystřižená obruba/ ze 3 loket sametu jednu čtvť vysokého. Musí se/ dát 18 loket, jak to ukazuje tento nákres.// K vozové střešní pokrývce a/ obrubě, je potřeba 82 loket/ šňůr k obroubení.// *Text ve vyobrazení:* Tato s nakresleným křížem.// Dvě poloviny listu jsou 1 loket 1 ½ 16ctiny sukna.// To je 1 loket 1 ½ 16ctiny sukna.

156

Vystříhovaná/ obruba. Na to je potřeba/ 3 lokte sametu, [jeden] loket širokého./ A dělá se jednu čtvť vysoký a 18 loket dlouhý,/ jak to ukazuje tento nákres.

Tailor's pattern book from Opava

Kniha střihů cechu krejčích z Opavy

Anno 1769. Ist dieses Buch gefertigt worden, unter/ den, pleno titulo, Herrn Commisario Iosephus Hiacintus Alscher./ Damalige Maister bayn Elleslen/ Tisch:// Troppau den 30 July 1769 a Scripsit./ Josephff Anton Novack.

179

Tato kniha byla vyhotovena roku 1769, za,/ plným titulem, pana komisaře Iosepha Hiacinta Alschera./ Tehdejší mistři u měrného krejčovského/ stolu:// Opava dne 30. července 1769 a zapsal/ Joseph Anton Novack.

N.1/ **Vesper Mantel.**/ Zum Vesper Mantel geheret Gold Stuck Ellen 10 2/16,/ sambt zwey Stollam und Munipl.

180

N.1/ **Plášť k nešporám.**/ K pluviálu patří zlatého brokátu 10 loket 2/16,/ včetně dvou štól a manipulů.

N.2/ **Dinst Recklein.**/ Zu den zwey Dallmatqün kombt Gold Stuck 10 Ellen.

181

N.2/ **Bohoslužebná suknice.**/ Na dvě dalmatiky přijde zlatého brokátu 10 loket.

N.3/ **Kürchen Ornaht.**/ Zu den Kürchen Ornath geheret Goldstuck sambt dem Kölch Tichel 5 ½ Ellen, 3/16.

182

N.3/ **Kostelní ornát.**/ Ke kostelní kasuli patří zlatého brokátu včetně kolínského sukna 5 ½ lokte, 3/16.

N.4/ **Dohm Dächent Thalar.**/ Zu den Dohm Dechent Tahlar geheret Damast 13 Ellen und ein halbes Vürtel.

183

N.4/ **Talár dómského děkana.**/ K taláru dómského děkana patří damašku 13 loket a půl čtvrti.

N.5/ **Ein ganzes Mannskleid.**/ Zu den manß Kleidt wirdt gerechnet 3 ½ Ellen Englisch Tuch, zum Rock undt Hosen/ und zu der Vesten 2 1/3 Ellen Moarr.

184

N.5/ **Úplný mužský oděv.**/ Na mužský oděv se počítá 3 ½ lokte anglického sukna, na kabát a kalhoty/ a na vestu 2 1/3 lokte moaré.

N.6/ **Ein sechstheil Karsetel.**/ Zu den 6. Theil Carhsetel geheret 4 Ellen Camloth.

185

N.6/ **Šestidílný kabátek – karsetel.**/ Na šestidílný kabátek patří 4 lokte šamlatu.

N.7/ **Laibstück und Lützen Mieder.**/ N.7. Zu den Laibstück geheret 1 Ellen und ein halbes Vürtel./ N.8. Zu den Lützen Mieder geheret 1 Ellen und ½ Vürtel.

186

N.7/ **Živůtek a šněrovačka s prýmky.**/ N.7. Na živůtek patří 1 loket a polovina čtvrti./ N.8 Na šněrovačku s prýmky patří 1 loket a ½ čtvrti.

N.9/ **Spanisches Kleid** wird bein Land Recht,/ gebraucht./ Zu den Spanischen Kleidt geheret Damast 12 ¾ Ellen.

187

N.9/ **Španělský šat** používaný při zemském právu./ Na španělský šat patří damašku 12 ¾ lokte.

N.10/ **Haüducken Kleid sambt den Mantel.**/ Zu den Haüducken Kleidt geheret 8 ¾ Ellen ordinär Tuch.

188

189

N.10/ **Hajducký šat včetně pláště.**/ Na hajducký šat patří 8 ¾ lokte obyčejného sukna.

N.11/ **Ungarischer Peltz.**/ Zu den Ungarischen Peltz geheret 3 ¾ Ellen Tuch ordinare.

190

N.11/ **Uherský kožich.**/ Na uherský kožich patří 3 ¼ lokte obyčejného sukna.

N.12/ **Amason Kleid.**/ Zu den Amason Kleidt geheret 14 Ellen Camloth.

191

N.12/ **Šaty amazonky.**/ K ženskému jezdeckému šatu patří 14 loket šamlatu.

N.13/ **Rubron Kleid.**/ Zu dem Rubron Kleidt geheret 23 Ellen und 2/4 ½ Vürt[el] Seidenzeug.

192

N.13/ **Krinolína.**/ Ke krinolíně patří 23 loket a 2/4 ½ čtvrti hedvábného cajku.

N.14/ **Grosses Zetzelt.**/ Geheret 383 Eellen Drillich. **Grosses Gezelt.**/ Numero 14. Darzu gehöret 191 ½ Ehlen Drillig. 191 ½ Ehl[en] Leinwandt zum Futter. 98 Ehl[en] rothe/ Leinwandt zur Portirung. 105 Ehl[en] Gürtte zum Besetzen. 125 Ehl[en] Bandt in Vorudig zur/ Besetzung.

193

N.14/ **Velký stan.**/ Patří k němu 383 loket trylichu. **Velký stan.**/ Číslo 14. K tomu patří 191 ½ lokte trylichu, 191 ½ lokte lněného plátna na podšívku, 98 loket červeného/ lněného plátna k lemování, 105 loket pásů na podsazení, 125 loket pruhů tkaniny vpredu k/ podsazení.

SLOVNÍK TKANIN

KINDS OF FABRICS

Atlas (adlos, atlas, atlass, adles, atlas)

Hedvábnická mírně tuhá, hladká tkanina s vysokým leskem, tkaná v atlasové vazbě. Vyráběly se hladké jednobarevné i květinové atlasy, zdobené různými barvami hedvábí, ale též stříbrnou a zlatou přízí.

Barchet (Drachet, barchent, barchet, barchat).

Bavlnářská tkanina, měkkého omaku, tkaná v plátňové nebo keprové vazbě, líc je hladký, rubová strana počesaná. Kromě plátňově tkaných se hotovily i keprové tkané, řádkové a se vzorky. Vyrábí se v kuse barvená, pestře tkaná nebo potištěná.

Barcan (berkan, percan, parkan).

Druh šamlatu hrubšího zrna. Tkal se plátňovou vazbou z velbloudí nebo kozí příze v útku jednoduché, v osnově dvojmo nebo trojmo sesoukané. Koncem 18. století se tkal i z vlny. Nevalchoval se, ale vařil se několikrát ve vodě, až byl tak zplstěný, že se z něj s oblibou hotovily pláště do deště.

Brokát (gulter Stuck, gulden, gulden stückh nebo tuch, silber stukh, brocat).

Hedvábnická lesklá tkanina z jemného hedvábí, tkaná atlasovou vazbou se střídáním osnovních a útkových efektů. Výrazný vzor bývá doplněn stříbrným nebo zlatým dracounem. Je jednobarevný nebo pestře tkaný.

Cajk (zeug)

Bavlnářská, původně i vlnářská tkanina, napodobující kvalitní vlněné tkaniny. Charakteristická je její černošedá barva a podélné proužky.

Cendelín (Zendl, sendl, sindl)

Hedvábnická, méně kvalitní látka, podobná taftu.

Cvilich, cvilink (Zwilch)

Lnářská tkanina s plastickým povrchem a výraznou vazbou lomeného kepru, který vytváří charakteristické podélné pruhy. Tkala se čtyřvazným keprem, dvě niti v útku, dvě v osnově, odtud název cvilich. Podobně existovalo i plátno tkané šestivazným keprem, tři niti v útku a tři v osnově, nazývané trylich nebo drilich. Pevné plátno vysoké hmotnosti se používalo na pracovní oděvy a stany.

Damašek (Damaschkh, Tamast, Tamaschk)

Látka vzorovaná atlasovou vazbou. Bývala většinou hedvábná, ale tkaly se i lněné a vlněné. Atlasová vazba využívá střídání osnovních i útkových vazeb, jimiž vytváří nejrozmanitější vzory.

Dobin (Dobin, tobin, tabin, dobinnet)

Hedvábnická látka plátňové vazby, blízká taftu. Vyskytovala se jednoduchá, dvojitá, hladká, s vodou.

Haras (Haras, harras, harrass, arras)

Druh šalmatu. Pětivazná tkanina, někdy polohedvábná, jindy z velbloudí srsti nebo celovlněná, hladká nebo pruhovaná. Hrubý vlněný haras se používal na venkově.

Atlas / Satin (adlos, atlas, atlass, adles, atlas)

A slightly tough smooth silk fabric with high lustre, woven in the satin weave. There were produced smooth single-coloured and floral satins decorated with different colours of silk but also with silver or gold threads.

Barchet / Fustian (Drachet, barchent, barchet, barchat).

Cotton fabric, soft to the touch, woven in linen or twilled weave; the right side is smooth, the wrong side is napped. Beside linen weave, the fabric was produced in twill weave, plain weave and with patterns. It is dyed, colourfully woven or printed.

Barcan (berkan, percan, parkan).

A kind of coarse camlot. It was woven in linen weave, with single camel or goat yarn as a weft and doubled or tripled camel or goat yarn as a warp. At the end of the 18th century, it was woven from wool as well. It was not fulled, but boiled more times in the water, until it became so felted that it was used for rain coats.

Brokát / Brocade (gulter Stuck, gulden, gulden stückh nebo tuch, silber stukh, brocat).

Silk shiny fabric from fine silk, woven in satin weave with alternating warp and weft effects. Its conspicuous pattern is usually accentuated by silver or gold wire threads. The fabric is single-coloured or colourfully woven.

Cajk / Zeug

A cotton fabric, originally woollen fabric imitating high-quality woollen fabrics.

Typical is its black-grey colour and longwise strips.

Cendelín / Zendl (sendl, sindl)

A silk fabric of lower quality, similar to taffeta.

Cvilich / Drill (cvilink, Zwilch)

Flax linen fabric with relief surface and the noticeable twill weave that shapes typical longwise strips. It was woven either with the four-harness twill weave, two threads in weft and two threads in warp (*zwilich* – *zwei* – *two*), or with the six-harness weave with three threads in weft and three threads in warp (*drillich* – *drei* – *three*). The stout linen of high weight was used for making work clothing and tents.

Damašek / Damask (Damaschkh, Tamast, Tamaschk)

A fabric made with the satin weave. It used to be made from silk; however, also linen or woollen kinds of damask were woven. The satin weave alternates warp and weft weaves to make different patterns.

Dobin / Double taffeta (Dobin, tobin, tabin, dobinnet)

A silk fabric with the linen weave, similar to taffeta. It was made as single, double or plain.

Haras / Harras (Haras, harrass, arras)

A kind of camlot. Five-end weave fabric, sometimes half-silk, sometimes made of camel hair or completely made of wool; plain or striped. Coarse woollen *harras* was used in the country.

Kanaveč (kanavez, ganabez, kanafas)

Konopná látka tkaná plátňovou vazbou, někdy též s příměsí bavlny nebo hedvábí. V ploše vytkávané pruhy a kostky, jaké byly později typické pro kanafas.

Lindiš (Lindisch Duech, linditsch)

Vlnářská valchovaná tkanina viz sukno.

Lněné plátno (Leinwandt, Leintuch)

Lnářská tkanina s hladkým, ale i mírně zrnitým povrchem a se zřetelnou strukturou plátnové vazby, po níž má i své jméno. Plátno se nejčastěji používalo na spodní prádlo, podšívky a výztuže, pro tento účel se plátno tužilo, takže vzniklo tzv. glancové plátno.

Moiré (-)

Hedvábnická tkanina střední hmotnosti, nejčastěji tkaná v rypsově vazbě, na níž jsou vytvořeny nevýrazné vzory připomínající vodotisk nebo mramor.

Raš (rasch, räss)

Vlnářská tkanina, tkaná plátňovou i keprovou vazbou. Používala se nevalchovaná i valchovaná. Jemnější podoba raše byl krongraš. Synonymum pro haras.

Samet (Sommet, samet samat, sambet)

Hedvábnická měkká tkanina s hustým lesklým krátkým vlasem, který je vytvořen buď řezaným, hustě dostaveným útkem – útkový s., nebo řezáním osnovních nití – osnovní s. Vlas je často speciální úpravou dále zušlechťován. Na rubu je viditelná pevně provázaná tkanina. Nejlepší byly janovské a benátské samety.

Sukno (Duech, tuch diecher)

Vlnářská látka tkaná plátňovou vazbou, valchovaná a dle jakosti dále upravovaná. Již od středověku se rozlišovala hrubá, střední, jemná a zvláště jemná sukna. Navzájem se lišila silou osnovy a útku a také šířkou. Podle místa původu se rozlišovala sukna italská, španělská a anglická. Česká a německá sukna se rozlišovala podle města výroby – liberecké (Reichenberger), mostecké (Brixisch), českolipské (Liber), norimberské (Niernberger, Nierberger), míšeňské (Meixnerisch), leidenské (Lindisch) a perpignanské (Burburanisch). Kromě těchto lokálních jmen jsou v českém rukopise označena sukna kopová a podšívková (Schodtuch a Fudtertuch).

Šamlat (Schamloth, Schamlodt, Commloth)

Vlnářská hustě tkaná látka z velbloudí, jindy i kozí srsti, později i čistě vlněná, kombinovaná napůl s hedvábím v osnově i v útku.

Šarlat (scharlach)

Dobré sukno nebo hedvábí červené až fialové barvy.

Šátro (Schadter, schäter)

Lnářská tkanina horší kvality, tkaná plátňovou vazbou. Používala se nejvíce na podšívky, a v tomto případě se i barvila.

Taft (Doffet, Dafetin, Daffent, Dobeldofet)

Hedvábnická tuhá a hustá tkanina s mírným kovovým leskem, jasným, ale jemným příčným rypsovým žebrovaním, vyráběla se plátňovou vazbou s hustou osnovou k dosažení tuhého omaku. Nejznámější je dvojitý taft, nazývaný též Tabin (dobin). Vzoruje se měděnými válci na tzv. moiré.

Tykyta, dykyta viz taft**Vorstott** (Vorstott, forstat, vorstat, vorstandt, veršín)

Hedvábná tkanina horší kvality nebo tkanina z míšených přízí.

Kanaveč / Gingham (kanavez, ganabez, kanafas)

A hemp fabric woven with the linen weave, sometimes with added cotton or silk. It is distinguished for its striped or chequered pattern.

Lindiš / Lindish / Leyden cloth (Lindisch Duech, linditsch)

A woollen fulled fabric, see Cloth.

Lněné plátno / Flax linen (Leinwandt, Leintuch)

Linen with smooth surface, which is sometimes fine-grainy; a visible structure of the linen weave, from which its name was derived. Linen was used to make underwear, linings and underlay; for this purpose, linen was starched to give so-called *glancový / glossy* linen.

Moiré (-)

A silk medium-weight fabric; mostly woven in the twill weave, with featureless patterns reminding of watermark or marble.

Raš / Rasch (räss)

A woollen fabric, woven with the linen and the twill weave. It was used as unfulled or fulled. Its finer version was called *krongraš*. Synonym for *harras*.

Samet / Velvet (Sommet, samet samat, sambet)

A soft silk fabric with dense shiny hair made by cut or densely adjusted weft. In this case, it is called weft velvet. If the warp threads are cut, the fabric is called warp velvet. The hair is often refined through further treatments. On the wrong side, there is the tightly tied fabric visible. The best velvets came for Venice and Genova.

Sukno / Cloth (Duech, tuch diecher)

A woollen fabric woven with the linen weave, fulled and treated according to the quality. Since the Middle Ages, coarse, medium-coarse, fine and extraordinary fine cloths were known. They differed from each other in the strength of warp and weft, and also in the width. According to the place of origin, Italian, Spanish and English cloths were designated. Czech and German cloths were distinguished according to the town of their production – Liberec (Reichenberger), Most (Brixisch), Česká Lípa (Liber), Nuremberg (Niernberger, Nierberger), Meißen (Meixnerisch), Leyden (Lindisch) and Perpignan (Burburanisch). In addition to these local names, Czech manuscript designates the threescore or the lining cloths. (Schodtuch and Fudtertuch).

Šamlat / Camlot (Schamloth, Schamlodt, Commloth)

A woollen densely woven fabric from camel or goat hair; later on, this fabric was made from pure wool combined with silk in warp and weft.

Šarlat / Scarlet (scharlach)

Cloth or silk of good quality, in red to violet colour.

Šátro / Schadter (šátro, schäter)

A flax fabric of lower quality, woven in the linen weave. It was mostly used for linings – in this case, it was dyed.

Taft / Taffeta (Doffet, Dafetin, Daffent, Dobeldofet)

A stout and dense silk fabric with light metal lustre and clear but fine ribbing. It was made in the linen weave with dense warp to reach tough touch. Most known is the double taffeta (*dobin, tabin*). Its patterns were made with copper rolls on so-called moiré.

Tykyta, dykyta see Taffeta**Vorstott** (Vorstott, forstat, vorstat, vorstandt, veršín)

A silk fabric of worse quality, or a fabric from mixed threads.

REJSTŘÍK ODĚVŮ ■ GARMENT INDEX

Liturgický oděv / *Liturgical vestments*

kasule / *chasuble* – 3, 20, 36, 69, 82, 100, 108, 122, 150, 159, 182, 203
dalmatika / *dalmatic* – 5, 21, 38, 84, 99, 112, 123, 160, 181, 206
pluviál / *cope* – 4, 37, 83, 101, 124, 161, 180, 196
alba / *alb* – 6, 85, 98, 110
štóla / *stole* – 3, 82, 99, 100, 108, 122, 180, 181, 182, 203, 206
manipul / *maniple* – 99, 100, 108, 122, 180, 182, 206
humerál / *humeral veil* – 6, 99, 100
ciboriové velum / *ciborium veil* – 7
biret / *biretta* – 162

Kněžský a řeholní oděv / *Priest and clerical clothing*

kněžský plášť s rukávy (šuba) / *priest sleeved coat (šuba)* – 10, 86, 125, 127
kněžský kabát (klerika, talár) / *priest coat (klerika, pulpit coat)* – 97, 108, 163, 183, 201
mnišská kutna / *monk cowl* – 8, 104, 118
augustinánská kutna / *Augustinian cowl* – 164
cisterciácká kutna / *Cistercian cowl* – 70, 88
dominikánská kutna / *Dominican cowl* – 207
františkánská kutna / *Franciscan cowl* – 87, 199
jezuitský kabát / *Jesuit coat* – 108
minoritská kutna / *Augustinian cowl* – 71
piaristický hábit / *Piarist cowl* – 72
kutna pro jeptišku / *skirt for nun* – 18
mnišská kápě / *monk hood* – 8, 104, 118, 164

Mužské pláště / *Men's cloaks*

mužský kolový plášť / *men's circle cloak* – 53, 54, 78, 89, 103, 105, 114, 134, 167, 187
mužský plášť s rukávy / *sleeved men's cloak* – 10, 16, 17, 27, 51, 90, 91
mužský krátký plášť s rukávy / *men's short cloak with sleeves* – 15, 52, 133
mužská šuba / *men's šuba* – 49, 50, 86, 125, 127, 131

Mužské sukně / *Men's skirts*

hazuka / *men's coat* – 126, 130, 204
jezdecká sukně / *riding skirt* – 65, 102
zbrojná sukénka / *skirt for armour* – 24
formanská kytle / *wagoner's smock-rock* – 14, 30, 66, 73, 111, 147, 152

Mužské kabáty / *Men's coats*

mužský krátký kabát (vams) / *men's short coat (vams)* – 32, 61, 68, 74, 77, 106, 116
mužský kabát / *men's coat* – 91, 97, 104, 108, 118, 128, 129, 163, 174, 183, 201
mužský kabát (*justaucorps*) / *men's coat (justaucorps)* – 79, 165, 173, 178, 184, 202
mužský španělský kabát / *Spanish men's coat* – 80, 187
mužský kabátek (*kamizola*) / *men's jacket (camisole)* – 166, 202
mužská vesta / *men's vest* – 184

Mužské kalhoty / *Men's trousers*

dlouhé kalhoty / *long trousers* – 32, 61, 75, 106, 154
krátké kalhoty / *short trousers* – 79, 80, 166, 184, 202

Mužské pokrývky hlavy / *Men's headwear*

kápě / *hood* – 30, 61, 128
kukla / *hood* – 29, 133
klobouk / *hut* – 61

Ženské pláště / *Women's mantles*

ženský kolový plášť / *women's circle mantles* – 12, 34, 40, 41, 42, 47, 48, 138
ženský plášť s rukávy (*janker*) / *women's sleeved mantle (janker)* – 11, 136, 137
ženský krátký plášť s rukávy / *women's short mantle with sleeves* – 140
ženská šuba / *women's šuba* – 39, 139

Ženské sukně / *Women's skirts*

dlouhá půlkruhová sukně / *long half-circle skirt* – 13
kolová sukně s živůtkem / *circle skirt with bodice* – 33, 43, 44, 76, 143
kolová sukně s životem a rukávy / *circle skirt with sleeved bodice* – 28, 94, 135, 141, 142
kolová sukně z klínových dílů / *circle skirt made of gusset-shaped panels* – 45, 46
podélně zaoblená sukně / *rectangular skirt* – 107
podélná sukně z obdélných dílů / *rectangular skirt made of rectangular panels* – 177, 191
krinolína / *crinoline* – 192
živůtek / *bodice* – 95, 117
šněrovačka / *waistcoat with lacing* – 174, 186

Ženské kabáty / *Women's coats*

ženský kabátek (*korsetl*) / *women's jacket (korsetl)* – 175, 185
ženský kabátek (*kamizola*) / *women's jacket (camisole)* – 172, 176
ženský kabát / *women's coat* – 171, 191
ženská vesta / *women's vest* – 191

Jezdecký oděv / *Riding dress*

komplet jezdeckého oděvu / *riding suit* – 61
jezdecká sukně / *riding skirt* – 65, 102
jezdecký krátký kabát (*vams*) / *short riding coat (vams)* – 77, 116
jezdecký plášť s rukávy / *sleeved riding cloak* – 52, 133
jezdecká kukla / *riding hood* – 133, 177
rukavice / *gloves* – 61, 95, 133, 153

Uherský oděv / *Hungarian dress*

uherský kabát (*mantoy*) / *Hungarian coat (mantoy)* – 115, 189
uherský kabát (*dolman*) / *Hungarian coat (dolman)* – 132, 168, 169
uherský kabátek (*kamizola*) / *Hungarian jacket (camisole)* – 188
uherský mužský kožich / *Hungarian men's fur coat* – 190
uherský ženský kožich / *Hungarian women's fur coat* – 144
uherské dlouhé kalhoty / *Hungarian long trousers* – 132, 170, 188
uherské boty / *Hungarian boots* – 170, 188

Výstroj pro koně / *Horse equipment*

pokrývka na koně / *horse blanket* – 25, 57, 58, 93, 113, 146, 197
kápě na hlavu koně / *horse hood* – 55
maska na hlavu koně / *horse face mask* – 56
pokrývka na sedlo / *saddle sheet* – 59, 60, 92, 145, 151, 200
deka pod sedlo / *blanket under saddle* – 175, 200
vak na slámu / *straw bag* – 62
přístřešek pro koně / *horse shelter* – 63

Plachta na vůz / *Wagon sheet*

vozevé závěsy / *wagon curtains* – 67, 155, 156
plachta na vůz / *wagon sheet* – 119

Stan / *Tent*

Stan se dvěma makovicemi / *tent with two hip-knobs* – 22, 64, 120, 148, 193, 194
Stan s jednou makovicí / *tent with one hip-knob* – 23, 205

LITERATURA ■ LITERATURE

- Ambrušová, Uršula. Kniha strihov košického krajčírskeho cechu z roku 1760. *Revue Pamiatky a múzea* 9 (2013): 26–29.
- Balassa, Iván and Füzes, Endre and Kisibán, Eszter (eds.). *Magyar neprajz: nyolc kotetben. 4. Eletmod. Anyagi kultura 3.* Budapest: Akadémiai Kiadó, 1997.
- Bartošová, Anna. Mužský kroj [Male Folk Costume]. In *Slovenský ľudový textil: tkaniny, výšivky, čipky, kroje* [Slovak folk textile fabrics, embroidery, lace, folk costumes], edited by Adam Pranda. Martin: Osveta, 1957.
- Boucher, François. *Historia mody: dzieje ubiorow od czasow prehistorycznych do konca XX wieku.* Warszawa: Arkady 2009.
- Domonkos, Ottó. *A magyarországi céhes szabók mintakönyvei, 1630-1838.* Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum, 1997.
- Ember-Varjú, Mária. XVI–XVII. Századi ruhadarabok a Sarospataki kriptákban. *Folia Archeologica* (Budapest) 19 (1968): 151–183.
- Flamand, Christensen, Sigrid. *Die männliche Kleidung in der süddeutschen Renaissance. Kunstwissenschaftliche Studien / Band XV.* Berlin: Deutscher Kunstverlag, 1934.
- Glapa, Adam. Ubiorow chłopskie w księgach cechowych krawców. *LUD* 41 (1954): 639–646.
- Gutkowska-Rychlewska, Maria. *Historie ubiorów.* Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1968.
- Hampel, Lucie. Zwei Linzern schnittbücher aus dem ersten Viertel des 18. Jahrhunderts. *Historisches Jahrbuch der Stadt Linz*, 1960. 243–300.
- Höllrigl, József (eds.). *Magyar viselettörténeti kiállítás: leíró-lajstrom.* Budapest: Iparművészeti Múzeum, 1938.
- Husa, Václav et al. *Homo faber: pracovní motivy ve starých vyobrazeních* [Homo faber: Labour Motifs in Old-Time Pictures]. Praha: Academia, 1967.
- Indra, Bohumil. Hranice ve 2. polovině 17. století. Doba největšího úpadku města a jeho pozvolná obnova [Hranice in the Second Half of the 17th Century. The Period of the Greatest Decline of the Town and its Gradual Renewal]. *Kdysi a nedávno* 2 (2011): 2–27.
- Kühndel, Jan. *Vývoj olomouckých řemeslných cechů* [The Development of Craftsmen Guilds in Olomouc]. Olomouc, 1929.
- Kybalová, Ludmila. *Dějiny odívání. Středověk* [A History of Clothing. Middle Ages]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001.
- Kybalová, Ludmila. *Dějiny odívání. Renesance* [A History of Clothing. Renaissance]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996.
- Machek, Václav. *Etymologický slovník jazyka českého* [Etymologic Dictionary of Czech Language]. Praha: Academia, 1968.
- Martinek, Radek (eds.). *Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů: archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie* [Rescue and Inventorying of Small Church Funds: archives, books, musical notations and liturgical textiles]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.
- Matušíková, Lenka. Jak se šilo ve Frýdlantě na počátku 18. století [How Did People Make Clothes in Frýdlant at the Beginning of the 18th Century]. In *Z archivních depozitářů. Pavla Burdové k 70. narozeninám* [From Archive Depositories. To Pavla Burdová to her 70th Birthday]. Praha: Státní ústřední archiv, 1998.
- Mendl, Bedřich. Počátky našich cechů [The Beginnings of Our Guilds]. *Český časopis historický* 33 (1927): 1–20, 307–346.
- Molfino, Mottola, Alessandra (eds.). *A tailor's book: from the Fondazione Querini Stampalia in Venice.* Modena: Edizioni Panini, 1987.
- Nachtmannová, Alena. *Mezi tradicí a módou: odívání v Čechách od renesance k baroku* [Between the Tradition and the Fashion: Clothing in Bohemia from the Renaissance to the Baroque]. Praha: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2012.
- Neumann, Jaromír. *Pieter Bruegel.* Praha: Odeon, 1979.
- Petráňová, Lýdia. Ke studiu oděvu lidových vrstev měst a venkova od 16. do poloviny 18. století v Čechách [On Study of Clothing of Folk Classes in Town and Village from the 16th until the mid-19th century]. *Český lid* 81 (1994): 204–210.
- Petráň, Josef et al. *Dějiny hmotné kultury. II. Kultura každodenního života od 16. do 18. století* [A History of Tangible Culture. II. Culture of Everyday Life from the 16th until the 18th century]. Praha: Karolinum, 1995.
- Petraschek-Heim, Ingeborg. Die Meisterstückbücher des Schneiderhandwerks in Innsbruck. *Veröffentlichungen des Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum* (1970): 159–218.
- Petraschek-Heim, Ingeborg. Das Schnittbuch aus Bregenz 1660. *Jahrbuch des Vorarlberger Landesmuseumsvereins fuer 1972* (1975): 77–134.
- Petraschek-Heim, Ingeborg. Das Rissbüchel (Schnittbuch) von Retz Ein Beitrag zur Wiener Kostümgeschichte. *Wiener Geschichtsblätter* (1976): 1–64.
- Petraschek-Heim, Ingeborg. *Die Sprache der Kleidung. Wesen und Wandel von Tracht, Mode, Kostüm und Uniform.* Baltmannsweiler: Burgbücherei Schneider Pädagogischer Verlag, 1988.
- Rybková, Marcela. Móda v Olomouci v 16. a na počátku 17. století [The Fashion in Olomouc in the 16th and at the Beginning of the 17th Centuries]. *Okresní archiv v Olomouci* (1984): 63–77.
- Safrtálová, Zuzana. *Oděv, schránka lidského těla i duše: renesanční odívání měšťanských elit v metropolích zemí Koruny české* [The Attire – a Frame for Body and Soul (Renaissance Clothing of Burgher Elites in Metropolises in the Lands of the Bohemian Crown)]. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2010.
- Staňková, Jitka. Rukopisné knihy krejčovských stříhů [Manuscript Books with Tailor Sewing Patterns]. *Český lid* 57 (1970): 203–234.
- Stránská, Drahomíra. *Lidové kroje v Československu. Díl 1, Čechy* [Folk Costumes in Czechoslovakia, Volume 1, Bohemia]. Praha: J. Otto, 1950.

Stránská, Drahomíra. Lidové kroje [Folk Costumes]. In *Československá vlastivěda. Řada 2, Národopis*, edited by Jiří Horák and Karel Chotek and Jindřich Matiegka. Praha: Sfinx, 1937. 207–248.

Šimša, Martin. Spodky – málo známá součást mužského oděvu českého středověku [Underpants – an Obscure Item of Male Dress of Czech Middle Ages]. In Křížová, Alena et al. *Ornament. Oděv. Šperk. Archaické projevy materiální kultury*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 107–121.

Šimša, Martin. Boty nebo kalhoty – vývoj středověkého kalhotového oděvu v českých zemích [Footwear or Trousers – the Development of Trousers Garments in the Czech Lands]. In Křížová, Alena et al. *Ikona grafické prameny ke studiu tradiční kultury*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 32–59.

Šimša, Martin. Soukenné kalhoty v Beskydech a jejich podhůřích – konstrukční východiska, stříhy a jejich vývoj [Woollen Cloth Trousers in the Beskids and their Foothills – Construction Concepts, Cuts and their Development]. In Křížová, Alena et al. *Archaické jevy tradiční kultury na Moravě*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 112–142.

Šimša, Martin. Long Woollen Cloth Trousers – Medieval Heritage or Carpathian Attribution of Shepherd Culture? *Národopisná revue* 23 (2013): 43–56.

Thiel, Erika. *Geschichte des Kostüms: die europäische Mode von den Anfängen bis zur Gegenwart*. Berlin: Henschelverlag Kunst und Gesellschaft, 1980.

The Illustrated Bartsch 15 (formerly Volume 8, Part 2): Early German Masters: Barthel Beham and Hans-Sebald Beham. New York: Abaris Books, 1978

Turnau, Irena. *History of dress in Central and Eastern Europe from the sixteenth to the eighteenth century*. Warszawa: Institute of the History of Material Culture Polish Academy of Sciences, 1991.

Tykač, Jan. Řemeslnické řády a mistrovské kusy v 16. a 17. století [Craftsmen Orders and Masterpieces in the 16th and 17th Centuries]. *Český lid* 29 (1929): 311–312.

Urbachová, Eva. Lidový kroj ve valašské Polance s přihlédnutím k sousedním obcím Lužná a Leskovec. *Práce vlastivědného ústavu Vsetín* (1972): 7–20.

Wacha Georg (eds.). *Figurinen nach alten Schnittbüchern*. Linz: Stadtmuseum Linz, 1968.

Wagenknecht, Josef. *Krejčí v Praze od založení města až po dnešní doby [Tailors in Prague since the Foundation of the City up Today]*. Část 1-3. Praha: Josef Wagenknecht, 1932.

Winter, Zikmund. *Dějiny kroje v zemích českých. Sv. 2. Od počátku století 15. až po dobu bělohorské bitvy [A History of Folk Costumes in the Czech Lands. Vol. 2. From the Beginning of the 15th Century until the Battle of White Mountain]*. Praha: F. Šimáček, 1893.

Zeiner, Emanuel, Karel. *Města Ústí nad Orlicí dějepisné památky [Historical Monuments of the Town Ústí nad Orlicí]*. Rychnov nad Kněžnou: Emanuel, Karel Zeiner, 1880.

VYOBRAZENÍ V TEXTU

ILLUSTRATIONS IN THE TEXT

1. Schneider In: Jost Amman – Hans Sachs. *Das Ständebuch*. Franfurkt am Main, 1568.
2. Der Bischoffs standt In: Hans Sebald Beham. *Das Babstum mit seynen glidern gemalet und beschryben gebessert und gemehrt*. 1526.
3. Der Diacken standt In: Hans Sebald Beham. *Das Babstum mit seynen glidern gemalet und beschryben gebessert und gemehrt*. 1526.
4. 1527 (Jagdkleid) In: *Hofkleiderbuch das Herzogs Wilhelm IV. und Albrecht V.* München, 1508–1551.
5. Senator Lipsensis In: Hans Weigel – Jost Amman. *Habitus praecipuorum popolorum tam virorum quam feminarum singulari arte delicti*. Nürnberg, 1577.
6. Mercator vel Civis honestus Misnensis In: Hans Weigel – Jost Amman. *Habitus praecipuorum popolorum tam virorum quam feminarum singulari arte delicti*. Nürnberg, 1577.
7. Bohemus Senex In: Hans Weigel – Jost Amman. *Habitus praecipuorum popolorum tam virorum quam feminarum singulari arte delicti*. Nürnberg, 1577.
8. Patriciae Norimbergenses euntes ad conuiuia In: Hans Weigel – Jost Amman. *Habitus praecipuorum popolorum tam virorum quam feminarum singulari arte delicti*. Nürnberg, 1577.
9. Mulier Plebeia in Bohemia In: Hans Weigel – Jost Amman. *Habitus praecipuorum popolorum tam virorum quam feminarum singulari arte delicti*. Nürnberg, 1577.
10. Ein Bauerin wie sie zu Gottes Tischgehet In: Kramer Johan. *Nürnbergisches verändert – und unverändertes Trachten-Buch*. Nürnberg, 1680.
11. Der Bäür In: Kramer Johan. *Nürnbergisches verändert – und unverändertes Trachten-Buch*. Nürnberg, 1680.
12. 1513. Trachtenbuch des Matthaus Schwarz aus Ausburg, 1520-1560.
13. 1550 (wintertracht) In: *Hofkleiderbuch das Herzogs Wilhelm IV. und Albrecht V.* München, 1508-1551.
14. Dürer Albrecht. *Die drei Bauern*. Nürnberg, 1497–1498.
15. Nach links gehendes Bauernpaar 8 In: Hans Sebald Beham. *Der Hochzeitszug*. 1520–1550.
16. Ein Bauer aus dem Kühelandl In: Jan Nepomuk Alois Hanke z Hankenštejna. *Bibliothek der Maerschen Staatskunde I*. Wien 1786
17. Homme de Qualité In: Henri Bonnard. *Recueil des modes de la cour de France*. Paris, 1685.
18. Bauernschlägerei 9 In: Hans Sebald Beham. *Das Bauernfest oder die zwölf Monate*. 1546–1547.
19. Nach links tanzendes Bauernpaar 7 In: Hans Sebald Beham. *Das Bauernfest oder die zwölf Monate*. 1537.
20. Virgo Misnensis Qvando ad nuptias ire solet In: Hans Weigel – Jost Amman. *Habitus praecipuorum popolorum tam virorum quam feminarum singulari arte delicti*. Nürnberg, 1577.
21. Mulier Aetatis Profectae in Bohemia In: Hans Weigel – Jost Amman. *Habitus praecipuorum popolorum tam virorum quam feminarum singulari arte delicti*. Nürnberg, 1577.
22. Eine Bürgerstochter zu Prag, 1636 In: Wenzel Hollar. *Weibliche Trachten verschiedener Nationen*. Pennington: Handbuch Parthey, 1811.
23. Foemina Mediocris Conditionis in Silesia In: Hans Weigel – Jost Amman. *Habitus praecipuorum popolorum tam virorum quam feminarum singulari arte delicti*. Nürnberg, 1577.
24. Ein Bürgers Mägden im Kandusch In: Jan Nepomuk Alois Hanke z Hankenštejna. *Bibliothek der Maerschen Staatskunde I*. Wien 1786
25. Ein mährische Fräulein nach der heutigen mode In: Jan Nepomuk Alois Hanke z Hankenštejna. *Bibliothek der Maerschen Staatskunde I*. Wien 1786
26. Ein Panduren Fändrich mit seinem Fahnen Träger In: Martin Engelbrecht. *Theatre de la milice estrangere; Schaubühne verschiedener in Teutschland bishero unbekannt gewester Soldaten von ausländischen Nationen*. Augsburg, 1760.
27. Ein Hungarischer Herr In: Abraham a Sancta Clara – Caspar Luyken – Christoph Weigel. *Neu-eroffnete Welt-Galleria*. Nurnberg, 1703.
28. Ein Gentleman mit langem Mantel zu Pferde In: Jost Amman. *Artliche und kunstreiche Figurn zu der Reutterey*. Frankfurt am Main, 1584.
29. Zwei Reiter mit Speeren, nach links reitend. In: Jost Amman. *Artliche und kunstreiche Figurn zu der Reutterey*. Frankfurt am Main, 1584.

Martin Šimša

**KNIHY KREJČOVSKÝCH STŘIHŮ V ČESKÝCH ZEMÍCH
V 16. AŽ 18. STOLETÍ**

**TAILOR'S PATTERN BOOKS IN THE CZECH LANDS
IN THE 16TH – 18TH CENTURIES**

Text:

Mgr. Martin Šimša

Překlad – Translation:

PhDr. Zdeňka Šafaříková, et al.

Foto – Photo:

Mgr. Martin Šimša

Grafická úprava a návrh obálky – Layout and cover design:

Ing. Zdeněk Zapletal

Redakce – Edited by:

Mgr. Martin Šimša

Vydal – Published by:

Národní ústav lidové kultury v roce 2013

1. vydání, 2013

náklad 300 výtisků

Sazba, příprava tiskových podkladů – Composition, preparation of press materials:

STUDIO 5, v.o.s., Uherské Hradiště, 2013

Tisk – Print:

GRASPO CZ, a.s., Zlín

Národní ústav lidové kultury, Strážnice

ISBN 978-80-87261-87-3

© NÚLK, Strážnice 2013